

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

El Doctor Agustí Pedro i Pons com a icona social i cultural (1898-1971)

Victoriano Durán Alcaraz

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement 3.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento 3.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution 3.0. Spain License.**

Tesi Doctoral

El professor doctor Agustí Pedro i Pons (1898 - 1971), va ser catedràtic de patologia i clínica mèdica de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Va destacar àmpliament per treballs com el "Tratado de Patología y Clínica Médicas", i per la creació d'una escola de medicina i la projecció dels seus deixebles dins les especialitats mèdiques. Considerat el metge consultor més important, la seva fama va traspasar fronteres, i va obrir nous camins a la medicina contemporània dins l'època de l'Espanya franquista. Gran bibliòfil i amant de les arts i la cultura catalana, va destacar com un gran mecenes i protector de les arts. Faceta desconeguda fins ara.

La investigació dona a conèixer al personatge des de la faceta social i cultural, per ara poc estudiada.

El Dr. Agustí Pedro i Pons
com a icona socio cultural.

El Dr. Agustí Pedro i Pons
com a icona socio cultural.

Victoriano Durán Alcaraz

DEPARTAMENT D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA, FACULTAT
DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA. UNIVERSITAT DE BARCELONA

PROGRAMA DE DOCTORAT SOCIETAT I CULTURA

Tesi doctoral per optar al títol de doctor en Història, amb el títol

**El Doctor Agustí Pedro i Pons com a
icona social i cultural (1898-1971).**

Presentada pel doctorand

Victoriano Durán Alcaraz

Sota la direcció del Doctor

Carles Santacana Torres

Índex

0 Introducció.	1
0.1 Hipòtesi	9
0.2 Metodologia.	11
0.3 L'arxiu del Dr. Agustí Pedro i Pons.	12
1 El context Familiar.	15
1.1 Els pares.	16
1.2 El context a Barcelona.	19
1.3 Infància, adolescència i formació.	23
2 La formació com a metge.	31
2.1 L'escolarització.	32
2.2 La universitat.	45
3 De la consecució de la Càtedra a la Universitat Autònoma de Barcelona.	67
3.1 Una joventut vocacional a l'Hospital de la Santa Creu.	68
3.2 Un tall vital. El servei militar.	73
3.3 La difícil consecució de la càtedra.	88
3.4 L'entrada a la Universitat del catedràtic Agustí Pedro i Pons.	107
3.5 Reformes, canvis i manifestos a la República i la Universitat Autònoma.....	133
.....	
3.6 Una situació complicada: els anys de la guerra (1936-1939).	187
4 Postguerra: La consagració científica del Dr. Pedro i Pons.	219

4.1 La nova realitat dins al nou règim.	222
4.2 La gènesi de l'escola de Barcelona.	235
4.4 La conjunció de les entitat mediques en pro la investigació.	244
4.5 Les primeres reunions i congressos.	250
4.6 Dels primers tractats i revistes a la revista <i>Medicina Clínica</i>	258
4.7 Teatre, bibliofília i primers contactes culturals.	264
4.8 Negocis immobiliaris i inversions bursatils.	268
5- La dècada dels 50 l'època d'or del doctor.	271
5.1 L'època d'or de la Clínica Medica A i la càtedra.	275
5.2 El president dels fòrums mèdics, Les acadèmies.	330
5.3 L'escola de Barcelona, la revelació als congressos.	355
5.4 L'època del gran " <i>Tratado de Patologia i Clínica Médicas</i> ".	390
5.5 Opinions sobre el treball, la medicina, el càncer i la beguda als anys 50.	400
5.6 Presencia com a degà en la Visita del Ministre d'Educació Nacional i del dia de la Hispanitat.	403
5.7 L'entrada del doctor als cercles culturals	406
5.8 El boom immobiliari.	425
6-El doctor il·lustrat: La icona mèdica i cultural.	427
6.1 El tarannà del professor a les acadèmies.	430
6.2 Una figura molt rellevant als congressos i reunions mèdiques.	460
6.3 L'ambaixador de la medicina. La Gira Americana.	476
6.4 La càtedra dels deixebles i el mestre.	486
6.5 Jubilació i Instituciones Médicas S.A.	493

6.6 L'apadrinament i mecenatge editorial.	515
6.7 El càncer, la genètica i la contaminació. Nous reptes mèdics.....	519
6.8 Visites de ministres i la salut de dos autoritats importants del règim.	523
6.9 Algunes morts molt sentides per al doctor.	529
6.10 El doctor compromès amb la cultura de Barcelona i Catalunya.	539
6.11 El Doctor com a membre del jurat en concursos i premis.	575
6.12 La Finca Pedro i Pons.	578
6.13 El final d'una etapa, noves perspectives. Els anys 70.	581
6.14 La mort del Dr. Pedro i Pons.	584
6.15 L'herència i la Fundació Universitària Agustí Pedro i Pons.	594
7- La fortuna del Dr. Pedro i Pons.	601
7.1 El negoci en borsa.	605
7.2 Negoci Immobiliari.	615
7.3 El sou com a catedràtic.	619
7.4 El sou com a metge.	621
7.5 El negoci editorial.	623
7.6 L'evasió fiscal i de capitals.	624
7.7 La comptabilitat diària.	629
8- conclusions	631
9- Annexes.	673
9.1 Entrevista amb el doctor Moisès Broggi.	674
9.2 Annexes Cap. 3	680
Figura 1: Activitats a la clínica medica A a la Universitat Autònoma).	680

Figura 2: Articles escrits pel Dr. Pedro i Pons a la Universitat Autònoma.	682
9.3 Annexes Cap. 4	684
Figura 1: Revista Cultural de Madrid.	684
Figura 2: Registre de la revista Medicina Clínica.	685
9.4 Annexes Cap. 5	686
Figura 1: Discurs de comiat del Dr., Pedro i Pons al II Congrés Europeu de Reumatologia.	686
Figura 2: El programa del curset “La medicina norteamericana a través del médico Español”.	687
Figura 3: El manifest per a l’homenatge a Josep Maria de Sagarra.	688
Figura 4: Llibres comprats.	689
Figura 5: Llibre del 50 aniversari de l’Hospital Clínic.	690
Figura 6: Casal del Médico. memòria de los actos celebrados con motivo del XXV aniversario de su fundación.	691
Figura 7: Opinió de l’estat de la medicina.	692
Figura 8: El arte y la ciència del beber.	692
9.5 Annexes Cap. 6	694
Figura 1: Entrevista crisi medicina.	694
Figura 2: Final de etapa y nuevas perspectivas.	695
Figura 3: I Congreso Internacional de Historia de la Medicina Catalana.	709
Figura 4: Programa a Xile.	712
Figura 5: Entrevista medicina Americana.	713
Figura 6: Entrevista sobre el Càncer.	714
Figura 7: Entrevista sobre Barcelona.	716
Figura 8: Poema el Cementiri dels Mariners.	718
Figura 9: Entrevista Col·leccionisme.	720

Figura 10: Cartes sobre l'ensenyament en Llengua catalana.	721
Figura 11: Llogatera de la casa de Vallvidrera.	722
9.6 Extres.	
Figura 1: Catalunya 1969.	725
10- Bibliografia i Fonts	729

Introducció:

Un dels camps que més avança als últims anys, és el de la història cultural i social, el qual s'està convertint en un element de matis i complement a la història política.

Paral·lelament a aquests interessos d'investigació s'ha trobat un punt d'equilibri metodològic entre el tractament del impacte de les propostes culturals, ideològiques i polítiques en les masses, i el paper de les individualitats. De manera que tot allò ha revertit en una nova mirada cap a la dimensió dels treballs biogràfics.

En els últims anys el gènere de la biografia ha sofert una inesperada revifalla, i ha implicat, pel que fa a canvis d'orientació i de fonament, significats diferents pel que fa a la historiografia. S'ha notat sobretot en el que seria la història social, on els enfocaments dècades anteriors, parlaven de la victòria del col·lectiu sobre el individu. Per tant la biografia no era ben vista com a gènere historiogràfic per motius econòmics i socials, per motius merament històrics, i fins i tot per la psicologia de masses. Des de principis del segle XX, la confrontació d'idees afavoria l'obsessió pels anàlisis estructurals i globals, quedant els individuals a un segon pla. En aquest ambient tenia prioritat el col·lectiu i la biografia de les classes socials. També els propis historiadors veien amb cert cels el gènere biogràfic, sobretot a l'*Escola dels Anals*, i a la *historiografia Marxista*, consideraven el gènere com una cosa subjectiva i superficial, que escapava a la ciència, i no podia ser considerat una disciplina.

A finals dels anys 80, i sobretot a principi dels 90, es va produir un canvi a la historiografia, el qual va fer renéixer la biografia amb la idea de que a través dels estudis biogràfics es pogués arribar a passar dels fets particulars als generals, provocant que el gènere es posés de moda, i es patentés en els diferents estudis històrics. També un altre fet que provoca el boom, ve a ser l'èxit editorial de les biografies i en els gèneres de ficció, com la televisió i el cinema.

Per tant en els últims anys, s'ha assistit a un boom biogràfic que respon a uns factors concrets. La historiografia al igual que altres fenòmens socio culturals, es veu influenciada per l'ambient intel·lectual de la societat i les tendències culturals predominants en un moment concret, i això fa la

decantació en una tendència o una altre. La mateixa historiografia, ha participat en aquest ressorgir des del punt de la renovació de la disciplina, ja que aquesta pot jugar un paper important si es considera com a forma de fer història, amb un nou enfocament i noves metodologies¹.

Per tant el fet de la tornada de la biografia com a branca historiogràfica, es va entendre com una elecció temàtica i metodològica recomanable, legítima, central i adequada, per instal·lar-se al eix dels registres de la història com a disciplina i mètode de coneixement, amb la seva particular naturalesa epistemològica².

A part de les biografies tradicionals, bàsiques i cuidades de personatges com artistes, científics, polítics, reis, etc; va aflorant amb més força biografies de personatges públics, personatges modestos, i fins i tot biografies més pròximes a la novel·la i ficció que a l'estudi històric.

Per tant es va considerar la reflexió sobre les experiències de vides, les quals donen a reflexionar, que la història es pot fer a través d'un procés complex de construcció col·lectiva.

A la biografia es fa èmfasi al patró de comportament, a la formació del "Jo", les pautes educatives, les marques de cruament entre el context social i cultural, i l'experiència processada per la subjectivitat, la psicologia humana que no es una base fixa però té cert marge, la activitat humana, etc. Actualment la biografia, presenta models molt semblants a les vides pròpies per les experiències que es narren en elles. També se les acusa de corrosió de caràcter obligada a una dispersió contradictòria a les facetes de la vida personal, vides com a fragments de la història. També part del èxit ve a ser que en el món de la individualització, els exemples de vides donen exemples a altres vides i les estimula.

La història social ha revolucionat la historiografia en cert punt, ja que es conceptualitzen nous problemes, i s'han renovat orientacions metodològiques i

¹Eva María Nestares Hervías. *La biografía como género historiográfico*. Blogs. © UNIR - Universidad Internacional de La Rioja 2015 - ISSN 2444-1244

² A. Morales Moya, *En torno al auge de la biografía*. Revista de Occidente 74/75 (Madrid 1987) PP. 61-76; *Biografía y narración en la historiografía actual* en M. Montanari y altres, *Problemas actuales de la historia*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 2003. PP. 229-257.

continguts, provocant el final de l'antiga historia a la nova i renovada, on tots els subjectes estan presents amb les seves experiències històriques entrelligades entorn a les diverses activitats socials, polítiques, econòmiques i que poden ser interpretades sota nous enfocaments³.

Cada historia individual ve a ser una cadena de respostes complexes a les provocacions de la vida social, que afronta al subjecte en el cruament d'eleccions diverses, d'encreuaments, que se li donen marcats per un sistema de valors dividit, que mai s'arriba del tot a comprendre, i que dona a comprendre la relació amb el demès.

La biografia, i mes tard les *Histories de Vida*, s'han convertit en un complement molt fructífer d'altres tècniques, i suposen una via de comunicació entre distintes disciplines acadèmiques. Per tant les narracions biogràfiques emmarcades dins el seu context social i històric e investigador, son eines molt útils per aproximar-se al estudi de les pràctiques e identitats sociopolítiques. Cal citar a diferents investigadors que actualment afirmen que les histories biogràfiques i els relats de vida, son instruments clau en les metodologies qualitatives de les ciències socials⁴.

El fet de fer una biografia del doctor Pedro i Pons, pretén a grans trets avançar en l'estudi de la dimensió cultural en el franquisme a partir de l'estudi de les complicitats i xarxes socials i culturals en les que va participar. La figura del doctor Agustí Pedro i Pons es molt coneguda al mon de la medicina, ja que va marcar una decisiva petjada tant per les seves investigacions com per la seva tasca de docent i mestre de metges. No obstant, si limitem el seu paper en aquest sentit estricte oblidem part de la seva activitat. I es que sabem que en molts casos els professionals (metges, advocats, arquitectes, ...) han sigut un sector d'enorme dinamisme mes enllà del seu entorn laboral estricte, i que individualment o a través de les seves escoles professionals van desenvolupar una important tasca cultural i social que transcendia el seu treball diari.

³ Luna, Lola G. *História, genero y política*. Universitat de Barcelona 1993. <http://www.ub.edu/SIMS/pdf/HistoriaGenero/HistoriaGenero-03.pdf>

⁴ Bertaux, 2005; Ferrarotti, 2007; Kornblit, 2004 y Vallés, 2009.

El doctor Pedro i Pons va destacar com un personatge de doble rellevància tant en la medicina com en la societat dins el camp de la cultura catalana.

Fins al moment la biografia del Dr. Pedro i Pons ha vingut molt marcada per la publicació de Felip Cid als anys 80 "*Pedro i Pons el Hombre y su Obra*",⁵ el qual va fer una biografia exhaustiva del doctor entrant dins el context filosòfic i científic de l'època en que va viure el doctor. L'obra s'havia fet per emplenar el buit biogràfic del doctor, i l'autor va defugir de la crònica de la veritat oculta, com ell va atribuir, o el que es el mateix i s'entén, que ve a referir-se de la crònica dels fet de la vida del doctor per evitar la pèrdua de perspectiva històrica i científica, per evitar desfigurar les dades i els punts de partida o hipòtesis de les que va partir. Aquestes van ser la seva obra científica, com a figura dins la ciència i dins un context científic dins la historia de la medicina. Per tant va evitar fer una biografia personal com la que es presenta a la tesi. Va fer una biografia crítica dins una conjunció de fets mèdics i científics, mes viscuts que estudiats, dins el seu context històric on la participació del Dr. Pedro i Pons va representar l'eix central. Clar com no, cal dir que parlem de principi dels anys 80, i la biografia com a gènere historiogràfic no tenia l'interès actual ni l'actual acceptació ni metodologia ni plantejament.

Altres obres que es troben son el homenatge al Dr. Pedro i Pons que es va fer per part del col·legi de metges de Barcelona⁶, i el homenatge al Dr. Farreras Valentí, les quals son uns llibres de varietats d'articles d'homenatge per a recordar i vanagloriar la figura dels grans doctors, on trobem pinzellades escrites per metges i historiadors que plasmen i parlen àmpliament de la seva obra científica, i parlen de vivències personals amb el doctor les quals donen a entreveure els aspectes que s'han investigat a la tesi.

L'única obra que trobem que parla obertament de la vida del doctor es va publicar al 1964 per Gonçal Lloveras⁷ dins una sèrie de biografies populars catalanes, i com a icona dins la societat catalana del moment. Aquesta

⁵ Cid, Felipe. *Pedro Pons el hombre y su obra*, Ed. Doyma, Barcelona 1981.

⁶ VVAA. *Dr. Pedro Pons (1898-1971) En Homenatge, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya*, Barcelona 1998.

⁷ Lloveras, Gonçal. *Biografies Populars Doctor A. Pedro Pons*, Ed. Alcides, Barcelona 1964.

biografia va sortir en vida del doctor, que breument i en base d'entrevistes (es podria parlar de una protohistòria de vida) parla de la figura del doctor com a icona científica i social de l'època. Però aquesta no pot aprofundir ja que es revisada pel doctor, i feta per evitar problemes amb la censura i context franquista, pel fet de vanagloriar-se una figura o icona catalanista dins la dictadura. Altres obres que han parlat de la figura han sigut les de Genis Sinca,⁸ que va parlar de la vida secreta o íntima dels metges mes icònics de la medicina catalana, on el Dr. Pedro i Pons es presenta com un dels grans personatges amb mes ambigüitats i fets que d'haver sigut públics haguessin sigut escandalosos per a la reputació del doctor, fent entendre la transcendència que tenia ell dins la societat del moment i sobretot a Barcelona. Aquesta obra repassa la vida dels metges, però sense aprofundir-ne, tot i que toca ja el gènere actual de biografia o microhistoria. També es poden trobar articles dins el mon acadèmic que parlen de la figura del doctor, però els quals no han transcendit molt pel fet que la seva figura no es recorda com la icona que va ser. Per tant s'assisteix a una de les figures de la historia catalana mes devaluades en tant al que va ser realment la seva biografia, i dins un núvol de reputació o prejudicis, tant per l'època franquista i la seva relació amb el règim, càrrecs que va assumir, i altres aspectes com la falta de informació del mateix que no acaben d'aclarir la seva veritable biografia i encaix a la historia. Per tant actualment la figura del Dr. Pedro i Pons es una gran desconeguda i de baix interès pel fet de que mai s'ha estudiat en profunditat la seva vida en un aspecte social i cultural.

Segons aquestes biografies es destaca que el doctor Pedro i Pons va començar a destacar o ser present a partir de 1927, a causa d'haver guanyat unes oposicions a catedràtic de patologia i clínica Mèdica a Barcelona sota tot pronòstic, i dins una etapa històrica complicada que era la Dictadura de Primo de Rivera i les tensions que hi havia a la universitat del moment. No va ser fins després de la guerra civil i sobretot a meitat dels anys 40 i 50, que comencem a trobar que comença a destacar el doctor Pedro i Pons per les seves publicacions i la *Clínica Médica A*. Aquest arriba al seu punt àlgid amb la

⁸ Sinca, Genis. *Vida secreta dels nostres metges: Retrat de quinze gegants de la medicina catalana*. Ed. Angle. Barcelona 2009.

creació de la revista "*Médecina Clínica*" i sobretot amb la publicació del *Tratado de Patología i Clínica Médicas* que li reporta fama internacional junt amb el seu deixeble Pere Farreras Valentí. Als 60 se li reconeix fama com a metge consultor i mestre de grans metges que van desenvolupar branques de la medicina interna. També se li reconeix ser un bibliòfil i tenir interessos culturals. Als anys 70 es troba a un doctor Pedro i Pons que deixa una important escola de medicina a la Universitat de Barcelona i es nomenat el nou dirigent del *Hospital de la Vall d'Hebron*. Al morir va deixar tota la seva fortuna a la *Universitat de Barcelona* via la seva fundació, la *Fundació Universitària Pedro i Pons*.

Per tant a la investigació es va optar per apartar el camp científic on va contribuir el doctor que ja era profundament estudiat i es va decidir encaminar més la biografia al fet social i cultural del doctor.

L'interès d'aquesta biografia sociocultural del doctor Pedro i Pons dona a conèixer unes xarxes relacionals atípiques i la seva gran presència en la societat barcelonesa. En aquest sentit, la investigació aporta dades e interpretacions noves sobre la cultura de l'etapa franquista, la vida a Barcelona i sobretot facetes i cares molt desconegudes del Dr. Pedro i Pons que donen al personatge una nova visió de la seva biografia.

La tesi doctoral e investigació biogràfica del Dr. Agustí Pedro i Pons no avarca tant els aspectes mèdics i científics, si no que fa més èmfasi als aspectes socials i culturals del personatge, línia que encara no es investigada i el recent arxiu personal, ja recuperat, junt amb altres publicacions, te la clau pel seu enteniment. Per tant es pretén aprofundir e investigar aquests aspectes basant-nos en l'arxiu personal i altres fonts complementaries. També es pretén fer un perfil i biografia partint de l'estudi de la personalitat del personatge durant diferents èpoques claus, i intentar desvetllar qüestions que van anar apareixent durant la recuperació de l'arxiu, i que van posar en entredit afirmacions sobre el doctor ja existents en altres publicacions sobre aquests aspectes social cultural i personal.

La investigació promet revelar un Dr. Agustí Pedro i Pons desconegut fins ara, canviant la concepció que actualment es te d'ell, i pretén revaloritzar el

personatge dins la parcel·la de la història cultural i social mitjançant la seva biografia.

0.1 Hipòtesi

- Hipòtesi de la investigació:

El Dr. Agustí Pedro i Pons com a personatge socio cultural molt influenciat de la cultura catalanista i de la Barcelona del segle XX.

Per investigar aquesta hipòtesi es plantegen les següents qüestions:

- Com va ser la infantesa i adolescència del Dr. Agustí Pedro i Pons?
- Com va arribar a acumular tants coneixements en tant poc temps i va arribar a una càtedra amb 27 anys?
- Com va ser la seva rebuda a la universitat i com va viure aquells anys?
- Quin va ser el seu rol durant l'etapa de la *Universitat Autònoma*?
¿Que va ocasionar aquest posicionament?
- Quines van ser les seves postures e inquietuds a la República i després a la Guerra Civil? ¿Que el va portar al *II Congrés Mèdic Militar*?
- Com i de quina manera va ser depurat i conservar la càtedra, junt amb càrrecs que li van ser premiats?
- Com i de quina manera va jugant a dues bandes abraçant al règim franquista quan aquest li demana i a la vegada impulsant i relançant el catalanisme de forma clandestina socio culturalment?
- De quina forma esquivava i salva les traves d'aquest joc quan és exposat davant les autoritats?
- Com reuneix la seva fortuna i com la fa treballar?
- Com arriba a ser el metge consultor més famós de Catalunya i la icona de la medicina interna a l'estat?
- Quines són les aportacions que va fent a la cultura i societat catalana?

- Com eren les seves relacions interpersonals?
- Quina era la seva relació amb les arts i la societat?
- Què queda del seu llegat socio cultural?

La metodologia seria la pròpia de la investigació biogràfica basada en la documentació disponible i complements tant orals, com publicats en altres arxius o fonts⁹.

⁹ Jiménez Díaz, José Francisco. *Reflexiones sobre la metodología biográfica en perspectiva sociológica*. Interacción y Perspectiva Revista de Trabajo Social 2012 Vol.2 n°1 pp.27-45

0.2 Metodologia.

La metodologia a utilitzar es:

- Primerament el marcar una identitat entre narrador i el narrat.
- La documentació perifèrica via fonts i obres escrites o publicacions (llibres i articles científics, el entendre el context i l'estat de la qüestió).
- El document com a centre de tot i el seu context.
- El buidatge documental i endreçament estrictament per ordre cronològic.
- La classificació documental.
- Marcar clarament el subjecte de veracitat i fiabilitat de les fonts buscant les mes directes possibles.
- Anàlisis verticals (de cada relat i o document) i horitzontals (els relats i o documents en el seu conjunt) dels relats i o fonts.
- Marcar els paràmetres qualitius en tant a repetició de fets i saturació de informació.
- Evitar el extreure generalitzacions amb un exemple individual.
- Apreciar i analitzar els sentits canviants (malalties, fets sobtats, etc.) en que els actors construeixen el relat de la vida o biografia.
- Analitzar les omissions i els silencis, el que no es diu, el reprimit i el Tabú, important per entendre la construcció social de la realitat.
- Buscar les diferències entre vida relatada i experimentada dins els documents.
- Recercar altres contribucions dins altres disciplines històriques.
- Homogeneïtzar la narració.

0.3 L'arxiu del Dr. Agustí Pedro i Pons.

La tesi ve fonamentada en el treball previ a l'arxiu personal del doctor Pedro i Pons, el qual vaig conèixer amb el treball del inventari, recuperació i creació d'un element de descripció informàtic. Mes tard la curiositat va portar a ampliar informació sobre el personatge amb altres fonts com el diari *La Vanguardia*, diari amb afinitat i amistat amb el mateix doctor per la seva amistat amb el Comte de Godò. Fonts que porten a entendre setmanalment la vida del doctor.

El fons documental del Dr. Agustí Pedro i Pons es conserva en aquest moment a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i es troba inventariat, documentat i a l'abast de consulta de tothom.

El fons històric del Dr. Pedro i Pons es compon bàsicament de documentació privada i de materials relacionats amb l'exercici de la medicina al llarg de la seva vida, en àmbits públic i privat. Aquesta documentació es pot dividir així:

- Documentació privada: cartes personals entre amics, familiars i coneguts.
- Documentació Jurídica: escriptures de propietat, escriptures de notaria, testaments de familiars, baptismes, defuncions i matrimoni de familiars i de ell, transmissions de poders, creacions de societats; documentació administrativa com comptabilitat de diferents exercicis econòmics de diferents anys en diferents àmbits, com el borsari en accions de compra i venda; participacions empresarials; balanços; comptabilitat domestica, acadèmica, transaccions, obres, adquisició de béns mobles, immobles i artístics.
- Documentació acadèmica: Programes didàctics, lliçons, notes d'alumnes, relacions amb institucions i universitats, revistes, articles acadèmics, col·laboracions.
- Documentació científic i acadèmica personal: Articles des del esborrany fins a la seva publicació, les seves qualificacions, Currículums, discursos, conferències.

- Documentació impresa: Articles col·laboracions i publicacions en revistes científiques, articles rebuts per al *Tratado de Patología y Clínica Médicas*.
- Documentació clínica: historials mèdics i radiografies.
- Documentació cultural, no mèdica: administració d'antiguitats i obres d'art, revistes i publicacions locals, publicacions especialitzades en llibres antics, mostres d'art, invitacions a actes, col·laboracions en esdeveniments relacionats amb el món de les antiguitats i l'història, etc.
- Documentació gràfica: comptem amb un petit arxiu fotogràfic digitalitzat el qual es pretendria ampliar de fotografies del doctor, tant professionals com a personals.

L'arxiu fou cedit al Museu d'Història de la Medicina de Catalunya per tal de desenvolupar la creació d'un instrument de descripció informatitzat. Aquest projecte va estar finançat mitjançant una beca de la Fundació Universitària Dr. Agustí Pedro i Pons, concedida a la meua persona per a fer la tasca de recuperació. La feina va durar des del març de 2007 fins al gener del 2009.

Les tasques d'aquest projecte entre març i juny del 2008 van consistir en la documentació de l'arxiu mitjançant criteris arxivístics en una base de dades *File Maker* fàcilment consultable, l'ordenació, classificació i arxiu en capses d'arxius dels documents, la documentació, signatura i digitalització de les fotografies també dins un altre base de dades i arxiu en capsa, i la documentació e inventariat d'altres . La metodologia emprada a l'arxiu va dirigida a futurs investigadors dins els àmbits de la vida del Doctor Agustí Pedro Pons: Musica, Cultura, Medicina, Història de la medicina, Història local, Biografia, etc.

Entre el juny del 2008 fins al gener del 2009, vaig presentar una proposta de desenvolupament d'un lloc web per a la Fundació Universitària Dr. Agustí Pedro i Pons.

En vista de la situació de la gran importància documental de l'arxiu per la seva gran riquesa, i per la gran importància de la fundació dins l'àmbit cultural i universitari, es va proposar una actuació de gestió del fons amb un projecte de difusió d'aquest mateix dins l'àmbit científic i acadèmic mitjançant una web ja que l'arxiu com a punts forts contempla una excel·lent biografia plena de detalls

molt difícils de trobar en altres en minuciositat de documentació del seu context del segle XX. Al igual que la fundació que gaudeix de gran prestigi.

Els objectius a assolir van ser el donar a conèixer la figura del doctor avanç i després la seva mort, la seva biografia, el seu llegat, donar més difusió a la Fundació A. Pedro Pons com a tutora i entitat que custodia el llegat històric, cultural, científic i universitari del doctor Pedro i Pons mitjançant la creació d'una pàgina web. Aquest projecte de web es va acabar materialitzant i penjant i va evolucionar a l'actual web que es la hereva de l'antiga on simplement es va fer més fluida i es va adaptar.

Aquesta web va consistir en una presentació de la Fundació A. Pedro Pons amb el logotip i una fotografia significativa la qual donava pas a diferents vincles. A grans trets consistiria en l'història de la Fundació, la seva tasca, la biografia del Doctor A. Pedro Pons, la seva contribució dins els àmbits culturals, històrics i científics, qui s'ha beneficiat i quina tasca va dur a terme, col·laboracions, l'arxiu, com i de que es compona, com es pot consultar, Fotografies, etc.

1- El context Familiar.

El Dr. Agustí Pedro i Pons va néixer un dilluns 9 de maig del 1898.

Era fill de Tomàs Pedro Juan, natural de Vic i de Margarita Pons Cardona, natural de Gósol¹.

1.1 Els Pares:

Tomàs Pedro Juan va néixer a Vic a l'any 1856 i va morir a Barcelona l'any 1942 als 86 anys. De Pares desconeguts, sembla ser un fill expòsit, va rebre el nom i cognoms d'apòstols. Sembla ser que encara que sigues de pares desconeguts, va ser apadrinat o probablement criat per Maria Bull, vídua de Jaime Salomó i per un tal Sebastià (probable segon marit) del que es desconeix el cognom, tal i com consta en la seva partida de defunció com a fill d'aquests.² No es te certesa de quan va arribar a Barcelona. Es sap pel mateix doctor Pedro i Pons que el seu pare es va criar a Sants quan encara era població de Barcelona, i després va entrar com dependent al negoci d'un comerciant de vins³.

Es sap que al 31 de març de 1883 es va casar a l'edat de 27 anys⁴ amb Margarita Pons i Cardona. Tot apunta que a aquesta edat ja era Taverner com es veu en la partida de nocés, i que Francisco Solè Cadavall (comerciant) i Antonio Cabanach (Taverner), que figuren com a testimonis al seu matrimoni, eren figures pròximes a ell. A Francisco Solè el trobem a la documentació com a testimoni de nocés i com a garant del primer testament de Tomás Pedro al 1898, que va emmalaltir de forma greu. Per tant, tot apunta que Francisco Solè podria ser l'amo de la taverna de vi. Antonio Cabanach seria taverner, i podria ser company de feina de Tomás Pedro. De Francisco Solè sabem que va morir

¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C15 D2, Partides eclesiàstiques de Naixement de 1883 dels Pares d'Agustí Pedro Pons: Tomás Pedro Juan i Margarita Pons Cardona.

² Arxiu Agustí Pedro i Pons: C15 D1, Testament, inventari de bens, drets reals i tractats de defunció de Tomás Pedro Juan, i Margarita Pons i Cardona Pares d' Agustí Pedro Pons.

³ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C20 D44, Entrevista al Dr. Pedro i Pons.

⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D7, Certificat de Luis Matas i Foncuberta de la Partida Matrimonial de Tomás Pedro Juan i Margarida Carmen Pons Cardona, Pares d'Agustí Pedro Pons.

al 1901 i que pertanyia al cercle juvenil mercantil⁵. Probablement Tomás Pedro i Margarita Pons després de la mort de Francisco Solè es fessin amb el negoci completament. Això es podria afirmar en el fet que el Doctor Pedro Pons afirma⁶ que va ser criat per la seva germana Carmen amb la qual va viure fins als anys 60, fent èmfasi a que els seus pares es dedicaven plenament a la taverna, on vivien al pis de dalt. També per l'arxiu, sabem que el pare del Doctor Pedro i Pons es va dedicar al negoci immobiliari amb la propietat d'un edifici al Carrer Cano amb el Carrer Margarit, on solament va ser propietari Tomás Pedro Juan i que mes tard van heretar el doctor i els seus germans. Dit edifici el tenien en regim de propietat llogat a diverses persones de les quals cobraven rentes, i on fins i tot algun germà del doctor va anar a viure.⁷ També sembla ser que no va ser l'únic edifici que gestionava la família, ja que mes tard es té constància d'una finca i torre a Martorelles, la qual gestionaven i en treien algun rendiment a la terra⁸ des de finals dels anys 20.

Margarita Pons i Cardona va néixer a Gósol l'any 1857 i va morir a Barcelona l'any 1935. Filla de família de Llauradors, sembla ser que només tenia un germà Juan Pons i Cardona. El seu pare Francisco Pons i Guitart va morir al 1910 a Gósol⁹ a l'edat de 70 anys, i va ser el seu fill Juan, probablement amb el que vivia el que l'assistí en el moment de morir. Per tant, es podria afirmar que Margarita va marxar del domicili familiar ben aviat a Barcelona per treballar, i es desconeix quin era el seu ofici avanç de casar-se amb Tomas Pedro al 1883 quan ella tenia 26 anys. En vista que al seu casament com a testimonis van figurar Francisco Solé Cadavall i Antonio Cabanach, es podria afirmar que la seva feina estaria relacionada amb la taverna i comerç de vi que Tomàs Pedro acabar regentant.

⁵ La Vanguardia, edición del Jueves 12 de Abril de 1883, pàg 2. La Vanguardia, edición del lunes 16 de Septiembre de 1901, pàg 4.

⁶ Dr A. Pedro Pons, Gonçal Lloveras, Biografies Populars, ed. Alcides (1964), Pàg: 11.

⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C15 D15, Gestió del edifici del Carrer Cano amb el carrer Margarit.

⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C15 D14, gestió de la Casa, Torre i finca de Martorelles del carrer Villa Tino de la familia Pedro Pons.

⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D16, Certificat de Acta del jutjat i compareixença de Juan Pons i Cardona per la mort de Francisco Pons i Guitart pare de Juan i Margarida Pons i Cardona, Mare d'Agustí Pedro Pons.

Margarita va rebre una herència¹⁰ de la seva cunyada Buenaventura Comas i Clot, com a hereva universal, la qual va deixar els seus béns al seu marit Juan Pons del qual no sembla que va tenir descendència. Per tant va heretar tots els béns del seu germà, a excepció d'una quantitat de 80 pessetes que heretar el seu fillol José Comas i Cardona.

El matrimoni entre ambdós conjugues es va fer el 31 de març de 1883¹¹ a la *Parroquià de la Puríssima Concepció i Assumpció* de la ciutat de Barcelona, oficiat pel prelat Benito Alemany Presvitere. Tomas Pedro tenia 27 anys i Margarita 26.

Del matrimoni van néixer 5 fills dues noies i tres nois:

- Engràcia Pedro Pons (26/06/1888 - ??/??/1903)
- Carme Pedro Pons
- Juan Pedro Pons
- Leandro Pedro Pons
- Agustí Pedro Pons (09/03/1898 – 17/03/1971).

Dels germans es sap que Engràcia morir molt jove, Carmen va viure una temporada amb el mateix doctor fins que morir a mitjans dels anys 60, i que un dels dos germans, Juan, era professor de càlcul mercantil i va sobreviure al mateix doctor; Leandro va morir avanç dels anys trenta.

¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D15, Paper escrit a mode de testament de Buenaventura Comas i Clot a favor de Juan Pons i Cardona i Carmen Pons i Cardona.

¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D7, Certificat de Luis Matas i Foncuberta de la Partida Matrimonial de Tomás Pedro Juan i Margarida Carmen Pons Cardona, Pares d'Agustí Pedro Pons.

1.2 El context a Barcelona¹²

Des del 1883 que es casen els pares del Doctor Pedro i Pons fins el seu naixement, el context a Barcelona venia definit de la següent Manera:

Va néixer una preocupació per l'Educació Religiosa, sobretot amb l'ordre dels Jesuïtes, en contra una educació mes liberal cívica i moral per influència de la Internacional i en contra una església manipuladora i amb fort protagonisme a la vida política espanyola. En la cultura, amb la Mort de Wagner, les seves obres van inspirar la vida cultural. El pianista Albeniz, alumne de Wagner, va fer del *Cafè de Barcelona* un lloc de culte al compositor¹³. També cal destacar que Mn. Cinto Verdaguer amb la seva obra *Oda a Barcelona* va guanyar els Jocs Florals¹⁴.

Al 1884, hi va haver una revolta militar republicana al *Batallón Depósito de Santa Coloma de Farners*, que va provocar que la ciutadania acabes indignada per la forta sentència del govern que els va condemnar a morir afusellats. Però per aclamació popular van ser indultats. Es va posar en qüestió la necessitat dels partits polítics i els seus avantatges, cridant a la participació al poble. Per tant Catalunya va anar prenent consciència cultural i la *Renaixença* va estar ben representada.

Al 1885 amb la mort del rei Alfons XII, es va declarar la regència de la reina. Amb Sagasta al poder es va tenir por de soroll de sables i moviments en el poder. La reina regent va Jurar les constitucions i va anar prenent protagonisme el fill pòstum d'Alfons XII, el futur Alfons XIII. Al 1886 sembla ser que es dona una gran partida de diners i recursos per part de l'ajuntament i la població es qüestiona de si es necessari gastar aquestes partides en monuments. La malversació de fons junt amb altres fets va fer que la població

¹²VVAA. La vida Barcelonesa a través de la Vanguardia 1881 – 1930. Euros, Barcelona 1976.

¹³ Aviñoa, Xosé. Albéniz. *Conocer y reconocer la música de Albéniz*. Madrid ; Daimon, cop. 1986

¹⁴ VVAA. *Barcelona i els Jocs Florals, 1859 : modernització i romanticisme*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, 2009.

es continuí qüestionant la ma dura del sector conservador al poder¹⁵. Al 1888 i després de diverses campanyes de civisme a la ciutat es va inaugurar l'*Exposició Universal*, i Barcelona va viure una inflació en els preus quotidians com el transport a causa de la mateixa. Al mateix temps Pitarra (Frederic Soler), creador del teatre popular català, amb el màxim exponent al *Teatre Romea*¹⁶, va ser elogiat per la Reina. En aquests anys va continuar la resurrecció literària del català amb la Renaixença, i aquest fet va ser criticat per sectors espanyolistes com la Falange. Pel que fa a la medicina, a la última dècada del segle XIX es va destacar la investigació per curar la tuberculosi, i van anar sortint publicacions als diaris d'avenços com el de Koch, explicat pel Dr. Robert, al igual que els avenços pel Dr. Ferran pel Còlera.

Els moviments obrers i les manifestacions es van anar fent mes presents, i el moviment obrer encara mes i millor organitzat, va reclamar entre altres coses, la jornada laboral de 8 hores, la prohibició de treball a menors, hores de descans, millor jornals i mes humanitat amb enfrontaments amb la guàrdia civil i barricades al carrer. També es va radicalitzar la lluita obrera l'anarquisme com un dels grans exponents que va portar, entre altres fets, als atemptats amb les bombes del liceu i el pistolisme, que entre altres va acabar amb la vida de Canovas del Castillo. Per tant es va evidenciar una crisi al Govern Civil, la qual va ser denunciada i perseguida per part del govern conservador i autoritari de Canovas. En aquestes dates de meitat dels 90, es va reunir l' "*Assemblea de la Unió Catalanista*" i es va presentar el projecte de les bases de la constitució regional catalana a la casa de la ciutat, i Apel·les Mestres va reivindicar una reforma lingüística catalana. Es van reivindicar els drets polítics de Catalunya, i personatges com Àngel Guimerà, i institucions com l'*Ateneu* van anar prenent protagonisme.

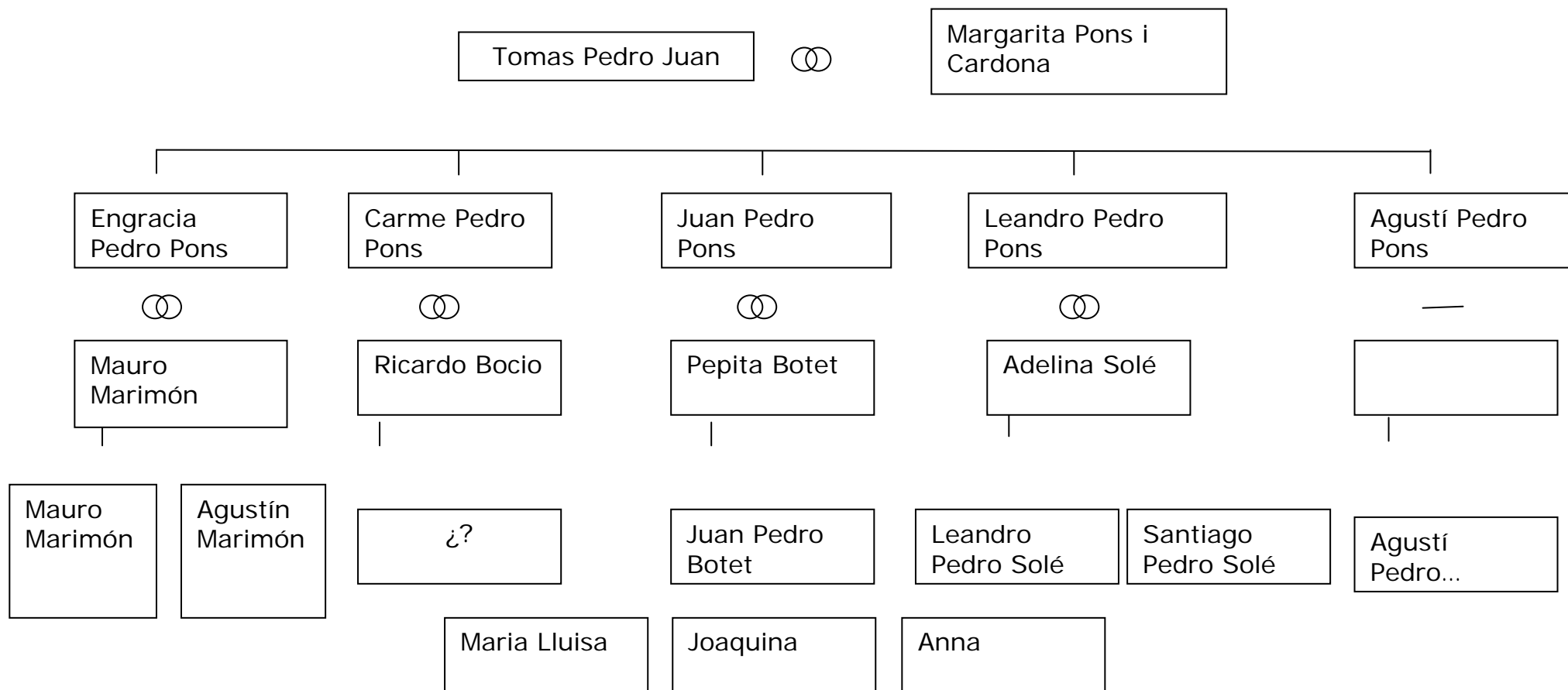
Al 1898 l'any que neix el doctor Pedro i Pons, Espanya va entrar en conflicte amb Estats Units d'Amèrica per la revolta Cubana, fent-se mes acarnissat el conflicte i provocant mes costos en soldats a la illa. En

¹⁵ Dardé, Carlos. La Restauración, 1875-1902. Alfonso XII y la regencia de María Cristina. Temas de Hoy Madrid 1996.

¹⁶ VVAA. Romea, 125 anys. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona 1989.

conseqüència la població es va posar en contra dels reclutaments forçosos, sobretot entre la classe social baixa a Barcelona, i es va anar agreujant mes el conflicte de classes. La reacció d'Amèrica Llatina vers Espanya va ser la de prendre posició a favor dels insurrectes. Al final Espanya va capitular i va perdre el conflicte. Per altre banda el catalanisme sota la Unió Catalanista, va anar guanyant espai¹⁷.

¹⁷ Guerrero, A. C.; Rueda, G.; Pérez Garzón, S.; Elizalde, M.D. y Sueiro, S., *Historia Contemporánea de España, 1808-1923*. Madrid, Akal, 2011.

1.3 Infància, adolescència i Formació:

El Dr. Agustí Pedro i Pons va néixer un dilluns dia 9 de maig del 1898. Cronològicament sembla que la vida del Doctor estigui marcada per successos històrics importants a Europa. Va néixer en plena guerra colonial, sis mesos avanç de la pèrdua de Cuba, Filipines i la illa de Guam.

Durant la infància del jove Agustí es va anar desenvolupant un context d'una nova Catalunya amb els components de nacionalisme català i moviment obrer. A això cal sumar que amb la pèrdua de les colònies al 1898 va plantejar a la Burgesia Industrial catalana la necessitat d'un canvi d'estructures dins l'estat espanyol per la seva necessitat de industrialitzar el país, per necessitat d'articular un mercat interior. Però a la contra trobem un estat espanyol immers dins una anacrònica defensa d'una classe centralista, parasitaria i terratinent¹⁸.

La Lliga Regionalista va ser el partit polític que va sorgir i va defensar els interessos d'aquesta burgesia industrial. El nacionalisme català a partir de 1901 va començar a tenir els seus primers èxits sobretot de la mà del Dr. Robert, fet que va permetre un sanejament de les llistes electorals i l'acabar amb el caciquisme polític a Catalunya. Al 1906 es va crear una coalició de tots els partits catalans a excepció del radical de Lerroux. La *Solidaritat Catalana* va posar de manifest el desig del poble català a que sigues reconeguda la seva personalitat històrica, i amb la convicció de la capacitat d'autogovern que vindrà donada a través de la *Mancomunitat* al 1914, i a la segona República on es va obtenir l'autogovern.

Respecte al desenvolupament del moviment obrer, es va distingir dues etapes: de 1900 a 1909 amb un predomini *Lerrouxista*, i de 1909 a 1917, on el proletariat es va anar acostant a les postures anarcosindicalistes. Lerroux va funcionar com un cavall de Troia introduït pel govern en Catalunya per enfrontar el proletariat amb el catalanisme, i desviar-ho dels seus autèntics objectius. L'egoisme de la classe dels homes de la Lliga i la falta de

¹⁸ Palacio Atard, Vicente. *La España del siglo XIX. 1808-1898*. Espasa Calpe. Madrid 1981.

pressupostos teòrics i objectius tàctics de l'obrerisme anarquista van possibilitar l'influència Lerrouxista. Al 1909 amb la setmana tràgica i les seves conseqüències, es va provocar el desengany dels obrers i la desconfiança en el Lerrouisme. Per tant l'Anarcosindicalisme va prendre força com a corrent ideològica que va assumir el proletariat. Es va crear la CNT, com un dels majors sindicats mundials de classe, per el seu alt nombre d'afiliats i per la influencia dels seus objectius, sobretot els guanyats.

Amb l'esclat de la *I Guerra Mundial*, hi va haver un desequilibri social encara major i Barcelona va passar a ser una ciutat amb una prosperitat falsa. Es va crear un ambient de diner fàcils pels guanys de la neutralitat, però al final del conflicte es va entrar en una profunda crisi que va durar uns anys.

Al 1917 hi van haver dos esdeveniments a destacar, l'*Assemblea de Parlamentaris*, que va posar de manifest la crisi, sobretot la de l'estat monàrquic; i la oposició de la burgesia liberal, que veu la necessitat de una reforma constitucional. Pel que fa al segon esdeveniment, la *Vaga General Revolucionaria* va posar en evidència el creixent poder del moviment obrer i el repudiament a una injustícia social i a un règim incapaç de resoldre els seus propis problemes.

Des del 1918 fins als anys vint, hi va haver un desenvolupament de la reivindicació nacional catalana i l'agreujament de la qüestió social. La forta campanya autonomista dels anys 17 i 18 es va desplaçar de l'escena política per la bona situació a causa de la guerra mundial. Però al finalitzar aquesta, la inflació, els problemes econòmics mundials, i la falta de mercats dels països bel·ligerants, van produir una guerra entre la patronal i els sindicalistes de la CNT. L'enfrontament entre autoritats civils i militars, lluites entre patrons i obrers, i les accions de bandes de pistolers (*pistolerisme*), beneficiades per la lluita social, van mantenir a la ciutat en un estat d'excepció permanent amb incapacitat per frenar l'espiral de violència. Amb Martínez Anido i els seus mètodes poc ortodoxos, no solament no es va aconseguir posar pau a la ciutat, si no que va provocar que el control s'escapés de les mans moderades dels diferents bàndols, les úniques que podrien haver resolt la situació.

Cal recordar que la família Pedro i Pons era de classe mitjana benestant, la qual es dedicava a la taverna i el comerç de vins. Per tant els canvis sobtats potser no es notaven tant com a altres sectors, però igualment es notaven. Segons Farreras Valentí, i Sarrò, el doctor Pedro i Pons va rebre la força que impulsava una família de classe mitjana i de la menestralia barcelonesa, ja que en aquestes cases, s'havia accentuat a través dels segles les característiques positives i empedredores de la mentalitat catalana.

L'any que va néixer Agustí, va ser un any d'alt i baixos per a la família. Tomás Pedro, el seu pare, va emmalaltir i semblava greu. Per la qual cosa va fer testament un mes avanç que ell neixes¹⁹. També cal dir que l'esperança de vida de l'època era bastant petita per als nadons, i per tant s'estipula al testament que als seus fills pòstums, si sobreviuen, podran participar de l'herència. Afortunadament Tomàs Pedro va sobreviure a la malaltia.

Fotografia del Dr. Agustí Pedro i Pons de petit a l'escola amb un dels seus germans.

Agustí Pedro i Pons va ser batejat a la catedral de Barcelona va ser el petit de 5 germans.

Sembla ser tal i com afirmava ell mateix, que de petit era bastant sa i robust de cos, però de personalitat bastant tímida i una mica poruga. Potser a conseqüència de ser el fill petit i tenir una infància acomodada, que li va donar peu a poder desenvolupar una timidesa i tendresa mes o menys compensada,

¹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D6

moltes vegades dissimulada, que el va acompanyar al llarg de la seva vida. A la seva primera infància, sembla ser que els seus pares en tenien molta feina amb la taverna i els seus negocis, per la qual cosa es feia càrrec i el cuidava una germana seva, Carmen. Amb ella va acabar mes tard vivint, en aquest moment era l'única que el podia cuidar, ja que la seva germana Engràcia era casada i amb família. En vista d'aquest ambient, no sabien ben be que fer amb ell.

Als 5 anys d'edat, a l'any 1903 van perdre sobtadament d'una malaltia a la seva germana major, Engràcia. Aquesta es va casar bastant jove al 1897 amb Agustí Marimón, i en tenia dos fills Mauro i Agustí. Aquests que eren nadons van ser traslladats a l'Argentina amb el seu pare. Anys mes tard van voler restablir el contacte familiar via la seva avia, amb cartes i fotografies. Al ésser reconeguts fins i tot van participar de l'herència del seu avi Tomás²⁰.

En aquella època el nucli familiar vivia al carrer Clarís nº48 a prop del passatge Permanyer, de naturalesa britànica i eclèctica. Va ser aquest l'ambient de la gent que hi vivia a prop, el que va en certa manera, imprimir caràcter a l'espai vital de la infància del petit Agustí, sobretot a la taverna dels seus pares on solien reunir-se artistes i es feien tertúlies de caire artístic. D'aquí que en un principi que els seus pares decantessin per donar-li al seu fill una educació artística, i fins i tot que ell mateix de petit en volgués ser-ne.

Dels personatges que freqüentaven la taverna podem destacar els que el mateix doctor en va fer èmfasi²¹:

²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D3, Carta Procedent de Buenos Aires de Mauro i Agustín Marimón Pedro.

²¹ Gonzal Lloveras. Doctor A. Pedro Pons. Biografies Populars. Pg: 11.

Carles Vidiella Carles Gumersind Vidiella i Esteba (Arenys de Mar, 1856 - Barcelona, 1915): Aquest music va tocar a l'exposició universal de París del 1878, va participar en diferents concerts benèfics a Barcelona a favor de diferents col·lectius de damnificats. Interpretava als autors amb molta fidelitat. Va ser president varies vegades de la Societat de Concerts de Barcelona, entre altres associacions musicals. Va compondre diferents obres musicals i va ser un destacat mestre de Piano, entre els seus alumnes destaca Joaquin Valdealde (1865 – 1892)

destacat per ser director d'orquestrades. També va donar alguns concerts al Liceu i el palau de la música, i va inspirar a poetes com Josep Ixart, Francesc Mateu i Joan Maragall. El seu últim concert va ser al teatre Romea al febrer de 1914, i va morir sobtadament al 1915. Actualment al palau de la música hi ha un bust de marbre que el recorda, i una placa a casa seva al carrer Pau Clarís numero 114. Vidiella amb Lluís Millet van encarnar l'època platònica del catalanisme junt amb el renaixement literari i artístic.

Josep Pascó i Mensa (Sant Feliu de Llobregat, 1855 - Barcelona, 1910): Va destacar per ser dibuixant, cartellista i decorador. Va començar com a pintor industrial i va acabar decantant-se per la pintura artística. Va estudiar a l'Escola de la Llotja amb Simó Gómez i al taller de Josep Planella. Va destacar com a il·lustrador de llibres i revistes, i com a decorador de

companyies de teatre. Va treballar al *Teatro Real de Madrid* i va decorar diferents teatres tant a Madrid com a Mèxic. Entre les revistes il·lustrades destaca "*Arte y Letras*" y la "*Il·lustració Catalana*" on signava amb el pseudònim

de Brisa. Amic de Ramón Casas, va decorar la seva residència i va fer la pintura, bandera al Cau Ferrat de Sitges. Va acabar sent professor de l'Escola Superior d'Arts i indústries de Barcelona i director artístic de la Revista "Hispania".

Apel·les Mestres (Barcelona, 29 d'octubre de 1854 - 19 de juliol de 1936): Dels tres, va ser el que més va admirar Agustí Pedro i Pons per la seva virtut d'entretenir als infants i inclòs a ell mateix amb el seu teatre infantil. Aquest va ser un personatge al qual li va tenir bastant d'afecte. Va escriure diferents gèneres des de poesia, teatre i prosa fusionades amb les seves pròpies il·lustracions, de les quals va ser també bastant reconegut. Com Caricaturista va ser molt destacat, ja que entenia els llibres com una forma d'art global. De les seves obres destaca "Vosiscum i Liliàna", i de les obres de teatre procurava que hi possessin la música destacats compositors musicals com Enric Granados, etc. Va guanyar tres premis als jocs Florals, va ser al 1908 "*mestre en gai saber*", va ser condecorat amb la creu de la legió d'honor francesa al 1920, i amb la medalla d'or de la ciutat de Barcelona al 1925. Va ser un dels dibuixants fixos de la revista *En Patufet*.

Per tant la taverna era un lloc de reunió de tertúlia d'intel·lectuals i artistes constantment. Aquests personatges eren com els descrits, i fins i tot probablement de la talla de Ramón Casas i d'altres que simpatitzaven amb els que allà es reunien. Aquest fet va marcar molt la seva infància, sobretot pel que va ser el seu gust i admiració per les arts escèniques, literàries i pictòriques. Aquest anar i venir d'artistes a la taverna va fer que el nucli familiar s'aficionés a la música, el cant, i els llibres, amb influència directa en el fill petit.

El petit Pedro i Pons, segons ell va confirmar, era bastant callat, tímid, poruc i sobretot molt reservat. No era un nen d'estar al carrer amb d'altres ni amic de molts. Normalment freqüentava una botiga d'objectes d'escriptori que es deia l'*Aurora*, on sovint comprava contes de calleja, auques i rodolins amb els pocs cèntims que li donaven els seus pares.

La revista *En Patufet* era la seva publicació preferida, una revista d'histories que va aparèixer al gener de 1904, on en Patufet un nen trapella fruit del conte popular es posava al servei de nens i nenes. Va sorgir com una eina d'aprenentatge de la llengua catalana destinant els beneficis al sosteniment i protecció d'escoles gratuïtes catalanes. Aquesta revista contenia material lúdic, i era dirigida a difondre un ideari a la infància i joventut per part del *Foment Autonomista Català*. La revista va tenir tanta bona tirada que van tenir històries notables com les *Aventures Extraordinàries d'en Massagan* entre

altres publicades fins l'any 1938. La revista era de tirada setmanal, i va passar a quinzenal derivant el seu contingut amb els anys a adolescents. Els col·laboradors habituals de la revista durant la infància i pre-adolescència del doctor van ser Gaietà Cornet i Palau (1878 – 1945), Joan García Junceda i Supervia (1881 – 1948), Dolors Anglada i Sarriera (1893 – 1984), Apel·les Mestre, etc.

El Naixement i l'evolució de la revista van marcar la infància del petit i jove Agustí, molt aficionat a la lectura pel seu caràcter reservat. Ell no solament era fanàtic de la revista, si no que tenia a la taverna autors de la mateixa com Apel·les Mestre, amb qui tenia records molt especials. Cal dir que aquest personatge, en Patufet, el tenim representat a la finca Pedro-Pons a

Vallvidrera, en forma de penell a la teulada de la casa principal, i considerada una peça única a Vallvidrera. Per tant es pot considerar que va ser un personatge que va marcar molt la infància del doctor.

Altra de les seves aficions d'infant, va ser la de comprar molles a la pastisseria *Can Cardil* del carrer Consell de Cent, on per 5 o 10 cèntims, quan s'ho podia permetre, li omplien la gorra de tota mena de restes del pastissos que despatxaven. També es destaca els recitals de poesia a fi de curs a l'escola, influenciat pels personatges que hi eren a la taverna. Altres aficions que van durar fins l'adolescència van ser assistir a obres de teatre i sarsueles. De ben petit la dona de fer feines que tenien, el portava a veure melodrames com *El mar por tumba* o el *almirante ciego*, *la Secuestrada de Potieres* i els *Espectacles Graner*. Un depenent de la taverna el va aficionar al món de les sarsueles. Els diumenges solia sortir a passejar amb els seus pares.

Aquestes aficions tant vinculades al món de la cultura xoquen amb el fet que no tenia moltes inclinacions de cara a l'estudi, essent bastant mal estudiant i poc centrat als mateixos.

2- La formació com a metge

2.1 L'escolarització:

La primera escola d'Agustí Pedro i Pons va ser un col·legi de monges del qual solament va estar uns pocs mesos. Després d'aquest el van matricular a l'*Escola dels Maristes* al carrer Lauria on va estudiar fins els nou anys, a continuació es va traslladar als de Gran Via per a fer el batxillerat.

El doctor Pedro i Pons als 8 anys.

Als 8 anys en vista de la gran influència cultural de la família sobretot a la taverna, Tomàs Pedro el va matricular a l'*Escola Municipal de Música* amb el mestre Argelaga per a estudiar solfeig a causa de l'afició que el petit Agustí tenia d'entonar cançons i poemes. A casa van trobar interessant que un familiar es dediqués a la música. No es sap ben bé com va entrar en dita escola, encara que tot apuntaria a que fos recomanat per algun client

music de la taverna. Allà va ser el mes petit de la classe, on la majoria en tenien mes de catorze anys, i ell era amb els estudiants de segon curs on únicament prenien la lliçó. En vista de la seva personalitat tímida i poruga, en dos anys, els estudis musicals van acabar en fracàs i frustració. No va poder examinar-se, i va quedar avergonyit davant del mestre Antoni Nicolau i Parera¹. Segons ell mateix, no van tenir la visió d'enviar-li a un professor que li ensenyés a deletrejar exactament el pentagrama i va fracassar per que ningú li va ensenyar.

D'aquesta època quan en tenia 8 o 9 anys i la seva primera etapa escolar, a part del fracàs a l'escola de Música, cal destacar la festa de final de curs de l'escola, on alguns nens cantaven i altres recitaven poesies. Al petit Agustí li van encarregar que recitarà alguna. La seva germana va escollir dues i les va recitar al festival, amb tant d'èxit que al dia següent quan la seva mare

¹ Antoni Nicolau i Parera (Barcelona, 8 de juny de 1858 - 26 de febrer de 1933) fou compositor i director d'orquestra, una figura clau del renaixement musical català del segle XIX i XX i forjador de l'escola coral catalana moderna.

va anar al mercat, les altres mares parlaven d'un nen que les havia impressionat extraordinàriament recitant poesies. Tot per influència de l'ambient cultural molt ric on vivia immers durant la seva infància.

Als 10 anys es va traslladar a l'*Escola dels Maristes* a la Gran Via per a fer el batxillerat, no se sap ben bé si per directriu del seu pare o per voluntat pròpia per que fes alguna cosa.

Això es pot afirmar pel fet que el batxillerat a l'època segons els plans d'estudi com a segon ensenyament, va ser d'accés bastant reduït a certes elits principalment masculines, d'edats compreses entre els 10 i els 17 anys. Normalment podien accedir al batxillerat alumnes de procedència social acomodada i del medi urbà. Era un batxillerat amb alta eficàcia i amb poc fracàs escolar on l'alumne podia estudiar de tres formes: com alumne oficial, com alumne col·legiat, o de forma lliure.² El Batxillerat que ell va estudiar va ser fonamentalment basat en matèries humanístiques (lletí, Llengua castellana, filosofia, geografia i història) i en part científiques (matemàtiques, ciències naturals, física i química) on amb els anys es va completar amb disciplines com el francès, l'alemany o altres llengües modernes, dibuix, educació física, dret, fisiologia, agricultura, antropologia, història de l'art, etc; segons si la escola volia donar una orientació o una altre al mateix. Per tant el nucli dur del batxillerat consistia en donar una orientació teòrica per configurar una cultura acadèmica vers donar un sentit pràctic i professional. Per tant era clarament orientat a donar una formació per a entrar a la universitat, en contra de l'ensenyament primari que era orientat a donar una preparació general i comú per a la vida.

Es pot afirmar ja per boca del mateix doctor, que després del fracàs amb la música va entrar amb bastant por ja que no sabia estudiar i res del que es feia li interessava, va ser bastant negat en moltes assignatures i estava condemnat a un altre fracàs en aquest cas escolar.

² Antonio Viñao Frago. Del Bachillerato de elite a la educación secundaria para todos (España, Siglo XX).

Agustí Pedro i Pons va ser matriculat al 1908 al *Instituto de Barcelona* del districte de Barcelona.³ Sembla ser que als tres primers anys del batxillerat continuava destinat al fracàs, sobretot per que tenia creuades les assignatures d'aritmètica i matemàtiques, juntament amb la desmotivació de la frustració i pressió de tornar a portar a casa una altre decepció.

1er Curs: 1908 – 1909

- *Geografia General y de Europa: Aprovat (ordinari).*
- *Caligrafia: Notable (ordinari).*
- *Lengua Castellana: Aprovat Lengua (ordinari).*

Poc després d'aquesta avaluació va ser la setmana tràgica, no es troba documentació que en parli d'aquests fets ni altres referències.

2on Curs: 1909 – 1910

- *No es conserven avaluacions, sembla ser que aquí va ser on va ensopegar amb les matemàtiques i l'Aritmètica.*

Sembla ser que al segon curs li va costar aprovar les matemàtiques fins que un professor, no sabem si de l'escola o de fora, Mr. Mejan, d'origen britànic li va fer poder entendre, d'aquí que no es conservin notes ni avaluacions.

Al tercer curs del batxillerat va ser canviat d'escola i va ser matriculat al *Col·legi Cervantes* entre el carrer Bailén i la Gran Via de les corts catalanes a prop de la plaça Tetuán. Aquest canvi el va marcar decisivament pel fet de poder continuar els estudis suportant el seu punt feble en el camp dels números, sobretot amb una filosofia d'escola mes lliure, oberta amb mestres mes propers i noves amistats que van fer que Pedro i Pons agafés afició i gust per l'estudi animant-lo a voler anar mes enllà.

En aquesta escola va fer amicatat amb Elias Espoi de Samà, amb qui va compartir l'afició per les revistes infantils, entre elles en Patufet que ja

³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D4) Abonament de drets de matriculació pel Instituto de Barcelona del Grau de batxiller i de les diferents materies del Dr. Agustí Pedro Pons amb les qualificacions.

evoluciona a un públic més pre-adolescent. I amb Fèlix González amb qui va compartir l'afició de la música. Aquest últim va arribar a ser director de la Banda Municipal de Maó. Amb aquestes amistats Agustí passava llargues hores conversant i llegint, sobretot a la plaça Tetuán després de les classes. Aquest ambient va ser el que el va motivar dins el batxillerat i el va fer agafar empenta. A partir de 4rt curs va començar a agafar assignatures de cursos superiors fent que 4rt, 5é, 6é i 7é els fer mes o menys junts, fet que a la carrera va tornar a repetir matriculant-se per lliure.

A l'estiu de l'any 1910 va morir el seu avi Juan Pons i Cardona⁴ a Gósol.

3er Curs: 1910 – 1911

- *Francès 1: Aprovat (ordinari).*
- *No es conserven mes avaluacions va ser l'any de transició a l'escola nova.*

4art Curs (amb assignatures de 5é): 1911 - 1912

- *Perceptiva Literaria y composición: Excel·lent (ordinari).*
- *Francés 2: Notable (ordinari).*
- *Dibujo 1: Notable (ordinari).*
- *Algebra y trigonometría: Aprovat (ordinari).*
- *História Universal: Excel·lent (ordinari).*

6é Curs (assignatures de 6é aprovades als examens extraordinaris de setembre donant a pensar que va estudiar tot l'estiu per avançar el curs sense presentar-se als ordinaris de maig i juny. 5é i 6é els va fer junts): 1912 – 1913

- *Primer ejercicio (no es detalla l'assignatura): Aprovat (extraordinària).*
- *Segundo ejercicio (no es detalla l'assignatura): Aprovat (extraordinària).*
- *Etica y Rud.: Notable (extraordinària).*
- *Química General: Notable (extraordinària).*
- *Agricultura y técnica: Aprovat (extraordinària).*
- *História Natural: Aprovat (extraordinària).*

7é Curs 1913 – 1914

- *Alemanys: No es conserven les qualificacions.*
- *No es conserven mes assignatures, probablement solament va fer alemany junt amb el curs d'ampliació per a la universitat.*

⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D16) Certificat d' Acta del jutjat i compareixença de Juan Pons i Cardona per la mort de Francisco Pons i Guitart pare de Juan i Margarida Pons i Cardona..

Al 1914 el jove Agustí es va matricular al curs d'ampliació a la universitat. Per a ell va ser un any amb mes records polítics que d'escolarització, i potser també de malifetes i mobilitzacions per part dels estudiants. Cal recordar que va ser l'any en que es va constituir la *Mancomunitat* presidida per Enric Prat de la Riba. Amb la *Mancomunitat* va venir una etapa bastant catalanista, potser certament revolucionaria per al jovent, fruit del procés anys anteriors de la demanda a Espanya de mes autonomia. També la *Mancomunitat* va portar paquets de reformes tant a nivell local com educatives, fet que potser també es reflexa en el curs d'ampliació d'aquell any⁵. El doctor a la entrevista de Gonçal Lloveras recorda que jugaven a ser líders i a revolucionaris, on habitualment es manifestaven al tramvia del carrer Balmes per qualsevol excusa. També aquell any es quan es va declarar la primera guerra mundial, i es sap que a Barcelona tot i que Espanya es va mantenir neutral, l'opinió era polaritzada, junt amb sentiments pro guerra i contra la guerra des de finals de l'any 1913. Això va influenciar als joves de llavors junt amb els fets polítics a Espanya que eren bastant moguts⁶.

Respecte a les assignatures i qualificacions que va obtenir en aquest curs van ser bastant justes i dolentes, en part per que els professors no eren extraordinaris, i també per que ell no en tenia prou interès. Les assignatures que va cursar son química on el professor no era exigent, física on el professor exigia però ho va superar, mineralogia i botànica on es feia molt de sarau i el professor era bastant gran i era fruit de moltes bromes per part de molts alumnes, fins i tot d'altres escoles; i zoologia.

En aquest any també cal dir que el jove Agustí va ajuntar-se amb amistats perniciosos que van fer que es notés als estudis i potser es fiques en algun embolic per culpa d'aquestes. El mateix doctor ho considerava una etapa grisa a la seva vida.

⁵ Joan Vallés i Pujals, *L'Actuació de la Mancomunitat de Catalunya* / conferència donada la nit del 20 d'octubre de 1922 al Centre de Lectura, de Reus, pel Conseller de la Mancomunitat en Joan Vallés i Pujals.

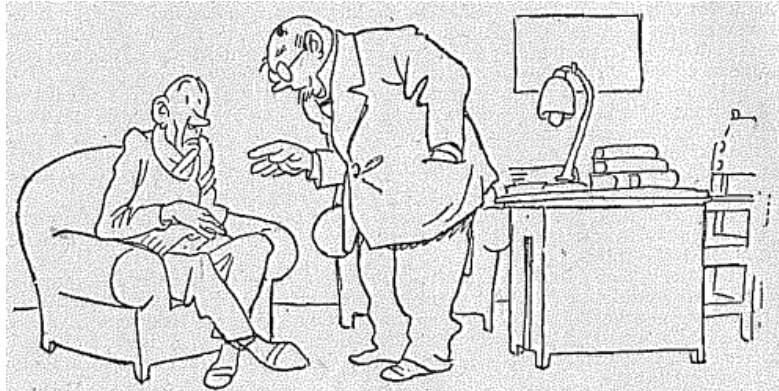
⁶ David Martínez Fiol, *El Catalanisme i la Gran Guerra (1914-1918)*, La Magrana, Barcelona 1988.

Segons ell mateix sembla ser que amb la pubertat va començar a agafar pressa per acabar el batxillerat i el curs d'ampliació; i probablement va ser quan va començar a decidir a que volia dedicar-se a la vida.

¿Per que va escollir ser metge?

Tot apunta a que va comprendre que podia avançar mes ràpid en els estudis per arribar a el que a ell li interessava, ja que el batxillerat no el motivar i el curs d'ampliació es va acabar convertint en gresca. A simple vista a les assignatures d'humanitats es veu clarament que les qualificacions son altes o molt altes contrastant amb les altres. Això podia venir influït per l'ambient familiar i sobretot per l'afició a la lectura. També el consum cultural que en feia per si mateix tindria influència. Respecte a les qualificacions en matemàtiques van ser molt justes. Ben bé no es sap el per què el jove Agustí va escollir el camí de la medicina. Sabem que per tradició familiar no va ser, ja que no es te constància de cap familiar que fos o tingués relació amb la medicina. També es desconeix si tenien cap amic familiar que el portés a ser influenciat, en tot cas s'hagués manifestat en algun document. Respecte a l'art i humanitats potser tot i tenir bones qualificacions, es podria afirmar que després del fracàs a l'escola municipal de música, li costés decidir-se i pensés en un ofici mes que en un art. Tot apuntaria a una influència externa, potser molt vinculada a les seves aficions que eren la lectura i la música, però sobretot la lectura.

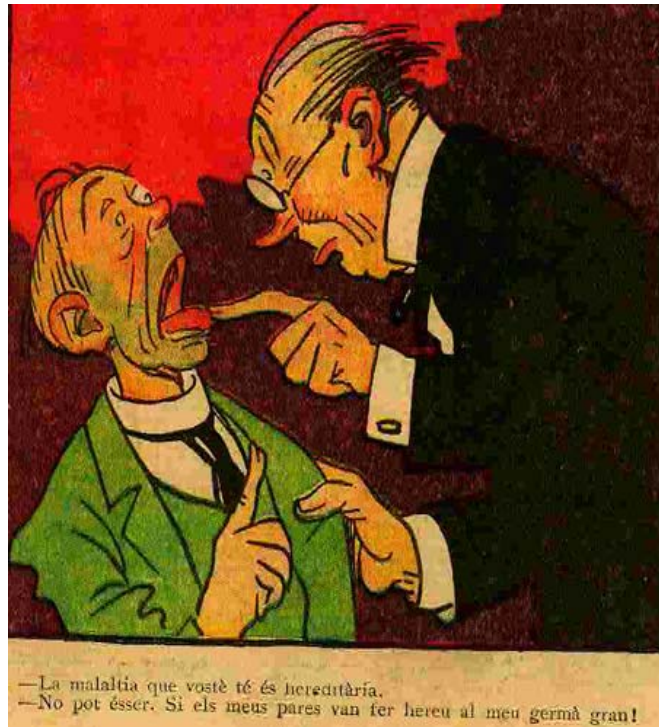
Es te constància que Agustí Pedro i Pons era bastant aficionat a la revista "*En Patufet*", la qual justament va evolucionar d'un públic infantil a un públic pre-adolescent i adolescent justament en la mateixa etapa de desenvolupament del doctor Pedro i Pons. També sabem que ell quedava amb les seves amistats per llegir, sobretot amb Elias Espoi que va morir molt jove, i que també era fan de les revistes i en concret d'aquesta. El context polític i social donava de menjar a aquesta revista que va acabant fent sàtira. Sense personatges fixes es coneix que es satiritzaven els diferents gremis, entre ells el dels metges.

— Doctor, no sé com em trobo,estic de qualsevol manera, em sento malament i no sé per què?
— Compri qualsevol medicina, prengui-la no sé quantes vegades cada dia i potser es curarà, no sé quan...

— Senyoreta, hi ha el metge.
— No el puc rebre, ara. Miri, diga-li quan torni demà, que avui no em trobo bé.

Aquesta revista va portar al jove Agustí a aficionar-se probablement a d'altres, tal i com podem comprovar a l'arxiu en un inventari que es va fer dels llibres i hemeroteca del doctor Pedro i Pons, que conservava tots els números d'aquestes revistes satíriques.⁷

A *En Patufet* i sobretot a *Cu-Cut* es va caricaturitzar al metge des d'aspectes molt estàndard, com per exemple, que més que curar mata, o que emmalalteix el malalt per tenir feina, que les medecines són com verins, que entre metges i apotecaris subministren als pacients, o que el metge es fa d'or amb la seva professió. Altres caricatures de fet, donades les característiques de les revistes, el metge o la malaltia són el vehicle per fer sàtira sociopolítica, per parlar d'algun esdeveniment concret tant nivell polític com social. Aquestes serien així a grans trets les tipologies que trobem a *En Cu-Cut!* i *En Patufet* entre altres, i semblen repetir-se en les altres revistes per joves i adolescents arribant a revistes per adults⁸.

⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C20 D2) Relació de la Biblioteca personal del Dr. Agustí Pedro Pons.

⁸ Begonya Torres Gallardo: Projecte La caricatura mèdica a les revistes catalanes de principis del segle XX, coordinat pel Dr. Ferran Sabaté Casellas (Unitat d'Història de la Medicina) i la Dra. Begonya Torres Gallardo (Unitat d'Anatomia i Embriologia Humana).

També altre particularitat de la publicació *En Patufet* va ser la publicitat de la mateixa revista, molta elaborada pels mateixos dibuixants i caricaturistes, fins i tot dins les seves històries i acudits. Es tenia la mentalitat que ja que ells podien crear opinió també podrien saber vendre. *En Patufet*, juntament amb altres publicacions catalanes, van ser les pioneres de la publicitat dels inicis del segle XX.

Aquesta publicitat era dins de les publicacions destinada a gent interessada en la lletra dels contes i la bellesa dels dibuixos de la qual era finalitat la revista.

Els anuncis, estaven realitzats a partir del llenguatge de la il·lustració gràfica, on dominen les imatges estàtiques. Una de les peculiaritats en aquests anuncis és l'adaptació artística dels gèneres populars a la publicitat, ja que molts anuncis són dissenyats a partir d'auques, caricatures, historietes còmiques, etc.⁹

CEREBRINO MANDRI
CURA EL MAL DE CAP
NEURALGIES, DOLORS NERVIOSOS O REUMATICIS
MAI NO PERJUDICA

MANERA DE PRENDRE-HO
En les malalties doloroses agudes: Una culleradeta diluïda amb aigua, un, dos o tres cops el dia, amb mitja hora d'interval. *En el reumatisme febril:* Una culleradeta tres o quatre cops, repartits durant el dia. *En les afeccions doloroses cròniques:* En dejú, vuit dies de cada mes, i un o dos cops en cas de presentar-se el dolor.

Preparat per
Francesc Mandri
metge i químic farmacèutic, en el seu laboratori:
Provença, 203 -- Barcelona

⁹ Gemma Serra Llenas. Amb la col·laboració de Mª Àngels Llenas Just. © 2009 Farmacia Serra Mandri. “Arte farmacèutic” es un treball de www.farmaciaserra.com, la farmacia especializada en homeopatia, fitoterapia, aromaterapia, complementos nutricionales, etc.

També es pot comprovar a quines altres revistes es va aficionar a part de "En Patufet", la seva predilecta, i les qual va col·leccionar i conservar fins la fi dels seus dies.

Relació de revistes a partir de 1900 contemporànies a *En Patufet* i que acaba just als anys que el doctor decideix fer medicina.

- Pel i Ploma. 1900
- La Pedregada. 1900
- L'ull Clínic. 1900
- ¡Cut – Cut! 1902
- Recortes. 1902
- El perdigot. 1902
- Luz. 1902
- Revista musical catalana. 1904
- El Neula. 1904
- El combate. 1905
- Cosquillas y pellizcos. 1905
- Revista Hispano Francesa. 1905
- Catrivol. 1906
- La Palestra. 1906
- Patria Lliure. 1906
- Marramau... 1906
- Ciutat Nova. 1907
- Don Toribio. 1907
- Lotus. 1907
- Tutmonda Espero. 1908
- La Terra. 1909
- La Rondalla del Dijous. 1909
- La Forja. 1910
- La gent de Bé. 1910
- Nos ab nos. 1911
- Bibliofilia. 1911
- Acción. 1911
- Polium. 1912
- La Pepa. 1913
- La Cantonada. 1914

Per tant tot apunta a un altre sentit en contra de la concepció tradicional que es tenia del doctor com a noi precoç, naturalista, que va voler estudiar alguna cosa al costat de la vida, i que era destinat a ocupar un lloc preferent,¹⁰ sobretot pel que fa a l'elecció de la seva professió.

Simplement es podria afirmar que Pedro i Pons com a fanàtic de les revistes infantils de la seva generació de principis del segle XX, que evolucionen a adolescents i per adults just quan ell també passa d'infant a adult, plenes d'acudits, historietes, contes, i sobretot plenes de publicitat de metges o sobre metges, va escollir aquella professió en contra les humanitats i arts de les quals ja va sortir frustrat de petit. Es a dir per evitar una altra frustració a les arts escull una professió a la qual li te molta simpatia per influencia de les revistes, i de la qual no li exigeixen moltes matemàtiques ja que son el seu punt feble. També sabem per part de unes divagacions sobre la universitat al discurs anual de l'any 1960-1961 *Maestros y Discipulos* que fa referència a les seves vivències, que va escollir la carrera mes per instint que per intel·ligència, sobre el que te d'extern i teatralitat de la professió, i per evitar assignatures que li van anar malament a l'ensenyament secundari, admetent que la veritable vocació per l'ofici venia després de superar els dos primers anys de carrera. També que anys mes tard va sentir admiració per altres branques del saber, i fins i tot va admetre que es va plantejar el per que no havia fet una altre professió de les quals en tenia molta vocació també. Pedro i Pons conclou que la persona te moltes vocacions, en al·lusió a altres professions mes humanístiques i culturals on tenia col·legues universitaris i d'altres àmbits dels qual sentia profunda admiració arribant a donar una explicació humanística del per que va escollir la carrera.

“vaig estudiar medicina per dos motius: Primerament lo dit diverses vegades, per que no s'estudiaven matemàtiques, i per que em va semblar la mes artesana i artística de les professions. Em va semblar a mi que ser metge i posar-se davant el malalt era com ser pintor i posar-se davant el model. El diagnòstic del metge es com els pinzells de l'artista que va traçant el seu esberrany i el porta a traslladar a la tela. Per aquest motiu vaig emprendre la carrera de medicina per que es humana i artística”

¹⁰ Felip Cid. Pedro-Pons el hombre y su obra. Ediciones Doyma. Barcelona 1981.

Aquesta afirmació va molt més enllà si analitzem la posterior personalitat que va desenvolupar el doctor, el qual acaba fent una medicina molt humanista pel fet de fer una medicina molt pròxima al pacient i la família, on interroga a aquest, on li demana que s'expliqui sigui el que sigui mentre ell processa el diagnòstic. Aquest tipus de metge es el que es retrata a les revistes que ell llegia, i va ser el tipus de metge que ell va voler ser i adoptar. Deixant de banda el concepte satíric dels metges a les revistes i el concepte publicitari, el metge que es retrata, és el metge que va acabar sent el doctor Pedro i Pons.

Per acabar d'arrodonir aquesta explicació cal anar a un detall passat per alt per la majoria de gent en el sentit al·legòric i simbòlic al final de la vida del mateix doctor quan s'estableix a Vallvidrera. El famós penell d'"en Patufet". Aquest penell posat a la teulada per encàrrec del mateix doctor, pot simbolitzar el fet que en Patufet li va senyalar el camí, i va ser qui el va influenciar a ser metge, ja que els penells assenyalen la direcció del vent com una rosa dels vents que senyala el rumb del vent. Rumb que el doctor no tenia clar durant la seva infància i que madura a l'adolescència. Aquest penell simbolitza la influència que el va portar a ser metge. Per tant tanca el cercle de la infància i adolescència a una etapa en la que el metge descobreix un ofici que l'acaba fascinant i apassionant tant com la lectura i la música, sense cap pretensió més que la de ser un bon metge. D'aquí que el mateix doctor encarregués aquest penell i el tingués present a la seva residència, reformada a mida per encàrrec, i amb clares influències humanístiques.

Sostenint aquesta hipòtesis no cal dir més sobre les seves influències culturals e ideològiques que més endavant entren en controvèrsia amb els fets històrics que van succeint al llarg de la vida del doctor.

2.2 La universitat

A principis de l'any 1914 i fins el 1918 es vivien els terribles episodis de la Primera Guerra Mundial, però a la vegada uns anys de molta bonança a Barcelona en conseqüència de la neutralitat i la incipient indústria del país. Aquests fets fins i tot van poder beneficiar a l'economia familiar de Pedro i Pons, i per tant haver beneficiat el pagament de les despeses de la carrera però sense grans luxes.

Espanya amb pocs recursos financers i militars, no veient-se vinculada a cap aliança europea que la comprometés, es va veure avocada de fet a una neutralitat que va portar grans beneficis. Va créixer la fortuna dels antics propietaris, es van crear noves empreses i va augmentar el treball de forma espectacular. Tots aquest indicadors positius¹¹ reforcen la idea de que les postures pro intervencionistes en el conflicte van ser cortines de fum, ja que les classes dominants difícilment podrien trobar una conjuntura més favorable per a multiplicar els seus guanys¹². Per l'evolució de la guerra es va propiciar un nou canvi de valors, sobretot en la burgesia que quedar encantada per la vida còmoda i de diner fàcil que fluïa de tots els llocs pels beneficis de la I Guerra Mundial. Això sobretot, va afectar als grans centres urbans que van veure sorgir nous locals tipus barra americana, espectacles moderns a imitació dels Parisencs, penetració de noves begudes com el whisky i ginebra, etc. Segons Josep Maria de Sagarra, Barcelona anava adquirint uns aires de depravació enjoiada a cavall de les tragèdies que passaven al món^{13, 14}.

¹¹Roldan, S. –García Delgado, J. L. *La formación de la sociedad capitalista en España (1914-1920)*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorro, 1973, pp. 21-24, 27, y 102- 109; citado por Aracil, R. y García Bonafe, M. (eds.) *Lecturas de historia económica de España-2*. Vilassar de Mar: Oikos-tau, 1977, p.16.

¹²El 19 d'agost de 1914, Romanotes publicava en su *Diario Universal* l'article «Neutralidades que matan», en el que es decantava per la participació espanyola en el conflicte al costat de França, Anglaterra y Rússia.

¹³Rigol, Antoni i Sebastián, Jordi. *Cataluña y la primera Guerra Mundial: La verdad sobre el caso sa volta*. Publicacions UB, biblioteca digital.

¹⁴Ángel Amado Calvo Calvo, *Estructura industrial i sistema productiu a Catalunya durant la Primera Guerra Mundial*. Recerques: Història, economia i cultura, ISSN 0210-380X, N° 20, 1988. págs. 11-43

Per tant podem afirmar que als seu pares no els hi anava malament, es mes fins i tot van poder multiplicar guanys i ampliar negoci, sobretot l'immobiliari. Tomás Pedro va accedir al juny del 1914 a la *Cámara Oficial de la Propiedad Urbana* com a Supernumerari¹⁵. I els rebuts amb un dels seus principals clients i o soci Juan Serrano en compra ventes de vi i aiguardents, i impostos de llogater i factures de lloguer es multipliquen fins els anys 20¹⁶. Per tant la situació familiar era bastant bona i optima per a pagar els estudis del jove Agustí. Uns estudis en un ofici del qual la família no en tenia tradició, ni ell una clara vocació al acabar el batxillerat.

Cal destacar que a principis del segle XX també es va viure una renaixença de la medicina a Catalunya, sobretot a Barcelona amb un cert ressorgiment. D'aquest ressorgiment cal destacar: el *I primer congrés d'higiene de Catalunya* al 1903, la Inauguració de la nova *Facultat de Medicina i Hospital Clínic* al 1906, El naixement de la societat de Biologia de Barcelona, les línies de investigació de Ramón i Cajal, les línies de investigació del Dr. Ferran, etc.

Avanç de la inauguració de la facultat de medicina, molt reclamada pel sector, aquesta era a l'antic *Hospital de la Santa Creu* de Barcelona que funcionava com a facultat i hospital universitari¹⁷.

L'àrea sanitària de la Santa Creu de Barcelona es va crear a l'any 1401 amb la finalitat de reunir en una sola institució el que fins aleshores era una assistència dispersa en diferents hospitals i sanatoris de la ciutat de Barcelona. Es va construir als terrenys de l'antic *Hospital del Canonge Colom*, que ja portava funcionant des de feia dos-cents anys. No va ser fins al segle XIX que amb el gran creixement demogràfic de Barcelona, l'Hospital va quedar col·lapsat i petit per al volum de malalts. A causa dels nous avenços en medicina i descobriments cap a mitjans i finals de segle, l'antic hospital va quedar obsolet e insuficient per atendre el volum de malalts que la ciutat tenia.

¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C15 D17) Carta d'admissió a la Càmera Oficial de la propietad Urbana a Tomás Pedro Juan com a Supernumerari.

¹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C15 D12) Rebut de contribucions industrial i de riquesa Urbana de Tomas Pedro Juan, Pare d'Agustí Pedro Pons. (C16 D23), Plec d'arbitris, impostos i lloguers de Tomás Pedro Juan i Juan Serrano als anys 1919 1920 Al carrer Claris.

¹⁷ Cornudella i Capdevila, Josep, *Historia de l'Hospital de Santa Creu i Sant Pau* [S.l. : s.n.], 1972

Tot i el gran prestigi ciutadà que tenia l'hospital, es va arribar a la conclusió a la comissió d'higiene de l'*Acadèmia de Ciències Mèdiques*, que calia modernitzar-ho, i la necessitat de construir dos hospitals a Barcelona seguint els criteris de la nova medicina que es practicava a principis del segle XX.

L'ensenyament de la medicina a Barcelona per altre part, va tenir origen a l'any 1760, any en que Pere Virgili va crear el *Col·legi de Cirurgia*. No va ser fins el 1843 en que es va constituir al carrer del Carme l'embrió de la *Facultat de Medicina*, que per altre part amb certes interrupcions i canvis va restar activa en aquesta àrea fins el 1906, que va ser la última promoció d'estudiants. L'antiga facultat al Carrer del Carme dins de l'àrea sanitària de l'*Hospital de la Santa Creu*, seria el que actualment es la seu de la *Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Aquest edifici es va construir davant la *Casa de Convalescència*. Cap al 1770 va passar a tenir la denominació d' *Academia Médico Práctica*. Sembla ser que l'Acadèmia va tenir origen en les reunions que es feien al 1754 a casa de Josep Ignasi Santponç amb altres companys com Josep Forners, Antoni Rigal, Joan Esteve, Pere Güell i Josep Soriano dins el que era l'ambient de la Il·lustració. L'edifici construït al 1761 fou encarregat a l'arquitecte Ventura Rodríguez. Al 1770 es va constituir l'acadèmia, no va ser fins 1786 que va rebre el títol de *Reial* gracies als esforços de Francesc Salvà i Campillo. A partir de 1821 va englobar altres entitats i associacions mèdiques. Sembla ser que amb el regnat de Ferran VII durant el període de 1824 fins 1828 al igual que altres institucions intel·lectuals va restar suspesa com a repressió a la restauració de la monarquia absoluta i en contra el liberalisme. Al 1830 es va tornar a restaurar i es va tornar a reestructurar passant a anomenar-se *Acadèmia Nacional de Medicina i Cirurgia*. Amb la unificació dels estudis cap a l'any 1843 i el trasllat definitiu de la Universitat de Cervera a Barcelona, es va crear la *Facultat de Ciències Mèdiques* en la qual va quedar refós el *Col·legi de Cirurgia de Barcelona*. Un dels màxims exponents de la facultat va ser Ramón i Cajal que va ser catedràtic de la mateixa al 1887. Aquesta facultat comptava amb 4 aules i l'aula magna de l'*Acadèmia de Ciències Mèdiques* amb capacitat per 50 alumnes. Per tant es comptava amb un aforament molt limitat per la facultat i un hospital col·lapsat on es comptava mes de 1000 pacients a principis del segle XX, i 700 alumnes en la última

promoció que es va fer allà al 1906. No solament això, la vida universitària a l'hospital estava reglada per un patronat molt particular fora de cap vincle oficial, que suposava moltes vegades un obstacle per al desenvolupament de la mateixa, arribant el conflicte al punt de plantejar d'eliminar la facultat de medicina o traslladar-la. En vista el col·lapse de l'hospital i el risc d'un col·lapse sanitari a Barcelona, es va decidir la segona opció, no sense crítica a l'espai que havia d'ocupar la facultat vers l'hospital. Dos elements molt necessaris a la ciutat¹⁸.

L'inauguració de la Facultat de Medicina i el Clínic amb el trasllat docent de l'Hospital de la Santa Creu a la nova facultat va crear en certa forma una escissió en aquesta renaixença, una certa competència, i a la vegada va fer que molts investigadors i professionals restessin a l'hospital de la Santa Creu. Allà van restar molts metges i professors. Alguns van passar a donar classe a la facultat i exercien allà de forma professional, encara que la tendència era poc a poc que anessin al clínic. Altres investigadors que ja tenien el seu camp d'estudi allà van quedar-se per sempre.

L'any 1880 ja es va perfilar el projecte inicial de crear un nou hospital a Barcelona i una nova facultat de medicina, primer per l'arquitecte Ignasi Bartolí i revisat mes tard per l'arquitecte del ministeri Ricardo Magdalena, que va delegar a Josep Domènech i Estapà que es va fer càrrec del mateix, i va millorar els conceptes decoratius del edifici en estil neoclàssic, deixant intactes les plantes i alçats. El trasllat de la facultat de medicina de l'Hospital de la Santa Creu a la nova facultat es va començar a fer a l'octubre de 1906 en un clima de certa tensió. El trasllat no va ser gens fàcil ja que hi havia moltes reticències sobretot des de l'Hospital. L'inici de l'assistència hospitalària al clínic es va dur al gener de 1907 per decisió personal del doctor Valentí Carulla que en aquells moments era l'inspector, revisor de comptes i ordenador de pagaments del mateix. El trasllat dels estudiants a les noves dependències al desembre de 1906 en canvi va ser un motiu festiu pel qual es van reunir a prop de 10 carros al pati de l'Hospital de la Santa Creu, i plens a revessar van fer

¹⁸ Manuel M. Escude i Alyela; Joan Pujol i Ros *La inauguració de la nova facultat de medicina i de l'hospital Clínic de Barcelona..* Gimbernat 2006.

una comitiva passant per plaça Catalunya, Passeig de Gràcia i la nova Facultat de Medicina. L'inauguració oficial es va fer al 2 d'octubre de 1906, presidint l'acte Joaquim Bonet, catedràtic d'obstetrícia i rector de la Universitat de Barcelona. Amb la construcció del nou edifici de la facultat, es va començar a disposar d'espais per a fer congressos, molt importants en l'època, i aularis grans i espaioses. El primer congrés internacional que va allotjar va ser el *V Congrés Internacional d'Electrologia i Radiologia* al 1910.

Respecte a l'Hospital es va crear una junta administrativa que era el seu òrgan de govern màxim. Era formada per 7 membres, un president, 5 vocals, i un secretari. La junta tenia dues delegacions principalment: comptes i servei espiritual. La primera junta va ser formada per: Antoni Morales Pérez (president), Francesc Sert i Badia, Guillem de Boladeres i Romà, Josep Collaso i Gil, Ròmul Bosch i Alsina, Gil Sartor i Lavall (Vocals), i Francesc Puig i Alfonso (Secretari). Dins d'aquesta no cal oblidar els càrrecs delegats com els de Valentí Carulla com a delegat de la Junta i Josep Terradas, el prevere responsable dels serveis espirituals.

L'organització a l'hospital responia molt a l'organització conjunta amb la facultat.

Els serveis assistencials van ser organitzats en dues clíniques, la Clínica A i la B. En un principi dirigides per Antonio Gonzalez Prats i Martín Vallejo Lobón. A l'època que el Dr. Agustí Pedro i Pons entra a la càtedra als anys 20 ens trobem a Pau Ferrer Piera, substituït per Francesc Solervicens. A la clínica A trobem a Angel Ferrer Cajigal fins que va entrar el Dr. Agustí Pedro i Pons. La patologia fins els anys 30 va ser dirigida per Eusebio Oliver, destacant-se sobretot una sala especial per a malalts tuberculosos.

Pel que fa a la cirurgia era dividida en tres càtedres dirigides en un principi pels doctors Morales, Saltor i Rusca, mes tard per Torres Casanovas. Als anys 20 al final de la carrera del doctor Pedro i Pons i al començament de ser catedràtic de la facultat, Antoni Trias, Joaquim Trias i Josep. M. Bartrina. A

partir de 1943 els serveis de cirurgia van ser controlats per Pere Piulachs trencant-se aquest esquema i marcant molt a la institució.

Pel que fa a la facultat també cal destacar personatges importants en altres camps i que van crear escola. Cal destacar l'obstetrícia on destaca el doctor Joaquim Bonet que era Rector de la Universitat de Barcelona, i que a l'any 1948 va ser substituït per Pere Nubiola. Pediatria per Andrés Martínez Vargas fins l'any 1931, servei del qual hi havia mes llits i molta mes mortalitat que a la resta. Com l'hospital i l'ensenyament de medicina tenien que ser genèrics, es van obrir mes departaments reconeguts a l'ensenyament com: Oftalmologia amb Barraquer i Roviralta (1915 – 1924), Radiologia i radioteràpia amb Cèsar Comas i Llaveria, sense càtedra, però que mes tard dirigí Vicenç Carulla, Dermatologia per Jaume Peyrí (1915-1947), Ginecologia amb Manuel Bonafonte, substituït per Miquel Fargas que morí al 1916. També es va crear un museu d'histologia i un bon departament d'anatomia.

Pel que fa a la recerca es va crear l' *Institut de Fisiologia* a partir de la secció de ciències de l' *Institut d'Estudis Catalans* pel doctor August Pi-Sunyer, creant una estructura de recerca en el camp de la biologia i el desenvolupament del català com a llengua de recerca fins al 1939. També es van anar destacant les tasques científiques en nombroses publicacions i volums d'Anals dels diferents serveis, a destacar els *Treballs de la Societat de Biologia*, *Acta Obstétrica y Ginecológica Hispano-Lusitana*, *Annales de la Clínica Médica A* (amb molta força des de que entra el doctor Agustí Pedro i Pons), *La Gaceta Médica Catalana*, *Clínica Médica e Instituto Anatomico-Patológico*, etc.¹⁹

Respecte a casos excepcionals que es poden destacar a l'hospital als seus principis, cal destacar al 1909 la *Setmana Tràgica* on van ingressar mes de 100 traumàtics en un mes, la *Febre Tifoide* de 1914, la *Diftèria* i la *Epidèmia de Grip* de 1918 i 1919. Cap al 1934 i el 1936 i després amb la *Guerra Civil*, les

¹⁹ Jacint Corbella i Corbella, Manuel M. Escudé i Aixelà, Joan Pujol i Ros. Cent Anys de Medicina 1906 – 2006 La nova Facultat i l'Hospital Clínic de Barcelona. Exposició, Barcelona 2007. <http://www.bib.ub.edu/evirtuals/clinic/>

xifres de malalts van augmentar de forma molt considerada a causa del conflicte, portant l'hospital al límit fins al 1939. Respecte a la grip de 1918 aquesta la va agafar el jove Agustí a pocs mesos d'acabar la carrera. Va ser l'epidèmia que mes impressió li va causar. El doctor afirmava que durant els mesos d'octubre i novembre de 1918 no hi havia carruatges suficients per a transportar a les víctimes al cementiri, i els cadàvers s'acumulaven dos i tres dies fins a poder ser enterrats. La grip va ser mundial i va fer mes víctimes que la primera guerra mundial on van morir 5 milions d'homes. La grip com a epidèmia mundial es va emportar entre 8 i 10 milions de vides. Aquesta va ser l'última gran epidèmia sobretot des de que van sorgir els antibiòtics, on les epidèmies es donaven de formes cícliques cada vint o trenta anys. Ja que aquests antibiòtics encara que no tinguin acció directa al virus de la grip tenen una activitat directa en curar les complicacions del mateix²⁰.

El 16 de setembre de 1914 Agustí Pedro i Pons es va matricular a la facultat de Medicina de Barcelona. Les matèries a cursar aquell primer semestre van ser: Histologia, Histoquímica i Tècnica Anatòmica²¹.

Segons ell mateix, la universitat va ser una altre cosa vers el batxillerat i els altres estudis. Sembla ser que va trobar un altre ambient que el va motivar molt. Va ser el contacte amb l'assignatura d'Anatomia el que va despertar-li la curiositat i el va començar a motivar molt amb un interès autèntic. En un principi aquesta assignatura li va fer molt de fàstic i aversió inclòs arribant a provocar-li algun problema amb el menjar per les pràctiques de dissecció als dispensaris, arribant a emmalaltir indirectament. No menjava i al 1914 que hi havia una epidèmia de tifoide a Barcelona, va fer que contragués febres durant aproximadament 6 setmanes. Però l'estudi dels ossos i les parts del cos, junt amb el llibre titulat "*Tractat d'Anatomia Humana*" de Leo Testut, "*El Testut*" el van començar a entretenir i a motivar molt. Aquest tractat en 4 toms es considera un dels millors d'anatomia al ser molt complet i molt ben il·lustrat. La primera edició va ser a finals del segle XIX i l'edició pòstuma fou als anys 20

²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C20 D44) Entrevista Vida Quotidiana.

²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D5) Resguard de Matricula de la Universitat de Barcelona i Resguard de pagaments dels drets del títol de Llicenciat en Medicina i Cirurgia d'Agustí Pedro Pons.

pel seu deixeble André Latarjet. L'última edició del manual va aparèixer als anys 50²². El doctor Pedro i Pons es passava hores entretingut amb aquest manual. Aquest fet el motivar a continuar llegint llibres i manuals de medicina arribant a fer-se soci de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques per a poder accedir a la seva biblioteca i mes tard al seu laboratori. Junt amb això també el contacte amb temes d'estudi i d'aplicació pràctica de temes llegits als manuals el van acabar motivant molt mes. Per tant la vocació del doctor va néixer en aquest primer any d'universitat.

“El departament anatòmic em va causar una impressió tan penosa i una profunda barreja d’horror i repugnància, de temor a la mort, que per un moment vaig creure que havia errat la meva vocació. Vaig saber superar en part aquesta impressió. En contrast amb les pràctiques d’anatomia, llavors molt assídues i severes, l’estudi de l’anatomia amb el Testut va ser per mi un plaer. Quan fa pocs anys un destacat professor de Madrid va donar una conferència a la Facultat de Medicina de Barcelona, exposant amb un donaire i sentit cartesià insuperables, per concloure que el llibre del Testut estava escrit amb desconeixement de tot mètode, no vaig poder menys que somriure i pensar que es pot arribar a la conclusió mes perniciososa i absurda pel camí del florilegi oratori i amb una filiació d’aparent lògica de les idees: El llibre del Testut ha sigut i continuarà essent una meravellosa obra per aprendre anatomia.”

Fotografia de l'orla del Dr. Pedro-Pons al 1919.

Cal dir que amb aquest canvi d'actitud que va prendre, va fer una nova amistat que fou decisiva. Manuel Alonso Escuder.

Manuel Alonso Escuder era fill d'una família gallega que havia emigrat a l'Amèrica Llatina, el seu pare era metge, però havia mort. Agustí Pedro i Pons va conèixer a Alonso en el segon curs de medicina. Segons ell, Alonso era el típic gran estudiós que destacava en la selecció de tots els cursos. La amistat amb ell va ser molt útil, ja que el seu exemple el va captivar i va aprendre amb ell a estudiar les assignatures amb consciència. Alonso comptava les assignatures

²² Leo Testud i A. Latarjet. Tratado de Anatomia. Salvat editores 1990.

per Matricules d'Honor, i gràcies a ell va abandonar i deixar de costat a dos companys poc exemplars com a estudiants amb els que estudiava fins llavors. Des d'aquell moment el seu expedient acadèmic va donar pas a qualificacions altes. Manuel Alonso, no era el típic alumne "*em polló*", si no que tenia ambició de saber destacant molt en les qualificacions de les assignatures. Per aquest motiu ell i Pedro i Pons, van decidir en el tercer curs de carrera canviar la matrícula oficial per la lliure, sacrificant la possibilitat de notes molt brillants, en benefici d'aprendre millor la medicina. A partir de llavors van disposar del seu temps de la següent manera: Als matins assistien a la visita hospitalària, mes tard a alguna de les classes de la facultat o estudiaven les assignatures. Però per la tarda era on les seves tasques eren mes grates per a ells. Tornaven a l'hospital on aprenien a interrogar als malalts i a redactar histories clíniques, després de les quals procedien a una minuciosa exploració on amb minúcia recollien i discutien el significat d'una *macidessa*, un *estertor* o un *soplo*.

El doctor Pedro i Pons va considerar a Manuel Alonso una amiatat que va ajudar-lo a trobar-se a si mateix.

Va agafar afició pels llibres de medicina, tant que els preferia mes que les lliçons teòriques. Ell i Alonso assistien poc a les classes teòriques a excepció de les pràctiques, i feien llargues estades a la biblioteca de la "*Acadèmia de Ciències Mèdiques*" envoltat de llibres. El fet que comencés a devorar llibres i manuals de medicina li va donar molta avantatge i va començar a destacar alimentant la seva afició pels llibres, ara també de medicina. Això i la matrícula per lliure va propiciar que acabes la carrera dos anys avanç del que seria el pla normal, que eren 8 anys, en comptes de 6 que va fer (1914-1919).

"Les sales del vell hospital de la Santa Creu allotjaven un gran contingent de malalts toràcics en els últims períodes evolutius i es de suposar la riquesa semiològica que allò ens brindava. Els nostres mentors en aquella etapa hospitalària van ser els llibres de Propesen de Sergent, el Sahili, traduït per León Cardenal i especialment per al meu gust les lliçons de Granger, que els vaig llegir vint vegades sense cansar-me mai.

*Aquesta reiteració en la lectura us donarà compte que no solament vaig aprendre si no que em vaig identificar amb els texts d'aquells autors.*²³

Ell i el meu germà amb Manuel Alonso van decidir separar-se de l'ensenyament oficial i van escollir matrícula lliure. En certa manera com a revel·lia, i en certa manera per anar al seu ritme. Aviat es van donar compte que l'ensenyament que es donava a la facultat era curt en casos pràctics. Van decidir buscar una formació pràctica pel seu compte i crear un clima que completés les lliçons magistrals que es donaven a la facultat excessivament teòriques.

La configuració de la Universitat a l'Estat Espanyol i del seu professorat venia com a resultat d'una centralització i uniformització en part pel mateix estat.²⁴ Per tant a principis del segle XX trobem una universitat totalment controlada per part del poder estatal, una tendència provinent des del segle XVIII per part de la implantació dels decrets de nova planta dels Borbons, i que es va assentar al segle XIX amb lleis que van progressivament reduint el que quedava d'autonomia d'aquestes. Amb el *Pla Pidalde* de 1845 i la *Llei Moyano* de 1857, es va culminar el procés centralitzador i uniformador, essent la intervenció estatal total sobre la formació i el contingut dels plans d'estudis, el finançament dels centres i la situació acadèmica dels professors. Com a conseqüència d'aquesta rigidesa imposada, la universitat podia aparèixer a finals del segle XIX i principis del XX com "*una cosa morta per dins*", tancada sobre si mateixa, sense inserció en la societat del seu temps, fossilitzada, de dèbil nivell científic i incapaç d'integrar les innovacions. Les crítiques van anar en augment durant principis del segle XX essent Unamuno i Ginier de los Rios dos màxims exponents d'aquesta, per la contradicció entre el saber oficial i el acadèmic vers la vida i el treball. Altres com Macias Picavea²⁵, van parlar de que l'ensenyament era sense pràctica ni experimentació en laboratori, sense crítica de fons, sense interès en per com es fa la ciència. Va afirmar que els estudiants vivien fora de les seves cases, sense cap disciplina, sense vida corporativa, dissipats, ganduls, freqüentadors de locals i escandalosos, amb

²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons: (C41 D33). *Tiempos de Estudiante*

²⁴ Jiménez, Alberto. *Historia de la universidad española*. Alianza Editorial, Madrid 1971.

²⁵ Ricardo Macías Picavea, *El problema nacional. Hechos, causas, remedios*. Madrid, 1899.

vagues i vacances constants. Els professors deixaven per moments la clínica o bufette, i explicaven la matèria a un grup nombrós, avorrit, i indiferent. Després davant tants exàmens tot es soluciona amb un manual i el programa de l'assignatura. També va parlar que els pares pressionaven i demanaven carreres fàcils. Els manuals sense ser cars, ni obligatoris, eren una bona expressió del pèssim nivell existent, a excepció d'alguns. Aquesta situació tant dolenta de l'ensenyament te sentit amb el conjunt dels demès nivells educatius, com l'ensenyament elemental per els forts nivells d'analfabetisme, i la subescolarització vers altres països que havien aconseguit generalitzar l'educació primària.

A principis del segle XX la universitat espanyola era estructurada en cinc facultats (Filosofia i Lletres, Ciències, Físiques i Naturals, Dret, Medicina i Farmàcia). Dret era present oficialment a totes les universitats vers les altres que podien variar.

El mapa universitari presentava una jerarquia molt estricta pel ventall de facultats i la importància numèrica del seu cos de professors i la població estudiant. La Universitat de Madrid tenia el caràcter de Universitat Central, ocupant un lloc preeminent en el dispositiu universitari per la seva naturalesa i el nombre dels seus ensenyaments, la remuneració i el prestigi dels seus professors. Solament la Universitat Central de Madrid disposava dels ensenyaments de doctorat²⁶ i de totes les facultats completes, essent un lloc de pas obligatori per als universitaris. Junt amb les facultats el mapa de formació superior es complementava amb Escoles Superiors Professionals i escoles especials per a oficis com notaris, diplomàtics, enginyers, etc.²⁷

²⁶ Petit, Carlos. *La administración y el doctorado: centralidad de Madrid*. Anuario de Historia del Derecho Español 1997, 67 (1), 593-613.

²⁷ Alfonso Pozo Ruiz. *La Universidad Española a finales del siglo XIX*. Universidad de Sevilla: http://personal.us.es/alporu/historia/universidad_fin_xix.htm#estudiantes

Per tant l'actitud que van tenir Agustí Pedro i Pons amb Manuel Alonso Escuder va ser discriminatòria i freqüentaven poc les aules. Es van destacar les seves absències a excepció de les classes d'August Pi-Sunyer a Fisiologia, de Martín Vallejo Labón i Ferrer Solervicens a Mèdica. També el fet de no assistir molt a classe va fer que alguns catedràtics els hi molestes i miressin de preguntar-li casos i detalls per tal de suspendre'ls.

- **El Doctor August Pi i Sunyer**, va ser un professor que el primer any feia Fisiologia i que amb fama de savi i simpàtic es va guanyar els alumnes ràpidament. Va organitzar una de les escoles de Fisiologia mes importants del país. En aquella època era a l'avantsala d'aquest fet i ho transmetia als alumnes.

Retrat del doctor Francisco Ferrer Solervicens (1885-1943)

- **El Doctor Francisco Ferrer i Solervicens**, era un dels mestres mes estimats pel doctor Pedro i Pons. Meticulós en l'exploració clínica i en l'exposició dels símptomes, era un educador insuperable en propedèutica clínica. El mètode que utilitzava era el anatomo-clínic. Dominava l'equilibri entre la clínica i la troballa anatomopatològica. Ell mateix practicava les autòpsies i els talls histològics amb la mateixa meticulositat que explorava els malalts qualitat

que impressionava molt. Les seves classes eren modèliques, amb molta vocació per l'ensenyament i va tenir nombrosos deixebles. Ell exposava la matèria de forma endreçada basant-se sempre en el fet del símptoma. Aprofitava l'error dels alumnes per a elevar-ho a qualitat d'ensenyament. Com a defecte es ressalta el seu caràcter molt modest que el feia poc apte per a exhibicions acadèmiques i congressos. El doctor Ferrer Solervicens va presenciar un examen d'Agustí Pedro i Pons, i va fixar-se en ell. Ell el va animar a assistir a uns cursos pràctics de clínica a les tardes dels estius, va fer molta amistat amb ell i va ser una figura clau i decisiva a la seva formació i ascens mèdic. Considerat pel doctor Pedro i Pons com el seu mestre, mestre i deixeble van arribar a competir en unes oposicions per una càtedra mes tard.

Tres elements van ser els pilars de la formació d'Agustí Pedro i Pons: la Facultat de Medicina, l'Acadèmia i laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, i l'Hospital de la Santa Creu.

“L'acadèmia de Ciències mèdiques” (no confondre amb la “Reial Acadèmia de Medicina” del carrer del Carme a l'àrea de l'Hospital de la Santa Creu) va sorgir de la iniciativa de la fusió de dos entitats anteriors²⁸.

La primera va ser *El Laboratorio* fundat el 15 de gener 1872 per cinc estudiants de medicina de primer curs amb un carro ple de material de laboratori, dos dels quals Salvador Cardenal i Josep A. Barraquer, com a contestació i complement a causa de l'ensenyament rebut, excessivament teòric i poc pràctic que es professava la facultat en una època que estava naixent la *Medicina Científica*. A aquesta iniciativa es van sumar tres personalitats representatives de la medicina catalana: Giné i Partagàs, catedràtic de dissecció; Josep de Letamendi, catedràtic d'anatomia; i Bartomeu Robert, catedràtic de patologia, el metge mes brillant d'aquell temps a Barcelona. Aquests personatges i la seva iniciativa van ser molt elogiats pel

²⁸ Campos, Ricardo; Montiel, Luis; Huertas, Rafael. Medicina, ideología e historia en españa (siglos xvi-xxi). Consejo superior de investigaciones científicas, 2007.

doctor Pedro Pons a molts articles i presentacions ja que ell i Manuel Alonso Escuder es van sentir identificats i en certa manera els van voler imitar.

La segona entitat que es va fusionar amb el "*Laboratorio*" va ser una dependència de l'"*Escola de Nàutica de la Diputació de Barcelona*" en la qual hi havia metges il·lustres com Jaume Pi i Sunyer, Lluís de Góngora, Bonet i Amigó i Agustí Prió.

El 5 d'Abril de 1878 les dues entitats es van fusionar i va néixer oficialment la *Academia y laboratorio de Ciencias Médicas de Cataluña* amb seu al carrer Paradís nº 10 de Barcelona, traslladant-se al 1892 al carrer Portaferrisa nº6. Una vegada constituïda l'*Acadèmia de Ciències Mèdiques* es va anar eixamplant amb la creació de societats científiques, actualment 76. Al 1901 l'Acadèmia va aprovar el català en totes les comunicacions i articles científics que s'elaboressin a causa de la reacció de l'any 1898 on els intel·lectuals van agafar força i es va crear un moviment cultural, progressista i autòcton català en totes les branques de la vida científica, passant a anomenar-se *Acadèmia i Ciències Mèdiques de Catalunya*.

En concret a l'Acadèmia en aquesta època la va marcar molt el impacte de la medicina experimental de Claude Bernard²⁹, estimulants investigacions i estudis mèdics amb un rigor científic modern. Aquest fet va fer que la Acadèmia es fes ressò i prengués interès per seguir de prop el progrés mèdic de dit metge i les novetats en medicina. Amb el temps es va anar creant una biblioteca mèdica molt especialitzada i millorant el material de laboratori, es van anar organitzant sessions científiques i clíniques i mes tard algun congrés. Aquest va ser l'ambient que va viure Pedro i Pons com a estudiant dins aquella institució de la que va agafar afició i va acabar estimant. El Laboratori va tancar quan van anar creixent altres laboratoris a la ciutat, però pel contrari la biblioteca va continuar creixent arribant a ser la mes dotada del país en

²⁹ Bernard, Claude. *An Introduction to the Study of Experimental Medicine*. Dover Publications INC. New York 1957.

documentació sobre medicina. Aquest fet alimentava molt la bibliofília del doctor Pedro i Pons³⁰.

Al 1923 es va traslladar al Carrer Roger de Llúria 7 i al 1932 al *Casal del Metge* a la Via Laietana 31. Al 1939 ja presidida pel Doctor Pedro i Pons amb l'objectiu entre altres coses de salvar la institució després de la Guerra Civil, el seu nom va canviar a *Academia de Ciencias Médicas*. Al 1950 es van crear les Filials amb l'objectiu d'apropar la formació i fomentar l'intercanvi d'experiències i coneixements entre professionals, i es van crear diferents grups de treball en diferents comarques tal i com feia l'Acadèmia a Barcelona. Cap al 1967 es va tornar a canviar el nom i es torna a denominar *Academia de Ciencias Médicas de Cataluña y Baleares* fins el 1969. Al 1970 es va tornar a traslladar amb el *Col·legi Oficial de Metges de Barcelona* al passeig Bonanova 46 fins al 1966 que es va tornar a ampliar al mateix carrer continuant essent una institució ben viva i com a complement a la Biblioteca de Medicina de la Facultat de Medicina de Barcelona però dins la institució que es privada.

En tercer i quart curs de carrera cap a l'any 1917, Agustí Pedro i Pons va ingressar de voluntari sense cap sou a l'Hospital de la Santa creu, vers Manuel Alonso Escuder que va poder entrar com a intern per un sou de 10 a 15 pessetes amb nomenament oficial posterior. Amb 17 anys va entrar per primera vegada a l'Hospital acompanyat del seu company Manuel Alonso, els dos amb el mateix objectiu de perfeccionar-se pràcticament, ja que el pla docent permetia el poder exercir a partir d'aquest curs. Normalment els estudiants solien estar molt mes a l'edifici de la facultat els tres primers anys, a partir d'aquest ja passaven a l'hospital on cada càtedra tenia aula pròpia i es feia activitat pròpia com a interns. En el cas de Pedro i Pons i Manuel Alonso van entrar a l'Antic Hospital de la Santa Creu.

Agustí Pedro i Pons no va ser realment mai un alumne intern d'aquell hospital, no passar de ser un servidor de l'hospital sense categoria oficial ni

³⁰ Sabaté, Ferran. *Estudiants de Medicina de la Universitat de Barcelona, un estímulo de progrés*.

Universitat de Barcelona, Barcelona 2013.

inscrit a la nòmina del personal de la casa. Sense plaça de intern vacant, va ser admès com assistent voluntari a la sala de la *febre* dirigida pel Dr. Torrents gracies als bons oficis del seu company Manuel Alonso. Altre cosa es si va guanyar alguna cosa de diners. Mes tard si en va guanyar va ser d'autèntics interns als que va substituir al final de la carrera. El seu desig no va ser el cobrar les 10 o 20 pessetes mensuals que cobrava un interí segons la seva categoria. Ell no tenia diners ni els ambicionava, no tenia diners però no era pobre. Li passava de tot i no sentia falta de res. Les tres pessetes mensuals que pagava de soci de l'Acadèmia i laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, les abonaven els seus pares. Anava a l'Acadèmia, a l'Hospital de la Santa Creu i a la facultat de medicina a peu. No solia prendre mai el tramvia. La seva única diversió era assistir una vegada per setmana a algun cinema popular on l'entrada costava 10 cèntims, i alguna vegada al teatre per la qual l'entrada solia costar 2 reals. En aquella època els llibres d'història i literatura encara li agradaven molt, però només els mirava, per que temia caure en dedicar molt de temps a ells en compte d'aprofitar-ho a dedicar-se exclusivament a les assignatures.

“En la meua vida d'estudiant vaig experimentar dos grans emocions. La primera va ser quan vaig entrar a la sala d'Anatomia i la segona al descobrir l'Hospital de la Santa Creu. La sensació que vaig experimentar a l'entrar a les amplies naus gòtiques de l'Hospital de la Santa Creu va ser inoblidable. Em va impressionar la seva grandiositat: els malalts alineats en 4 fileres, separades en dos per un passadís central, traçaven llargues fileres de mes de cent metres de longitud. El silenci de la Sala era interromput per les rafegues de tos d'un malalt, que com el cant del gall suscitava la dels altres veïns i que com una marea ascendent sacsejava d'un extrem a un altre de la sala. Quina impressió tan diferent de la sala d'Anatomia. La Repulsió que aquesta em va causar sempre, es va convertir en una franca e immediata adhesió a la sala de l'hospital. Per fi havia trobat el meu ambient, no vaig poder reprimir un gest d'impaciència, jo tenia que entrar en aquell hospital immediatament. En aquell i no en un altre, per que veia les seves sales mes grans i hi havia mes malalts dins un cel carregat d'anys i d'història en les seves altes voltes. Vaig apretar el braç del meu company Manuel Alonso, que era intern des de feia poc temps i li vaig instar per que em facilités l'entrada a la sala de la “Febre” a les ordres del Dr. Torrents. No hi havia temps a perdre.”

L'Hospital solament hi tenia un aparell molt dolent de Raigs X, i per tant van tenir que aprendre la clínica de forma tradicional des del primer dia, sense gairebé recolzament de la radiologia i poc laboratori. Això va donar força al interrogatori i diàleg amb el malalt, la ectoscòpia i altres mitjans exploratoris que van aprendre dels professionals que allà hi treballaven. Allà van aprendre tota la medicina pràctica.

Després d'una breu estància pel servei de cirurgia del Dr. Antonio Raventós, on Alonso i Pedro i Pons van ser acollits pel Dr. José Trenchs Codonyés, metge de la sala, va tenir ocasió d'entrar al servei de medicina del Dr. Pedro Esquerdo, que des de la mort del Dr. Robert era el metge més prestigiós de tot l'Hospital de la Santa Creu, i el consultor més sol·licitat de la ciutat. El doctor Pedro Esquerdo (don Pere), popular entre la ciutadania, internista, era conegut com "*el bisbe de la medicina*". El seu servei era el millor de la medicina interna de l'hospital. Tenia a un annex a uns altells, un petit laboratori d'anàlisis clínics, i a la part baixa un gabinet d'endoscòpia en el que es practicava laringoscòpia, esofagoscòpia i altres exploracions que en aquella època representaven progressos que no posseïa cap altre servei de medicina interna. El Dr. Esquerdo passava visita acompanyat pels seus ajudants que eren el seu fill don Francisco i el Dr. Grau Blanc, i metges espectadors que venien a veure malalts i a escoltar les breus consideracions que feia don Pedro.

Poc després el seu fill el Dr. Francisco Esquerdo, que va ser la figura més rellevant del servei va guanyar per oposició la plaça de metge de número de medicina interna.

- **Francisco Esquerdo Rodoreda** (don Paco), era un gran mestre amb molts coneixements i facilitat de comunicació. Pedro

Doctor Francisco Esquerdo Rodoreda (1883-1956) (Don Paco).

i Pons assistia diàriament al seu servei, i fins i tot Esquerdo va acompanyar al doctor en unes oposicions. Ell el va considerar un dels seus grans mestres a l'alçada de Ferrer Solervicens, ja que va passar molt de temps al costat d'aquest metge. A l'arxiu personal podem trobar les històries mèdiques que elaborava amb ell i els malalts atesos en aquest moment fruit de les llargues hores que passava amb ell.³¹

Seguidament a la presa de possessió del càrrec del Dr. Esquerdo, Pedro i Pons va quedar inclòs com a personal del nou servei com a alumne intern i mes tard com a metge fins l'any 1927 que va passar a ser titular de la càtedra de Barcelona al guanyar les oposicions. Les lliçons que va rebre del Dr. Francisco Esquerdo van ser de profit, ja que el considerava com una persona clínica, seria, incapaç de permetre fantasies i embolics en el comentari del pacient. Era molt elegant en l'exposició, de paraules fàcils i fluides, correcte en els conceptes i sempre clar en l'exposició dels fets. El mateix Esquerdo també organitzava curssets de Semiologia i diagnòstic per les tardes als altells del servei clínic on hi era el laboratori, i va assistir.

Respecte a altres metges i mestres que va tenir a l'Hospital de la Santa Creu durant la seva etapa de formació, els va qualificar de metges sobris en el comentari i pegats a la semiologia i a la dada exploratòria sense permetre moltes llicències imaginatives. Molts metges de número passaven visita al matí i per la tarda solien dictar curssets per auditoris mes o menys nombrosos.

Francisco Freixas i Freixas, que donava a la sala de les dones lliçons clíniques al matí i que no va assistir a moltes, on feia gran exhibició de les tècniques exploratòries, doctor pel qual era molt apreciat.

El Dr. Hernández Luna, amb bona clientela, antic metge militar i d'origen no català, però coneixedor de les paraules claus en català per a detectar l'origen del dolor. Aquest donava al hivern lliçons de Clínica Mèdica a peu del llit del malalt a la llum de les espelmes als pavellons medievals, on

³¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C1 D4) Histories Clíniques de l'hospital de la Santa Creu.

aquest interrogava al malalt i convidava als oients a fer-ho. Amb to suau, confident tipus sacerdotal com si fos una confessió. Després explorava el pacient i feia el diagnòstic. Aquest professor va impressionar bastant a Pedro i Pons considerant-ho un dels seus grans mestres tot i ser poc conegut. Va escoltar nombroses vegades a aquest mestre i va conservar un record inesborrable de la seva clínica. Els oients esperaven l'arribada al pati de l'Hospital. Puntualment el doctor Hernández Luna arribava a les 6 de la tarda i tots pujaven les escales darrere d'ell mentre el porter tocava la campana i anunciava l'arribada del professor anunciant-ho pel seu nom. Entraven al departament d'homes entrebesant el servei del Dr. Esquerdo, el qual era al costat. Les sales eren fosques i el monjo que treballava al servei anava endavant a saludar al professor i enlluernava la sala amb una espelma i la dipositava sobre el llit del malalt que el doctor Hernández Luna escollia.

Altres metges dels qual va rebre lliçons Agustí Pedro i Pons a l'hospital de la Santa Creu van ser:

- **Antonio Raventós**, cirurgià, quasi considerat com un artesà que només palpant el malalt podia descobrir on intervenir; Els doctors Olivè Gumà, Treuchs Codoñés i Ignacio Pascual, que li preparaven al cirurgià els malalts.

- **El doctor Alvaro Esquerdo**, també gran cirurgià i ginecòleg.

- **El doctor Adolfo Pujol i Brull**.

- **El doctor Ribas i Ribas**, mestre de Corachan, expert en les vies Biliars.

- **El Doctor Barraquer Roviralta**, el fundador de la *Escuela Neurológica Española*, el qual va conèixer al 1917 a una conferència a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, i del qual va fer amistat i va poder assistir alguns matins al seu servei de Policlínica. Aquest metge va ser dels primers en plantejar la cirurgia nerviosa.

- **El doctor Gallart Monés**, de l'escola de patologia digestiva. Considerat l'home mes important de l'Hospital de la Santa Creu i rodejat d'un bon equip mèdic, va donar curssets de tardor de 2 mesos de duració lluny de les classes teòriques i magistrals, el qual convidava de vegades personalitats mèdiques d'arreu del país. Crític amb la educació que es donava teòrica va repudiar ser mestre a la *Universitat Autònoma de Barcelona*.

- **El doctor Ricardo Moragas Gracia**, Bacteriòleg, va donar molts cursos a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques.

Fruit d'aquestes lliçons ben aprofitades per part de Pedro i Pons, els seus coneixements en semiologia en les malalties del cor i l'aparell respiratori van ser tant patents que quan es van assabentar els interns de l'hospital, li van demanar que professes un curs de semiologia clínica del tòrax, curs que va realitzar sent estudiant de l'últim curs de carrera, essent aquesta la seva primera activitat professional com a metge, ja que la matrícula del curs revertia casi integrament en el professor. El van escollir per que sabien que des del tercer any de carrera, es passava hores a l'hospital interrogant i explorant a malalts, d'aquí del seus coneixements pràctics de tècnica exploratòria, mes de metge que d'estudiant. Aquesta tècnica era molt primitiva i limitada amb la qual no exclouïa eficàcia d'aconseguir el diagnòstic dels grans processos. Amb aquesta tècnica es podia diagnosticar els processos mes corrents, les malalties valvulars del cor, la tuberculosi pulmonar, les pleuresies, les malalties comunes de les glàndules de secessió internes, les infeccions mes corrents, pulmonies, febres tifoides, febres de Malta, septicèmies, febres eruptives, aneurismes, paràlisis, polineuritis i altres.³² A partir de llavors a excepció de la pausa al servei militar, va continuar donant cursos a l'Hospital de la Santa Creu on tenia els seus primers ingressos com a mestre, fins que va arribar a la càtedra.

A excepció de l'Hospital de la Santa Creu, de la resta de professorat que va tenir mentre era estudiant, i l'ambient de la facultat de medicina des de quan

³² Arxiu Agustí Pedro i Pons: (C41 D33) Tiempos de estudiante, entrevista.

va ingressar a la carrera, cal destacar que ell mateix opinava que de la majoria de professors a excepció dels nombrats, en tenia una opinió bastant grisa³³. Potser l'afirmació venia d'arrel que el gran ambient científic era a l'Hospital de la Santa Creu i no a la facultat on els professors majoritàriament restaven en la comoditat de ser funcionaris i donar classes teòriques.

Agustí Pedro i Pons durant l'etapa d'estudiant es va organitzar complementant-se horaris entre l'Hospital, i la facultat. A l'hospital començaven cap a les 8 del matí. Cap al mig dia assistia a les classes de Patologia Mèdica amb el Dr. Vallejo, als estius treballava amb el doctor Ferrer Solervicens. Les tardes, les dedicava molts dies a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, devorant llibres pel seu compte i de vegades combinat amb l'assistència a serveis d'altres doctors veient malalts. Per tant a l'hospital de la Santa Creu i l'Acadèmia aprenia el que a la facultat no li ensenyaven de la mà de professors i metges molt brillants. Ell va considerar a Francisco Esquerdo i Francisco Solervicens els seus dos grans mestres tant a l'Hospital de la Santa Creu com a l'Hospital Clínic.

Va acabar la carrera amb 21 anys amb la intenció de quedar-se de metge a l'Hospital de la Santa Creu, ja que el Clínic i la Facultat li semblaven hostils i que els grans mestres no es trobaven a la facultat si no al hospital de la Santa Creu.

El Balanç de Pedro i Pons com a estudiant universitari cal qualificar-ho de brillant, considerant que va entrar com a alumne lliure amb 8 matricules d'honor, quasi tot excel·lents i notables i pocs aprovats. Cal remarcar que no va suspendre cap assignatura.³⁴

El dia 7 d'abril de 1921 Agustí Pedro i Pons pagava per un import de 955 Pessetes el títol de Llicenciat en Medicina i Cirurgia³⁵.

³³ Cincuenta años de Medicina Barcelonesa, Dr. Agustí Pedro i Pons. Discurs inaugural 1967.

³⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C35 D19) Notes i qualificacions del Dr. A. Pedro Pons a la Carrera de Medicina de diferents assignatures.

³⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D5) Resguard de Matricula de la Universitat de Barcelona i Resguard de pagaments dels drets del títol de Llicenciat en Medicina i Cirurgia d'Agustí Pedro Pons.

FACULTAT DE MEDICINA
DE BARCELONA
= MCMXII = A = MCMXIX =

Orla de la promoció (1912 -1919)

3- De la consecució de la Càtedra a la Universitat Autònoma de Barcelona.

3.1 Una joventut vocacional a l'Hospital de la Santa Creu.

Respecte al context que es vivia en aquesta època, de la vida del doctor Pedro i Pons als voltants dels anys 20, cal destacar els efectes col·laterals de la neutralitat del país, a la Primera Guerra Mundial i l'efervescència social que es vivia a Barcelona¹. La neutralitat va comportar un estímul per a l'economia². La Guerra va generar un increment de la demanda de productes industrials com ara també de productes agraris. Les indústries van incrementar la producció i els seus productes es van introduir a nous mercats. Els preus van pujar-se i molts industrials, comerciants i intermediaris es van enriquir, però era un creixement purament especulatiu, per que molts de ells no van reinvertir els beneficis en la pròpia indústria. Des de principis de segle, l'industrialització va anar assentant-se a Catalunya i va anar sorgint una burgesia industrial important, d'aquesta va derivar una classe obrera que amb l'efecte del conflicte mundial va accelerar la seva producció i va créixer de forma molt notable³. La burgesia catalana va fer grans fortunes durant la Primera Guerra Mundial, però per una altra part no va saber ni va voler que els obrers tinguessin l'oportunitat de mitigar la fam i d'adquirir certs drets. Les classes populars manifestaven el seu descontentament per l'encariment de les subsistències, fruit del augment de preus per la bombolla de la Gran guerra. No tant al principi del conflicte on el diner era fàcil d'aconseguir i va sorgir una vida d'oci important a totes les classes socials, però si mes cap al final on es va accentuar molt i va començar a diluir-se aquest miratge i tornar endarrere a la realitat anterior⁴.

Culturalment, podem destacar en l'època d'entreguerres, el gran fenomen teatral i d'oci que va sorgir a Barcelona generant un gran fenomen ciutadà i urbà, sobretot al Paral·lel. Just per un contenciós mal resolt entre propietaris i ajuntament va propiciar la ràpida proliferació d'escenaris de tot

¹ Associació Francesa de Catalanística. *Els anys vint en els Països Catalans: (noucentisme / avantguarda) : primer Col·loqui Internacional de l'Associació Francesa de Catalanística, Paris, 1996*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

² VVAA. *Guia pràctica d'història econòmica mundial*. Edicions Universitat Barcelona, 2006.

³ Nadal, Jordi. *Història econòmica de la Catalunya contemporània: S. XX, Una societat plenament industrial*. Enciclopèdia Catalana, Barcelona. 1994.

⁴ VVAA. *La polémica sobre la cultura de masas en el periodo de entreguerras: Una antología crítica*. Universitat de València, Valencia 2013.

tipus. A això cal sumar-li una nombrosa població senzilla, amb els nou vinguts com a públic que anhelava diversió. Per tant no es va trigar molt en incorporar obres de qualitat i de renom, amb Josep Maria de Segarra (amb el qual el doctor Pedro i Pons va mantenir una molt bona amistat⁵) o Maurice Chevalier com a cantant estel·lar. Justament a causa d'això el fenomen ciutadà i urbà va sorgir com a conseqüència directa de les activitats vinculades al món del teatre i l'espectacle. Aquestes activitats van créixer i es van desenvolupar amb una força molt gran, estimulants i contagioses. No va ser estrany que al llarg del paral·lel sorgís la terrassa més gran d'Europa, la del *Café Espanyol*, juntament amb restaurants, cafeteries, botigues, atraccions, terrasses, acadèmies de ball i cant, agències d'espectacles, oficines d'agents teatrals, tallers de modistes, estudis de compositors i lletristes, pensions, hotels, locals de joc, etc. Junt amb això no van trigar en proliferar els prostíbuls, que junt amb aquests establiments abans esmentats, sobretot al carrer 9 i al barri xinès. En aquell ambient polièdric es relacionava la fauna humana més variada, un exemple de devindrà interclassista. Aquesta etapa entre guerres i la neutralitat va ser definitiva per a que aquest fenomen arrelés de forma duradora a la ciutat, pels grans beneficis que hi van haver en l'economia autòctona. Els nous rics i els que pensaven que ho eren, van escollir el paral·lel per dilapidar fortunes amb rapidesa obsessiva a base de Champagne, dones, drogues i tot el que la imaginació obsessiva els demandés⁶.

Dins el context del moviment obrer, organitzat per les centrals sindicals, va començar a dur a terme mobilitzacions importants a partir del 1916 desencadenant-se la primera vaga general. Cap al 1917 es va dur la segona, on el tint polític va ser més fort a favor d'un moviment més democràtic, en contra de un govern més conservador de l'estat, entre altres coses, en crisi pel col·lapse del mateix sistema, que no era capaç de poder absorbir ni fer front a aquests canvis i noves demandes socials. Aquesta vaga va ser fortament

⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C46 D6) Carta de Mercedes de Sagarra, vídua de Josep Mª de Sagarra al Dr. A. Pedro i Pons amb uns originals manuscrits del poema "El cementiri dels Mariners".

⁶ Permanyer, Lluís. *Un fenomen irrepetible*, La Vanguardia, Ciudadanos 9 de Gener del 2014.

reprimida, per la dreta política, desencadenant-se una radicalització de la situació social i accentuant les diferències socials i ideològiques encara més⁷.

Amb la finalització del conflicte mundial al 1918, aquesta gran demanda de producció i aquesta bombolla especulativa va punxar, i en conseqüència va baixar la demanda industrial exterior. Aquest ambient de diner fàcil i eufòria va acabar, i molts empresaris i gent de negocis van recollir dividendes, altres van tancar per a dedicar-se a una altra cosa, i alguns es van arruïnar. Les conseqüències d'això van comportar empitjorament de les condicions de treball salarials, i empobriment general des de les classes obreres cap a baix. Això va portar a alimentar més la radicalització social i les diferències.

L'obrer menjava bastant bé en quan hi havia treball, solien tenir jornals de 3 pessetes, però quan es declaraven vagues i altres conflictes, els seus estalvis no donaven per més que uns pocs dies, acabaven consumits i a trets.

La poca instrucció del proletariat era compensada per ideals, fruit de no poder fer res per donar-li la volta a la situació greu en la que vivien, van ser moltes víctimes de la "idea" o de un determinat ideal polític. El sindicalisme i el anarquisme que van ser, les expressions detonants i sagnants al carrer. Aquesta va ser la porta d'escapatòria de les protestes i de les desesperacions en molts casos. D'aquí que molts homes van acabar donant la seva vida i van patir persecucions i molts acabaren a la presó de Montjuïc. Els obrers sentien orgull dels seus ideals, volien imitar a la burgesia, volien un treball del que es poguessin guanyar-se la vida amb dignitat, sense sentir-se esclavitzats, volien participar al sistema. Per exemple volien ser sensibles a les arts i la música, creant entitats culturals i podent assistir a espectacles, com ara anar al Liceu per 1 pesseta al 5é pis, volien tenir una educació, volien ser un reflex de l'èxit de la burgesia.

La burgesia per el contrari, veia amb mals ulls, que el obrer pogués accedir a certes coses, també volia ser un reflex de la noblesa que coquetejava

⁷ Oyón, José Luis; Casals Costa, Vicente. *Vida obrera en la Barcelona de entreguerras, 1918-1936*. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 1998.

amb ells, en busca del seu capital per la seva estanquitat. Aquesta noblesa venia i concedia privilegis als burgesos i els hi feia participar. Intentaven atraure els diners, i la burgesia intentava atraure la noblesa, en busca d'aquella vida elitista i privilegiada. També la Burgesia va voler conservar els guanys i no cedir per tal de mantenir els negocis i el estatus de vida. Per tant aquesta burgesia es va protegir de la classe obrera com va poder quan aquesta va començar les seves reivindicacions socials, a favor de millores de caire laboral, treballant per als burgesos, cada vegada mes conscienciats de que eren ells, els qui amb el seu treball sostenien els negocis del burgés, amb els quals aquest comprava i aconseguia privilegis socials. Per tant la burgesia entre d'altres coses, va començar a reaccionar als moviments socials obrers amb la protecció de bandes de matons, que se'n aprofitaven de qualsevol esdeveniment per intentar desactivar i desarticular aquests moviments cada vegada millor organitzats. Entre aquests fets podem destacar la vaga de la Canadenca, que va desembocar en victòries obreres, on van començar a destacar la CNT i altres sindicats. A partir de llavors, el pistolerisme, la repressió, les mobilitzacions i barricades als carrers amb la mort de sindicalistes i empresaris tant per part d'un bàndol, com del altre es va fer constant⁸.

Cal destacar, l' importància d'alguns conflictes que es vivien a principis de segle, sobretot al raval de Barcelona, epicentre d'aquesta efervescència social, on el doctor passava hores a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i l'Hospital de la Santa Creu, on més d'una vegada va tenir que refugiar-se pel soroll de metralladores, dispars i també explosions. El doctor recordava sobretot que es tancaven les portes del recinte de l'Hospital i es deixava un portaló petit, que de vegades s'obria en auxili per rebre algun ferit. També cal parlar de la proximitat dels escenaris dels atemptats sindicalistes i del pistolerisme, on segons ell es matava a tir net, al mig dels carrers on es destaca la mort de Salvador Seguí al 1923. En tant quan passava algun d'aquests fets violents, la ciutat recobrava el seu aspecte normal, de forma espontània, com si hagués passat una tempesta continuant la vida normal.

⁸ Balcells, Albert. *El pistolerisme: Barcelona (1917-1923)*. Grupo Planeta, Barcelona 2009.

Pedro i Pons mentre era estudiant, al final de la carrera, no li importava gens el fet de guanyar diners, també cal dir que parlem de la gran època de bonança que es vivia a Barcelona, durant la neutralitat espanyola a la primera Guerra Mundial, per tant necessitat no en passava, gracies als seus pares que feien que pogués dedicar-se plenament als estudis. En acabar la carrera al 1919 amb 21 anys, ell aspirava a poder presentar-se a una plaça a l'Hospital de la Santa Creu en quan es convoqués. Al 28 de Juliol de 1919 es va presentar davant el secretari de l'administració de l'Hospital de la Santa Creu, al Doctor Francisco Ciquero. La seva proposta com a metge, no va prosperar⁹. També cal dir que, just acabar la carrera va ser cridat per anar a fer el servei militar, el qual va ocupar-lo des de mitjans o finals de 1919 fins al 1923 i potser això va ser el motiu per el que se li va tallar la possibilitat de poder aconseguir una plaça tot just llicenciat en medicina.

⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D18) Informació de proposta d'Agustí Pedro Pons com a Metge Intern de la visita de Francisco Ciquero al Hospital de la Santa Creu de Barcelona.

3.2 Un tall vital. El servei militar.

Just acabada la carrera el doctor Pedro i Pons va ser cridat, a fer el Servei Militar pel reemplaçament de 1919¹⁰. Aquest fet va enfonsar al doctor i els tres anys posteriors, dels quals no es conserva molta informació, sabem que van ser desoladors per a ell.

A Espanya, els diferents serveis militars implantats a partir de la mort de Ferran VII, van trobar molts problemes d'acceptació social¹¹. El fet de poder pagar per a eludir el servei, va donar a que el mateix ho realitzessin, principalment soldats de les classes socials baixes, creant molta controvèrsia. Al 1912 Canalejas va aportar una solució més satisfactòria, al problema de les injustícies als reemplaçaments. Va crear un servei obligatori per a tothom amb la figura del "soldat de quota" per eliminar els sistemes de substitució per pagament en metàl·lic. Al nou sistema ningú es lliuraria totalment del servei militar, tot i que es donaven avantatges importants a les famílies de cert nivell econòmic. Aquestes pagant una quota de 1000 pessetes podien fer que el servei en files es reduís a 10 mesos o 2000 pessetes per reduir-ho a 5 mesos i podent escollir destinació. Per contra els que no podien pagar qualsevol d'aquestes quotes havien de romandre obligatòriament durant tres anys, prestant el servei militar, i en cas de guerra podien ser mobilitzats junt amb els soldats de quota. Del servei militar, solament van poder lliurar-se els fills de viudes i els individus amb discapacitats físiques importants. A partir de 1912 es va fer una circumscripció universal per al servei militar, entenent-se que tots els joves nascuts en un mateix any son soldats, i solament la sort o les exempcions per causes físiques les podia lliurar de tal condició. El total del servei militar era de 18 anys, en diferents períodes¹²:

- 1- Reclutes en Caixa: període variable.
- 2- Servei actiu: 3 anys (variables si es paga la quota).

¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D13) Cartera amb la cartilla militar del Dr. A. Pedro i Pons i documentació referent al seu servei militar.

¹¹ García Moreno, José F. *Servicio militar en España: 1913-1935*. Servicio de Publicaciones del EME, 1988.

¹² Rocamora, Rómulo S. *El Servicio militar en España: según la Ley de Reclutamiento y Reemplazo del Ejército de 19 Enero de 1912*. Horta Impr. Barcelona, 1912.

- 3- Segona situació de servei actiu (si era requerit, però no era habitual, es com una reserva): 5 anys.
- 4- Reserva: 6 anys.
- 5- Reserva territorial: la resta d'anys. (normalment després del servei actiu es passava a reserva territorial i amb la República al 1923 es van escorçar els períodes.).

El reclutament es feia via la llei, en la qual deia que, les diputacions provincials establien el percentatge que tenia que aportar i ho traslladava als diferents municipis. L'ajuntament facilitava una llista dels nois, els quals per raó d'edat i d'estat físic els hi corresponia incloure'ls dins les "*Caixes de Reclutes*". Això es feia via el negociat de quintes, on a través del padró municipal d'habitants i el registre civil i parroquial, es controlava als joves que havien complert 20 anys. Els nois eren citats a les dependències municipals on se'ls hi filiava, mesurava i pesava. Posteriorment es publicaven les llistes amb els noms dels nois considerats útils, els quals podien ser impugnats dins un termini reglamentari. Una vegada passat el termini, normalment de gener a febrer de l'any, es feia el sorteig als mateixos ajuntaments. Normalment a aquesta rifa acudien els joves i famílies, on es determinava el futur immediat dels mateixos. Solia ser, un acte dur i dolorós tant per a les famílies com per als joves. Es llegia la llei de quintes i es començava a nombrar els reclutes. Es feia el sorteig en un bombo amb boles les quals eren numerades i que designaven el cup de places disponibles. Normalment el números més baixos solien ser per places a Àfrica del Nord, Protectorat de Marroc i Àfrica Occidental; després venien els arxipèlags i la península. Una vegada entrat a la caixa de reclutes, es perdia la jurisdicció civil i es depenia de la jurisdicció militar fins al total de la llicència del servei.¹³ Es podien demanar prorrogues per qüestió d'estudis, no es té constància si el doctor Pedro i Pons en va demanar, tot apunta a que no per que va acabar amb l'edat justa per fer el servei. També a comentar que no va ser fins al 1940, que els universitaris van poder gaudir de privilegis a l'exèrcit i per tant, tot el qui accedia ho feia com a soldat ras i a la mercè del sorteig.

¹³ Jorques Ortíz. Manuel. *El Servicio Militar Obligatorio Español*. Noticias AVILE.

Escut del "regimiento Galicia" actualment n°64

A Agustí Pedro i Pons, li va tocar formar part de la Caixa de Reclutes numero 63, per al reemplaçament de l'any 1919. Li va tocar el número 70 del sorteig. Se li va filiar, se li va fer el reconeixement i va ser destinat al "Regimiento de infanteria de Galicia N°19" a Jaca (Huesca). Va ser citat per al primer d'Agost de 1919, a les 10 del matí, a recollir la cartilla militar amb el número 254037 per tal que iniciés el servei.

Dels anys que va fer el servei militar, es conserven solament algunes cartes i la cartilla militar.

Sembla ser que va acabar exercint de metge al regiment en la "Cuarta Comandancia de Sanidad Militar", ja que era metge i podia exercir. A la cartilla s'especifica les senyes especials del jove Agustí: Front despoblada, cabell castany, celles castanyes, ulls regulars, color dels ulls Parde, nas mitjà, boca i llavis regulars, barbata sortint, estatura de un metre 673 mil·límetres, perímetre toràctic 84,50. Sap llegir i escriure i de professió "estudiante". Respecte a serveis i maniobres no es conserva res, ja que va extraviar la cartilla militar. També es sap que durant el servei militar va continuar estudiant i formant-se en medicina, per que rebia publicacions i era al dia del que s'anava publicant, però no va poder alimentar la seva faceta bibliòfila com es feia a Barcelona. També sabem que ell, va aprofitar l'estada i el temps al servei per aprendre alguna cosa d'alemany via uns manuals i un amic, Ernesto G. Lessner durant les seves hores lliures. Lessner era traductor d'obres mèdiques i zoologia, amb el que es cartejava molt sovint, aquest es coneix com autor de diferents atles de butxaca entre els anys 20 i 30 sobre mamífers i peixos. També es conegut per haver traduït de l'alemany algun tractat mèdic (*La medicina en el hogar*¹⁴). Per tant la relació amb el doctor pot provenir de la mateixa afició pels llibres i ser company de facultat. Tot i que Lessner era al corrent del que es feia a la facultat de Medicina, per tant deduïm que pot ser un amic de facultat, algun alumne dels que els hi feia classe, o algun col·laborador d'alguna unitat pel tema idiomàtic.

¹⁴ Bella Müller, *MEDISCH HANDBOEK VOOR HET HUISGEZIN*. 1930.

Aquestes cartes que es conserven, estan escrites mig en alemany i mig en castellà. La part en alemany esta feta per a que Pedro-Pons les traduís i les reenviés a Lessner per a la seva correcció. La part en castellà de les cartes solen parlar primerament de la nostàlgia i la tristesa d'ell allà a Jaca, manifestant les ganes que tenia de tornar a Barcelona definitivament. En aquestes cartes se'ns revela un Pedro i Pons consumit per la nostàlgia i atrapat en un món que no volia estar hi. Se'ns revelen poesies fetes pel mateix, poesies amb inspiracions molt sentides. Normalment pregunta per la família de Lessner i com van les classes a la universitat. Lessner li posa al dia, sobre la mateixa i li comenta que hi haurien vacants per a donar classes a Barcelona. En general li parla de la facultat. Cal recordar que Agustí Pedro i Pons va marxar al servei militar tot just llicenciar-se de medicina, i no va poder començar a exercir l'ofici ni treballar en res fins a tornar del servei perdent oportunitats, tant laborals com acadèmiques. Es veu que Lessner tenia relació amb la família de Pedro i Pons, en altres cartes es parla de la família i de les converses de Lessner amb aquesta, on familiars de Pedro i Pons afirmen que ell mateix es antimilitar, i el gran desagraament i disgust que va suposar per al ell de tenir que fer el servei. Els seus familiars estaven preocupats per la poca correspondència que rebien del jove Agustí, afirmant que era un gandul en el que era escriure cartes, sabent que ho estava passant malament. Pot ser fins i tot caigués en depressió, això es reafirma en el fet quan ell contesta i parla de la seva preocupació de com plantejar-ne la vida i com la separació forçosa pel servei militar li afectava profundament.

15 enero 1922

Al Dr. Pedro y Pons médico del regimiento de infantería de Galicia nº 19, Jaca Huesca.

... Bueno, y ahora muchísimas gracias por su cariñosa epístola. Hasta ahora le conocíamos en esta su casa como amigo y como médico. Ahora le hemos visto también como poeta inspirado... inspirado por Jaca, nada menos. Ya me había extrañado el largo silencio. Luego me contó Alemany que había visto a no sé quién de su familia de Ud. Y ya me anticipó noticias antimilitaristas que le fastidiaban a usted a mas no poder, que le hacían hacer maniobras y marchas y no sé qué más. Y luego vino su carta, con toda la amargura y toda la nostalgia y todos los sellos. Ha hecho usted pesimamente con poner ahí esos sellos, eso se lo ha dictado también la amargura. Procure pues volver pronto. Aquí tenemos muchísimas ganas de verle entrar por estas puertas, tanto María como yo. Hombre, y no descuide usted su correspondencia particular por el estudio. Evidentemente en su casa de usted hay mucha intranquilidad porque está usted hecho un gandul en eso de escribir cartas. Los he de buena fuente. Y aquí tendremos también un gran gusto con tener noticias frecuentes y sobre todo la pronta noticia de su pronta vuelta a la ciudad condal.

De novedades, gracias a dios, no hay muchas. Todo va igual. El tal don Adolfito está mucho mejor, gracias a los polvos que ordenó usted últimamente. Van divinamente esos polvos y todo se cura a las mil y pico de maravillas. El brazo completamente curado. El chico sigue tan sinvergüenza como antes. María regular, debería tener más apetito. Yo con la garganta hecha pedazos. Una laringitis que no quiere quitarse. Por lo demás bien. Hay mucha gripe y la gente se muere sin pedir permiso. Carulla ha estado muchos días en cama, junto su esposa. Vamos, no para actos propios de los dos sexos, si no por tener ambos esposos una gripe bárbara. Creo que ya están mejor. Acaso mañana ya demos clase otra vez. Por lo demás no sé nada de nuevo para contarle. En casa tenemos al Loro. Pero el muy sin vergüenza no quiere hablar. No sirve ni aun para ministro de la corona. Come y calla. Ya lo verá usted. A ver si le ordena usted algo para soltarle la lengua. Això mateix. Ahora ni ha prou. Escriba pronto y mientras tanto tenga este abrazo de su buen amigo que le quiere.

Muchos recuerdos de María del chico y del Loro.

Lessner.

8 febrero 1922

Bueno aquí nada de nuevo puedo comunicarle, lo cual no deja de ser una ventaja. Sus cartas demuestran que aquel triste pueblucho que le inspira a usted los más hermosos giros profundamente sentidos. Señor poeta. Es la nostalgia, la tristeza, la que hace al poeta. Siempre lo he dicho. Para Dante fue Beatrice. Para usted ha sido Jaca. Lo mismo da. A última hora, la tal Beatrice no era mucho mas que una jaca. De María muchos recuerdos. Los dos tenemos mucha ganas de volverle a saludar diariamente en esta su casa, ya que nos habíamos acostumbrado ya y estábamos tan a gusto. El pequeño muy llorón, no sé lo que le pasa. Acaso ya sean los fastidiosos precursores de la dentición. La edad ya la tiene, puesto que ya hace seis meses que se halla en este mundo traidor. La clase general va lenta, pero va. No quedará en seis meses el curso, pues estamos atrasados. Hacen muchas campanas los amigos. Carulla tiene abandonada su clase. No sé, si va a re empezar. Ha estado malucho, luego su señora con la albumina, luego una cría que nació hace ocho días. Parece que todo va bien. Res mes. Venga usted pronto. Ya han sido licenciados tanta gente. Ya habrá vacante. Barcelona le espera. Nosotros también. Y mientras tanto, reciba un abrazo de su buen amigo.

Lessner.

Tant va ser el desencant del doctor al servei, que el 22 d'Agost de 1934 va tenir un gran ensurt amb el fet quan li va ser requerida la cartilla militar al final del servei. El doctor la va perdre o la va fer desaparèixer i va ser multat amb un import de 5 pessetes, pel fet de tenir que fer un duplicat de la mateixa. Encara que el servei eren de 18 anys, normalment es feia el servei actiu, es llicenciava i es passava a la reserva sense més ni requerir-ne res, i a part a partir de 1923 es va suavitzar molt mes, però podien ser reclamats fins el final ja que la llei així ho deia, encara que a la practica no.

Cap a l'estiu del 1923, Pedro i Pons es va llicenciar del servei militar actiu i no havia de respondre mes pel servei, fins el 1934 quan se li va requerir la cartilla militar i al mateix temps es va donar per legalitzada la seva situació previ pagament de les multes oportunes.

De la crisi existencial que va viure el doctor, cal entendre que amb la crisi post guerra mundial, i la crisi galopant que va venir a continuació, les expectatives de treball es van anar reduint molt, sobretot als 5 anys posteriors, just quan el doctor va fer el servei militar. Cal dir també, que tot just s'acabava de llicenciar, va canviar de idea de cara a continuar estudiant i especialitzant-se en contra la primera idea de fer de metge de família o metge a l'Hospital de la Santa Creu, o d'altres per les poques expectatives de que trobaria de feina, la competència que tindria que afrontar, i tampoc es veia capacitat del tot per exercir de metge. D'aquí que es plantegés fer una estada a fora a l'estranger per a especialitzar-se, potser a Alemanya, on la medicina i la ciència en el moment era mes avançada i dinàmica tot i la crisi que es vivia¹⁵. Els anys de servei militar i les experiències viscudes del mateix, potser el van fer arribar a aquesta conclusió. A les cartes de Lessner veiem com va traduint articles mèdics i va aprenent del mètode de Lessner el idioma dedicant li moltes hores.

Cal recordar, que cap als inicis del segle XIX , es va arribar amb la ciència clínica i la autòpsia a fonamentar els pilars de la medicina clínica, que arribava a desenvolupar-se tot lo que podien donar aquests mètodes. Per tant calia desenvolupar les ciències bàsiques, per poder tenir mes progressos, en aquesta ciència en calia formar un nou tipus de metge, el metge internista, que estudiés i investigués sobre les malalties i la seva evolució, basat en els coneixements com ara la fisiologia, la bacteriologia i la patologia, així com la exclusió de mètodes quirúrgics en la terapèutica. Per tant, també calia adaptar a això la universitat. Això va ser el que es va fer a Alemanya al segle XIX. Destaca la Universitat de Berlín i el ideal de universitat Humboldtiana, model que van seguir moltes a Europa que es va basar en l'activitat acadèmica, en la investigació i en la docència, on s'incorporava els resultats de la nova investigació. Els resultats es van fer notar i Alemanya es va posar al cap de van d'Europa en el camp de les Ciències fins finals del segle XX.¹⁶ Sembla ser, que l'origen de la denominació "Medicina Interna" s'atribueix majoritàriament a

¹⁵ Morente Valero, Francisco. *España en la crisis europea de entreguerras: República, fascismo y guerra civil*. Catarata, 2011.

¹⁶Decimotercera clase de medicina de la primera mitad del siglo XIX, Medicina del Romanticismo. http://escuela.med.puc.cl/paginas/publicaciones/historiamedicina/HistMed_14.html

Alemanya. Al 1880 per Strumpell, que va escriure el primer tractat de Malalties internes que més tard a Weisbaden, es va fer el primer congrés de medicina interna. Per tant, es pot afirmar que als anys 20 tot i que després la Gran Guerra, no obstant que Alemanya era el referent de la medicina interna. El doctor Pedro Pons probablement va conèixer d'aquest fet, es va interessar i es va arribar a plantejar-se fer alguna estada^{17, 18}.

A l'arxiu, es veuen diferents publicacions alemanyes de les quals anava informant-se respecte com poder viure, com ara directoris¹⁹ i sobretot les lliçons d'alemany amb el seu amic Lessner. Però al tornar del servei militar les coses a casa havien canviat, i a Barcelona ja no es vivia aquella eufòria tant gran, més be tot el contrari, i potser es va donar l'episodi quan Agustí Pedro i Pons li va plantejar al seu pare la possibilitat de fer una estada d'estudis a Europa, en concret fer-la a Alemanya. El seu pare li va respondre que no li podien finançar, i que tindria que mirar de poder especialitzar-se a Barcelona com pogués, sempre amb el seu recolzament i orgullós de la fita del seu fill, d'haver pogut llicenciar-se en medicina i ser metge, després dels esforços fets per que tingués estudis. Aquest fet va marcar molt la vida del doctor Pedro i Pons, tant que als anys 60 en el seu testament, va voler llegar la seva fortuna a crear una fundació per evitar el que a ell li va passar.

¹⁷ De la Hera Martínez, Jesús. *La política cultural de Alemania en España en el período de entreguerras*. Biblioteca de Historia. CSIC. Madrid 2002.

¹⁸ Barona Vilar, Josep Lluís; Bernabeu-Mestre, Josep. *La salud y el Estado: El movimiento sanitario internacional y la administración española (1851-1945)*. Universitat de València, Valencia 2011.

¹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C16 D22 Fünfhunderttaufend del Reichsbankdirektorium.

“Ahora, hijo, gracias a Dios que ha permitido tantos esfuerzos, ¡ya eres médico y puedes ejercer tu profesión!

Però amb gran sorpresa el seu pare no va escolar paraules en agraïment i alegria que esperava si no mes o menys aquestes:

-Sí; aquí está el documento que me acredita Licenciado en Medicina y Cirugía. Pero por mi parte no creo que este documento sirva para mucho más que para comprender mejor la Medicina que he de aprender y que es ahora cuando he de comenzar a estudiar.

Considero que he aprendido mucha medicina de ayer y poca medicina de hoy. He aceptado como buenos a todos los profesores que la Facultad de Medicina de Barcelona ha puesto a mi servicio. Pero, por no ser ellos suficientemente buenos, o no ser yo adecuadamente listo, aquellos saberes no anclaron todos en mí, como debían hacerlo, pero sí bastante para hacerme comprender que los enfermos necesitan médicos completos, enteros, que puedan comprender sus dolencias, y que yo, por mi parte, antes de comenzar a ver enfermos, con plena responsabilidad en mi labor profesional, he de llenar aún muchos huecos que están ausentes de saber; asistir, en otros lugares del mundo, a cursos desarrollados por maestros de positivo valer.. .

-¿Estás hablando de irte a estudiar fuera de Barcelona? –li va interrompre el seu pare.

-Sí –Va respondre el Dr. Pedro-Pons.

-Pues, sintiéndolo mucho, debo decirte –Va insistir el seu pare- que la posición modesta en que vivimos, en la que, acumulando esfuerzos y multiplicando economías hemos podido evitarte trabajos retribuidos y pagar

matrículas y libros, no nos llega para viajes y estancias en el extranjero. En nuestra casa, que es la tuya, encontrarás

siempre una cama donde dormir y una mesa con alimento que comer.. . y aun un espacio donde encerrarte a estudiar; pero, poco más. Sigue estudiando

todo el tiempo que quieras, pero aquí, en Barcelona ... Y no se hable más del asunto²⁰

El doctor Pedro-Pons com a professor a l'Hospital de la Santa Creu.

²⁰ Estudio de un anteproyecto de Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons, Consideraciones sobre la «Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons» creada por legado testamentario del fundador. Pedro Domingo Sanjuan (Albacea testamentario, representante de la Real Academia de Medicina de Barcelona) *anales de medicina y cirugia* Vol. LI - N. 226

D'aquí que el doctor Pedro i Pons, en quan va ser professor, animés als seus col·laboradors i alumnes a fer estàncies de perfeccionament a l'estranger, i que al final de la seva vida, donés la seva fortuna a beques per a estudis, sobretot per fer especialitzacions a l'estranger per a llicenciats, ja que aquest fet li va tancar moltes portes dins d'Europa, i això el va marcar substancialment a tenir que fer-ho pauperrimament a Barcelona, dins del seu circuit habitual: Hospital de la Santa Creu i Acadèmia de Ciències Mèdiques en la qual rebia puntualment articles, llibres i revistes amb les novetats publicades en medicina.

Respecte a la situació familiar als anys 20, en concret al 1921, veiem per diferents documents de l'arxiu nombroses factures i plecs d'arbitris de propietaris junt amb diferents rebuts d' impostos pagats pel fet de tenir llogats diferents habitatges que va anar adquirint poc a poc, sobretot amb els dividendes aconseguits a l'època de bonança de la primera guerra mundial. Per tant van anar apartant-se poc a poc de la taverna, i van anar cada vegada més cap al negoci dels lloguers, sense abandonar-la i llogant-la a altres²¹. També es sap que els germans del doctor, també van anar encaminant-se a aquest negoci i a altres negocis relacionats amb l'alimentació o l'explotació d'una finca agrària. Sabem per l'arxiu via unes factures, que part de la família es va traslladar a Martorelles, a una finca agrícola d'explotació de fruites i hortalisses, i que un germà del doctor era professor de càlcul mercantil²². Per tant, part de la família va seguir amb el negoci del comerç. Aquesta finca la van adaptar per a viure i l'explotació de la mateixa, era feta per gent aliena a la família, a canvi de la meitat de la collita que inhibia al mateix Tomás Pedro d'haver de pagar-los un sou²³.

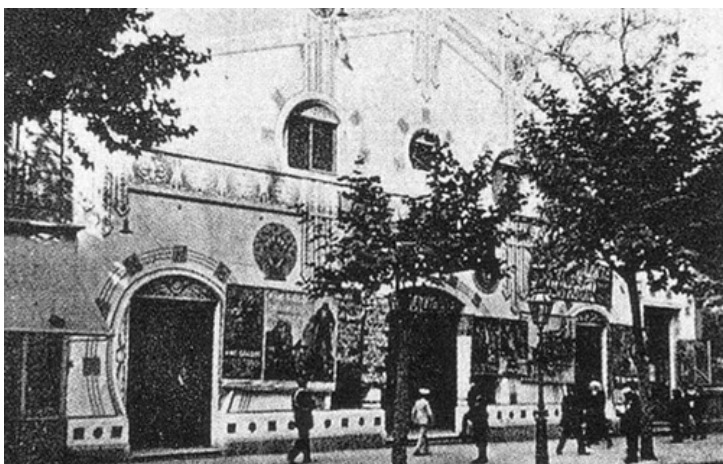
En quan Pedro i Pons va tornar del servei militar, encara no tenia aspiracions de posar despatx pel fet de voler aspirar a una plaça a l'hospital, o continuar estudiant per quan en sortís una vacant allà. Va aconseguir continuar donant classes de repàs per alumnes de medicina tal i com feia des de l'últim

²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C15 D6: Rebuts de la Cámara Oficial de la Propiedad Urbana de la Provincia de Barcelona a nom de Tomás Pedro Juan.

²² Arxiu Agustí Pedro i Pons. C22 D44: Entrevista al Doctor Pedro i Pons.

²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C15 D14: Factures, pressupostos i rebuts de la gestió de la Casa, Torre i finca de Martorelles del carrer Villa Tino de la família Pedro Pons.

curs de carrera amb la excepció del servei militar, i va poder continuar treballant de voluntari.

Cinema Royal (1912-1939) Carrer Aribau 4 Barcelona

Les seves aficions a part dels llibres, dels quals encara els continuava devorant a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, era anar al cinema Royal del carrer Aribau que valia 15 cèntims, i potser algun espectacle escènic mes,

participant de la vida cultural que li oferia Barcelona. El doctor comentava que la xavalla se li feia d'or, comentari que dona a entendre que no tenia gens despeses. Els seus ingressos per altre banda, a part del que pogués guanyar ajudant a la taverna a deshores o la família, era la impartició de lliçons particulars i alguns cursos de Semiologia Clínica i diagnòstic mèdic a l'Hospital de la Santa Creu. En aquests cursos, gairebé tota la matrícula dels alumnes revertia íntegrament al professor i el van ajudar a anar tirant en aquests anys fent estalvis fins que va fer les oposicions.

Respecte a l'àmbit sentimental, en aquella època es sap per boca del mateix doctor, que en tenia varies pretendentes, però a ell en aquells moments no li interessava el fet de tenir que comprometre's i formar una família, ja que l'objectiu que perseguia era el trobar alguna feina estable al mateix hospital, i potser encara no tenia l'estabilitat desitjada.

Cap a l'any 1921 va quedar vacant una plaça de metge numerari de director del Servei de Malalties de la Infància, es a dir de pediatria. En quan va sortir la plaça es va presentar sense saber gairebé res de pediatria, però a causa de que encara no s'havia desenvolupat gaire aquesta branca mèdica, es podia adaptar bé als coneixements de Medicina Interna. Pedro i Pons es va presentar. El tribunal era format pels doctors Viura, President, i els doctors Parés i Gallart com a vocals. La plaça la va guanyar Pere Martínez Garcia,

amic del doctor, i persona que ja treballava al servei del doctor Gallart a Pediatria. Pere Martínez va obtenir dos vots i Pedro i Pons un. La resta els doctors Estapé i Còrdova no en van obtenir cap vot. El resultat de les oposicions li va produir un gran desencís i animadversió de injustícia, tenint que planificar de nou el seu futur, i plantejar-ne el fet de buscar altres llocs on poder exercir fora de l'Hospital de la Santa Creu, del qual era obsessionat, i obrir altres vies professionals fora d'aquest. Sembla ser, que Pedro i Pons es va començar a plantejar el seu futur d'una altre forma i va ampliar horitzons fora de l'hospital de la Santa Creu, aquesta vegada amb la decisió de poder presentar-se a altres places, potser millors i el convenciment de fer unes bones oposicions.

Al voltant dels anys 1923 i 1924 vivia donant classes a l'hospital de la Santa Creu, aprenent com a voluntari a l'hospital i estudiant llibres a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Amb la ment oberta a noves oportunitats laborals fora de l'Hospital de la Santa Creu. Un dia es va trobar per la rambla a un company, al doctor Sunyol, homeòpata, tal i com ell va relatar al llibre de Gonçal Lloveras; aquest li va comentar que es convocarien oposicions per a la càtedra de medicina de Madrid. En vista de la importància que hi havia en contra aquesta plaça, i el recel que va agafar per que no li van informar companys seus a l'hospital, ja que ni es comentava res, tot que hi havia gent interessada, va decidir buscar informació i presentar-se.

Agustí Pedro i Pons prop de l'any 1925, quan va rebre la notícia encara no era doctor i per tant va agafar pressa per a poder presentar-se a aquests tipus d'oposicions. La importància de fer un doctorat requeia en el fet de poder obrir despatx com alternativa i pel fet de poder presentar-se a aquests tipus d'oposicions en les quals era requerit.

En vista que el calendari era molt just, va reunir el material suficient, sobretot tirant de la biblioteca de l'acadèmia de ciències mèdiques, i d'historials de pacients i pacients que hi havia a l'Hospital de la Santa Creu²⁴. En quinze

²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C1 D1 i C28 D16: Histories Clínicas de l'Hospital de la Santa Creu referents a la malaltia de Banti i o derivats.

dies va elaborar la seva tesi doctoral titulada "*La Enfermedad de Banti y los síndromes espleno-hepáticos*" que va presentar a continuació el mateix 1925 a Madrid. Segons el mateix doctor van ser 15 dies sense dormir, però ben aprofitats. Es a dir va realitzar la tesi de cop i la presentar a la junta de doctorat de la *Universidad Central de Madrid*, la qual era la única que disposava dels estudis de doctorat a l'estat i per tant era d'obligat pas per aquesta si es volia estudiar o realitzar un doctorat²⁵.

Al 1857 amb el *Plan Moyano* s'estableixen a les facultats tres graus acadèmics: Batxiller, Llicenciat i Doctor. Com a requisit per a obtenir aquest grau de doctor calia passar per la *Universidad Central de Madrid* i calia examinar-se de 40 temes seleccionats per la junta de catedràtics de totes les matèries del pla d'estudi del que es provenia. Posteriorment conforme va anar progressant la normativa, es va anar definint un perfil més científic i de investigador del doctorat. A principis del segle XX ja es va concretar que per obtenir el doctorat es jutjaria una memòria per part del tribunal en un acte públic. Per tant es va concretar que la tesi doctoral consistiria en un treball original redactat pel doctorant sobre algun àmbit del saber, o com una investigació científica. No va ser fins el 1928 que es desfà definitivament el privilegi que tenia la Universitat Central de Madrid sobre el doctorat i es va respectar l'autonomia de cada universitat per a conferir els títols, i el fet que existeixi un padrí o tutor que guí al doctorant. No va ser fins el 1932 que la figura del padrí es va convertir en el director de la tesi fins els temps actuals. També no va ser fins el 1943 que aquest títol de doctor va ser d'exigència general per a poder accedir a les funcions docents de la Universitat espanyola en general²⁶.

La tesi doctoral titulada "*La Enfermedad de Banti y los síndromes espleno-hepáticos*" va ser presentada al 1925 a la Facultat de Medicina de la Universitat Central de Madrid amb una extensió de 54 pàgines. No hi havia

²⁵ Petit, Carlos. *La administración y el doctorado: centralidad de Madrid*. Anuario de Historia del Derecho Español 1997, 67 (1), 593-613.

²⁶ Lorenzo Garcia Aretio. *El nuevo doctorado español* (12,4). Blog académico de Lorenzo Garcia Aretio sobre educación universitaria en contextos no presenciales. 20/06/2012. <http://aretio.hypotheses.org/74>

director llavors i solament era presentar la mateixa i ser qualificada per un tribunal, procés bastant ràpid.

La tesi va ser qualificada d'Excel·lent. Al mateix tribunal de la tesi va conèixer a Emilio Loza Collado, metge numerari de la beneficència municipal de Madrid, que mes tard el va ajudar a entrar a l'ambient de Madrid quan va marxar a fer les oposicions anys posteriors. La tesi va marcar científicament al doctor als posteriors anys i a les oposicions a càtedra que es va presentar posteriorment.

Amb la tesi doctoral acabada i presentada el camí a poder presentar-se a places com les de càtedra era obert, i podia participar i obrir mes horitzons com obrir la seva pròpia clínica.

Sis anys després d'acabar la carrera la seva preparació era pràcticament clínica i de textos; deficient de revistes i novetats de darrera hora. Tota la seva formació havia estat als dos grans hospitals barcelonins, havia aprofitat els mestratges d'Esquerdo i Ferrer Solervicens. La neurologia amb Barraquer Roviralta, freqüentava el dispensari amb els ajudants del doctor Barraquer, els doctor Roca i Pérez Casañas. La Bacteriologia cursada al laboratori municipal en època que Turró era director.

Ja doctorat va decidir sumar tots els esforços en anar presentant-se a oposicions i en començar a fer cartera de pacients²⁷. Sabem que va començar a rebre pacients pel seu propi compte primer al Passatge Permanyer, i després a un domicili familiar al carrer Lauria nº8, on es va anar a viure i va obrir el seu primer despatx mèdic²⁸ on crea la clínica del Dr. Agustí Pedro i Pons.

A mitjans dels anys 20 en concret a partir de 1926 veiem que el doctor va començar a independitzar-se de la seva família econòmicament amb el seu ofici de metge. Pel contrari tant els seus germans com el seu pare van anar

²⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C18 D22: Publicació sobre oposicions i concursos “ La Enseñanza “ de Godofredo Escribano.

²⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C15 D6: Resguard de pagament de la contribució industrial del 3er Trimestre de l'any 1927 a Barcelona per Agustí Pedro Pons.

unint esforços per treure rendiments econòmics tant de la finca agrícola de Martorelles com arrendadors de terra i explotadors de la finca, com del edifici del carrer Cano. Tant d'un com d'altre del qual era propietari Tomás Pedro, i de la taverna propietats de les quals van cobrant rendes. No cal oblidar que un dels germans del doctor Pedro i Pons era professor de càlcul mercantil i per tant seguien el negoci familiar. Es sap per la documentació que tots els germans col·laboraven en la gestió i fins i tot el mateix doctor Pedro i Pons ocasionalment²⁹.

²⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons. C16 D2: Gestió del edifici del Carrer Cano amb el carrer Margarit, del qual fou propietari Tomás Pedro Juan i el qual heretar Agustí Pedro Pons i els seus Germans. (Part 6. Carpeta amb els exercicis de 1926, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940 i 1941 administrat per Tomás Pedro Pons i Marti Sora i M. Ubach Administradors de finques en nom de Tomás Pedro Juan).

3.3 La difícil consecució de la càtedra.

Just quan el Doctor era formant-se i preparant-se per arribar a la Càtedra cal parlar del context que torna a marcar la figura del doctor, amb la gran depressió nord-americana i amb el preludi a la dictadura de Primo de Rivera que dura fins a l'any 1930³⁰.

Des de principis dels anys 20, el país era dins una situació social amb moltes tensions, moltes de caire revolucionari a causa del creixement del proletariat industrial dins les ciutats. La crisi de 1919 pel final dels negocis als mercats europeus després la primera guerra mundial i la commoció de la societat pels fracassos de la política colonial espanyola, destacant el desastre d'Annual al 1921 al Marroc provoquen que el capità general de Catalunya el General Primo de Rivera amb el suport del rei, l'exèrcit, la burgesia, els terratinents i l'església, organitzes un cop d'estat. Aquest pronunciament que tira endavant provocar la dimissió del govern de García Prieto. Aquest nou règim va néixer amb la intenció de formar un sistema de govern estable amb fonaments constitucionals propis i amb influències del feixisme italià. Les causes del cop d'estat les trobem en la contemplació de com a solució a la crisi del país entre l'alta burgesia, gran part de les classes mitjanes, i l'exèrcit. Entre les causes les mes importants a destacar son: El descontentament de l'exèrcit després del desastre d'Annual i el voler evitar les conseqüències de l'expedient Picasso per alguns generals importants, entre ells el general Berenguer. El auge dels nacionalisme perifèrics i l'ascens dels republicans i moviment obrer. A part i com a model s'agafa el del Fascime Italià de Mussolini.

Entre els anys 1923-1926 es crea un directori militar que restableix l'ordre basat en una forta repressió del moviment obrer i prohibició de drets públics, partits polítics i organitzacions sindicals. Es crea la "*Unión Patriótica*" com a partit únic per fonamentar el règim i les "*Corporaciones*" com organització per treure pes als sindicats i partits polítics. Es crea un sistema d'administració central provincial i municipal, i s'eliminen els antics com la

³⁰ Casassas i Ymbert, Jordi. *La Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)*. Anthropos Editorial, Barcelona 1983.

mancomunitat catalana. En un primer moment es va permetre que la Mancomunitat continués existint i el règim fou aplaudit per sectors de l'alta burgesia conservadora com a salvaguarda de les forces radicals de l'anarquisme. Mes tard el règim dictatorial va treballar en contra el nacionalisme català mes radicalitzat i en alça a causa del disseny d'administració central. Es van suprimir partits, associacions i institucions autòctones i es va acabar per suprimir la Mancomunitat de Catalunya al 1924. Es va prohibir l'ús de la llengua catalana, la bandera i els signes d'identitat dins l'administració i vida pública. Aquest fet va fer que a Catalunya es convertís en un focus d'oposició a la dictadura. Va anar creixent amb força el nacionalisme republicà amb el seu màxim exponent en el partit *Estat Català* i el seu líder Francesc Macià. Per contra va quedar molt desprestigiad el catalanisme moderat i social conservador amb el seu exponent en la *Lliga Regionalista*, on veiem que el doctor Pedro i Pons era votant.

Al 1926 es va substituir el directori militar per un consell civil, i es va crear la "*Asamblea Nacional Consultiva*" que va preparar un avantprojecte de constitució de la monarquia espanyola que va acabar fracassant amb la caiguda de la dictadura al 1930. Es va buscar institucionalitzar la dictadura. La *Asamblea Nacional Consultiva* va ser formada en gran majoria per membres de la *Unión Patriótica*, escollits per sufragi restringit. Primo de Rivera continuava seguint el model feixista. L'assemblea va fracassar ràpidament en el intent de redactar una llei fonamental a mode de constitució. També es va intentar imitar el model italià en la *Organización Corporativa del Trabajo*, un sindicat que intentava arbitrar entre patrons i obrers tornant a fracassar.

Al 29 d'octubre de 1929 amb el "*crash*" bursatil del "*dimarts negre*" es va posar en evidència la gran depressió Nord-Americana que va tenir efectes mundials i que va durar tota la dècada dels anys 30 fins l'aparició de l'economia de guerra a la segona guerra mundial³¹. Els efectes devastadors de la depressió van afectar a tots els països desenvolupats on el comerç internacional es va veure profundament afectat fent trontollar els ingressos

³¹ Alonso García, Teresa. *La economía de entreguerras*. Ediciones AKAL 1990.

personals, els fiscals, els preus i els beneficis empresarials. La indústria pesada i la construcció es van detenir a molts països, i la agricultura va sofrir una caiguda de preus del 40% al 60%. La demanda va caure i les indústries relacionades amb el sector primari van ser les més afectades. La gran depressió va acabar en moments diferents segons el país, on molts van establir programes d'ajuda i van sofrir algun tipus d'agitació política, alguns cap a extremismes de dreta i altres d'esquerra preparant-se l'escenari per a la Segona Guerra Mundial de 1939.

La dictadura de Primo de Rivera es va caracteritzar en la seva intervenció tant en economia fomentant monopolis espanyols, com en altres àmbits socials³². Aquest en un principi semblava que anés bé, però de fet va fer que el règim perdés suports quan la economia va tornar a deprimir-se. Alarmat per la situació social que s'estava creant i la reactivació de l'oposició al règim, el rei va forçar la dimissió de Primo de Rivera a principis de 1930 i va nomenar al General Berenguer. Es va iniciar el que es va anomenar la *dictablanda* buscant reconciliació social i política amb l'oposició sense cap èxit. Finalment a les eleccions municipals del 12 d'Abril de 1931, es va derrotar l'opció monàrquica. El rei i la seva política va quedar sense suport i per poder sobreviure la seva figura hagués tingut que imposar-se mitjançant una gran repressió. En vista que no tenia suports va tenir que abdicar proclamant-se la "Segona República Espanyola"³³.

El govern de Primo de Rivera dins el context en que va viure, va pensar en la possibilitat de fer una reforma global en l'educació, que allunyés el classisme de l'ensenyament i suprimís el monopoli clerical, incorporant les noves corrents pedagògiques a una realitat escolar estancada. Però a la pràctica el capitalisme d'estat del règim va donar pas a una política expansiva emmarcada en el *Ministeri de Foment*, recolzada en la onada de prosperitat dels anys vint, que es va traduir en un significatiu augment quantitatiu del sistema escolar sense millora alguna de qualitat en la educació. El dictador no

³² Hernández Martín, Miguel A. *La intervención del sector público en la economía y su actividad empresarial*. Universidad de Salamanca, 1988.

³³ Maura, Miguel. *Así cayó Alfonso XIII: de una dictadura a otra*. Marcial Pons Historia, 2007.

podia defraudar als grups que li havien ofert el seu recolzament per tenir el poder i converteix l'educació en un vehicle de la ideologia del règim, on la religió i el patriotisme son els valors essencials de l'Espanya que vol el seu govern³⁴. On mes es va patir aquest fenomen va ser a les escoles primàries que es van expandir en nombre de centres i professors els primers anys, però els quals van acabar sent retallats i oblidats, castigats amb sous baixos i retallades en les convocatòries de mestres, obligant-los a acabar depenent dels cacics i poders locals simplement per a poder guanyar un sou amb el que menjar. Les dues idees del règim en matèria educativa van ser el nacionalisme espanyol i la seva religiositat catòlica. Per tant l'escola quedava compromesa en la tasca de la formació de ciutadans amb aquest paradigma. El docent era d'importància pel seu exemple per a crear bons hàbits que serien repetits pels alumnes. Entre aquests exemples podem parlar d'exercicis de pietat per educadors, i la obligada assistència a missa que exigia l'estat catòlic a tots els seus funcionaris en dies festius. En quan va caure el règim l'erupció del anticlericalisme va tenir a veure amb el fet que la església fomentava desigualtats socials, sobretot amb el problema lingüístic a Catalunya, on religió i llengua podia servir de base del conflicte ja que es on es va incidir mes³⁵.

Al segon ensenyament sobretot a partir de 1926 aquests canvis es van també implantar i justificar de la mateixa forma, també en la forma de que els alumnes arribaven a secundària i la universitat, els quals eren escassament preparats i com a transició per a altres estudis. Hi havia la necessitat de coordinar primària, secundària i universitat, sense ser insuportable per un pressupost limitat per a l'estat. El títol de Batxiller simplement tenia que habilitar per a l'accés a la universitat, i es va estructurar de tal forma que es podria també demanar per a l'accés a certs oficis, estalviant a les classes mitjanes el tenir que donar als seus fills carreres universitàries per a prosperar en certs oficis mes o menys tècnics i escorçant-lo dos anys. Respecte al tema religió i llengua va passar exactament el mateix que a primària i fou obligatòria a tots els nivells junt amb l'educació física. Els punts de discòrdia de la reforma es

³⁴ López Martín, Ramón. *Ideología y educación en la dictadura de Primo de Rivera: Escuelas y maestros*. Universitat de València, València 1994.

³⁵ Roig i Rosich, Josep M. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya: un assaig de repressió cultural*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

van anar multiplicant, sobretot al batxillerat universitari on hi havia una regulació que suggeria que catedràtics universitaris estiguessin a mes disposició de impartir les classes per davant dels catedràtics de institut amb arreglament pràctic del catedràtic universitari. També altre punt de discòrdia va ser la nul·la contraprestació econòmica per als docents.

La reforma anava en la línia del control de despesa pública i es titllava de qualitat d'estalvi. Es considerava absurd i despilfarrador que un mateix ensenyament es donés per professorat diferent en diferents centres, i es va anar a l'extinció de personal duplicat sense augmentar el nombre de catedràtics de universitat i institut. Es va intentar que cada catedràtic no tingués un treball sensiblement major que l'actual per que no hi hagués cap implicació ni obligació de tenir que pujar-los el sou, essent un punt molt conflictiu.

Pel que fa a la universitat amb el creixement de la societat industrial i la modernització tècnica, va ser el factor determinant que van provocar una protesta en contra un ordre estàtic i tradicional que no s'ajustava als nous temps. La dictadura va intentar fer diferents intents d'ampliació i millora a la universitat amb el *decret de restabliment al patrimoni universitari*, la reorganització de les escoles majors o construint la ciutat universitària de Madrid de 1927. Durant els primers anys de reformes els alumnes es van mostrar apàtics, però es va anar creant poc a poc un sector progressista estudiantil de tons republicans poc nombrós i de majoria de classe mitjana, i la seva polarització a la classe alta en un sector conservador i tradicional catòlic sense que hi hagués molt moviment. Cap al 1928 encara s'agraïa al dictador des de la Universitat de Barcelona al començar el curs acadèmic per la atenció que mostrava per la cultura. Això va anar durant fins que les classes mitjanes van anar entrant amb mes força a la universitat, tant al professorat com a l'alumnat canviant el panorama i xocant de front amb les costums i valors tradicionals arrelats a aquesta. Aquesta mentalitat aviat va quedar desfasada vers una nova atmosfera mes pròxima a les classes mitjanes. El xoc de les dues mentalitats va donar mes d'un conflicte tant en cursos, seminaris, congressos i sobretot entre estudiants vers l'estat o les autoritats universitàries. Es a l'any 1929 quan els conflictes a les universitats van agafar mes virulència i

de constant rebel·lió estudiantil. Un fet molt remarcable va ser la *Llei Callejo de Reforma Universitària*, sobretot a l'article 53 que possibilitava la concessió de títols a universitats privades, junt a alguns privilegis, fet derogat i tornat a col·locar per dit ministre que enfrontar classes ultraconservadores i ultra clericals versus classes mitjanes. Aflorava també el desig de l'església de poder controlar l'ensenyament universitari.

El Dr. Agustí Pedro i Pons en un principi tal i com s'apunta a capítols anteriors la seva idea era de formar-se com a metge professional amb clara intenció de poder treballar amb els seus companys de l'Hospital de la Santa Creu, amb aquells grans professionals i seguir creixent com a metge. El fet d'entrar al món acadèmic ho decideix en tal que veu que te les portes tancades a l'hospital i pensa que pot aportar en un ambient similar gracies al seu bagatge, presentant-se a oposicions. Aquest fet el va motivar a fer la tesi per passar el peatge i tenir el mèrit que necessitava per a les oposicions.

En vista el descrit anteriorment sobre l'educació a l'època de Primo de Rivera ser catedràtic i o professor d'universitat no semblava ser que fos un treball ben remunerat ni còmode, però si estable i amb possibilitats de trampolí per a fer el que realment el doctor Pedro i Pons volia fer, continuar enriquint-se com a professional i estar al costat de la avantguarda mèdica.

A principis del segle XX es te constància de aproximadament 8.000 estudiants presents als estudis universitaris amb una xifra superior en estudiants lliures, aproximadament uns 17.000 estudiants. La universitat espanyola produïa aproximadament 2000 llicenciats cada any i 200 doctors. Aquests eren repartits de manera significativa a les prioritats de la societat espanyola del moment i de la natura de la institució. Destacava de forma absoluta els llicenciats Dret sent casi la meitat de llicenciats cada any, en segona posició els llicenciats en Medicina, un 27%; Farmàcia un 13%, Filosofia i Lletres un 7%, i un 2,5% en ciències.

El personal dins la universitat era vertebrat en torn a l'antic cos de catedràtics numeraris junt amb els supernumeraris i els professors auxiliars segons *la llei Moyano* que ho va regular al 1902.

El nombre de catedràtics en funcions normalment era modest, però en constant augment a partir de la segona meitat del segle XIX sobretot a les facultats de ciències vers medicina que anava conservant les mateixes places a principi de segle (242). Professors i catedràtics es jubilaven però no es renovaven les places, augmentant considerablement les interinitats, fins que Calleja, el ministre d'instrucció del govern de Primo de Rivera, va imposar la tasca d'acabar amb les interinitats a les càtedres, les quals eren professades quasi vitalíciament pels auxiliars. Per tant el doctor Pedro i Pons es va trobar en una etapa que molts catedràtics s'anaven retirant, però no es va deixant pas, fet que va provocar les reformes del govern a la universitat. A l'etapa que va des de 1876 fins 1923 el nombre de catedràtics va créixer un 54% a tot l'estat passant de 373 a 576, i el de professors auxiliars van augmentar considerablement en un 677% (de 57 a 443) amb una relació de 6 catedràtics per auxiliar a una relació paritària al 1923 i va continuant fins al 1928, quan el doctor guanya la seva càtedra. Per tant es van anar convocant oposicions des de principis dels anys 20 per intentar redreçar aquest problema a la Universitat.

Entre universitats a principis de segle s'observa una desigualtat abismal en funció al nombre de càtedres que hi havia. La Universitat Central, es a dir la de Madrid, concentrava mes de una quinta part del total vers les altres facultats, ja que hi havia tots els estudis i carreres a part dels programes de doctorat, essent els catedràtics i professors de Dret i Medicina els mes nombrosos, es a dir un 58% de tots els catedràtics.

La remuneració dels catedràtics era molt rígida, i es dividia en vuit categories de forma piramidal amb una punta molt estreta de només 7 catedràtics. Aquesta piràmide s'anava ampliant de 10.000 pessetes anuals a 3.500, en una relació de 1 a 3. Normalment la majoria de catedràtics solien guanyar unes 5.000 pessetes mes o menys en funció de la destinació, ja que a províncies es cobrava menys. Era tan dèbil les remuneracions pagades per

l'estat directament que obligava als universitaris a treballs auxiliars com elaborar llibres de text, de lectura obligada per als estudiants, a publicar articles periodístics, o altres treballs amb o sense relació a la plaça. D'aquí la compaginació amb les consultes privades que feien els metges per complementar el sou junt amb altres feines. Per al doctor Pedro i Pons tal i com es veu mes tard, la càtedra li obre la porta a donar a conèixer la seva consulta privada, fer cartera de pacients, i fidelitzar-los amb tota mena de consultes i serveis. Les càtedres madrilenyes eren les mes cotitzades, ja que suposaven una prima de 1.000 pessetes, essent una dècima part mes alta el sou^{36, 37}

Les oposicions a l'època eren bastant dures. La dificultat requeia en el fet del programa. Aquest programa s'elaborava en secret per cada un dels membres del tribunal on hi figuraven tota mena de temes, des de senzills a molt complicats, alguns introbables i potser alguns d'última hora recent extrets d'alguna revista que s'acabava de publicar. En total normalment es presentaven 300 temes que podien ser escollits a l'atzar pel tribunal.

El dia 5 de Desembre de 1925 el Dr. Pedro i Pons es va presentar a les oposicions de Madrid per la càtedra de Patologia Mèdica.

El tribunal de dita oposició la van formar el Dr. Simonena, catedràtic de mèdica de la Universitat Central, i eren vocals el Dr. Redondo, catedràtic de Mèdica de Santiago de Compostel·la, el Dr. Casares Gil, el Dr. Agustín del Cañizo, catedràtic de Mèdica de Salamanca i el Dr. Rodriguez Fornos de València. Com a aspirants de tots els que es van apuntar van restar al final el Dr. Carlos Jiménez Díaz, que ja era catedràtic a Sevilla, el Dr. Enrique Salamanca, auxiliar de unes de les càtedres de Madrid, els Drs. Villacián i Calvo Criado, també auxiliars de càtedra a Valladolid, el Dr. Ferrer Solervicens, auxiliar de la càtedra de Barcelona i professor del Dr. Pedro i Pons, el Dr. Cuatrecasas també auxiliar, i el Dr. Pedro i Pons, que en aquells moments encara gracies li deixaven col·laborar en cursets al hospital de la Santa Creu.

³⁶ Pérez , Aducto. *El mundo de la enseñanza en la época del general Primo de Rivera (1923-1930)*. Revista El Rastro de la Historia. Número tres.

³⁷ López Martín, Ramón. *El magisterio primario en la dictadura de Primo de Rivera: notas para su estudio*. Art. Valencia.

Normalment les oposicions on el doctor Pedro i Pons es va presentar, solien començar cap a les 10 del matí vuit dies avanç del dia de la realització dels exercicis, on es lliurava una copia del programa o temari. Aquest era entregat puntualment per la senyora Luisa Estirado, la secretaria del Deganat de la Facultat de Medicina de Madrid a la qual el Dr. Pedro i Pons va elogiar molt. Tot seguit començava el compte enrere i els aspirants tenien el temps comptat per a preparar-se els temes. Els de Madrid solien tenir mes avantatge que els de província ja que dominaven les institucions i els cercles mèdics per a preparar-se els temaris. En aquesta primera oposició el Dr. Pedro i Pons decideix el mateix dia després de recollir el temari marxar en el exprés cap a Barcelona, on de camí es va preparar els temes menys complicats amb alguns llibres de text que portava. Arribat a Barcelona va reunir el material necessari i es va tancar els 7 dies restants a casa on es va preparar els 300 temes. L'últim dia a la nit va agafar l'exprés a Madrid repassant tots els temes de camí i amb la cita de que arribat la mateixa tarda començaria el primer exercici. Aquest primer exercici va consistir en desenvolupar per escrit dos temes extrets a l'atzar del programa, on disposava de 4 hores tancat a una dependència de la facultat, el qual seria llegit a un auditori davant el tribunal. La lectura de l'examen, el Dr. Pedro i Pons ho va descriure com un acte solemne, on a les 6 de la tarda van llegir els exàmens al gran amfiteatre de la facultat, el qual tot i ser gran, es va quedar petit del volum de gent que es va congregat. Aquest volum de públic va ser per causa que feia anys que no es celebraven oposicions a Clínica Mèdica. Aquest fet avanç descrit també cal sumar el fet de que es presentaven dos homes de Madrid amb gran interès del públic i amb molts deixebles, el Dr. Carlos Jiménez Díaz i Enrique de Salamanca un catedràtic i l'altre auxiliar.

Al torn del Doctor Pedro i Pons la seva lectura no va destacar molt, i es va deprimir en certa forma, ja que va errar en la seva preparació pel fet que li mancaven referències i informació de novetats, de revistes i lectures d'última hora, tot i que encara no els dominés, segons el mateix doctor, li va faltar el fer gala de coneixements molt lluny encara de ser adquisicions definitives, per la seva mateixa prematuritat. La qüestió era enlluernar amb documentació

d'última hora i cites bibliogràfiques abundoses fins i tot citant el número de pàgina del llibre o revista on es recollia per cridar l'interès al públic i al tribunal. El mateix doctor va tenir la impressió que els coneixements clàssics es deixaven de costat considerant que eren obvis, però amb la mateixa impressió de que molts cooositors no tenien aquests coneixements tant assentats com feien creure.

Pel que fa al segon exercici, l'oral consistia en exposar en el termini d'una hora, cinc temes escollits a l'atzar els quals eren diferents per a cada opositor. Va ser llavors en aquest exercici on el doctor Pedro i Pons va destacar mes, on amb facilitat d'exposició i certament una mica apassionat, va aconseguir una primera ovació d'un públic on era desconegut i el qual va tenir que ser reprimit amb un toc d'atenció a l'ordre del president del tribunal, el Dr. Simonena. El Doctor Pedro i Pons va cridar l'atenció de la majoria dels membres del tribunal i va rebre moltes proves d'aprovació per part del mateix, potser en part per no ser tan sublim com la resta d'opositors i ser la novetat.

El tercer exercici consistia en una prova pràctica, on el doctor Pedro i Pons va demostrar la seva formació clínica.

Després dels tres primers exercicis els mes importants, es feia la primera selecció per a passar a la final, es a dir els aspirants que les passaven les aprovaven. D'aquesta selecció va restar entre els opositors el doctor Pedro i Pons.

Amb el motiu de tenir les oposicions aprovades es feia una petita cerimònia protocol·lària la qual consistia en anar a saludar a la casa o lloc on s'allotjaven els cinc membres del tribunal.

El doctor Pedro i Pons va descriure com va ser la seva rebuda pels membres del tribunal en aquella primera oposició:

“A la casa del president Simonena, situada a la plaça de Sta. Barbara on tenia una magnífica llibreria plena de textos mèdics que arribaven fins el sostre; em va fer una rebuda forçada, indelicada i grollera. “Passi-ho bé, senyor Simonena!””

A la casa dels doctors Redondo i del Cañizo, que no eren a casa, els hi va deixar la seva targeta.

El que millor el va rebre fou el doctor Casares Gil:

“Va dir-me que els meus exercicis li havien agradat força i va afegir, ja dempeus i com si pronunciés allò de “Tu marcellus eris”, discurs amb què Mistral consagra el geni de Verdaguer: “Vosté serà Catedràtic”. I amb aquest mot em va acomiadar.”

Respecte al professor Rodriguez Fornos el va tenir que buscar a l'Hotel Roma i li comentar que el Dr. Ferrer Solervicens li havia impressionat i van acabar parlant del catalanisme i regionalisme.

“- Me ha impresionado Ferrer Solervicens, però dicen que es catalanista ¿no es cierto?

- Eso deben decirlo por que le ven leer La Veu de Catalunya, diario conservador, católico y burgés, però escrito en catalán. El es regionalista, como lo son todos los españoles. ¿Se da usted cuenta que, cuando los españoles emigran del solar patrio, fundan en el extranjero la lar gallego, el hogar vasco, la casa de Catalunya, però jamás la de España? Si usted emigrase, no lo dude ingresaría en la casa castellano-leonesa.”

Fornos el va somriure però no li va agradar la resposta fet que li va donar igual al doctor Pedro i Pons ja que des del principi de la visita va veure que no en trauria cap vot d'ell.

Els dos exercicis finals de l'oposició consistien en una exposició de la memòria o treball de càtedra i la defensa d'un programa i mètodes didàctics. La memòria que va presentar el doctor Pedro i Pons va ser sobre l'Endocarditis maligna lenta, procés poc conegut a l'època i que ell havia estudiat en un dels

pocs casos que es van donar al país, sota el mestratge de Monegas Gràcia i Gonçal Roqueta. Gonçal Roqueta va ser el que li va ensenyar al doctor Pedro i Pons a diagnosticar aquest cas i el va impressionar.

Poc avanç del Nadal de 1925 es van fer les votacions amb una gran expectació, tanta que extraordinàriament en la seva primera oposició el tribunal va tenir que marxar a l'edifici del Ministeri d'Instrucció Pública a votar. Hi va haver tanta gent que ni el mateix doctor va poder accedir a la sala on era l'acte a recollir la nota. El resultat va ser dos vots per Jiménez Díaz, dos per Enriquez de Salamanca i un en blanc. Sense la majoria per a cap candidat es declarava la plaça deserta i vacant. Al cap de dos mesos a la "Gaceta" va sortir el torn de trasllat i va ser ocupada per Jiménez Díaz deixant vacant la càtedra de Sevilla.

El doctor va fer una bona actuació, va ser felicitat pel tribunal i va crear certa expectació dins el cercle mèdic, però no va rebre cap vot del tribunal.

El Doctor després de l'experiència va considerar que va pecar d'audàcia i de supèrbia, segons ell tenia una bona preparació clínica i de textos, però deficient en revistes i novetats de última hora. Era un metge amb una formació ingènua, plena de cultura clàssica, ja que no preparava el truc, ni el sensacionalisme d'última hora, no havia fet cap viatge a fora de Barcelona, i bàsicament s'havia format als dos grans hospitals barcelonins, Santa Creu i Clínic. Havia aprofitat el mestratge dels mestres locals, sobretot Esquerdo i Ferrer Solervicens, Barraquer Roviralta en Neurologia, on freqüentava el dispensari, la bacteriologia apresada del Laboratori Municipal on Turró era Director, etc. Havia llegit i rellegit molts llibres i havia vist molts malalts i professat alguns cursos amb molt bona acollida a l'Hospital de la Santa Creu, de on part es guanyava la vida junt amb la seva incipient i petita consulta. També cal dir que les oposicions es feien a Madrid, i que quan es va presentar a la primera plaça, va haver de traslladar-se fins allà desconeixent l'ambient madrileny i el tarannà d'unes oposicions. Amb tot va considerar que va fer bé de presentar-se, ja que el seu debut fou un èxit, ja que tot i ser un total desconegut a Madrid va crear certa expectació de públic a la capital.

Pocs dies després d'aquesta oposició el Dr. Pedro i Pons va començar a preparar-se per tornar a presentar-se per una plaça per la càtedra de Patologia mèdica de Barcelona. De la mateixa forma que a l'any anterior a la vigília de Nadal li va ser entregat el temari.

En aquest cas el tribunal per a aquesta nova oposició era format per els doctors Del Cañizo, i Rodríguez Fornos junt amb d'altres doctors. Dels opositors que es van presentar i que van barallar per la plaça, van quedar el Dr. Pedro i Pons, Ferrer Solervicens, Calvo Criado, Villacián i Noguer i Molins.

En aquest cas la preparació la va fer a Madrid a la Pensió que s'allotjava al carrer Atocha, la qual era al costat de la facultat de Medicina de Madrid on es va abastir de tot tipus de material que va adjuntar amb el que ell mateix deuria portar de Barcelona, decisió que va prendre per evitar la fatiga del viatge a Barcelona durant els 8 dies de preparació. El Dr. Pedro i Pons es va tancar a l'habitació, una habitació sense calefacció on feia un fred intens, i on es va ficar al llit tot rodejat de cadires plenes de llibres i volums de revistes mèdiques. Només va dedicar durant aquests 8 dies 2 hores diàries per dinar i sopar, mitja hora per passejar i 4 hores per dormir. Tant va ser la tancada del doctor per a estudiar que com anècdota recordava que li va portar a suportar circumstàncies que ell no hauria aguantat en circumstàncies normals del dia a dia, entre alguns el tema de saber que dormia entre rates i ratolins en aquella habitació quan apagava els llums.

“L'esperit de lluita que m'abordava era tal que em portava a suportar circumstàncies que normalment jo no hauria aguantat. Em refereixo un exemple: He tingut sempre una aversió a les rates. Ho demostra el fet que no vaig voler entrar mes a les gàbies dels cobais del Laboratori Municipal de Barcelona, perquè hi havia trobat una rata que acudia a menjar el ranxo destinat a aquells animalets. Doncs bé a la cambra de la pensió madrilenya on m'hostatjava, tan bon punt apagava la llum per disposar-me a descansar no trigava a sentir una remoreta sorda, i el dringar dels vasos del lavabo, i altres manifestacions que denunciaven que jo dormia acompanyat de rates, que s'amagaven o paraven de manifestar-se quan jo feia algun soroll o encenia la llum.”

Al passar els 8 dies dins aquest tancament amb aquesta activitat frenètica, es van trobar els opositors i des del primer moment el doctor Pedro i Pons va sentir que per justícia la plaça de Barcelona seria per al seu mestre el Dr. Ferrer Solervicens, la qual va guanyar, i amb el que va competir en dita oposició fins el final a mitjans de gener de 1926. Just acabada aquesta oposició al moment es va anunciar que cap al març del mateix any es tornarien a convocar oposicions com a motiu de quedar vacant la càtedra de mèdica de Cadis.

El Dr. Pedro i Pons es va presentar també a aquesta, on dels opositors presentats van quedar el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Calvo Criado, el Dr. Villacián i un altre. El tribunal el presidia el Dr. Garcia del Real amb els doctors Loza, Jiménez Díaz i dos mes com a vocals. En aquesta oposició després de participar se la va adjudicar el Dr. Calvo Criado i el Dr. Pedro i Pons va obtenir un vot.

“Vaig tornar a Barcelona després d’aquesta última competició, ben content, puix que m’hauria trobat en el compromís d’acceptar la càtedra de Cadis o renunciar-hi. L’alegria de tornar a Barcelona per mi era un triomf que potser estimava més que haver estat elegit per a la càtedra que anava a ocupar el meu contrincant Calvo Criado.”

Durant l’estiu de l’any 1926 el Dr. Pedro i Pons va contraure una diftèria la qual li va tractar i curar el Dr. Falgar.

“Recordo com una molèstia suportable l’angina, però molt més va ser la malaltia del sèrum antidiftèric, que em tingué aclaparat amb febre, astràlgies i urticària durant dues setmanes.”

El Dr. Pedro i Pons després de l’experiència en les oposicions i el fet que hagués pogut guanyar la de Cadis tenint que deixar a darrera Barcelona i el seu entorn, era conscient de que es convocarien oposicions a Barcelona, i allà es on tindria que fer la batalla decisiva i on mes il·lusió hi tenia, ja que no

tornarien a sortir en una llarga temporada, i per la resta que sortissin hauria de marxar. Conscientment i sense afluixar el ritme es va anar preparant.

Al març de 1927 tal i com apuntaven els rumors es va convocar l'oposició per a l'altre càtedra de Patologia mèdica de Barcelona. El doctor Pedro i Pons es va presentar. Era la quarta oposició que es presentava i preparava en 16 mesos.

El tribunal era presidit per el Dr. Jesus Sarabia Pardo (Pediatria i director de l'hospital del nen Jesus de Madrid), i els vocals eren els doctors Fernandez Sans, Emilio Loza, Carlos Jimenez Díaz i Misael Bañuelos. Part del tribunal ja havia competit en oposicions amb el Dr. Pedro i Pons, i al final Bañuelos es va retirar per falta d'interès per cap dels opositors. Dels aspirants que es van presentar van quedar el Dr. Ferrer Cajigal, catedràtic d'Histologia i Anatomia Patològica, amb la càtedra de patologia mèdica acumulada, exdegà de la Facultat de Medicina de Barcelona i exdiputat de Corts; el Dr. Oliver Pascual el qual tenia un gran contingent d'amics que el van seguir i el Dr. Pedro i Pons.

Fets els exercicis i superats on es pot destacar l'exercici de desenvolupament de tema amb la *"Contribución al estudio Clínico de los Síndromes estrijo – Corticales"* que va presentar el Dr. Pedro i Pons, va arribar el moment d'anar a visitar als membres del tribunal. El doctor Pedro i Pons va coincidir a Madrid amb un altre professor seu, el Dr. Esquerdo el qual com marcava la tradició de saludar els membres del tribunal, va voler acompanyar amb la seva dona al Dr. Pedro i Pons a visitar el degà Sebastià Recasens. En aquesta visita el degà va comentar que els membres del tribunal estaven en disposició favorable per a votar-li, però que fins el final no es podia refiar. El doctor Pedro i Pons sabia que Sebastià Recasens coneixia l'ambient madrileny i el fet de les pressions d'última hora que podien fer canviar de parer als membres del tribunal.

El dia 8 d'abril de 1927 a les set del vespre, es va fer la votació final després de superades les proves de l'oposició. El doctor Pedro i Pons pres dels nervis i ansietat va decidir no anar a l'acte que es va celebrar a la Facultat de

Medicina de San Carlos. En lloc del Dr. Pedro i Pons va assistir el seu amic Francesc Bosch Tarruella, amic personal del doctor que l'acompanyar en aquestes oposicions. Es va fer pública la votació del tribunal i els 4 vots del tribunal contant que Banyuelos va abandonar es van repartir de la següent manera: 3 per al Dr. Pedro i Pons i un per al Dr. Oliver Pascual.

“Encara veig entrar precipitadament al doctor Bosch i dos estudiants catalans d'odontologia, al vestíbul de l'hotel Nacional, a comunicar-me, plens d'emoció, el resultat favorable de la votació.”

L'elecció del Dr. Pedro i Pons va crear certa controvèrsia i malestar en alguns sectors, fins i tot a la facultat de medicina on no va ser molt ben rebut, ja que s'esperava que la plaça fos per al Dr. Ferrer Cajigal pel seu llarg currículum i influència. Ferrer Cajigal anava acompanyat de membres importants de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Es pot afirmar i sobretot en plena dictadura de Primo de Ribera, que el tribunal va castigar al Dr. Ferrer Cajigal per temes polítics, ja que era implicat en política, i en l'època de repressió del catalanisme. A la dictadura per part de la universitat es va deixar fer als membres reprimits que van acabar sent els metges més importants i representatius d'aquella facultat amb tot el que es feia tal i com es veurà a continuació. El per que es va escollir al Dr. Pedro i Pons vers altres membres, no se sap del cert, però podria intuir-se que es va fer per intentar apartar a Cajigal de la facultat, i per que venia del món de l'Hospital de la Santa Creu, rival declarada de la facultat de Medicina. També per la seva edat ja que al ser jove durant una ben llarga temporada aquella càtedra quedaria ocupada per un membre extern a la dinàmica que hi havia en aquella facultat. Es podria interpretar d'aquesta forma sense conèixer el bagatge dels altres participants afirmant que castigaren Ferrer Cajigal.

Per tant eliminant Ferrer Cajigal entre els que van quedar potser va tenir més ajuda el Dr. Pedro i Pons, al ser podria dir-se la novetat i la revelació del opositor desconegut i brillant, metge ras, que va oposar oposició darrera oposició contra el seus mestres i catedràtics reconeguts, centrat únicament en

la medicina i el més important net de qualsevol tema polític o que pugui portar preocupació pel règim de la dictadura pel fet que ocupi aquesta càtedra vers l'explosió de la medicina catalana i catalanista. No era molt conegut i ningú dins aquell món.

Un catedràtic de fora de Barcelona no hagués tingut molta acceptació abandonant al poc temps i deixant deserta la plaça, i hagués fet que algun membre d'aquest sector acabés ocupant-la, per tant calia que algú de Barcelona sense moltes pretensions la ocupés i no actués a fora dels dictàmens de la dictadura de Primo de Rivera, en plena època de reformes a l'educació.

Cal considerar que les estratègies universitàries per part dels catedràtics no catalanistes eren orientades a acabar a la universitat de Madrid, ja que es considerava la Universitat "Cimera" al ser la central, on acabar la vida professional. Les Petites universitats de província eren menys dotades de personal i mitjans, i de vegades es consideraven universitats de passada per etapes professionals i universitàries més reeixides.

Anys més tard quan el mateix doctor Pedro i Pons li va tocar formar part de tribunals d'oposicions, remarcava que no considerava les oposicions idònies per agafar un catedràtic, només amb el currículum, i essent les oposicions un estrès emocional d'exercicis humiliants, sobretot quan una persona madura ha demostrat la seva suficiència amb la seva obra aportada. Però les va considerar ideals per escollir aspirants a les primeres grades de professorat com els ajudants de classes practiques, professors adjunts o agregats, etc. Per tant el Doctor Pedro i Pons sabia que alguna cosa més hi havia dins el tribunal a l'hora d'escollir catedràtics i de la sort que va tenir al guanyar la plaça dins el cúmuls de factors que li van acabar anant a favor seu.

Per arrodonir més el tema cal parlar també del sector incipient de la societat espanyola de l'època que començava a ser crític políticament, el dels intel·lectuals. Amb un pes clarament escàs en nombre tenia certa influència en la societat. Es coincidia en un comú regeneracionisme. Per tant en un primer

moment Azorín i Ortega i Gasset van mostrar certa benevolència amb el Cop d'estat de Primo de Rivera, es volia influir al dictador per aconseguir de ell un canvi de rumb polític com a mínim fins al 1928.

El primer xoc amb els intel·lectuals va ser a principis de 1924 consagrant a Miguel de Unamuno com a principal representant de la protesta als mitjans culturals. Altres sectors intel·lectuals van evolucionar a l'autoritarisme representat per Eugeni d'Ors i Ramir de Maeztu. Els dos van tenir places de diplomàtics a l'exterior com a casos excepcionals. La major part dels intel·lectuals van oscil·lar entre la postura de Unamuno, d'enfrontament radical i la d'Ortega i Gasset, que mes que estar a favor de la dictadura, va manifestar el seu repudi al règim que havia desaparegut i la confiança en la possibilitat de que una dictadura regeneracionista fes ressò d'alguna de les seves propostes³⁸.

Fins els anys 30 el món de l'avantguarda intel·lectual no va tenir certa significació política precisa, ja que la generació de 1927 es va caracteritzar per la seva voluntat de eludir qualsevol tipus de compromís social.

No va ser fins al març de 1929 on van haver greus incidents estudiantils que van motivar el tancament de la major part de les universitats espanyoles on la reacció de Primo de Rivera va ser detenir el líder estudiantil Antoni Maria Sbert. Els intel·lectuals van recolzar als estudiants a la seva lluita contra la dictadura i es van posicionar³⁹. Azorín va escriure contra la ofensiva del dictador a la universitat i Ortega i Gasset va dimitir a la seva càtedra.

El Dr. Agustí Pedro i Pons va guanyar la càtedra de Barcelona amb 28 anys.

El 24 d'Abril de 1927 al vespre es celebrava a l'Hotel Majestic de Barcelona un banquet en honor al Dr. Pedro i Pons on entre altres al sopar el

³⁸ García Queipo de Llano, Genoveva. *Los Intelectuales y la Dictadura de Primo de Rivera*. Alianza Editorial, Madrid 1988.

³⁹ Massot i Muntaner, Josep. *Antoni M. Sbert, agitador, polític i promotor cultural*. L'Abadia de Montserrat, 2000.

van homenatjar el Dr. Martínez Vargas, rector de la Universitat de Barcelona; el Dr. Ribas i Ribas, en representació de l'Hospital de la Santa Creu i el Dr. Danés, president de l'Institut Mèdic Farmacèutic.

Guanyada la càtedra al Dr. Pedro i Pons li va canviar la vida. Va deixar a darrera l'Hospital de la Santa Creu, dur i enyorat per ell, tot i que amb el trasllat a Sant Pau mes tard, va apartar la vista definitivament d'aquell hospital al creure que l'havien desvirtuat i s'havia dissolt tot el que ell havia conegut i viscut en aquell edifici medieval. Guanyada la plaça el Dr. Pedro i Pons es va veure alliberat de les continues crisis existencials que havia patit, se li va obrir un horitzó clar i estabilitat per poder continuar avançant aprenent en la medicina.

3.4 L'entrada a la Universitat del catedràtic Agustí Pedro i Pons.

A finals de 1927 amb 28 anys el Dr. Agustí Pedro i Pons va guanyar la càtedra de patologia i clínica mèdica de la Facultat de Medicina de Barcelona, la de la Clínica mèdica A. Tal i com es diu al capítol anterior es pot afirmar que la plaça del doctor Agustí Pedro i Pons era cantada per al Dr. Ferrer Cajigal, i s'esperava que la guanyés, però al final la va guanyar el Dr. Agustí Pedro i Pons. En vista d'aquest fet l'entrada i incorporació del doctor a la càtedra va ser bastant complicada i conflictiva, pel fet que es desposseïa a la persona que portava anys en aquella plaça, personatge catalanista i lliberal, polític de renom, havia creat escola, i era dins el moviment mèdic català; vers un Pedro i Pons desconegut. Fins i tot el claustre va intentar aguantar al Dr. Ferrer Cajigal el màxim possible, però no ho va poder evitar ja que el titular de l'assignatura havia de prendre possessió per dret.

“La meua entrada a la facultat de medicina va originar una sessió una mica borrascosa, car havent-hi només dos clíniques mèdiques i essent tres els cursos, el doctor Ferrer Cajigal es considerava amb dret d'ocupar-ne una, sense pensar prou bé en el contrasentit que significava que jo, el nou professor titular de l'assignatura, em trobés sense clínica mentre l'ocupava el qui la professava per acumulació. El claustre en pes no es va sentir prou inclinat a donar el seu aval a una semblant anomalia i mercès a l'actitud decidida del degà, el Doctor Bonafont, se'm va donar possessió dels Serveis Clínics un dia al matí.”

El Doctor Ángel Antoni Ferrer i Cajigal, es va llicenciar a Sevilla al 1908. No es fins el 1923 que va ser nomenat catedràtic interí d'Histologia i Anatomia Patològica de Barcelona per trasllat des de Cadis, on ja era catedràtic des de 1914. Amb certes dificultats visuals, es va dedicar a l'anatomia patològica macroscòpica. Durant el que va durar la seva tasca a la càtedra de Barcelona va crear una sala d'autòpsies clíniques i un museu d'Anatomia patològica. Va publicar durant tres anys la revista *“Clínica Médica e Instituto Anatómo-Patológico del Dr. Ferrer i Cajigal”*. No solament va ser metge, si no

Dr. Ferrer Cajigal

també va ser diputat a Cadis durant dues legislatures. Després de perdre la càtedra davant el Dr. Pedro i Pons va tenir que deixar el servei al titular, per ordre directe del deganat, degà del qual era el Dr. Bonaforte. Cap al 1929 no es sap si per acte de justícia o simplement per alguna influència després del sotrac amb les oposicions on guanya el Dr. Pedro i Pons, va ser nomenat degà de la Facultat des del 1929 fins al 1931 quan va canviar el règim, i es va instaurar la Universitat Autònoma. El Dr. Cagigal va instaurar la pràctica de la Anatomia Patològica a la Facultat de Medicina, i Pedro i Pons el va recordar per la repressió del catalanisme, quan Ferrer i Cagigal era degà i va afavorir amb una actitud comprensiva els elements perseguits, que per altre part van ser els mes importants i representatius de la facultat⁴⁰. També una de les seves aportacions va ser el tema de completar les històries clíniques universitàries, ja que a part de les necròpsies fetes per Ferrer Solervicens, Ferrer i Cagigal va arribar a fer revisar la llei vigent amb objecte de poder obtenir la confirmació de tots els diagnòstics post mortem de la universitat. No solament això, cal també fer menció al museu d'Anatomia patològica que va crear a la mateixa facultat i que va durar fins al 1942 que fou destruït. Mes tard amb el inici de la Guerra Civil va marxar a Itàlia i després a Burgos on va ser membre de la Junta Tècnica de l'Estat. Al 17 d'agost de 1936 va ser cessat per la Generalitat de Catalunya i el Ministeri com a professor universitari. Va morir a Burgos el mateix any.

Cap al 1928 la facultat de medicina de Barcelona ja no era la que havia deixat a darrera el doctor Pedro i Pons quan era alumne. Cap a finals de la primera dècada del segle XX i entrant als anys 20 encara hi havia professors que explicaven l'anatomia amb frases retòriques, discursos interminables i sense cap mena de pràctica. Un exemple el va donar el Dr. Jaume Aiguader i Miró, estudiant de fisiologia que va descriure al Doctor Coll i Pujol sord, difícil d'entendre i on a la classe hi havia força rebombori on els alumnes jugaven a cartes, domino, escacs, mentre alguns aplaudien els retoricismes del professor. Cal sumar a tot això la desaparició del Dr. Jaume Pi i Robert. A la facultat va

⁴⁰ Sabaté, Ferran. *Els Estudiants de Medicina de la Universitat de Barcelona. Un estímul de progrés*. Edicions Universitat Barcelona. 2013.

restar en treball amb esperit científic el Dr. Miquel Antoni Fargas amb l'estímul d'alguns estudiants poca cosa mes.

Entrant als anys 10 i obrint-se noves especialitzacions sembla ser que la facultat de medicina va prenent un altre aire on comencen a arribar una generació de metges de primer ordre. Curiosament just quan el Dr. Pedro i Pons comença a desvincular-se per ser acabant la carrera i dins el paraigües de l'Hospital de la Santa Creu. Tot això va anar canviant fins els anys 30, on es pot afirmar que la facultat va anar guanyant protagonisme.

El primer d'aquests personatges que van projectar la facultat a la primera dècada és el Dr. Josep A. Barraquer que va ocupar la càtedra com a interí d'Oftalmologia. Poc després i gairebé contemporani va començar a destacar a la facultat el Dr Josep Maria Bartrina i Thomas, el qual s'especialitzar a Paris i a l'hospital de la Santa Creu i va acabar essent el primer mestre de cirurgia de la Universitat. Quatre anys mes tard cap al 1915 va entrar el Dr Jaume Peyrí i Rocamora, un deixeble del Dr. Robert i del Dr. Giné, convertit en mestre i catedràtic en malalties de la Pell i venèries amb projecció internacional. Cap al 1916 va entrar el catedràtic August Pi i Sunyer on va destacar la creació del seu institut de Fisiologia, i Jesús Maria Bellido. Just cap aquests anys també cal destacar la mort del Dr. Miquel A. Fargas absència de la qual aviat es veu oblidada per l'arribada del seu alumne el Dr. Pere Nubiola i Espinós al 1917.

Entre els anys 20 i 30 es van nomenar els catedràtics Drs. Antoni i Joaquim Trias, el Dr. Celis, el Dr. Ferrer Solervicens, el Dr. Gil i Vernet i el Dr. Agustí Pedro i Pons. Per tant es pot parlar d'un canvi generacional i de mentalitat a la facultat en aquesta dècada.

A la dècada dels anys 20 a 30 el context mèdic a Barcelona era configurat de la següent manera:

A l'hospital de la Santa Creu hi havia una escola ben arrelada de grans mestres i alumnes de primera magnitud essent considerada la primera escola extra universitària de Catalunya. L'hospital es va veure immers en la

construcció d'un nou hospital i trasllat a l'edifici de *Sant Pau* on va continuar evolucionant. Des de 1902 i per idea particular de Pau Gil, el projecte poc a poc va avançant. Al 1911 s'esgotar el finançament i des de 1913 l'hospital va adquirir els terrenys i pavellons canviant-se la nomenclatura a hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Amb ajuda d'altres aportacions es va continuar la construcció fins al juliol de 1916 que es va inaugurar amb les obres a mitges. No va ser fins el 16 de gener de 1930 que les obres van estar totalment acabades. Dels mestres cal destacar el Dr. Joan Freixas i Freixas i Alvar Esquerdo⁴¹.

A l'hospital del Sagrat Cor, La fundació de la qual ve de la idea d'un grup de dones caritatives presidides per Dorotea Chopitea que van actuar en relacions amb el Bisbat de Barcelona. Al 1879 ja va començar a funcionar la institució sota la direcció del Dr. Salvador Cardenal, la figura més prestigiosa de Catalunya en cirurgia fins el 1927 essent considerat aquest hospital com la meca de la cirurgia catalana. Mestres i alumnes que van passar en aquella època van ser Esquerdo, Recasens, Raventós, Puig i Suboreda, etc; molts acabaren a l'Hospital de la Santa Creu. Dins aquest primers anys de la institució veurem com Joan Viura i Carreras amb Cardenal van fundar el Laboratorio. Altres personatges a destacar son el Dr. Hermenegil Puig i Sais que destaca en les malalties infeccioses, l'oftalmòleg Josep Gómez i Màrquez, etc.

A *l'escola Catalana d'Oftalmologia*, va destacar la saga Barraquer. Iniciada per Josep Antoni Barraquer i Roviralta en prèvies del dispensari d'oftalmologia a l'Hospital de la Santa Creu fins el 1910 que dirigeix l'assignatura. Mes tard va donar cursos a la nova Facultat de Medicina fins que va ser nomenat catedràtic. Va obrir clínica i es va donar a conèixer amb la Operació Barraquer en trasplantaments oculars. Va morir al 1924 deixant una de les escoles més importants del món i va ser continuada pel seu fill Ignasi Barraquer i Barraquer essent també Catedràtic interí fins al 1923. Voltant als anys 30 va presidir la *Societat Catalana d'Oftalmologia* i el patronat de la

⁴¹ VVAA. *L'hospital de Santa Creu i de Sant Pau: l'hospital de Barcelona*. Gustau Gili, 1971.

Universitat de Barcelona li va reconèixer com a Professor Lliure, tot i treballar a l'Hospital de la Santa Creu de on ell era metge numerari.

L'escola Catalana de Neurologia, fundada per Lluís Barraquer i Roviralta també fundada a l'Hospital de la Santa Creu la qual va durar fins al 1928 quan va morir. Altres semblants son l'escola de Patologia digestiva també a la santa creu del Dr. Francesc Gallart i altres que van anar naixent del paraigües de l'Hospital de la Santa Creu i duren el que els seus mestres duren a la plaça com Radiologia, Tisiologia etc.

Respecte a la Psiquiatria, son els que mes van aprendre a sortir fora del país i van anar recopilant i assimilant els coneixements exteriors. Sobretot van destacar pel sentiment de revolta contra les maneres inhumanes de l'assistència als malalts mentals i que van ocupar gran part de les seves obres. Durant el primer terç del segle XX cal parlar que va neixer la preocupació científica per la infància amb malalties mentals o simplement amb alteracions psicològiques. Destaca Lluís Folch i Torres que amb el patronatge de la Mancomunitat, es va iniciar l'estudi psicopedagògic dels nens considerats deficients mentals o difícils. Al 1919 es va fundar l'Escola Municipal de deficients a Vil·la Joana (Vallvidrera) i al 1921 Claudi Bassols i Iglésias va treballar sobre el diagnòstic Psicològic i psiquiàtric de la Infància. Al 1928 Lluís Folch i Torres va fundar el Institut Torremar a Vilassar de Dalt. A Reus també es pot parlar de l'acció d'Emili Briansó que va reunir diners per a crear del manicomi de Reus una institució d'assistència psiquiàtrica, el que va acabar sent el Institut Pere Mata. Cap al 1925 va començar la Higiene mental i va acabar constituint-se en la Lliga Catalana d'Higiene Mental presidida per Serra i Hunter.

Entre els anys 1910 i 1918 es van crear els serveis de tisiologia als hospitals catalans i es va anar lluitant contra la tuberculosi.

L'any 1926 es va publicar per Cristià Cortés un estudi sobre la electrocardiografia en el diagnòstic de les malalties del cor, i al 1928 es va publicar un treball per Francesc A. Estapé sobre les Arítmies en la pràctica

mèdica general. Joan Codina i Altés va publicar al 1928 amb la col·laboració de Paul Veil, un tractat d'electrocardiografia clínica i al 1929 va donar el seu primer curs de cardiologia a Barcelona.

Respecte a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, cal dir que en resposta a que a la universitat s'anava poc a poc abandonant les classes magistrals en contra la pràctica, encara aquesta institució anava organitzant cursos que per a molts metges van constituir la base de la seva formació i van ser de gran reclam. Aquests cursos molts per empenta dels mateixos socis es van anar organitzant com a complement a les deficiències dels ensenyaments oficials amb matèries que fins i tot la facultat desconeixia, com per exemple el psicoanàlisi. Cap al 1923 aquesta institució ja aglutinava més de 200 socis i va tenir que traslladar la seu al carrer Lluïa 7. Cap al 1927 l'activitat de la institució va anar decaient vers anys anteriors, on el Dr. Gallart afirmava que anys endarrere eren l'únic laboratori de Barcelona pel fet que la universitat i els hospitals van crear els seus propis laboratoris i cursets com un reflex d'aquest, i va acabar desapareixent quedant només l'acadèmia com a institució. Durant la dècada dels anys 20 la relació acadèmia facultat va ser molt harmònica, cal destacar que durant una clausura de la Universitat ordenada pel govern de Primo de Rivera, després de una vaga estudiantil, les classes d'algunes assignatures es van continuar als locals d'aquesta institució i altres a l'Hospital Clínic. Cal dir també que els professors més disciplinats o amb simpatia pel règim van acatar la clausura.

Respecte a les escoles d'infermeria, cal fer èmfasi a *l'Escola d'Infermeres de la Mancomunitat*. Després d'intents modestos com el de la Creu Roja la Mancomunitat al 1917 es va acordar la creació de *l'Escola d'Infermeres-auxiliars de Medicina*, ja que es necessitava atendre la necessitat de una formació de personal apte per a assistir els malalts i curar infants. Aquesta escola va començar a formar infermeres i donar cursets d'iniciació i perfeccionament, on les infermeres especialitzades podien exercir càrrecs auxiliars en laboratoris, investigació i preparació de productes farmacèutics. Aquesta escola era formada per dos patronats un consultiu i un social, es cuidava molt la moral de les alumnes i fins i tot el seu guiatge espiritual pel que

fa a les alumnes catòliques. L'escola va facilitar una tasca organitzada i simplificada. Només va durar mentre durar la mancomunitat fins el 1924, però va quedar la llavor.

També cal destacar dins aquesta etapa la tasca del Laboratori Microbiològic Municipal amb Ramón Turró. Durant aquest període es va estudiar el gonococ, el pneumococ i no s'abandonen els treballs sobre filosofia i pensament. Destaca el treball titulat "*La Fam*" que es va traduir a l'anglès i l'alemany on es relaciona Fisiologia, Psicologia i Biotipologia. Turró també va destacar pels seus cursos de bacteriologia, donant-los tant en aquesta institució com al Laboratorio de Ciències Mèdiques, creant al seu voltant una escola de bacteriologia on van acabar destacant col·laboradors i deixebles com Francesc Duran i Reynolds, Pere González, Manuel Dalmau, etc. També durant l'epidèmia de Tifoide de Barcelona l'opinió de Turró va ser escoltada després de moltes crítiques fins que es va seguir la seva tesi i va decreïxer l'epidèmia agafant molta més fama.

En el camp de la fisiologia van destacar el Dr. August Pi i Sunyer, catedràtic de la Facultat de Barcelona, i Bellido que després de diverses càtedres va tornar a Barcelona com a Auxiliar, i al 1930 va acabar ocupant càtedra a Barcelona. En vista dels treballs i l'aconseguir per part del ministeri d'instrucció pública el que al Laboratori municipal es poguessin fer cursets de Fisiologia com si fos part de l'ensenyament oficial, la Mancomunitat va elevar aquests cursos i activitats, i va crear el Institut de Fisiologia que es va inaugurar al 1921, on també col·laborava Ramón Turró. L'activitat d'aquest institut es va augmentant, i Pi i Sunyer va donar classes, cursets i conferències a totes bandes del món. Al 1929 es tal la institució i tantes les persones que va anar aplegant que al 1929 s'envien 32 col·laboradors al Congrés Internacional de Fisiologia de Boston.

Per tant es pot parlar d'una nova generació de metges i mestres anomenada la generació del 1901 que van acabar donant la volta a la situació que hi havia a la universitat cap a una obertura científica i pràctica vers la retòrica i magistral estanca que hi imperava.

Al 1928 el Dr. Pedro i Pons encara vivia al carrer Lauria Número 8 on tenia establerta la seva primera clínica, propietat de l'edifici del qual era de la seva família, i pagava religiosament les seves contribucions industrials per la clínica. Al ser nomenat catedràtic i la seguretat que donava el càrrec sembla ser que el doctor es va assentant a formar la seva pròpia vida independentment. Una de les primeres coses que fa es treure's els permisos i certificats de conducció de primera classe al 15 de maig de 1928 amb el número 32.907⁴² ja que necessitarà anar desplaçant-se constantment per mil motius. Durant la seva vida el doctor Pedro i Pons va tenir 5 cotxes, el primer que li va ser robat varies vegades; un Singer al principi dels anys 30 amb matrícula B-53700, a mitjans dels 30 un Dodge Sedan amb matrícula B-57 que li costar 23.000 Pessetes, un Citroën Sedan als anys 50 del model Ah-10428 amb matricula B-82348, i un Mini a mitjans dels 60.

Durant aquest primer any com a catedràtic el Dr. Pedro i Pons va anar començant a aterrar a la càtedra oferint cursos que se li van encomanant per part del deganat de la facultat fins que prenguéss possessió dels seus serveis clínics. D'aquests primers podem destacar:

El curs de laboratori a la Facultat de Medicina de "Laboratori aplicat a la clínica" per a metges i farmacèutics.⁴³ Les lliçons d'aquest primer curset que va donar el Dr. Pedro i Pons van ser ja com catedràtic de Patologia Mèdica, junt amb els professors Doctor Pedro Esquerdo i Rodoreda de la secció d'Anàlisi Químic, el Dr. A. Vall Conforto de la secció Sero-bacteriològica i el professor A. Amell Sans de Histopatologia. Aquest curs va començar el dia 12 de gener i va durar uns tres mesos on les lliçons es donaven els dilluns dimarts dijous i divendres de 10 del matí a 1 del migdia.

Cap al març de 1928 també es pot veure com el doctor estava implicat en els actes pel 50é aniversari de *l'Academia i Laboratorio de Ciencias Médicas de Cataluña*, on va col·laborar en un curs sobre terapèutica d'urgència i un curs

⁴² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D9) Permisos i certificats de conducció.

⁴³ La Vanguardia, Edició del dimarts 10 de gener de 1928, Pag: 14.

d'anàlisi clínic⁴⁴ amb el doctor Gallart Monés i Luis Celís. El Dr. Pedro i Pons sempre va continuar molt vinculat a aquesta institució. Dins aquests actes es van anar succeint conferències i xerrades científiques amb diferents comunicants tant de Barcelona com de Madrid.

Al dia següent d'aquestes jornades el doctor va continuar actiu donant-se a conèixer amb una conferència al *Col·legi de Llevadores*, on el dia 29 de març de 1928 a les set de la tarda, va dissertar sobre la "*Nefropatia Gravidica*"⁴⁵. Per tant el doctor Pedro i Pons es veia actiu donant conferències i cursets vinculats, presentant-se com a Catedràtic i poc a poc aterrant a la càtedra.

Es probable que ja cap febrer o març el Dr. Pedro i Pons ja tingués plena possessió de la càtedra i els serveis clínics.

Pere Barcelò Fundador de la Reumatologia a Catalunya recorda aquells primers dies a la càtedra del doctor i remarca la seva presència. Va descriure un servei obert de bat a bat a tot tipus de penúries, on solament es contava amb la presència del mestre. Va descriure al doctor com una persona a la que els cursos de clínica mèdica que havia donat avanç d'arribar a la Càtedra, li havien donat avantatge. Tal i com es veu mes tard el doctor Pedro i Pons va continuar en la mateixa línia. Les sales dels serveis eren buides i desmantellades amb uns mitjans molt escassos i amb molts pocs col·laboradors. La clínica consistia en la sala d'homes i la de dones, dues habitacions addicionals per a 4 i 2 malalts anomenades les habitacions dels distingits, i una estància per al laboratori d'anàlisis clíniques. Aquest petit laboratori tenia la pega de no tenir utilitatge i ser bastant lluny de les sales generals, no hi havia departament de radiologia ni servei d'electrocardiografia. Per tant l'exercici mèdic es basava en la interpretació de una semiologia instrumentalitzada i l'atenció permanent a les novetats científiques en vies de ser aplicades a la clínica tècnicament. Cal dir que fins i tot el Doctor Pedro i Pons no tenia ni despatx, ja que l'estància destinada era compartida per la

⁴⁴ La Vanguardia, Edició del dimecres 28 de març de 1928, Pag: 19.

⁴⁵ La Vanguardia, Edició del dijous 29 de març de 1928, Pag: 9.

monja que regentava la sala d'homes. Respecte al personal no metge consistia en un criat al qual li deien "*infermer*" sense estudis i un vedell. Dels col·laboradors que hi podia comptar a l'entrar, solament hi havia quatre o cinc metges, amics, companys d'estudi del doctor, amb una precarietat gegant i impròpia de l'època. Quan el doctor Pedro i Pons es va fer càrrec, les activitats clíniques dins aquest servei eren molt primàries, les realitzacions quotidianes eren encomanades als alumnes interns i aquests portaven el control diari del malalt, confeccionaven les gràfiques i endreçaven les observacions, injectaven els medicaments i feien les puncions, on s'inclouïen les sangries i ventoses, tractaments hidroterapèutics etc. Aquests primers anys tot i la precarietat que es vivia a la clínica es van publicar treballs sobre la Febre de Malta amb gran contribució del Dr. Pedro i Pons, sobre la Hepatolienografia per mitjà dels preparats de Torí, i l'Espondilitis Melitocococica. Aquests treballs van començar a relançar la clínica en certa forma després d'una profunda reforma que va fer el mateix doctor modernitzant la clínica en material i organització. La tasca més important que va durar va ser la recerca continua de col·laboradors en altres cercles mèdics. Per tant només aterrar el doctor, va reorganitzar i fundar noves seccions modernitzant el laboratori, organitzant un departament de radiologia, altres sales, dispensaris i arxiu. Segons Pere Barcelò el Dr. Pedro i Pons es va abastir de personal d'alumnes estudiants de les dues primeres promocions que va exercir. Aquest endreçament i reforma de la clínica que es veu a l'arxiu per la despesa i reformes que va fer, comença poc a poc a donar fruits silenciosos i agafar cert ritme.

Cap a l'Abril es va començar a fer ressò la seva clínica als mitjans de comunicació i en les sessions científiques. La primera referència que es troba al respecte al que es va fer a la seva càtedra, la trobem al 18 d'Abril de 1928⁴⁶ en unes sessions científiques a l'Institut de Medicina Pràctica de Barcelona, on van assistir molts catedràtics, professors de centres mèdics i gran quantitat d'Alumnes. Aquell dia en concret destaquen les aportacions dels Dr. Soria i Amell. Dels dos a destacar el Dr. Amell que va exposar les relacions del sistema reticulo-endotelial amb hematopoiesis, relacionat amb la

⁴⁶ La Vanguardia, Edició del dimecres 18 d'Abril de 1928, Pag: 7.

endocrinologia i la immunitat, servint de base per a les tesis la observació personal que han anat adquirint a la càtedra del Dr. Pedro i Pons, servint-se de grans exemples pràctics i projeccions per fer comprensible un tema tant difícil. Per tant ja es començava a veure la personalitat del Doctor a la càtedra, i es començaven a projectar els seus primers alumnes. Parlant de projeccions una vegada arribat a la càtedra el doctor va encarregar diversos aparells projectors tant microscòpics com macroscòpics per a les seves classes i pràctiques docents.⁴⁷ Aquest material es posa de relleu en aquestes primeres jornades on veiem els seus alumnes que ho utilitzen com es el cas de l'exemple anterior.

En la mateixa línia de col·laboracions, va continuar al *Instituto Médico Farmacéutico* amb una sessió científica extraordinària on van convidar al professor Corrim Cesare Catíaneo, director de *la Clínica Pediàtrica de la Reial Universitat de Milà*, i va desenvolupar el tema de "*La importància del coneixement de la patologia infantil per a la millor comprensió de les malalties dels adults*". Dins aquestes jornades va ser el Dr. Pedro i Pons qui va presidir l'acte com a president de dit institut. Per tant cap al maig de 1928, el Dr. Pedro i Pons ja ostentava el càrrec de president de la institució, es a dir el "*Instituto Médico Farmacéutico*" va ser la primera institució mèdica que va presidir després d'haver guanyat la càtedra.

L'institut Mèdico-Farmacèutic de Barcelona va perdre els seus signes de catalanitat en el període de la Dictadura de Primo de Rivera i la Dictablanda, període també en que es van perdre llibertats institucionals, acadèmiques i científiques.⁴⁸ Per tant a l'any 1925 la junta directiva del institut era integrada pel seu president Antoni Morales Llorens, com a Vicepresident el Guillem Mas Puig i com a secretari general Joaquim Salarich. A l'any 1926 hi va haver canvi de junta i va passa a presidir el Dr. B. Danés Casabosch fins al 1928 que va presidir el Dr. Agustí Pedro i Pons fins al 1930⁴⁹. Durant la presidència del Dr.

⁴⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D21) Pressupost de Manuel Alvarez representat general de E. Leitz Wetzlar per la Facultat de Medicina sobre dispositius projectors.

⁴⁸ VVAA. *La Medicina en el último bienio: 1923-1924*. Instituto Médico Farmacéutico (Barcelona, Spain).

⁴⁹ Broggi, M; Carmona, A.M.;Gelonch, A.;Simon Castellví, J.M.;Taberner.J.Ll.;Trias Rubiés, R.; Ustrell,J.M. : *Aportació de l'Institut Medicofarmacèutic de Catalunya a la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic de Barcelona* (1906-1936). Gimbernat,2006, 46, 137-157.

Pedro i Pons la junta es formada per: Pedro i Pons, presidència, Trenchas com a vicepresident i J. Ramón Escardó com a secretari. No va ser fins la República a l'any 1931 que el institut va tornar a reprendre la seva identitat catalana amb el Dr. J.B. Santiaña i Bragulat on es van començar a reformar les bases i el règim de publicació oficial, i recolzant obertament els fets polítics que es registren a la Generalitat de Catalunya.

Cap a l'estiu de 1928 es va celebrar el 50 aniversari de *l'Acadèmia i el Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, el qual havia contribuït tant a la cultura dels metges⁵⁰. L'efemèride es va publicar al número de "*Anals de Medicina*"⁵¹ amb treballs commemoratius, conferències i articles nova dosos entre ells un sobre la Asistòlia del Dr. Pedro i Pons junt amb mestres com Carlos Soldevila, J. Barraquer, J. Peyri, Nubiola, Gallart, etc. Per tant veiem un Dr. Pedro i Pons rodejat de grans i notables mestres i els seus articles comencen a destacar i ser visibles a les diferents entitats mèdiques de la ciutat⁵².

També durant aquest primer any de càtedra es va començar a veure un Pedro i Pons amb la moral ben alta i realitzat, sobretot per les efusives felicitacions i alabances dels conferenciants que van passant per el Instituto Medico Farmaceutico, i cada setmana es convidava a un diferent entre ells Agustí Amell Sans, Joan Quatrecasses, etc⁵³.

Respecte a col·laborar en altres esdeveniments podem veure que el doctor va anar entrant en la vida social relacionada amb el món acadèmic. La primera referència que trobem es la col·laboració en uns donatius que es van rebre al consorci del port franc, i que es van recollir a la Universitat de Barcelona on van col·laborar infinitat de mestres i doctors amb aportacions de 5 Pessetes. La llista dels donatius i les quantitats es van publicar el diumenge 16

⁵⁰ *Revista mèdica de Barcelona*, Volum 9, Número 49. 1928.

⁵¹ VVAA. *Libro de Oro de la Academia de Ciencias Médicas : publicado con motivo de su LXXV aniversario : 1878-1953* Barcelona : Impr. Socitra, 1953

⁵² La Vanguardia, edició del divendres 15 de Juny de 1928, Pag: 17.

⁵³ La Vanguardia, edició del diumenge, 11 de novembre de 1928, Pag:10. La Vanguardia, edició del diumenge 25 de novembre de 1928, Pag:11.

de desembre de 1928 al diari la Vanguardia probablement amb l'adveniment del Nadal.

També aquest primer any podem veure al doctor participar en el banquet al Restaurant Martín de Barcelona en honor al Dr. Jaume Torelló per la publicació del llibre "*Cefalalgias y trastornos oculares*" en representació de la facultat de medicina junt al Dr. Puig Sureda, Queralt i Arruga. ja que eren representades diferents institucions com els serveis sanitaris municipals del ajuntament pel Dr. Pons i Freixa, del institut municipal de Beneficència amb el Dr. Mer i Güell, i d'altres metges i professors il·lustres de la facultat i el mon mèdic. El banquet va ser per tot lo alt amb brindis i elogis al Dr. Torelló amb gran animació i festa⁵⁴.

Per tant setmanalment es van anar repetint les sessions que presidia el doctor Pedro i Pons al Institut Mèdico-Farmacèutic, va entrant en contacte amb personalitats importants del mon de la medicina i es va donant a conèixer com a catedràtic molt modestament, tot i la gran concurrència que solien tenir aquestes sessions de lliçons i conferències. Dins aquestes sessions que s'anaven celebrant el doctor normalment acabava intervenint per a dinamitzar-les, essent molt aplaudit segons els mitjans, i agafant experiència com a mestre al tenir que representar constantment la universitat i l'institut en esdeveniments diversos. Dins el que seria el seu primer any a la universitat com a jove catedràtic, d'aquest primer any es pot donar un balanç de que va donar una impressió de jove metge brillant, i els pròxims anys, dins els primers, van donar fe d'això.

A principis del 1929, la nit de reis al Hotel Colón de Barcelona, es va celebrar l'homenatge al Dr. Puig i Sureda. Segons els mitjans de comunicació amb aquest motiu es van voler reunir a l'hotel els mes selectes representats de la ciència de Catalunya, entre els comensals les principals eminències mèdiques de la ciutat i altres personalitats dedicades a altres branques de la ciència i la literatura. L'acte central el va protagonitzar el Dr. Battestini elogiant

⁵⁴ La Vanguardia, edició del 21 de desembre de 1928, Pag: 14.

la labor quirúrgica del Dr. Puig Sureda junt amb els problemes de la investigació científica i les adhesions de personalitats a l'esdeveniment, de la universitat les màximes figures, el rector, el degà de medicina Salvat Navarro, el Dr. García Tomel president del col·legi de metges de Barcelona, Jaume Peyrí representant la Reial Acadèmia de Medicina elogiant la adhesió del Dr. Puig i Sureda a l'entitat; etc. L'acte durar fins la 1 de la matinada. La taula presidencial de l'acte va ser presidida per els representants de les entitats mèdiques entre ells a la dreta el representant del Rector; Soler Batlle, el vicepresident de la Reial Acadèmia de Medicina; el Dr. Moll i Cinfei, el president del Sindicat de Metges de Catalunya; el Dr. Pedro i Pons com a president del Institut Mèdic Farmacèutic; el Dr. Jaume Peyrí, el Dr. Oliver Rodés i un parell mes de professors auxiliars vinculats als instituts i entitats mèdiques. A l'esquerra es trobaven el Degà de la facultat de Medicina el Dr. Salvat Navarro; el Dr. Garcia Tornel, president del Col·legi de metges; el Dr. Joaquim Trias i Pujol, President de la Acadèmia i Laboratorio; el Dr. Coromines Pedemonte, president de la Societat dels Sants Cosme i Damià; el Dr. Esquerdo, Trias i Pujol; el Dr. Güell, director de Beneficència; el Dr. Gil i Vernet i el Dr Puig i Sais representant el hospital del Sagrat Cor; Puig i Alfonso, president de la Junta del Hospital Clínic; el Dr. Gallart representant l'Hospital de la Santa Creu i el Dr. Martínez Garcia de la "Revista Médica de Barcelona". Per tant totes les personalitats de la medicina catalana representades junt amb els comensals on es destaca a representants de la societat de Cirurgia com els Doctors J.M. Vilardell i Pérez Rosales; i la gran massa de professors i científics que treballaven a la facultat de Medicina, Santa Creu i institucions.⁵⁵

En vista de la representació que va fer el Dr. Pedro i Pons del Institut Mèdic Farmacèutic, i l'èxit de les jornades que cada setmana s'anaven programant al vespre i la nit, es va reelegir al Dr. Pedro i Pons com a president amb una nova junta directiva: El Dr. Pedro i Pons com a President, com a Vice-President el Dr. José Trenchs Codoñés; com a secretari general el Dr. José maria de Ramón Escardo, com a Vice-Secretari el Dr. Andrés Blay Pigrau, com a Tresorer al Dr. Jaume Torelló Casanovas i com a bibliotecari el Dr.

⁵⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 6 de Gener de 1929, Pag: 14.

Hermenegildo Toró Arcas. Va restar com a vocal d'actes el Dr. Pedro Esquerdo i Rodoreda. Per tant el mestre del Dr. Pedro i Pons continuava estant present en l'entitat que presidia el Dr. Pedro i Pons i van col·laborant junts constantment. Per tant es pot afirmar que es una de les persones que el van introduint dins el mon acadèmic i social com comportava la càtedra⁵⁶. Dins de la gestió del Dr. Pedro i Pons al Institut Mèdic Farmacèutic podem parlar de que va portar personatges internacionals com el Prof. Dr. Camille Lian a donar conferències dels quals també es van fer sonats homenatges i banquets com en aquest cas a l'Hotel Colón com a obsequi, i presidits pel Dr. Pedro i Pons⁵⁷.

Altres banquets i homenatges on va participar son el banquet en homenatge al Dr. Comas Camps, al saló blau de l'Or del Rhin per la imposició de la creu de Beneficència per la seva gestió de director al Hospital de la Magdalena⁵⁸.

Aquest constant col·laborar, l'anada i vinguda de mestres, i la creixent confecció de treballs a la seva càtedra el comencen a projectar com a mestre i com a metge intern, junt amb l'evolució que dita parcel·la de la medicina va tenint en aquests anys.

⁵⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 3 de Febrer de 1929, Pag: 12.

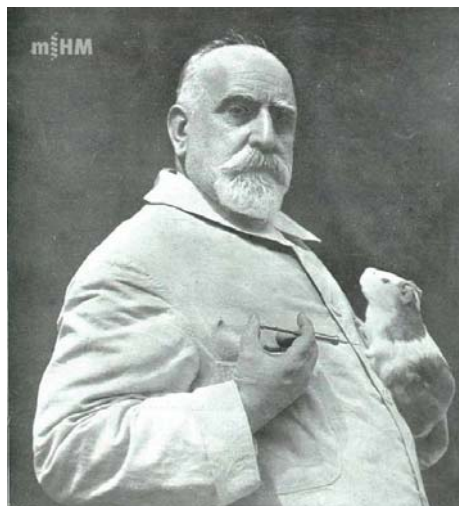
⁵⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 23 de Març de 1929, Pag: 29.

⁵⁸ La Vanguardia, edició del divendres 26 d'Abril de 1929, Pag: 7

La Mort del Dr. Ferran.

En vista del nom que poc a poc anava agafant el Dr. Pedro i Pons i la seva presència constant dins els actes mèdics, entre setembre i octubre de 1929 va ser escollit un dels metges per a tractar la salut del Dr. Ferran.

El Dr. Jaume Ferran va néixer a Corbera d'Ebre a Tarragona al 1949, era fill de metge i es va llicenciar en medicina al 1873. Va començar a exercir de metge al pla del Penedès i després a Tortosa, on va practicar mes la medicina General, Oftalmologia i electroteràpia; junt amb les aficions de fotografia i pintura. A l'etapa del Dr. Ferran a Tortosa va ostentar els càrrecs de metge director de Sanitat Marítima i director de l'Hospital Civil i Casa provincial d'Expòsits,

Retrat del Dr. Ferran al laboratori (Museu d'Història de la Medicina de Catalunya).

va ser aquí quan va començar a fer els estudis que li van portar a guanyar fama mundial. Aquests estudis van venir de la mà d'un amic José L. Landerer, astrònom que va fer que s'interessés pels treballs de Pasteur i estalviant va comprar-se un microscopi i els aparells necessaris per al cultiu de microbis. Sense cap mena de preparació va fer pràctiques de bacteri cultura, de preparació de les primers vacunes pasteurianes contra les malalties epizoòtiques. Part de la traça que va tenir va venir de la seva afició per la fotografia i tècnica fotogràfica. Cap al 1884 va ser comissionat per l'Ajuntament de Barcelona, sobre el còlera, al laboratori de l'hospital de colèrics de Marsella al laboratori de Naciti i Rissech amb ocasió de l'epidèmia a Marsella i Toló. Tornat va continuar amb experiments a Tortosa. En quan va sorgir l'epidèmia a Espanya amb major afectació a València, coincidint amb les publicacions dels experiments de Ferran, diversos professors de la facultat de València es van traslladar a Tortosa a conèixer el procediment de vacunació de Ferran contra la malaltia. Aconsellat per aquests catedràtics de la facultat de Medicina de València, es va aconsellar al governador encarregar al Dr. Ferran fer el diagnòstic de l'epidèmia a València i Xàtiva. A raó d'això es va començar el

debat sobre la vacuna anticolèrica pel poc coneixement en bacteriologia a l'època, trobant un gran confrontament per considerar-se atrevit, perillós i sense fonament. On mes es va fer pressió a favor de la vacunació va ser al *Institut Mèdic Valencià* que va permetre a Ferran fer vacunacions a gran escala. Això va portar a atraure comissions nacionals i estrangeres per a estudiar el procediment de Ferran, i les campanyes en contra el nou procediment, on *l'Ateneu de Madrid* va ser el mes bel·ligerant en contra. Poc a poc el temps va anar donant la raó a Ferran i van adaptar el seu mètode els Dr. Haffking i Gamaleia quedant-se la autoria de les vacunacions de còlera, fent que l'acadèmia de ciències de París al 1907 atorgués a Ferran el seu premi pel seu descobriment de la immunització preventiva contra el còlera, i d'altres metges com Ramón i Cajal fessin justícia retornant-li l'autoria. Ferran va continuar treballant en aquest camí i va estudiar diferents formes d'administrar una vacuna preventiva. A l'acabar el còlera el Dr. Ferran va ser arrossegat a fundar el *Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona* en assessorament pels doctors Giné i Partagas al alcalde Rius i Taulet. En un primer moment van fundar el laboratori per curar la ràbia seguint procediments de Pasteur, els quals Ferran trobar equivocats i va encetar una campanya i procediments propis e intensius. Mitjançant varies denúncies va estar apunt de que li tanquessin el laboratori, però els seus treballs i experiments van tornar a cridar l'atenció, i va perfeccionar el descobriment d'una vacuna antiràbica provada i reconeguda com a preventiva amb el seu mètode. Mes tard va treballar en investigacions sobre vacunacions antituberculoses. Per tant Ferran va agafar fort prestigi mundial.

Quan el Dr. Ferran va emmalaltir la notícia va ser tant sonada que fins i tot el Rei Alfons XIII es va interessar per la salut del doctor i va enviar al degà dels metges de palau, al Dr. Ricardo Varela a visitar-ho i es va fer una comissió de tres metges per ser atès, entre ells el Dr. Pedro i Pons i el Dr. Durán Arrom. En un principi la infecció dins de la gravetat per l'edat del pacient era estanca i estacionaria, i així es va fer el primer part mèdic al dia 1 d'octubre de 1929. Per tant els mitjans eren alerta de qualsevol novetat de la salut del Doctor⁵⁹.

⁵⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 1 d'octubre de 1929, Pag:11.

Passat un mes i 20 dies es tornava a donar un altre part mèdic on es van reunir els doctors Duran Arrom i el Dr. Pedro i Pons en consulta amb el Dr. Ferran i van informar que l'estat del doctor encara era molt greu i es temia per un desenllaç fatal⁶⁰. El dissabte 22 de novembre de 1929 va ser quan aquest desenllaç es va donar de fet. A les 5:45 de la matinada el desenllaç es va preveure ja que la seva avançada edat de 80 anys anava en contra de la lluita contra la infecció, la qual consistia en una afecció renal la qual patia des de diversos mesos, i va avançar progressiva i agudament. Els mitjans van elogiar i lluir la feina del Dr. Pedro i Pons, del doctor Company i del doctor Duran Arrom en la lluita desesperada per salvar al doctor, assistint-ho fins al últim moment. La notícia de la mort del Dr. Ferran es va escampar com la pólvora i des de la seva agonia no van parar de personar-se e interessar-se personalitats i mitjans de comunicació d'arreu del mon. La notícia va ser comunicada al Rei per telègraf, el qual diàriament s'interessava per la salut del doctor i el curs de la malaltia. Per tant no es descarta que la casa reial truqués o creués correspondència amb el Dr. Pedro i Pons relacionat amb aquest il·lustre pacient. La mort va causar també una gran aflicció a Barcelona i un degoteig constant de personalitats a la casa del Doctor Ferran, gairebé totes les autoritats tant locals com mèdiques i científiques es van personar al seu domicili. A la tarda es va obrir una capella ardent a una dependència del Institut Ferrán i van confirmar la seva presència a l'enterrament diverses personalitats mèdiques d'arreu del país. Per disposició de la família i companys es va embalsamar el cos del doctor i es va enterrar al cementiri nou de Barcelona, amb presència del governador civil Milans del Bosch en representació del rei⁶¹. La mort del Dr. Ferran i l'assistència per part del doctor en els últims moments li va oferir al doctor Pedro i Pons alguna cosa més que bona reputació com a metge consultor, i li va fer atreure pacients i cert renom a la seva càtedra.

Mentre es succeïa la malaltia i el traspàs del Dr. Ferran, l'activitat acadèmica continuava, i el doctor continuava sent particip de la mateixa. Després d'un any d'aterratge a la càtedra amb els inconvenients i els

⁶⁰ La Vanguardia, edició del dimecres 20 de novembre de 1929, Pag: 7.

⁶¹ La Vanguardia, edició del dissabte 23 de novembre de 1929, Pag: 8.

problemes ocasionats pel Dr. Ferrer Cajigal i els seus seguidors que es negaven a abandonar la càtedra, i que el doctor Pedro i Pons prenguéssin possessió dels serveis clínics; es va voler fer justícia amb el Dr. Cajigal. Cap al 21 de novembre de 1929 es va anomenar al Dr. Cajigal com a degà de la facultat,⁶² i sembla ser que es va començar a acceptar al doctor Pedro i Pons, essent una gran, jove, i brillant novetat, que va adquirint prestigi per la seva incansable tasca al Institut Mèdic Farmacèutic, a la càtedra projectant als seus primers alumnes, als cursets i conferències, i com a consultor, on va guanyant pacients, sobretot després la mort del Dr. Ferran el seu primer pacient il·lustre.

Ja cap a finals d'any del 1929 van començar a sorgir notícies de millores a l'Hospital Clínic, en concret es va començar a parlar de millores de la clínica del Dr. Pedro i Pons. L'hospital clínic i la facultat de medicina al treballar junts es considerava com a hospital model, d'estar al corrent dels nous avanços mèdics i científics, implantant i millorant els serveis que ja hi havia, i sobretot gràcies a aquestes noves figures científiques que van començar a destacar com el Dr. Pedro i Pons entre altres després de l'any de projecció que va tenir. En concret a desembre de 1929 es va parlar de la inauguració de dos dispensaris mes, un d'ells de la clínica del Dr. Pedro i Pons, dotant-se de nou i modern instrumental, un nou auditori per a la presentació de malalts als estudiants, una sala de consulta per a cada especialitat, i un aparell probablement de Raigs X. Sembla ser que aquestes millores van tenir acceptació per part de la junta i patronat de l'hospital, i el deganat de la facultat sobretot pel Dr. Oliver Aznar el degà de llavors fins l'entrada de Cajigal. Per tant a poc mes d'un any d'estar a la Càtedra el Dr. Pedro i Pons contribueix a una modernització i reforma dels serveis clínics que dirigia i ho aporta a l'hospital clínic a la seva manera de fer.⁶³

No tot eren aspectes acadèmics i mèdics dins la vida del Dr. Pedro i Pons, cap a finals del 1929 sabem que va visitar (probablement ja la portava visitant fa temps) l'exposició universal de Barcelona que es va celebrar a Montjuïc, i a l'actual fira de Barcelona del 20 de maig de 1929 fins al 15 de

⁶² La Vanguardia, edició del dijous 21 de novembre de 1929, Pag: 7.

⁶³ La Vanguardia, edició del dissabte 21 de desembre de 1929, Pag:9.

Vista del Palau Nacional amb els projectors al fons.

gener del 1930. Entre els pavellons que hi havia, sabem per part de l'arxiu que va tenir una especial atenció al pavelló d'Holanda on es va interessar per les exposicions de Vermeer i Rembrandt als museus de Boymans a Rotterdam, i al Centre des fêtes au Rijks museum d'Amsterdam, i fins i tot es va fer

amb un pressupost de viatge a Holanda que no va acabar de fer. Per tant va continuar interessant-se pels temes humanístics i tenint ja certa estabilitat a la seva vida, es va començar a plantejar a voltar pel món a conèixer els tresors de la humanitat. L'exposició universal potser va ser molt visitada pel doctor.⁶⁴

L'entrada als anys 30 va continuar en la mateixa línia que l'any anterior, potser aquest any les coses es van anar estabilitzant encara més, i es va tot assentant després de dos anys de projecció, aterratge a la càtedra, reforma dels serveis, i infrenable activitat mèdic acadèmica. Això si probablement el que més va destacar d'aquest any, va ser el creixent nombre de pacients que va anar rebent, sobretot després de la reforma de la càtedra i del prestigi després d'atendre al Dr. Ferran que li va oferir molta publicitat i reputació.

A principi dels anys 30 el Dr. Pedro i Pons va traslladar la seva residència habitual del carrer Lauria cap al Carrer Mallorca 293, on va viure fins a principis als 60. A partir de 1929 va començar a establir la seva nova residència i consulta privada, ja que l'anterior li començava a quedar petita i aquesta li reporta centralitat a la ciutat i més espai⁶⁵ en plena eixample de Barcelona.

⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C12 D26, Triptic sobre les exposicions de Vermeer i Rembrandt als museus de boymans a Rotterdam i al Centre des fêtes au Rijks museum d'Amsterdam i presupost de viatge a Holanda.

⁶⁵ La Vanguardia, edició de dimarts 28 de Gener de 1930, Pàgina 12.

Segons el seu arxiu personal es pot veure que el primer que va fer es pagar els rebuts endarrerits de llum, a l'abril del 1930 va contractar al pintor José Llop per treballs de pintura i paper pintat per la consulta privada, va contractar un fuster decorador J. Pallarols, va arreglar via advocats i notaria tot el tema legal per obrir la consulta, i es va fer importar 363 kilograms en material mèdic des de Paris. En concret va dotar la seva clínica privada d'un aparell de medicions elèctriques, 200 bombetes, paper sensible, taules de fusta, resistències elèctriques, etc. Es a dir tenia dotada la seva consulta d'un aparell de raigs X i altres aparells elèctrics de medicació i diagnòstic. Entre tot es va gastar 5.000 pessetes en dotar-se d'aquest material, el qual es pot dir i afirmar que va acabar amortitzant pel gran volum de radiografies que va acabar fent. El degoteig de les consultes va acabar sent gran sobretot pel tema radiogràfic en un principi, i el registre gran que acaba fent de pacients que va anar visitant a la seva clínica, que va anar visitant fora, i de pacients d'altres metges que li demanen opinió. Per tant hi ha un gran degoteig de pacients i una entrada creixent de beneficis dels honoraris de les visites, i a la vegada contra mes visitava li reportava mes pacients.

Al 28 de gener de 1930 es va produir la dimissió de Primo de Rivera. Aquest malalt i desbordat pels problemes polítics i socials del país, va presentar la seva renúncia al Rei Alfons XIII. Per tant es va posar punt i final a una etapa complicada de la història contemporània. La profunda crisi del règim polític de la restauració junt als problemes derivats de les campanyes militars al Marroc, van motivar entre altres coses el motiu de l'arribada al poder de Primo de Rivera. Aquest basat en el triomf del Fascisme de Mussolini a Itàlia i en contra els nacionalismes perifèrics, el moviment obrer i el ascens republicà. El cop d'estat i el establiment de la dictadura militar van tenir la sanció positiva del monarca i tot el seu recolzament. Aquest fet va motivar que els anys d'aquesta dictadura s'anés alimentant el republicanisme. Durant els primers anys de la dictadura durant l'anomenat "*Directorio Militar (1923 - 1925)*" i tal i com s'ha anat veient dins la vida del Dr. Pedro i Pons a partir de mitjans dels anys 20, sembla que hi havia cert creixement econòmic que alleujava temporalment la situació, portant a l'establiment del "*Directorio Civil (1925 - 1930)*". Tot i aquesta aparent millora el caràcter estructural dels problemes socials i polítics del país i el progressiu deteriorament de la relació entre Primo de Rivera i

Alfons XIII van acabar motivant la dimissió de Primo de Rivera deixant al rei amb els dies comptats i obrint la porta a la II República^{66, 67}.

Ja vell i malalt i sense recolzament social, el 27 de gener de 1930, Primo de Rivera presenta la seva dimissió al monarca, el qual l'accepta ràpidament. Dos mesos mes tard el dictador mor a Paris a l'exili.

Formalment dins la vida diària del doctor Pedro i Pons aquest canvi de règim es va notar poc, ja que era immers dins uns anys de prosperitat amb seguretat laboral, tot i que es probable que alguna angoixa hi tingués al ser nomenat catedràtic dins el règim. Però ja a aquestes alçades el doctor Pedro i Pons ja s'havia fet un lloc dins de la facultat i anava creant certes rutines e inèrcies positives, la maquinaria de la clínica era ja engegada i donant una bona productivitat la qual gràcies a la bona organització li va reportant elogis, pacients i renom.

A priori continuava representant al *Instituto Medico Farmaceutico* de Barcelona el qual presideix, essent present en la majoria dels actes que hi te a veure i portant experts, mestres i alumnes avançats a donar conferències i xerrades. Tirant de la veta de fama que li donava la càtedra i haver sigut un dels metges que va tractar al doctor Ferran, entre altres que ja va tractant, i el creixent nombre de pacients, junt amb una certa modernització de la clínica, el doctor es va fent present cada setmana a la premsa referent a les xerrades, conferències i actes que representa al *Instituto Medico Farmaceutico* i la mateixa càtedra i universitat. D'aquests podem destacar:

Al març de 1930⁶⁸ a la inauguració del curs del "*Institut Estomatològic de Catalunya*" sota la presidència del Doctor Bau Lagarriga.

"Asistieron a tan solemne acto el inspector provincial

⁶⁶ La dictadura de Primo de Rivera <http://www.historiasiglo20.org/HE/12b-1.htm>

⁶⁷ Figueres, Josep M. *Història contemporània de Catalunya*. Editorial UOC, Barcelona 2003.

⁶⁸ La Vanguardia edición del miércoles, 19 marzo 1930, página 10

de Sanidad, doctor Bercial, que ostentaba la representación del gobernador civil; el presidente del Colegio de Médicos, doctor García Tornel, por la Diputación provincial; el doctor Antonio Morales, por la Facultad de Medicina ; el doctor Joaquín Soler, en representación del rector de la Universidad; por el Instituto de Medicina Práctica, su presidente, el doctor Duran Arrom: por la Academia de Higiene de Cataluña, el doctor Adolfo Palomar de la Torre; por el Colegio de Médicos, el doctor Agustín Pedro Pons; por el Instituto Médico Farmacéutico, el doctor Ramón Escardó; por el Colegio de Practicantes, don Fernando Camps, además de otras muchas y distinguidas personalidades.”

Per tant s'afirma que la presidència del *Instituto Médico Farmaceutico* el posa en contacte constantment amb les mes grans autoritats de la medicina de l'època. En el cas que no en troba ponents punters, tira de col·laboradors els quals te traça en trobar, o si no ell mateix dona la ponència o lliçó. Aquesta forma de fer el va acompanyar durant tota la seva vida, i va ser la que va utilitzar en totes les institucions que va presidir o en va temer algun càrrec de responsabilitat fins la seva jubilació.

Com pensava d'estudiant, ell creia que sense sortir de la universitat no es podia aprendre la medicina, i confiava molt en les institucions creades pels metges on es feien cursets i conferències, i aquests estudiants i metges consolidats podien acudir i aprendre d'altres mestres. Per tant en el que resta d'any i en els següents podem veure que es fa ressò a la premsa de col·laboracions del doctor amb altres institucions.

Cap a l'abril el doctor va presentar a la "*Acadèmia i Laboratorio de Ciencias Médicas de Cataluña*", que com es sap va ser una institució que des

d'estudiant li tenia cert afecte, una comunicació sobre el síndrome de Lichteim i altres alteracions nervioses a les hemopaties (Síndromes neuroanèmics), i després de la sessió va ser convidat a tractar en una sessió privada la provisió dels càrrecs hospitalaris.⁶⁹ El fet de començar a tractar-se de la provisió de càrrecs hospitalaris va començar a denotar el fet que la clínica i sobretot l'hospital necessitava de personal per l'augment de feina. Aquest fet junt amb la direcció de la clínica A, una de les dues clíniques de l'hospital pel doctor Pedro i Pons, li van fer augmentar el prestigi i la responsabilitat dins el càrrec. Per tant va començar a ser una persona demandada en el fet que tot havia de passar per ell en la organització clínica dins el seu àmbit, i clínica a l'Hospital Clínic el mes important de Barcelona. Els fruits de la reforma de la clínica mèdica A portada pel doctor van començar a recollir-se i va començar a guanyar-se cert respecte.

Altres institucions on va col·laborar son al "*Colegio de Estomatólogos y odontólogos de la provincia de Barcelona*" on el doctor Pedro i Pons va organitzar un cicle xerrades i conferències, on es va reservar la tercera per parlar de "*El problema del reumatismo de infección focal y su origen dentario*". Sembla ser que el cicle era de xerrades de patologies relacionades amb les dents⁷⁰. Per tant es va convidar al doctor com a mestre de patologies internes a fer cicles a les diferents entitats mèdiques.

Per acabar de comprendre el per que des de que el doctor assumeix la clínica i la presidència d'una entitat es tan demandat, i la clau de la seva figura dins la clínica, ve a ser per que la medicina interna que es desenvolupa des de finals del segle XIX amb el nom de *Medicina Hospitalària* unit a les clíniques universitàries, va prendre una orientació a la medicina general. Ell sabia captar l'evolució de la Medicina Interna i en va fer bandera d'aquesta. La Medicina Hospitalària anava lligada a les ciències biomèdiques i a la experimentació, derivant el nom a Medicina Interna. Per tant a principis del segle XX es va excloure dins d'aquest camp les malalties quirúrgiques, obstetrícies i pediàtriques que evolucionaven separades, i el internista era considerat com un

⁶⁹ La Vanguardia, edició del dimecres 9 abril de 1930.

⁷⁰ La Vanguardia edició del divendres 16 de maig de 1930 pàg:9

clínic d'excel·lència i bàsic dins la medicina. No solament això, també cal remarcar que començava a evolucionar ràpid la branca de interna, i va emergint altres especialitats que a mitjans del segle XX van agafar camins separats com la Fisiologia, la Bacteriologia i la Patologia⁷¹. El internista tractava les malalties des de dins, des de l'interior del cos amb medicaments i tractaments vers la cirurgia⁷². Es comprova com a la Biografia del Dr. Broggi on constata que avanç d'operar a una persona, fet del qual era ja l'últim recurs per el gran índex de mortaldat dels post operatoris, es consulta als internistes i de vegades portaven els pacients entre metge intern i cirurgià. El Dr. Broggi va ser uns dels cirurgians col·laboradors del Dr. Pedro i Pons, i van compartir entre altres aspectes investigacions. Per tant el internista i sobretot el doctor Pedro i Pons com a icona que viu aquesta evolució, i la estimula, queda relegat amb el temps a ser un consultor d'altres especialistes, es a dir un nexa important. Un consultor de consultors al ser el mestre. Per tant com es veurà mes endavant i es comença a veure als anys 30 dins l'evolució de la medicina interna, va agafant un rol de mestre consultor convidat per molts especialistes, institucions i entitats. Aquest paper també es va traduir a la seva consulta privada on es va veure un augment exponencial de consultes, i sobretot metges que el consulten sobre casos dels seus pacients ja entrats a la meitat de segle. Fins als anys 40 va anar adquirint un rol de consultor expert. L'evolució del internisme va anar molt lligat a la vida i evolució del Dr. Pedro i Pons. A l'arxiu comencem a veure aquest rol gracies a unes quartilles que es conserven on marcava els seus honoraris com a internista privat, en concret 50 Ptes per una visita, on es podia desplaçar a domicili o a una altre clínica. També es pot veure la demanda dels serveis del doctor dins de cursets que es van desgranant per la premsa a altres institucions etc⁷³.

Al final de 1930 el doctor Pedro i Pons va ser convidat a la Inauguració del *Sanatori del Montseny*, destinat al tractament de malalts tuberculosos i dirigit per els doctors Luis Posal i José Reventos. Un sanatori a peu de

⁷¹ Kelley,N. William. *Medicina interna, Volumen I*. Ed. Médica Panamericana, 1993.

⁷² Jaramillo Antillón, Juan. *Historia y filosofía de la medicina*. Editorial Universidad de Costa Rica. 2005.

⁷³ Arxiu Agustí Pedro i Pons, C21 D12, 14/09/1930: Quartilla de A. Pedro Pons reutilitzada on originalment eren els seus honoraris.

munyanya a Brull. Dins la inauguració van assistir totes les personalitats del municipi i com a convidats els doctors Jacint Reventós, Joaquím Trías, Agustí Pedro Pons, Ferrando, Xalabarder, Celis, Espinosa, Martínez García, Dargallo, Rayes, Rusca, Campos, Molino, Martí Feced, López Soler, Ballester Caralps, Seix, Ribas Soberano i Sanios Redondo, etc. Personalitats de la medicina barcelonesa i implicats en la creació de nous establiments clínics sota el seu consell. Per tant ja la forma de fer i organitzar la clínica del doctor Pedro i Pons es comença a replicar i utilitzar d'exemple⁷⁴.

Ja es pot afirmar que al 1930 el Doctor Pedro i Pons es totalment integrat dins el mon universitari i mèdic de Barcelona com a metge internista expert i de referència. Es guanya el lloc a base de col·laboracions, consultes i la reforma del servei, la qual li dona fruits. A això cal sumar la seva joventut i energia dins aquests primers anys.

⁷⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 17 de desembre de 1930, pàg 13.

3.5 Reformes, canvis i manifestos a la República i la Universitat Autònoma.

El principi de l'any 1931 va continuar amb la mateixa tònica que l'anterior per al doctor Pedro i Pons, ja assentat a la càtedra essent un metge de referència dins la medicina Barcelonesa per la seva tasca com a mestre dins la facultat, com a mestre internista que col·labora amb infinitat d'entitats mèdiques de la mateixa ciutat, i la seva tasca dins la Clínica Mèdica A amb un volum creixent de pacients i consultes privades. Per tant el doctor va obtenir importants ingressos i importants mèrits i reputació mediàtica. El tema mediàtic ja comença a ser important per al doctor pel qual ja era reconegut i respectat pels mitjans de comunicació i dels quals sembla ser que anirà prenent partit.

Un cas anecdòtic que trobem on es van contractar els serveis del mediàtic Dr. Pedro i Pons, és pel comitè esportiu de la *Federació Espanyola de Futbol*. En aquest cas el doctor va ser contractat junt amb el doctor H. Arruga per a emetre diversos dictàmens mèdics a favor dels arbitres C. Boada i B. Santuré que eren suspesos per la *federació catalana*, i dels quals la *federació espanyola* va fallar a favor dels arbitres en contra la suspensió, i provocant aquesta sentència una excedència perpetua als demès col·legiats que es van veure en la mateixa situació que els dos arbitres esmentats pel "*Instituto de Orientación Profesional*"⁷⁵.

Aquesta presència als mitjans i fama que va adquirint, junt a la continuïtat de la recerca de col·laboradors, i el intentar posar la clínica a la última fent de nexa, li va crear aquest prestigi el qual es veurà que serà el que al doctor Pedro i Pons li beneficiarà a partir dels successos que sacsegen els anys 30, on li toca jugar bé les seves cartes.

Des de la dimissió de Primo de Rivera fins la instauració de la II República passen 14 mesos en els que es va mostrar la inviabilitat d'una nova

⁷⁵ La Vanguardia edició del divendres 10 d'Abril de 1931. Pàg: 13

formula dictatorial i la necessitat de retornar al paraigües d'una constitució⁷⁶. Sota aquesta visió restauradora es van plantejar propostes recolzades des de la presidència del govern, en concret pel general Damaso Berenger i el seu successor l'almirant Juan Bautista Aznar. Aquestes es van concretar en la elaboració d'un calendari electoral que seria responsable del recolzament al govern d'Espanya.

Paral·lelament a això van anar sorgint noves forces polítiques que presentaven la alternativa republicana com a solució. Hi ha haver dos fets decisius, el viratge cap a la manifestació republicana de destacats monàrquics com M. Maura, i Alcalá Zamora) i l'atracció que el republicanisme amb els seus partits i figures van exercir sobre la burgesia i classes mitjanes partidàries d'una transició pacífica.

Amb el Pacte de San Sebastián a l'agost de 1930 i la creixent oposició de ciutadans afins a la democràcia i la constitució van contribuir a accelerar el ritme previst d'eleccions. El govern del general Berenguer, junt amb Pacte de San Sebastián i la sublevació de la guarnició de Jaca precipiten la balança.

La convocatòria clau va ser el 12 d'Abril de 1931 que amb un simple relleu als municipis guanyat majoritàriament pels republicans a les capitals de província i centres neuràlgics de decisió, es va convertir en un autèntic plebiscit en contra la monarquia i la seva forma de fer. En el balanç final de les eleccions es van imposar els regidors republicans. Es va proclamar la República i es va convertir el comitè revolucionari en govern provisional.

Aquest fet va fer forçar al rei Alfons XIII a marxar cap a l'exili i un adveniment pacífic de la República⁷⁷.

La segona República va plantejar diverses idees fonamentals:

⁷⁶ Cardell y Pujalte, Carlos. *La Casa de Borbón en España*. Agemundo, 1954.

⁷⁷ Payne, Stanley G. *La primera democracia española: la Segunda República, 1931-1936*. Editorial Paidós, 1995.

S'estableix un nou ordre on de manera inevitable, cau la monarquia per l'enfonsament de la dictadura i el govern del general Berenger que arrossega al rei pel suport incondicional que li va donar. Per tant l'opció republicana apareix com la solució adequada.

Es canvien els equilibris de poders perdent pes el antic bloc oligàrquic al perdre el seu instrument de domini, la monarquia, i les classes mitjanes comencen a trobar el poder a les seves mans, però privades de recolzaments de les classes mitjanes fortes per la idea de fer una revolució proletària.

Les classes socials es van anar estructurant en partits i sindicats mes o menys que van anar adoptant postures pròpies i que van discrepar entre ells, incidint a una actuació de joc de forces polítiques i que aniran dinamitzant el país en les actuacions polítiques⁷⁸.

Dins aquests fonaments e idealismes, lluites i equilibris sociopolítics els diferents governs republicans es van trobar una herència plena de problemes els quals van anar arrossegant. Els equilibris i lluites polítiques van anar accentuant i provocant situacions crítiques i portant el descrèdit als grups polítics i diferents crisis de govern^{79, 80}.

Per tant dins els cinc anys i tres mesos que va durar el règim republicà hi van haver una sèrie de canvis de caràcter pendular. Primer amb la victòria de l'esquerra política (bienni Azaña). A grans trets es destaca una gran obra legislativa amb la finalitat d'apropar la realitat espanyola a l'europea, rebent el nom de bienni reformista.

Van recolzar el nou règim les classes mitjanes, i les classes populars les quals tenien diferents objectius i missions. Per una part les classes mitjanes volien consumir una revolució burgesa que havia quedat paralizada al segle

⁷⁸ Gil Pecharromán, Julio. *Segunda República Española: (1931-1936)*. Biblioteca Nueva, 2006.

⁷⁹ Álvarez Tardío, Manuel. *Nuevos estudios sobre la Cultura Política en la II República Española 1931-1936*. Librería-Editorial Dykinson. 2012.

⁸⁰ VVAA. *Segona República a Catalunya : la llavor de la llibertat*. Ara Llibres, Barcelona 2015.

XIX, però aquestes no tenien suficient poder econòmic i influència per aquesta i eren dividides. Aquesta divisió s'accentua en dos nuclis: la classe mitjana urbana de les grans ciutats e industrial que donaven recolzament a la solució republicana, i la Rural o de petits nuclis urbans que era afí al bloc oligàrquic i caciquil, sent la base política dels partits afins a aquests. Per tant es necessitava per decantar les polítiques a un lloc o a un altre del recolzament del proletariat el qual en un principi va recolzar la República, però per la lenta aplicació de mesures legislatives de caràcter social i popular va anar desconfiant del règim i perfilant la seva pròpia obra revolucionària. Les classes contestatàries al règim van ser el bloc oligàrquic que va organitzar a l'estat republicà els seus partits per a fer-se amb el poder parlamentari⁸¹.

Després amb la victòria de la dreta (Bienni Radical-cedista) els partits al poder van anar paralitzant gran part d'aquestes reformes, moltes populars per les classes mitjanes i obreres, i fins i tot algunes populistes, restaurant certs aspectes anteriors a l'adveniment de la República. Va prendre el nom de Bienni Restaurador. Novament amb l'esquerra (Front Popular) al poder es va caracteritzar per un deteriorament de la convivència nacional tornant a reprendre les primeres reformes i a desfer el que havia fet la dreta. Per tant trobem que es fa i des desfà constantment el que uns han fet per els altres sense avançar clarament, desestabilitzant-se el diàleg entre dretes i esquerres radicalitzant-se les postures.

Totes les forces socials es van estructurar en partits i sindicats, per tant això va ser una novetat dins la política entrant veus fins ara marginades com els obreristes i nacionalistes. Seguint la tradicional divisió entre dretes i esquerres es va crear una bipolarització de la vida política espanyola.

Els partits d'esquerra a grans trets entenien l'adhesió republicana com a solució definitiva i pas previ per a la dissolució de l'estat a llarg termini amb l'aspiració de transformacions socials, com una reforma agrària fins a un comunisme llibertari. Repudiaven les antigues institucions espanyoles i la

⁸¹ Benet, Josep. *De la Segona República a la Transició*. Centre d'Història Contemporània de Catalunya ; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 2014.

confessionalitat de l'estat, la intervenció de l'exèrcit en la vida política i el predomini en l'educació de les ordres religioses, tot i que acceptaven la seva convivència. També acceptaven la personalitat diferenciada de les diferents regions d'Espanya i el seu dret a certa autonomia.

Van anar sorgir els partits reformistes els quals tenien l'objectiu d'un establiment d'una democràcia parlamentària que garantís unes llibertats i reformes estructurals dins la revolució burgesa. Aglutinava sectors de petits burgesos i intel·lectuals. Dels partits d'aquest espectre cal destacar a Acció Republicana, essent el nucli dels governs republicans d'esquerres i atraient a gran nombre d'intel·lectuals, sent acceptades les seves propostes per la classe mitjana urbana, sobretot en la necessitat de reformar la situació de la classe treballadora i de fer profundes reformes socials a favor d'aquesta. No solament això si no també va recolzar la creació d'autonomies regionals.

Derrotada al 1933 Acció Republicana, es va unir a la O.R.G.A. i va atraure cert sector del radical socialisme. Per tant així va néixer la Izquierda Republicana que guanyar les eleccions de 1936.

Dels partits obreristes destacaren les principals organitzacions sindicals amb activitat totalment unida amb la política com el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) – Unio General Treballadors (UGT), que era la organització obrerista més amplia i millor estructurada i molt disseminats a les Cases del Poble per tot el territori espanyol. El PSOE va seguir la línia social demòcrata europea, la qual les lluites internes dins el partit van provocar la pèrdua de influència entre els proletariats a favor d'altres moviments obrers com la Confederació Nacional de Treballadors (CNT), sobretot a partir de 1933 accentuat per la conjuntura internacional i nacional del triomf de les dretes i la conflictivitat econòmica. Aquest fet el va portar a una nova línia revolucionària abandonant la unió amb els reformistes i apropament als altres partits obrers com el partit comunista de Largo Caballero front la postura anticomunista de Prieto i Besteiro.

La Confederació Nacional de Treballadors (CNT-FAI) anarquistes sindicalistes, van tenir major presència a Catalunya, Aragó, València i Andalusia, essent l'àrea industrial catalana la més important i el camp andalús. Van ser fidels sempre als seus principis i van mantenir la postura de no col·laborar amb el govern, però una secció més moderada va crear un partit polític, el Partit Sindicalista, amb idea de participar en tasques de govern, tot i que la majoria d'anarquistes van ser contraris i contestataris a les restants forces d'esquerra amb conseqüències desastroses per la divisió dins el sector treballador.

Altres partits a destacar van ser el Partit Comunista que no tenia una veritable força ni tenia clares les directrius clares, però era d'acord amb la línia de la internacional comunista. Per tant no van acceptar la República burgesa i van buscar consignes en pro d'una República d'obrers i camperols. Fins a l'any 32 no va estar organitzat, i al 33 va intentar aglutinar totes les forces d'esquerra davant els moviments feixistes, terme del qual es deia a tots els partits de dreta. Per tant a partir de llavors es troba més present col·laborant amb socialistes dins la revolució de 1934 i formant part del front popular.

En contraposició els partits de dretes van estar caracteritzats per la contrarietat a les propostes dels partits d'esquerra. Per tant van formar un antagonisme clar a la forma republicana acceptant el nou règim com un mal menor. Es van agafar a l'estructura econòmic social vigent que hi havia avançat de la República i van reivindicar el valor de les antigues institucions com l'església i principalment l'exèrcit com a salva guardador de l'ordre i els valors tradicionals. Eren contraris també, a excepció dels partits autonomistes, de la transferència de poder del govern central a organismes regionals. El partit més a la dreta era Acció Popular i la resta més cap al centre basculaven cap a la dreta.

Acció Popular va ser creat pel dirigent d'Acció Catòlica Angel Herrera Oria, va posar al front a Gil Robles, diputat en les corts constituents de 1931 i va ser defensor de idees i interessos de l'església catòlica. Van tenir molta força a mitjans rurals i urbans de Lleó i Castella, a alguns sectors de la classe

mitjana descontenta dels partits reformistes, i el nucli de la gran aliança de drets de 1933 la C.E.D.A.

A Catalunya el republicanisme va ser molt superior que a la resta de l'estat espanyol on era el gran gruix del Partit Republicà Radical (PRR) i del Partit Republicà Federal (PRF). Per tant es va desenvolupar un sistema de partits republicans propis amb un eix central ideològic del regionalisme i nacionalisme català. A començament dels anys 30 el republicanisme català era format majoritàriament per cinc partits principals:

Acció Catalana, nascuda al 1922 per la dissidència del sector més lliberal de la Lliga i les seves joventuts, on destaquen Bofill i Mates i Nicolau d'Olwer, que van donar un fort contingut nacionalista al partit amb moderació social, que fou contestada a finals de la dècada per el seu ala esquerra separant-se i creant Acció Republicana de Catalunya, dirigida per Antoni Rovira i Virgili. Altres desencantats Carlistes van formar Unió Democràtica de Catalunya que va ser dirigida per Carrasco i Formiguera, i que es va apropar més que altres partits als partits demòcrata cristians europeus.

Front aquests partits moderadament nacionalistes van sortir dues forces clarament independentistes, la més influent va ser Estat Català fundat per Francesc Macià, oficial de l'exèrcit, el qual tant pel seu origen com la radicalitat en la defensa del seu nacionalisme, va portar el seu partit a la acceptació de conquerir la independència per qualsevol mitjà, sobretot durant la dictadura de Primo de Rivera, que van utilitzar mitjans violents a la frontera francesa per provocar un aixecament contra la dictadura i el centralisme (Successos de Prats de Molló 1926).

La quarta força republicana catalana era el Partit Republicà Català (PRC), dirigit per Lluís Companys, menys agressiu que Estat Català però socialment més progressista i que formar part de Aliança Republicana.

Per si mateixos aquests partits republicans catalans no tenien una transcendència social molt significativa. La importància d'aquestes va venir en el procés d'unificació que van dur a principi de 1931 Acció Catalana i Acció

Republicana creant el Partit Catalanista Republicà, de caràcter centrista i autonomista. De cara a les eleccions municipals es van també fusionar amb Estat Català i altres independents per fundar Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), que va ser el gran grup polític del republicanisme a Catalunya durant tota la dècada dels anys 30. Els seus màxims dirigents van ser Francesc Macià i Lluís Companys que van esdevenir presidents de la Generalitat.

Respecte a la conjuntura internacional i la seva relació amb la República cal dir que no va ser favorable ni econòmicament ni políticament, ja que aquest nou règim va arribar al període 1931-1936, i havia de conviure amb la depressió econòmica internacional i els desequilibris interns que aquesta crisi va provocar. La eclosió democràtica es va produir quan el signe democràtic a Europa anava eclipsant-se amb l'ascensió dels totalitarismes tant italià com Alemany, repercutint econòmicament i políticament. L'atracció exercida per els programes totalitaris sobre determinats grups polítics espanyols i el temor d'altres al triomf d'aquests es va projectar sobre l'actuació dels partits, contribuint a la radicalització de les seves postures i produint una bipolarització de la vida política en dos blocs irreconciliables.

El 14 d'Abril de 1931 es va proclamar la República.

Després de tot el moviment polític i canvi de règim dins el món acadèmic i de la medicina es va trobar correspondència amb els moviments que precipiten la República, sobretot a Catalunya.

No cal oblidar que fou una transició ràpida i pacífica per tant tot va continuar més o menys normal a la vida de les persones.

Ja cap al maig podem veure com el doctor Pedro i Pons participa a les institucions mèdiques que ja tenen aquest tint català i republicà. La primera on va participar va ser a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya que ja va prendre el cognom de "*Catalunya*" amb una conferència sobre la valoració de la semiologia clínica a les infeccions sanguínies i com s'han d'orientar aquestes investigacions. Per tant d'aquesta conferència ja

podem deduir dos coses, la primera i mes important es que ja el doctor Pedro i Pons va començant a estudiar el tema de la sang dins la clínica que acabarà derivant uns quants anys mes tard en l'Escola d'Hematologia que dirigirà el seu alumne Farreras Valentí; la segona es la continuïtat amb el seu fer de xerrades cursos i conferències dins les institucions i la medicina catalana que agafa certa embranzida i nom amb metges molt remarcables e institucions molt vives⁸². La conferència va ser pública i oberta a tothom.

Cap a l'octubre va ser convidat al "*VII Congrés de Metges de Llengua Catalana*" que fou celebrat a Palma de Mallorca⁸³, concretament del 27 de juny al 3 de juliol on el doctor va assistir⁸⁴. Aquest congrés de Metges i Biòlegs que aplegava als professionals de la medicina i biologia de parla catalana va ser una iniciativa de l'Acadèmia de l'any 1872 per constituir una tribuna dels professionals de la salut de Catalunya i Balears, a part de ser un element d'ajuda cultural a la llengua Catalana. Els primers en concebre el projecte van ser Manuel Salvat i Espasa, Enric Ribas i Ribas, i Domènec Martí i Julià com a idea per estimular les relacions personals entre companys de forma periòdica de les diverses entitats mèdiques catalanes i escoles; permetre l'aportació científica de la medicina catalana, i presentar articles en llengua catalana. El primer congrés es va celebrar a la facultat de Medicina de Barcelona del 22 al 25 de juny de 1913 amb l'assistència de mes de cinc-cents congressistes.

La iniciativa va agafar molta embranzida i es van anar celebrant el segon al 1917 a Barcelona, el tercer al 1919 a Tarragona, el quart al 1921 a Girona, i el cinquè al 1923 a Lleida. Aquest congrés es va anar succeint bianualment fins l'arribada de la dictadura de Primo de Rivera que va prohibir tota manifestació cultural catalana sobretot de la llengua. Per tant no va ser fins l'arribada de la República i el seu tint regionalista federalista, que no es va tornar a celebrar. En aquest cas per mateixa iniciativa governamental, van comptar amb el suport públic i institucional i va ser molt reeixit. Per tant el VII, VIII i IX van ser casi d'obligatòria assistència per al doctor Pedro i Pons, ja que era on es reunien els

⁸² La Vanguardia, Edició del dissabte, 30 maig de 1931, pàg. 9

⁸³ La Vanguardia, Edició del divendres, 16 octubre de 1931, pàg 26

⁸⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons, C21 D18: Plànol de l'illa de Mallorca del VIIé Congrés de Metges de Llengua Catalana

grans mestres metges de parla catalana, els experts de totes les escoles. El doctor com a catedràtic de la universitat i representat de la clínica i la societat medico Farmacèutica va col·laborar i participar presentant algunes ponències, i també va participar en l'organització d'algun congrés. Al X congrés que havia de ser a València al 1938 es va veure truncat per la guerra i l'arribada del Franquisme, que va prohibir tota entitat de llengua catalana, i no va ser fins al 1976 amb la democràcia i amb l'arribada de les autonomies que no es va reprendre aquesta iniciativa celebrant-se el X a Perpinyà al 1976 i establint-se de fer cada 4 anys fins l'actualitat.

Pel que va a la vida del dia a dia del doctor, poc va variar amb la República, ja que continuava pel mateix camí que va fent des de que entra a la universitat. Continuava presidint la Societat Medico Farmacèutica i anava organitzant sessions de la mateixa forma que a l'Hospital Clínic, que periòdicament, es a dir cada setmana anava organitzant sessions reglamentaries amb alumnes i professors vinguts de fora la clínica. Per tant una de les tasques del mestre a part de la docència tal i com ell la va rebre a l'Hospital de la Santa Creu, i el tenir cura de la clínica era fer que els seus alumnes estiguessin en contacte continu amb professionals i experts de tots els camps de la medicina interna. Per tant el doctor encetava aquestes sessions amb un article o dissertació i després li seguien els convidats. Aquestes sessions van anar apareixent a la premsa i van anar essent bastant concorregudes. Va anar gestionant la càtedra com una veritable escola de medicina interna, com si fos una entitat mèdica mes com la que presidia, i la va dinamitzar d'aquesta forma recollint als alumnes brillants i fent-los partícips d'aquesta dinamització, donant autonomia per a fer sota la supervisió del mestre, on molts es van poder anar projectant. Aquesta era la base de l'èxit de la clínica i el per que es va anar enriquint poc a poc. L'auditori de la clínica va ser el lloc habitual d'aquestes sessions periòdiques entre setmana als matins. Moltes d'aquestes sessions es van anar completant amb el Institut Mèdic Farmacèutic, on el doctor tenia mes recursos per a portar experts mes bons i professionals vinguts d'arreu del país i alguns estrangers.

Per tant junt amb les classes es la tasca que anava fent el doctor a la facultat i la societat que presidia.

En una altre vessant el doctor va rebre pacients a la seva clínica privada, ja que el sou que tenia de catedràtic, essent decent per a l'època, i sent una persona de poques despeses, no deixava d'estar a l'últim escalafó funcional, i ho podia completar fàcilment amb les consultes privades. Ja en aquests anys tenia clientela fixa, i el complement de consultes privades li complementava el sou que guanyava a la càtedra molt generosament. Tal i com es veu al capítol de l'economia del doctor es en aquestes dates on ell va començar a jugar en borsa i va crear estalvis amb els ingressos que va obtenir, sobretot amb els de les consultes privades, que solament ell sap quan ingressa i quan es declara realment. Per tant se li presenta una clientela fixa on el normal es trobar-se histories clíniques de malalties toràciques i milers de radiografies que es conserven a l'arxiu, ja que el doctor no va trigar molt en amortitzar la seva màquina de Raigs X a la consulta privada al carrer Mallorca. No cal oblidar l'origen de la seva família, comerciants minoristes i els seus germans que estaven dins de negocis tant immobiliaris familiars com de comerç, per tant el doctor hi tenia força bon assessorament de on anar invertint els seus estalvis i sobretot de mirar de conservar-los i evitar el màxim les impositcions i gravàmens.

Entre principis de 1931 i finals de gener de 1932 es va començar a veure canvis dins les entitats mèdiques catalanes a una nova forma de fer pròpia, i on es vol deslligar de l'estaticisme estatal central a les entitats que hi havia hagut fins aleshores. La medicina catalana es va començar a entendre com a pròpia i es veu el suficientment competent per a ser projectada mundialment desvinculant-se de la medicina espanyola que havia sigut centralista. Va aparèixer i destacar una nova generació de metges i professionals que amb renom mundial van començar a moure el fet començant per les entitats mèdiques, que era on hi treballaven i s'anaven projectant, al marge de la universitat que era mes estàtica i inamovible. Per tant les entitats mèdiques van ser les que van liderar aquest canvi com a veritables escoles de medicina al marge del mon acadèmic. Aquesta autonomia i embranzida va xocar de ple

amb l'estaticisme universitari i de l'estat central d'on depenia la universitat. Per tant aquest moviment força progressista i en certa forma revolucionari i molt viu, va xocar amb un ala mes conservadora de la medicina que s'havia anat fent des d'aleshores, i en molts camps com a les institucions públiques va ser raonable conflictes de competències entre estat i regió, al viure de diners públics estatals i regionals, i els personatges que sempre hi havia estat o utilitzaven les societats com a trampolí veien perillar els seus llocs i la seva reputació vers aquesta nova generació que trepitjava molt fort.

Acompanyat a la reforma universitària sobretot al camp mèdic, se li va solapar una altre reforma d'ampli calat com va ser la reestructuració Sanitària⁸⁵. Al proclamar-se la República al 1931 els serveis de Sanitat i assistència social de Catalunya encara depenien dels ministeris espanyols. Per tant la Generalitat de Catalunya va demanar al Sindicat de Metges la redacció d'unes ponències sobre aquells serveis. Per tant a partir de maig i juliol de 1933 es va donar també llum verda via decret de l'estat espanyol al traspàs de competències a la Generalitat, que van donar lloc a una sèrie de reformes pensades a nivell català. Entre dins aquest aspecte es va fer per comarques i no per províncies per millorar l'assistència al territori després de diversos estudis tècnics. Dins d'aquestes reformes es va crear el segell pro infància per recaptar diners per atendre la higiene social de l'infant el qual es venia durant sis setmanes cada any. Es va crear i impulsar campanyes de vacunació com la antituberculosa, i es van crear serveis sanitaris per controlar la ràbia el paludisme i les malalties venèries. Per tant també hi va haver moviment dins el tema assistencial.

La facultat de medicina va acabar rebent l'autonomia a l'any 1933⁸⁶. Aquesta facultat durant els trenta primers anys del segle, va fer un gran canvi gracies a les energies locals. Podem afirmar que l'estat central, amb la concepció burocràtica i centralista de la universitat, no feia mes que posar els entrebancs i conflictes de competències. Alexandre Galí ho va destacar així,

⁸⁵ Guillén, Ana. *Políticas de reforma sanitaria en España : de la Restauración a la democracia* . Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones. Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales, 1996.

⁸⁶ VVAA. *L'Estatut de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1933 : 75è aniversari*. Universitat de Barcelona. Publicacions i Edicions, 2009

però dins la evolució de la universitat, cal parlar de les energies externes que la van anar empentant. Aquestes van ser les altres entitats mèdiques pel que fa a la facultat de medicina, i a nivell general altres centres i institucions els quals també eren centres d'ensenyament i aprenentatge a nivell científic.

El doctor Pedro i Pons va ser partícip de diverses pugnes entre estat i regió. Ell com a bon regionalista que era i funcionari de l'estat el seu lloc en aquestes pugnes era al costat de l'estat central per la forma d'entendre l'autonomisme, i a part per que no li perillés el lloc o plaça entenen les coses des del regionalisme⁸⁷.

Un d'aquests conflictes de competències va sorgir al *Laboratori de Sarrià* on al 1932⁸⁸ hi va haver un canvi de direcció, i es va emetre un telegrama al consell de ministres suplicant que continués al comandament del laboratori biològic de Sarrià la mateixa direcció, on es va signar un manifest i es va fer públic adherint-se entre altres metges el Dr. Pedro i Pons.

Per tant a partir de 1932 hi ha moviment de cadires sense tenir-se en compte aspectes estàtics com el fet de ser funcionari. Per tant es va començar a veure reformes començant per les directives a les entitats mèdiques.

Aquest fet entre altres coses, i la idea que això es traslladaria a la universitat on canviarien els plans docents i es reformaria, fa que el Dr. Pedro i Pons es comences a centrar més en la clínica mèdica A i no tant en el institut mèdic farmacèutic o altres entitats on col·laborava, traslladant aquestes xerrades, conferències i cursos a la mateixa clínica i a l'Hospital Clínic. La idea era que es veies que hi havia escola d'internistes, que hi havia molta activitat, i que la clínica es convertís en un fòrum mèdic com a les entitats on col·laborava liderat per ell. Per tant les sessions setmanals es van traslladar a la clínica, per tant dona a suposar que es començava a exigir als professors universitaris i

⁸⁷ El regionalisme és un moviment cultural i polític de recuperació de la identitat pròpia (idioma, història, dret, tradicions i altres peculiaritats). Les reclamacions polítiques del moviment es limiten a l'assoliment de certs graus d'autonomia, encara que mantenint sempre la dependència política, motiu per la qual hom el considera una forma d'unionisme.

⁸⁸ La Vanguardia, Edició del diumenge 31 de Gener de 1932, Pag: 10.

catedràtics uns certs nivells de feina en la docència. El fet vindria a conseqüència de que s'estava pensant en donar un gir dins les estructures universitàries per fer encabir la formació i l'excel·lència de les entitats mèdiques dins l'ensenyament oficial amb el pla de la Universitat Autònoma. També es va donar a entendre moviment de cadires dins l'entitat que presidia, el Institut Mèdic Farmacèutic el qual va deixar de presidir a partir de llavors.

Per tant, i tal com els contemporanis ho van veure, consideraven la facultat de medicina, amb alguna excepció de professors i assignatures que eren minoria, durant el primer terç de segle, que mes que un centre d'ensenyament va ser una oficina d'expedició de títols professionals. La universitat tenia greus defectes que preocupaven a aquesta minoria de professors i revoltaven a la majoria dels estudiants. La universitat fins l'any 1931 continuava funcionant segons la llei Moyano de 1857, la qual assignava un mateix règim per a totes les universitats espanyoles, desentenant-se del seu entorn amb professors inamovibles i obligats a la tasca de la conferència i la barrera de la paraula i la realitat⁸⁹.

Els intel·lectuals catalans eren conscients del problema universitari i la necessitat d'una reforma profunda i urgent per a que la universitat deixes de ser una expedidora de títols i diplomes. Això era vist per tothom menys un nombre considerable de professors universitaris que veien bé com eren les coses i oposaven resistència a tota mena de reformes. En el cas del Dr. Pedro i Pons sabem que no oposar resistència, però que va ser molt crític amb certes reformes que van tocar la seva forma d'ensenyar i portar la Càtedra, aquestes crítiques com més endavant es veu, li van portar problemes⁹⁰.

El tema de la reforma universitària venia donat des del I Congrés Universitari Català, on al llibre d'actes ja es reflexa aquest problema de la universitat. Des del II Congrés Universitari Català de 1919 l'esperit autonomista

⁸⁹ Samaniego Boneu, Mercedes. *La política educativa de la Segunda República durante el bienio azañista*. Editorial CSIC - CSIC Press, 1977.

⁹⁰ VVAA. *Història de la Universitat de Barcelona: I simposium, 1988*. Edicions Universitat Barcelona, 1990.

va anar guanyant adeptes, l'any 1931 amb l'atorgament de l'estatut d'autonomia, una comissaria es va fer càrrec de la universitat al 14 d'abril, i després el consell de cultura de la Generalitat de Catalunya que va redactar el projecte d'autonomia. No va ser fins al juny de 1933 que es va posar en circulació l'autonomia.

Per tant a partir de febrer de 1932 les sessions on hi havia comunicacions, conferències, xerrades, i algun cursset dins la clínica mèdica A es van anar multiplicant en detriment altres del doctor. Aquestes seguien la mateixa filosofia que tenia al Institut Mèdic Farmacèutic, alumnes brillants, professors destacats de la casa, doctorands, i professors i o professionals de gran renom en la seva especialitat d'arreu del país i algun estranger. Era la forma del doctor d'entendre l'autonomia en certs aspectes i com s'havia de fer docència a la facultat.

Per exemple les sessions reglamentaries. Una vegada al mes durant tot l'any es van anar repetint aquestes jornades, les quals el doctor Pedro i Pons essent intel·ligent a l'hora de difondre, passava nota a diaris, i dins aquestes sessions poc a poc els seus col·laboradors i alumnes van anar monopolitzant i presentant els temes. Ja completament a fora de la presidència del Institut Mèdic Farmacèutic, va decidir fer el mateix a la càtedra per que fos atractiu als alumnes, i ben vista als ulls del incipient patronat que es formaria a la futura universitat autònoma.

Aquestes sessions mensuals de vegades tenien alguna interrupció, però després van continuar mensualment fins que el doctor Pedro i Pons va perdre la direcció de la clínica Mèdica A i va ser apartat de la docència pel patronat de la Universitat Autònoma. A partir de 1933 es pot veure com els professors lliures van començar a participar en aquestes sessions.⁹¹

No solament això, si no que també per altre part es pot apreciar una gran tasca aquests anys d'investigació, sobretot en el que va ser la redacció d'articles pel doctor en relació al que es presentava a la càtedra, i moltes vegades a les sessions reglamentaries, on es feia la presentació d'aquests

⁹¹ Veure Annexes Cap. 3 Figura 1.

articles o els motivaven. Sembla ser que eren anys de fer mèrits dins la mateixa càtedra i de centrar-se en ella.⁹²

Des de 1925 el doctor Pedro i Pons va escriure articles científics en base a les sessions i els quals la majoria van ser publicats als annals de la clínica i o publicacions afins. Cal veure com als anys trenta sobretot a partir de 1933 amb la Universitat Autònoma es van multiplicar⁹³.

Per tant en aquests anys de gran producció científica a grans trets es pot destacar la notable contribució a la semiologia radiològica titulada "*Recerques sobre l'hepatolienografia per mitjà de preparats de tori*", que amb J. M. Vilaseca Sabater va publicar en un número de les "*Actes de l'Institut Mèdic farmacèutic*" al 1932. Un estudi extens sobre les malalties del aparell locomotor per al "*Tratado de Patología*" de M. Bañuelos. També es destaca la poca presa per publicar articles la qual a partir de l'adveniment de la Autonomia es veu com accelera en publicar. Per tant ell va introduint la mentalitat fisiopatològica entre els anys 1930 i 1932 per exemple als "*Annals de Ciències Mèdiques*" on figuren els "*Síndromes pseudo-anèmics*", en els "*Annals de la Clínica Mèdica A*" amb la "*Cloroanemia aquílica essencial i las sintomáticas*" i a la "*Revista Mèdica de Barcelona*" amb la "*Contribución al síndrome de Lichteim y otras alteracions menores en las hemopaties*" junt amb la "*Contribución al estudio de las alteracions menores en las enfermedades menores de la sangre*".

Amb aquestes aportacions es veuen els prolegòmens de la patologia hemàtica que no es coneixia gairebé. Per tant es va superant el concepte de clorosis, proposant que determinats processos anèmics simples de tipus hipocròmic podien ser la manifestació d'un quadre tuberculós, d'un trastorn endocrí, etc. Per tant va sorgint la necessitat de implantar un nucli d'hematologia, el qual anys mes tard agafar fama amb P. Farreres Valentí. Per tant veiem que aquí va anar destacant el talent del Dr. Pedro i Pons com

⁹² Arxiu Agustí Pedro i Pons, C21 D23: Llistat d'articles científics escrits per A. Pedro Pons des del 1925 fins el 1935.

⁹³ Veure annexes Cap. 3 Figura 2

mestre que creua esforç personal i talent dels alumnes que van passar per la clínica al marge de reglaments i disposicions.

Amb aquesta forma de fer es manté la rellevància a un article dedicat a les *“Lesiones vertebrales en la enfermedad de Paget y síndromes de compresión medul-lar”* que va ser inclòs als *“Anales de la Clínica Médica A”* al 1934.

Altres aspecte que no cal oblidar es també el interès creixent en la patologia de les malalties infeccioses, que cada vegada mes van entrar a la seva producció científica, sense destacar mes que a l'àmbit local.

Per tant el doctor va obrir portes dins la patologia però no va continuar, si no que va projectar alumnes.

Altres publicacions i mes en la línia preferida del doctor sobretot pels seus estudis amb P. Esquerdo a l'Hospital de la Santa Creu quan era estudiant, son el tema del fetge. El doctor va col·laborar amb articles i escrits sobre les *“Pleuresies bilirubinémicas con esplenomegàlia”* i en les *“Variaciones de coeficiente de acción de la bilirubinèmia sangínea en el curso de las ictericias”*. Al 1933 amb L. Gironés i J. Surós va contribuir a *“la denominada atrofia subaguda del hígado”* on van acabar col·laborant mes professionals i fent una excel·lent monografia sobre el fetge.

Tornant a 1932 i deixant de banda els cicles acadèmics cal destacar les posades de llarg dels metges catalans que van ser molt habituals, celebrant els triomfs en la medicina, com al homenatge al catedràtic P. Martínez García que va conquerir la càtedra de Pediatria a Salamanca. En aquests actes es podia veure presidir la plana major de la medicina. Aquesta en concret era encapçalada per J. Tries i Pujol (degà de la facultat), Bellido com a Secretari, com a representants de professors al Dr. Pedro i Pons, a J. Peyril, Ferrer i Cajigal, A. Tries i Pi Sufier (presidents de l'acadèmia de Medicina), al dr. Fontbona (president del col·legi de metges), als dr. Bassols (president de la societat de Pediatria), el Dr. Molí (president del sindicat de metges), Gallart

(Hospital del Sant Pau); junt amb representacions polítiques com amb l'alcalde de Barcelona.⁹⁴

També es destaquen algunes notícies anecdòtiques al respecte de la clínica del Dr. Pedro i Pons i la del Dr. Morales al respecte a malalts com la del diumenge 18 de desembre a la Vanguardia que es parlava de un parell de transfusions de sang per part de dues infermeres de l'hospital, les senyoretetes Montserrat Pía i Rosario Maier a dos malalts, essent operacions delicades a l'època i essent un èxit les mateixes i molt elogiades.⁹⁵

Tot i la gran feina efervescent a la clínica i el gran esforç que es dedicava, el principi dels anys trenta son anys complicats tant en la vida professional i com a ciutadana, i tant al doctor com als seus contemporanis li queda l'esperança que tot millori i s'estabilitzi. Prova d'això la trobem en un poema de Rodyard Kipling "SI" que el doctor conservava⁹⁶. Aquest poema el tenia en 4 idiomes en un llibret grapat amb traducció de Josep Maria de Sagarra, poeta amic i pacient del doctor. El doctor era gran admirador de Sagarra sobretot pel teatre al qual era bastant aficionat i que mes tard es veu com va acabar fent de mecenes. Aquest poema va ser publicat per primera vegada al "*Brother Square Toes*" al capítol "*Rewards and Fairies*", una col·lecció de poemes de Kipling de 1910. Aquesta obra va ser molt reconeguda internacionalment amb un gran nombre de versions i traduccions. Aquest poema ha sigut el mes popular segons la BBC a 1995 inspirant moltes parodies i versions. Segons l'autor va ser inspirat en el Dr. Leander Starr Jameson, el qual va liderar a 1895 una incursió de forces britàniques contra els Boers de Sudàfrica. En el cas del Dr. Pedro i Pons aquest poema de Kipling traduït per Sagarra ve a donar ànims i forces davant les adversitats cada vegada mes patents a la vida diària del doctor, que en comptes de dissipar-se es van complicar molt mes. El poema resum l'estat del doctor aquests anys.

⁹⁴ La Vanguardia edició del dimarts 13 de desembre de 1935, Pag:10

⁹⁵ La Vanguardia edició del diumenge 18 de desembre de 1932, Pag:12

⁹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons: C13 D4, 1934, Poema de Rudyard Kipling, SI, Traducció de Josep Maria de Sagarra.

SI

*“Si pots mantenir el cap assenyat quan al voltant
tothom el perd, fent que en siguis el responsable;
si pots confiar en tu quan tots dubten de tu,
deixant un lloc, també, per als seus dubtes;
si pots esperar i no cansar-te de l’espera,
o no mentir encara que et menteixin,
o no odiar encara que t’odiïn,
sense donar-te fums, ni parla en to sapiencial; si pots somniar — sense fer
que els somnis et dominin,
si pots pensar — sense fer una fi dels pensaments;
si pots enfrontar-te al Triomf i a la Catàstrofe
i tractar igual aquests dos impostors;
si pots suportar de sentir la veritat que has dit,
tergiversada per bergants per enxampar-hi els necis,
o pots contemplar, trencat, allò a què has dedicat la vida,
i ajupir-te i bastir-ho de bell nou amb eines velles;*

*si pots fer una pila de tots els guanys
i jugar-te-la tota a una sola carta,
i perdre, i recomençar de zero un altre cop
sense dir mai res del que has perdut;
si pots forçar el cor, els nervis, els tendons
a servir-te quan ja no són, com eren, forts,
per resistir quan en tu ja no hi ha res
llevat la Voluntat que els diu: ” Seguiu!”*

*Si pots parlar amb les gents i ser virtuós,
o passejar amb Reis i tocar de peus a terra,
si tots compten amb tu, i ningú no hi compta massa;
si pots omplir el minut que no perdona
amb seixanta segons que valguin el camí recorregut,
teva és la Terra i tot el que ella té
i, encara més, arribaràs, fill meu, a ser un Home”*

*Rudyard Kipling (30.12.1865 Mumbai – 18.01.1936 Londres)
Traducció Josep Maria de Sagarra.*

El 1 de juliol de 1933 es va donar llum verda a la Universitat Autònoma de Barcelona que va durar fins al 1939. Durant aquests anys al juliol de 1936 va canviar de nomenclatura i es va anomenar “*Universitat Autònoma de Catalunya*”⁹⁷.

⁹⁷ Ribas i Massana, Albert. *La Universitat Autònoma de Barcelona (1933-1939)*, Edicions 62, Barcelona 1976.

Com ja s'ha comentat avanç des de 1919 i sobretot a finals dels anys vint, es va madurant la idea de dotar a la universitat de Barcelona d' autonomia. El dia 1 de juny de 1933 es va fer públic el decret que creava la Universitat Autònoma, la qual deixaria d'estar regida per els dos governs de l'estat i passaria a ser dirigida per un patronat. El decret va ser signat pel president de la República Niceto Alcalá Zamora i pel ministre d'instrucció pública Fernando de los Ríos en base al projecte presentat pel govern de la Generalitat de Catalunya segons la constitució de 1931 i l'estatut de Catalunya de 1932 article 7.

La constitució del patronat va ser complicada, pels obstacles que sorgien a Madrid per acceptar una universitat bilingüe, on persones com José Ortega i Gasset, continuaven pensant en que l'estat havia de mantenir la seva universitat i si la Generalitat en volia crear una altre de catalana la havia de mantindre amb els seus propis recursos⁹⁸. Hi va haver critiques de que els diners de Madrid anessin destinats a una universitat catalana. La limitació de recursos era evident i es va veure la possibilitat de les dues universitats enfrontades.

Una vegada es va establir el patronat al 1933, aquest va ser molt eficient en poc mesos, on la reforma ja era un fet.

El patronat va ser mixt, format per onze membres:

Cinc vocals designats pel govern de la República que van ser:

- Gregorio Marañón.
- Américo Castro.
- Antonio García Banús.
- Cándido Bolívar.
- Antoni Trias i Pujol.

⁹⁸ Nadal i Badal, Oriol. *Cooficialitat i bilingüisme a la Universitat Autònoma de Barcelona (1933-39)*, rev. *Llengua i Dret*, n. 19, juliol 1993.

Cinc vocals nomenats pel Consell de Cultura de la Generalitat de Catalunya:

- Pompeu Fabra.
- Domingo Barnés.
- August Pi i Sunyer.
- Joaquim Balcells i Pinto.
- Josep Xirau i Palau.

El rector de la Universitat:

- Jaume Serra i Húnter (des de 1931 – 1933).
- Pere Bosch i Gimpera (1933 – 1939).

Al 18 d'agost de 1933 es va aprovar per unanimitat del patronat el nou estatut de la universitat.

D'aquest estatut podem destacar entre altres coses la oficialitat de la llengua catalana dins la universitat amb el castellà. Es van impulsar programes universitaris on els obrers hi poguessin accedir, i per tant es volia impulsar una mica de obra social per a gent amb pocs recursos econòmics. El més important va ser el tema de com es nomenava al personal docent que era per designació directa, on moltes personalitats i entitats eren allunyades de la universitat i les quals amb el sistema d'oposicions haguessin quedat fora. Per tant a excepció de catedràtics, van començar a entrar professors titulars, professors d'altres universitats, professionals prestigiosos i alumnes avançats a la docència en la seva matèria de la que eren experts. No es va despatxar a cap professor funcionari, però si es van anar apartant de l'ensenyament a antics professors menys productius o amb menys reputació relegats a altres tasques.

Antoni Trias, junt amb Joaquim Trias que era degà, i August Pi i Sunyer que també era del patronat, van fer que la reforma de la Facultat de Medicina

fos de les mes manifestes i ràpides. Per tant ja al mateix any 1933 els alumnes matriculats ja podien escollir lliurement entre els diversos professors, serveis o clíniques per fer els seus estudis, i van ser jutges indirectes de l'aptitud docent dels professors, els quals van veure que perdien prerrogatives.

D'aquí que naixés una oposició mes important dels docents contra el patronat, que veien com una amenaça al seu lloc o càrrec aquest control sobre la seva vàlua. Per altre part també es va veure com això va crear una acció competitiva entre docents, la qual va millorar tots els departaments i càtedres, ja que tothom va intentar posar-se al dia incorporant personal de prestigi en pocs mesos. Però per altre part va crear la frustració en alguns, i fins i tot la pressió a no rendir el que s'exigia amb por de perdre el lloc o càrrec.

D'aquí que es vegi com a partir de 1933 el doctor Pedro i Pons va publicant mes, i sobretot va dinamitzant mes la càtedra amb sessions cursets... Veia venir l'amenaça de la competència de l'exterior de la universitat i la constant competència entre professionals de la seva branca en docència dins el seu camp.

A la facultat de medicina es va pretendre que amb aquestes reformes els alumnes adquirissin el màxim de coneixements, no tant amb llibres a casa, si no al laboratori o clínica, i que els professors contribuïssin a aquest aprenentatge amb el màxim esforç possible. Es va insistir en la participació activa de l'alumne en la tasca habitual del centre buscant compenetració entre alumnes i mestre. Per tant es va mirar de deixar endarrere conceptes antics i reformar aspectes com:

- Substituir a l'alumne espectador on el mestre li confia una tasca d'informació teòrica, per una restricció de l'hora de classe i l'obligació del professor a organitzar el servei de manera que l'alumne faci el major nombre de treballs pràctics i tres hores d'escolaritat diària per cada matèria. L'alumne mantenia un marge de llibertat en l'estructura del propi pla, condicionat a la possibilitat de cursar dues

disciplines a la vegada sense passar les 6 hores diàries les quals 4 han d'ésser dedicades a treball pràctic.

- Substituir el sistema d'exàmens on el professor era jutge únic, i es corregeix amb la implantació d'exàmens en grup de matèries, jutjades per dos tribunals per cada grup, sortejats. Per tant l'alumne no sap qui serà el seu examinador, i en el cas que ho sàpiga no es l'únic.

- Substituir l'ensenyament lliure, el qual Antoni Trias criticava, i del qual es va formar el doctor Pedro i Pons i es va beneficiar en la seva època; es suprimit pel obligatori. Per tant l'assistència es controlada i obligatòria.

- Substituir la deficiència de professors pels procediments de nomenament com les oposicions, i la qual dificulta a la universitat la llibertat de nomenar i separar professors, contractar a reconeguts professionals del país o estrangers, escollits directament o per concurs. En cas de indecisió en la tria es feia pel patronat. Es reservaven les oposicions per a triar entre mestres joves, però no per a proveir les càtedres. Aquest punt va afectar directament al Dr. Pedro i Pons.

- Corregir la desproporció entre les possibilitats del personal docent i en mitjans, i en el nombre d'alumnes. Per corregir això la facultat posa a mes dels professors numeraris, dels professors agregats, de jerarquia docent i científica igual a la dels numerari, la dels professors encarregats de curs i auxiliars, joves que aspiren a la vida docent, que assumeixen la tasca per un temps limitat, o persones a que s'encarrega la tasca d'una assignatura o especialitat i personalitats eminents que dirigeixen un servei hospitalari i ajudants.

Per tant cal dir que es va nomenar nou professorat i es va posar al servei de la tasca universitària als millors serveis d'hospitals, sanatoris i laboratoris de Barcelona, aprofitant la riquesa d'aquestes entitats que com es veia avanç eren punteres tant o mes que la universitat estanca. El patronat en fer els

nomenaments valorava entre els mèrits el treballar a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, al Laboratori Microbiològic Municipal, de la Clínica de Neurologia i Psiquiatria de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Hospital del Sagrat Cor.

Personalitats que van accedir a responsabilitats universitàries vingudes de fora cal destacar a:

Manuel Corachan, Ribas i Ribas, Francesc Esquerdo (aquest es veu als articles i sessions reglamentaries del Dr. Pedro i Pons com col·labora amb ell dins la càtedra, i d'altres), Pere Martínez i Garcia, Ignasi Barraquer, Gómez Màrquez, Jacint Reventós, Emili Mira, Joan Quatrecases, Pere Domingo, Lluís Celis, Lluís Sayé, Vicenç Carulla, B. Rodríguez Àrias, Rosend Carrasco, Joan Puig Sureda, Etc.

Molts d'aquests noms van apareixer a les jornades que va anar organitzant a la càtedra el Dr. Pedro i Pons i en col·laboracions d'articles.

Cal fer també una referència al fet de les especialitats naixents, les quals provenien des de mitjans dels anys vint i que es van desenvolupar a les entitats mèdiques no universitàries. Aquestes especialitats com per exemple la oftalmologia, cirurgia infantil, reumatologia, endocrinologia, psiquiatria, la incipient hematologia, etc. Amb la Universitat Autònoma i el fet de poder disposar dels millors professionals del país o estrangers es va estimular a la mateixa universitat l'ensenyament de les especialitats tant en cursos oficials com en cursos de postgraduats, obrint el ventall d'especialitats mèdiques al gran gruix d'alumnes i enriquint els currículums dels metges. En poques paraules se els hi va donar sortida universitària dins els mateixos centres o entitats que les van estimular i van ser les pioneres o punteres.

Cap al 1934 -1935 també es va començar a donar importància a fer cursos per a postgraduats els quals es van posar en marxa amb 51 monogràfics. En aquests van col·laborar mes de vint professors exteriors a la universitat i reconeguts professionals mèdics.

Una vegada van començar les reformes a la universitat no va trigar en haver una clara oposició a aquestes.

Amb la promulgació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya hi va haver a la vegada un gran debat parlamentari sobre el fet educatiu a l'educació superior on es van enfrontar els partidaris del desdoblament universitari Estat Generalitat; i els d'una universitat única i bilingüe, la qual van creure que era la millor solució per cohesionar una societat plural. Al final es va imposar una solució compromesa a proposta del diputat Radical Socialista Domingo Barnés (amb oposició de les dretes i els radicals, amb abstenció dels diputats catalans) que legitimava la universitat mixta i autònoma amb la salvaguarda del dret de l'Estat a gestionar centres escolars a Catalunya, donant unes competències exclusives en educació a la Generalitat. El tema més delicat va ser el de la llengua, i es va aprovar al títol primer de l'estatut d'autonomia universitari la *“reciproca convivència de les llengües i cultura castellana i catalana en igualtat de drets”*. Per tant els professors eren autoritzats a impartir docència en la llengua que volguessin i per tant els alumnes havien de tenir nocions dels dos idiomes. Molta premsa espanyolista això ho va tatxar de fulminació del castellà a les aules i va ser carn de batalla. Pel que fa als estudiants nacionalistes, els professors més estimats van passar a ser els que impartien en català, i dels quals molts ho feien en compromís amb el nou règim universitari i la cultura catalana. També cal recordar que l'Autonomia va facilitar la relació entre mestres i alumnes, fet que va propiciar aquest compromís professors i alumnes afins a la reforma, sobretot als cursos d'extensió universitària, postgraduats, etc. Els estudiants també dins aquest apropament als professors van anar organitzant-se i buscant recolzament d'aquests mestres com a prestigi dins les seves demandes, i per altre banda professors perdonaven faltes disciplinàries o secundaven vagues d'alumnes tant d'una ideologia pro reforma, com dels contraris. Per tant també a arrel d'això es va crear una oposició espanyolista amb els seus professors predilectes i eren defensats de les escridassades i boicots dels estudiants catalanistes, arribant alguna vegada a les mans.

Dins de tot això cal parlar del professorat, ja que aquesta reforma no va ser tota un èxit, i va significar, tal i com es veu al mateix professor Pedro i

Pons, que perillaven els llocs de treball i els abocava a la competència extrema, i també que es veurien relegats sense veu ni vot. Per tant dins la nova universitat no hi va haver quòrum entre professorat i claustre, el qual es va entroncar en si mateix i no va voler tolerar ingerències externes als seus dominis, resistint-se a l'establiment del patronat amb vocals no triats per la universitat que la dirigeixen, intercedeixen en temes econòmics, nomenava professors no numeraris, refeia plans d'estudi, es reservava la última paraula en tota disposició, i es designava per un temps il·limitat. Per tant en quan es va crear o implantar l'Autonomia de la universitat, es va moure una campanya en contra del patronat en pro d'una veritable autonomia. Aquesta campanya va començar i va tenir més força a la Facultat de Medicina, fent-se ressò a Dret i encapçalada pel catedràtic de farmàcia José Deulofeu i Poch. El fet va anar mes endavant amb el Dr. Peyri. Per tant els professors anti patronat entre els signataris el Dr. Pedro i Pons⁹⁹, van donar-se a conèixer el dia 11 de desembre de 1933, conegut com el manifest dels 41.

Aquesta pugna a la universitat dins la reforma de l'autonomia era enverinada de politiqueig nacionalista tant espanyolista com catalanista. Tot apunta i sembla ser que sobretot pel que fa al Doctor Pedro i Pons, segons es veu a la documentació que en tenim, que part de la base del manifest vindria donada per l'amenaça de la liquidació de tot element que tingués a veure amb l'espanyolisme, i sobretot amb la dictadura de Primo de Rivera en la qual ell va ser escollit i va servir com a catedràtic. Per tant un dels motius pels quals ell va guanyar la càtedra vers el seu contrincant. Per tant això semblava que se li girava en contra.

El manifest dels 41 argumentava:

“El decret del 1 de juny d'aquest any i de l'estatut de la Universitat de Barcelona format com a conseqüència d'aquell decret, encara que afirmaven que s'atorgava a aquesta Universitat un règim d'autonomia, el que feren, en realitat, fou sotmetre-la a un règim de disminució d'atribucions i de subjecció a la voluntat d'un Patronat en el

⁹⁹ Carles Hervás i Puyal, Josep Mª Calbet i Camarasa. “L'Assistència d'Agustí Pedro i Pons al Congreso Medico Militar. Gimbernat 2000, 33, 229-232.

nomenament del qual no havia tingut intervenció de cap mena (...) per això, i amb el desig de que la autonomia de la Universitat sigui un fet, exposen al Patronat la seva convicció de que aquesta Universitat ha d'ésser reorganitzada de conformitat amb les bases següents:

1. Que la Universitat de Barcelona sigui la que elabori el seu Estatut d'Autonomia i el sotmeti a l'aprovació del Govern de la República i de la Generalitat de Catalunya.

2. Que sigui missió del Patronat, a més d'oferir a les llengües i cultures castellana i catalana les garanties recíproques de convivència en igualtat de drets per a professors i alumnes, tal com està ordenat a l'article 7é de l'Estatut de Catalunya, el compliment d'aquelles altres funcions que el nou Estatut li encomani.

3. Que els vocals del patronat hagin d'ésser renovats, o confirmats en llurs càrrecs, periòdicament, amb la deguda intervenció de la Universitat.”

Per tant s'exigia, les disposicions que garantien l'ús del castellà, malgrat que, de fet amagava un intent de disminuir les atribucions al patronat i passar-les al claustre de la Universitat per tal i com a mitjà per a mantenir les prerrogatives tradicionals del professorat¹⁰⁰.

Els contestataris entenien o alertaven que la convivència de entre llengües podia portar a una possible marginació del castellà denunciant de anticonstitucional la política lingüística de la Universitat, ja que no es pot forçar a cap ciutadà a prendre un idioma regional. Fins i tot el màxim exponent el Dr. Deulofeu havia pronunciat una conferència a 1932 on es congratulava per l'adquisició del dret de l'ensenyament en català, després d'anys de repressió per la dictadura, però advertia que podia la catalanització comportar efectes com el trencament de vincles amb les universitats d'Espanya, poca projecció internacional dels alumnes catalans i provincialisme de la cultura catalana¹⁰¹.

¹⁰⁰ Arxiu de la Universitat de Barcelona. 37/II/2. C2.C.10).

¹⁰¹ Casassas i Ymbert, Jordi, Gracia Alonso, Francisco, Fullola Pericot, Josep Ma. *La Universitat de Barcelona*. Edicions Universitat Barcelona, 2008.

El document complet es va presentar al 22 de gener de 1934, però a petició dels signataris no es va portar a debat ja que van voler que el claustre estigués solament informat.

El Patronat va contestar ràpidament una setmana després per escrit i signat per tots els seus membres, refermant les seves competències aprovades pels governs de la República i la Generalitat.

“No està en sus manos variar las bases del estatuto universitario, redactado por expreso encargo del gobierno de la República y del Gobierno de la Generalitat de Cataluña, encargo que este Patronato cumplió en la única forma que juzgó posible, habida cuenta del estado de la enseñanza superior en España y en vista de la condiciones especialísimas que ofrece la Universidad de Barcelona. Esta como es sabido es hoy una institución de tipo peculiar a consecuencia de un régimen bilingüe y de su doble carácter de organismo estatal y regional. Para que surgiera un Estatuto distinto, sería necesario que el Estado y la Generalitat modificaran el actual sistema, consecuencia de la misma ley estatutaria por la que se rige Cataluña. Quienes suscriben el documento al que hoy respondemos tienen ante sí todos los medios que las leyes permiten para hacer llegar a los poderes públicos y a la opinión culta la noticia de su discrepante parecer, si quieren hacer prosperar un punto de vista que no es el del Patronato, però que merece a éste atención y respeto. La autonomía de la Universidad de Barcelona no ha surgido como aquellas otras que el estado haya otorgado o otorgue a centros análogos; en este caso se ha pretendido que un organismo universitario se desenvuelva en forma personal e independiente, y se ha intentado además responder a una árdua cuestión cuyo ámbito se extiende a zonas muy alejadas del estricto recinto de la Universidad.”

Respecte a la llengua el patronat va declarar:

“A la de Barcelona junto a la autonomía, se le ha querido conferir una singular estructura, a modo de compromiso que permita coexistir en el campo de la ciencia, a dos lenguas esenciales para los catalanes, para poder así enfocar más justamente, y no sin cierta audaz originalidad, los matices que hoy ofrece el panorama social y político de Cataluña. Se ha pretendido hacer posible la coexistencia de una Universidad de estado y una Universidad catalana, y para ello ha sido inexcusable que el estado y la Generalidad proyecten sobre aquel centro de enseñanza, mediante un

Patronato, el perfil de la porción de la autoridad que tuvieron bién a delegar, con el proósito de hacer más realizable una experiència que no cuenta con ningún precedente, ni en España ni en el Extranjero.”

Respecte a la qüestió immobilista del professorat i la defensa de la necessitat de la reforma per trencar velles estructures el patronat va opinar:

“Que se nos tolere, por tanto, afirmar sueltamente que en España apenas si hubo noticia de una efectiva y cabal Universidad. Ha habido siempre figuras eminentes, ensayos parciales, momentos felices en este o aquel tiempo, aquí o allá: una plena, normal y durable Universidad puede decirse que no la ha habido. Esta idea, que para quienes son administradores y cultivadores del saber superior ha de ser clara como la aurora, obliga a medida rigurosa en los actos y en las palabras; excluye toda actitud que roce lo ingenuo y lo caprichoso. Sin incurrir en lo que hace años se habria tildado de revolucionario, bien podemos decir que, al planear una Universidad de tipo nuevo, hay que poner la mira más en lo futuro y por venir que en lo establecido y duradero. Fragar una Universidad que sin vana pedanteria aspira a ser algo enérgico y fecundo fuerza a lanzarse por la senda de los sacrificios más ásperos, y quizás a incurrir en algun impopularismo, con la fe cierta, sin embargo, de lograr en fecha próxima con la adhesión de los más esclarecidos, el ascenso de toda Cataluña, cuya vista certera sabrá discernir dónde se pone mayor cuidado por cultivar su ideal de humanidad.”

Per tant el patronat manifestava obertament que no pensaven renunciar en la reforma començada i van atacar a l'antiga universitat.

“Entre nosotros, la organización o reorganización de cualquier Universidad ha de consistir por fuerza en humildes ensayos, que seran tanto más valuosos cuanto más diverjan de una tradición que, poer desdicha, nos ha legado ante todo Universidades burocratizadas, cuya finalidad principal consistia en practicar exámenes y expedir títulos logrados mediante una inveterada ruina. Esto que todo el mundo dice y escribe en España, no vamos ahora a silenciarlo, ya que nuestra única razón de ser como tal Patronato es el de estar guiados por la idea de una Universidad de tipo inicial que lenta y modestamente intentaremos lanzar hacia el futuro, utilizando cuanto sea utilitzable. Construiremos de nuevo en la medida que lo permitan las circunstancias y la confianza que vayan otorgándonos los poderes públicos, el profesorado y la masa

juvenil (cuyo fervor y entusiasmo empieza ya a confortarnos), y la opinión más ilustrada de Cataluña y de toda España”

La resposta del patronat acabava sentenciant en Català:

“Sempre és agradable altrament, veure com els que s’oposaren altre temps a qualsevol tipus d’autonomia dediquen avui als seus ocis intentar establir i establir texts i més textos que expressin articuladament altres tants tipus d’autonomia més radicals, més veritables, en un mot, mes autònoms”¹⁰².

Feta aquesta resposta es va donar molt ressò a la premsa i molts dels signants van acabar reculant, altres es van establir en altres blocs, i segons el patronat això es va anar desinflant. Desconeixem si el doctor Pedro i Pons també va recular o es va separar en algun bloc, fet que sembla verossimil pels successos que li van seguir anys endavant, es a dir va continuar dins el sector crític, però no sabem en quina part.

“Entre los firmantes ha producido gran efecto. Des de luego parte se han separado del bloque... Otros se callan y la cosa parece deshincharse. Lo más curioso es el caso Deulofeu, que dice deben ahora los catedráticos apoyar y col-laborar con el Patronato. Que éste ya mirará de modificar algun articulo del Estatuto.”¹⁰³

En vista del manifest que van presentar els 41, i la contestació del patronat, es va crear un contra manifest signat per professors addictes al patronat, on es van defensar i justificaren les seves decisions, moltes vegades preses unilateralment sense consular a la junta universitària, justificant el deure de posar la universitat pedagògicament i en infraestructura al dia i mirant d’harmonitzar el bilingüisme i fer solida la universitat mixta votada pel Parlament. També van criticar que si la autonomia hagués sigut regentada pel claustre, la seva gestió si hagués sigut política, atès que en ell s’enquistaven els interessos més personalistes. Per tant el debat va quedar servit. S’acusava al Claustre com a poc eficaç i de ser molt polaritat en les seves decisions, recordant com a l’any 1927 es va proposar nomenar rector honorari al rei i que

¹⁰² Arxiu de la Universitat de Barcelona. 37/I/I/2. C2.C9.

¹⁰³ Arxiu de la Universitat de Barcelona. Universitat Autònoma 37/I/I/2. 2.5.22.

al 1930 es van reclamar amnisties pels presos polítics i socials, i que al 1931 es decidí l'adhesió a la República. Per tant el patronat era vist com un organisme tècnic i de gestió, que reclamava pel claustre funcions solament honorífiques. El contra manifest va quedar com un document intern i no va sortir a la llum de la premsa, però el patronat i els patrons van acusar textualment als 41 signants de ser els antics lacais de la dictadura, d'estar farcits de catalanofòbia, que també hi havia un sector d'opositors dins els signants que eren els catalanistes mes acèrrims, als quals els hi desagradava que l'estat disposés de cinc representants al patronat que tutelaven des de Madrid la universitat. Per tant es veu que dins els signants hi havia diversitat d'opinions, entenent que el doctor Pedro i Pons per les seves postulacions regionalistes, estaria dins un sector mes moderat i constructiu dins la crítica.

Respecte als estudiants en part també es va traslladar el debat i les úniques protestes que es van desencadenar van ser per raons lingüístiques per part dels independentistes, no contra el patronat ni contra els divergents, si no contra una part de les seves polítiques i contra certs aspectes formals tant d'un cantó contra el altre.

Tota la reforma de la universitat es va paraitzar amb la victòria de la dreta a les eleccions espanyoles al 1934 i la pujada al poder del govern de Lerroux. El projecte va quedar parat, però progressivament avançant dins les reformes, les quals no es van tornar a re emprendre fins al 1936, ràpidament i amb força amb el canvi de govern pel Front Popular.

Els fets del 6 d'octubre de 1934¹⁰⁴, ¹⁰⁵:

El 4 d'octubre de 1934 es va crear un nou govern conservador a Madrid presidit per Lerroux on la CEDA de Gil Robles finalment accedia a responsabilitats de govern. Per a molts sectors del país el fet que la CEDA accedís al govern va significar el final de les transformacions socials i

¹⁰⁴ Costa i Deu, Joan; Sabaté, Modest. *La nit del 6 d'octubre a Barcelona*. Cossetània Edicions, 2006.

¹⁰⁵ López Esteve, Manel. *Els Fets del 6 d'octubre de 1934*. Editorial Base, Barcelona 2013.

republicanes que poc havien sigut aplaudides, fins i tot des dels sectors d'esquerra es va interpretar l'entrada de la CEDA al govern com una derivació cap al feixisme el qual amenaçava l'autonomia catalana.

Just format el govern i per iniciativa dels sindicats UGT i Aliança Obrera es va declarar una vaga general per impedir la consolidació del govern, vaga i moviments dels quals van fracassar per manca de coordinació i per la contundent resposta del govern al decretar l'Estat de Guerra. Aquests esdeveniments es van fer notar mes a Catalunya i a Astúries.

A Catalunya els fets del 6 d'octubre van venir del descontentament davant el rebuig a la Llei de Contractes de Conreu junt a la incorporació dels membres de la CEDA a Madrid, propiciant la vaga general revolucionaria contra el nou govern. No solament això, veient-se l'autonomia catalana amenaçada, Lluís Companys va declarar l'Estat Català dins la República Federal Espanyola, i va instar als dirigents antifeixistes a establir un govern provisional de la República a Catalunya a l'espera del triomf de la vaga general. Aquest moviment del president va quedar aïllat sobretot per que la CNT no va donar el suport per desconfiança en la Generalitat, i la població va donar escàs suport a la rebel·lió. Hi va haver una gran desorganització i no es van esperar la ràpida i contundent resposta del govern de Madrid al declarar-se l'Estat de Guerra. L'exèrcit va ocupar els punts estratègics de Barcelona sota el comandament del general Batet. L'exèrcit va sufocar ràpidament l'aixecament. Sense possibilitat de victòria, el govern de la Generalitat i l'Ajuntament van rendir-se on els caps de la revolta junt amb el president companys van ser empresonats al vaixell "Uruguai". Es van detenir mes de 3.500 persones entre elles tots els membres del govern de la Generalitat, diputats, alcaldes i regidors que van donar suport junt amb els dirigents mes destacats dels sindicats d'esqueres. Com a conseqüències dels fets el govern català va ser jutjat, i els seus membres condemnats a trenta anys de presó, l'estatut va ser suspès i la llei de contractes de conreus anul·lada. Per tant entre l'abril de 1935 i el febrer del 1936, Catalunya va ser governada per una coalició dels radicals i la CEDA amb el suport de la Lliga, que malgrat la seva col·laboració, no va aconseguir re instaurar l'estatut.

No solament va ser això, si no que amb el canvi de govern es va voler decretar el desmantellament de la universitat autònoma i el retorn als motlles antics. Per tant a petició del ministre d'Instrucció Pública, Filiberto Villalobos González es va dissoldre el Patronat.

Tant va ser el tornar a l'anterior que es va perseguir i empresonar als membres del patronat. Entre aquests, Antoni Tries, Pompeu Fabra, Bosch i Gimpera, i Josep Xirau, que va ser acusat de Rebel·lió Militar i va passar uns mesos empresonat al vaixell "Uruguai" del port de Barcelona. Les imputacions eren bassades en la presència d'ells al palau de la Generalitat, convidats pel conseller Ventura Gassol en el moment del discurs radiofònic del president Companys, i en la difusió radiofònica de l'adhesió dels membres del patronat a la proclamació de l'Estat Català. No solament això, durant els fets es van acantonar grups armats a la universitat segons ells per ordre del rectorat, fins que al final es van dissoldre. Amb això es va acusar al patronat amb mes força pel desmantellament¹⁰⁶.

Els motius reals del desmantellament de la universitat pel govern de dretes va ser per la catalanització de la universitat. El mateix delegat del govern Prieto Vances va reconèixer la gran tasca de renovació de la universitat i el progrés cultural que va portar a aquestes reformes que eren demanades a crits. Però va acusar al patronat d'haver catalanitzat la universitat en menys d'un any, i va participar en la persecució i càstig de les persones que van participar en la creació i desenvolupament de la reforma universitària. La causa criminal contra el Patronat en poc temps després va ser sobreseguda, però a Bosch i Gimpera no se li va permetre recuperar la rectoria i va ser cessat junt amb la resta dels patrons, i Josep Mur, un dels signants del manifest dels 41, va ocupar interinament el càrrec. Malgrat es va derogar el patronat i es va dissoldre, no es va suspendre l'autonomia, que es va deixar en mans d'un Comissari General d'Ensenyament de Catalunya¹⁰⁷. A causa, es va arrancar una contrareforma adreçada a normalitzar o disciplinar la vida universitària per impedir que aquesta fos un nou focus de contestació política i

¹⁰⁶ Diario de Barcelona 11/10/1934.

¹⁰⁷ La Gaceta, 3 de novembre de 1934.

poder contenir l'ascendent presencia del català a les aules. La política universitària durant el bienni conservador, va ser caracteritzada per limitar-se a restituir el poder als vells catedràtics i persones influents. Amb el triomf al 1936 del front popular, el patronat es va tornar a restablir per decret del 25 de Febrer de 1936, i es van re emprendre les iniciatives que havien estat tallades durant el bienni conservador.

El doctor Pedro i Pons dins aquestes reformes com es diu avanç va viure uns anys de forta tensió i competència, ja que tot i no estar implantada del tot la universitat autònoma, ja les reformes es veien venir. Cap al gener de 1934 ja sortia publicada la nota per a que els alumnes es matricuessin a les assignatures on el doctor Pedro i Pons hi donava classe. Això en part propiciat per la competència entre mestres.

DE INTERÉS PARA LOS ALUMNOS DE LA FACULTAD DE MEDICINA

*La Facultad de Medicina ha hecho pública
la siguiente nota:*

«Los alumnos matriculados con escolaridad en las asignaturas de Patología médica segundo curso, Patología quirúrgica primer curso y Patología quirúrgica tercer curso, deben pasar desde el día 12 de los corrientes, viernes, hasta el día 20, sábado de la próxima semana, por la Secretaría de la Facultad de Medicina, de diez y media a once, para firmar en las listas que habrá dispuestas, y escoger entre las clases de los profesores numerarios y las de los profesores libres. Estos darán las clases en el Hospital de San Pablo a las mismas horas que los profesores numerarios: las clases de los profesores libres tienen la validez que las de los

otros. Los profesores libres figurarán en los tribunales de examen.

Patología médica segundo curso.—Profesor numerario: doctor Agustín Pedro Pons; Profesor libre: doctor Francisco Esquerdo Rodoreda.

Patología quirúrgica primer curso.—Profesor numerario: doctor Antonio Trías Pujol; Profesor libre doctor Manuel Corachán García

Patología quirúrgica tercer curso.—Profesor numerario: doctor José María Bartrina Thomas;

Profesor libre: doctor Enrique Ribas

Ribas.»¹⁰⁸

Amb la implantació de la Universitat Autònoma, el manifest dels 41 i el debat intern, acusacions, etc; es va replantejar el programa docent de la facultat i la distribució de personal, amb el fet que el doctor Pedro i Pons va acabar perdent la docència per acumulació a la seva càtedra, i fins i tot sembla que va ser apartat de la docència. Prova d'això la trobem en que el doctor reclamava la seva plaça al ministeri d'educació via instància pel rectorat el dia 16 de gener de 1934, i al 22 de gener de 1934 es contestava a la universitat. No es novetat que el doctor Pedro i Pons va ser bastant crític amb la Universitat estanca de llavors, però ell formava part d'aquesta universitat vers els grans professionals de les entitats, i per tant no tant atractiu per als estudiants i el patronat, tot i ser un gran mestre i una icona a l'hospital i facultat. El fet de la implantació de la autonomia i el signar el manifest dels 41 el va situar políticament, i això li va portar problemes amb el patronat, certs professors i una part dels estudiants. No solament això, si no que també per haver signat el manifest tot i que estigués en una postura moderada, dins aquest ambient de renovació i reformulació de la universitat sent catedràtic sobretot des del 1928, va poder ser una molèstia, o vist com un obstacle. Tot i l'esforç del doctor per poder estar a la última i participar de la autonomia de la Universitat i el debat intern. Sembla ser que el fet que els seus privilegis adquirits com a catedràtic poguessin ser tocats, o simplement anul·lats, li va

¹⁰⁸ La Vanguardia, edició del dijous 11 de gener de 1934, Pàg 9.

portar certa angoixa, sobretot quan el doctor ja feia vida de petit burgés i així es sentia.

22 de gener de 1934

“Ilmo. Sr. Subsecretario del ministerio de instrucción pública y bellas artes con fecha 16 de los corrientes me dice lo que sigue: vista la instancia elevada poer conducto del rectorado de D. Agustín Pedro y Pons, catedrático numerario de patología médica, de la facultat de medicina de la Universidad de Barcelona en solicitud de que se le designe para el desempeño por acumulación , de uno de los cursos de patología médica; vistos los informes emitidos por el decano y el rectorado y lo dispuesto en la primera disposición transitoria del decreto de 10 de junio de 1904 teniendo en cuenta que, de conformidad con lo prevenido en dicha disposición en las facultades de medicina de las universidades y a propuesta de los respectivos claustros, los terceros cursos de las cátedras de patología mèdica y patología quirurgica, vienen siendo desempeñados por uno de los catedráticos titulares de la misma asignatura; en este ministerio ha resuelto acceder a la petición del Sr. Pedro y Pons confiriendole el desempeño de la citada càtedra acumulada de uno de los cursos de patología mèdica. De orden comunicada por el exc. Sr. Ministro lo traslado a VS.”¹⁰⁹

Aquesta notificació va ser en gran part ignorada per la universitat i no va ser fins al 1935 que amb el canvi de govern, no es va tornar a considerar via una altre instància. Aquesta va ser demanada pel doctor i aquesta vegada amb el desmantellament de la Universitat Autònoma, poder tornar al seu lloc habitual.

Per tant durant el final del 1933 i principis del 1935, aquests anys no semblen molt bons pel doctor pel tema de la qüestió de la seva plaça a la universitat. També el doctor es va veure esquitxat en la seva vessant com a metge consultor privat. Se li demanaven explicacions, sobretot des del col·legi de metges on al 1934 encara no havia complimentat les declaracions jurades d'ingressos de l'any 1933. Tot apunta a que era fent estalvis per si passava algun imprevist i que es va centrar en la seva clínica privada, tal i com es veu al

¹⁰⁹ Arxiu de la Universitat de Barcelona. Fitxa Agustí Pedro i Pons.

volum de l'arxiu personal en radiografies, registres de pacients, cartes i consultes.¹¹⁰ També es sap que es va impulsar per part del patronat els acords sobre trasllats de catedràtics, i que una part del professorat no rebia els seus sous. També explica aquest fet el que el doctor es centrés en la seva clínica privada, i que fins i tot es pugui fer una hipòtesi que pogués anar col·locant en lloc segur diners dels seus guanys a la clínica per qualsevol imprevist.

Pel que fa al seu àmbit familiar dins aquesta etapa fosca i any complicat, cap al març de 1934, va arribar una carta de Buenos Aires a la família del Dr. Pedro i Pons. La carta va procedir dels nebots del doctor, Mauro i Agustín Marimón Pedro. Aquesta carta escrita per Mauro Pedro va ser dirigida a la seva avia Margarida Pons i Cardona, i a través de molts intermediaris van poder arribar a localitzar la família (dos d'ells van ser Jose Oliva de Barcelona i Joan Riera qui es qui tenia contacte directe amb ells) i van enviar adjunts a la carta moltes còpies de documents com l'acte de matrimoni i testament de la seva mare, que demostraven que eren de la família. Mauro i Marimón eren fills de la germana gran del doctor, Engràcia Pedro, que va morir al 1903. Mauro i Marimón els quals tenien un taller a Argentina, a la carta explicaven a la seva avia que es van quedar aviat sense la seva mare, de la qual mai van poder gaudir de la seva companyia, i demanaven un retrat de la seva mare per a conèixer com era. La mort de la seva mare els va fer viure una infància dura. Volien conèixer a la seva avia per saber més de la família i recuperar les arrels familiars. Es presumeix pel contingut i per com hi era el material a l'arxiu que es van intercanviar fotografies i correspondència a partir de llavors. De la vida de la germana gran del doctor poc es coneix, però es presumeix també que emigrar a l'argentina o es casar amb un argentí, i la família desconeixia detalls dels fills. A partir d'aquest any es va recuperar la relació. Uns quants anys mes tard algun dels dos va emigrar a Barcelona i fins i tot es troba la signatura d'ells al mateix funeral del doctor Pedro i Pons¹¹¹.

¹¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons C21 D29: convocatòria del col·legi de metges de Barcelona per a la junta general ordinària del 28 de març de 1934.

¹¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons C16 D3, 12/03/1934: Carta Procedent de buenos Aires de Mauro i Agustín Marimón Pedro, nebots del Dr. Agustí Pedro i Pons.

Dins d'aquesta etapa del doctor apartat de la docència de la seva assignatura però no del càrrec, continuava participant en projectes, sobretot vinguts d'aquesta etapa efervescent de gran treball de principi dels trenta. I amb temps lliure per a participar en projectes d'altres branques del saber com de les humanitats i la filosofia continuant amb la crítica als temps que vivia a l'època.

Al 1 d'Abril de 1934¹¹² es va presentar el llibre "*Normes Biològiques d'Estructuració Social*" de J. Oliver Febrer, on el doctor va signar el pròleg del llibre. Aquesta obra venia donada per a la joventut, i pretenia ser una obra on els valors de Bondat, Veritat i Bellesa, arrelessin èticament a l'època en que vivien. Per tant trobem la primera obra ètica i filosòfica en la que participa el doctor, i probablement va fer de mecenes junt al doctor Oliver que va apadrinar l'obra. El llibre es va presentar amb el discurs que la Biologia presidia la magna i elevada empresa de l'estructuració social, harmonitzant i dignificant els instints que sostenen la vida, es la entronització. Per això l'autor va arribar a la conclusió que es tenia que conrear les animes sembrant en elles nous gèrmens ètics, i esterilitzar-les d'estimulants negatius. Per tant el grau de benestar de la humanitat sempre guarda relació inversa amb el temps, i l'energia que ha d'utilitzar-se en combatre i desvincular el que és dolent. En aquest sentit l'autor parteix de la creença que lo dolent no es potència o factor "*per se*" si no coeficient de disminució o carència de bondat. Com la Física no admet la personalitat del factor en fred. I per tant així no es concep que una col·lectivitat conscient sigui mala si pràcticament es coneixedora de la Bondat, com que no es coneix que el saber cedeixi a la ignorància. Per tant amb aquestes conviccions el problema de l'estructuració social, a judici de l'autor, reposava en el deure de millorar l'existència, perfecció que es tenia que procurar iniciar a l'individu "*in Se*" i l'estímul no podia ser un altre que el desig biològic i noble de voler gaudir de la millor manera del major cabdal possible de perfeccions. Per tant a l'obra l'autor posa l'anhel de posar la seva voluntat al servei d'un intent d'estructuració d'una cèl·lula social que sigués capaç de forjar el teixit vital d'una civilització orientada sobre normes o bases biològiques que

¹¹² La Vanguardia, edició del diumenge 1 d'Abril de 1934. Pag: 19.

automàticament acabin amb la tràgica commoció social que es vivia en aquells anys trenta. El doctor Pedro i Pons en fa una síntesi anatòmica i parla del seu privilegiat esperit clínic.

No es té constància si aquest llibre va marcar al doctor en la seva vida diària o si simplement va passar com una obra més de filosofia com tantes que podien aparèixer, però el que sí es marca és l'angoixa que es vivia en aquells anys tant incerts, sobretot des de mitjans de 1933 fins a principis del 1935, plens de canvis que van afectar a la feina del doctor, canvis ràpids en la vida quotidiana, i la incertesa del moment de que qualsevol cosa podia passar.

Un altre d'aquests canvis que van venir va ser al maig de 1934 amb el projecte de reglamentació dels alumnes interns i metges de guàrdia de la Facultat de Medicina de Barcelona. També semblava ser impulsat pel patronat. Aquest projecte va ser enviat pel secretari de la facultat el Dr. J. Bellido Golferichs. Aquest projecte reglamentava als alumnes interns i metges de guàrdia, l'entrada i la duració del càrrec dels alumnes interns, les atribucions dels mateixos, les guàrdies, les absències, etc. Això per tant tornava a ser un altre gir de torca en les reformes de la facultat on es volia prioritzar la vida dels alumnes dins la clínica i les pràctiques. En aquest any com s'ha dit avanç el doctor va perdre la docència i potser la responsabilitat de la clínica, però mantenia el càrrec i per tant havia de vetllar per posar en funcionament les reformes que li eren encomanades des del patronat.¹¹³ Per tant també amb aquesta reforma que també deixava sense efecte les decisions del doctor dins la clínica, es pot entendre el fet de ser signant del manifest. Ja que pràcticament perd tota competència de decisió que havia tingut dins la universitat i càrrec vers un patronat reformador que no escoltava l'opinió del professorat en certa forma.

Perduda la docència en certa forma i les competències de decisió en la clínica el doctor encara tenia la tasca de vetllar per les reformes del patronat i la de projectar la seva càtedra, la universitat i parcel·la científica com a catedràtic

¹¹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D4), 28/05/1934. Projecte de reglamentació dels alumnes interns i metges de guàrdia de la Facultat de Medicina de Barcelona.

que era per disposicions i càrrec. El patronat així ho estipulava i ell havia de acatar o marxar definitivament.

Al Setembre de 1934, el doctor va ser nomenat per la Fundació Nobel d'Estocolm membre del comitè per l'elecció del premi Nobel de Fisiologia i Medicina de 1935, que el va guanyara l'alemany Hans Spemann pel descobriment del efecte inducció embriològica.¹¹⁴ No es te constància de si va continuar col·laborant amb la fundació Nobel posteriorment. Aquest nomenament pel comitè va ser un bon reconeixement, però va passar inadvertit per la confidencialitat del comitè, i no es conserva cap mes informació al respecte dels candidats que va proposar ni cap mes correspondència amb el comitè per a veure quins criteris va utilitzar, i quin candidat li reportava mes simpaties.

L'Assemblea Nobel en l' institut de Karolinska, a Estocolm s'encarrega de designar als premis Nobel entre els candidats recomanats per el comitè Nobel de Fisiologia i Medicina, on va participar el Dr. Pedro i Pons i del qual no ha variat la seva forma de funcionar. Aquest comitè es compon per 5 membres escollits per un període de tres anys segons estatuts de la Fundació Nobel amb un total de 50 membres escollits per professors universitaris en matèries mèdiques. Al setembre de cada any el comitè Nobel de Fisiologia i Medicina envia invitacions confidencials a persones qualificades en aquest àmbit (per això mai s'ha fet públic), per a que proposin noms de candidats per al Premi Nobel de Medicina. Aquestes persones qualificades no poden votar-se a si mateixos, i poden haver antics guanyadors del premi. Les propostes son enviades al gener de l'any següent, i durant el febrer s'examinen els noms proposats per als premis Nobel. I no es fins març i maig que el comitè torna a consultar amb altres experts els noms preliminars dels candidats, es fa un informe, i es remet a l'Assemblea Nobel, que és la que designa el premi per majoria simple. La decisió sol ser comunicada immediatament. El fet de la no transcendència de informació de la col·laboració del doctor, ve del fet que tota

¹¹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C22 D8), 00/09/1934, Carta impresa de la fundació Nobel d'Estocolm.

documentació al respecte ha d'estar secreta durant 50 anys per a totes les persones que han intervingut en el procés de nomenament i selecció.

També a finals de 1934 es conserven els tributs de cèdula personal de la Generalitat de Catalunya, on el doctor pagava un recàrrec de solteria. Amb la trentena d'edat mes que complida, el doctor no semblava tenir cap interès en casar-se i formar una família, primerament es pot formular la hipòtesi per la incertesa dels temps, i segonament pel estil i tren de vida que portava. Si que es coneix i sobretot mes tard amigues i companyes amb qui comparteix relació, però mai sense acabar en matrimoni ni convivència.¹¹⁵

Passats els fets d'octubre de 1934 i amb el canvi de govern i cadires, decretat el desmantellament de la Universitat Autònoma com a tal i el seu patronat, amb el govern ja establert a Madrid, i essent l'Autonomia Catalana suspesa a finals d'aquest any; el Dr. Pedro i Pons torna a demanar que se li restableixi en els seus càrrecs.

Al 8 de gener de 1935, el doctor va demanar per instància que se li concedeixi el càrrec de la càtedra de patologia mèdica amb la seva clínica que en concepte d'acumulació li pertocava. En vista els successos anteriors i les reformes que es van fer a la facultat, amb el canvi de govern es va tornar a retrocedir, però molts canvis van ser bastant profunds com va ser en el cas de les assignatures i plans d'estudis. El degà de la facultat en expressat informe va dir que per disposició superior del Sr. Subsecretari de Instrucció pública i comissari general de l'ensenyament a Catalunya, quan va començar el curs a la facultat de medicina el dia 30 de novembre, es va fer arrelament a les normes que van regir l'any anterior sota el règim del patronat de la Universitat Autònoma. Per tant no hi havia a la facultat cap assignatura amb el nom de patologia general, les matèries d'aquest ensenyament mes les ampliacions que es van considerar oportunes per la junta de la facultat en atenció al estat actual en aquells moments dels coneixements van ser dividides per a constituir dos assignatures de nova creació, la fisiopatologia, i la propedèutica mèdica. La

¹¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D7) 20/09/1934. Cèdula personal de la Generalitat de Catalunya de l'any 1934.

propedèutica va ser encarregada pel claustre al ser professor agregat, proposat per la facultat, i nomenat pel patronat Luis Celis Pujol. La de fisiopatologia estava dirigida per dos professors auxiliars i per la seva atribució a un titular va quedar en suspens amb els esdeveniments del 6 d'octubre, sent criteri del patronat de la Universitat Autònoma i del claustre de la facultat de medicina que no hagués assignatures acumulades, l'ensenyament de la tercera clínica va ser encarregada per la junta de facultat al Dr. Juan Cuatrecasas que havia ingressat en escalafó per oposició directa com a catedràtic de patologia general a Cadis, passant després per concurs a patologia mèdica de Sevilla, i després Barcelona com agregat per vocació directa. Per tant se li va considerar més tard catedràtic a Barcelona cobrint la plaça del Dr. Eusebi Oliver que es va jubilar. Resulta que el Dr. Cuatrecasas estava encarregat pel claustre de la tercera mèdica que forma part del pla d'estudis vigent i va ser nomenat titular d'una assignatura inexistent en la estructura del pla, resultant també que l'acumulació implicava una acumulació contrària als preceptes del pla. Per tant van decidir donar possessió al Dr. Cuatrecasas de patologia general, reconstituïnt aquesta disciplina mitjançant la fusió de les dues assignatures de la Universitat Autònoma. Però va estar el fet que l'assignatura de Fisiopatologia la cursava el Dr. Cuatrecasas i era començada, per tant se li va donar el vist i plau al Dr. Pedro i Pons en la demanda per la seva competència en la assignatura de Patologia amb la acumulada que va sol·licitar, podent tornar a la docència, però sense cap referència a la clínica.¹¹⁶

Com es diu anteriorment es volia retornar la universitat a com era avanç de la reforma de l'autonomia, però sense renunciar a aquesta i als preceptes i reformes vistes bé pel nou govern i el comissariat que la regia. Per tant ja resolt el cas del Dr. Pedro i Pons, ell presentava el seu programa de Patologia i Clínica Mèdica de segon curs que es donava a la facultat, i que amb els professors lliures, els quals encara hi eren a la facultat, podien exercir. En el cas de l'assignatura de Patologia del Dr. Pedro i Pons, el seu col·laborador era el Dr. Francisco Esquerdo Rodoreda que complementava amb pràctiques a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau l'assignatura durant el curs 1935 – 1936.

¹¹⁶ Arxiu de la Universitat de Barcelona, expedient del Dr. Pedro i Pons.

Per tant podem entendre que recupera la docència però no el control de la Clínica, i es continua a la universitat recuperant-se els antics professors amb els seus antics preceptes, però a l'hora sense acabar d'eliminar les col·laboracions de professors lliures que va portar l'autonomia i que no hi eren implicats en temes polítics, o eren nets de tota implicació que no fos ben vista pel govern de dretes d'aquells anys.¹¹⁷

A mitjans de 1935, en concret al 1 d'Abril, quan sembla que les coses aparentment intentaven anar més estables, la família del Dr. Pedro i Pons pateix una greu pèrdua. Margarida Carme Pons i Cardona, la mare del doctor va morir. La persona que va gestionar tot el funeral va ser el mateix doctor que conservava a l'arxiu tota la gestió del mateix. El funeral es va celebrar a la Parròquia de la Puríssima Concepción, se li van fer 4 misses, el doctor va pagar per posar esqueles a tots els diaris de tirada a Barcelona, com ja es sap ell tenia bona relació amb els diaris, sobretot amb la Vanguardia. Podria ser que la seva mare ja patís alguna malaltia, ja que just en aquell moment el doctor decideix comprar un panteó per a la família dos mesos avanç de l'òbit. Aquest panteó situat al cementiri de Montjuïc a l'interior del cementiri del sud a la via Sta. Eulàlia, Panteó Cova 181 va ser comprat el 27 de febrer de 1935 a l'empresari Pedro Singla i Grau (de Algodones Manuel Singla), i va ser pagat en diferents terminis. (Actualment el panteó no pertany a la família Pedro i Pons que el va vendre al 1993 traslladant-se a un nínxol anònim tres plantes més amunt totes les restes d'aquell panteó). Per tant es va fer un enterrament sense escatimar despeses amb un import de 4.234,50 Ptes i gestionat per la Casa de la Caritat de Barcelona.¹¹⁸

¹¹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D36), 00/00/1935. Programa de patología y clínica médica segundo curso que regirá en la cátedra del Dr. Don Agustín Pedro i Pons.

¹¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D4) 01/04/1935, Gestió del funeral de Margarida Carme Pons Cardona, amb tots els rebuts del funeral.

Doña CARMEN PONS CARDONA

DE PEDRO

falleció el día 27 de marzo último

HABIENDO RECIBIDO LOS SANTOS SACRAMENTOS

(E. P. D.)

Sus afligidos: esposo Tomás Pedro, hijos Juan, Carmen y Dr. Agustín Pedro y Pons, hijos políticos Ricardo Bocio, Pepita Botet y Adelina Solé, viuda de Pedro y Pons, nietos y demás familia, al recordar a sus amigos y conocidos tan dolorosa pérdida, les ruegan la tengan presente en sus oraciones y se sirvan asistir a los funerales que, por el eterno descanso de su alma, se celebrarán mañana jueves, día 4 del actual, a las once, en la iglesia de los RR. PP. Carmelitas (Diagonal-Lauria), por cuya asistencia les quedarán sumamente agradecidos.

Las misas después del oficio y en seguida la del perdón

EL DUELO SE DA POR DESPEDIDO

NO SE INVITA PARTICULARMENTE

Las misas que tendrán efecto el viernes, día 5, a las nueve y media, en la Capilla del Hospital Clínico, serán aplicadas en sufragio de su alma.

El Emmo. y Rvdmo. señor cardenal arzobispo de Tarragona y los Excmos. y reverendísimos señores obispos de Barcelona, Lérida y Gerona se han dignado conceder indulgencia en la forma acostumbrada.

Les condolences no van parar d'arribar durant aquell mes de gairebé tots els companys del doctor, i a la documentació es veu com els documents del doctor durant una temporada portaven una cantonada negra com a senyal de dol.

Durant la primera meitat de 1935 una vegada adquirit el panteó a Pedro Singla, el doctor es va comprometre a pagar unes 27.000 Ptes mes els impostos i les reformes a fer. Les obres del panteó van ser dirigides per Fernando Tarragó Nogué, i el projecte va ser de l'arquitecte F. Jaraigó. Avanç d'adquirir el panteó ja hi havia el projecte redactat a 1934, i el doctor ho va comprar sobre plànol. Una vegada comprat el mateix el doctor va encarregar les obres de reforma del mateix a l'artista, escultor i marmolista, Leonardo Rebarter Brú amb un pressupost inicial de 1.500 Ptes.¹¹⁹

¹¹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C15 D11) 18/06/1920 – 11/07/1935, documents de la Gestió de les obres de reformes, adquisició, permisos, plànols i compra venta del panteó de la família Pedro Pons.

Tornant al tema professional, es veu que amb la reculació de la Universitat Autònoma, el doctor va recuperar alguns aspectes acumulatius del seu càrrec com a professor i catedràtic, entre ells la docència, encara que sigui solament d'una assignatura a la facultat i les pràctiques d'aquestes les tingui que fer a fora, a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau amb la col·laboració de Pedro Esquerdo. Per tant es veu com a ulls del doctor les coses es comencen a estabilitzar, aparentment, ja que després els fets van donar una volta en rodó, sobretot entrant ja a finals del bienni conservador i amb la tornada de les esquerres.

Dins aquesta aparença de que tot estava poc a poc tornant al seu lloc es veu com al Juliol de 1935 es va celebrar el "*L Congreso de la Litiasis Biliar*" a Vallfogona de Riucorp, on van destacar nombroses ponències, entre elles les des Drs. Alsina, Pi, Sala i Rocha. Dins aquest congrés hi van haver representades totes les institucions mèdiques i polítiques de la Generalitat, Sindicat de Metges de Catalunya, Metges i Biòlegs de la Llengua Catalana, la Facultat de Medicina, el Col·legi de Metges de Catalunya entre altres. El Dr. Pedro i Pons junt amb el Dr. Amell i Sans van presidir el congrés. Aquest petit congrés va portar a pensar en que el doctor va recuperar alguna atorgació per càrrec, i una mica una petita reconciliació amb el tema identitari i polític acadèmic. Com es sap ell era catalanista regionalista, amb la qual cosa s'entén la col·laboració i presidència d'aquest congrés bastant identitari, però crític amb la política que es va fer al 1933 sobretot a la facultat, i no sabem si després va ser dels que es van retractar de la signatura del manifest dels 41, però el simple fet d'haver signat el va marcar políticament, sobretot per l'ús que es va fer del manifest per part del patronat i els sectors mes radicals a la universitat. Tot apunta a una petita reconciliació amb el mon acadèmic en aquest aspecte, i dona força a la hipòtesi que va signar el manifest no tant per temes polític lingüístics o de nacionalisme, si no mes bé per temes pràctic laborals, on es veia amenaçat el seu lloc de treball i estatus com a catedràtic. Sigui com sigui aquest petit congrés el va portar davant aquestes institucions

arrelades a Catalunya i bastant identitàries una altre vegada, per tant es va tornar a comptar amb ell.¹²⁰

Tot i això tal i com s'ha dit avanç, aquesta petita tornada a davant i estabilitat va ser un miratge, ja que les coses es van començar a complicar i molt a partir de mitjans de 1936 amb el previsible final del bienni conservador i els constants altercats que hi havia a la ciutat. Però en aquests moments al doctor li anaven molt bé les coses, tornant a la seva posició avanç de 1933, i potser provocant enveges i enfrontaments per aquest fet. Per l'arxiu sabem que a l'estiu de 1935 el va tenir un, i se li va acusar d'agressió a la força armada, fet del qual se li va requerir en Citació Judicial davant l'Alferes de Cavalleria Modesto Palacio Ferrer al Jutjat d'instrucció 4, en la causa 509 de 1935, document i fet del qual va ser dirigit al degà de la Facultat de Medicina. Es desconeixen els fets que van passar aquell dia, però sembla ser que va intervenir el degà, i el doctor va ser molt probablement detingut per l'autoritat¹²¹. Tot apunta a controvèrsies dins les seves postures a la universitat i el fet de tornar a agafar atribucions com a catedràtic. Tot apunta a que va sortir net d'això.

En vista de que les coses li anaven bé, els seus ingressos es van disparar, i una altre vegada es veu com el doctor Pedro i Pons va tornar a moure diners, sobretot en tema de inversions en accions via el seu corredor de borsa i gestor Pablo Bricall Creus, que el va acompanyar fins el final dels seus dies. Per tant es veu com va creixent els estalvis del doctor, sobretot en el que es diu a consultes privades. Com es comenta avanç al ser apartat parcialment de la universitat es va centrar en la clínica privada, solament ell sabia la gent que visitava i el que cobrava, i va començar a treballar amb borsa, primer amb petites quantitats, i després amb grans quantitats de les quals no sabem si eren declarades tant a hisenda com al col·legi de metges, o per mirar de evadir o minvar impostos. El fet es que comença a moure grans quantitats de diners que solament amb el sou de catedràtic i estan ell encara a un escalafó baix dins el

¹²⁰ La Vanguardia, edició del dijous 18 de Juliol de 1935, Pag 8.

¹²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D32), 17/08/1935, Citació Judicial del Dr. Agustí Pedro i Pons al Juzgado Permanente de Instrucción 4º causa 509/1935.

sou, provenien de a fora de la universitat. Aquest fet junt amb la reclamació que li va fer el col·legi de metges que no havia declarat el que tocava a l'any 1934, apunta a algun moviment financer destinat a evadir el control del col·legi i la hisenda, i maximitzar guanys fent treballar els diners al tornar a rebre atribucions de la universitat sumat el sou de catedràtic mes les consultes, a part es cobreix les esquenes per si es donés el cas en vista el context mundial.¹²²

Cap al novembre i finals de 1935, tot apuntava a que el doctor tornava a tenir competències en la clínica, ja que poc a poc es va culminant el fet de retornar a on era avanç l'autonomia. Des de l'administració de l'Hospital Clínic se li va demanar qui eren els responsables de les autoritzacions dels ingressos de pacients, amb una llista de qui tenia les competències, i en el cas de no remetre el llistat aquesta competència havia de recaure en el catedràtic i metge de guardià¹²³. Per altre part veiem que torna a tenir mes sintonia acadèmica, sobretot pel fet d'alumnes del doctor que volien consell per a ser projectats com el cas del Dr. L. P. Victoria, que era indecís de treballar a Madrid amb Marañón, o de tornar a Barcelona amb el Dr. Pedro i Pons.¹²⁴

A finals de 1935 els vells esquemes a la universitat, sobretot en el cas del doctor son tota una realitat, la reversió va ser gairebé acabada, però van quedar esquemes de la desapareguda Universitat Autònoma que van anar aguantant fins al 1939, però sota el control dels mestres de sempre. L'èxit del doctor va tornar a ser evident, tant que a cap d'any va rebre notícies del seu amic Ernesto G. Lessner. Lessner des de Piera, va desitjar al doctor un any de prosperitat, donant records tant de la seva dona com del seu fill, va parlar de la seva salut i la seva vida diària, però feia referència a l'economia seva la qual li anava malament a diferència del Dr. Pedro i Pons que anava vent en popa. Es va referir al context mundial on les coses i el treball no marxaven bé per

¹²² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D35) 16/10/1935, Factura de Venbta d'accions de Pedro Pons per Pablo Bricall Creus per un valor de 12.500 Ptes amortizable al 4%.

¹²³ Axiu Agustí Pedro i Pons (C12 D25) 20/11/1935, Carta del administrador del Hospital Clínic.

¹²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D29) 05/12/1935, Carta d'un deixeble sobre la lectura de la seva tesis doctoral.

l'amenaça de conflicte o Guerra. Essent aquest possible escenari cada vegada mes evident.¹²⁵

A principis de 1936 la millora i tren de vida del doctor continuaven millorant, però els sous en general dels obrers havien baixat evidentment, i la desigualtat social s'acreixentava. Tant li anava bé al doctor que va contractar a Pablo Salvia per a treballar de xofer personal d'ell. El contracte que va fer especificar que Pablo Salvia conduiria el cotxe particular del doctor amb caràcter eventual, i que el contracte era prorrogable per setmanes, amb un sou de 70 Ptes la setmana, establint el seu horari de treball de dilluns a dissabtes 7 hores diàries, essent pagat com a festius casos excepcionals d'hores i dies extraordinaris. També especificava que en el cas d'ésser acomiadat cobraria una setmana de mes com a indemnització, i seria avisat amb antelació.¹²⁶ Contractant a un xofer s'estalviava el constant reparar cotxes per vandalisme a la seva persona i li donaria cert estatus.

A principis del 1936, el bienni conservador o bienni Negre, entrava en col·lapse. La brutal repressió als fets revolucionaris dels fets d'octubre que van anar seguits per la suspensió de l'autonomia catalana i l'entrada de la CEDA al Govern; fan que aquests fets aconseguissin unir els moviments d'esquerra en contra del govern radical - cedista. A això cal sumar el projecte de modificació de la Constitució amb fortes retallades socials i en les llibertats, i l'Important escàndol de corrupció en el Partido Radical, que va fer trontollar l'aliança entre radicals i la CEDA.

Per tant al febrer de 1936 El President de la República va convocar eleccions¹²⁷.

En aquestes eleccions, gràcies a la conservació de l'arxiu personal, es sap a quin partit va votar el Dr. Pedro i Pons al conservar-se diferents

¹²⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D30) 30/12/1935, Carta d'Ernesto G. Lessner des de Piera.

¹²⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D10), 20/01/1936, Contracte a Pablo Salvia com a xofer del doctor Pedro i Pons.

¹²⁷ VVAA. *La España del Frente Popular. Política, sociedad, conflicto y cultura en la España de 1936 : Congreso Internacional de Historia Contemporánea de España (1r : 2011 : Getafe, Madrid)* Granada : Editorial Comares, 2011

paperetes, les qual portaria ell mateix a sobre. El Dr. Pedro i Pons va votar a la candidatura del Front Català d'Ordre per a Barcelona Capital.¹²⁸ El Front Català d'Ordre, va ser una coalició electoral que era formada per forces polítiques catalanes de dreta amb un gran pes de la Lliga Catalana. El formaven la Lliga Catalana, la Dreta de Catalunya, Acció Popular Catalana, el Partit republicà Radical, Comunió Tradicionalista i Renovación Española. El programa de la coalició consistia en fer un front de dretes en contra el front d'esquerres, i en l'oposició a l'alliberament dels participants en els fets del sis d'octubre. Aquest partit o coalició va ser derrotat per les esquerres o Front Popular. Dels 52 escons possibles que podien guanyar van obtenir 13, la immensa majoria per a la Lliga a Barcelona.

Guanyades les eleccions pel Front Popular al febrer de 1936, la agitació tant social com laboral als camps i ciutats van ser constant, i l'augment de la violència, per temes polítics, tant per accions de dretes com d'esquerres va ser alimentat per uns com per altres. El bloc de dretes es va constituir en Bloc Nacional amb José Calvo Sotelo, i tota la oposició Cedista amb José Maria Gil Robles, i van derivar accions a la il·legalitat. Tant un bloc com l'altre treien profit del moviment al carrer i feien responsables constantment al govern i oposició. Per tant es va arribar a una situació de desestabilització política real a la primavera de 1936, amb un quadre inequívoc de crisi política i social.

Vista el fracàs del bloc de dretes per a frenar al Front Popular a les eleccions, i que tornés l'esquerra al poder, es va produir el primer intent de cop de força per part de la dreta per intentar frenar l'entrega del poder als guanyadors. Va ser el mateix Gil Robles, un dels instigadors de la opinió dels generals de l'exèrcit i situat en els llocs claus de la cadena de comandament en torn a un cop de força. Van haver tres intents que van fracassar. Un dels arguments del cop de força van ser els desordres de les ciutats davant les celebracions del triomf del Front Popular, i els motins de presos polítics i socials que exigien la seva llibertat en aplicació a l'amnistia, un dels primers punts del programa electoral del Front Popular. Altres incidents van ser manifestacions

¹²⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D23), Paperetes de vot amb la candidatura del Front Català d'Ordre per a Barcelona Capital.

demanant també la readmissió dels treballadors despatxats per la revolució d'Octubre del 1934, arribant fins i tot en algunes ciutats la UGT i CNT a declarar la vaga general en recolzament a aquestes reivindicacions. Aquests moviments molts van ser resposos amb la declaració d'Estat de Guerra per part d'algun general i dissolts.

El resultat del cop de força va ser totalment contrari al que es tenia previst, el govern en funció va entregar ràpidament el poder a la coalició guanyadora, i per tant el dimecres 19 de febrer de 1936 Manuel Azaña, el que va liderar la coalició, va formar govern en tal el pactat amb les forces d'esquerres.

Una de les primeres decisions del govern van ser l'apartar dels centres de poder als generals antirepublicans com Goded, enviat a Balears, Franco enviat a Canàries, Mola al govern militar de Pamplona, entre altres. Tot i la política de allunyament no es va poder frenar la conspiració militar, i el cop es va produir entre el 17 i 18 de juliol. Es mes fins i tot aquesta política els hi va fer mes publicitat i reafirmar en les seves idees al considerar que els hi van degradar i desterrar¹²⁹.

La mesura mes popular que va prendre el govern només arribar al poder va ser la de l'amnistia dels condemnats pels fets d'Octubre de 1934, la qual va ser aprovada per la Diputació Permanent el 21 de Febrer, fet molt reclamant a les manifestacions que van seguir al triomf electoral. De l'amnistia es van poder beneficiar presos polítics i alguns condemnats per delictes comuns, fet que va causar alarma als grups socials conservadors. Es van alliberar mes de 30.000 presos entre polítics i socials.

També es van reposar els alcaldes i regidors escollits a 1931 als seus càrrecs que van ser substituïts per les gestores del govern dretà.

Dins d'aquest paquet de mesures van sortir de la presó els membres del govern de la Generalitat gracies a l'amnistia, i es va decretar al 1 de març de

¹²⁹ García Rodríguez, José. *Conspiración para la rebelión militar del 18 de julio de 1936 : del 16 de febrero al 17 de julio*. Sílex, cop. 2013.

1936 la reconstitució del parlament i la presidència de Lluís Companys i els seus consellers. Per tant es donava sortida a les reivindicacions del Front Popular català, on la CNT també va col·laborar en buscar l'amnistia per als seus presos. També amb això es va voler donar aires a una nova sensibilitat dels partits republicans pel tema autonomia i regionalisme.

Restablerta la Generalitat una de les primeres mesures que es van prendre van ser el tema d'aplicar la Llei de Contractes de Cultiu, i per un altre costat es va anar pujant el to reivindicatiu dels partits nacionalistes en el fet de demanar més autonomia, federalisme i nació.

També es va decretar al 28 de febrer la readmissió de tots els treballadors despatxats per motius polítics i sindicals relacionats amb els fets de 1934, i no solament això, si no que es van demanar també indemnitzacions per aquests treballadors. També decisió impopular per als sectors de dreta. Aquesta agitació per les readmissions, van fer que sindicats aprofitessin la seva nova posició de força per a plantejar les noves bases de treball i exigències que molts patrons van trobar desorbitades, produint nous moviments i vagues que es van fer més generalitzades, moltes d'elles van acabar amb acords gracies al restabliment de jurats mixtes.

A nivell de tot l'estat es va reactivar el tema de la reforma agrària que havia quedat estancat amb el govern de dretes. Però la reforma va reactivar també l'alta conflictivitat al camp, sobretot per l'actitud dels propietaris i la radicalització de les organitzacions camperoles amb incidents violents en molts casos i la paralització de les explotacions agrícoles.

Aquesta regressió a 1931 va fer gran la bretxa entre partits d'esquerra i dreta i es va crear una polarització de partits tant en un bàndol com en altre. També dins un bàndol com en altre es van crear tensions i lluites internes entre partits. Aquesta tensió es va anar traslladant al carrer.

La conspiració militar per acabar de posar llum verda al cop de força per a derrivar el govern es va activar només produir-se el triomf del Front Popular.

Aquesta conspiració es va recolzar en les trames colpistes darrera el fracàs de la insurrecció militar de Sanjurjo al 1932.

El 8 de març a Madrid es van reunir diversos generals, Emilio Mola, Luis Orgaz Yoldi, Villegas, Joaquín Fanjul, Francisco Franco, Ángel Rodríguez del Barrio, Miguel García de la Herrán, Manuel González Carrasco, Andrés Saliquet i Miguel Ponte, amb el coronel José Enrique Varela i el tinent coronel Valentín Galarza; on es va acordar fer un aixecament militar per a desenrocar el govern del Front Popular i restablir l'ordre i prestigi d'Espanya. També es va acordar que el govern seria constituït per una junta militar presidida per el general Sanjurjo, el qual era exiliat a Portugal. Pel que fa a l'estructura política del moviment militar no es va acordar, però es va recórrer a l'estructura de la UME integrada per oficials conservadors. El cop es va acordar per al 20 d'Abril, però les sospites del govern i la detenció d'Orgaz i Varela, van obligar a posposar la data. A finals d'Abril el General Mola va prendre la direcció de la trama i va redactar i difondre les instruccions perfilant la trama del cop d'Estat. En concret van ser cinc que resumides van quedar en:

Es te en compte que l'acció ha de ser en extrem violenta per a reduir el mes aviat possible al enemic que es fort i ben organitzat. Serà empresonat tots els directius dels partits polítics, societats i sindicats no afectes al moviment, aplicant-se càstigs exemplars per ofegar els moviments de revel·lia i vagues.

El general Mola també va seduir a la conspiració a generals republicans i van acordar mesures per dominar l'oposició, sobretot a l'Aragó i Catalunya. Els llocs claus per a que prosperés era a Madrid, Catalunya, Andalusia i València.

El govern no va actuar amb contundència contra els conspiradors tot i tenir notícies de que era possible una nova trama, creient que havent neutralitzat el cop de Sanjurjo, l'exèrcit estava desactivat en aquest aspecte i els caps eren controlats.

A principis de 1936 la preparació del cop militar era casi enllestida. El pla del general Mola era un aixecament coordinat de totes les guarnicions

compromeses que implantarien l'estat de Guerra a les seves demarcacions, començant per Àfrica entre els dies 5 i 12 de juliol. Una vegada controlades les capitals del país es deposaria al president de la República i al govern, es dissoldrien les Corts i es suspendria la Constitució de 1931, es detindrien i es jutjarien a tots els dirigents i militants que no s'haguessin sumat a la sublevació, i es constituiria un directori militar que encapçalaria el general Sanjurjo. El que no quedava clar era la forma d'estat que s'adoptaria. La idea era instaurar una dictadura similar a la de Primo de Rivera. El tema dictadura no era un pronunciament com els d'avanç si no que s'anava molt més lluny, on militars i forces polítiques defenien projectes polítics diferents i coincidien en una situació futura no democràtica ni liberal, si no el rerefons va ser una contrarevolució, portant l'acció prenent frenar una revolució al estil soviètic, defensant les posicions de les velles classes dominants i contra les reformes socials del Front Popular. Amb els assassinats a Madrid de José del Castillo Sáez de Tejada un militar instructor de milícies socialistes per pistolers d'extrema dreta, i per l'assassinat de José Calvo Sotelo, líder dels monàrquics com a represàlia, es va accelerar el compromís de sublevació de Carlistes i la CEDA, acabant de convèncer als militars dubtosos, i amb la consternació per l'assassinat de Calvo Sotelo, es va fixar la sublevació al 18 de Juliol de 1936¹³⁰.

Mentre aquest entramat estava succeint, a nivell estatal, es pot veure com a la vida del doctor Pedro i Pons les coses van tornar a torçar-se. De mentre durant els primers mesos sembla ser que tot va tornar a 1931, on les entitats mèdiques catalanes van tornar a posar endavant la seva identitat i els talents autòctons, i on el doctor Pedro i Pons semblava ser entre línies perdonat o acceptat després dels fets del manifest i la Universitat Autònoma, i la seva posició semblava ser més estable. En aquest cas trobem que participava en l'estudi de projecte d'organització d'una assegurança social de malaltia al casal del Metge, pel Sindicat de Metges de Catalunya, on se li van demanar suggerències.¹³¹ També se li va convidar al IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, el qual es va celebrar del 24 al 28 de juny de

¹³⁰ VVAA. *El 18 de julio : la sublevación paso a paso*. Barcelona : Folio, cop. 1996.

¹³¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D16) 25/03/1936, Convocatoria mecanografiada del Sindicat de Metges de Catalunya.

1936 a Perpinyà (aquest congrés va ser l'últim celebrat fins a després de la guerra i la dictadura) on el Dr. Pedro i Pons va presentar la seva ponència titulada "*Terapèutica del Reumatisme*".¹³²

En tot cas, tot això va canviar radicalment i la documentació al respecte es difumina molt més al entrar en escena la Guerra Civil.

Per acabar d'arrodonir i entendre una mica la postura del doctor dins la República podem fer ús de les paraules de la historiadora Mercedes Vilanova que via les fonts orals sosté que dins aquest moment extraordinari que va ser la República, sense tenir en compte el context internacional, l'analfabetisme de les classes obreres i el fet de no haver una elit lo suficientment preparada per a afrontar el timó i redreçar l'economia, va donar a aquest fracàs del front d'esquerres quedant a mercès del de la dreta fortament preparat. Per tant sabem on era alineat el doctor i que defensava vers el que s'estava cuinant a la resta, potser una revolució de la classe mitjana i baixa, que no te mes possibilitats i no es capaç d'aglutinar-se ni fer front a les dretes tradicionals que els hi dona de menjar. Potser l'afirmació no justifica del tot aquesta postura on hi intervenen mes fets. Sigui com sigui la República persegueix el fet d'alfabetitzar les classe baixes i va poder parcialment aconseguir grans resultats, però aquests no son significatius. No oblidem l'origen del doctor, fill d'un petit comerciant i taverner, un molt petit burgés que vol que el seu fill petit escali socialment.

La República va continuar fins a la seva total dissolució al 1939, i es veu com tota reforma i política es va portar al màxim que pot donar i va acabar trencant-se per tots els llocs amb el cop de força de la guerra, i l'aniquilació del estatus. En aquesta etapa les coses al doctor se li compliquen bastant.

¹³² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C45 D16) 24/06/1936, IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

3.6 Una situació complicada: Els anys de la guerra (1936-1939).

A mitjans de 1936 com es comenta en el capítol anterior, la situació del Dr. Pedro i Pons va tornar a ser la mateixa que tenia a principis de 1931, però havia millorat significativament en part tot i la pèrdua de certes atribucions dins el seu càrrec a la universitat. Trobem a un Pedro Pons que va continuar treballant a la seva clínica privada i va captar bastant més clientela pel fet que es va bolcar en ella quan va perdre la docència, i potser també el sou a la universitat, i va ser apartat parcialment de la clínica mèdica A per les raons de l'extinció de la seva assignatura que fou dividida en dos, i per l'entrada d'altres professors a dit pel patronat, que van forçar que els antics professors estancats dins la universitat es tinguessin que retirar per donar pas a aquests. Ell va quedar simplement com a coordinador, i molts professors, ja que els alumnes podien escollir els professors, i van agafar els grans experts que venien de les entitats mèdiques, i altres per temes de política, inoperants. Per tant els guanys a la clínica privada del doctor començaven a ser importants, i es veu com començava a fer treballar els diners per maximitzar els ingressos, i en molts casos justificar-los a cara hisenda i altres organismes on havia de donar justificació dels mateixos. Per tant aquí va començar les arrels o inicis de la fortuna del doctor. També trobem que a mitjans de 1936 el doctor ja havia superat també parcialment el fet del seu posicionament a la Universitat Autònoma signant el manifest dels 41, que el va portar a una total marginació durant aquest període, fet també que el va portar a començar a deixar de banda la universitat i centrar-se en la seva clínica. Per tant a mitjans del 36 sembla ser que el doctor havia sigut mig perdonat, no sabem si per que es va retractar, o si simplement el bienni negre el tornar a posar a dit on li tocava i va poder suavitzar la seva posició amb els temes polític i identitaris de la universitat. En tot cas va participar una altre vegada i va ostentar càrrecs en entitats clarament catalanes, en llengua catalana, i en participa, com als congressos. Per tant va tornar a estar en actiu i es va tornar a confiar en ell. No sabem si a peu d'aula i al carrer va passar la mateixa situació de cert perdó i compte nou. Tot i que el ministeri el va tornar a posar a dit passant per sobre del rector i qualsevol junta o claustre, simplement pel fet de ser el titular per oposició d'aquella plaça, i després dels fets de principi dels anys trenta, potser

el doctor dins una universitat que la filosofia era tot el contrari, tot i que va ser dissolta l'autonomia i va restar a la filosofia i forma de fer fins al 1939, potser encara ocasionava certs recels, antipaties i encara se li demanaven explicacions. Es a dir potser incomodava a algú. Però sembla ser que poc a poc ell va intentar deixar endarrere aquesta etapa i va mirar d'adaptar-se a la nova situació. A partir de mitjans de 1936 i fins 1939, el doctor va tenir que passar per mil i una situacions que li van fer remoure tot el que ell havia intentat deixar endarrere, i es va veure obligat a postular-se una altre vegada, i potser tot li va venir a passar comptes, on es desenllaça amb la seva fugida al bàndol sublevat.

Amb la victòria del Front popular al 16 de Febrer de 1936 com es diu avanç s'activa la conspiració de certs grups de poder contra la República, entre ells la Falange, la CEDA, els carlins, els monàrquics, i amplis sectors de l'exèrcit i l'església. La insurrecció es va iniciar al Protectorat del Marroc sota ordres del general Francisco Franco la tarda del 17 de juliol. A l'endemà ja es coneixien notícies a la península, i es van sumar diverses guarnicions militars. On va tenir més èxit la sublevació va ser a Canàries, Balears, Marroc, Galícia, Castella i Lleó, Navarra, part de l'Aragó i alguns punts de l'Andalusia occidental. En aquests punts els insurrectes van prendre el poder i van assassinar a les autoritats que no se van sumar a la rebel·lió. On la rebel·lió no va triomfar va ser a la franja Cantàbrica, Catalunya, València, Múrcia, Menorca, l'Andalusia oriental, Castella i la Manxa i Madrid. En aquestes regions els sublevats van ser derrotats per les forces lleials a la República i per la resistència popular dels sindicats d'obriers armats. Conforme va anar avançant la guerra els territoris ocupats van anar patint una brutal repressió amb assassinats massius, judicis sumaríssims, confinaments a camps de concentració, etc; en una clara política de depuració i neteja.¹³³

Al bàndol republicà, es va comptar amb recursos financers que es van gastar en la compra d'armament soviètic. En general més del 50% de les forces de l'ordre van continuar fidels a la República, i per primera vegada el poble

¹³³ Historia d'Espanya i Catalunya, materials XTEC, La Guerra Civil Española. <http://www.xtec.cat/~jcaste16/historia%20xx.htm>

deixava de ser espectador per a defensar la República. Ciutadans i treballadors del camp, amb els governs Basc i Català, van veure a la República el manteniment de la seva autonomia.

Per al contrari el bàndol nacional o sublevat, va comptar amb la major part dels recursos agrícoles, però amb menys zones industrials i població. Va tenir el recolzament dels camperols mitjans i les classes altes. Entre les seves files hi podien comptar amb l'exèrcit de Marroc molt ben preparat¹³⁴.

Una gran majoria silenciosa i apolítica de la població va tenir que ocultar la seva ideologia si en el seu poble hi havia guanyat un bàndol o altre i la lleialtat geogràfica es va imposar per parts.

El conflicte no va trigar molt en internacionalitzar-se, i sense la massiva ajuda estrangera, la guerra no hagués durat més de mig any per l'escàs material militar i recanvis dels dos bàndols. França i Gran Bretanya van crear un comitè de no intervenció junt amb 30 països més, els quals es comprometien a no ajudar a cap dels dos bàndols, només en la teoria, ja que la República va rebre material militar de la URSS, França i Mèxic, la ajuda humana va venir a través de les Brigades Internacionals amb una suma aproximada de 60.000 homes de més de 30 països dels quals van morir 18.000. Molts d'aquests homes sense cap experiència militar, encara que disciplinats i decidits a acabar amb els totalitarismes a Europa i molts amb ideologies comunistes. Per altra banda el bàndol Nacional van tenir ajuda d'Alemanya i Itàlia de forma massiva i pagada amb matèries primeres com minerals per a la indústria de guerra Alemanya, Portugal i Irlanda també van proporcionar uns quants de mil de combatents, per la seva part EEUU i Gran Bretanya van ajudar per mitjà de companyies, bloquejos i banquers. Per tant les ajudes al bàndol sublevat van ser bastant millors.¹³⁵

Durant el primer any del conflicte va predominar la guerra de columnes, amb destacaments mal organitzats d'homes armats de forma molt rudimentària

¹³⁴ Preston, Paul. *La Guerra Civil espanyola*. Barcelona : Base, 2013

¹³⁵ Revista Sabuco del Instituto de Estudios Albacetenses. La Guerra Civil.

i amb gran mobilitat. La República va decidir dissoldre l'exèrcit, però els sublevats no van acatar l'ordre i es va veure obligada a improvisar un exercit amb desertors i milícies populars sense cap instrucció. Durant els primers mesos la guerra va ser clarament desfavorable a la República. Navarra i Sevilla van ser els principals focus difusors de columnes rebels sota les ordres de Mola i Franco. Mola va ser frenat a Madrid per les milícies republicanes. També va ser decisiu el pas de l'exèrcit de Marroc per l'estret de Gibraltar gràcies a l'ajuda d'Alemanya i Itàlia. No va ser fins el dia 1 d'octubre que Franco es va convertir en el cap del Govern de l'estat . La mort del general Sanjurjo i del general Mola va deixar a Franco com a líder indiscutible i interlocutor amb Hitler i Mussolini. No solament això si no que també amb la mort del líder de Falange Manuel Hedilla, també es constitueix com a cap nacional del partit Falange Tradicionalista y de las JONS, el partit únic on es integraven els elements sublevats. També va participar l'església en aquest procés de concentració de poder de Franco amb la legitimació de la Guerra on explicava la natura religiosa de la guerra.

Tot i els esforços de Franco per prendre Madrid i aïllar-la de tot el territori republicà, va resistir.

Pel que fa a la política del bàndol Republicà es veu com Azaña va manar formar govern a Diego Martínez Barrio, però el fracàs d'aquest el va portar a nomenar a José Giral que també va ser substituït al setembre de 1936 per Largo Caballero. Aquest últim va abandonar Madrid al novembre i va deixar al general Miaja al davant de la junta de defensa de la ciutat. En aquell moment el PCE va tenir una gran importància sobretot pel control i disciplina pel que fa al subministres russos empleats a la Guerra.

Durant els primers mesos de la guerra no en conservem molta documentació respecte al Dr. Pedro i Pons, fet pel qual pot portar a dues hipòtesis, una que no s'hagi conservat res, es a dir que no s'ha generat o dos que intencionadament aquesta hagi estat feta desaparèixer.

Amb el triomf del front popular al febrer de 1936 es va re emprendre l'autonomia de la Universitat. Al 20 de Febrer el ministre Marcelino Domingo, va suprimir la comissaria, i es va donar peu a que tornés el patronat de la mà de Bosch i Gimpera. Bosch va intentar recuperar el temps perdut durant la suspensió de l'autonomia i va reprendre la tasca iniciada. El rector va reprendre les directrius del patronat encaminades a donar veu als estudiants a traves de juntes, claustre i associacions. Tot i això la realitat amb el patronat es va anar tornant dura, ja que podia legislar de forma abundant, però tenia poc marge per anar executant les accions per falta d'espai i sobretot diners, que es va agreujar amb el cop militar i guerra civil.

Durant la matinada del 19 de Juliol de 1936 la plaça universitat va ser ocupada per un grup de militars, falangistes i civils armats sota les ordres del comandant Luís Gibert de la Cuesta que van ocupar l'edifici i van fer presoners, establint-se un combat i fent retrocedir als ocupants. D'aquí es va confiscar un document on es va trobar una llista de nomenaments en cas de triomf dels revoltats i es demostrava la implicació d'alguns dels professors mes conservadors del claustre i es va encetar la persecució dels mateixos. Cap al Juliol i tres dies després del cop militar la Generalitat va confiscar tots els organismes relacionats amb la cultura i la educació. El rector Bosch i Gimpera va ser nomenat comissari de la Universitat Autònoma per a garantir el control en mans de la Generalitat vers grups com el CENU (Consell de l'escola Nova Unificada) i òrgans de premsa antifeixista que reclamaven el control popular per a fer una reforma radical. Per tant cap a l'agost ja es va suspendre una altre vegada el patronat, no sense que avanç la majoria dels membres deleguessin les funcions a Bosch. També cal dir que durant aquests mesos es van formar a la universitat comitès revolucionaris integrats per estudiants i personal d'administració, estructurats en funció de la filiació política dels seus membres. Això ràpidament es va escampar entre el professorat, creant-se el Comitè Revolucionari de Professors, Estudiants i Obrers de la universitat amb molts partidaris representants a la comissaria i organitzacions obreres, i amb gran influencia fins que la Generalitat ho va dissoldre. Per tant s'enceta un procés revolucionari a la universitat. No solament això el comitè va promoure moltes iniciatives, però també va voler depurar de la universitat tot personal dissonant.

Per tant es va organitzar la depuració dels funcionaris universitaris, docents i de serveis. Bosch va demanar als degans una relació de professors i personal afecte als revoltats i va comunicar que excepte Gonzalo del Castillo Alonso, cap professor ni personal havia pres part. Però malgrat això es va aplicar un decret de la República (21/7/1936) i es indicava als governs de la República i la Generalitat els noms dels funcionaris que havien pres part en el moviment o que poguessin ser considerats enemics del règim. Entre aquests noms van sorgir Ferrer Cagigal, Salvador Gil i Vernet, etc. No solament això si no també es va acordar suspendre els nomenaments de professors per al curs 1937. El decret va separar del servei gent com Manuel Corachán, Diego Ferrer de la Riva, etc.

Per tant això per ara no va afectar al doctor Pedro i Pons i va poder continuar amb la seva tasca docent de sempre amb la seva assignatura i amb les sessions reglamentaries com la del 16 de setembre de 1936¹³⁶, la reunió mèdica del dijous 26 de novembre de 1936 a la clínica A del doctor, on ja el veiem totalment reincorporat com es comenta al capítol anterior¹³⁷ i la sessió reglamentaria del dijous 24 de desembre de 1936¹³⁸, amb articles del mateix doctor i sempre amb una o dues ponències convidades a l'acte.

Ja entrats a l'any 1937 i en plena Guerra Civil, es van produir a Barcelona enfrontaments entre el Partit comunista que volia davant de tot unitat per enfrontar-se a l'enemic, i els anarquistes i POUM que volien mesures revolucionaries i col·lectivitzacions. Es en aquest mes que el govern de la República ara encapçalat per Juan Negrín en substitució de Largo Caballero, al front van traslladar la seu de govern a Barcelona.

A la universitat va continuar el comitè revolucionari i la política de depuracions amb grans protestes d'associacions d'estudiants pel retard en la aplicació de la mesura i la imprecisió, ja que es van readmetre alguns expulsats. També es van cessar professors per part de l'estat i altres es van

¹³⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 16 de Setembre de 1936 Pàg: 6

¹³⁷ La Vanguardia, edició del dijous 24 de Novembre de 1936 Pàg: 2

¹³⁸ La Vanguardia, edició del dijous 24 de Desembre de 1936 Pàg: 2

jubilar forçosament. Hi va haver dues tongades de depuracions importants, la de principis de 1937 que provocar protestes per part dels estudiants en el respecte a la readmissió d'expulsats, que afectar de ple al Dr. Pedro i Pons, i la d'agost de 1937, base per a les depuracions del govern de la generalitat amb el beneplàcit del rector comissari i la UGT i CNT recolzats pels professors Lluís Celis Pujol i Josep Deulofeu.

Pel que fa al Dr. Pedro i Pons si que sabem que al 1937 pateix la primera depuració del comitè.

El doctor es va mantenir durant tota la seva vida com a catalanista de cor però no d'acció, es considerava un gran amant de Barcelona, la tradició l'història, i sobretot la llengua. Com a bon regionalista era a favor de l'existència d'una Espanya unida en la diversitat amb respecte a cada etnicitat. Però dins la Universitat Autònoma i pels fets i crítica en la que va participar amb el manifest dels 41, la postura en la que van derivar alguns signants en contra la catalanització de la universitat, la deriva que va prendre el patronat, com van ser classificats de defensors dels patrons de la dictadura de Primo de Rivera en contra de l'autonomia i anticatalans, tot i la mes que probable retractació del doctor a ulls del patronat, això el continuava esquixant. Se sap que va ser detingut i empresonat dues vegades al 1937, passant uns dies a la presó, per "*Poc addicta a la República*" la denominació dels depurats, a part d'altres fets que es desconeixen. Tot apunta a disputes dins la universitat amb el comitè i militants, que no oblidava que ell havia estat al bàndol dels signants del manifest i per tant al bàndol contrari a l'Autonomia, i en conseqüència en contra del règim de la República. També se el va intentar tornar a apartar de la docència una altra vegada. Cal recordar que professors com Cagigal i altres doctors, eren implicats en moviments contraris a l'autonomia i militants en contra el front popular. Molts van ser col·laboradors del doctor, van participar en les sessions reglamentàries i altres lliçons; i per tant era motiu de sospita, sobretot al estar el seu nom al manifest amb el d'ells tot i la seva moderació de postura. Gràcies als doctors Vilaseca i Trias i Pujol que van intervindre al seu favor per que eren ben relacionats amb el comissariat, en van formar part del antic patronat i col·laboraven amb el rector Bosch i Gimpera, sembla ser que el

Dr. Pedro i Pons va ser un dels expulsats que van ser readmesos.¹³⁹ Sembla ser que això va ser en un període curt i per tant no hi ha molta informació al respecte la qual sembla ser feta desaparèixer, ja que mes tard aquesta possible readmissió i els arguments de la mateixa per a tal haguessin sigut bastant negatives al final de la guerra. Tot i ser readmès el doctor no deixaria de patir amb els estudiants i professors mes radicals fins al final de la guerra.

Durant el 37 van continuar les sessions reglamentaries, que cada vegada eren menys, i continuava treballant a la càtedra i clínica sense cap modificació a simple vista, però anava canviant de col·laboradors (alguns eren implicats pel comitè), i intentava passar sense fer soroll. No se el veu tant actiu en les institucions i entitats mèdiques de fora de la universitat, també polititzades i polaritzades per influencia del context polític. Per tant podria donar-se a entendre que volia evitar mes problemes al respecte, a part dels causats per haver escapat de la depuració que podria haver-li portat mes que una antipatia a la seva persona, i allunyat de les entitats per ser titllat de "*poc addicte a la República*".¹⁴⁰

Com a curiositat podem trobar l'anunci dels exàmens de la seva assignatura anunciats al diari, on anunciava les sessions reglamentaries per als seus alumnes com es el cas del dimecres 10 de novembre de 1937 on els alumnes podien venir a les 10 del matí a examinar-se del primer curs de Patologia Mèdica al auditori del doctor.¹⁴¹

A meitat de 1937 la guerra entrava en la etapa central i decisiva del conflicte. El primer revés va ser per al republicans al conquerir Franco tota la cornisa Cantàbrica entre abril (que fou quan es va fer el bombardeig a Guernica per l'aviació Condor alemanya) i octubre de 1937. Mes tard es va traslladar el front al baix Aragó fins al Mediterrani per Vinaròs (Castelló). A l'Abril de 1938 Catalunya va quedar aïllada i separada de la resta del territori republicà.

¹³⁹ El Doctor Pedro i Pons como Maestro (Su faceta politico-social).

¹⁴⁰ La Vanguardia, edició del divendres 21 de maig de 1937, Pàg: 4.

¹⁴¹ La Vanguardia, edició del dimarts 9 de novembre de 1937, Pàg:4.

Al gener de 1938 dins l'ambient que es viu a la universitat de continues lluites i depuracions les quals van continuar el serial de les lluites entre autonomistes i conservadors, la ideologia dels quals ja era ben coneguda pels alumnes. Conforme va avançant la guerra les diferències de pensament entre professors i alumnes tant d'una banda com de l'altra es van veient evidents en les decisions que van prenent de marxar a l'exili, desvincular-se de la universitat o tornar a les aules. Molts professors en vista el desgavell i els continus problemes a la universitat van decidir desvincular-se d'aquesta voluntàriament i abandonar les seves places, altres no van retornar de les seves estades a l'estranger o altres residències fora de Barcelona, o van allargar indegudament les seves llicències temporals. Altres, sobretot castigats pel manifest, es van passar a la zona rebel durant els anys 1937 i 1938, entre ells col·laboradors del doctor com Joan Cuatrecases, Jaume Peyrí Rocamora, etc. Per tant hi va haver un degoteig de professors que van anar desapareixent o marxant de la universitat i feia plantejar la situació.

A principis de 1938 el doctor va presentar un article sobre la Ictèrica catarral i urticària que es va publicar a la revista Medicina Latina, revista ibero-americana, ja que era complicat publicar per motiu de la guerra.¹⁴²

Cap al Febrer de 1938, Tomás Pedro, el pare del Dr. Pedro i Pons fa un acte notarial de traspàs de poders als seus fills Juan i Carmen, el doctor va quedar fora per la seva implicació a la universitat i el fet del conflicte davant les institucions i alumnes. Aquest poder donat per Tomás Pedro servia per a representació seva davant la Generalitat de Catalunya, per aprovar o impugnar liquidacions davant l'administració o administrar qualsevol dels seus bens i societat. Per tant Tomás Pedro veia perillar la seva vida o la seva integritat i també tot apunta a que viuria reclòs o estaria impedit. El fet de quedar fora el Dr. Pedro i Pons dona a entendre que podia ser un problema per a la seva família per les seves implicacions a la universitat i va resta al marge per no

¹⁴² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C7 D9) 00/01/1938: Ictèrica Catarral y Urticaria. La inflamación serosa hepato-cutánea.

perjudicar la seva família.¹⁴³ També es podria pensar en que el doctor era preparant-se per passar-se al bàndol nacional. Queda clar que pel seu cercle de companys i col·laboradors no podria romandre molt de temps al bàndol republicà.

Cap a l'abril de 1938 Catalunya va quedar aïllada de la resta del territori republicà. La República amb el govern a Catalunya conscient del perill i la seva inferioritat va decidir jugar-ho tot a la Batalla del Ebre, que va tenir lloc el 26 de Juliol de 1938. Aquesta va ser la batalla més dura de la guerra i es pretenia rebaixar la pressió de Franco a València i unir Catalunya a la zona republicana i donar un tomb a la guerra. Una vegada més l'exercit republicà va portar la iniciativa a la batalla. Negrín sabia que es jugaven la última carta i volien convèncer a les democràcies occidentals que intervinguessin en el seu favor per a portar el definitiu recolzament anglo-francès, determinant per a derrotar a Franco. Els primers mesos semblava que la República portava avantatge i hi va haver el convenciment generalitzat sobretot per Azaña que la sort havia canviat a favor. A això se va sumar la crisi txecoslovaca que estava per provocar un conflicte bèl·lic general a Europa, on quedaria integrada la guerra espanyola tal i com desitjava Negrín. La situació europea era complicada amb l'ascens dels totalitarismes italians i alemanys i tot era molt volàtil, i en qualsevol moment podia encendre l'espurna d'una guerra europea. Les victòries republicanes de les tropes catalanes eren considerables, i fins i tot es parla de derrotisme dins les files de Franco que veien la situació complicada. Franco tenia presa pel seu futur si es declarava la guerra a Europa, per por a perdre l'ajuda alemanya i tenir que lluitar contra França¹⁴⁴.

Cap el 6 d'abril de 1938 Hitler va ocupar Txecoslovàquia, i fins al setembre l'atenció europea es va centrar en l'agressió nazi. Cap al setembre es va produir una claudicació d'Europa. A la reunió de Munich, les quatre potències europees, es van doblegar a les condicions de Hitler, i es va sentenciar el destí de Txecoslovàquia. Per tant els dirigents republicans ja

¹⁴³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D11) 08/02/1938, Document notarial de traspassos de poder de Tomás Pedro Juan.

¹⁴⁴ Preston, Paul. *La fi de la guerra civil : la República apunyalada*. Barcelona : Base, 2014.

sabien que Anglaterra i França abandonarien la República a la seva sort. Per altre part Franco ja va comunicar a França i Anglaterra en vistes al pacte de Munich, la seva neutralitat en cas de conflicte europeu, fet que va indignar a Hitler i va ser la postura que va mantindre durant la II Guerra Mundial.

No hi va haver sort i darrere els èxits inicials, i el fet que a Europa no es movia res pel volatilitisme, el republicans van caure al novembre, quedant la República amb els dies comptats. Darrere la derrota i el rebuig de Franco dels 13 punts que va presentar la República per a frenar el conflicte, Negrín va decidir de mirar de resistir fins l'últim moment, però no tothom ho va comprendre així i molts combatents, militars, ciutadans i dirigents ja pensaven en la rendició a Franco, confiant en un tracte honorable.

Als últims mesos de la batalla del Ebre i veient-se que es declinava al bàndol nacional, i la mes que probable volatilitat europea i per demostrar-se els pactes de no agressió molts brigades internacionals i voluntaris internacionals de un i altre banda van deixar de tenir recolzament oficial per part dels seus països d'origen i van anar marxant de la guerra. Tot i que molts van quedar-se fins el final. No solament això si no que el desgast al front era considerable i es necessitava gent.¹⁴⁵

Cap l'abril de 1938 van ser reclutats per part del bàndol republicà i de la mà d'Azaña fins a 30.000 joves que la majoria ni tenien 18 anys, per a combatre als fronts finals de Catalunya fins el final del conflicte on menys de la meitat va sobreviure. Azaña va signar l'ordre d'allistar a tot mascle fins als 45 anys d'edat. Aquest reclutament va ser anomenat "*La Quinta del Biberón*". L'exèrcit republicà patia amb gravetat l'avançament del exercit nacional i aquesta va ser una de les mesures d'urgència per a pal·liar el gran nombre de baixes i la resistència. Aquesta mesura va ser molt impopular i injusta sobretot amb la batalla donada per perduda. D'aquí que es intentés a tota costa evitar anar al front i la millor forma era ser declarat mèdicament no apte per anar-hi i

¹⁴⁵ Assumpta Montellà, 115 días en el Ebro. Ara publicacions, Barcelona 2014.

aquí entraven els metges que havien de fer l'informe, entre ells el Dr. Pedro i Pons.

Per tant per a poder evitar anar al front hi havia el "*Cuadro de Inutilidades o Enfermedades para no ir al frente republicano a luchar*". Aquest quadre es va publicar a la premsa i ho aplicaven els metges. Aquest tenia un cos de dues pàgines amb una llista de malalties i patologies endreçades per grau i conjunt patològic que lliurava d'anar al front als soldats i ciutadans del govern de la República. Per tant sabem que metges com el Dr. Pedro i Pons van fer ús d'aquest, i que es va publicar al final dels grans reclutaments per la picaresca i desesperació de moltes famílies i persones que no volien anar a lluitar i buscaven als metges per dits informes desfavorables per evitar anar al front.¹⁴⁶

A la Universitat el gran focus on es reflexava el conflicte va ser al patronat, que desesperat anava reiterant cada cop mes al grup de membres del claustre per a reprendre les seves funcions dins la universitat, però per seguretat personal, ideològica o altres es van mantenir en la seva postura. Tot i que era habitual manifestacions, declaracions de suport i actes polítics en homenatge a l'exèrcit popular. La guerra va arribar a la universitat al 1938, primer amb els bombardejos, i després posant serveis a l'exèrcit, sobretot sanitat i química. L'edifici central va quedar inutilitzable i es van suspendre classes, traslladant-se tot a la facultat de medicina i als locals del institut obrer de Sarrià. Passat aquest contratemps es va preparar el curs 38-39 amb normalitat i es van nomenar professors auxiliars i ajudants per a cobrir vacants produïdes per les baixes de numeraris. Es va aprovar un nou estatut, i la necessitat de finalitzar la reorganització, el reglament dels funcionaris etc. La última reunió del patronat va ser el 20 de desembre del 1938 i fins la data va intentar mantenir la cohesió de l'estructura universitària.

L'última etapa de la Guerra va anar des de novembre del 1938 fins al 28 de març del 1939. Va culminar amb la desintegració política interna de la

¹⁴⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D10) 17/09/1938 Article sobre la llista de malalties i patologies per evitar anar al front republicà a lluitar.

República. Entre desembre i gener Franco va conquerir Catalunya. Els republicans van contemplar la possibilitat de rendir-se a Franco, però aquest va promulgar la Llei de responsabilitats polítiques després de 1939, que no deixava esperances a una sortida del conflicte. Aquesta va ser una llei que es fonamentava en la inhabilitació per a càrrecs públics, desterraments i la sanció econòmica. Va ser retroactiva a octubre de 1934, i van castigar per oposició al Movimiento o "*Auxilio a la rebelión*". Era una normativa per anular a l'acusat i enfonsar econòmicament el seu entorn, significava la mort, empresonament, exili, ostracisme, discriminació professional, i el tenir que passar per una dura depuració.¹⁴⁷

A Principis de 1939 amb tot perdut molts professors van marxar a l'exili entre ells el mateix rector pels possibles càstigs del bàndol nacional, ja clar vencedor. Una vegada imposada la realitat es va organitzar l'evacuació del professorat més compromès amb la causa republicana.

El 26 de gener de 1939, un escamot de soldats va prendre possessió de l'edifici de la Universitat i la Universitat Autònoma va ser dissolta per decret el dia 28 de gener del mateix any dos dies després d'ocupar amb les tropes Barcelona. Emilio Jimeno Gil va ser automàticament nomenat rector de la Universitat i Francisco Gómez del Campillo jutge encarregat de les depuracions del personal docent. Tots dos eren antics signants del manifest dels 41 i havien sigut opositors a la tasca del patronat i a l'autonomia universitària. Antonio Quintana, secretari polític del ministro de Educación Nacional es va fer càrrec dels centres educatius de la província de Barcelona i va visitar la universitat on va rebre personalment l'adhesió al moviment nacional dels catedràtics i professors presents. Poc a poc els professors que havien prestat servei al bàndol nacional van anar tornant a Barcelona, i els addictes a les noves autoritats es presentaven e incorporaven a les càtedres conscients de la

¹⁴⁷Palomar-Martínez. Juan-Manuel- Los-médicos-castellonenses.-Represión-y-poder-político-1938-45.pdf <http://www.congresovictimasfranquismo.org/wp-content/uploads/2011/12/19.->

seva posició de força. Aquells que van restar esperaven adaptar-se però van tenir que sofrir una xarxa d'espies delators i llargues depuracions¹⁴⁸.

La llei del 10 de febrer de 1939 va establir les bases per a les depuracions dels càrrecs públics que havien de demostrar la seva adhesió al nou estat¹⁴⁹. Tal i com va fer el Dr. Pedro i Pons al II congrés Mèdico Militar. L'ordre de depuració dels metges va tenir data del 6 d'octubre de 1939. Aquestes depuracions també es van aplicar a l'empresa privada. També amb la llei es va establir que es reservaven el 80% de les places d'oposició i concurs per al bàndol guanyador. Per mitja de la repressió social i el filtre depurador es va marginar i neutralitzar als vençuts aconseguint la fidelitat al règim del món laboral. Segons F. Bagan, no es va perseguir solament el càstig a les accions, si no als que van tenir càrrecs de responsabilitat i en segon lloc la pertinença a partits i sindicats d'esquerra.

El Dr. Pedro i Pons va ser un dels signants del manifest dels 41, el qual tot i no compartir tot l'articulat i les postulacions dels organitzadors, al ser més neutral, però signant per protegir els seus interessos a la plaça, el patronat el va situar al mateix nivell. Com s'ha anat veient va patir el mateix càstig que els signants a la República amb depuracions, cessament de càrrecs a la universitat, va ser apartat de les institucions catalanes, detingut dues vegades, qualificat de no addicte a la República, i increpat constantment per alumnes i professors. Es veu que a la segona etapa de la Universitat Autònoma el doctor Pedro i Pons va ser mig perdonat, tal i com es veu per la seva participació a les institucions catalanes de medicina una altra vegada. Tot i així encara es recordava que va signar el manifest, potser es va retractar o suavitzar la seva postura, però igualment va ser intentat de depurar pel comitè revolucionari i empresonat, però se el deixa romandre a la universitat per la seva suavització en les postures, tot i que controlat. A finals de 1938 encara el doctor era a Barcelona i en vista que la guerra estava perduda probablement va agilitzar els

¹⁴⁸ Otero Carvajal, Luis. *La destrucción de la ciencia en España: depuración universitaria en el franquismo*. Editorial Complutense, Madrid 2006.

¹⁴⁹ Claret i Miranda, Jaume. *La Repressió franquista a la universitat catalana : La Universitat de Barcelona autònoma, de la segona República al primer franquisme*. Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives ; Vic : Eumo, 2003.

seus contactes amb antics companys, alumnes i col·laboradors que havien signat el manifest, i sobretot, que havien sigut castigats per la República o s'havien passat al altre bàndol. Per tant el doctor tenia amplis contactes amb membres signataris que eren del bàndol Nacional. Uns d'ells Joan Flors i M. Bañuelos amb els qui estava col·laborant en la redacció d'un tractat de patologia. Juan Flors i Garcia era metge i propietari, fundador del sindicat catòlic de Vila-Real, i va passar a ser president de la cambra de comerç i de la diputació provincial de Castellò amb el Franquisme. No solament això, si no que ara el fet d'haver signat el manifest dels 41 tornava a sortir a la llum i aquesta vegada en comptes de retractar-se o suavitzar la seva postura, el doctor va manifestar estar totalment d'acord i haver sofert les calamitats del patronat, comitès revolucionaris, alumnes, i un llarg etcètera com els demes signants d'aquest. Per tant el Dr. Pedro i Pons que no havia participat en cap càrrec ni universitari ni polític ni de cap entitat per la mateixa discriminació que va tenir per ser un dels signants del manifest, li va facilitar l'entrada al règim sense patir gaire. També amb el fet de col·laborar en treballs amb alts càrrecs ara del franquisme, i haver-ne col·laborat avanç, li va facilitar l'entrada. Tot i així sembla ser que no era suficient, ja que encara hi havia el fet que en la segona part de l'autonomia de la universitat ell va romandre al càrrec, i va ser quan mes càrrega política hi va haver. El fet de que va suavitzar la seva postura al manifest podia portar-li problemes i es necessitava una prova feicient de la total adhesió al règim. Cal dir que semblava ser que en l'última etapa de la guerra el Dr. Pedro i Pons va patir contratemps de tot tipus amb els comitès a la universitat i potser també va agafar certa aversió a la República, per tant va maximitzar contactes amb l'altre bàndol. No es pot descartar en vista el gran nombre d'amics i col·laboradors que van anar a parar sobretot als anys finals de la guerra al bàndol nacional, que li anessin preparant un lloc a ell, ni es descarta que pogués anar enviant informació a l'altre bàndol i es beneficiés d'algun premi per col·laborar amb els nacionals. El que si que es sap es que a partir de l'entrada del franquisme a la Universitat el doctor Pedro i Pons va passar a ser un element exemplar en la facultat, i un actiu del reorganitzament franquista. No hi ha documentació que parli de la transició del doctor, però es pot especular que els seus amics i col·laboradors van voler rescatar al seu mestre.

Al bàndol franquista es va voler organitzar i unificar criteris medico assistencials per a planificar millor l'assistència sanitària als soldats. Per tal es va celebrar el "*I Congreso Médico Militar*" a Lluçanès i el "*Congreso de Cirugía de Guerra*" al maig de 1937. El text es va publicar al 1938 sota la direcció del metge Lorenzo Gironès Navarro, curiosament un antic col·laborador del Dr. Pedro Pons. Després de la Batalla de l'Ebre es va creure convenient celebrar un segon congres "*II Congreso Médico Militar*" a Castelló de la Plana els dies 9, 10 i 11 de febrer de 1939.

Va ser en aquest congrés que el doctor Pedro i Pons va haver de pronunciar-se obertament, ja que amb la seva trajectòria, paraula i la signatura al manifest no hi havia prou. Segons el Dr. Moisès Broggi en una entrevista feta al 2011, va afirmar que el Dr. Pedro Pons durant la guerra no es va moure de Barcelona, va continuar. No va col·laborar molt amb la universitat autònoma. Broggi va reiterar que va ser neutral, no va ser contrari, per que deien que hi va haver professors que van ser contraris. Cal dir que Broggi desconeixia la implicació del doctor dins el manifest, i per amistat amb el Dr. Pedro i Pons omet a l'entrevista el passat fosc del doctor. Broggi va afirmar que generalment van ser els professors poc brillants els que es van posicionar en contra l'Autonomia, per que a la universitat autònoma, els alumnes podien triar la facultat que volien, no estaven obligats a anar a la facultat que els acullis. Podien anar a Sant Pau, al Sagrat Cor, etc; i que es van integrar una sèrie d'hospitals, i que als de llavors no els hi va agradar. Cal recordar que entre ells era el Dr. Pedro i Pons. Per tant es necessitava un posicionament clar del doctor per ser acollit pel règim. Broggi al conèixer el fet del congrés va afirmar que probablement el Dr. Pedro i Pons no va tenir altre opció, en el qual te raó però no en la base, que era que havia de pronunciar-se obertament i que amb l'anterior no era suficient. En tot cas si es pronunciava de fet i d'actuació seria recompensat. Tot i mai pronunciar-se de fet i d'actuació el Dr. Pedro i Pons en temes polítics i socials com hem vist a la seva trajectòria, al congrés va tenir que fer-ho, i en tot cas renegar dels seus ideals i entrar dins el règim si volia subsistir com havia fet. Ja en aquell moment i amb 40 anys va passar a ser un dels catedràtics mes veterans de la facultat després de la guerra, i era escollir

entre un premi suculent i salvar la facultat, o oblidar i abandonar-la per sempre i tornar a ser un metge ras. El doctor Pedro i Pons tapat i recolzat pels seus antics companys i col·laboradors del manifest, de clínica, d'articles i de feina va ser rebut amb els braços oberts pel nou règim al congrés, on la seva presència va rebre la mes alta càrrega política.

El congrés va escollir la ciutat de Castellò per que era presidida la diputació provincial pel Dr. Joan Flors. Altre motiu va ser per ser a menys de 20 km de les trinxeres. Al congrés van assistir mes de 300 metges, i passat el congrés es van editar les actes.

La inauguració va ser dedicada a recordar caps i oficials metges i soldats del cos de sanitat militar caiguts a la lluita i un gran nombre de fotografies

A la sessió inaugural que es va fer al Teatre Principal va ser presidida pel general Antonio Aranda mata, el general Pablo Marín Alonso i els coronels Abrados, Garcia Navarro, Amado Lóriga, Francisco Gómez Arroyo i altres autoritats civils i eclesiàstiques. Al discurs inaugural el general Antonio Aranda va agrair l'assistència de metges i científics de primer ordre. Al pròleg de les actes ja es va trobar la referència al Dr. Pedro i Pons on es van referir a l'honra amb la seva assistència i col·laboració. El Dr. Pedro i Pons va fer el discurs de clausura del congrés amb l'Article *“Enfermedades por carencia de alimentos durante la dominación roja en Barcelona”*. Continuant al pròleg es refereix que el catedràtic Dr. Pedro i Pons va donar una admirable e impressionant lliçó clínica sobre les malalties per carència d'aliments durant la dominació roja a Barcelona. El Dr. Pedro i Pons va ser presentat pel Dr. Juan flors Garcia, el president de la diputació provincial, i va afirmar el següent a la seva presentació:

“El Doctor Pons, que ha vivido en ese que fue infierno en Barcelona, eminente figura de la medicina española y dignísimo catedrático de aquella universidad (...) sólo he de decir de él que des de hace dos, cuatro, diez años, des de cuando fue

profesor de la Facultad de Medicina de Barcelona, y aún mucho antes es de los que aman verdaderamente a España."¹⁵⁰

En l'article que presenta el doctor Pedro i Pons es pronuncia públicament, i per a demostrar que no era en contra el règim i que havia sigut fidel a aquests ideals es resum en:

Que mentre el poble passava fam els elements oficials, militars i fins a cert punt els empleats de l'estat, rebien lots d'aliments amb major o menor freqüència. Es a dir hi havia una classe privilegiada, i va seguir en que els ciutadans no contaven amb altre cosa que no fos un tiquet d'un menjador popular. Significava que eren conduïts a acceptar un menú d'una monotonia i pobresa desesperant, que a la llarga acabava per provocar trastorns metabòlics. Continuava explicant que els menús consistien en lleties o purés bullits, sense oli, freqüentment sense pa i amb una quantitat de 50 grams aproximadament. Els obrers i la població civil es veien obligats a recórrer llargues distàncies per a presentar-se a les fabriques i tallers, i la alimentació era insuficient, ja que aplicava el predomini de malalties entre els homes, obligats a exercicis físics notòriament desproporcionats a la xifra de calories ingerides per la alimentació. Aquesta afirmació la va portar al límit afirmant que aquests obrers es quedaven sense energies i ho passaven pitjor que els presoners de les Xeques. Després va continuar parlant de la seva clínica, sobre anatomia patològica, patogènia i el tractament de la desnutrició on van utilitzar l'àcid nicotínic en la qualitat de vitamina PP. Al final del discurs el doctor va afirmar el següent:

"Es seguro que las normalizaciones de la vida ciudadana en todos sus aspectos, des de la llegada del Glorioso ejército nacional, nos prive afortunadamente de apreciar el exacto valor terapéutico de esta substancia".

El doctor va ser molt ovacionat i el general Antonio Aranda Mata, el president del congrés va acabar de donar mes tint polític a l'article fet per a propaganda del règim pel doctor, ja que el tema alimentari no solia ser la

¹⁵⁰ Actas del II Congreso Médico Militar 1939, Pàg XLIV.

especialitat del doctor, ni un dels temes que mes investigués com es veu als articles. També s'afirma que l'article va ser maquillat com a carta de presentació dins el règim i va tenir certa transcendència on es subratlla el relleu que va donar l'exèrcit franquista a la participació del doctor, que va ser arropat pels seus antics col·laboradors de la universitat que el rebien amb els braços oberts. La seva contribució va ser la que mes carrega política va tenir pel fet de tenir que demostrar que era addicte al règim franquista i que va ser del bàndol dels signants del manifest dels 41, que no es va retractar i que va passar penúries en mans dels republicans.

Al finalitzar el discurs del Dr. Pedro i Pons el General Antonio Aranda mata va afirmar:

“Afortunadamente, la España y el ejército de Franco han terminado con estos horrores que habrá que cargar mañana en la cuenta de los que los provocaron, porque es mucho más monstruoso esto que acabáis de oír, que todos los males de la guerra. Menos mal que todo esto lo estamos escuchando de la boca de un catalán español y podemos aplaudir, como habéis aplaudido conmigo, eso que debemos aplaudir y amar de Cataluña”.

Per tant el doctor es oficialment pronunciat a tot el ideari franquista amb un article que toca de fons amb la fibra i un lema bàsic de Franco, *“Ningún español sin pan ni lumbre”*. I amb el fet de ser català reconegut i catalanista quan es va retractar o suavitzar a la segona part de la Autonomia a la universitat però addicte al règim, i gran amant de l'Espanya de Franco i el nou règim. Pronunciat aquest discurs i gràcies a la publicitat que va donar el doctor al nou règim dins el mon científic amb l'article brillantment escollit per a pronunciar-se, a partir de llavors, sumant el fet de ser un catedràtic ja veterà a la Universitat, se li va encomanar altres tasques per assegurar-se que realment estava dins l'ideari del que ha pronunciat i alguna que altre recompensa o premi.¹⁵¹

¹⁵¹ Hervàs i Puyal, Carles; Calbet, i Camarasa, Josep Maria.L'assistència d'Agustí Pedro Pons al Congreso Medico Militar (Castelló, febrero de 1939), Gimbernat 2000, 33, 229-232.

Clausura del Congreso Médico-Militar

Castellón 13. Ha terminado sus tareas el Congreso Médico-Militar del Ejército de Levante. Mañana y tarde han estado reunidas las diferentes secciones del mismo, dándose a conocer interesantes trabajos. Estos pasan de setenta.

En el teatro Principal se verificó la sesión de clausura, presidiendo el general jefe del Ejército de Levante, don Luis Orgaz.

El doctor don Pedro Pons, catedrático de la Facultad de Medicina de Barcelona, pronunció una interesante conferencia sobre el tema *Las enfermedades por carencia alimenticia durante la guerra*. El doctor Pons fué muy aplaudido y felicitado por su magnífica disertación.

Asistieron todas las autoridades civiles y militares.

El Congreso ha obtenido un gran éxito, habiendo concurrido al mismo prestigiosos representantes de la Medicina española, siendo un gran honor para Castellón que tan hermosa manifestación científica—la primera de esta índole desde el principio del glorioso Movimiento nacional—haya tenido lugar en esta capital.

ABC. Sevilla. 14/02/1939 Pàg: 18

Una vegada adherit al règim sense cap altre sortida que el pronunciament, el Dr. Pedro i Pons va ser requerit a afiliar-se al sindicat únic, la *Falange Española Tradicionalista i de las J.O.N.S.* i se el va fer col·laborar en la posterior depuració i càstig de persones de l'entorn del doctor. La postura d'ell va ser la de intentar no embolicar-se massa i poder salvar a coneguts, col·laboradors, alumnes etc. Cap al març de 1939 la Falange va enviar una carta al doctor reclamant uns avals per integrants dels camps de concentració, per tant se li estava demanant col·laboració per avalar a persones dins el règim, de la mateixa forma que li van fer a ell. Un altre exemple el trobem amb la demanda de retorn del Dr. Pedro Barceló Torrents, reclamant-ho a la Secretaria de la Jefatura de Sanidad Militar de Barcelona per a que continues els seus treballs al Clínic. Aquesta sol·licitud va ser

contestada al maig de 1939 favorablement i es va destinar el soldat Pedro Barceló que era a Palència al clínic a continuar amb els seus treballs de Reumatisme, ja que el Dr. Pedro i Pons el considerava molt valuós per les seves activitats en profit de la pàtria.¹⁵² Mes tard Barceló seria el pare del Reumatisme avalat pel Dr. Pedro i Pons. En tot cas si la situació de recuperar algú es veia complicada simplement no feia res per no implicar-se com feia tothom.¹⁵³

L'Hospital Clínic i la facultat havia quedat amb moltes càtedres i serveis sense els seus caps, i moltes biblioteques i laboratoris abandonats amb una sèrie de gent amb ganes d'ocupar llocs simplement presentant com a mèrit el haver arribat amb l'exèrcit vencedor, o ser antics amics de membres de les clíniques, ajudants o assistents. Per tant es va formar amb ells una nova jerarquia. Les clíniques que mes van patir van ser les quirúrgiques i la de pediatria, però en contrari les mèdiques van poder aguantar mes, sobretot amb la renovació de la confiança en el Dr. Pedro i Pons i Francesc Solervicens. Com es comenta, a la facultat els professors que havien intervingut a la reforma o havien destacat per les seves idees, que generalment eren els millors van haver de desaparèixer o marxar deixant un buit gran i difícil d'omplir, va haver una fugida massiva de cervells. Aquests espais buits es van anar omplint molt ràpidament per gent improvisada, sense preparació i amb mes mèrits polítics o de guerra que científics. D'aquí que el Dr. Pedro i Pons anés ascendent meteòricament com a veterà i com a científic.

El doctor Pedro i Pons va ser reposat dins la càtedra, però no va ser fins el novembre del 1939 que es va constituir novament l'organigrama concret de la universitat. Per tant els professors van restar allà com si res als seus càrrecs i càtedres fins que van arribar les depuracions. Mentre hi va haver aquest impàs es fa formar una comissió gestora de l'Hospital clínic i de

¹⁵² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D15) 28/05/1939, Sobre amb els segells de la Jefatura Militar de Sanidad amb resolució i instància.

¹⁵³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D13) 04/03/1939, Carta de la Falange i Jons de Barcelona signada per Teodoro Moreno sobre la demora d'aval.

la Facultat de Medicina amb caràcter provisional mentre no es resolgués la nova organització per part de les noves autoritats. Aquesta es va aprovar per ordre de l'autoritat militar i substituïa l'antiga junta administrativa. Aquesta comissió va ser formada pel Dr. Vicent Carulla, nomenat pel governador militar, i 4 vocals, entre ells el degà de la facultat de medicina, que va ser nomenat Pere Nubiola, i altre pel rectorat, que fou nomenat el Dr. Agustí Pedro i Pons, un altre per la delegació provincial de sanitat i l'últim per la corporació local.¹⁵⁴

“Por autoridad militar ha sido aprobada la propuesta de constituir una comisión gestora del hospital clínico de la Facultad de Medicina que, con carácter provisional y mientras la superioridad no resuelva lo que en definitiva sea procedente, sustituirá a la junta administrativa de dicho establecimiento y entienda en los problemas que ha planteado en la marcha del hospital el desorden introducido por la dominación roja.

La citada comisión está compuesta por los siguientes miembros: Presidente (designado por el Sr. Gobernador militar) Dr. Vicente Carulla y 4 vocales, uno de ellos el Sr. Decano de la facultad de medicina y los restantes designados por este rectorado, por la delegación provincial de sanidad y por las corporaciones provincial y municipal conjuntamente.

El rector que suscribe se complace en comunicar a vs. que ha acordado designarle para que forme parte de dicha comisión, como vocal representante del rectorado.

Lo que comunico a vs. para los efectos procedentes.

Barcelona 20 Marzo 1939. “

¹⁵⁴ Expedient del Dr. Agustí Pedro i Pons, Arxiu UB.

Aquesta comissió va durar fins a principis de 1940, i entre altres tasques el Dr. Pedro i Pons havia de representar al rectorat, l'Hospital i la Facultat de Medicina en qualsevol acte, visita o tràmit que sorgís. Molts d'aquests actes van ser propagandístics, un d'aquests el trobem en la visita del Comte del Montseny a l'Hospital Clínic al 30 de març de 1939.

Tal i com es resum a la premsa, el Comte del Montseny, José María Milá i Camps, va ser nomenat president de la diputació de Barcelona i va restar durant uns mesos al càrrec. Milà va ser un empresari sortós premiat pel rei Alfons XIII que durant la República va ser empresonat al Uruguai i alliberat. Va escalar al govern franquista de Burgos. La família Milà era monàrquica, demòcrata i lliberal, per tant va durar poc al càrrec per encaixar malament dins la propaganda i ideologia del Franquisme per frases com: "Quien tiene que decir "Arriba España" es el humo de las chimeneas de nuestras fábricas", aquest ideal poc mesos després el va portar a ser destituït.

El comte va venir a visitar l'hospital i la facultat per avaluar i mirar de donar una solució ràpida i definitiva al problema de la beneficència que com a la publicitat del règim es deia venia de la desastrosa actuació dels rojos amb un volum insospitat.¹⁵⁵ El president de la diputació el senyor Milà va visitar l'Hospital i la Facultat acompanyat del vicepresident de la corporació local Felipe Batlló i del diputat de beneficència José de Peray. Aquests van ser rebuts per una comitiva formada pel director de l'Hospital i president de la comissió gestora, el Dr. Vicente Carulla, el degà de la facultat de Medicina el Dr. Pere Nubiola, el secretari de la Universitat el Dr. Mariano Soria i els doctors Agustí Pedro i Pons, Manuel Saforcada, Josep Maria Bartrina, Fernando Casadesús, Salvador Gil i Vernet, Jaume Peyri, Manuel Taure i Francisco de P. Viader. Curiosament la gran majoria signants del manifest dels 41, col·laboradors antics i companys del Dr. Pedro i Pons que van anar a parar a les files franquistes a la guerra i que mes tard van tornar a la facultat i ocupar llocs destacats. D'aquí la explicació de la gran rebuda del doctor Pedro i Pons pel Franquisme. Aquestes persones van romandre en llocs destacats

¹⁵⁵ La Vanguardia, edició del divendres 31 de març de 1939, Pàg: 3.

de la facultat i universitat fins que van anant jubilant-se, molts premiats pel franquisme.

Pel que fa a la visita del Comte, es va visitar les sales i laboratoris i es va informar de les necessitats de l'hospital. Els malalts pel gran volum i falta de llits eren molts en matalassos al terra, hi havia carència de sabanes i tovalloles, faltes de les quals es van atribuir a que els rojos se les van apropiat, al igual que amb la vaixella de l'hospital que va desaparèixer gairebé tota sencera per falta de metall per la guerra. El comte va prendre nota, i va afirmar que calia posar els hospitals en situació de desfogament econòmic i a l'alçada de la importància de Barcelona. Per comentaris d'aquesta índole va ser incòmode pel franquisme i poc després destituït, però utilitzat com a element propagandístic¹⁵⁶.

El final de la guerra es va celebrar a Madrid el dia 28 de març de 1939. El 13 d'abril del mateix any, el Noticiero Universal recollia: *“La universidad redimida del marxismo e incorporada a la España nacional ha estado salvada de la horda rojo-separatista que había dejado a la universidad de Barcelona desespañolizada”*.¹⁵⁷

A partir de mitjans de 1939, amb la plaça ben assegurada pel franquisme dins de la nova universitat, havent desaparegut les grans figures de la medicina catalana (exilis, depuracions, morts, inhabilitacions) i quedant la facultat com l'òrgan representant de la medicina vers les institucions mèdiques que pràcticament estan inoperants i destruïdes, el camí ascendent del doctor Pedro i Pons s'obre fins el final dels seus dies en una carrera mes que ascendent i amb la projecció que això i aquest paraigües li brinda.

Prova d'aquest fet va ser al maig de 1939 quan el doctor Pedro i Pons va ser convidat pel Dr. M. Bañuelos de Valladolid a continuar amb la creació d'un tercer tom de l'obra “Manual de Patología Médica”, on la redacció seria casi exclusiva pel Dr. Pedro i Pons, per alleugerar la feina a Bañuelos. Dins de la

¹⁵⁶ Muñoz Pujol, Josep Maria. *El Clínic investigat : de la Guerra Civil a la democràcia*. Pagès, 2013.

¹⁵⁷ El noticiero Universal, 13 d'abril de 1939.

carta es dona cita a la vida que va tenir el Dr. Pedro i Pons a la guerra, exposant que va ésser pres pels republicans, i que va ser molt perseguit per ells, amb la sort que ha tingut de salvar-se i veient que ara tot s'arreglarà, posant accent als companys i éssers que ha perdut a la guerra.¹⁵⁸

Dr. M. Bañuelos (catedrático de patología y clínica médica en la Universidad de Valladolid)

Valladolid, 12 de mayo de 1939

Sr D. Agustín Pedro Pons

Mi querido amigo:

Después de tres años de forzosa interrupción de correspondencia, la reanudo hoy en primer lugar para felicitarle por haber salido con poco daño de la terrible catástrofe pasada.

Supe a su tiempo por evadidos de Barcelona y por el amigo Flors que estuvo Vd. preso por los rojos y que fue muy perseguido por ellos, pero en fin, vive Vd. y ahora todo se arreglará. No así nuestros familiares que nos asesinaron tres en Madrid y uno ahí en Barcelona, en el barco "Uruguay".

Le he mandado saludos con varias personas, después de conquistada Barcelona por las tropas del Generalísimo Franco, y no he querido escribirle antes por que imaginaba que su situación de ánimo no estaría en condiciones de abordar las proposiciones que tenía que hacerle.

Nuestro amigo Juan Flors está editando la segunda edición del Manual de patología Médica, y ya está compuesto el primer tomo, cuyas pruebas estoy corrigiendo estos días, y muy pronto comenzará a componerse el segundo. Flors y yo hemos pensado pasar su capítulo tercero, para darle más tiempo, no a que le corrija y le retoque pues no lo necesita; ya que Vd. hizo un trabajo magnifico para la primera edición; lo hemos hecho para que Vd. mas descansado y con más animo disponga simplemente las pequeñas supresiones y ediciones que considere oportunas. De estas últimas quizás quisiera vd. poner acondroplastia.

También podría Vd. hacer que algunas partes fueran en letra menuda para que de este modo lograr alguna edición sin aumento de páginas.

¹⁵⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D36) 12/05/1939, Carta del Dr. M. Bañuelos enviada al Dr. Agustí Pedro i Pons.

En fin, amigo Pons, Vd. resolverá la cuestión como lo estime mejor.

Cuando nos veamos charlaremos extensamente de los tres años transcurridos y mientras tanto, reciba Vd. y su familia mis saludos más cordiales y salude también a los buenos amigos que en Barcelona han salvado la vida de la horrible tragedia.

Sin otra cosa, le abraza efusivamente su buen amigo.

M. Bañuelos.

Després de la guerra el problema hospitalari era gran i les noves autoritats havien de fer front a aquest període. L'Hospital Clínic va ser segons les autoritats franquistes saquejat on va desaparèixer l'instrumental mèdic i el material, la roba fins i tot la vaixela. Va ser el compte de Montseny que va voler intentar pal·liar això i li va donar prioritat recaptant utensilis per al mateix. El mateix van fer les autoritats locals i es va intentar recaptar el material el mes ràpidament possible.¹⁵⁹ Cap al Juny de 1939, per la premsa es va continuar veient la prioritat de la comissió gestora junt amb les autoritats, d'accelerar el procés de reposar el material a l'Hospital i posar-ho al dia. Això generava al règim publicitat, sobretot a les noves autoritats. Per tant els discursos a peu d'hospital contra el marxisme i el domini republicà es van multiplicar en base d'aquest problema i als donatius que rebia l'hospital. En concret es pot destacar un molt important fet pel govern italià, el qual l'alcalde de Barcelona de llavors darrere un discurs anti-marxista i de fe cega en Franco, en va fer lliurament a l'hospital i la facultat, on va assistir tota la plana major de les autoritats locals i italianes amb Carlo Bossi, consol del règim de Mussolini al que se li va fer una gran exaltació. També van aprofitar aquests actes la comissió que dirigia l'hospital i les noves autoritats del mateix i la facultat per exaltar la gran ajuda i la gran feina que estaven fent per a salvar-ho, sempre sota el gran paraigües del nou règim.¹⁶⁰ Tot això, però sobretot l'ajuda externa per part d'Itàlia i Alemanya també per a la reconstrucció, es va fer en base a publicitat dels règims autoritaris que allà imperaven i en que es va reflexar Franco per a justificar el seu règim i aliança, suport, etc. El mèrit d'aquestes ajudes va venir en part amb l'arribada al juny de Serrano Suñer a Barcelona

¹⁵⁹ La Vanguardia edició del disabte 6 de maig de 1939, Pàg: 3.

¹⁶⁰ La Vanguardia edició del dimecres, 21 de Juny de 1939, Pàg:2

que portava aquestes ajudes en base a l'organisme que presidia, que era el de Regions Devastades, creat el 2 de març de 1938 per a la reconstrucció de les ciutats i pobles. Serrano Suñer, Germanofil i gran intermediari de Franco amb Hitler i Mussolini, va portar ajudes i donatius d'aquests estats buscant el suport, i carregats amb molta publicitat dels mateixos. Un any mes tard Serrano Suñer conegut també com el "Cuñadisimo" va ser nomenat a la cartera de relacions exteriors amb la explosió de la II Guerra Mundial per fer d'intermediari amb els governs alemanys i italians o anomenat d'altre forma amb l'eix.¹⁶¹

El final de la guerra va portar a molta gent veure desaparèixer amics, companys, familiars, patir moltes morts i un gran trauma per a tothom. Del Dr. Pedro i Pons poca cosa sabem de la seva vida privada en aquest sentit al ser una persona molt hermètica. Però com anècdota es pot comentar que es conserva en aquest cas una carta d'una de les amants del doctor, i que ens fa conèixer una mica mes com era personalment, que solament sabem especulacions en boca de coneguts del mestre. Sabem que no es va voler mai casar ni formar família, aquesta decisió sobretot on la família era una part bàsica de la societat de l'època, no s'entén si va ser per algun fet traumàtic que li va poder passar al doctor amb alguna de les seves companyes sentimentals, o si simplement la seva individualitat li impedia el poder compartir la seva vida amb algú. El que si que sabem es que des de que va guanyar la càtedra fins a la República ho hagués pogut fer al tenir la tranquil·litat i estabilitat perfecta, però que des de la proclamació de la República fins la guerra el doctor no ho te fàcil en el cas que s'hagués plantejat assolir això. El que si que sabem es que hi va haver temporades que freqüentava molt amb noies i que va tenir parelles mes o menys estables, algunes sense acabar de consolidar-se la relació i d'altres consolidades. Aquest fet junt a una gran coqueteria i elegància a la seva pròpia persona que tenia el doctor, li va donar una fama de "Don Juan", que junt amb el fet de no voler casar-se i ser lliure com si fos un bohemí als que tant admirava, li donava cert alè atractiu al sexe femení, i un aire misteriós a la seva figura, que tot dit amb el càrrec que ostentava i la seva professió li reportava avantatges. En tot cas trobem que cap al setembre de 1939, el doctor

¹⁶¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D9) 14/06/1939, Diari el Noticiero universal.

rep notícies de la seva amant Rosario, la qual segons es pot entre veure a la carta que li escriu, sembla ser que va tenir alguna història que expurgar de la República, ja que havia de marxar i estava a l'espera d'una resolució. La carta en vista que la censura les revisava era escrita amb llenguatge codificat i sembla ser que el doctor va ajudar a la seva amant a poder escapar d'alguna repressió, o simplement gestionar alguna activitat. De Rosario no se sap res més a l'arxiu personal, ni si va tornar, ni si van continuar amb la relació. El que si que sabem es que el doctor viatjava molt i que van tenir moments d'intimitat grans.¹⁶²

9 de Septiembre 1939. (Año de la Victoria).

Muy recordado Agustín, ya me tienes instalada a Madrid que tu sabes que no conocía, son altamente sensibles y grandes los daños sufridos a esta bonita capital por la guerra, seguramente estaremos aun ocho días para resolver parte del asunto que nos ocupa para ir luego a Bilbao a buscar la resolución definitiva, tengo buenas confianzas en conseguirla ya que son muchas las actividades que en este tiempo hemos desplegado para poder lograr que se determine favorablemente.

Agustín quiero que no dudes que tu recuerdo es mi mejor compañero en este viaje (Y siempre) y con el sostengo largas horas de buena intimidad y cariño que son mis mejores momentos... aun que por pena mía te sienta tan lejos.

Un beso fuertísimo tuya Rosario.

Tornant a l'Hospital i la Universitat, una vegada rebudes les ajudes per part de les institucions i per part dels donatius per a reconstruir i rehabilitar la facultat i l'Hospital Clínic, la comissió gestora que portava això amb el Dr. Pedro i Pons com a membre de la mateixa, van començar a iniciar reformes i millores, no totes orientades amb criteris d'urgència, si no a la decisió de la comissió segons els criteris propis. Una d'aquestes reformes va ser la de l'ampliació de l'auditori del Dr. Pedro i Pons amb diferents solucions,

¹⁶² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D8), 08/09/1939. Carta de Rosario al Dr. A. Pedro i Pons.

probablement la primera descartada per ser massa costosa, però se li concedeix el poder ampliar l'aforament per a 190 persones.¹⁶³

Cap a finals d'any, en concret a mitjans de novembre, tot i l'ajuda rebuda, va ser insuficient, i la comissió va presentar una memòria sobre la seva gestió dirigida a donar comptes al president de la diputació provincial de Barcelona. La memòria va consistir en una exposició sobre com es finançava ara l'Hospital Clínic i com ho feia avanç, i com ho feien els hospitals de la província. Es va fer bastant denúncia de la precarietat dels pacients i la falta de llits, amb el gran cost econòmic que suposava pal·liar això, amb una llista dels hospitals provincians amb l'Hospital Clínic a la cua en despesa per habitant a l'any. Probablement aquest document anés a parar a les mans del nou governador provincial a la marxa de Milà que va ser destituït per massa liberal i pro burgesia¹⁶⁴.

Al final de la guerra la misèria, la gana i tot el que va portar la destrucció i desesperació, va portar a un mercat negre de tot tipus d'objectes entre aquests es podien trobar obres d'art, llibres i objectes els quals eren traficades, venudes a antiquaris, o simplement van canviar de mans¹⁶⁵. Sigui com sigui amb diners a la butxaca, una persona podia adquirir obres molt barates per la gran necessitat de diners que hi tenia la gent. En aquest cas, trobem al Dr. Pedro i Pons que no li anava malament la economia i es podia permetre el luxe d'aprofitar-se d'aquesta situació¹⁶⁶. Ell gran amant de les obres clàssiques i llibres, entre altres obres d'art, va aprofitar el ben entès que se li presentava per adquirir tot tipus d'obres d'art, llibres i objectes. En tot cas, al doctor se li presenta aquesta oportunitat i a l'arxiu tenim la prova en una agenda antiga on va confeccionar una llista de llibres amb referències numèriques, les quals donarien a entendre que aquests venen d'alguna altre biblioteca i que eren endreçats de forma lògica per adquirir-ho. El llistat constava de 19 llibres que

¹⁶³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D24) 09/10/1939. Presupost i projecte de les obres de Reforma i ampliació del Auditori del Dr. A. Pedro i Pons.

¹⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D37) 18/11/1939. Memòria de la junta gestora del Hospital Clínic dirigida al president de la diputació provincial de Barcelona.

¹⁶⁵ Cabana, Francesc. *Els Anys de l'estraperlo : cròniques d'un possible empresari barceloní, 1939-1954*. Proa, 2005.

¹⁶⁶ VVAA. *Barcelona en postguerra : 1939-1945*. Editorial Efadós : Ajuntament de Barcelona : Fundació Carles Pi i Sunyer, 2014.

ell va seleccionar amb autors de l'envergadura de Voltaire, Carles III, Cervantes, etc; tots endreçats per signatura.¹⁶⁷

A finals de novembre el doctor va aconseguir un salvo conducte per anar i tornar a Madrid per motius professionals, els quals no s'acaben de conèixer, però potser per temes de nomenaments a les universitats i administració, i potser també per a motius personals. Probablement el Dr. Pedro i Pons va participar en actes publicitaris del règim i acadèmics com a representant de l'Hospital Clínic i la Facultat.¹⁶⁸

Durant l'any 1939, a l'hospital i la facultat es van crear els comitè de depuracions, els quals eren encarregats d'obrir processos a tots aquells que hi treballaven, amb l'objectiu de depurar qualsevol responsabilitat, com avanç s'explica perseguïen el fer fora a tothom que hi hagués pres partit en el bàndol vençut i no s'hagués declinat pel nou règim. Aquests comitè eren formats per gent militar i de la falange amb uniformes, i de gent del sector mèdic simpatitzant amb el règim, que actuaven amb tasca inquisitorial i sense equanimitat, on fins i tot es van afegir voluntaris per a fer mèrits denunciant gent. El comitè de depuració de l'hospital i la facultat tenia un jutge en relació amb el comitè superior que comprenia tot l'àmbit sanitari i era relacionat amb el Col·legi de Metges, i per a casos excepcionals, era derivat al comitè militar que actuaven amb caràcter sumaríssim per la severitat de les seves sancions i celeritat. Normalment es llegia els càrrecs si hi trobaven indicis, i es remarcava la gravetat dels mateixos amb la premissa que els republicans eren qui es van revoltar. La defensa era molt breu, i simplement demanava clemència o caritat, on la majoria de vegades es dictava presó o pena capital. La gran actuació d'aquest judicis va ser entre el 1939 i 1940. El Dr. Pedro i Pons no va tenir que passar per aquest calvari, per col·laborar amb el règim i ser ben acollit pel mateix sense trobar-se cap imputació i tenir un expedient de col·laboració gran a 1939. Simplement a finals de 1940 i com a un acte administratiu mes, es va donar el certificat al Dr. Pedro i Pons amb caràcter positiu i sense cap novetat

¹⁶⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D26) 22/11/1939, Agenda de 1928 amb un llistat de llibres per ser adquirits amb signatura.

¹⁶⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D20), 28/11/1939, Salvoconducte del Dr. Agustí Pedro i Pons per anar i tornar a Madrid per motius professionals, valedor d'un mes.

al respecte ni per a les autoritats, era ben arropat. A continuació es va donar notificació a la Universitat de Barcelona i es va arxivar.¹⁶⁹

Ministerio de Educación Nacional

Rehabilitación de catedráticos

Madrid 1. Por orden de este ministerio se ha resuelto rehabilitar en sus destinos, sin imposición de sanción, a don José Amorós Barra, don Tomás Carreras Artau, don Pedro Font y Puig, don Eduardo Pérez Agudo y don Antonio de la Torre y del Cerro, catedráticos en la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Barcelona; a don Jaime Algarra Postius, don Gonzalo del Castillo Alonso, don Eugenio Cuello Calón, don Eusebio Díaz González, don Luis de Valdeavellano Arcimis, don Blas Pérez González y don José María Trías de Bes, catedráticos en la Facultad de Derecho de la misma Universidad; a don Fernando Casadesus Castell, don Salvador Gil Vernt, don Agustín Pedro Pons, don Jaime Pery Rocamora, don Manuel Saforcada Adema, don Macario Soria Escudero y don Manuel Tauré Gómez, catedráticos en la Facultad de Medicina de la citada Universidad; a don Benito Fernández Riófrío, don Ramón Jordi Borrás, don Emilio Gimeno Gil, don José María Orts Aracil, don Máximo San Miguel de la Cámara y don Antonio Torroja Miret, catedráticos en la facultad de Ciencias de la referida Universidad y a don Enrique Soler Batle y don Cándido Torrér González, catedráticos en la Facultad de Farmacia del mencionado Centro universitario.

¹⁶⁹ COMB, Expedient del Dr. Agustí Pedro i Pons, document de depuració 09/08/1940.

Colegio Oficial de Médicos de la Provincia de Barcelona

En sesión celebrada por el consejo directivo de este Colegio Oficial de Médicos de la Provincia de Barcelona, el día 7 de Agosto de 1940, previo el examen de las informaciones recogidas con respecto a su conducta político-social, en relación con el Glorioso Movimiento Nacional, y visto lo preceptuado en la Orden Ministerial de 6 de Octubre de 1939, se acordó por unanimidad declarar a Vd. Depurado sin sanción.

Lo que nos es grato comunicar a Vd. En cumplimiento del precitado acuerdo y a los efectos oportunos.

Dios que ha salvado a España, guarde a Vd. Muchos años.

Barcelona 9 de Agosto de 1940.

4- Postguerra i la consagració científica del Dr. Pedro i Pons.

Acabada la Guerra Civil, tot el poder de l'estat va recaure en la persona de Francisco Franco com a "Caudillo de España" (Cap de l'Estat, Cap de l'Exèrcit i Cap del Movimiento, Fet i las JONS). Acabada la guerra es va procedir una forta repressió política, un gran control social amb depuració del personal de l'administració, l'ensenyament, una gran censura de premsa, etc¹.

Durant la dècada es va succeir l'identificació amb l'aliança de l'eix i el caràcter feixista de l'estat, acaparant la falange poder². Amb la derrota de l'eix italià i germànic, els falangistes van anar perdent protagonisme en el govern en benefici d'altres branques pro règim i es va eliminant la parafernàlia feixistitzant. Es va crea "el Fuero de los Españoles", la "Ley de Referéndum Nacional", i la "Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado" que referendava a Franco com a cap d'estat vitalici amb dret a elegir successor^{3, 4, 5}.

Amb la repressió i el gran control policial i militar, l'oposició a la dictadura no es va deixar veure, a excepció de les activitats guerrilleres dels maquis, i es va refermar el recolzament al règim per l'església i la Burgesia Catalana. Per tant era gairebé impossible reorganitzar el moviment sindical, i es va viure gran repressió en les primeres vagues dels anys 46 i 47⁶.

Respecte a l'economia, en general la renda per càpita de 1935 no es va recuperar fins al 1954, per tant es va considerar que era en una situació greu, sobretot pels menys pudents. La manca d'aliments i el racionament de menjar i subministres tant personals com industrials van estendre la fam i misèria, sobretot a les ciutats. El fet d'alinear-se la dictadura amb l'eix, i al caure aquest, i amb la no intervenció dels aliats, i l'adveniment de la guerra freda, es

¹ Díaz i Esculies, Daniel. *De la Guerra Civil, l'exili i el franquisme : 1936-1975*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

² VVAA. *Falange : las culturas políticas del fascismo en la España de Franco, 1936-1975*. Zaragoza Institución "Fernando el Católico", C.S.I.C. Excma. Diputación de Zaragoza 2013.

³ Marín i Corbera, Martí. *Història del franquisme a Catalunya*. Pagès ; Vic : Eumo, 2006.

⁴ *La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat*. Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya). Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

⁵ *El Franquisme a Catalunya : 1939-1977*. Barcelona : Edicions 62, 2005-2007.

⁶ Güell, Ampuero. Casilda. *The Failure of Catalanist Opposition to Franco (1939-1950)*. Editorial CSIC - CSIC Press, 2006.

va produir un aïllament internacional, fent que Espanya no entres al programa del Pla Marshall, i condemnat a l'autarquia. L'ambient era de gran corrupció on el contraban, el mercat negre i l'estraperlo era habitual. Els salaris havien disminuït un 25% comparats amb 1936, però per als empresaris i persones benestants els beneficis els hi va augmentar fins a un 14%. La indústria tenia dificultats de proveïment d'energia i matèries primeres, i es va portar una política de re centralització. El nucli de l'estat va ser Madrid.

Per tant acabada la guerra es va voler tornar a la normalitat, i es veu com el doctor Pedro i Pons estava en la línia de finals de 1939, reincorporat, premiat, i anant-li be les coses. Aixoplugat al règim pels vencedors. Al doctor ja se el podia veure fent vida pública i social, com si fos un petit burgès pel seu càrrec, com si formés part de la nova aristocràcia del franquisme. Al març de 1940 ja es podia veure al doctor en companyia de Carme Costa Castany sembla ser que una de les companyes sentimentals del doctor a Andratx, potser passant uns dies d'oci⁷.

⁷ Arxiu fotogràfic Agustí Pedro Pedro i Pons. (F3) 05/03/1940.

4.1 La nova realitat al nou règim.

La universitat i la investigació.

Respecte a la universitat i els estudiants es veu que després del control de la universitat per la "*Junta de Gobierno*" al 1939, integrada pels òrgans universitaris dependents del rector i degans, les primeres actuacions del nou rectorat i junta van ser la convocatòria d'exàmens extraordinaris a alumnes que havien fet els cursos d'adaptació de forma que es decantessin patriòticament.

També es van fer actuacions davant del ministeri per obtenir el lliurament de les partides econòmiques corresponents, sobretot pel manteniment de les clíniques, despeses generals i serveis.

Respecte als alumnes veiem que els altres sindicats van ser dissolts, i va quedar un sindicat únic, el falangista, el SEU. Aquest va fer pales la seva força, sobretot per Santo Tomás d'Aquino amb grans desfilades i homenatges a caiguts, i homenatges en contra els mals del separatisme i catalanisme durant els anys republicans.

La regeneració del patriotisme es va estendre a tots els estaments de la universitat, i les facultats van organitzar de forma reiterada actes d'exaltació de la cultura espanyola i els valors defensats pel nou règim. A principi del curs 1939-1940, el rector va fer una circular que deixava clar a tots els docents les noves directrius disciplinaries i de comportament de la nova vida escolar a Espanya, com el símbol de la salutació amb el braç en alt de professors i alumnes amb els que havien de començar i acabar les classes, recomanacions per a ser seguides però no del tot obligatòries i suavitzades per Gómez del Campillo.

A principis de 1940 el doctor Pedro i Pons va acabar els esborranys dels capítols del "*Tratado de Patología Médica*"⁸ del Prof. Bañuelos els quals ja havia desenvolupat al 1936, i que amb la guerra l'obra va quedar parada, i a finals de 1939 es va tornar a reactivar. A 1940 el doctor va anar enviant a Bañuelos els esborranys i es va il·lustrant amb articles de fora.⁹ També es va interessar en temes d'endocrinologia, potser també per la mateixa obra amb articles com "*Estudio sobre la "Secreción Gástrica"*" de Taure, Monguió i Monche;¹⁰ "*Sobre el origen de los cuerpos cetónicos a expensas de los hidratos de Carbono*" de Monguió i Font¹¹; "*influencia de los acidos discarboxilicos sobre la respiración y sobre el metabolismo intermediario de los hidratos de carbono del cerebro avitaminoso*" de J. Monguió¹². Dins la línia de l'article maquillat per a ser rebut al congres Medico Militar veiem que el doctor continuava amb els estudis alimentaris per carències com al article de "*Medidas Profilacticas tomadas actualmente en Alemania para evitar enfermedades por carencias alimenticias*"¹³; i malalties òssies, on es pot afirmar que en aquelles dates era estudiant aquest tema de l'alimentació, maquillant-ho a ulls del règim i dels quals es va fent publicitat. També enviava treballs sobre l'Esclerosi i sobre la patogènica general de les esclerosis¹⁴. Tot sembla ser que mes tard com es veu el Dr. Pedro i Pons considerava de profit refer el tractat de Patologia de Bañuelos fent el seu propi, i traient els tints nacionalistes, centrant-se mes en la ciència i no tant en la publicitat, aprofitant tot el potencial dels seus contactes, col·laboradors, i la facultat que va acabar dirigint pel seu Tratado.

Per altre part pel que fa a la gran especialitat del doctor, el tema hepàtic, continuav amb estudis i línies d'investigació amb col·laboradors com Surós

⁸ Bañuelos. M. *Manual de patología médica / publicado bajo la dirección de M. Bañuelos con la colaboración de J. Andreu Urra ... [et al.]*. Barcelona : Editorial Científico-Médica, 1941

⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C30 D4) 00/00/1940. Esborranys dels capítols "Enfermedades de los huesos musculos y articulaciones per a l'obra del Dr. Bañuelos.

¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D22) 00/00/1940. Estudio sobre la secreción Gástrica, origen y mecanismo secretorio del ácido clorhídrico" M. Taure, J. Monguió i J. Monche.

¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D26) 00/00/1940. Sobre el origen de los cuerpos cetónicos a expensas de los hidratos de Carbono.

¹² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D27) 00/00/1940. Influencia de los ácidos discarboxilicos sobre la respiración y sobre el metabolismo intermediario de los hidratos de carbono del cerebro avitaminoso.

¹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D30) 00/00/1940. Apunts manuscrits sobre "Medidas profilacticas tomadas actualmente en Alemania, para evitar las Enfermedades Carenciales i enfermedades oseas por carencia alimenticia.

¹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D28) 00/00/1940. Capítol III sobre les esclerosis.

amb els quals va anar escrivint a diverses mans i presentant treballs.¹⁵ Aquesta feina el va portar a la necessitat de desplaçar-se a Madrid a principis de 1940 i li va ser concebut un salvo conducte, on el control a la població era molt gran¹⁶.

Dins aquest viatge a Madrid a principis d'any es pot veure com va portar els treballs per al Tratado de Bañuelos i com va tornar a entrar en contacte amb el mon acadèmic de Madrid. També es pot apreciar com allà també les entitats van quedar molt malmeses i es van buscar idees i formules per a poder salvar-les i conservar-les. Entre aquestes trobem la clínica del Dr. Carlos Jiménez Díaz que va presentar una formula d'associació protectora i la creació d'un institut d'investigacions mèdiques¹⁷. Aquesta associació amb patronat li va demanar col·laboració al Dr. Pedro i Pons, i es va tirar endavant amb algun que altre matís¹⁸.

El Dr. Jiménez Díaz des de 1927 va ser nomenat catedràtic de Patologia Mèdica i amb el qual competia sanament amb Pedro Pons. Després de la guerra civil va ser l'homòleg a Madrid del doctor a un nivell superior pel centralisme de l'estat. Les dues grans figures de la medicina interna a partir de 1940 van ser ells dos dins l'Espanya Franquista i les trobades entre els dos i amistat va anar creixent, essent el doctor Pedro i Pons un gran admirador de l'Obra de Jiménez Díaz. La idea de Jiménez Díaz va ser el de unir la investigació amb la clínica amb la ajuda d'un grup de financers filantròpics per a crear el "*Instituto de Investigaciones Médicas*" al pavelló nº1 de la facultat de medicina de la ciutat universitària de Madrid. Al Febrer de 1935 va inaugurar la seva clínica amb col·laboradors com els doctors Barreda, Ochoa, Castro,

¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D18) 00/00/1940. Capítol del treball "Insuficiencia hepáticas experimentales" del Dr. Juan Surós Forns enviats al Dr. A. Pedro i Pons, Fistula de ECK, Hepatectomia i Intoxicación.

¹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C13 D3) 01/02/1940. Salvoconduite a favor d'Agustí Pedro Pons per Viatjar a Madrid i tornar en el plaç d'un mes, signat pel cap superior de la Policia i amb el segell de la Jefatura Superior de Policia.

¹⁷ Pérez Peña, Fernando. *Exilio y depuración política en la Facultad de Medicina de San Carlos: (sus profesores y la Guerra Civil)*. Editorial Visión Libros, 2005 .

¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D2) 00/00/1940. Llibret imprès de 39 pàgines de la "Asociación protectora de la clínica del Profesor D. Carlos Jiménez Díaz" sobre el projecte "Creación del Instituto de Investigaciones médicas".

Arjona, Miñón, Vivanco, Villasante, etc. Amb la guerra civil tots els projectes i el finançament va quedar tallat i la clínica en ruïnes. A l'acabar el conflicte a 1939, es va continuar la feina a un hotel llogat per un grup de metges, i mes tard es van tornar a traslladar al pavelló 2 de la Facultat de Medicina de la Ciutat Universitària de Madrid, Via col·laboracions van poder tenir resultats grans com el Latirisme, el tractament de les mostasses nitrogenades en el tractament del reuma, van definir la malaltia autoimmune, etc. Fins als anys 50 encara continuaven buscant un lloc on donar Assistència, docència i investigació. Pedro i Pons ja ho tenia a la facultat de medicina, i en part ja tenia adoptat un projecte similar al de Jiménez Diaz a Barcelona. A partir dels anys 40 amb totals mans lliures i sense competència ho va poder portar al màxim nivell. Jiménez Diaz gracies a el favor del ministre de Governació de la Direcció General de Sanidad, Blas Pérez, que va suggerir a Franco que l'antic *institut Rubio* pogués unir-se al *Instituto de Investigacions Mèdicas* amb una petita dotació econòmica, es va iniciar la creació de la Clínica de la Concepció. Per tant avanç d'aquest favor, la investigació a Madrid era bastant travada pel fet de no poder tenir la part hospitalària com ho tenia Barcelona, en tot cas això el Dr. Pedro i Pons ho va aprofitar al màxim i li va reportar molts èxits.

Es pot afirmar que dins la destrucció que va suposar la guerra, i com van quedar els serveis i clíniques a l'Hospital Clínic, gracies a la continuïtat del doctor, i havent sigut el director de la seva clínica, tot i les necessitats i carències que van patir, va quedar igual que avanç de la universitat autònoma, i es pot afirmar que en millors condicions que a Madrid en termes d'organització i investigació científica. Només va caldre inversió, reconstrucció, i esperar a que entressin nous professionals i col·laboradors.

Dins el mon acadèmic, es van anar estabilitzant els cursos, i es van anar normalitzant les classes, tornant a la rutina universitària, on com s'ha vist fins ara era molt típic les sessions científiques a l'auditori del doctor. Es va avançar amb les sessions reglamentaries, ara amb el format de sessions científiques, que no ve a ser mes o menys que el mateix dins el reformat auditori del doctor per poder encabir mes alumnes. Cal dir que era l'únic auditori disponible de la facultat. A les primeres sessions es podia veure comunicacions com "Sobre la

investigación de la Vitamina C en sangre y orina, en particular sobre enfermos tuberculosos” dels Drs. Francisco i P. Agustí i “*La insulina y el glucógeno*” del Dr. J. Surós¹⁹.

A Catalunya les entitats mèdiques havien quedat molt tocades durant i després de la Guerra, sobretot amb la gran fuga de cervells i metges que hi va haver, molts compromesos amb el bàndol republicà. En vista com s’ha vist en capítols anteriors que aquestes entitats tenien molta força dins el conjunt dels metges, i sobretot amb el fet identitari dins la investigació amb influència dins la universitat, es decideix controlar aquestes amb persones addictes al règim i en llocs estratègics com el Dr. Pedro i Pons. Per tant aquest es premiat com a president de l’*“Acadèmia de Ciències Mèdiques”* per ordre governamental.

Les entitats mèdiques.

Hi ha dues raons per les quals el doctor va acabar presidint l’acadèmia. La primera es la governamental, la qual necessita controlar aquesta entitat molt important com a gran simposi i centre docent, on es reunien els metges, i per tant calia algú fidel al règim i que frenés tota manifestació dissonant al règim fora de la ciència. Per tant al igual que passa a la universitat, el doctor Pedro i Pons era la persona ideal. Està tant clar aquest fet sobretot per la presentació a la primera sessió de la restaurada institució al 16 de maig de 1940 amb l’article “*Enfermedades por insuficiencia alimenticia observadas en Barcelona durante la Guerra (1936-1939)*”,²⁰ el mateix article amb el que va abraçar el franquisme tot i que matisat traient el terme “Rojos” com va presentar al Congrés Médico Militar. Per tant el doctor Pedro i Pons reafirma amb el mateix article el tint franquista i addicte al règim que tindrà l’Acadèmia, però ho suavitza buscant donar el mínim caràcter polític a les ponències vers el científic. A la llarga el control polític a l’acadèmia va ser molt gran, sobretot amb símbols nacionals dins les reunions, i la presència d’autoritats del règim a les reunions, plens i actes, que va acabar suavitzant-se a finals de la dècada. El fet en part va venir per que el doctor va buscar l’estricta discussió científica i el mínim de política.

¹⁹ La Vanguardia, Edició del dijous 8 de febrer de 1940, Pàg. 5

²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons 16/05/1940 Sessió celebrada a la nova “Academia de ciències mèdiques”

Cap a finals dels anys 50 i sobretot als 60 amb la suavització del règim es podia veure que va tornar a agafar el caràcter regionalista sense trepitjar la línia vermella establerta pel règim Franquista. La segona raó per la qual el doctor Pedro i Pons va acabar a la presidència de l'acadèmia ve donada pel fet que allà es on es va formar com a metge, i en certa part li tenia afecte a la institució, i sobretot a la seva gran biblioteca la qual volia salvar. Per tant el doctor tenia molt d'interès en tornar a reviuere l'entitat i que continués amb la tasca a l'avantguarda de la investigació mèdica, i que la biblioteca es conservés i continués creixent.

Per altre part les relacions amb organismes exteriors es van anar normalitzant a principi dels anys 40, i es va tornar a fer intercanvi d'articles científics amb països que van tolerar el règim. Amb d'altres països era mes complicat. En un principi veiem l'exemple del Dr. H. Seaden del Wingfield Morris Orthopaedic Hospital de Headington, Oxford, dirigida al doctor en referència al seu treball sobre *l'Espondilitis Melitococica*, on el mestre va enviar l'article i li va ser contestat amb altres d'Estats Units.²¹ Per tant a partir de 1940 es van començar una altre vegada a obrir relacions molt tímidament amb altres institucions científiques internacionals tot i l'aïllament en que es va veure el país i la gran afectació que això va portar a l'estancament de la ciència²².

La pobresa:

Per altre part la posició privilegiada del doctor li va portar a rebre en aquests primers anys demandes d'ajut per antics pacients, sobretot pel fet de la manca de proveïments i recursos, sobretot de gent abans ben posicionada que van acabat malament després de la guerra. En aquest com a exemple es pot veure el cas de Francis Ros de Baqué que va demanar ajut al doctor en un diagnòstic del seu marit, el qual era inhabilitat per a treballar, i del qual necessitava saber si podria incorporar-se per a generar ingressos, ja que el seu pare havia parat les fabriques i havien perdut part de la seva fortuna sense

²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D10) 27/05/1940, Carta mecanoscrita de H. Seaden del Wingfield Morris Orthopaedic Hospital de Headington, Oxford dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons.

²² Pérez Herrero, Pedro. *Auge y caída de la autarquía*. Madrid : Síntesis, cop. 2007.

poder fer-se càrrec d'ells.²³ També exemples com del Dr. Francisco Poyato Osuna de Córdoba que li va demanar al Dr. Pedro i Pons que per culpa dels pesars i pèrdues a la guerra, trobava escassetat d'insulina per tenir una afecció hepàtica diagnosticada pel doctor, i de la qual li vol demanar una prescripció de pla de llarga duració, ja que ell podia tenir més accés a aquests proveïments²⁴.

A l'Espanya de la post guerra no circulaven els abastiments i tot anava racionat tant per les persones amb més ingressos com per a les persones amb menys. El mercat negre o "Estraperlo" va aflorar fàcilment i les persones amb més recursos econòmics en podien beneficiar-se, tot i la persecució de la pràctica, la qual pràcticament tothom feia. En el cas del doctor Pedro i Pons, se sap que tenia bastants més recursos, i molt sobre la mitjana que un ciutadà normal amb la qual cosa no li deuria de faltar de res, però el que sí que es veu i sobretot a l'arxiu es que també tenia racionaments, i en aquest cas es conserva racionament sobre tabac, del qual no era fumador habitual, si no esporàdic.²⁵

Durant aquests anys veiem que Europa estava en guerra i per tant durant aquest primers anys de guerra l'eix era en auge i dominava el conflicte, per tant les notícies venien filtrades i sobretot enaltides ja que justificaven en part el nou règim. El Dr. Pedro i Pons rebia periòdicament el Diari "*Solidaridad Nacional de la Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S.*" amb informacions internacionals i nacionals on el talant era proper al eix Berlín i Roma, i on es publicaven les notícies nacionals i edictes. El Dr. Pedro i Pons en va conservar algú. També al cinema era clau per a estar informat del conflicte. El fet que aquest anés malament per l'eix podia suposar per al nou règim tenir els dies comptats, i per tant podien complicar-se les coses i molt per al doctor i el nou ordre establert²⁶.

²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D12) 21/07/1940 Carta manuscrita en un full, de Francis Ros de Baqué enviada al Dr. A. Pedro i Pons.

²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D11) 26/08/1940 Carta mecanoscrita en un full, del Dr. Francisco Poyato Osuna de Córdoba al Dr. A. Pedro i Pons.

²⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D5) 01/01/1945 Targeta d'abastiment o racionament impresa i emplenada manuscritament, de la "Comisaria General de Abastecimientos y transportes de Barcelona" a nom del Dr. Agustí Pedro.

²⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D19) 11/09/1940 Diari Solidaridad Nacional de la Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S. Numero 492 del 11 de Setembre de 1940.

En el context internacional, la II guerra Mundial avançava i cada vegada era mes polaritzada, Alemanya planejava el seu atac contra l'URSS tot i que des de l'agost de 1939 continuava en vigor el pacte de no agressió signat per Hitler i Stalin. Stalin es negava a creure els informes d'atac imminent dels alemanys. A l'abril de 1941 la URSS i el Japó també van signar un pacte de neutralitat i va permetre a aquests països centrar-se a la lluita contra els seus enemics directes Alemanya i els Estats Units d'Amèrica. Al 21 de juny de 1941 sense declaració prèvia de guerra l'exèrcit alemany va iniciar la invasió de la URSS amb la "*Operació Barbaroja*" amb un èxit rotund als primers moments ja que l'exèrcit soviètic va ser minvat per les purgues de Stalin dels anys precedents, i es va mostrar incapaç de poder resistir els atacs alemanys, i van tenir que retirar-se. Les tropes alemanyes van arribar fins a Leningrat i fins les portes de Moscó, però cap de les ciutats va caure per la resistència i el rigorós hivern que va agafar a les tropes alemanyes mal equipades, tot i que van arribar al sud i a Ucraïna^{27, 28, 29}.

A la universitat franquista de principi dels anys 40 això es va viure intensament, ja que el règim es reconeixia i justificava els primers anys amb l'eix i dins la denominada creuada contra els rojos. Al Juny de 1941 la *Jefatura del Distrito Universitario de Barcelona* va organitzar una gran concentració falangista de les quals habitualment en feia, la qual va recórrer Barcelona per mostrar el suport a l'atac d'Alemanya contra la URSS i va cridar la mobilització de voluntaris per a la *División Azul*³⁰. Gran part dels reclutes dels 650 que es van presentar eren membres de la comunitat universitària i del sindicat SEU³¹. Un clar exemple va ser la gran exposició nazi al paranimf de la Universitat de Barcelona.

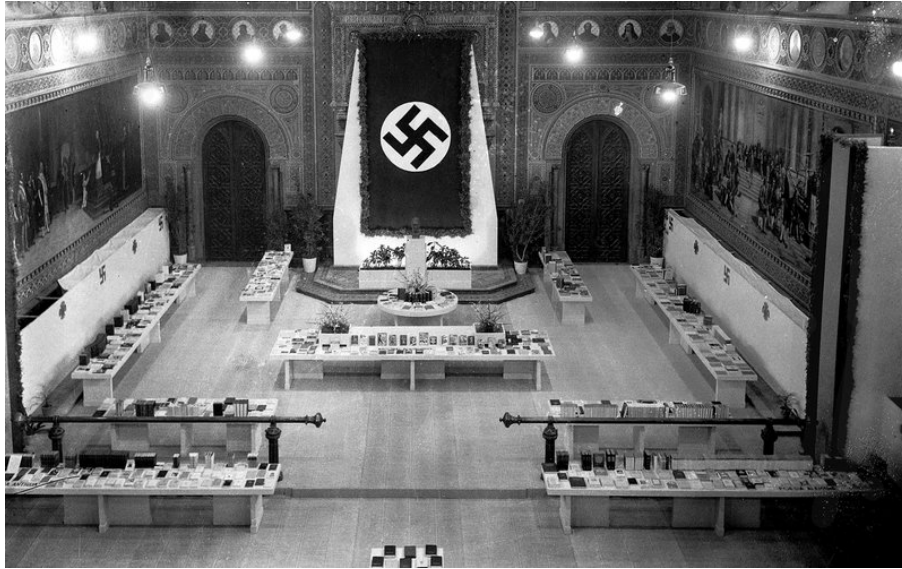
²⁷ Payne, Stanley G; Contreras, Delia. *España y la Segunda Guerra Mundial*. Editorial Complutense, 1 ene. 1996.

²⁸ Folly, Martin H. *Atlas de la Segunda Guerra Mundial*. Ediciones AKAL, 1 sept. 2008.

²⁹ Michel, Henri. *La Segunda Guerra Mundial I i II*. Ediciones AKAL, 1990.

³⁰ Martínez Esparza, Jose. *Con la División Azul en Rusia*. Ediciones "Ejército", 1943.

³¹ Ruiz Carnicer, Miguel Angel. *El Sindicato Español Universitario (SEU), 1939-1965: la socialización política de la juventud universitaria en el franquismo*. Siglo Veintiuno Editores, 1996.

Tot això es va anar diluint poc a poc. Conforme es va començar a decantar la guerra a favor dels aliats i sobretot a mitjans dels anys 40 es va veure que era possible una intervenció aliada a Espanya, sobretot apropant-se el dia del desembarcament de Normandia el qual podia ser possible que es fes a la península, i el règim va intentar al màxim el seu arrelament, i sobretot una possible defensa, tot i la incapacitat per a fer-hi front en el cas que hi passés. A partir que el desembarcament no es va fer a la península i conforme es va veient el desenllaç de la guerra el règim es va començar a dissipar de tot reconeixement a l'eix, i l'Espanya Franquista es va tancar en si mateixa i es va aïllar dins del seu àmbit d'influència fins que la guerra freda, i sobretot Estats Units van fer que el règim pervisqués, i personatges com Pedro Pons, científics d'influència ajuden al règim a que internacionalment sigui tolerat.

El doctor Pedro i Pons seguia el conflicte via els diaris i els anava guardant com a testimoni del conflicte. A finals de 1942 les notícies exaltaven les grans victòries de l'eix vers els britànics i aliats. El doctor va anar seguint el conflicte per molts motius.³²

³² Arxiu Agustí Pedro i Pons C32 D20 31/10/1942 Diari La Vanguardia Española del dissabte 31 d'octubre de 1942, any LVIII número 23.765 de 8 pàgines impreses, originalment en un sobre on era manuscrit "Diaris Antics" probablement per la col·lecció de diaris de A. Pedro Pons. Cal destacar les notícies de la postguerra i la II Guerra Mundial a 1942.

El canvi de viratge i final de la II Guerra Mundial.

Al 1944, l'escena internacional va canviar, es va modificar la primera constitució Soviètica, prenent mes força Stalin i el règim comunista que podia influenciar molt a la dissidència espanyola, sobretot en cas de caure el règim franquista. Afectat l'eix Alemany e Italià i perdent posicions vers els aliats, i essent incapaç Espanya de poder col·laborar militarment a la guerra per ser un país en la mes absoluta pobresa, e incapaç fins i tot de poder defensar-se en cas d'atac exterior, Franco al final va decidir reafirmar la neutralitat d'Espanya dins el conflicte internacional, i va donar l'esquena a l'eix³³. Per tant va deixar de tenir simpaties amb Alemanya e Itàlia, començant a retirar similituds amb els règims de l'eix molt a poc a poc, amenaçat per una possible invasió o desembarcament a les costes mediterrànies³⁴. Al març es va fer l'ofensiva soviètica a Ucraïna, cap al juny els aliats entren ja a Roma, i el 6 de juny les tropes aliades desembarquen a Normandia (França) amb el famós "Dia D". També junt amb això trobem un gran foc de resistència Maqui a Tulle que mata a 40 soldats Nazis i va posar en alerta al règim franquista. Cap al Juliol Claus von Stauffenberg junt amb altres militars alemanys van fracassar en el intent d'assassinar a Hitler i pactar una rendició amb l'operació "Valkiria", que pretenia donar un cop d'estat per derrocar a Hitler i finiquitar la guerra ràpidament pel desencís i la caiguda lliure a la que era abocada el III Reich, sobretot per les grans pèrdues militars vers els aliats. Cap a l'agost Varsòvia es subleva contra els alemanys, i mes tard es procedeix a la alliberació de París per part dels aliats on destaquen la 2ª Divisió Blindada (Divisió Leclerc³⁵) amb espanyols republicans adscrits al "Regiment de marche du Tchad" de l'exercit francès amb l'esperança de que el pròxim pas sigues alliberar Espanya. Cap al Desembre Charles de Gaulle va entrar a París, i França poc a poc va tornar a estar en

³³ Laviana, Juan Carlos. *1939-1940 Franco Hitler : diàlogo de sordos en Hendaya*. Unidad Editorial, Madrid 2006.

³⁴ S'han trobat evidències sobretot als arxius municipals com el de calafell on s'evidencia moviment de tropes i abastiments militars per a crear una xarxa de resistència a les costes mediterrànies per un possible desembarcament, sobretot a Catalunya per poder entrar per França contra Alemanya al ser una plaça fàcil de conquerir i de derrocar a Franco per ser absolutament molt vulnerable. La idea es descartar per part dels aliats per Normandia.

³⁵ Maggiar, Raymond. *Les fusiliers marins dans la division Leclerc: du débarquement en Normandie, en passant par Paris et Strasbourg jusqu'à Berchtesgaden*. A. Michel, 1947.

possessió totalment aliada. Per tant Espanya va quedar aïllada i a l'abast aliats en qualsevol moment.

A principis de 1945 la guerra ja era totalment decidida i sentenciada. Cap al gener les ofensives alemanyes van fracassar i l'Unió Soviètica va reconèixer el nou règim pro soviètic de Polònia, fet que Estats Units va veure amb recel. A Londres es va començar a fer la preparatòria dels treballs per a la futura Organització de les Nacions Unides, i a Espanya es va decretar la "*Ley Fundacional del Instituto de Cultura Hispánica*" com a recerca de buscar sinergies llatinoamericanes per suavitzar el règim a ulls internacionals i emmarcar el patriotisme en un altre marc fora els totalitarismes, tot i que encara ho continués sent. Cap al febrer Berlín va ser bombardejada amb més de 3.000 tones de bombes. També els alemanys van abandonar Bèlgica i es va establir mitjançant la Conferència de Yalta les zones d'influència de cada país a Europa. Per tant ja estava plantat el germen que després seria la Guerra Freda i es va planejar el repartiment de poder al món després de la guerra. A mitjans de febrer es va bombardejar Dresde i es va considerar el major bombardeig aliats, l'exèrcit rus va prendre posicions a 80 km de Berlín. Cap al març ja els exercits aliats van creuar el Rin. A finals d'Abril l'ex dictador de la República Social Italiana Benito Mussolini va ser executat, linxat i exposat a Milà. Per altre part Hitler es va casar amb Eva Braun i un dia després es va suïcidar avanç de l'arribada de l'exèrcit soviètic al seu búnquer a Berlín. A principis de maig, Alemanya es va rendir incondicionalment davant els aliats finalitzant la guerra a Europa i traslladant-se al pacífic on es va polaritzar entre Estats Units i el Japó.

A finals de Juny es va signar a San Francisco la Carta de les Nacions Unides i l'Estatut de la Cort Internacional de Justícia. La guerra va continuar al pacífic i al juliol es va buscar la forma de finiquitar-la ràpid per part dels Estats Units. Per tant es va arrancar el projecte Manhattan amb la prova de la primera bomba nuclear de fissió atòmica *Trinity*.

Començada l'era nuclear no va ser fins al 6 d'Agost que es va llançar la bomba atòmica "*Little Boy*" sobre Hiroshima i la "*Fat Man*" sobre Nagasaki

provocant milers de morts i l'arrasament total de les dues ciutats. El 15 d'agost el Japó es va rendir incondicionalment davant els aliats acabant la Guerra al Pacífic, i no va ser fins al 2 de setembre que es va signar oficialment el final de la guerra a bord del acorassat Missouri. Acabada la guerra tant a Europa com al Pacífic, Franco es va començar a veure en perill, i va fer passos per acontentar als aliats en el que va ser la imatge exterior del règim. Un d'aquests passos de cara a la galeria va ser el del decret d'indult per als condemnats a mort per haver recolzat la República durant la Guerra Civil.

Aquest fet va fer que molts exiliats entre ells metges de renom poguessin tornar sense veure amenaçada la seva integritat vers anys anteriors que la persecució era mes gran³⁶. De cara a l'interior tot continuava pel camí marcat amb algunes excepcions. Cap a l'octubre es va fundar la ONU i cap a novembre van començar els judicis de Nuremberg contra la cúpula Nazi per crims de guerra i crims contra la humanitat.

Amb el finiquitament de la guerra, Espanya va quedar aïllada del mon i tancada en si mateixa. Part del problema va venir amb l'anomenada Guerra Freda que pràcticament es va anar gestant al final de la II Guerra Mundial per els recels entre la URSS i Estats Units, les dues potencies que volen i competeixen per tenir la influència mundial en tots els aspectes, tecnològic, militar e ideològic³⁷. Dins el repartiment d'influència europea la URSS es quedar la influencia a l'Europa oriental, i els Estats Units l'Europa Occidental. El punt de mes rascada va ser Alemanya, la qual va ser repartida i pràcticament separada. El mon es va polaritzar en tres pols: Comunistes (influencia URSS), Capitalistes (pro-Americans) i països no alineats, els quals no es decantaven per cap dels pols. Aquests últims, molts van ser terra de conflictes on tant un bàndol com altre van intentar estendre la seva influència, i es van produir diferents conflictes.

³⁶ Zarzoso Orellana , Alfons. *Metges catalans a l'exili*. Col·legi oficial de metges de Barcelona, 2006.

³⁷ Veiga, Francisco. *La Guerra freda*. UOC, 2005. Barcelona.

Espanya va quedar en aquest tercer pol, però com una patata calenta es va trobar en l'atzucac d'un com d'altre bàndol. A l'igual que va passar al inici de la guerra que va ser precursora del conflicte, va marcar el final d'aquest. En el cas d'una intervenció aliada contra Franco s'havia d'establir el govern derrocat i legítim, el qual era del Front Popular, i que era pro URSS, de la qual havia rebut ajuda durant el conflicte. Per contra deixar un règim totalitari al sud d'Europa significava un petit requisit del que s'havia eliminat, però a l'estar el país a la ruïna i Franco no tenir cap capacitat ni econòmica, ni militar ni d'influència internacional, no generava cap perill, i el mateix règim podia acabar caient per si sol. Però amb uns quants dòlars injectats i beneficiats als responsables i persones influents, i inclòs elits, es podria reconvertir de cara a la galeria per mantenir lluny del sud europeu el comunisme, i tenir a l'URSS a la seva frontera i tranquil·la la Europa occidental i part de l'atlàntic³⁸.

Per tant en vista de la debilitat del règim i de la situació del país, primer es va deixar arruïnar més Espanya, i més tard es van injectar dòlars i ajudes a canvi de canvis per a la galeria. Per tant Estats Units van passar a ser rescatadors de l'Espanya de Franco. Per tant el règim de Franco queda travat i amb la facilitat de poder fer. Els que van guanyar la guerra i adeptes del règim van poder respirar amb la tranquil·litat d'anys d'estabilitat per a ells, i van poder aprofitar per a poder assaborir el pastís guanyat a la guerra després de la Guerra Civil fins el final dels seus dies, tant en càrrecs, inversions, influències, etc.

³⁸ Arasa, Daniel. *Historias curiosas del franquismo*. Ediciones Robinbook, 2008.

4.2 La gènesi de l'escola de Barcelona.

Al 1941 un jove Pere Farreras Valentí es va llicenciar, i va entrar a formar part de la Clínica Mèdica A del Dr. Pedro i Pons. Al 1941 encara era un simple estudiant de carrera, que acabaria essent el deixeble del doctor, el seu successor. Farreras Valentí procedia d'una família amb antecedents sanitaris en varies generacions, el seu avi matern va ser catedràtic de Medicina Legal a Barcelona i membre de l'acadèmia de Medicina de Barcelona des de 1875 fins 1918, i el pare, Pere Farreras i Sampera va ser metge i veterinari, creador d'una revista i traductor de molts llibres de veterinària i manuals alemanys. Farreras va estudiar a l'Escola Suïssa i també a l'escola Alemanya, fent el batxillerat al institut Salmeron, i els estudis de medicina a Saragossa parcialment fins al inici de la guerra, i després d'aquesta, va continuar a Barcelona fins a llicenciar-se al 1941 amb premi extraordinari, i automàticament ingressant a la Clínica Mèdica A del Dr. Agustí Pedro i Pons. Amb el doctor és on va fer tota la formació hospitalària i docent, des d'alumne intern als primers anys fins a ajudant de pràctiques, auxiliar i professor adjunt. El tàndem Pedro i Pons i Farreras Valentí va agafar la seva màxima expressió als anys 50 amb les publicacions de les revistes de Medicina Clínica, el gran Tratado de Patologia i Clínica Mèdica, i l'escola d'hematologia.

Cap al 1943, gràcies a les bones relacions creixents del doctor amb les personalitats de la ciutat i al prestigi creixent del metge, es va aconseguir alguna que altre aportació per a l'Hospital Clínic. En concret a l'agost de 1943, es va fer una donació molt important a la clínica del doctor per la *Casa Pallareis*, obsequiant a la Clínica Mèdica A dels mobles necessaris per a les seves noves instal·lacions en base a unes reformes fetes, potser les que va demanar a 1939 el doctor i que probablement es van fer esglaonades o es va ampliar el projecte³⁹.

L'any 1945 el doctor va impartir i inaugurar un curs de reumatisme i malalties osteoarticulares a la clínica mèdica. Com de costum pel que fa a

³⁹ La Vanguardia edició del diumenge 8 d'agost de 1943. Pàg: 7.

aquests cursos que impartia el doctor dins la clínica⁴⁰ amb la col·laboració de J. Gibert Queraltó i el professor José Maria Vilardell de l'escola de Cirurgia Ortopèdica de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Sembla ser que ja tindria el seu auditori preparat.

Al 24 de Febrer de 1945 el Dr. Pedro i Pons i el Dr. Sarró Burbano van acordar una col·laboració de societat⁴¹. Al 1941 ja al doctor se li va fer la proposta de la direcció de la revista "*Acta Médica Hispana*" presentant-li un contracte que sembla ser que no va prosperar. A partir de llavors i amb mitjans nuls, el doctor no es va decidir a emprendre aquesta iniciativa, però poc a poc es va anar gestant el que mes tard seria la *Revista Medicina Clinica* inspirat en la revista del Dr. Carlos Jiménez Diaz, on a l'arxiu es troben diferents documents on el doctor fa números i números per al projecte de publicació.

Cal dir que al 1945 el fet de les publicacions científiques sembla ser que va tornar a agafar ritme, coincidint amb la finalització de carreres de les primeres promocions post guerra, i amb l'assentament del professors a les càtedres.

Cap al març es pot destacar la publicació del primer "*Tratado Español de Psiquiatria*" per Antonio Vallejo-Nágera; però a Barcelona ja hi portava camí fet en aquest camp el Dr. Sarró amb la entitat fundada amb el Dr. Pedro i Pons i va acabar publicant una publicació sobre Psiquiatria.

A principis de 1946 van continuar els cursos de formació a metges on en aquest cas el primer que es va fer va ser el de "*Diagnóstico y Tratamiento de las arritmias repetidas juntas, síndromes cardio-renales*" a la facultat de medicina, i impartit entre altres especialistes pel Dr. Pedro i Pons⁴².

Al 1947, la vida universitària continuava igual, i el Doctor estava plenament ficat en les seves publicacions i potser en preparar algun que altre

⁴⁰ La Vanguardia edició del diumenge 14 de gener de 1945, Pàg: 12

⁴¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C45 D28) 24/02/1945 Document i acta de fundació de la societat mercantil per a la publicació entre altres de la revista Medicina Clinica.

⁴² La Vanguardia, edició del diumenge 20 de gener de 1947, Pàg: 15.

projecte com el pròxim congrés d'Odontologia i per tant no hi havia tant soroll mediàtic. No va ser fins setembre que es va tornar a tenir referències pels cursets i conferències periòdiques que organitzava a la seva clínica com la del Dr. J. Raventós sobre el tema de les investigacions sobre el mode d'acció de les substàncies antipalúdiques⁴³.

Després dels èxits científics i sobretot els èxits de la Clínica Mèdica A, gràcies al bon equip de col·laboradors que es va formar, es va entrar a l'etapa d'or de la clínica amb el mestre al capdavant.

Ja a finals de l'any 1947 i principis de 1948 molts deixebles van començar a passar a ser ja mestres i molts van marxar i altres van arribar. Era el cas del principal deixeble del Dr. Pedro i Pons, el Dr. Pere Farreras Valentí.

Farreras des del primer moment que va entrar a la clínica, el doctor va saber veure-hi els seus talents, entre ells el fet de ser un metge escriptor, i en poc va acabar sent secretari de la revista "*Medicina Clínica*" i secretari de redacció i redactor del "*Tratado de Patología i Clínica Mèdicas*", que era en aquests anys al cap del doctor com a projecte, on Farreras tindria en paper fonamental gràcies al seu talent com a traductor i escriptor.

L'etapa d'or de la clínica es comprèn amb el tàndem Farreras i Pedro Pons i es converteix en un dels motors de la clínica fins al 1968 que en Farreras mor sobtadament.

Farreras es va llicenciar al 1941 i al 1942 es va doctorar i guanyar una plaça de metge intern a l'Hospital Clínic, on va començar a tenir alumnes com el Dr. J. Vilar Bonet que va ser el seu primer alumne. A finals de 1943 el Dr. J. Gibert Queraltó va guanyar una càtedra de patologia i clínica mèdiques a la Universitat de Saragossa deixant vacant la d'auxiliar de càtedra, i a partir de

⁴³ La Vanguardia, edició del dijous 18 de setembre de 1947, Pàg 11.

llavors el doctor Pedro i Pons va nomenar al Dr. Farreras com a auxiliar seu fins a finals de 1947, on el Dr. Farreras es va presentar a la vacant de càtedra de Patologia i Clínica de la facultat de medicina de Madrid. Per aquesta prova va tenir tota l'ajuda possible del Dr. Pedro i Pons que volia que el seu deixeble pogués arribar a la càtedra més important del país.

Com era habitual les oposicions es feien per Nadal. Per tant al Nadal del 1947 el Dr. Farreras es va presentar a les oposicions amb el treball científic de la "*Patología y Clínica de la Enfermedad de Banti y síndromes Bantianos*" una de les especialitats estrelles de la clínica del Dr. Pedro i Pons, treball del qual va ser supervisat pel mateix doctor i compostat per 88 pàgines.⁴⁴ El doctor Farreras va ser clarament derrotat a les oposicions. Sembla ser que Farreras no va tenir molta sort amb les oposicions fins que al 1959 va poder guanyar una càtedra a Cadis després de nombroses oposicions. Aquest fet de la permanència del Dr. Farreras a la clínica i la càtedra del Dr. Pedro i Pons, va fer que el doctor Farreras constantment pensés en completar la seva formació amb novetats, amb viatges i estàncies a Zurich i Alemanya, i que continués treballant en els projectes editorials capitanejats pel Dr. Pedro i Pons. La seva contribució més gran a la clínica va ser la de l'especialitat de l'Hematologia la qual era inexistent llavors i va ser motivada per les seves estàncies al nord d'Europa.

El Dr. Farreras planteja noves formes de fer a la clínica com a adjunt al Dr. Pedro i Pons, entre altres va continuar amb el fet de que el millor aprenentatge era fet a la capçalera del malalt, dedicant gran part del seu temps en anar a visitar i observar malalts. El Dr. Farreras no solament tenia aquesta tasca, si no que preparava els malalts i en feia una prèvia a la visita del Dr. Pedro i Pons, on deixava tot el material preparat i corregit referent a la historia clínica o el que havien vist els altres metges. Poc a poc altres metges, alumnes, que mes tard van ser grans metges i referents a la clínica com

⁴⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C10 D18) 01/01/1948, Treball científic *Patología y clínica de la Enfermedad de Banti y síndromes Bantianos* per P. Farreras Valentí de la Clínica Médica Universitaria de Barcelona dirigida per Agustí Pedro Pons, per les oposicions a la càtedra de patologia i clinica de la facultat de medicina de Madrid.

Bacardí Magret o Magrinyà es van sumar i van veure la importància d'aquesta visita prèvia i la correcció del mestre, el Dr. Pedro i Pons, com a font de coneixement i pràctica. Per tant i es va acabar de constituir en dues rondes la visita, tant per homes i dones. La primera del Dr. Farreras i la segona del Dr. Pedro i Pons.

Altre aportació del Dr. Farreras a partir de llavors va ser la d'encaminar els alumnes en pro el millorament de la Clínica Mèdica A i la mateixa diagnosi de la mateixa. Va estimular al Dr. Vilar Bonet com a gastronteroleg entre altres, i aquest va acabar sent una referència. Tot i que la seva major aportació i aposta va ser per la de desenvolupar l'hematologia la qual encara no s'havia fet a cap lloc del país i va ser el que mes fama li va reportar.

Per tant incorporat el Dr. Farreras com a ajudant del Dr. Pedro i Pons, la clínica es va renovar i va adoptar noves formes de fer i un nou estil, el de Farreras, sota la supervisió i vis i plau del Dr. Pedro i Pons. Aquest va veure en Farreras un gran potencial i energia com a metge, i el va estimular a continuar essent el seu deixeble per excel·lència. Per tant es va barrejar la forma de fer del Dr. Pedro i Pons clarament influenciat per l'escola Francesa, amb la del Dr. Farreras clarament de influencia i inspiració de l'escola Germànica, la qual anirà guanyant pes. Per tant es a partir de mitjans dels anys 40 que els cursos de perfeccionament, xerrades i conferències van tornar a multiplicar-se i es van ofertar per a totes les especialitats mèdiques i laboratoris, estimulats per la figura de Farreras, on a partir dels anys 50 arriben al seu màxim en qualitat i quantitat.

A finals de maig de 1948, el doctor va ser convidat a les bodes de plata de la Promoció Mèdica de 1923 anomenada "*Cobama*", les quals es van celebrar per tot l'alt i va ser present. L' esdeveniment va començar amb un concert de música de cambra executat pels doctors Rocha, Saval i Carbonell amb la presència d'un convidat molt i molt il·lustre per a la medicina contemporània, el "*Dr. Fleming*". Al dia següent es va fer una cerimònia per a recordar professors i companys morts i es va fer un homenatge al Dr. Carulla

pel president de l'esdeveniment, el Dr. Martín Garriga, i una classe magistral pel Dr. Nubiola. Mes tard hi va haver una recepció als laboratoris Wasserman i un esmorzar a la Casa del Llibre de Barcelona, on va destacar l'assistència del doctor Pedro i Pons entre altres mestres. També es va inaugurar una exposició commemorativa al "*Casal del Metge*" amb llibres i fotografies, una sessió científica i a la nit una representació teatral.⁴⁵

Cap al novembre de 1958, el Dr. Pedro i Pons després dels viatges a París que va fer, i el continu sortir del país tant professionalment com per temes d'oci, se li va expedir un passaport que va renovar al 1952, pel qual era autoritzat a poder sortir a qualsevol país del mon a excepció de Rússia, amb tots els visats dels països que va visitar. Entre el 1948 i el 1952 el Dr. Pedro i Pons va viatjar dues vegades als Estats Units d'Amèrica, França per motius turístics i professionals, Alemanya, Suïssa, visats a La Jonquera, Port Bou i Cerbere per a sortir en cotxe a Europa, etc. Per tant sembla ser que el Doctor va ser requerit professionalment a Europa i ell era interessat en conèixer professionalment el nord d'Europa, tal i com va fer Farreras Valentí, i potser per influència del mateix, no cal oblidar que son els anys que estava cuinant els primers toms del Tratado de Patologia i Clínica Médicas, i altres publicacions, però ociosament França.⁴⁶

Cap al maig de 1949 la "*Sociedad Española de Reumatismo*" de la qual formava part el Dr. Pedro i Pons, un dels impulsors i motors d'aquesta especialitat dins la medicina interna a l'estat espanyol dins la seva escola, i director de la "*Revista Española de Reumatismo*", va ser escollit pel comitè del Congrés Internacional de Reumatisme a Nova York que es va celebrar del 30 de Maig fins al 5 de Juny de 1949. Va ser automàticament designat pel govern espanyol junt amb els doctors P. Barcelò, secretari i president de la "*Asociación Española de Reumatismo*" junt amb el Dr. E. Batalla que ja hi era als Estats Units, i una petita delegació catalana, que va ser la impulsora del reumatisme a l'estat espanyol sota el mestratge del Dr. Pedro i Pons. Per tant aquest fet va ser un gran premi per a l'escola del Doctor i un gran

⁴⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 30 de maig de 1948. Pàg: 10.

⁴⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D5) 23/10/1948 Passaport anulat del Dr Agustí Pedro i Pons.

reconeixement, ja que pràcticament tots els membres de la delegació eren alumnes i col·laboradors del doctor dins la Clínica Mèdica A.⁴⁷

Sobre el reumatisme cal dir que es va classificar mes de cent malalties diferents, amb malalties referents a dolors musculars, tendons i malalties articulars junt amb d'altres mes. La reumatologia va ser una de les especialitats mes joves de la medicina interna, tot i que ja Hipòcrates ja la localitzava com a tal al segle II després de Crist. A principis del segle XX es va fundar a Berlín la Societat Alemanya de Lluita contra el Reumatisme i mes tard la Holandesa. Cap al 1928 les associacions nacionals de reumatisme van anar apareixent als diferents països i es va formar la Lliga Internacional contra el Reumatisme amb seu a París, i al 1944 es funda la Lliga Panamericana contra el Reumatisme. No va ser fins a 1940 que Bernard Comroe va designar el terme Reumatòleg i que Hollander al 1949 ja utilitza l'expressió Reumatologia al seu llibre "Artritis y Enfermedades Asociadas". Per tant l'especialitat va néixer cap al 1949 essent el doctor Pedro i Pons un dels pares, sobretot en el impuls de l'especialitat al país. D'aquí que al Dr. Agustí Pedro i Pons se li va donar la presidència de la delegació espanyola al *Congres Internacional de Reumatisme* als Estats Units d'Amèrica, la qual va tenir segons la premsa una sonada actuació i van ser rebuts a la tornada com a grans ambaixadors del país per la gran actuació. Sobretot va ser marcat com una gran efemèride de la medicina catalana que durant els anys 50 va anar agafant molta fama en aquest camp com a pionera de la reumatologia espanyola, essent el doctor Pedro i Pons convidat casi com a Pare de la Reumatologia a bastants esdeveniments relacionats junt amb els seus col·laboradors en aquest camp a la clínica.⁴⁸

La Clínica Privada del Dr. Pedro i Pons:

A finals de 1945 al doctor, en vista de la seva creixent reputació com a metge en base als avenços a la càtedra, en temes editorials i en aparicions, se li van multiplicar les cartes a la consulta des de totes parts de la península i

⁴⁷ La Vanguardia, edició del dimecres 25 de maig de 1949. Pàg: 11.

⁴⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 21 de juny de 1949. Pàg: 11.

alguna de a fora. Aquestes responien a receptes amb els preus, a prescripcions mèdiques, i consultes sobre evolucions de malalties. Aquest fet no va minvar fins la seva mort on cada any les cartes i consultes se li multiplicaven, i d'aquí la fama de metge consultor. En aquest cas ja amb reputació mes que adquirida sobretot amb pacients tant famosos com Marañon, el Dr. Ferran i els pacients de l'elit barcelonina junt amb el seu càrrec a la universitat⁴⁹.

Passades les vacances d'estiu de 1948, el doctor Pedro i Pons va ser cridat d'urgència probablement pel doctor Puigvert, col·laborador del doctor, que a la vegada va ser cridat pel doctor Echarte, el metge mes prestigiós de Tarragona, i el Dr. Sastre metge de capçalera per a assistir al Cardenal Arquebisbe de Tarragona Doctor Manel Arce Ochotorena, que era ingressat a Barcelona al Institut Neurològic Puigvert.

Manel Arce va néixer a Ororbia (Navarra) al 16 d'agost de 1948 i va morir al 16 de setembre de 1948, va estudiar als seminaris de Pamplona i Saragossa i a l'acabar els estudis va marxar a Roma per estudiar a la Universitat Pontifícia Gregoriana. Al 1904 va ser nomenat sacerdot, al 1929 Bisbe de Zamora per el papa Pio XI. A 1938 va ser ordenat Bisbe de Oviedo fins que va ser ordenat Arquebisbe de Tarragona al març de 1944. Cap al 1946 va ser nomenat Cardenal pel mateix Papa.

L'Arquebisbe ja era malalt i es va accentuar la seva malaltia amb una hemorràgia digestiva. Novament el Dr. Pedro i Pons va ser cridat com a metge per a un personatge il·lustre, i cada vegada mes va anar sent cridat per aquests casos complicats com a últim remei, fama que adquireix anys avanç com ja s'havia vist quan va assistir a altres pacients famosos. Segons la premsa el palau episcopal i l'Institut Neurològic Puigvert, aquells últims dies de vida de l'arquebisbe, no van parar de creuar trucades i telegrams. El part facultatiu d'aquell 15 de Setembre va ser el de declarar greu al pacient tot i que havia possibilitats de millora. A les 4 de la tarda, probablement ja amb la

⁴⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D11) 22/11/1945 Resposta de carta del Sr. D. Casasnovas de Menorca.

presència del Dr. Pedro i Pons entre els doctors, es va fer un segon part facultatiu, on van explicar la persistència d'una hemorràgia digestiva que no es tallava. Tot i els tractaments i medicaments subministrats al pacient, feien que l'estat de salut empitjorés i s'esperés un fatal desenllaç. Efectivament la salut del clergue va anar empitjorant aquella tarda tal i com van pronosticar els metges, i van començar a desfilar autoritats i visites al pacient on junt a ell, era vetllat pel seu secretari el reverend Truebano, el vicari general de Tarragona el reverend Vives, el seu confessor el Pare Blanch i el Dr. Echarte familiar llunyà de l'arquebisbe.

Una vegada efectuat el comunicat i rebudes algunes visites els metges van decidir que el pacient es trasllades a Tarragona essent impossible cap intervenció per a curar-ho pel seu estat terminal, ja que es contemplava una intervenció quirúrgica per a frenar l'hemorràgia probablement, però ja el pacient era força dèbil. Cap a les 6 de la tarda va tornar a Tarragona. Ja cap a la nit el pacient va entrar en estat pre-agònic conservant el coneixement, va ser visitat pel Bisbe de Barcelona Modrego el qual li va fer unes oracions que el pacient va seguir, probablement l'extrema unció i benedicció. En vista de la gravetat les autoritats de Tarragona van visitar el pacient aquella nit on el pacient va rebre injeccions d'oli alcanforat, tònic cardíacs i balons d'oxigen essent imminent el traspàs del clergue.⁵⁰ L'Arquebisbe va morir aquella nit rodejat de les altes dignitats de Tarragona, els seus familiars i amics mes propers i els metges que el van assistir, el Dr. Pedro i Pons no hi era. L'arquebisbe va ser embalsamat, exposat al públic i enterrat a la Catedral de Tarragona i ovacionat per les mes altes dignitats de l'estat entre elles Franco, l'església i entitats catòliques que van enviar les seves condolences.⁵¹ Sembla ser que dins la biografia de l'Arquebisbe va ser molt premiat pel règim després de la guerra Civil, i era un dels caps d'acció Catòlica i ostentar moltes distincions, entre elles la gran creu de Isabel la Catòlica que li encomanar el mateix Franco.

⁵⁰ La Vanguardia, edició del dijous 16 de setembre de 1948. Pàg: 6.

⁵¹ La Vanguardia, edició del divendres 17 de setembre de 1948. Pàg: 7.

4.4 La conjunció de les entitat mèdiques en pro la investigació.

Com es veu a priori les coses es van anar estabilitzant i van tornar a una certa rutina, i com feia abans de la guerra i la República es va tornar a la forma de fer d'avanç. La universitat totalment malmesa va trigar uns anys en tornar a la normalitat, i les acadèmies i les entitats mèdiques de la ciutat van capitanejar en conjunt el fet de la formació i investigació mèdica, compartint recursos, per el mal estat dels centres i institucions⁵².

Cap a finals de 1940 el doctor va dirigir un curs de medicina experimental per la Fundació de la Diputació Provincial, programa que perseguia el tornar a formar alumnes amb cursos complementaris i xerrades⁵³.

Al 41 també es van iniciar cap al maig uns cursos de Reumatisme a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques on el doctor Pedro i Pons com a president va organitzar i es va reservar la primera xerrada amb el tema de la "*Espondiloartritis Anquilopoyetica*" i van col·laborar altres doctors com J. Gibert Salisachs, el Dr. Pi Higuera i el Dr. V. Artigas. Per tant a l'Acadèmia la vol tornar a dotar del caràcter de complement de formació per a metges novells i com a lloc on estar a l'última pels metges consagrats, on podien presentar les seves comunicacions. El reumatisme va ser un dels temes que mes va anar treballant el doctor a finals dels anys 40 i principis dels 50, i el que mes el va projectar durant aquesta època tot i tractar altres temes e investigacions.⁵⁴

Pel que fa a l'any 1942, a part del dol del doctor pel seu pare, ja que al gener Tomás Pedro Juan va morir, i de la mateixa forma que amb la seva mare el doctor es va encarregar de tota la gestió del funeral⁵⁵; es pot destacar la seva participació en una lliçó dins d'un curset del institut Moragues sobre el diagnòstic diferencial de les afeccions agudes de l'aparell respiratori cap a

⁵² Font, Àngel. *Entitats mèdiques i sanitàries*. Personatges de Catalunya, DL 2004

⁵³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D26) 00/11/1940 Programa imprès de cycle de conferències i de 7 curs del Instituto de Medicina Experimental de la Fundació de la Diputació Provincial Dirigit pel Dr. A. Pedro i Pons.

⁵⁴ La Vanguardia edició del diumenge 19 de maig de 1941 Pàg: 4

⁵⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D5) 08/01/1942 Gestió del funeral de Tomás Pedro Juan.

l'abril⁵⁶, i la que es farà tradicional sessió inaugural de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques cada octubre. En aquest any la inauguració va anar representada per nombroses personalitats de l'odontologia, oftalmologia i Psiquiatria infantil declarant-se obert pel doctor el nou curs d'activitats mèdiques científiques de l'entitat.⁵⁷

Entrat l'any 1943 cap al febrer, el doctor Pedro i Pons va ser nomenat membre de la *Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona* junt als doctors Vicent Carulla, Alfredo Rocha, i Garcia Teruel, tots màxims figures influents de la nova facultat de Medicina⁵⁸. Aquest nomenament com a membres numeraris va portar als doctors a poder continuar desplegant la seva feina a la facultat, dins la institució. A la vegada la mateixa institució tenia el recolzament dels metges capdavanters afectes al règim⁵⁹.

⁵⁶ La Vanguardia, edició del divendres 24 d'abril de 1942, Pàg: 5.

⁵⁷ La Vanguardia, edició del dimecres 28 d'octubre de 1942, Pàg: 6.

⁵⁸ La Vanguardia, edició del divendres 19 de febrer de 1943, Pàg:1

⁵⁹ Reial Acadèmia de Medicina. *Estatutos ; Reglamento interior ; Lista de academicos numerarios*. Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. la Academia, DL 1962.

Va ser a partir d'aquests moments que el doctor Pedro i Pons cada vegada era mes present dins cursets, cursos i conferències, dins els cercles mèdics catalans, junt amb els seus companys de la universitat i metges que havien quedat fora d'aquesta, o professionals reconeguts dins les institucions mèdiques. Exemples poden ser la inauguració dins la Reial acadèmia de Medicina del curs per a especialistes de Patologia Mèdica i Quirúrgica de la columna vertebral on va col·laborar⁶⁰, la "*Escuela de Cirurgia Ortopèdica*" del hospital de la Santa Creu i Sant Pau amb el tema de la "*Espondilitis Infecciosa Melitocococica y Tífica*"⁶¹, al cicle de conferències magistrals sobre malalties infeccioses a l'"*Hospital Municipal de Infecciosos*" amb el tema sobre "*La Brucelosis Tardía*"⁶², etc. En aquests actes es poden destacar que les autoritats municipals i provincials eren presents i es feia política i publicitat del règim. Cal dir que les reunions del Governador Provincial amb el Dr. Pedro i Pons i altres membres influents de la medicina es van començar a veure constantment a partir de mitjans de la dècada dels 40.

Per altre part es pot comentar que el fet de presidir l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, a part de ser un honor que el va acompanyar molt de temps, i va situar-lo dins la medicina catalana com un càrrec extra, també tenia la seva besant de patiment⁶³. Els diners i el finançament no corrien amb la celeritat que feia falta. La guerra havia causat molts mals i per sostenir les institucions calia aportar diners personals en grans quantitats per a reparar aquests mals, i fer-les viables a llarg temps, o simplement liquidar-les. Per tant en una època on els diners eren un tresor, recaptar-ho era molt complicat. El doctor Pedro i Pons conscient del tema, va demanar via instància com a president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques aportacions per a conservar la seva obra científica, i sobretot les seves tasques. El doctor dins la crida va exposar que l'acadèmia va recollir tota l'obra científica de l'antiga Acadèmia i Laboratori que van ser fundats al 1878, que mantenia el prestigi de l'obra científica de la medicina barcelonesa, on via l'acadèmia es contribuïa a

⁶⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 6 de març de 1943, Pàg: 8.

⁶¹ La Vanguardia, edició del dissabte 10 d'abril de 1943, Pàg: 12.

⁶² La Vanguardia, edició del diumenge 11 d'abril de 1943, Pàg: 12.

⁶³ VVAA. *L'Acadèmia i la Barcelona de fa cent anys*. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, DL 1958.

associacions d'especialistes, hi havia una biblioteca molt completa, es donaven beques per a estudiants, i per la qual com a institució tenia un valor de prestigi gracies al sacrifici constant de la classe dels metges. Les subvencions que rebia abans de la guerra tant per la diputació com per l'ajuntament ja no arribaven o eren insuficients. També per culpa del conflicte va exposar que es van tenir que doblar esforços per a mantenir la institució pels grans perills econòmics que passava. Per tant va demanar un augment dels ingressos i aportacions per tal de que l'obra científica que duien es pugues conservar⁶⁴. Sembla ser que aquesta petició va ser escoltada per les bones relacions del doctor amb el Governador Provincial i amb l'Ajuntament.

Entrat al 1944 es veu que es comença ja a establir una rutina vers l'any anterior i els posteriors dins la dècada. Al febrer es veu que va organitzar un curs de "*Perfeccionamiento Médico*" amb practiques⁶⁵, i en col·laboració amb altres metges com el Dr. J. Ramos de l'Hospital del Mar i d'altres. Aquest curs va estar bastant seguit i amb bastant aflluència de gent, ja que pretenia poder donar formació i actualitzar formació a metges en els diversos hospitals de la ciutat amb casos clínics reals. El doctor Pedro i Pons va impartir sobre *Electrocardiografia*, amb pràctiques a l'Hospital del Mar a la sala del Dr. J. Ramos, i sobre malalties infeccioses a l'Hospital Municipal de Infectats. Tots els hospitals i entitats mèdiques es van implicar en aquest curs de perfeccionament, i es va fent totes les lliçons teòriques amb pràctiques reals. Aquest curs va ser avalat pel Col·legi de Metges⁶⁶, i on van anar passant totes les grans figures i especialistes mèdics de Barcelona, junt amb algun convidat de a fora⁶⁷.

Cap al maig també va participar en un cicle organitzat per el "*Instituto Neurológico Municipal*" al Col·legi de metges, sobre la relació entre Medicina Interna i la Neurologia, amb una conferència sostenint la tesi de que el internista no es complert si desconeix les malalties del sistema nerviós, i el

⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D57) 01/06/1943 Instància Mecanoscrita del Dr. A. Pedro i Pons president en representació de l'Acadèmia de ciències mèdiques.

⁶⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 6 de febrero de 1944. Pàg: 8, 15.

⁶⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 8 de febrero de 1944. Pàg: 8.

⁶⁷ La Vanguardia, edició del divendres 18 de febrero de 1944. Pàg: 8.

neuròleg tampoc ho està si abans no ha sigut un bon internista. Va fer dualitats i va elogiar a Barraquer Roviralta entre altres aspectes⁶⁸.

A principis de 1947 el doctor va realitzar el seu discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i va ser acceptat com a membre numerari amb el discurs sobre: "*Las Esplenomegalias Gastrorrágicas, Esplenohepatopia Cirrogena y Flebectásica*"⁶⁹. Aquest discurs de 8 pàgines les quals van acabar essent 17 quartilles molt ben revisades, va ser contestat pel Dr. Pere Nubiola.

El doctor va restar com a membre numerari dins l'acadèmia fins al 1957 que va ser nomenat president de la mateixa i que va ostentar el càrrec fins al 1971⁷⁰. La acadèmia entre altres funcions feia d'òrgan consultiu de les administracions sanitària i de justícia, impulsava els estudis d'història de la medicina catalana i impulsava debats i publicacions, a part de ser un gran fòrum mèdic⁷¹.

Una vegada ja formalment dins la Reial Acadèmia de Medicina, el doctor Pedro i Pons va poder estendre la seva influència i va començar a acaparar protagonisme, i com va passar igual a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, era un personatge clau per al règim, i d'aquí la importància que hi fos, del qual poder confiar per la seva fiabilitat en que no barrejaria medicina amb altres afers, i a part donava la seva figura prestigi al ser ja un dels metges més famosos de Catalunya i molt mediàtic.

A principis de 1948, l'especialitat de Reumatologia de la qual el Dr. Pedro i Pons a la Clínica ja havia desenvolupat bastant, va entrar a formar part d'una secció a la Acadèmia de Ciències Mèdiques presidida pel mateix doctor, i es van començar a programar conferències i cursos per estimular l'especialitat i compartir avenços.

⁶⁸ La Vanguardia, edició del divendres 12 de maig de 1944. Pàg:10.

⁶⁹ Pedro-Pons, A. *Las Esplenomegalias gastrorrágicas hemocitopénicas : esplenohepatopia cirrógena y flebectástica : discurso leído en la Real Academia de Medicina*. [la Real Academia], 1948.

⁷⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D27) 1947, Discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, *Las esplenomegalias gastrorrágicas esplenohepatopia cirrogena y flebectásica*.

⁷¹ Montserrat Figueras, Sebastián. *Historia de la Real Academia de Medicina de Barcelona*.: [S.n., 1954].

La sessió inaugural es va fer el 9 de febrer de 1948 amb una petita introducció pel Dr. Pedro i Pons i amb les comunicacions del Dr. Cirera Voltà “*Artrosis de las rodillas en la menopausia de la mujer obesa*” i la comunicació dels Drs. P. Barcelò, Torrent, J. Piñol, Agudé i Querol amb “*Consideraciones sobre la personalidad clínica del psoriasis artroipático*”⁷².

Continuant amb els actes acadèmics a finals de febrer d'aquell any el doctor va ser amb les autoritats locals i sanitàries a la benvinguda i ingrés dins de la mateixa acadèmia del Dr. Garcia Tornel el qual va abordar dins el discurs i lliçó d'ingrés el tema “*La cirugía Española en el siglo XIX*”⁷³, ingrés molt sonat a la premsa i molt ovacionat.

Ja cap al març del 1949 ja el doctor es va trobar en un lloc destacat dins les acadèmies. A la premsa una dissertació del doctor a la mateixa Reial Acadèmia sobre “*La cavidad bucal en las hemopatías*” va donar inici de les activitats científiques de la *Associació d'Odontostomatologia*, acte presidit pel Dr. Bofill Pascual i amb una representació de tota la plana major de l'Associació i especialistes⁷⁴.

⁷² La Vanguardia, edició del dissabte 7 de febrer de 1948. Pàg: 8.

⁷³ La Vanguardia, edició del divendres 20 de febrero de 1948. Pàg 7.

⁷⁴ La Vanguardia, Edició del dimecres 30 de març de 1949. Pàg:8.

4.5 Les primeres reunions i congressos.

No va ser fins a l'octubre de 1944 que el doctor va ser convidat a participar en unes jornades mèdiques a Sevilla dins la “4ª reunió de les Jornades Mèdiques Espanyoles” per al 30 d'Abril de 1945⁷⁵. Sembla ser que 1944 va ser un any complicat dins el panorama nacional e internacional, sobretot pel viratge internacional de la II Guerra Mundial. Tot i ser un any internacionalment complicat i bastant buit, es sap que va ser l'any cap al març on es van començar a subministrar les primeres dosis de Penicil·lina a Espanya obrint el camp dels antibiòtics a la medicina, sobretot a la Interna, meravellant als especialistes com al Dr. Pedro i Pons⁷⁶.

A finals d'abril de 1945, el doctor Pedro i Pons va assistir a les “Jornadas Médicas” de Sevilla⁷⁷ a les quals havia sigut convidat un any anterior i les quals van ser bastant destacades a la premsa, ja que hi van participar la plana major de la medicina espanyola⁷⁸. El primer acte que es va celebrar va ser un concert de gala en honor als metges participants el qual va ser una memorable festa de l'art amb la Orquestra Nacional dirigida pel mestre Pérez Casas. Dels doctors cal parlar que van presentar ponències: Dins la secció Neurologia i Psiquiatria es destaca el doctor Vallejo Najera de Madrid, el doctor Juan Delgado Hojo de Sevilla, el Dr. Reig que va ser molt destacat per un article titulat “*Forma paranoide del alcoholismo*”. Es va presentar una secció de medicina legal amb comunicacions dels Dr. Fuga de Madrid i Eoyo Villanova de Valladolid, i altres com el Dr. Roig de Sevilla, i el mes aplaudit va ser el de Teixeira Bastos de Lisboa titulada “*Casos de Suidicio aparente*”. A les plenàries les ponències destacades van ser les del Dr. Pedro i Pons i el Dr. Subirana. També destacar la del Dr. Francisco Cortezo que va llegir una lectura del Dr. Gregorio Marañón sobre les localitzacions extracutànees del mixedema. També en Urologia van presentar el Dr. Picatoste, Ángulo y Peña, en oftalmologia el Dr. Díaz Caneja, i

⁷⁵ La Vanguardia, edició del divendres 13 d'octubre de 1944. Pàg 9.

⁷⁶ Camacho Arias, José. *La Prodigiosa penicilina : Fleming*. Madrid : Nivola, 2001.

⁷⁷ La Vanguardia edició del dimecres 2 de maig de 1945, Pàg: 8.

⁷⁸ VVAA. *IV Jornadas Médicas Españolas : Sevilla 30 de abril y 1,2,3 y 4 de mayo 1945. Declaradas oficiales por orden del Ministerio de la Gobernación*. Jornadas Médicas Españolas (4es : 1945 : Sevilla) Editorial Católica Española, 1945.

en comunicacions els Drs. Moreu de València, Diaz Domínguez, Mata, etc. També hi va haver una secció de Cirurgia General. Per tant aquestes jornades van ser com un congrés nacional on es van reunir els grans experts en medicina de tot l'estat.

Al maig de 1947, en concret per la primera setmana que es va celebrar el "XV Congreso Nacional de Odontología"⁷⁹. Aquest congrés es va fer del 3 al 10 de maig sota el patronat del general Franco a la Facultat de Medicina de Barcelona⁸⁰. Les ponències presentades es van dividir en dotze seccions, i les conferències inaugurals van ser dissertades pel Dr. Agustí Pedro i Pons amb el tema de la "*Infección focal odontógena en la Medicina Interna*", i l'altre per l'altre gran figura de la medicina espanyola, Gregorio Marañón sobre la "*Influencia de la secreciones internas en la Patología Bucal*". Dintre d'aquest sonat congrés pel fet de reunir a dos màximes figures de la medicina, i ser patrocinat per Franco, es van organitzar esdeveniments per als congressistes assistents, probablement organitzats per la facultat, entre ells pel doctor Pedro i Pons, tal i com es veu que era propi de la seva forma de fer d'amfitrió als congressos i trobades. Es va organitzar una excursió que es va fer a Montserrat, algú banquet, una funció teatral al Teatre de la Comèdia, un concert simfònic al teatre Calderón per la Orquestra Municipal de Barcelona, un ball de gala al Hotel Ritz i altres actes culturals. La opulència del congrés venia a ser una altra forma de publicitat del règim i això es va anar repetint en consegüents actes d'aquesta mena.

El doctor Pedro i Pons va fer la seva dissertació a l'aula Magna dins una gran multitud d'especialistes d'arreu del país i les autoritats sanitàries. L'acte va estar presidit pel Dr. Amado Serraller, president de la comissió del Congrés que va presentar al doctor i va elogiar la seva feina dins la medicina interna i la relació d'aquesta amb la odontologia. El doctor va fer un discurs partint del segle XVII i fins els temps actuals, i relacionant molts quadres clínics amb les infeccions bucal, essent l'acte un veritable bany de masses

⁷⁹ La Vanguardia, edició del divendres 2 de maig de 1947, pàg: 8.

⁸⁰ VVAA. *Actas del XV Congreso Nacional de Odontología : celebrado en Barcelona durante los días 3 al 10 de mayo de 1947 en la Universidad Literaria*. Barcelona 1948.

dins una especialitat que no era la seva com l'odontologia, i on va ser convidat per la seva fama per inaugurar el congrés⁸¹.

Passades les vacances de 1947, el doctor va participar en el “V *Congres de Patología Digestiva*” a Saragossa⁸², on les grans figures de la medicina espanyola es van congregar novament, entre ells Jiménez Diaz i Marañón com a màxims exponents, junts a Marina Fiols, Pi Figueres i Pinós. Dins el congrés la ponència que mes va destacar i la mes esperada va ser la del doctor Gallart Monés director de l'escola de Patologia Digestiva de Barcelona, i col·laborador del doctor Pedro i Pons. Tampoc es van quedar curts els deixebles del Dr. Pedro i Pons, i el mateix doctor al congrés amb el treball de *l'evolució de les Cirrosis Hepàtiques* on es va fer palesa l'escola del mestre, i sobretot les investigacions en aquest camp. Tant va ser el impacte tant per l'escola de la Clínica Mèdica A, com per l'Escola de Patologia Digestiva de l'hospital de la Santa Creu i Sant Pau del Dr. Gallart que el VI

⁸¹ La Vanguardia, edició del dimarts 6 de maig de 1947, Pàg: 8.

⁸² VVAA. *V Congreso Nacional de Patología Digestiva y de la Nutrición : libro de actas : comunicaciones y discusiones*. Congreso Español de Patología Digestiva (5è : 1947 : Saragossa, Aragón) Zaragoza : Heraldo de Aragón, 1948.

congrés va ser encarregat a les escoles del Dr. Gallart i del Dr. Pedro i Pons⁸³.

Cal remarcar també la possible participació al congrés de metges i cirurgians com el Dr. Broggi el qual participava en la investigació de la operació de l'esplenomegàlia pel seu compte recolzat per la universitat i sobretot la clínica del Dr. Pedro i Pons a la clandestinitat, via acords personals entre el metge i el doctor Pedro i Pons per a que ell operés els pacients que el mestre li derivés al ser un bon cirurgià i expert en la matèria.

El règim volia donar exteriorment i interiorment la seva millor cara, i donar a entendre que hi havia prosperitat i normalitat, per tant molts d'aquests congressos servien de publicitat i eren apadrinats i finançats pel mateix, essent la majoria de vegades presents les autoritats en aquestos, les quals els havien finançat.

Per tant no va passar ni unes setmanes que el Dr. Pedro i Pons acabava la seva col·laboració al *V Congrés de Patologia digestiva*, que va ser convidat a un altre congrés molt sonat, el "*II Congreso Nacional de Cardiología*" per a principis de desembre.

Les malalties cardíques eren la principal font de mortalitat a la segona meitat del segle XX i l'infart de Miocardi es considerava la malaltia del segle XX. D'aquí la publicitat del congrés mes tot el tint nacional que el règim es va preocupar de que sortís. Aquest congrés es va celebrar a Barcelona els dies 11, 12 i 13 de desembre de 1947 i va ser acordat per la "*Sociedad Española de Cardiología*"⁸⁴ la qual va delegar la tasca de l'organització a un comitè local presidit pel Dr. Pedro i Pons, i com a secretari al Dr. José M. Framis de Mena⁸⁵ on els temes estrella van ser les endocarditis i les taquicàrdies, es a

⁸³ La Vanguardia, Edició del dimecres 12 de noviembre de 1943, Pàg:3.

⁸⁴ VVAA. *I Congreso Nacional de Cardiología : Libro de actas Congreso Nacional de Cardiología (1r : 1944 : Madrid, Madrid)* Madrid : Editorial Científico Médica Española, 1947.

⁸⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 26 de noviembre de 1947, Pàg: 8.

dir les especialitats de la Clínica Mèdica A, i el que mes havien investigat fins a llavors sota el patronatge del Dr. Pedro i Pons.

El congrés es va inaugurar el dia 11 de desembre de 1947 a la Reial acadèmia de medicina de Barcelona a primera hora de la tarda presidit pel Capità general de la regió el senyor Solchaga junt amb el Governador Civil el Sr. Baeza Alegría i els doctors Pedro i Pons, i Framis. També com a representació eren el Rector de la Universitat, el Cap Provincial de Sanitat, el tinent alcalde delegat de sanitat i el president de la Reial Acadèmia de Medicina junt amb els ponents al congrés. Entre les figures a destacar com era habitual Jiménez Díaz, Màximo Soriano, Gibert Queraltó, Lucas i Santmartí etc.

El capità general va fer unes paraules i mes tard va declarar inaugurat el congrés agafant la paraula el Dr. Pedro i Pons per a saludar en nom del comitè organitzador a les autoritats i als metges procedents de tota la nació, agraint el fet de caure per segona vegada la presidència del congrés en un especialista de medicina interna i fer un repàs als avenços de les ciències mèdiques dels últims anys. La primera conferència va ser feta pel Dr. Crespo Alvarez sobre les malalties de l'aparell circulatori⁸⁶.

El congrés va anar força bé i amb els actes del diumenge 13 de desembre es va donar per clausurat, primer de tot amb una missa d'acció de gràcies a la capella del Crist de Lepant de la catedral de Barcelona, amb una visita a la mateixa i una visita al barri gòtic de la ciutat (d'aquí la representació religiosa al congrés), una visita al palau de la diputació provincial (Generalitat) on es va fer un acte al saló Sant Jordi pel vicepresident i el Dr. Pedro i Pons, i es va obsequiar als visitants amb un vi d'honor. A primera hora de la tarda es va fer un dinar de germanor presidit també pel doctor Pedro i Pons. El doctor va fer el brindis inicial amb paraules d'elogi a les tasques fetes al congrés i agraint

⁸⁶ La Vanguardia, edició del divendres 12 de desembre de 1947, pàg: 7.

l'assistència a tots els congressistes i fent un càlid comiat fins el pròxim congrés probablement al 1950 essent molt ovacionat pels assistents⁸⁷.

El doctor va començar a agafar molta rellevància a partir de llavors als congressos, on va començar a ressorgir i a lluir la seva a la clínica, a la càtedra i amb el seus deixebles.

Cap a l'abril de 1949, es va crear estimular i supervisar per la UNESCO i la Organització Mundial de la Salut el que primerament es va dir "Junta de Coordinació dels Congressos Internacionals de Ciències Mèdiques, que mes tard al 1952 agafaria el nom actual de "*Consell d'Organitzacions Internacionals de les Ciències Mèdiques*". A l'ostentar el Doctor Pedro i Pons dues presidències i ser membre d'altres entitats mèdiques i coordinador i president de congressos internacionals, se li va enviar els protocols amb els responsables i les representacions de l'entitat, els estatuts i les normes i organitzacions del consell.

Sembla ser que es va fer un congrés del 4 al 9 d'Abril i va ser convidat el doctor a anar. El que no sabem es si va anar finalment i si va participar amb algun article, però probablement i en vista de la magnitud de l'entitat sembla que sí, però desconeixem la seva aportació a Brussel·les⁸⁸.

Probablement en relació al congrés a Brussel·les, cap a finals d'Abril hi va haver una estància de representants francesos de la *Unió Mèdica Llatina (UMFIA)* els quals van ser rebuts a la facultat de medicina i van anar visitant i fent conferències a les entitats mèdiques i associacions de la ciutat. En concret 4 personatges clau de l'associació, el Dr. Douay president de la societat ginecològica de París que va fer una conferència a la unitat ginecològica de la facultat de medicina; el Dr. Béclère, també ginecòleg que va fer una altre al hospital Ntra. Señora de la Esperanza amb el tema "*Syndromes hipo et hiper hormoneux et traitement hormoneux en gynecologie*"; el Dr. De Sexe, catedràtic

⁸⁷ La Vanguardia, edició del dimarts 16 de desembre de 1947, Pàg 7.

⁸⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D6) 04/04/1969, Sobre amb tres còpies dels Protocols amb els responsables i representacions, Estatuts i normes del congrés i organitzacions del Conseil pour la coordination des congrés Internationaux de Sciences Medicales de Bruseles.

de reumatologia al servei del Dr. Pedro i Pons també en va donar una altre lliçó magistral sobre "*Traitement chirurgical de la sciatique par hernie discale: le problème des hernies discales reductibles*"; al servei de cancerologia del Dr. Guilera a l'hospital de la Santa Creu el Dr. Ulrich de París, sobre "*Etat actuel de l'hormonotherapie male dans le cancer du seint et de ses complications*"; i al servei del Dr. Soriano a la Facultat de Medicina, el Dr. Lian, catedràtic de cardiologia amb el tema "*Diagnostic clinique et phonocardiographique du retrécissement mitra*". Finalitzades les conferències es va fer una gran recepció amb visites culturals al museu d'art romànic de Montjuïc, es a dir al actual MNAC, també van ser rebuts pel Institut Francès, on van ser rebuts pel cònsol de Barcelona, i van ser premiats amb una sessió científica a la Reial Acadèmia de Medicina on van ser rebuts per diversos membres com el doctor Corominas president de l'entitat, el secretari el doctor Suñé Medán i els acadèmics doctors Trías i Pujol. San Ricart, Terrades. Cardenal, Esquerdo y Conill, entre altres com el Dr. Pedro i Pons. Presidint l'acte el Dr. Coromines i convidant als visitants al dia següent a una visita a Montserrat, una correguda de toros, i un banquet de gala a l'Hotel Ritz.⁸⁹

A finals de 1949, cap a mitjans de desembre la fama del doctor era immensa tant com a pare de la Reumatologia i com a mestre, havia crescut la seva fama de diagnosticador i metge consultor i a part la feina feta a la clínica on va projectar alumnes en les diverses especialitats de la clínica que començava a obrir ventalls en especialitats estaven donant els seus fruits. Un altre exemple van ser els estomatòlegs i especialistes del aparell digestiu, on els metges catalans de la clínica del doctor a mitjans de la dècada en el congrés d'estomatòlegs van tenir una destacada participació. En aquest cas al desembre de 1949 van ser els membres destacats el Professor Pedro i Pons i els seus col·laboradors de Barcelona dins la "*III Reunión de la Sociedad Española de Patología Digestiva*⁹⁰" a Madrid on es va tractar sobre el tema de la "*Cirrosi Hepàtica*" on el doctor era un gran especialista i havia avançat molt amb els seus col·laboradors i col·legues mèdics tant en la clínica com en les

⁸⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 24 d'abril de 1949. Pàg: 13.

⁹⁰ Díaz Rubio, Pedro. *Sociedad Española de Patología Digestiva y de la Nutrición. Ponencia de la III Reunión de la Sociedad Española de Patología Digestiva*. Madrid : Diana, 1949.

institucions com l'acadèmia on hi havia metges molt destacats que no eren dins la sanitat pública que van presentar-se a dita reunió i van impressionar.⁹¹ Com s'afirma la delegació Catalana va impressionar brillantment dins la reunió com a escola consolidada, i venia capitanejada pel Dr. Pedro i Pons i el Dr. Farreras Valentí amb els seus deixebles i col·laboradors habituals dins aquest camp de la medicina clínica, eclipsant la resta i reportant una fama a la clínica que era dins la seva època daurada, on els èxits anaven multiplicant-se i el renom era molt gran.⁹²

⁹¹ La Vanguardia, edició del dimecres 14 de desembre de 1949. Pàg: 3.

⁹² La Vanguardia, edició del dimecres 28 de desembre de 1949, Pàg:9.

4.6 Dels primers tractats i revistes a la revista *Medicina Clínica*.

Entrat l'any 1941, al doctor se li va fer una proposta de cessió de la direcció de la revista "*Acta Médica Hispana*" on el Dr. Diego Ferrer Fernández de la Riba volia cedir la direcció al Dr. Pedro i Pons i l'editorial a Juan Mas Junyent, propietari de la llibreria de ciències mèdiques. Aquesta revista volia ser un referent en el món de la medicina en els països de llengua castellana o hispans. No sabem si el contracte va prosperar, tot sembla que no pel fet que anys mes tard va aparèixer la revista *Medicina Clínica* dirigida pel doctor i que el contracte d'*Acta Médica Hispana*, va ser corregit.⁹³

La Revista *Medicina Clínica*.

Al juny de 1944 es va fundar la revista "*Medicina Clínica*" pel Dr. Agustí Pedro i Pons i el Dr. Ramón Sarró. La revista que primerament buscava el mateix que va fer Carlos Jiménez Diaz dos anys anteriors amb la "*Revista Clínica Española*" (Màrius Foz col·laborador del doctor afirmava que Carlos Jiménez el va inspirar gracies a la sana rivalitat entre ambdós mestres). La Revista pretenia ser una publicació de medicina interna d'àmbit general, però que en general representés fonamentalment la medicina catalana. A la contraportada del primer número es donava les característiques i estructura de la publicació, primerament com a òrgan de difusió de la Medicina Catalana, i mes tard va anar demostrant amb els fets que era oberta a la més àmplia difusió i aportacions.

Les primeres col·laboracions van ser per I. Blajot i J. M. Cañadell com a redactors, Pere Farreras i Valentí com a Secretari de redacció i els dos professors, el Dr. Pedro i Pons, director, i Ramón Sarró, aquest com a secretari general i codirector. Mes tard tot es va anar ampliant i molt. Pere Farreras va ser ben aviat secretari de la revista, en va guanyar protagonisme i va ser el principal motor del funcionament d'aquesta fins a 1959 que va ser substituït per

⁹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons, (C54 D20) 01/03/1941 Proposta d'acord i contracte entre el Dr. A. Pedro i Pons i el Dr. Diego Ferrer i Juan Mas, per a la cessió i concessió de direcció de la revista *Acta Médica Hispana*.

Miquel Dalmau. Durant els primers 15 anys de vida de la revista l'equip dirigit per Pere Farreras, i liderat pel Dr. Pedro i Pons van fer que la revista assolís un gran prestigi sent un referent en la producció científica de la Medicina espanyola. També es va destacar a l'hora de presentar-se monogràfics i números extraordinaris dedicats a grans figures de la medicina, homenatges com el de Ferrer Solervicents a la seva mort a 1943 i que va sortir a la llum al 1945, on van participar molts col·laboradors de la clínica mèdica B del desaparegut mestre, o per exemple el monogràfic sobre fisiologia de 1952 pels grans avenços fets al camp, amb nombrosos col·laboradors especialistes.

Farreras Valentí va ser l'encarregat de el secretari de redacció. Els texts eren revistats i eren complementats amb bibliografies i referències novetoses que anaven enriquint la publicació. També gràcies al seu talent com a escriptor mèdic, la redacció era profundament polida, i va cobrir seccions de la mateixa en el que era a avenços mèdics. Fins i tot amb col·laboracions i aportacions d'estades a l'estranger. Per tant la seva contribució va ser la clau de l'èxit de la revista.

El projecte va néixer sota el paraigües de l'editorial Scientia durant els primers 25 anys, editorial del qual també el Dr. Pedro i Pons i Sarró eren fundadors fins 1970 que va ser absorbida totalment per Daimon.

El 24 de febrer de 1945 es va fer l'acta de fundació en un document de 4 pàgines amb timbres i numerades per notari, on es va fundar una societat mercantil privada entre el Dr. Agustí Pedro i Pons i el Dr. Sarró Burbano. Aquesta societat es va crear amb la finalitat de poder publicar en un primer terme la revista Medicina Clínica. Mes tard va anar creixent amb altres revistes com la de Reumatismo. Per tant van constituir una societat mercantil amb pactes i clàusules que van definir que ells dos serien els únics socis de la companyia, la qual es va formar amb l'objecte de la promoció, organització, publicació i finançament de revistes mèdiques, científiques i professionals. La societat es va iniciar amb la tasca de la promoció i publicació de la revista "*Medicina Clínica*" i per a la publicació d'altres llibres i obres calia l'acord dels dos socis. La societat que van crear es va passar a anomenar "*Pedro Pons y Sarró*" amb un capital inicial de 30.000 Pessetes aportades la meitat per cada soci i declarant-se que la gestió corresponia indiferentment tant a un com a altre doctor. Es va establir les funcions que es van dur a terme amb la signatura de l'administradora encarregada de confeccionar cada semestre el pressupost i tota la tasca editorial, i es va especificar la delegació de funcions i poders en els quals havien de ser per mutu acord dels dos socis. Com a testimoni de la fundació hi van signar Blanca Martín Zamora de l'editorial Scientia, l'editorial que publicava la revista. La societat va anar publicant i donant sortida a la majoria d'elaboració de ciència i articles que es feia a la facultat i les entitats mèdiques amb publicacions de renom. La Revista Medicina Clínica actualment encara existeix. Sembla ser que mes tard la societat evolucionar, als 90 passar a ser de Doymos i mes tard de Elsavier, i es ampliar amb unes ràtios grans de consulta d'obres de referència des del seu primer moment fins als nostres temps.

La revista era d'aparició mensual amb una estructura i continguts homogenis. Dins els índex de les revistes es podien apreciar revisions especials, articles originals, relacions d'activitats acadèmiques, recensions

bibliogràfiques, resums d'articles publicats a altres revistes, una secció d'humanitats mèdiques i una d'informació de la producció científico-mèdica a Catalunya, ja que es considerava una revista de Barcelona. Poc a poc la revista en vista la poca contribució internacional d'autors espanyols, va anar introduint autors estrangers que eren traduïts al castellà, molts per Farreras, i va començar a servir com a revista d'intercanvi amb altres universitats, sobretot estrangeres portant les novetats de la medicina de fora i guanyant prestigi. Durant aquests primers quinze anys de la revista, i sobretot als 5 primers, la participació directa del doctor Pedro i Pons va ser molt present amb articles i treballs presentats i signats per ell, quasi dedicant-se a escriure per a la revista, i deixant de banda altres col·laboracions. Es va centrar molt en resums d'obres mèdiques i llibres i algunes necrològiques. No va ser fins al 1958 que la revista va començar a tenir els primers canvis, es van suprimir i afegir seccions, i es van canviar de col·laboradors en vista de que es va anar adaptant als canvis en la medicina que anaven succeint, i que van suggerir un gran èxit i novament una gran font de prestigi.

Durant el 1946, aquesta primera meitat d'any el professor va viure immers en les seves publicacions i en el dia a dia de la universitat. Sembla ser que el doctor estava plenament ficat en projectes editorials, sobretot acompanyat pel seu deixeble Pere Farreras Valentí que tenia un talent innat per a escriure, i del qual el doctor va dipositar tota la seva confiança. No es fins al Juny que hi trobem notícies del mestre a la "*Feria Nacional del Libro*". Aquesta fira es va celebrar del 16 al 18 de juny de 1946 i segons els mitjans hi va haver molta afluència de gent amb unes ventes estimades en 250.000 pessetes. Aquesta fira va ser visitada per personatges com el president de la diputació provincial i el director de la Biblioteca Central junt amb moltes més personalitats tant de la cultura com del govern. Dins de la fira hi van haver autors que signaven les seves obres i les venien, entre ells el doctor Pedro i Pons, el Dr. Barraquer, el Dr. Castanyer, El Dr. Farreras, el Dr. Trias de Bes etc⁹⁴. De les obres cal destacar les traduccions de Farreras i una obra mà a mà amb el Dr. Pedro i Pons.

⁹⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 18 de juny de 1946, Pàg:10.

Cap al Juny de 1946 sembla ser que les publicacions del doctor van anar molt mes enllà i van prendre solidesa i es van consolidant. El 21 de juny de 1946 es va certificar pel cos facultatiu d'arxivers, bibliotecaris i arqueòlegs la inscripció de la propietat intel·lectual de la revista Medicina Clínica⁹⁵.

No solament el doctor era centrat en la revista i en el fet de publicar, si no que també va ser quan va començar a confeccionar el que seria la seva gran obra el "*Tratado de Patología i Clínica Médicas*" tirant de la idea del tractat de patologia del Dr. Bañuelos, que al final de la guerra no va acabar essent la idea que perseguia el doctor ni l'obra.

A l'Espanya anterior a la Guerra Civil, el tractat de medicina que destacava era el "*Tratado de Medicina Interna*" del Dr. Teofilo Hernando i Gregorio Marañón. Durant la Guerra i al final, es va voler fer un altre dirigit pel Dr. Bañuelos, però aquest no va prosperar i acabar essent un reflex polític de l'Espanya del moment dins la medicina. Vist això el Dr. Pedro i Pons va decidir ressuscitar el projecte sota la seva direcció, aprofitant els seus contactes, la clínica i la seva postura avantatjada socialment com a metge i professor. Per tant a l'Espanya de la Postguerra es va començar a confeccionar i va acabar apareixent el "*Tratado de Medicina y Clínica Médicas*" a principi dels anys 50.

Cal dir que aquesta època va estar dominada pels grans tractats, a part del tractat del doctor Pedro i Pons hi havia las "*Lecciones de Patología Médica*"⁹⁶ de Carlos Jiménez Díaz les quals es consideraven una transcripció mes o menys elaborada de les lliçons de classe. Aquí es va tornar a fer pales la rivalitat del doctor i la gran amistat amb Jiménez Diaz. El tractat del Dr. Pedro i Pons va anar mes enllà i va tenir clarament una índole enciclopedista i poc a poc van anar apareixent els números amb un gran èxit per les novetats constants.

⁹⁵ Veure annexes Cap. 4 Figura 2

⁹⁶ Jiménez Díaz, Carlos. *Lecciones de patología médica*. Madrid-Barcelona : Científico Médica, 1940.

Per tant a partir de 1946 i sota la secretaria del Dr. P. Farreras Valentí es va començant a confeccionar l'obra que va començar a veure la llum als anys 50 i seria publicada per Salvat Editores de Barcelona. Entre altres coses es pot veure com van anar entrant i sortint col·laboradors per a la redacció del tractat sota el paraigües de l'editorial.

En aquest cas a 1946 es va demanar col·laboració a Lorenzo Gironès el qual havia d'escriure el capítol d'Al·lèrgies, però lamentablement va comunicar la seva renúncia⁹⁷. La clau per al projecte del Tratado que veuria la llum als anys 50 novament la va tenir Pere Farreras Valentí de la mateixa forma que a la revista "*Medicina Clínica*".

⁹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D13) 25/10/1946 Carta de Lorenzo Gironès diriga a Salvat Editores de Barcelona.

4.7 Teatre, bibliofília i primers contactes culturals.

El primer exemple de col·laboració cultural respecte al doctor que trobem a la postguerra, va ser a la inauguració de l'exposició de les obres del pintor Morell al desembre de 1939⁹⁸. L'exposició venia avalada, i a partir de llavors el doctor es va anar veient cada vegada més a la vida pública, tant de la ciutat com dins aquest cercle de privilegiats, i va anar apareixent diàriament a la premsa com a científic a principis de la dècada. Part d'aquest auge ve donat pel càrrec i altre part va venir també pel fet del seu treball dins la càtedra on va tenir les mans lliures, sense competència i va quedar com a un dels màxims exponents i responsables tant de la facultat com de l'hospital.

A principis dels 40, el fet de començar a estar present dins molts actes públics, va portar al doctor a ser una figura comú dins el folklore mediàtic de la ciutat, i per la qual li van arribant propostes de col·laboració en altres àmbits com el cultural. En aquest cas al maig de 1943 al doctor li van presentar el projecte d'instal·lació d'una sala de doblatge de pel·lícules, demanant-li la seva participació en la compra d'accions per aquesta nova empresa, amb tota la documentació del sector, ja que podia ser una oportunitat dins la nova Espanya. Sembla ser que al final no va participar, sobretot pel fet del tancament del país en si mateix del qual el doctor era ben coneixedor, partícip i conscient, i per la qual cosa en treia profit, i el cinema i teatre eren en una profunda crisi a conseqüència.⁹⁹

Cap meitat i finals d'agost de 1945 el doctor Pedro i Pons sembla ser que va passar unes setmanes a Madrid, probablement per a preparar el pròxim congrés d'Odontologia, es va interessar pels esdeveniments culturals que allà es feien via el diari "*La estafeta Literaria*" de la qual va conservar els números 31 del 5 d'agost, N° 32 del 25 d'agost, N° 33 del 10 de Setembre, N° 34 del 25 de Setembre i N° 34 del 25 d'Octubre de 1945. La estafeta Literaria mes tard anomenada nova estafeta al 1978 era una revista originalment quinzenal que

⁹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D37) 09/12/1939. Targeta impresa de Galerias Layetanas de invitació per a l'exposició de Morell.

⁹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D3) 00/05/1943 Projecte per a l'instal·lació d'una sala de doblatge de pel·lícules.

sorgir a partir de març de 1944 editada per l'Ateneo de Madrid. Aquesta revista incorporava a joves escriptors i tot aspecte relacionat amb les lletres en tant quant podien amb crítica, assaig, article, conte, poesia, reportatge i entrevista. També hi tenia capiguda dins la publicació notícies referents a les arts plàstiques, el cinema, la música, i qualsevol altre manifestació artística, sobretot buscant estar a l'última dels moviments artístics que succeïen a l'estat, i en aquest cas en aquesta primera temporada a Madrid. Era habitual que el doctor viatges constantment a Madrid, i per tant era informat de la cultura d'alla i en gaudia.

Normalment quan el doctor viatjava i passava uns dies a fora de Barcelona, es feia amb revistes i programes dels actes culturals per assistir a algun^{100, 101}.

Cap a l'octubre de 1947, el doctor Pedro i Pons va marxar a París, s'ignora si va ser per temes professionals, però tot apunta a que potser si fou professional va ser l'excusa per a viure de la vida parisenca de l'època i donar peu a poder visitar els teatres, cabarets, cafeteries, fer turisme i portar novetats de l'estranger, sobre tot en medicina. Dins el que va ser la seva estància a Paris es pot destacar que va visitar el "*Teatre la Comédie Française, Salle Richelieu*" per a les obres de teatre "*Tartuffe ou l'imposteur*" dirigida per Mlle. Nicole Chollet, Flipote i "*Les fourberies de Scapin*" dirigida per Mlle. Janine Dehelli, Nérine de Moliere, dins el gènere comèdia en el cicle de la restauració de la comèdia a París¹⁰². També sembla ser que va visitar també el teatre "*Du grand Guignol*" a veure l'obra "*The Carnaval des Spectres*" dirigida per Eva Berkson¹⁰³. Sembla ser que de l'estància a Paris del doctor no es va estar de res, i per tant se sap que el doctor es va gastar mes de 14.000 Pessetes, orientatives per un rebut de canvi de divises de la delegació del Banc d'Espanya a Port Bou, just quan va l'estància al 4 d'Octubre de 1947. El que es desconeix es si va visitar alguna regió o país mes o si va anar a cap trobada

¹⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D3) 05/08/1945, (C36 D2) 25/08/1945, (C36 D4) 10/09/1945, (C36 D5) 25/09/1945, (C36 D6) 26/10/1945, Diari Madrileny la "Estafeta Literaria".

¹⁰¹ Veure annexes Cap. 4, Figura 1.

¹⁰² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D5) 06/10/1947 Programes de Teatre de París.

¹⁰³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D17) 1947, Programa del teatre " du grand Guignol " de París.

professional o de negocis, el qual podria ser bastant plausible¹⁰⁴. Aquest fet va ser habitual als estius del Dr. Pedro i Pons.

Cap a l'Abril de 1948, probablement per a setmana Santa el doctor va tornar a viatjar a París per oci i en busca de novetats, i per tant es conserva a l'arxiu la revista "*Une Semaine de Paris*" on es recollen a mode de guia tots els espectacles i activitats d'oci que es feien a la ciutat des del 21 al 27 d'Abril de 1948, on destaquen fotografies d'artistes i publicitat d'espectacles a locals d'oci nocturn. Tant en espectacles d'òpera, musicals, conferències, cinema, art, exposicions, concerts, bars, restaurants i altres. Per tant a la setmana santa del 48 el doctor va tornar a impregnar-se de l'oci parisenc, però es desconeix la despesa del viatge i els espectacles que va visitar durant aquesta setmana.¹⁰⁵

No va ser fins ja passat l'estiu que es trobem notícies del doctor referent a les seves vacances, on sospitosament tornem a trobar documentació relacionada amb els espectacles parisencs, i dona a entendre alguna relació especial amb la ciutat al ser la tercera vegada consecutiva que el doctor marxa a deixar-se portar per la vida ociosa i nocturna de la ciutat i probablement per la avantguarda mèdica. Es vox populi per persones que coneixien al doctor personalment que ell a la seva intimitat era molt amant dels ocis i plaers bohèmics, i que ell es sentia un afrancesat, i per la qual cosa París era el referent o cúspide d'aquest mon que gaudia íntimament¹⁰⁶. En aquest cas trobem a l'arxiu una guia de 14 pàgines amb fotografies i un recull amb recomanacions d'espectacles com teatres, music halls, chansonniers, cinemes, circs, concerts i cabarets amb el dia i hora dels espectacles, casinos i altres locals d'oci nocturn. Tampoc cal oblidar i descartar contactes a França també de tipus professionals o d'altres.

No solament en aquests anys va anar donant mes peu als seus ocis a l'estranger, si no que a Barcelona sembla que també. Com a gran aficionat al

¹⁰⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D25) 04/10/1947, Rebut de la delegació del Banc d'Espanya a Port Bou per el canvi de 1.000 Francs al canvi de 14,27 Ptes el dia 4 de octubre de 1947.

¹⁰⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C20 D39) 21/04/1948 Revista impresa de 51 pàgines "*Une Semaine de Paris*" del 21 al 27 d'Abril de 1948.

¹⁰⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D16) 00/09/1948 Guia d'espectacles de la primera quinzena de setembre de 1948 de París.

Teatre, sobretot el teatre català, es veu que assistia sovint. Per exemple es pot parlar de la seva assistència a *l'orfeó Gracienc de Educación y Descanso* de la Secció de Teatre amb la companyia d'Art dramàtic José Claramunt, i José Clapera com a primer actor, i director i amb Luis Samsó com a altre primer actor. També a l'arxiu es va trobar publicitat de les funcions de teatre de 1948 per a les funcions amb abonament per al mes de novembre de 1948 compostades per actuacions de tarda i de nit per al cicle de Teatre Català i una butlleta de inscripció o abonament de les quals es desconeix quines va assistir i quines no, i si es va abonar, el qual podria ser que si. Les obres que es van fer en aquell teatre van ser:

- Día 7: La comedia en 3 actos de F. Soler (Pitarra). L'apotecari d'Olot.
- Día 14: La obra en 3 actos de Fco. Camprodón. Flor de un día.
- Día 21: El drama en 3 actos de D. Angel Guimerà. Sainet Trist.
- Día 28: La divertida comedia en un prólogo y 3 actos de Jardiel Poncela. Los ladrones somos gente honrada¹⁰⁷.

Sembla ser que aquesta aflluència al teatre el va portar als cercles de teatre reduït i en català uns anys mes tard, per la poca qualitat del teatre que es feia. Aquest teatre clandestí o privat es feia en petits comitès i en cercles reduïts de persones que normalment o mecenaven les obres o les fomentaven entre ells.

¹⁰⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C35 D11) 00/11/1948 Pamflet del orfeó Gracienc de Educación y descanso de la Secció de Teatre.

4.8 Negocis immobiliaris i inversions bursatils.

També a partir de 1940 el doctor Pedro i Pons i gràcies als ingressos des de la càtedra, sobretot els ingressos en les consultes i els ingressos dels cursets (cal recordar el gran desnivell entre sous entre oficis i classes) va començar a amassar una quantitat de diners que va anar col·locant en accions bancàries. Aquest fet ve aprofitant la ben entesa de la guerra mundial i els alts ingressos, sobretot de les consultes privades, les quals podia declarar o no, i en borsa podien passar per regulades a ulls de l'hisenda pública i ser valors protegits.

També va tenir la tranquil·litat i la gran devaluació econòmica de l'Espanya Franquista, i sumat amb el canvi a divises surt guanyant, ja que ja hi tenia accions avanç de la guerra. Les inversions que feia a principis des 40 solien ser a empreses llatinoamericanes¹⁰⁸.

Respecte als anys de finalització de la segona guerra mundial cap als anys 43 a 45, es pot veure com va anar col·locant una gran quantitat de diners en borsa, de poc a molt progressivament, i en conseqüència en va guanyant molt. La raó podria estar en el fet de la evolució de la guerra, la qual es va decantant cap als aliats, i per tant es veu el perill d'una intervenció internacional al règim de Franco per part dels aliats; i també el canvi de divises. L'altre raó ve a conseqüència d'intentar protegir els diners en valors, els quals es poden intercanviar bé, ja que la moneda es devaluava molt ràpidament i calia treure-la ràpid de sobre per altres valors. Per aquestes raons vindria el fet de la gran inversió del doctor, la qual el corredor de borsa Bricall aniria col·locant en indústries i negocis productius que li reportaven uns marges bastant grans. Per tant les majors inversions les trobem a partir de 1943¹⁰⁹.

Ja cap a mitjans de la dècada es veu com aquests negocis en borsa es van anar moderant amb la seguretat de la supervivència del règim, i per tant les

¹⁰⁸ Guillén, Abraham. *25 años de economía franquista : análisis económico de un régimen*. Buenos Aires: Periplo, 1963.

¹⁰⁹ González, Manuel-Jesús. *La Economía política del franquismo : 1940-1970 : dirigismo, mercado y planificación*. Madrid : Tecnos, DL 1979.

inversions es van anar veient mes estatals, sobretot pel fet que després de la guerra moltes empreses buscaven inversors per a continuar la seva activitat, i tenint una gran fortuna bancaria era una oportunitat inversora. Per tant així va anar fent¹¹⁰.

A finals dels anys 40, i a conseqüència de la mort del seu pare, ja havia rebut l'herència familiar i també ja començava a amansar una petita fortuna.

A part de la vida acadèmica, mèdica o científica del Dr. Pedro i Pons, un aspecte poc conegut del doctor era la de llogater o gran propietari immobiliari. Aquest àmbit ja venia de família on el seu pare ja gestionava dos o mes propietats de la família, una al carrer Cano, la mes coneguda. El Dr. Pedro i Pons va heretar part del negoci junt amb el seu germà Juan, i va invertir també en propietats per treure rendiments, entre elles una casa al carrer Castillejos numero 96 de Barcelona, la qual al 1947 es va incendiar i va tenir que reparar alguns danys¹¹¹. El Dr. Pedro i Pons no portava l'administració ell mateix, si no que tenia contractat un administrador que feia la feina d'administrar la finca, ell solament invertia i cobrava. En aquest cas el administrador a finals dels anys 40 era E. Galés Pujol¹¹².

¹¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C4 D14) 03/04/1944 - 21/12/1940 Feix de tota la comptabilitat en borsa de la fortuna d'Agustí Pedro Pons dels exercicis dels anys 1943 i 1944; documentació delegada al seu comptable corredor Pablo Bricall Creus.

¹¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons C25 D13, 01/02/1947 Factura de E.Galés Pujol administrador de Finques per la casa en propietat del Dr. A. Pedro Pons del carrer de Castillejos 96 de Barcelona.

¹¹² Mateo, Borja. *La verdad sobre el mercado inmobiliario español*. Editorial Manuscrito. 2015.

5- La dècada dels 50 l'època d'or del doctor.

Durant els anys 50 dins del context del país, es veu que el franquisme va tendir a un aperturisme i una consolidació del règim^{1,2}. En gran part per la tolerància dels Estats Units d'Amèrica i la guerra freda³. Per tant el règim que ja s'havia consolidat interiorment, poc a poc es va aïllar internacionalment i es veia obligat a moure fitxa si volia sobreviure. Església i l'exercit es van mantenir lleials al règim, el qual va anar evolucionant als ulls internacionals a un règim nacional catòlic. El règim polític i social va tenir un aparell de xarxa de repressió que arribava a tots els llocs i mantenia l'ordre públic⁴. Amb l'esclat de la Guerra Freda i la consolidació dels dos blocs militars, va fer que Franco per afinitat ideològica es posicionés en contra el comunisme i hi hagués un cert apropament obligat als Estats Units, que no van intervindre per no tenir un bloc comunista al mig d'Europa si tornava la República, però el tenia ben vigilat. Al 1950 Espanya va entrar a la FAO, i al 1952 a la UNESCO. Al 1953 es va fer un concordat amb el Vaticà i es va legitimar al règim a canvi de la plena confessionalitat de l'estat i privilegis econòmics i jurídics a l'església⁵. Al 1955 es va ingressar a la ONU, i al 1958 al Fons Monetari Internacional. Calia fer veure a fora que tot anava bé, i deixar endarrere la imatge de totalitarisme. També es va veure per part del règim el col·lapse que hi havia i que calia buscar experts en gestió i no militars ni falangistes per a conduir el país, i per tant ja des de finals de la dècada dels anys 40 hi va haver un gradual substitució de ministres per altres més aperturistes, formats i catòlics que van anar obrint-se més a l'exterior⁶. A partir de finals de la dècada dels anys 50 els llocs clau del govern van començar a ser ocupats per membres de l'Opus Dei i tecnòcrates que pretenien una liberalització del règim en l'àmbit econòmic, sense tocar els principis polítics. Això es va plasmar al 1958 amb la "*Ley Fundamental de Principios del Movimiento*" que feia impossible cap evolució política a altre forma d'estat com a un estat democràtic. També des de finals de

¹ Marín i Corbera, Martí. *Història del franquisme a Catalunya*. Pagès ; Vic : Eumo, 2006.

² *El Franquisme a Catalunya : 1939-1977*. Barcelona : Edicions 62, 2005-2007.

³ Veiga, Francisco. *La Guerra freda*. UOC, 2005. Barcelona.

⁴ VVAA. *Franquisme i repressió : la repressió franquista als Països Catalans, 1939-1975*. València : Universitat de València, 2004

⁵ Álvarez Bolado, Alfonso. *El Experimento del nacional catolicismo : 1939-1975*. Madrid : Cuadernos para el dialogo, 1976.

⁶ Sánchez, Antonio. *Franquismo vs. franquismo : el laberinto ideológico de la dictadura, 1936-1975*. El Boalo, Madrid : Creaciones Vincent Gabrielle, DL 2010.

la dècada anterior es va començar a veure certs moviments d'oposició a certes polítiques i es van començar a produir els primers moviments vaguistes, molts reprimits durament i amb mà de ferro pel sistema. Els primers al 1946 i 1947 a Madrid i Euskadi, i al 1951 el mes important, la vaga de tramvies a Barcelona⁷.

Econòmicament a la dècada continuava la creixent inflació i pujada dels preus que rebassaven els salaris, i el fenomen de la creació de nuclis obrers a les principals zones industrials que fan reaparèixer un tímid i mut moviment obrer, sobretot a Catalunya, amb la immigració massiva i l'amuntegament d'aquesta població a barris de les afores de la ciutat sense condicions d'habitabilitat mínimes i augmentant la conflictivitat social.

No va ser fins a mitjans de la dècada dels anys 50 que no hi va haver una recuperació del nivell de l'economia semblant als temps avanç de la Guerra Civil, amb un creixement clar de la indústria, però amb un profund estancament agrícola i un endarreriment tecnològic que fa poc competitiva la indústria, amb manques de proveïments i matèries primes, a causa del fort intervencionisme de l'estat i molta burocràcia. Però el fre mes important venia per la important inflació i balança comercial negativa, per l'escassetat de diner en circulació. Aquest problema es va fer molt evident a finals de la dècada portant al règim a tolerar que al 1959 als tecnòcrates a imposar un canvi de direcció en la política econòmica aprovant el "*Plan de Estabilización*"⁸. Aquest pla proposava una reducció de la despesa pública i de les inversions de l'Estat, una política de liberalització en preus taxats de productes bàsics i comerç exterior, entre altres, abolir gran part de les mesures intervencionistes en la economia, i facilitar per part de l'estat la inversió estrangera a Espanya.

A Catalunya sobretot a mitjans i finals de dècada es veu un fort creixement a la indústria, i en conseqüència va créixer el sector terciari al voltant de l'àrea de Barcelona. La immigració es va fer forta, sobretot de persones vingudes del sud peninsular motivades pel creixement i el treball per

⁷ Coll i Pigem, Maria. *La Vaga d'usuaris de tramvies de Barcelona de 1957*. Vic : Eumo, 2008.

⁸ Montes, Pedro. *La Integración en Europa : del plan de estabilización a Maastricht*. Madrid : Trotta, 1993.

a la indústria i la construcció, on es van anar creant les ciutats dormitoris del Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès entre altres⁹.

El Dr. Farreras Valentí va escriure un article sobre el doctor Pedro i Pons del qual parlava d'ell com una persona perseverant, però que no es tenia que confondre amb una perseverança histriònica, tot i que com a tot personatge era possible que hi tingués alguna debilitat. El deixeble avançat del doctor afirmava que aquest havia elevat força la medicina a la consideració pública, i que fins i tot els seus contrincants i enemics s'havien beneficiat fins l'extrem de tenir que donar-li gratitud. Per tant ens trobem que a principis dels anys 50 el Dr. Pedro i Pons ja era una figura pública consolidada, i fins la data l'únic metge que tan sols fent medicina era reconegut a tot el país i conegut per tots els racons de la ciutat de Barcelona. El Dr. Pedro i Pons va imposar una nova forma de fer a l'exercici mèdic i ningú podia dilucidar el contingut i significat d'aquesta, arribant a ser un triomf mèdic oportú i molt útil que es va anar imitant sense cap tipus d'explicació a totes les clíniques del país i de a fora.

També als 50 , i en vista a la gran feina que va desenvolupar i dirigir a la clínica, ja trobem a l'erudit Pedro i Pons, i al millor diagnosticador del país. Per tant a la dècada dels anys 50 es troba l'època daurada de l'obra del doctor i la seva consolidació com a mestre i metge, que va portar la clínica i el seu mestratge al màxim, i que als anys 60 no deixaran de reconèixer-ho infinitament.

⁹ Agustí, David. *El franquismo en Cataluña*. Madrid : Sílex, 2013.

5.1 L'època d'or de la Clínica Mèdica A i la càtedra.

Un fet a destacar va ser la presència del doctor Pedro i Pons als processos de selecció de personal, es a dir a les oposicions. A partir de 1950 i amb cert millorament i jubilacions a la sanitat, es van anar convocant places, i el doctor hi va ser present cada any en un o dos tribunals, i fins i tot presidint algun que altre. A tot i això cal fer èmfasi en la opinió del doctor, el qual era ben crític amb el sistema d'oposicions, on el més qualificat o amb millor currículum no acabava mai de guanyar, i del qual conservem la crítica feta dins una carta a un altre company, i on podem veure les pressions i contactes previs que es feien amb els membres del tribunal per a ser seduïts per escollir un o altre candidat¹⁰, i moltes vegades això ho havien de resoldre al tribunal. Una de les oposicions més importants que va tenir que presidir al 1950, va ser les convocades al Hospital de San Carlos de Madrid amb els Drs. Vallejo Nágera, Córdoba i Piga per a les càtedres de Psiquiatria de les facultats de medicina de Barcelona i Salamanca, on a Barcelona va guanyar la càtedra el Dr. Ramón Sarrò, soci del Dr. Pedro i Pons¹¹.

Al març de 1950, va sorgir una iniciativa pel Dr. Trias de Bes de solidaritat amb la Facultat de Medicina de Santiago de Xile, que va quedar reduïda a cendres per un incendi al 1948 i la qual demanava ajuda per restituir-se científicament. A la facultat de medicina de Barcelona es va constituir una reunió i xerrada per abordar el tema, i es va acordar fer una comissió o comitè per ajudar en lo possible a aquesta facultat al país xilè. La facultat era una de les més antigues del país, i de les de més prestigi internacional, organitzant-se a molts països com França i Estats Units una crida solidària a restituir les valuoses biblioteques i instrumentals de la facultat. A la facultat de Barcelona influenciada pel fet i per llaços de germanor amb la facultat de Xile, aquest comitè va ser format per professionals de la medicina, entitats mèdiques, i cases d'instrumental científic per a contribuir als fons de la sinistrada facultat

¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D3) 00/00/1950 Esborrany de carta del Dr. Agustí Pedro Pons en una quartilla manuscrita a un altre doctor referent a la seva opinió sobre unes oposicions i criticant el sistema de oposicions.

¹¹ La Vanguardia edició del diumenge 30 d'abril de 1950. Pàg: 3.

amb donatius. El doctor Pedro i Pons va col·laborar dins la facultat de medicina i com a president de la Acadèmia de ciències mèdiques, també ho van fer els seus companys com el Dr. Viera, Dexeus, Puigvert etc. Aquesta iniciativa va ser molt agraïda pel consol Xilè per la solidaritat rebuda, i de la qual es va fer un acte on es van reunir les personalitats de la medicina catalana, i es va fer aquest gest de solidaritat¹². A l'octubre de 1951 a Santiago de Xile, es va fer l'ofrena solidaria de la facultat de medicina de Barcelona a la facultat de medicina de Santiago de Xile dins una crida solidaria a nivell internacional on van participar molts països. Va ser durant una recepció del Dr. Carlos Blanco Soler, que es va fer entrega en nom del govern espanyol d'un important lot de llibres científics donats a través de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona per a reposar els llibres extraviats¹³.

Cap a l'abril de 1950, i en vista del gran èxit de l'escola de reumatisme que havia creat el Dr. Pedro i Pons, va créixer la demanda de formació en reumatisme al ser una tendència d'última novetat. Per tant es va crear el primer curs de malalties reumàtiques amb la participació de personalitats científiques estrangeres, de l'escola i la facultat de medicina de Barcelona, la qual era la pionera a l'estat espanyol, i per tant la que estava creant tendència¹⁴. Aquest curs va estar dirigit pel doctor, i organitzat sota el patronat de la facultat de medicina de Barcelona a la clínica mèdica A. A la primera sessió es va tractar sobre el concepte de les malalties reumàtiques i l'evolució històrica de les idees sobre el reumatisme, lliçó dissertada pel Dr. Pedro i Pons, i completada pel Dr. Barceló amb la fisiopatologia osteoarticular. Per aquest curset es van convidar a varies personalitats de la Lliga Europea de Reumatologia, el Dr. M. P. Well de París i el Dr. J. Forester¹⁵. Al curs van participar i van donar lliçó a part dels citats el Dr. Soriano, Gibert Queraltó, Rotes, Cierar Voltá, Sans Solà, Vilaseca i Sales, Vázquez, els doctors francesos Costes Forester i Weil, i el Dr. Copenam de Londres, president de la Lliga Europea de Reumatisme.

¹² La Vanguardia, edició del dijous 23 de març de 1950. Pàg: 12.

¹³ La Vanguardia edició del divendres 19 d'octubre de 1951. Pàg 10.

¹⁴ Revista española de reumatismo y enfermedades osteoarticulares. Barcelona : Sociedad Española de Reumatismo, 1945-1980.

¹⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 11 d'abril de 1950. Pàg:12.

En la segona sessió, el doctor va fer una presentació sobre el tema de les “*Espondilitis infecciosas (no tuberculosas)*” on va assistir el Dr. Palanca que era el director general de Sanitat. Per tant aquest curs tant novetós aquí a l'Estat va ser molt mirat per les autoritats mèdiques.¹⁶ La Clausura del curs va estar acompanyada del Dr. Gregorio Marañón que va acompanyar al Dr. Pedro i Pons, i va donar el discurs de clausura amb una dissertació sobre el tema de “*Las enfermedades reumáticas y glandulas endocrinas*”¹⁷.

Paral·lelament a les lliçons teòriques es va organitzar un programa de demostracions pràctiques a peu de clínica davant el malalt a la mateixa Clínica Mèdica A¹⁸.

Aquest curs i el fet que l'especialitat del reumatisme s'estava desplegant ràpidament, sobretot pels especialistes de Barcelona estimulats pel Dr. Pedro i Pons, va estimular la creació del “*Instituto Español de Reumatismo*”, el qual es va inaugurar al 22 de maig de 1950. Dins els discursos inaugurals dels doctors, Antonio Coma, director del Institut, que va parlar de la transcendència de la malaltia i lluita sobretot als Estats Units d'Amèrica, i el Dr. Pedro i Pons, president de la Societat Espanyola de Reumatisme va felicitar la fructificació d'aquesta branca mèdica que va sembrar a la seva clínica feia 18 anys, i va elogiar la iniciativa personal del Dr. Poal, que influenciat per les seves estàncies als Estats Units d'Amèrica i formant-se en l'especialització del reumatisme, va voler crear un institut de Reumatisme d'inspiració Americana com la clínica Rochester de Minnessota, o el New York Hospital, essent el institut el primer centre espanyol per al tracte de les malalties reumàtiques en tots els seus graus, e incorporar els especialistes de l'estat¹⁹.

També al maig de 1950 es va organitzar un gran homenatge al Dr. Ramón Sarró per haver obtingut la càtedra de Psiquiatria a la Facultat de Medicina de Barcelona, on el Dr. Pedro i Pons va presidir les oposicions. Aquesta càtedra va ser una novetat a la facultat, ja que no existia i va ser de

¹⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 3 de maig de 1950. Pàg:10.

¹⁷ Marañón, Gregorio. *Once lecciones sobre el reumatismo*. Madrid : Espasa-Calpe , cop. 1933.

¹⁸ La Vanguardia, edició del dijous 18 de maig de 1950. Pàg: 14.

¹⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 23 de maig de 1950. Pàg:11.

creació nova per l'evolució de la Psiquiatria²⁰, on Sarró va ser un dels grans exponents i fins i tot pioners a l'estat, havent fins i tot rebut lliçons del mateix Freud²¹ del qual va ser molt crític. L'homenatge es va fer a la facultat i després es va celebrar un banquet en el seu honor com era tradició quan entrava un nou catedràtic²².

A l'any 51 va destacar a la facultat el "*II Congrés Europeu de Reumatologia*", i els seus preparatius, però cap al novembre de 1951 el doctor va continuar amb la seva rutina habitual a la universitat i tot es va calmar una mica al respecte els congressos per la sortida del seu "Tratado". Per tant, se'l podia veure professant alguna lliçó a la facultat amb alguna novetat, com la que va fer el dia 21 de novembre sobre el càncer de fetge i les vies biliars²³. També va participar en activitats d'altres companys com la de la clínica del Dr. Gibert Queraltó a les jornades de patologia focal dentària junt amb els Drs. Vilanova, Noguera, Gibert Queraltó, Soria, etc²⁴. En vista de la fama que havia adquirit el doctor i el que representava mèdicament e institucionalment, es va establir a partir d'aquest any la tradició de ser rebut pel governador civil, on probablement li feia peticions al doctor, i el mateix doctor exposava com era la medicina i salut a Barcelona entre altres temes probablement estratègics tant per un bàndol com la propaganda, i per l'altre l'ajut i vist i plau per continuar fent i treballant²⁵.

Per tant la figura del doctor Pedro i Pons als anys 50 ja comptava amb una merescuda reputació i presència allà on anava i on era convidat, a part del seus afers externs com la seva clínica privada i com a metge consultor.

Al 1951 va ser designat el Dr. Ruiz Giménez com a Ministro de Educación Nacional, i aquest va venir de visita a Catalunya. La universitat de Barcelona no podia amagar les dificultats econòmiques que hi havia amb un

²⁰ Sarró, Ramón. *Conversaciones con Ramón Sarró : Psicoanálisis y locura*. Gráf. Valldep. Barcelona 1980.

²¹ Valeta Coma, Anna. *De Freud al análisis ontológico de la locura : Ramón Sarró Burbano*. Barcelona 1980.

²² La Vanguardia, edició del dijous 18 de maig de 1950. Pàg: 12.; La Vanguardia, edició del dimecres 17 de maig de 1950. Pàg: 14.

²³ La Vanguardia, edició del dimarts 21 de novembre de 1950. Pàg: 15.

²⁴ La Vanguardia, edició del dijous 23 de novembre de 1950. Pàg: 12.

²⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 25 de novembre de 1950. Pàg: 11.

creixement mínim i partides allunyades de les necessitats dels centres. Per tant les partides van tenir que ser ampliades fins la construcció de la nova facultat de farmàcia a finals de l'any 50. El fet va provocar que es fes un altre contenció de pressupost pel fet de tenir-se que afrontar noves construccions e inversions. Per tant del 1950 fins al 1954 s'entra en un període que es va anomenar la Universitat Adormida, fet que contrasta molt amb l'època daurada de la facultat de medicina i la Clínica Mèdica A, la qual era una de les excepcions. La universitat no tenia cap definició i era una institució funcional sense objectius estratègics ni idees de renovació interna. La universitat era plegada als designis del règim i l'adhesió a Franco. No va ser fins a febrer de 1951 que hi van haver els primers aldarulls i protestes a la universitat on es va acabar imposant l'exigència del carnet universitari per accedir als centres docents, fent els incidents suspendre un acte acadèmic solemne de imposició de la medalla d'Alfons X el savi a diferents professors.

També a la facultat de medicina hi va haver un escàndol pel fet que el Dr. Sarró va ser amonestat per distribuir una enquesta sobre pràctiques sexuals i conductes sexuals entre els estudiants, prohibint-se la realització de futures enquestes d'aquest tipus encara que fossin per algun article o treball. En general a la universitat els actes que es solien fer, la majoria, van ser actes polítics amb algunes excepcions com al servei del Dr. Pedro i Pons, que cada vegada tenia mes fama i marge d'actuació, aconseguint amb recursos limitats portar la seva escola a un nivell superior i sabent jugar bé amb els poders. Per tant amb el nou ministre no va desaparèixer els conceptes bàsics de la política del règim, però sembla ser que es van suavitzar una mica i tot va voltar cap a un període de gestió molt mes tècnic que polític tornant la universitat a ser present a la vida cultural i intentant obrir-se al mon. Veient els èxits del Dr. Pedro i Pons amb el *II Congrés Europeu de Reumatologia* on es va donar imatge de normalitat a Espanya, als ulls internacionals, es va buscar atraure estrangers i nous investigadors, buscant la represa de les relacions científiques per part dels professors. La idea política era l'apropament a Europa i sobretot als Estats Units d'Amèrica que era qui vigilava políticament a l'estat Espanyol. Es a partir d'aquest any que amb ajut del Ministeri i convenis, es va poder acordar ampliar les facultats i crear la zona Universitària amb la adquisició de

nous terrenys per a les noves facultats i els pressupostos per a les obres tot i que mes tard hi va haver polèmiques per aquestes i sobretot per assumptes financers.

Al 1952 i d'ençà del congres de Reumatologia, el doctor Pedro i Pons no havia organitzat cap curset paral·lel a la seva tasca habitual. En Aquest cas cap al 1 de maig va organitzar a la seva càtedra el "*III Curso Analítico Intensivo de electrocardiografia normal y clínica*" sota la direcció del Dr. A. Ciscar cap del gabinet d'Electrocardiografia amb la col·laboració del Dr. J. Fabre Tersol, cap del dispensari de Cardiologia, i dels doctors O. Ramis i A. Nadal. Essent la primera conferència a càrrec del Dr. Ciscar²⁶.

Per disposició obligatòria als professors de la universitat se'ls va establir el fet de tenir que assistir a actes públics culturals en que el règim en feia publicitat, i sobretot a temes com la imposició de medalles i premis a personatges de remarcada personalitat. En aquest cas el Dr. Pedro i Pons al 15 de maig de 1952 li va tocar anar a la imposició de l'encomanament a l'ordre d'Alfons X el savi al reverend doctor Agustí Casanoves a l'aula magna de la Universitat. En aquest cas el guardonat era un clergue, i per tant se li va donar tota la cobertura i van anar representants de tots els estaments de la ciutat, inclòs el mèdic pel Dr. Pedro i Pons. ²⁷ Al finalitzar es va fer entrega pel Dr. Pedro i Pons en nom de l'homenatja't 45.000 pessetes reunides entre els devots al Dr. Casanoves per al seminari Gerundense on es va formar el guardonat.

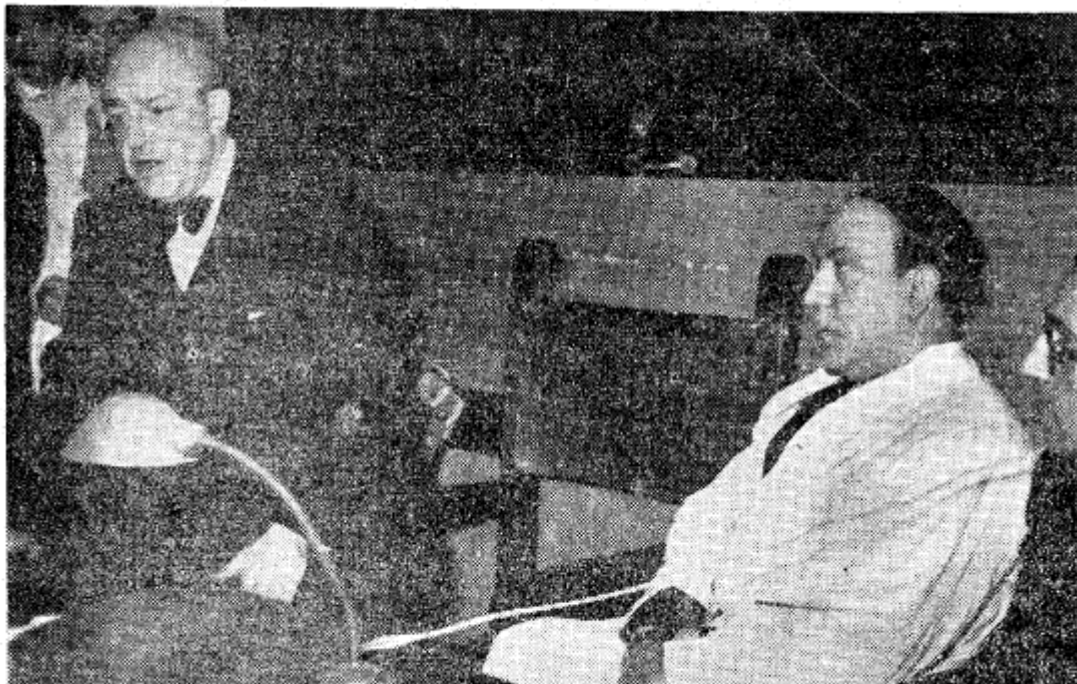
Una setmana mes tard cap al 23 de novembre, es va inaugurar l'Escola de Cardio-Angiologia amb les representacions habituals. La importància de l'escola venia que els cursos eren vinculats a la càtedra de patologia mèdica del professor Gibert Queraltó, i va ser creada al 25 de gener de 1952. Entre els diferents assistents va ser convidat el Dr. Pedro i Pons com a catedràtic de l'especialitat i representants de totes les entitats mèdiques de Barcelona. Es va fer un petit acte i el Dr. Gibert Queraltó va exposar les ambicions i finalitats de l'Escola de Cardio-Angiologia en pro la investigació de la medicina

²⁶ La Vanguardia, edició del dijous 1 de maig de 1952. Pàg: 12.

²⁷ La Vanguardia, edició del dijous 15 de maig de 1952. Pàg: 13.

cardiovascular i la docència en aquesta branca de la investigació per tal de crear un cos mèdic especialitzat en cardiologia, amb la col·laboració d'experts tant del CSIC, com dels dispensaris de la facultat i altres. A l'acabar l'acte el Dr. Bardají va fer una conferència sobre l'estudi de la patologia cardiovascular i el caràcter social de la medicina, també va dissertar sobre els avenços en cardiologia i la importància del cor. També es va parlar de l'aportació social i humana que feia el Dr. Gibert Queraltó a la societat Espanyola amb aquesta escola²⁸.

A la càtedra del Dr. Pedro i Pons les coses anaven poc a poc en la rutina de sempre, i quan hi havia oportunitat de poder convidar a un especialista de a fora per algun curs es feia. En aquest cas i per iniciativa del Dr. Pedro i Pons, es va convidar al Dr. Carlos Jiménez Díaz per a la clausura d'un curs de malalties reumàtiques. Un curs que es va fer per iniciativa del Dr. Pedro i Pons i el Dr. Barceló. La dissertació es va titular "*Reflexiones sobre la Disreacción Reumática*"²⁹. L'acte va tenir tint de solemnitat, i el Dr. Jiménez Díaz va ser acompanyat a la taula pel Dr. Pedro i Pons, el Dr. Barceló i el Dr. Soriano. L'acte el va obrir el Dr. Barceló que va elogiar la figura de Jiménez Díaz i l'agraïment d'acceptar la invitació al curset. Al Migdia el Dr. Jiménez Díaz va

El il·lustre patòleg doctor don Carlos Jiménez Díaz en un moment de la conferència que desenvolupà ayer en la Clínica Mèdica A de nuestra Facultad de Medicina. A su izquierda, el sabio doctor don Agustiu Pedro y Pons

²⁹ La Vanguardia, edició del dijous 27 de novembre de 1952. Pàg: 12.

ser convidat a un menjar ofert pel Dr. Pedro i Pons i el Dr. Barceló amb una petita llista de doctors rellevants a la medicina de Barcelona³⁰.

Com es va veient la clínica del doctor, va anar adquirint molta fama i sobretot l'escola de medicina del mateix, pel qual molts alumnes adquirien reputació per les especialitats a les quals el doctor Pedro i Pons estimulava, ja que sabia veure el talent dels seus col·laboradors i deixebles. Aquests deixebles moltes vegades sobrepassaven al mestre i eren projectats a l'exterior per a completar la seva formació i a la vegada portar a la clínica els últims avenços, els quals automàticament s'estudiaven, provaven i si funcionaven s'incorporaven. Això comportava el bagatge, publicació, etc. Un dels exemples el trobem amb el Dr. Alfredo V. Bosch que va viatjar a l'Argentina per assistir al "*I Congreso Internacional de Antibióticos y Quimioterápicos*" que es va celebrar a Buenos Aires al desembre del 1952. També el mateix any cal destacar la reunió mèdica de Mallorca on l'escola del doctor i els metges barcelonesos van ser molt destacats.

L'aparició dels antibiòtics va revolucionar la medicina de l'època, sobretot des de que Fleming va aïllar la penicil·lina i ho va donar a conèixer a la ciència³¹. Després mes tard amb la II Guerra Mundial, es va tenir presa per purificar la penicil·lina i sintetitzar-la per a curar les ferides de guerra, i poc a poc des de llavors es va anar investigant les diferents aplicacions dels mateixos en diferents malalties, com la tuberculosi on van ser molt efectius. Al 1952 encara el desenvolupament dels antibiòtics estava en una etapa molt inicial, però començava a sorprendre l'efectivitat d'aquests. La clínica del Dr. Pedro i Pons sempre oberta a noves especialitats va veure l'oportunitat d'aquesta novetat, i el Dr. Bosch va representar la clínica a dit congres presentant una comunicació sobre els resultats obtinguts en al tractament de la meningitis tuberculosa a l'Hospital Clínic de Barcelona. L'estudi era signat pels doctors Pedro i Pons, Bacardi i Bosch. Els resultats de les proves van ser molt

³⁰ La Vanguardia, edició del divendres 28 de novembre de 1952. Pàg: 12.

³¹ Wainwright, Milton. *Cura milagrosa : historia de los antibióticos*. Barcelona : Pomares-Corredor, cop. 1992

rellevants i van motivar la invitació expressa del govern argentí a la càtedra del Dr. Pedro i Pons per a que enviés un representant al congrés³².

De la mateixa forma que es va fer amb Jiménez Díaz pel curs de Reumatisme de la clínica del Dr. Pedro i Pons, també es va fer per al curs de *Radiologia i Clínica de la Columna Vertebral* que es va professar a la clínica mèdica A. En aquest cas es va convidar al Dr. Gregorio Marañón, que va professar la lliçó sobre el “*Reumatismo i la glandulas endocrinas*”³³.

Cap al desembre va passar l'efecte invers. El Dr. Pedro i Pons va ser convidat el dijous 4 de desembre de 1952 al curs de *Cirurgia Abdominal a l'acadèmia de ciències mèdiques*, el qual era dirigit pel Dr. Pi Figueras amb una conferència sobre les “*Esplenomegalias fibrocongectivas*”.³⁴

Al 1953 respecte a la rutina de la clínica i els cursets, continuava la filosofia de portar experts per a donar alguna lliçó d'algun tema novetós o investigació a la última. En aquest cas es va convidar al Dr. Otte a l'auditori de la clínica, que va dissertar sobre la “*Terapèutica actual del Càncer*”³⁵. També per altre banda es van organitzar cursos especialitzats per altres metges a la facultat on el doctor Pedro i Pons recolzava amb la seva presència i hi col·laborava si hi podia de la mateixa forma que ho feien quan ell els organitzava. Un exemple va ser el curs a l'escola professional de dermatologia³⁶. Aquest curs es va obrir al 16 de febrer de 1953 sota la presidència del rector el Dr. Buscarons i era dirigit pel Dr. Prof. Xavier Vilanova. Un curs i una escola oberta a un interès creixent per l'especialitat, cursos novetosos, i escoles incipients que s'obrien a la facultat buscant fer el mateix que va fer el Dr. Pedro i Pons amb la clínica. Entre els assistents es va poder comptar amb la presència del Dr. Pedro i Pons com a representació del professorat i com a col·laborador del curs³⁷.

³² La Vanguardia, edició del diumenge 30 de novembre de 1952. Pàg: 5.

³³ La Vanguardia, edició del diumenge 30 de novembre de 1952. Pàg: 19.

³⁴ La Vanguardia, edició del dijous 4 de desembre de 1952. Pàg: 13.

³⁵ La Vanguardia edició del divendres 23 de gener de 1953. Pàg: 11.

³⁶ VVAA. *Publicaciones de la Cátedra y Escuela Profesional de Dermatología*. Barcelona. Facultad, 1952.

³⁷ La Vanguardia edició del dimarts 17 de febrero de 1953. Pàg:12.

Al juny de 1953, el Dr. Pedro i Pons va ser condecorat amb la insígnia de la Legió d'Honor Francesa junt amb l'advocat Lamberto Franco per la ressonància per sobre de les fronteres dels treballs que van desenvolupar les dues personalitats, i el reconeixement a l'estranger a les figures dins els seus camps³⁸. La cerimònia es va fer al Institut Francès de Barcelona el dilluns 8 de Juny, i li va ser imposada les insígnies al Dr. Pedro i Pons, a l'advocat Lamberto Franco, i la medalla d'oficial de l'ordre de salut pública al Dr. Jose Maria Cañadell. La imposició de les medalles va anar a càrrec del ministre francès i consol general a Espanya, el senyor Périer, que va pronunciar un discurs amb els motius d'agraïment que el seu país tenia amb els homenatjats. Després va continuar dissertant el director del Institut Francès, el professor Defiontaines, i mes tard van poder expressar la seva gratitud els guardonats amb frases breus, essent present a l'acte personalitats espanyoles i franceses³⁹.

Cap aquestes dates el règim Franquista ja negociava un tractat amb Estats Units i cada vegada es volia mostrar mes obert a Europa, i sobretot a Nord Amèrica, per la qual cosa era normal mobilitat cap a aquest país. Un dels deixebles del Dr. Pedro i Pons, el Dr. José Vilar Bonet va poder fer una estància a Philadelphia, i aquest va enviar una carta al Dr. Pedro i Pons. Primerament va felicitar al mestre per la seva condecoració de la Legió d'Honor, i segon va anar explicant la seva experiència als Estats Units d'Amèrica. El Dr. Vilar va poder visitar els hospitals americans, treballar i impregnar-se de la forma de fer que tenien allà, sobretot en el servei de gastroenterologia del Dr. Bockey. També va aprendre per l'observació d'altres serveis d'altres regions americanes, fins i tot va poder estar a una reunió de la Associació Mèdica Americana, amb la nostàlgia de Barcelona i amb ganes de tornar per poder aplicar els coneixements adquirits i poder confrontar-ho amb el Dr. Pedro i Pons⁴⁰. Gràcies a aquestes accions de projecció, la clínica del Dr. Pedro i Pons i l'escola eren al dia de les últimes novetats, i d'aquí sorgia el seu

³⁸ La Vanguardia, edició del dissabte 6 de juny de 1953. Pàg: 13.

³⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 9 de juny de 1953. Pàg: 12.

⁴⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D5) 12/06/1953 Carta del Dr. José Vilar Bonet discipul del Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a la seva estada a E.E.U.U. i a felicitar al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons per la Condecoració de Chavalier de la Legió d'honor Francesa.

prestigi a l'aportar i sumar les experiències de deixebles, alumnes i col·laboradors a l'escola com element de retorn.

Dins la universitat com es veu, les coses no marxaven molt bé essent com a excepció la càtedra del Dr. Pedro i Pons, però la qual també havia de patir la burocratització i la Universitat Adormida. Aquesta va passar a ser simplement un centre burocràtic d'expedició de títols amb les seves excepcions evidentment. No es d'estranyar que ens trobem a l'arxiu alguna que altre carta del Rector Honorari de la Universitat de Barcelona, Eusebio Díaz dirigida a algun professor, en aquest cas al Dr. Pedro i Pons fent referència al fill o amic d'algun personatge, amb algun contacte amb alguna persona influent, o amb poder del règim, del qual se li demanes que el doctor li fes la vista grossa en el seu examen de Patològica Clínica i o altres assignatures. Per tant es pot parlar de corrupció, inflament de notes i excepcions dins la universitat. El que desconeixem es si dins l'equip del doctor amb tant de prestigi com tenia, va accedir alguna persona d'aquesta forma, es pot entendre que no, ja que si en alguna cosa era bo el doctor Pedro i Pons era en veure el talent de la gent i fer que ho desenvolupés. Normalment la gent que entrava amb els exàmens preparats o amanyats venien per una expedició burocràtica del títol⁴¹ o ja tenien algun padrí en algun lloc.

Una vegada signat els tractats amb els Estats Units d'Amèrica, sembla ser que que la propaganda a l'exterior es va relaxar una mica, però el fet de considerar-se Espanya com a país amic va fer que hi hagués mes transit de persones que venien de l'estranger, i va estimular que es poguessin fer contactes interessants i profitosos, els quals eren convidats a cursos, lliçons etc. Un exemple va ser la conferència del professor de la facultat d'Hamburg el Dr. Heinrich Kuschmeister el novembre de 1953, que ja havia estat anteriorment a Barcelona i va venir convidat pel Dr. Pedro i Pons en col·laboració amb la *Associació d'Endocrinologia*,⁴² i va donar una conferència sobre "*L'evolució de la nefrosis clínica com a síndrome hipoadrenal*". L'acte ho

⁴¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D13) 16/06/1953 Carta manuscrita del Rector Honorari de la Universitat de Barcelona, Eusebio Diaz dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a tenir en compte les notes d'altres assignatures del Alumne Juan Roig Puerta.

⁴² Antonio Orozco Acuaviva. *Historia de la endocrinología española*. Ediciones Díaz de Santos. 1999

va presidir el Dr. Pedro i Pons a l'aula de la seva càtedra al·legant la rellevant personalitat del Dr. Kuschmeister. Per tant els congressos van propiciar a tenir gent a les aules d'aquesta talla i el doctor en va aprofitar⁴³.

Altre exemple mes de caire relatiu a la ciència mèdica o de l'entorn que la rodejava era el tema de les farmacèutiques, laboratoris i clíniques que es dedicaven al negoci de la medicina, pels quals aquestes trobades mèdiques i els avenços significaven el poder obrir contactes i obrir noves vies de negoci. Un exemple el trobem a l'arxiu amb una carta mecanoscrita de E. Visconti de Modrone Erba, conseller delegat de Carlo Erba S.P.A de Milà, el qual agraiïa al doctor convidant-lo a Milà quan volgués, i agraint la seva col·laboració en el centenari de *Industrial Farmacèutica Española S.A*; expressant el seu orgull per la seva institució i per la personalitat del doctor.⁴⁴ Per tant l'obrir portes a l'exterior en la ciència mèdica era molt beneficiós i tota col·laboració era important.

Al novembre del 53, va prendre possessió un nou cap a l'hospital clínic, de les juntes clínica i administrativa i dels beneficis, el Dr. Manuel Usandizaga. El director sortint era el Dr. Carulla. Tal i com arribar Usandizaga es van crear les juntes Clínica, administrativa, i la de beneficis. Es va donar per tancat el capítol de l'hospital de postguerra que va tenir moments molts difícils i recursos molt limitats a una gestió mes tècnica que ideològica substituint al Dr. Carulla, i en el seu lloc anomenant-se al Dr. Usandizaga que era interí des de feia anys en l'administració de l'hospital. Aquest encaixava mes en una gestió tècnica dels recursos i una maximització dels beneficis. En l'acte de nomenament va haver una escenificació tant pel Governador Civil i com pel cap provincial de sanitat que van recordar la tasca del Dr. Carulla, el van homenatjar i van dipositar tota la seva confiança en el nou director, juntament amb el rector de la Universitat de Barcelona i representants del claustre de professors on era el Dr. Pedro i Pons. Les juntes van ser formades per:

⁴³ La Vanguardia, edició del dijous 8 d'octubre de 1953. Pàg: 14.

⁴⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D39) 15/10/1953 Carta de E. Visconti di Modrone Erba, consigliere Delegato della Carlo Erba S.P.A. de Milà, al Dr. Agustí Pedro i Pons convidant-lo a Milà quan vulgui i agraint la col·laboració en el centenari de Industrial Farmacèutica Española S.A.

Junta administrativa: President: Luis de Madariaga Espinosa. Vicepresident: José Rivau Seva. Vocals: Andrés Valdeperas Juvé, Javier Aragón Turó, Vicens Carulla Riera, Luis Bañares Morsó, Manuel Casado Nieto. Secretari: Jose Maria Mandoli Giró.

Junta de clíniques: President: el degà de la facultat de medicina, en aquest moment el Dr. Máximo Soriano Giménez. Com a Vicepresident: Dr. Vicents Carulla. Secretari: El Rector Ramón Arandés. Vocals: Dr. Mariano Soria Escudero, Dr. Agustí Pedro i Pons, Dr. Victor Conill Montobbio, Dr. Rafael Ramos Fernandez, Dr. Manuel Usandizaga Loraluce, Dr. Xavier Vilanova Montoliu, Dr. Pedro Piulachs Oliva, Dr. Joan Gibert Queraltó, Dr. Ramón Sarró, Dr. Salvador Gil Bernet, i el Dr. Francisco Garcia Valdecasas⁴⁵.

Per tant ja dins de la gestió de l'hospital entrava la facultat i les clíniques, les quals eren les que estaven despuntant molt, com la del Dr. Pedro i Pons, i eren les que estaven aportant a l'hospital nom i sobretot el poder sortir de la crisi en la que estaven per manca de recursos. Per tant el poder donar veu a les clíniques va ser clau per l'èxit de la gestió del Hospital Clínic. Aquest fet va fer que aquests doctors, molts grans mestres de la medicina catalana, poguessin donar el seu segell de qualitat a l'hospital i poder opinar en la direcció que l'hospital havia d'anar segons els seus criteris clínics⁴⁶.

A mitjans de novembre de 1953, es va inaugurar a la clínica Mèdica A, el servei de recuperació funcional del departament de reumatologia que dirigia el Dr. Pedro Barceló. Aquesta va ser la primera instal·lació d'aquest caire que es va fer a tot l'estat espanyol i que era dotada amb tots els avançaments i novetats com una piscina per a recuperació funcional, gimnàs especialitzat, departaments per massatge, electroteràpia i electromiografia, etc. Aquest servei va venir motivat pels centres de l'estranger avançats en l'estudi de la Reumatologia. Aquests serveis van ser costejats pel dispensari de malalties reumàtiques en mediació amb el departament del cap provincial de sanitat de Barcelona, motivats pels grans avançaments en reumatologia de la clínica, i

⁴⁵ Corbella i Corbella, Jacint. *Història de l'Hospital Clínic de Barcelona : un centenari: 1906-2006*. Barcelona : Hospital Clínic i Provincial de Barcelona : Universitat de Barcelona. Facultat de Medicina, 2006

⁴⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 8 de novembre de 1953. Pàg: 15.

sobretot dels grans papers del Dr. Barceló i Pedro i Pons tant a l'estranger com a Barcelona, que eren icones visibles a nivell europeu del reumatisme⁴⁷. El que mes va pesar va ser l'elecció a l'agost a Ginebra del Dr. Barceló com a President de la *Lliga Europea contra el Reumatisme*, i l'hospital volia tenir la seva secció de reumatisme a la última i dirigida per qui ostentava el càrrec de President de la Lliga. Gracies a l'efemèride de ser escollit president i de millorar el seu servei, es va organitzar un homenatge al Dr. Barceló sota la presidència del cap provincial de sanitat, el Dr. Bardají a l'Hotel Orient on va assistir un gran nombre de personalitat mèdiques de Barcelona⁴⁸ i es van convidar personalitats de la Lliga Europea Contra el Reumatisme, com el Dr. Robert M. Stecher dels Estats Units d'Amèrica que desgraciadament no va poder assistir però es va unir al homenatge en qualitat d'amistat i gratitud.

També aquesta bona sintonia amb els Estats Units d'Amèrica, va fer que es busquessin sinergies cap aquell país com l'enviament de deixebles amb la carta de presentació de la Clínica Mèdica A com a referent europeu. Era el cas del Dr. J. Vila Badó, deixeble del Dr. Pedro i Pons que va viatjar cap allà i va fer una llarga estada, i periòdicament enviava missives al Dr. Pedro i Pons de la seva estada i impressions sobre els hospitals i la ciència patològica i neurològica del país Americà. J. Vila Badó explicava al Dr. Pedro i Pons els mètodes i formes de treballar dels americans, i donava un repàs dels diferents hospitals americans en que va poder fer una estada. També en treia ferro al gran mite americà que tenien a la península i que tanta publicitat generava. El Dr. J. Vila Badó des de Bostón li va afirmar al Dr. Pedro i Pons que el poble americà era un poble treballador⁴⁹.

Cap a mitjans dels anys 50 va ser quan mes va destacar el doctor a la medicina tant nacional com internacional, i aquest fet va provocar que tothom el volgués convidar i que li volguessin posar a la seva disposició serveis i instal·lacions, fins i tot de a fora de Barcelona. Un exemple van ser les del "*Instituto Nacional de Medicina y Seguridad del Trabajo*" que dirigia el Dr.

⁴⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 15 de novembre de 1953. Pàg: 16.

⁴⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 17 de novembre de 1953. Pàg: 14.

⁴⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D11) 23/11/1953 Carta Del Dr. J. Vila Badó a Agustí Pedro Pons sobre el seu viatge i estada a Estats Units i les seves impressions sobre els hospitals i la ciencia patològica i neurològica al pais americà.

Afonso de la Cruz, el qual dirigia un servei per a l'estudi de malalties cardiovasculars amb molts aparells per a la diagnosi, i a la última en equipació els quals posava a l'abast del doctor per als seus pacients malalts d'afecció coronaria els quals oferia el residenciar-los al seu servei a la facultat de Madrid⁵⁰.

També en va rebre peticions de doctors com el Dr. Alberto Risemberg, metge cirurgià del servei del professor Enzo Criscuolo titular de la clínica de les malalties infeccioses de la facultat de medicina de Córdoba, Argentina, on plantejava un viatge a Espanya i plantejava la possibilitat de passar una temporada a Barcelona per a conèixer la clínica del Dr. Pedro i Pons, especialista en el seu camp, la Reumatologia i on era punter a Europa, demanant informació de beques, ajuts i facilitats per a poder anar a formar-se a Barcelona⁵¹.

Cap a finals de 1953, es va organitzar per la “Asociación de Cardiología Angiológica” a la Clínica del Dr. Pedro i Pons una sessió científica on es van presentar les comunicacions dels Dr. A. Amell Sans i A (“*Postero-sinistrocardia extrema por agenesia pulmonar izquierda*”), el Dr. Ciscar Rius (“*Cayado aórtico derecho*”), i Drs. F. i A. Ciscar Rius (“*Neoplasia primitiva de pericardio*”). Per tant la clínica continuava mostrant les últimes novetats en investigació dels seus col·laboradors, alumnes i doctors que allà treballaven com sempre en tots els camps i representats pel doctor, la qual sempre havia sigut la seva forma de fer⁵² i les quals començaven a ser molt fructíferes i habituals.

Mes exemples de demanar el patronat i la representació del doctor van ser per exemple el fet de que se li enviessin obres mèdiques a ell personalment com l'obra del Dr. Antoni Oriol i Angera “*Del Amor y del Sexo*” junt amb una nadala del Dr. Taverna Maluquer Piera⁵³. O també se li va demanar per part de la “Acadèmia de Alumnos Internos S.E.U.” de la facultat de medicina de la

⁵⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D51) 26/11/1953 Carta del director del “ Instituto Nacional de Medicina y seguridad del Trabajo “, Alfonso de la C., dirigida al Dr. A. Pedro i Pons en referència a posar en la seva disposició malalts cardiovasculars.

⁵¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D20) Carta del Dr. Alberto Risemberg, metge cirurgià al Dr. Agustí Pedro i Pons, referent al seu viatge d'ampliació d'estudis de Reumatologia.

⁵² La Vanguardia, edició del diumenge 13 de desembre de 1953. Pàg: 22.

⁵³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D32) 12/12/1953 Carta mecanoscrita de Taverna, Maluquer, Piera informant de la darrera obra del Dr. Antoni Oriol i Anguera.

Universitat de Valladolid, per boca del secretari de la publicació que en feien, T. Caro, un article o treball científic per a la revista, que tot i ser una revista estudiantil era habitual que publicuessin articles de professors il·lustres per a donar cert prestigi a la revista disculpant davant de tot l'atreviment de la demanda⁵⁴.

També i en vista de l'èxit del departament de Reumatologia i en vista la gran ajuda que eren els Raigs X, el Dr. Pedro i Pons que era vocal de una de les comissions del Hospital clínic se li va plantejar el tema de reorganitzar, sobretot econòmicament, el departament central de Raigs X de l'Hospital Clínic. Se li va demanar el seu parer i vot en una memòria que va arribar als vocals de la comissió per a rendibilitzar dit departament. Per tant la Radiologia començava ja a despuntar i era un repte.⁵⁵

Les noces d'argent a la càtedra.

A mitjans de gener de 1954 es va complir una efemèride important pel doctor, les noces de d'argent a la càtedra. Segons el diari "*La Vanguardia*" aquest fet va passar inadvertit per la modèstia del Dr. Pedro i Pons on solament se en va fer referència a un article de la revista "*Medicina Clínica*" dedicat a ell. En aquest article van col·laborar a mode de tribut les personalitats més destacades de la medicina espanyola. Van signar un article el Dr. Gregorio Marañón, el Dr. Jiménez Díaz, el Dr. Gallart Monés, el Dr. Bañuelos, el Dr. Beltrán Baguena, el Dr. Andreu Urra, el Dr. Fernández Cruz, el Dr. Civeira, el Dr. Ortiz de Landazuri, el Dr. Escobar del Rey, el Dr. Mora Lara, el Dr. Morreale, el Dr. Morata Garcia, el Dr. Balcells-Gorina, el Dr. Casas Sanchez, el Dr. Casas Sanchez, el Dr. Soriano, el Dr. Gonzalez Ribas i el Dr. Farreras Valentí. Tots aquests articles van anar darrere d'un pròleg elaborat pels doctors Farreras Valentí i Ramón Sarró. A aquest pròleg es parlava de la projecció humana i científica del doctor Pedro i Pons. El curiós de la notícia ve a ser el fet de que essent uns temps que els homenatges anaven a l'ordre del

⁵⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D33) 22/12/1953 Carta de la "Academia de alumnos internos S.E.U." de la facultat de medicina de la Universitat de Valladolid dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons demanant un article per a la seva Publicació.

⁵⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D26) 00/12/1953 Memòria mecanografiada amb subrallats per A. Pedro Pons, del funcionament i organització economica del departament central de Raigs X del hospital clinic i provincial.

dia el Dr. Pedro i Pons volgués mantenir les “bodes de plata” tant silenciosament, fet molt significatiu de la seva personalitat.

Segons el diari el Dr. Pedro i Pons era una persona consagrada als seus malalts i alumnes. També es posava de manifest que Barcelona li devia al doctor com a autèntica glòria contemporània, un testimoni de gratitud i admiració a part del que li van fer tots els metges a la revista Medicina Clínica, esperant a que es portés a terme com a benefactor de la humanitat que consideraven que era, per posar la medicina barcelonesa i catalana en el mes alt⁵⁶. D'aquest fet i veient l'article que va fer podríem fer dos apunts, el primer veient que a l'any 1953 el doctor va ser massa abrumat d'homenatges, congressos i reunions científiques arribés a cert col·lapse dels mateixos i decidís que el seu no es celebrés de la mateixa forma, i el segon apunt que també podria venir del mateix es que no volgués formar part de cap escenificació política i propagandística com va passar amb els congressos i reunions, i per això volgués mantenir-se al marge i que es celebres en la mes estricta intimitat de la qual no sabem si va fer alguna cosa. El que es pot afirmar es que el Dr. Pedro i Pons va fer un aprenentatge vital després de tot el que va viure a la república i sobretot a la Guerra, que va fer igual a excepció del “*II Congreso Médico Militar*” que va tenir que fer un bany de masses franquistes, el restar discretament en un segon pla i no fer soroll si no era estrictament necessari, i no fer res públic que no fos fora de la mes estricta ciència mèdica. Ell sabia que si es lligava la seva persona a certes altres podia portar problemes i mes essent un personatge ara amb admiradors a la resta del mon.

Aquesta discreció de fer no va impedir l'homenatge científic, que es el que va tolerar, que li arribessin cartes de felicitació de moltes persones que el coneixien i fos felicitat als mitjans de comunicació. Entre elles podem destacar les que es conserven a l'arxiu de les diferents persones: Del Ricardo Fusté Pizon⁵⁷, del Dr. Santiago Ripol Noble⁵⁸, del governador civil de la província de

⁵⁶ La Vanguardia, edició del dijous 14 de gener de 1954. Pàg: 12.

⁵⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D26) 00/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de Ricardo Fusté Pizón felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons desitjant que pugui esser molts anys mes a la càtedra.

Barcelona el Sr. Felipe Acedo Colunga⁵⁹, del Dr. E. Sol Morera de Laboratorio Sol S.A.⁶⁰; Ricardo Juliá Serralles⁶¹, del Dr. José Maria Cuenca Cortina⁶², Oscar Ravá⁶³, del Alcalde de Barcelona el Sr. Antoni Mª Simarro Puig⁶⁴, del Sr. Francisco Freixas Plà⁶⁵, del advocat Sr. Eduardo Garré Comas⁶⁶, de Laboratorios del Norte de España per J. Cusí director general⁶⁷, Manuel Ribé delegat de l'alcaldia de Barcelona⁶⁸, Laboratorios Carulla "in Ter"⁶⁹, Dr. J. Mª Morato Postgraduate de la Medical School of London⁷⁰, Ramón Amposta Cortoy de O'Calaghan⁷¹, Dr. B. Rodríguez Arias⁷², Dr. A Golmas i Mocoora⁷³, Joan Port Font⁷⁴ i d'altres.

⁵⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D35) 00/01/1954 Telegrama del Dr Santiago Ripol Noble felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁵⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D29) 14/01/1954 Felicitació mecanografiada amb l'escut d'espanya de l'època en relleu, de Felipe Acedo Colunga Governador Civil de la Província de Barcelona a A. Pedro Pons per els 25 anys de treball com a Catedràtic de Patologia Mèdica de la universitat de Barcelona i per la seva obra relevant que ha anat desenvolupant en aquestos anys per major gloria de la medicina espanyola.

⁶⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D22) 14/01/1954 Carta de Laboratorio Sol, S. A. mecanoscrita en un full i escrita pel Dr. E. Sol Morera al Dr. Agustí Pedro i Pons felicitant les noces de plata a la Càtedra com a client i amic i desitjant-li que continuí amb la seva tasca.

⁶¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D25) 14/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de Ricardo Juliá Sellarés felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons desitjant que pugui esser molts anys mes a la càtedra.

⁶² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D30) 14/01/1954 Carta manuscrita en una quartilla del Dr. José Mª Cuenca Cortina felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D23) 15/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla d'Oscar Ravá felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D28) 15/01/1954 Carta de Antonio Mª Simarro Puig Alcalde de Barcelona felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D32) 15/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de Francisco Freixas Plà felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D33) 16/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla d' Eduardo Garre Comas, advocat, felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D3) 16/01/1954 Carta mecanoscrita de Laboratorios del Norte de España, S.A. remesa per J. Cusí, director general, al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a felicitar les seves bodes de Plata amb la càtedra de Patologia Mèdica de la universitat de Barcelona i desitjant que pugui continuar amb la seva valuosa tasca.

⁶⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D27) 17/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de Manuel Ribé, delegat de l'alcaldia de l'ajuntament de Barcelona felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁶⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D34) 19/01/1954 Carta de Laboratorios Carulla " in Ter ", felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁷⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D40) 19/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de la Universitat de Londres del " Postgraduate Medical School of London " del Dr. J. Mª Morato, felicitant les noces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁷¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D42) 19/01/1954 Carta de Ramón Amposta Cortoy de O'Calaghan amb una tarjeta de presentació i manuscritament felicitant al Dr. Agustí Pedro i Pons per les noces de plata a la càtedra, i amb una copia en un full mecanoscrit de la difusió de la noticia a la radio " Universidad del Aire " amb la informació dels actes en homenatge a les noces de plata del Dr. Agustí Pedro i Pons.

El Dr. Pedro i Pons havia aconseguit un gran prestigi mediàtic, i la seva clínica també, però sobretot com a mestre i científic. Com a mestre es te constància que era proper als alumnes, com es l'exemple de la inauguració del col·legi major "Monterols" al 4 de març de 1954, al qual va ser convidat i va fer una petita dissertació als alumnes que hi residien sobre el estudi i l'exercici de la medicina, on va evocar la seva vida d'estudiant i va ser molt preguntat pels alumnes i va establir un diàleg molt cordial i llarg amb ells⁷⁵.

El doctor Degà de la Facultat de Medicina (1954 - 1957).

El Dr. Pedro i Pons com a personatge i com a científic essent ja molt influent a la facultat de medicina, i per ser la seva escola la puntera, havent administrat be els escassos recursos, i ser el pilar central de la majoria del que s'organitzava a la facultat, junt amb la fama mundial que havia adquirit, a finals de març de 1953 va ser nomenat Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona. Aquest càrrec el va tenir que acceptar tot i la sorpresa, ja que ell no s'havia plantejat el fet de ser degà ni s'ho imaginava.

La "Dirección General de Enseñanza Universitaria" va remetre un telegrama al rector de la Universitat de Barcelona per informar que el ministre el Sr. Ruiz Giménez havia signat les ordres dels nomenaments del nous degans de Medicina, el Dr. Pedro i Pons, i el de Farmàcia Juan Mariano García Marquina. La incorporació dels dos catedràtics va suposar que es incorporaven a les funcions de govern de la facultat dues figures de màxim prestigi científic, sobretot la del Dr. Pedro i Pons que era reconeguda mundialment dins el seu camp de la patologia mèdica⁷⁶.

⁷² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D29) 22/01/1954 Carta del Dr. B. Rodríguez Arias felicitant les nocces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁷³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D31) 22/01/1954 Carta manuscrita en una quartilla del Dr. A. Gílmás y Mocoora felicitant les nocces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁷⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D24) 23/01/1954 Carta mecanoscrita en una quartilla de Joan Port Font felicitant les nocces de plata a la càtedra al Dr. Agustí Pedro i Pons desitjant que pugui esser molts anys mes a la càtedra.

⁷⁵ La Vanguardia edició del divendres 5 de març de 1954. Pàg: 16.

⁷⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 28 de març de 1953. Pàg: 18.

Amb aquest nomenament es podrien entendre dues coses, la culminació de la carrera del doctor i que la seva gestió va ser bona, per tant el mateix govern va voler traspondre-ho a nivell de facultat, i no solament de clínica, per a poder donar-hi projecció a la facultat i aprofitar la seva projecció i fama per a la facultat, i la universitat. En general a l'èxit aparent de la gestió del règim de cara a la galeria. Altre possible causa venia del fet de la bona sintonia del professor amb els estudiants els qual gairebé el veneraven com a mestre i icona.

Les felicitacions van multiplicar-se per el seu nomenament de totes les parts del país⁷⁷. Exemples els tenim en diverses cartes que va rebre de felicitació com el Dr. J. Mercadal Peyrí, que li va felicitar i li parlar de la confiança dipositada en ell per a que la facultat de medicina vagi pel millor dels camins⁷⁸; o el Dr. Luis Saye, que donar la enhorabona i li desitjar molts anys en aquesta tasca⁷⁹ entre moltes altres felicitacions.

L'acte de pressa de possessió del càrrec es va fer al 31 de març de 1954 al rectorat de la Universitat de Barcelona junt amb els altres degans, el de la facultat de Farmàcia, Juan Marino García Marquina i el de Filosofia i Lletres Lluís Pericot Garcia. També van prendre possessió els vicedegans, Manuel Sales Vázquez per Medicina, Taurino Losa per Farmàcia i Mateu Llopis per Filosofia i Lletres. També va prendre possessió un nou administrador general de la Universitat el Dr. Francisco Villavicencio⁸⁰.

Des de mitjans de 1952, es va buscar sobretot per part del rector de la universitat, la normalització de la vida interna de la institució i es buscava una certa direcció col·legiada de la universitat. També es va voler establir un nou sistema de pressupostos i gestió de les facultats a l'igual que dels serveis. Tot va quedar en res, ja que la racionalitat no encaixava amb la forma de fer. La massiva compra de terrenys per ampliar les facultats va provocar un escàndol a final de 1952. Un intermediari havia coaccionat al propietari d'un solar que volia

⁷⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D89) 03/04/1953 Telegrama de Razos Beltran Baguena felicitant al Dr. Agustí Pedro i Pons per la nomenació com a Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona .

⁷⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D72) 01/03/1954 Carta del Dr. J. Mercadal Peyrí al Dr. Agustí Pedro i Pons felicitant el seu nomenament com a degà de la Facultat de Medicina.

⁷⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D71) 29/03/1954 Carta del Dr. Luis Sayé al Dr. Agustí Pedro i Pons felicitant el seu nomenament com a Degà de la Facultat de Medicina.

⁸⁰ La Vanguardia edició del dimecres 31 de març de 1954. Pàg: 15.

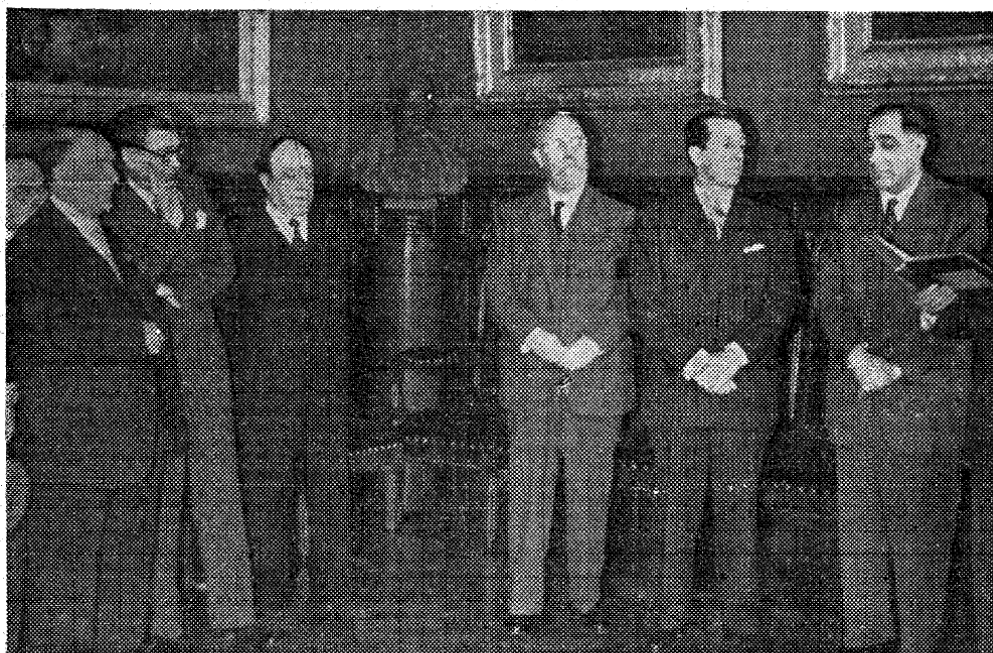
adquirir la universitat i es va destapar el fet. El rectorat va formular una denuncia al govern civil, i van ser detinguts el corredor de finques, el aparellador, i l'arquitecte Domènech. Aquests havien rebut diferents comissions junt amb familiars i el gabinet d'arquitectes. El director d'ensenyament universitari junt amb el rectorat van acabar reunint-se per a fer un comunicat per defensar l'honorabilitat de la Universitat, la qual era en un estat molt greu per que la junta d'obres havia sigut creada per ordre ministerial i les juntes per a les obres eren revisades pel rector.

La situació política exterior i l'obertura del règim i tot l'aparell publicitari van contribuir a que els extremistes organitzessin aldarulls i manifestacions a la universitat. Això va fer reaccionar políticament al cap del districte universitari i va donar idea d'una universitat de Barcelona reformada i amb certa autonomia.

Al poc es va establir la facultat d'Economia i Empresa entre altres, i la capacitat de poder expedir títols de doctor, junt amb l'ampliació i trasllat d'altres facultats com Dret, enginyeries, etc. Per tant la universitat va entrar en una etapa de creixement. La universitat vivia condicionada pel franquisme fins al mínim detall, però als anys 50 s'entra en una dinàmica on els estudiants van marcant molt el ritme a la universitat. També amb l'obertura i sortida de la postguerra els joves van ser un col·lectiu que era a la última dels canvis que s'estaven duent en la tancada societat del franquisme, que poc a poc havia de cedir, i tot i viuré amb tots els condicionants polítics, havia proposat de renovació.

El món universitari no era al marge del que estava passant al món, tot i el gran nivell de politització que es vivia a la universitat. El règim s'esforçava en establir que la universitat fos el lloc on es reproduís el seu discurs ideològic. Les autoritats universitàries tenien el paper de control ideològic de la institució i dels membres, a part de que el falangisme creés dues corporacions per fer-se present a la vida universitària pensant en docents, amb el "*Servicio Español del profesorado de enseñanza superior*", i alumnes amb el "*SEU*" amb presència a

les juntes de govern. També la Universitat establia relacions fortes amb corporacions locals i institucions eclesiàstiques⁸¹.

Un momento del acto de la toma de posesión de los nuevos decanos de las Facultades de Medicina, Filosofía y Letras y Farmacia, así como del administrador general de la Universidad (Foto Pérez de Rozas)

Per tant l'elecció del Dr. Pedro i Pons i d'altres professors famosos i reconeguts a altres facultats, respon a aquesta renovació. Centrant-nos en el Dr. Pedro i Pons, també l'èxit de gestió de la seva càtedra i clínica, i al voler recuperar el prestigi perdut de la universitat amb un personatge proper i admirat pels alumnes per tal de posar ordre i control, per ser un personatge que ha col·laborat amb el règim amb el tema congressos, amb molt bona reputació i que portaria a aquesta renovació estrictament pel camp científic.

A la presa de possessió el Dr. Pedro i Pons va fer esment a que ell no havia ambicionat el càrrec, per que creia que la tasca magistral radicava a la càtedra, seminari i clínica. Allò feia que es dones compte de la dignitat del deganat i tingues gratitud a confiar els seus companys en la seva persona per dur aquesta tasca. També va marcar la línia del que seria la seva gestió parlant

⁸¹ VVAA. *La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat*. Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya) [Barcelona] : Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

de col·laboracions amb els seus companys per a major esplendor de la facultat que era paral·lel a l'engrandiment de la mateixa⁸².

Per tant hi va haver una renovació a la universitat als deganats apostant per personalitats amb renom dins les facultats, adorades pels alumnes i científics professors investigadors de primer ordre.

Essent escollit degà, el doctor va rebre noves obligacions i càrrecs, i va tenir que readaptar les seves rutines. En concret podem parlar de subcàrrecs que va heretar amb el deganat, com ésser component de comissions científiques, assessories i altres comissions. Un exemple el tenim en la *Revista Española de Estomatología* que tradicionalment el degà de medicina entrava a formar part de la comissió assessora de la publicació i en aquest cas li va tocar al Dr. Agustí Pedro i Pons⁸³.

El doctor va ser convidat pel professor Dr. F. Garcia Valdecasas de la càtedra de farmacologia de la Facultat de Medicina a una conferència col·loqui del Prof. Alex Monnier de la Sorbona titulada "*Propiétés psycico chimiques fondamentales des protides*" al dia 28 d'Abril del 54, dins el *VII curs de transfusió sanguínia*; i a un col·loqui íntim del doctor amb el mateix tema.⁸⁴

A mitjans d'Abril de 1954, i en vista dels reconeixements en la mes estricta intimitat a les fites del doctor, en la sessió plenària de la Diputació Provincial de Barcelona, van creure oportú i de justícia atorgar la seva medalla de plata al degà de la facultat de medicina, el Dr. Pedro i Pons. Dins l'acte, la medalla d'or va ser atorgada al bisbe de Vic el Dr. Perelió Pou, la de plata al Dr. Pedro i Pons, i la de bronze a la "*Caja de pensiones para la vejez y de ahorro*" junt amb la "*Federación de coros Clavé*". Les medalles havien sigut creades tres anys abans i responien a premiar a persones destacades i exemplars dins de la vida catalana i de la província⁸⁵.

⁸² La Vanguardia, edició del dijous 1 d'abril de 1954. Pàg: 20.

⁸³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D12) 24/04/1954. Carta de la Revista Española de Estomatología a A. Pedro Pons informant la seva incorporació a la comissió assessora científica d'aquesta.

⁸⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D62) 17/04/1954 Carta del Prof. Dr. F. G. Valdecasas de la càtedra de Farmacologia de la Facultat de medicina dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons convidant-lo a una conferència i col·loqui del Porf. A. M. Monnier.

⁸⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 21 d'abril de 1954. Pàg:15.

El fet de ser degà va omplir molt més l'agenda del doctor Pedro i Pons i sobretot dins la universitat, i en conseqüència a les institucions mèdiques⁸⁶. Exemples venen del fet que per ser degà havia d'estar als seients presidencials de les conferències, xerrades, visites d'autoritats, científics de renom i actes diversos. Per exemple a la *IV Setmana d'Higiene Mental* que va organitzar el Dr. Sarró, on al doctor Pedro i Pons va tenir que assistir com a degà a fer acte de presència i representar la facultat de medicina amb la seva persona, de la mateixa forma que a altres actes⁸⁷.

Dins de l'administració de la facultat i sent degà, la seva primera representació institucional va ser al dimarts 1 de juny de 1954 en la visita del ministre d'educació nacional Ruiz Giménez. Es va fer una reunió de la junta de govern de la facultat, i van assistir a part del Rector Buscarons, tots els degans de facultat on es van tractar temes generals de l'administració. Acabada la sessió el ministre va presidir una reunió amb la comissió d'obres on es van aprovar diversos projectes d'obres entre elles algunes a la facultat de medicina. Mes tard el ministre va passar a visitar les obres encetades per la universitat entre elles unes a l'hospital clínic, i a diverses clíniques acompanyat pel Dr. Pedro i Pons. En concret es va visitar la clínica Psiquiàtrica del Dr. Sarró on al pavelló s'estaven ampliant els llits de 26 a 40, per pacients psicopàtics i el seu dispensari on hi havia la col·laboració de les visitadores socials psiquiàtriques. Després el laboratori de Medicina Legal i Toxicologia on el Dr. Sales Vázquez va parlar de les obres en curs, també es va visitar el quiròfan de Ginecologia on el Dr. Usandizaga va parlar de la sala de lactants, a Pediatria amb el Dr. Ramos on es van instal·lar nous aparells de reeducació funcional dels nens, i les obres del quiròfan de cirurgia del professor Arandes.

Per tant el propòsit de que la administració seria compartida com va dir el Dr. Pedro i Pons amb els seus col·laboradors i companys era un fet des del primer dia.

El ministre va quedar molt complagut de la gestió de les obres. A la nit el ministre va ser premiat amb un sopar al Hotel Colon pel Claustre i

⁸⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 18 de maig de 1954. Pàg: 15.

⁸⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 23 de maig de 1954. Pàg: 20.

desconeixem si va participar el Dr. Pedro i Pons, però pel seu càrrec tot apunta a que sí⁸⁸.

Al dia següent hi va haver una reunió al Govern Civil per tractar assumptes propis de l'Hospital Clínic i Provincial presidida pel Ministre d'Educació Nacional amb l'assistència del governador civil, el director general d'ensenyament universitari, el director general d'ensenyament professional i tècnic, el rector de la universitat, el president de la diputació, el director de l'hospital, i el degà de la facultat. Aquí probablement es van tractar les línies generals del que seria la reforma de la facultat, i a partir d'aquí el seu funcionament amb l'Hospital Clínic i com seria tot a partir d'ara⁸⁹.

Respecte a col·laboracions i treballs sabem que continuava amb la seva tasca d'acoblar peces entre col·laboradors tant de Barcelona com de fora. Al juny va col·laborar amb el Catedràtic de medicina interna Dr. Juan Andreu Urrea enviant col·laboracions probablement dels alumnes i o companys especialistes per a un treball sobre la Gota, i a part el doctor Pedro i Pons li va enviar un número de la revista medicina clínica al mateix per demanda expressa⁹⁰. Sempre buscant acoblar per tenir retorns.

El doctor com a degà i com a catedràtic i com a personatge públic formava part tant per càrrec com per ofici de nombroses entitats on representava la universitat, la ciència, l'escola de Barcelona, i les entitats on col·laborava. Per tant no podia estar a tots els llocs per motius d'agenda i en moltes reunions com en la de *l'Acadèmia Médico Homeopática de Barcelona* on tenia representació com a degà no va poder assistir a la junta de govern i per tal calia passar-li les actes. En aquest cas aquesta junta va escollir els càrrecs directius i el doctor va ser informat. Cal dir que de moltes entitats el tema del deganat simplement era una formalitat d'un càrrec honorífic i per tant el doctor obligatòriament no havia de figurar, i la seva política era la de deixar

⁸⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 2 de juny de 1954. Pàg: 8.

⁸⁹ La Vanguardia, edició del dijous 3 de juny de 1954. Pàg: 16.

⁹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D35) 04/06/1954 Carta del Dr. Juan Andreu Urrea, catedràtic de Medicina interna de Sevilla al Dr. A. Pedro Pons sobre les col·laboracions al seu treball sobre la Gota i el numero homenatge al Prof. Pons.

fer, i projecció al màxim amb el criteri de les persones especialistes que hi havia a l'entitat⁹¹.

No solament això gracies a la fama que havia adquirit i el càrrec a part de tenir que estar a molts llocs a l'hora i de representar la facultat, se li van multiplicar exponencialment les consultes, tant de pacients molt adinerats i famosos de Barcelona com de pacients de famílies adinerades de fora de Barcelona que volien ser consultades pel metge tant de forma unilateral com recomanats per altres metges, els quals pagaven bé els honoraris per la consulta. No solament això, també es van multiplicar les consultes per correu de metges d'arreu del país que consultaven al Dr. Pedro i Pons sobre els seus pacients, i de vegades aquests imploraven visites per aquests. Normalment el Dr. Pedro i Pons responia les cartes i fins i tot accedia a visitar als malalts, i després anar fent el seguiment a distancia per correus.

També fora de la consulta mèdica i el que serien les seves feines i rutines tant de càrrec com d'ofici, es van multiplicar les peticions de fills de persones tant de bona família com d'altres que es presentaven a oposicions de metge, que volien un tracte especial al fill i que el doctor els facilités el guanyar l'oposició via contactes, fills que volien accedir a Medicina, però que no podien per alguna raó i li demanaven al doctor que facilités el ingrés, o facilités que algun fill acabés la carrera, i altres peticions de tractes de favors i suborn. Sembla ser que el Dr. Pedro i Pons no va accedir a aquest joc, i feia silenci a tot això com si no l'hagués arribat, encara que es podria apuntar la hipòtesi que pogués puntualment haver utilitzat alguna vegada la seva influència per que entrés algun alumne d'alguna persona influent de la societat franquista o barcelonesa pels temps que corrien, però no hi ha cap document que ho justifiqui i per tant es totalment negatiu.

Després de l'escàndol en les obres de 1952 totes les obres grans a la universitat es van voler dur amb total transparència per a retornar l'honor la institució, i en tot cas les obres projectades per a la clínica del doctor i per a la Facultat de Medicina van sortir a concurs públic sota la supervisió del gabinet

⁹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D33) 20/06/1954 Carta de la acadèmia Médico Homeopática de Barcelona a A. Pedro Pons informant sobre la nova junta rectora.

tècnic de la universitat, i de la junta d'obres de la mateixa amb un pressupost per aquell any (1954) de 65.000 Pessetes⁹².

A primers de setembre del 54 es van commemorar les noces d'argent de la promoció mèdica de 1929. Es va fer un acte a la facultat de Medicina i el Dr. Pedro i Pons com a degà i també simbòlicament com a professor, va fer un pròleg amb molta ironia i una gran salutació a una promoció amb la que ell es va estrenar com a professor, i va donar la seva primera lliçó un matí de 1927. Va recordar que a excepció d'algun moment puntual del segle XIX la medicina no havia viscut uns temps tant turmentats i prolífics com els que vivien a l'actualitat, i va fer un record i repàs de treballs de metges que ja no hi eren, metges que van destacar i probablement a la promoció de 1929 que va conèixer⁹³.

Cap al 11 de setembre de 1954, Mr. Elmer Walton Bobst fill d'un gran empresari de la indústria farmacèutica americana va passar uns dies a Barcelona dins una gira per Europa en favor de les persones grans com a membre d'honor de la *Societat Internacional de Gerontologia*. Bobst era en una gira divulgant els fonaments socials i científics de la gerontologia com a branca de la medicina pels problemes que planteja el fer-se gran. El propòsit directe dels viatges de Bobst eren canviar impressions i informar-se del funcionament dels serveis de gerontologia en els països que visitava. En concret a Espanya va aterrar a Barcelona i va visitar la Clínica Mèdica A del Dr. Pedro i Pons, que era la clínica icona del país.

Allà va ser rebut pel doctor junt amb els doctors que integraven el quadre facultatiu amb qui va mantenir diversos canvis d'impressions, i com a convidat es va projectar una pel·lícula titulada "*Ciutat dels Ancians*" que tractava com amb la pràctica dels postulats biològics de la ciència, era possible retardar el rellotge de la mort i fer que l'hivern de la senilitat es converteixi en una tardor de involució. El Dr. Bobst va quedar molt complagut de la visita i es va

⁹² La Vanguardia, edició del dissabte 10 de juliol de 1954. Pàg: 15.

⁹³ La Vanguardia, edició del dimecres 1 de setembre de 1954. Pàg: 9.

emportar una bona impressió dels metges barcelonesos i de l'esperit de investigació que hi havia a la clínica⁹⁴.

Altres exemples els trobem a finals d'octubre on va rebre una carta del Dr. G. Vidal Jordana referent a que el dia 1 de desembre el Dr. Surkes de Basilea director científic dels laboratoris Robaphar vindria a Barcelona i tenia molt d'interès en conèixer-ho personalment. Per tant la fama del doctor en tant a diagnosticador i sobretot com a eminència mundial portava a metges que passaven per Barcelona a demanar-li al doctor cita per a conèixer-ho i intercanviar impressions⁹⁵. Altre exemple el trobem a una carta del Dr. José Martínez Cano, odontòleg que va assistir a un congrés a París i va conèixer al Dr. Caum, director d'una publicació sud Americana de B.H.A.A. el qual al saber que tornava a Barcelona li va encomanar visitar al doctor Pedro i Pons per demanar-li col·laboracions a la seva publicació amb algun article⁹⁶.

Entrat octubre de 1954 com cada any es va fer l'obertura solemne del curs acadèmic, on aquest any s'estrenava el Dr. Pedro i Pons com a degà de la Facultat de Medicina⁹⁷. L'acte era un bany de masses, alumnes i autoritats tant civils com militars i religioses amb la presidència del director general d'ensenyament Joaquin Pèrez Villanueva. Es va procedir a la lectura de la memòria del curs 1953-1954 on es parlava de les fites que es van aconseguir com el tema de les ampliacions, obres, etc. També es va parlar dels científics i eminents professors que van estar presents en nombrosos congressos tant nacionals com internacionals com el Dr. Pedro i Pons i el Dr. Pericot, la creixent assistència d'alumnes estrangers, les tasques del SEU en quan a ajudes a estudiants, i es va acabar el discurs amb patriotisme i publicitat del règim⁹⁸.

Ell com a degà era convidat a representar la facultat en tots els actes relacionats. Altre exemple va ser la Inauguració del I Curs de diplomats de la escola professional d'Urologia que dirigia el Dr. Prof. Gil Vernet, acte que va

⁹⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 11 de setembre de 1954. Pàg: 12.

⁹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D55) 24/11/1954 Carta del Prof. Dr. G. Vidal Jordana al Dr. Agustí Pedro i Pons referent a la presentació del Dr. Surkes de Basilea.

⁹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (38 D27) 27/12/1954 Carta del Dr. José Martínez Cano, odontòleg al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència al Dr. Caum director d'una publicació mèdica de Sud Amèrica interessat en el Dr. Agustí Pedro i Pons.

⁹⁷ VVAA. *21 discursos inaugurals*. Publicacions de la Universitat de Barcelona, DL 2001.

⁹⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 5 d'octubre de 1954. Pàg: 15.

presidir el vicerector de la universitat el Dr. Castiro Calvo en representació del rector, i el Dr. Pedro i Pons com a degà de la Facultat de Medicina, el vicepresident de la diputació, el director de l'Hospital Clínic i altres professors de la facultat i convidats de la resta d'Espanya que van assistir al curs⁹⁹.

De les tasques de deganat del Dr. Pedro i Pons se sap ben poc per l'arxiu, el que si sabem es que tenia la competència de decidir les inversions via subvencions. Al març de 1955 es va concedir una subvenció de 300.000 Pessetes per a l'Hospital Clínic, i la administració es va posar en contacte amb el Dr. Pedro i Pons per a que establís la formula de repartir aquests diners entre les clíniques del mateix. Per tant ell decidia en funció dels seus criteris on anirien les inversions¹⁰⁰.

El doctor era un gran amant de les arts, la literatura i sobretot el teatre. Sembla ser que les aficions artístiques als metges solien enraigar bastant, i en una època on els diners costaven d'arribar, sembla ser que a la Clínica Mèdica A del Dr. Pedro i Pons, durant uns anys s'organitzava pel personal facultatiu una funció teatral benèfica per a treure diners per a la mateixa institució. Una tradició que es veu que es feia des de diversos anys i per tant es pot afirmar que era una via d'ingressos per a la clínica que es desconeixia fins ara, i podria ser que fos una via en la qual es recaptés diners per a la seva gestió, funcionament i arrencada de projectes innovadors que es feien allà. Cada any s'escollia a un grup organitzador de l'acte, i en aquest cas al 1955 es va escollir la comèdia de Carles Soldevila en tres actes titulada "*Bola de Neu*" la qual era una sàtira de la pintura d'avantguarda, la qual es portava escenificant des de 1928. Catorze metges i altres membres del personal facultatiu de la Clínica Mèdica A i del Hospital Clínic van intervenir al repartiment de l'obra la qual es va estrenar al dia 23 de maig a les 10 de la nit¹⁰¹.

Continuant amb les celebracions també cap a finals de maig del 55, es va celebrar el dècim aniversari de la promoció mèdica de 1945, on es va associar a la festa al Dr. Pedro i Pons i altres membres del claustre. La

⁹⁹ La Vanguardia, edició del dijous 4 de novembre de 1954. Pàg:13.

¹⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D38) 07/04/1955 Carta del Hospital Clinico y provincial al Dr. A. Pedro i Pons degà del mateix sobre el repartiment d'una subvenció entre les clíniques.

¹⁰¹ La Vanguardia, edició del dimecres 18 de maig de 1955. Pàg: 22.

celebració va ser un tant atípica, ja que es va fer una efemèride molt humorística i lúdica. La commemoració la va inaugurar el Doctor amb una lliçó i amb un vi d'honor a la Facultat. Al dia següent va continuar amb una missa a la capella de l'Hospital Clínic que al finalitzar va donar pas a un *Congres Mèdic Humorístic* al paranimf, on els ponents van presentar temes satírics i va acabar amb un esmorzar fraternal on es van entonar versos de la promoció. A l'acte van acudir més de 110 ex alumnes, i es van donar premis als alumnes com a la natalitat, a la calvície, etc¹⁰².

Altres actes que es van celebrar en la mateixa línia al mes següent van ser les Noces d'Argent de la promoció mèdica de 1930. Els actes dels quals van començar amb una lliçó especial del Dr. Nubiola rememorant els anys densos de la vida estudiantil, i després es van reunir en un sopar de germanor on van presidir els Drs. Nubiola, Casadesús, Pedro i Pons, i Gibert i Queraltó, aquest últim pertanyent a dita promoció. No solament hi van haver actes acadèmics, si no que es va fer una visita a Montserrat i al Barri Gòtic de Barcelona, sobretot enfocant als metges que eren de fora de Barcelona, en concret 19 que eren de Mallorca¹⁰³.

L'any 1955 no va ser un any tant de congressos com els anteriors i com es diu el Dr. Pedro i Pons era immers en la feina de la gestió de la facultat, la representació de la mateixa, i la seva pròpia càtedra i clínica privada. El que sí que va ser 1955 és un any d'efemèrides.

A principis d'Agost es van donar a conèixer el que serien les primeres tesis doctorals presentades a la Facultat de Medicina i els seus doctorands, ja que el govern i el Ministerio d'Educació a partir de 1952, ja va atorgar el fet via decret que es va aplicar. Aquest es concedia a la Universitat, com a totes les universitats espanyoles, la facultat de poder concedir el grau de doctor. Sembla ser que les primeres tesis en presentar-se van ser a l'Agost de 1955 pel que fa a medicina. El tribunal que jutjaria aquestes primeres tesis va ser presidit pel Dr. Agustí Pedro i Pons¹⁰⁴. Per tant per tant les primeres lectures de tesi a medicina va ser del Dr. J. Pedro Botet "*La Esplenopografía per via*

¹⁰² La Vanguardia, edició del dimarts 24 de maig de 1955. Pàg: 14.

¹⁰³ La Vanguardia, edició del divendres 24 de juny de 1955. Pàg: 15.

¹⁰⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 6 d'agost de 1955. Pàg: 13.

*intraesplénica transparietal*¹⁰⁵, del Dr. Luis Alvarado “*Tratamiento de la sífilis precoz por inyección única de Penicilina*¹⁰⁶”, el Dr. Manuel Molina “*Tratamiento de la lepra con la hidrada del ácido sianético*¹⁰⁷” i el Dr. José Francino amb “*Onicomycosis experimental*^{108,109}”.

A mitjans d'agost de 1955 com anècdota es pot destacar que hi va haver un enllaç matrimonial a la família del Dr. Pedro i Pons. Aquest va ser del recent doctorat i nebot el Dr. Joan Pedro Botet amb Marta Luisa Montoya a la capella del Santíssim Sacrament de la parròquia de la Concepció on el doctor va actuar de padrí del nuvi entre altres doctors i companys de la Clínica Mèdica A que van actuar de testimonis i convidats¹¹⁰.

Les primeres setmanes d'octubre d'aquell any van ser molt tenses sobretot pel fet que tota la plana major del govern era a Barcelona per la visita de Franco aquell any pel dia de la Hispanitat. Entre els actes hi van haver visites com la que va fer el Ministre de Educació Nacional a l'Hospital Clínic. El ministre Ruiz Giménez va ser calorosament rebut pels alumnes, i va anar acompanyat del director general d'ensenyament universitari el Dr. Joaquín Pérez Villanueva i del cap de la secció d'edificis i obras del ministeri. A l'arribada va ser saludat pel governador civil, el president de la diputació, el rector de la universitat i el degà, el doctor Pedro i Pons, amb una petita comitiva de professors i alumnes junt amb els directors de les obres. Passat tot el protocol i salutacions hi va haver una important reunió al deganat, es a dir amb el Dr. Pedro i Pons on el ministre va ser informat amb detall del funcionament de l'Hospital Clínic, amb base a un patronat que harmonitzava les conveniències de la beneficència pública amb les necessitats docents, i que assegurava la confluència de recursos econòmics procedents de les institucions provincials i del ministeri d'Educació amb el mateix propòsit,

¹⁰⁵ Pedro-Botet, J. *La Esplenopografía por vía intraesplénica transparietal*. Barcelona : Universidad. Secretariado Publicaciones. Intercambio Científico y Extensión Universitaria, 1973.

¹⁰⁶ Alvarado Moncayo, Luis. *Tratamiento de la sífilis precoz por inyección única de penicilina*. Barcelona : Universidad de Barcelona. Facultad de Medicina, 1957.

¹⁰⁷ Molina García, Manuel. *Tratamiento de la lepra con la hidrazida del ácido cianacético*. Universidad de Barcelona 1955.

¹⁰⁸ Francino Pujol, José. *Onicomycosis experimental*. Tesi doctoral - Universitat de Barcelona 1955. Departament de Dermatologia Mèdica-Quirúrgica ; Venerologia, 1955.

¹⁰⁹ La Vanguardia, edició del divendres 29 de juliol de 1955. Pàg: 13.

¹¹⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 14 d'Agost de 1955, Pàg: 19.

permetent que es pugues donar per resolt els anteriors problemes financers de l'entitat, i que era cridada a ser un modern i eficaç centre hospitalari. Mes tard després de la reunió el ministre va anar a veure les obres, acompanyat pels arquitectes i tècnics responsables d'aquestes i es va ensenyar el projecte complet al ministre. Les obres portaven a una transformació decisiva de l'edifici de l'Hospital en ordre d'habilitar-ho per a una missió mes amplia, elevant l'edifici amb dos pisos a la part central, i resultant sent obligatori el traslladar la capella que separava les dues ales de la facultat de medicina amb el que seria la planta central, que seria uniforme en el seu traçat a la part que donava al carrer Villarroel.

La despesa del projecte precisava una inversió de 60 milions de pessetes, i a la reunió del deganat amb totes les autoritats, probablement es va parlar de com es buscarien les formules econòmiques per a dur endavant les obres i accelerar el ritme de construcció per que estigues enllestit en tres anys, allargant-se el pagament en 6 anys. El gabinet tècnic de la Junta d'Obres de la Universitat ja tenia elaborat i preparat tots els detalls i quedava el Ok i la ampliació de la subvenció per part del govern per començar les obres grans. El fet de la ampliació de la universitat era un tema molt candent en aquelles dates pel col·lapse que hi havia, ja que Barcelona havia crescut molt entre altres aspectes. El mateix Franco que s'allotjava al Palau de Pedralbes durant la seva visita a Barcelona va parlar del tema per la proximitat amb els terrenys i obres del que venia a ser la ciutat universitària¹¹¹. Es va veure tant gran la importància d'aquestes inversions que es va fer partícip també al ministeri de la governació, de la diputació, i de l'ajuntament de la bona marxa econòmica d'aquestes, sobretot al tema de la ampliació de l'Hospital Clínic vist els interessos que va presentar el patronat i la facultat.

A finals d'octubre no paraven els actes de representació de la facultat per al Dr. Pedro i Pons, el dia 20 va presentar al professor Arturo Fernández Cruz com a nou catedràtic de Patologia General en substitució al jubilat professor Nubiola, el qual resultava ser un dels millors diagnosticadors de Galicia tal i com ho va presentar el doctor i que esperava una bona acollida a

¹¹¹ La Vanguardia, edició del divendres 14 d'octubre de 1955. Pàg: 4.

les clíniques i escoles i uns pròspers anys científicament¹¹². A continuació va fer una lliçó magistral el Dr. Fernández Cruz titulada "*Patologia General de los sistemas de regulación*".

Durant aquest mes de novembre es va fer el VI Curset d'Electrocardiografia i Exploracions funcionals cardiològiques a la clínica del Dr. Pedro i Pons. Des de feia 6 anys s'anaven fent cursos d'especialització per a metges i alumnes i es van anar mantenint fins la marxa del doctor a final dels anys 60. Aquell any i com sempre a la clausura es va fer un acte de germanor amb un sopar i discursos d'agraïment als professors que havien tingut els alumnes, els doctors Pedro i Pons, Ciscar, Pedro Botet, Ramis Pichardo, Ibañez, Valls Serra, Nadal Sauquet i Fabrè Tersol. L'acte el va tancar el Dr. Pedro i Pons amb un resum de les tasques i orientació del curs als alumnes i la eficàcia científica dels que van participar de cara a l'especialitat¹¹³.

De la mateixa forma a la primera quinzena de desembre del 55, es va organitzar un curs d'Angiologia a la Clínica Mèdica A dirigit pel Dr. Pedro i Pons on van col·laborar el Dr. J. Vall Serra, i els doctors Jurado Marsal, Pedro Botet, Blajot, Pedro Solé, Ramis i Ibañez i Del Rio. Aquest curset va ser bastant concorregut i des va destacar la tasca del curset de la mateixa forma que es va fer amb el de cardiologia que anava paral·lel a aquest. El doctor va elogiar l'èxit creixent d'aquests cursets i la utilitat i eficàcia d'aquests que anualment s'anaven fen a la Clínica Mèdica A i que anirien continuant els pròxims anys successius.

A principis de desembre es va fer la solemne entrega de les medalles provincials a entitats i personalitats barceloneses entre les quals va ser distingit el Dr. Pedro i Pons junt amb la Caixa de Pensions, la Maquinista Terrestre i Marítima, el compte de Godó, el pare Victòria, i els senyors Blanxart i Casablanques. L'acte es va fer al palau provincial presidit pel marquès de Castellflorida acompanyat del vicepresident de la diputació i els diputats de la mateixa, i una representació de la corporació local de Barcelona, el governador civil i altres autoritats. L'acte es va obrir amb una carta del governador Felipe

¹¹² La Vanguardia, edició del divendres 21 d'octubre de 1955. Pàg: 13.

¹¹³ La Vanguardia, edició del diumenge 4 de desembre de 1955. Pàg: 28.

Acedo que disculpava l'absència. A continuació el protocol va anar imposant les medalles una a una a totes les persones guardonades i representants que van agrair les condecoracions amb breus paraules¹¹⁴.

El presidente de la Diputación entrega al doctor Pedro y Pons la Medalla Provincial de Plata
(Foto Pérez de Rozas)

¹¹⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 8 de desembre de 1955. Pàg: 19

A mitjans de febrer de 1956, com a degà, va presentar al paranimf de la facultat de medicina al Dr. José Casanovas, el nou titular de la càtedra de Oftalmologia el qual una vegada presentat va fer la seva primera lliçó magistral primer de tot recordant al Dr. Mariano Soria el antic titular i a continuació va encetar el tema de la "*Estasis Papilar*"¹¹⁵.

Continuant aquestes primeres setmanes de l'any la representació del Dr. Pedro i Pons com a degà i les presentacions de cursets i companys es multiplicaven. Altre exemple va ser la sessió inaugural del seminari de la Càtedra de Psiquiatria, la qual va presidir l'acte acompanyat del Dr. Sarró Burbano, i Salas Vazquez, on va obrir la sessió el Dr. Sarró i Sales Vazquez, i van donar pas al Pare Laburu, que va fer la dissertació inaugural amb el tema "*Fundamentos, límites y práctica de la psicoteràpia*"¹¹⁶.

Sembla ser que el final de 1955 i inici de 1956 van ser tranquils i de tornar a la rutina per al doctor en el que era la gestió de la facultat, càtedra i clínica, i les seves consultes privades. No hi va haver feina extraordinària, solament actes de representació de la facultat com a degà.

Un dels primers actes aquell any va ser l'inauguració del "*Curso Internacional de Otorrinolaringología*" que presidir l'acte inaugural i va obrir el curs donant pas al prof. Nuñez Péres de Madrid i als doctors Perelló i Abelío de Barcelona que van fer dues conferències interessants i van ser seguit per altres companys els dies següents¹¹⁷.

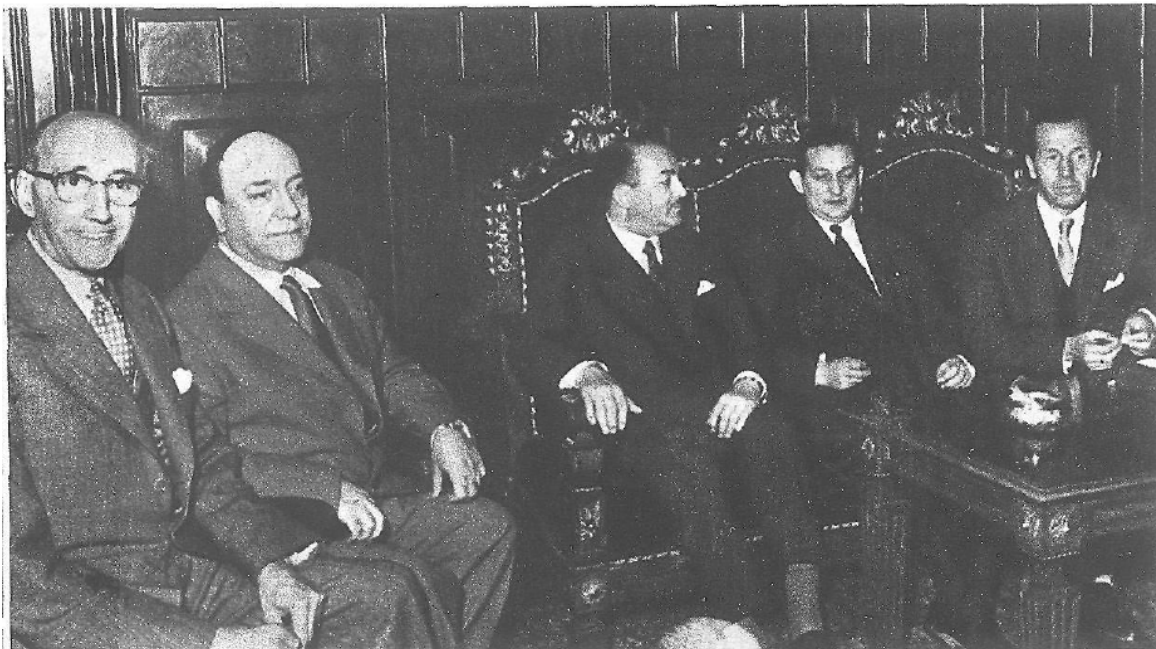
A mitjans de juny de 1956, el ministre de Educación Nacional va visitar Barcelona novament i va donar audiències al rectorat de la universitat, la administració de la qual era centrada en la ampliació de les facultats, i probablement el ministre va venir a veure l'evolució d'aquestes obres. El Ministre Jesús Rubio García Mina va anar acompanyat pel director general d'ensenyament universitari Torcuato Fernández Miranda. On acompanyat pel rector va rebre les representacions de totes les facultats que van exposar l'estat dels projectes encetats. Les representacions anaven encapçalades pels

¹¹⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 15 de febrero de 1956. Pàg: 19.

¹¹⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 22 de febrero de 1956. Pàg: 19.

¹¹⁷ La Vanguardia, edició del dissabte, 24 de març de 1956. Pàg: 21.

degans. A la representació de Medicina va anar el Dr. Pedro i Pons com a degà¹¹⁸.

BARCELONA. - El ministro de Educación Nacional, señor Rubio, y el director general de Enseñanza Universitaria, señor Fernández Miranda, con el rector de la Universidad, doctor Buscarons, y los decaños doctores Pedro y Pons y Pi y Suñer, en el curso de la reunión de la Junta de Gobierno de nuestro primer centro docente

A principis d'octubre de 1956, es va donar el primer premi extraordinari de doctorat de Medicina que va recaure en el nebot del Dr. Pedro i Pons, el Dr. Juan Pedro Botet per la seva tesi sobre la *Esplenoportografia*. Va ser el primer metge en rebre dit premi sobretot pel fet del decret publicat anys anteriors que atorgava el poder donar estudis de doctorat a les universitat espanyoles vers el centralisme - que imperava a Madrid com a Universitat central. El Dr. Pedro Botet portava des de l'any 1944 treballant com alumne intern i després com a llicenciat al 1948 a la clínica del Dr. Pedro i Pons, que era l'escola de patologia mes prestigiosa d'Espanya per les altes investigacions i pels resultats pràctics al costat del llit del malalt¹¹⁹.

A finals d'octubre de la mateixa forma que l'any anterior es van començar a encetar els cursets monogràfics a la clínica. A destacar: El III Curs

¹¹⁸ La Vanguardia, edició del dijous 13 de juny de 1956. Pàg 21.

¹¹⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 7 d'octubre de 1956. Pàg 23.

de Malalties Reumàtiques, organitzat pel servei de reumatologia de la facultat i el “*Centro Reumatologico de la Jefatura Provincial de Sanidad*”¹²⁰; el *VII Curs d’Electrocardiografia clínica*, el *II Curs d’Angiologia* i el *III Curs d’exploració funcional*. Com sempre dirigits pel Dr. Pedro i Pons que donava alguna que altre sessió mes la inaugural i la de clausura on participaven els col·laboradors de la clínica^{121, 122}.

També i coincidint amb els cursos, el doctor Pedro i Pons va ser convidat a seminaris i xerrades organitzades també des de la clínica del Dr. Soriano, que sembla ser que seguia la mateixa estela i forma de fer que el Dr. Pedro i Pons a la seva càtedra i clínica. Per tant va participar al “*Seminario de Medicos del Seguro de Enfermedad*” al *instituto nacional de previsión*, sota la direcció del Dr. Soriano que tractava de “*Sugerencias al médico práctico sobre el estado actual de las indicaciones en la cirugía cardíaca y pulmonar*”¹²³.

A principis de gener de 1957 es va celebrar la pasqua militar, i a Barcelona es va organitzar una recepció a la Capitania General presidida pel tinent general Juan Bautista Sánchez González. La desfilada de persones e institucions va anar precedida del cos consular i dins aquesta desfilada davant el capità general hi va passar primer de tot la audiència territorial, després la provincial i després el claustre de la universitat encapçalada pel Dr. Pedro i Pons i el secretar Adolfo Azoy i tots els altres degans de facultat i a continuació va desfilat la diputació provincial i després els burgesos i nobles. La majoria de les autoritats de la ciutat i personatges il·lustres van acudir¹²⁴.

A principis dels anys 50 va sorgir un tímid moviment de protesta popular a l’Espanya franquista protagonitzat principalment per les classes treballadores en contra la precarietat de les condicions de vida i treball on de fons mostraven una actitud de rebuig a la dictadura. Això va venir provocat per les dures condicions de vida i treball de la postguerra¹²⁵. Des de 1945 hi va haver diferents conflictes de caràcter laboral en diferents sectors industrials, sobretot

¹²⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 23 d’octubre de 1956. Pàg: 15.

¹²¹ La Vanguardia, edició del 2 de novembre de 1956. Pàg: 16.

¹²² La Vanguardia, edició del dimecres 21 de novembre de 1956. Pàg: 24.

¹²³ La Vanguardia, edició del dijous 8 de novembre de 1956. Pàg: 23.

¹²⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 8 de gener de 1957. Pàg: 4

¹²⁵ VVAA. *Clase obrera, conflicto laboral y representación sindical : evolución socio-laboral de Madrid 1939-1991*. Madrid : Ediciones GPS, 1994.

a Catalunya pels baixos salaris. Al 1946 hi va haver una primera convocatòria de vaga general a Manresa i al 1947 una al País Basc¹²⁶. Però l'acció més reivindicativa va ser la vaga de tramvies de Barcelona de març de 1951 que va ser un esclat popular molt important¹²⁷. Les causes venien del deteriorament de les condicions de vida per l'augment de preus produïts entre el 1950 i 1951 i també per les restriccions elèctriques i les tensions provinents entre el Governador Civil i un sector de la Falange barcelonina. Amb el increment de 20 cèntims el bitllet de tramvia i transports es va desencadenar la protesta que acabar en boicot general del transport públic i acabar amb una vaga general. A causa d'això el governador va ser destituït i l'alcalde també essent la pujada anul·lada per les noves autoritats sent la primera victòria popular després de la guerra, i es veia la possibilitat de una nova forma de protesta en contra el règim entre altres.

Al hivern de 1956-1957, es va tornar a una situació de gran protesta ciutadana i acabar en una segona vaga de tramvies per una pujada espectacular de tarifes, augmentant-se també el preu del pa, el petroli, la carn i les patates. El mes de gener es va iniciar amb un boicot generalitzat als tramvies i es va estendre al metro. El governador Acedo Colunga no era disposat a cedir i la vaga es va manipular i qualificar per la premsa com maniobra comunista. Acedo va exigir als funcionaris comprar el bitllet cada dia tot i que no el fessin servir, però encara així els carrers eren plens de gent anant a treballar a peu durant dotze dies que va suposar un cost de 15 milions de pessetes a la companyia de tramvies en pèrdues. En vista d'això les autoritats van decidir utilitzar la força i les tarifes no van ser rebaixades.

A la vegada es va organitzar un moviment d'estudiants que van desenvolupar les seves primeres revoltes a Madrid i Barcelona naixent el moviment universitari¹²⁸ i l'acció estudiantil¹²⁹ essent massiva i organitzada amb la hostilitat dels estudiants en contra el SEU fet que els va anar aglutinant.

¹²⁶ Babiano, José. *Emigrantes, cronómetros y huelgas : un estudio sobre el trabajo y los trabajadores durante el franquismo, Madrid, 1951-1977*. Siglo XXI : Fundación 1º de mayo, 1995.

¹²⁷ Coll i Pigem, Maria. *La Vaga d'usuaris de tramvies de Barcelona de 1957*. Eumo, 2008.

¹²⁸ VVAA. *Historia del moviment universitari*. Barcelona. 1970.

¹²⁹ VVAA. *Acción estudiantil : órgano del Sector Estudiantil del FLP*. Madrid : FLP, 1960.

A Barcelona la celebració d'una assemblea lliure per mes de 800 estudiants al paranimf, en protesta pels detinguts per la segona vaga i per les sancions als universitaris que havien protestat en contra el règim, va comportar la irrupció de la policia en el centre quan la reunió portava ja 4 hores. El rector Buscarons va sortir personalment per evitar l'entrada de la policia, però no el van fer cas i van desallotjar l'edifici. Aquets fets van ser violents i il·legals per que la policia no podia entrar en els recintes universitaris sense autorització del rector. Per tant el rector Buscarons va presentar la seva dimissió a les autoritats ministerials la qual no li van acceptar. Per tant en considerar que la seva dignitat i funció havien sigut trepitjades, va aconseguir una excedència especial de tres mesos sense sou i va abandonar el rectorat. Pel que fa als estudiants allà reunits, van ser detinguts 18, 270 van perdre el curs acadèmic, 300 van haver de pagar novament la matricula i 150 van haver de justificar la seva presència.

Aquest fet provocar una nova vaga, en aquest cas d'estudiants que durar quinze dies fins que van començar a ser alliberats els detinguts. Per tant aquest va ser el inici del moviment estudiantil contra el franquisme i a part a Barcelona es va començar a formar un moviment ampli universitari de caràcter democràtic que superava l'acció clandestina i minoritària. Per tant una generació de joves que no havien tingut participació directa en la guerra i havien sigut educats sota el franquisme començaven a prendre consciència política democràtica.

Després d'aquests fets el Dr. Pedro i Pons com a degà de la Facultat de Medicina va rebre una carta d'un col·lectiu de pares de deixebles universitaris, antics universitaris, metges i ex deixebles de la facultat de Medicina de Barcelona en referència a la reobertura de la universitat i les tristes condicions imposades. La carta dirigida al professor en nom d'un col·lectiu escrita per una persona que es desconeix el nom, parla de la sorpresa de l'ordre de autorització de la reobertura de la universitat en les condicions que es dictaven. Ells com a col·lectiu parlen que els han semblat aquestes arbitràries, tendencioses i inacceptables pels temps que corrien. Reclamaven drets a la universitat pel fet de ser una universitat i la filosofia que conté, en contra un col·legi fraternal o sucursal d'altre col·legi. Per la trajectòria del Prof. Dr. A. Pedro i Pons no dubten de que ell també devia d'estar en desacord amb les

condicions que havien estat acceptades pels claustres de professors. El col·lectiu va demanar la seva col·laboració en millorar la situació i li van reclamar que com a Degà d'una facultat, que els drets fossin respectats, parlant que les actuals condicions son medievals, i parlant del sistema autoritari que vivien¹³⁰.

Per tant la protesta es va generalitzar per la repressió a la que va ser sotmesa.

No coneixem si va contestar la carta el doctor ni el seu parer, però sembla ser que al ser una figura ben mirada per l'alumnat no va tenir cap problema important dins la facultat, però si sembla ser que va ser obert a la demanda i probablement va fer com sempre, el actuar discretament i el centrar les coses a la ciència purament. Probablement també es pot afirmar que seria crític amb els fets i que portava ja un temps que no era si no se li requeria estrictament a la primera línia als actes, que amb l'excusa s'aprofitaven per a fer publicitat del règim, i que sembla ser que va anar esquivant com podia tal i com es va veient.

Passats els fets ja a febrer de 1957, i normalitzada en certa part la vida a la universitat, es va obrir un curset sobre radiologia de les malalties òssies a càrrec del doctor Pedro i Pons¹³¹.

A mitjans de març hi va haver novament una visita a les obres de reforma de l'hospital clínic, en aquest cas va ser feta pel governador Acedo Colunga. En aquesta visita va ser acompanyat pels membres de la junta del patronat on entre ells hi havia els membres de les comissions, i entre ells el Dr. Pedro i Pons, el president de la diputació el Marqués de Castell-Florite i el rector en funcions García Valdecasas. Les obres que van suposar un pressupost de mes de 70 milions de Pessetes es van disposar que estiguessin enllestides en 5 anys on la modificació del Clínic era profunda en tots els aspectes. Es va disposar un total de 900 llits que anirien distribuïts en 32

¹³⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D21) 08/02/1957 Carta dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons, d'un col·lectiu de pares de deixebles universitaris antics universitaris, metges i ex deixebles de la facultat de Medicina de Barcelona en referència a la reobertura de l'univeristat i les tristes condicions imposades a l'any 1957.

¹³¹ La Vanguardia, edició del diumenge 10 de febrero de 1957. Pàg 23.

unitats clíniques amb uns 30 llits cadascú en substitució a les antigues sales que responien a canons obsolets en 1957. També es van reformar i ampliar els serveis auxiliars com les cuines, dipòsits i tallers. Es va ampliar els baixos on anirien els dispensaris, i es va ampliar els laboratoris i quiròfans. Després de la visita el governador va fer unes paraules oferint la màxima ajuda possible al patronat, i aquest va ser contestat pel Dr. Pedro i Pons donant les gràcies com a degà de la facultat de Medicina¹³².

Uns dies mes tard el doctor va tenir que tornar a representar la Facultat de Medicina a la recepció que va oferir el governador civil Felipe Acedo i la seva dona Maria Josefa Vázquez Zafra per homenatjar al capità general Pablo Martín Alonso i la seva dona Livia Falcó amb motiu del començament de la seva estància a Barcelona, a la vegada per a celebrar el sisè aniversari de la presa de possessió de Acedo. Aquesta reunió es va celebrar al pavelló del Govern Civil a un cercle d'amistats i representació de tots els estaments de la vida barcelonina, els braços oficials, administratius, nobiliaris, militars, ciutadà, etc. Dins d'aquelles personalitats convidades hi eren el Dr. Pedro i Pons com a metge il·lustre i personatge de la ciutat i com a degà de la Facultat de Medicina¹³³.

A finals de juliol i acabant el curs de 1957, el rectorat de la Universitat de Barcelona va escollir un nou degà i vice degà per a la Facultat de Medicina, es va escollir a Julio Garcia Sánchez i a José Casanova Carnicer. Per tant el Dr. Pedro i Pons potser amb l'agenda ja massa ajustada i potser amb un càrrec que era bastant calent en aquelles dates pel moviment estudiantil i moviments del règim, el fet li va alleujar una mica. També cal dir que al ser la màxima autoritat mèdica del país ja li anava bé el poder estar lliure de representacions institucionals, i també podríem afirmar que el ser una figura prudent i amb bastant moral, però a la vegada discreta sobretot políticament, i massa projectat internacionalment era difícil de controlar per la política del règim, o no concordava amb el que es volia fer des de dalt. També a la vegada no era la persona adient per a controlar i gestionar els nous problemes de la facultat com el moviment estudiantil. Altre problema que trobava el nou degà era el

¹³² La Vanguardia, edició del dissabte 16 de març de 1957. Pàg: 24.

¹³³ La Vanguardia, edició del dimarts 19 de març de 1957. Pàg: 21.

continuar gestionant l'ampliació de la facultat amb una inversió molt important, i on hi estava bolcat el govern civil, el provincial, el sanitari i educatiu molt directament¹³⁴. Igualment el doctor ostentava càrrecs molt importants com les dues entitats mèdiques mes importants de Barcelona, i per tant tenia tant o mes reconeixement que amb el deganat mes la seva escola. així es continua veient amb la recepció anual del governador civil on el Dr. Pedro i Pons va ser convidat any rere any junt amb les altes autoritats de la ciutat¹³⁵.

A finals d'octubre el doctor ja lliure de representacions institucionals a la universitat, va ser convidat a la Universitat d'Oviedo per a pronunciar la conferència inaugural del curs 1957-1958 de la Acadèmia Medicoquirúrgica d'Astúries, essent presidit l'acte pel vice rector i degà de la facultat de ciències el prof. Lucas Pire i amb el president de l'acadèmia el Dr. Pumarió i del col·legi de metges d'Astúries el Dr. Fernández Vega. El Dr. Pumariño va presentar al Dr. Pedro i Pons i el va elogiar dient que era tant conegut i estimat pels metges asturians pel fet que cada dia manipulaven els seus llibres i publicacions, i que la seva presència els hi resultava familiar i entranyable. També va fer record de la visita de tres metges asturians al seu servei de la Clínica Mèdica A, on van ser molt ben rebuts i acollits pel doctor que va mostrar els malalts un a un amb els tractaments, els èxits i fracassos etc. L'auditori era ple per un centenar de metges que van escoltar la conferència que va tractar sobre les *Col.lagenosis* tema dels mes difícils i dispersos de la patologia clínica, essent una primícia de les seves observacions després de 20 dies recopilant dades dels arxius dels seus col·laboradors. A continuació i haver-se finalitzat l'acte el Dr. Pedro i Pons va ser convidat per la "*Sociedad Filharmònica*" de Oviedo al concert d'orquestra i cambra "*Musici Lucenses*" sota la direcció de Aldo Priano. Per la nit al doctor se li va convidar a un sopar ofert pel col·legi de metges on va assistir una gran quantitat de metges admiradors del doctor¹³⁶.

A la tornada i com de costum a finals de 1957, es van organitzar els curssets de perfeccionament mèdics dirigits pel Dr. Pedro i Pons. Aquest any hi va haver la novetat del I Curs de Rehabilitació on es van estudiar els problemes

¹³⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 23 de juliol de 1957. Pàg: 15.

¹³⁵ La Vanguardia, edició del dijous 25 de juliol de 1957. Pàg: 17.

¹³⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 27 d'octubre de 1957. Pàg: 9.

que comportava la readaptació dels discapacitats. En aquest cursset van intervindre els professors de la facultat i van incorporar un programa de iniciació a la fisioteràpia per tal d'iniciar a metges en aquesta disciplina per a la recuperació¹³⁷. També es van encetar el VIII curs d'electrocardiografia, i el IV cursset d'exploració funcional¹³⁸. III Curs d'Angiologia va acabar amb el colofó de la Inauguració del Institut d'Angiologia Experimental per iniciativa del cirurgia J. Valls Serra cap del departament d'Angiologia del servei del Clínic¹³⁹.

A principis de desembre de 1957, com de costum els últims anys el Doctor Pedro i Pons va viatjar a Madrid, però aquesta vegada va ser breu l'estància on a part de prendre part en algun tribunal, va fer dues conferències, una al hospital Militar Gómez Ulla on va parlar sobre la "*Pericarditis pseudoinfàrtica*" i una altre a la facultat de medicina de la Universitat de Madrid com a colofó d'un curs de reumatologia on va parlar del diagnòstic dels reumàtics¹⁴⁰. Com es diu abans no va estar molt de temps a Madrid i cap a meitat de desembre va tornar a Barcelona, ja que es va celebrar el cinquantenari de l'Hospital Clínic.

Cinquantenari de L'Hospital Clínic i la Facultat de Medicina:

La commemoració dels cinquanta anys de l'hospital es van celebrar del 16 al 18 de desembre de 1957, i dins els actes era previst, i així es va fer, primer de tot, una missa solemne a la capella de l'hospital per l'arquebisbe Modrego i a continuació una sessió acadèmica al paranimf de la Facultat de Medicina on van intervindre els professors Vicente Carulla, Manuel Usandizaga, director del Nosocomi; Julio García Sánchez-Lucas, degà de la Facultat, y el governador civil i president del Patronat de l'Hospital, Felipe Acedo Colunga. Per la tarda del mateix dia, també al paranimf, l'oftalmòleg compte d'Arruga va dissertar sobre el tema "*El cine en cirugía*", i per la nit, un grup de metges aficionats al teatre va representar, sota la direcció dels doctors Amell y Torné, l'opera en un acte, de Vázquez, "*I feroci roman*". El dimarts 17, després de reunions d'agrupacions d'especialistes a diferents auditoris, aules i

¹³⁷ La Vanguardia, edició del divendres 1 de novembre de 1957. Pàg: 20.

¹³⁸ La Vanguardia, edició del diumenge 3 de novembre de 1957. Pàg: 23.

¹³⁹ La Vanguardia, edició Diumenge 8 de desembre de 1957. Pag: 26.

¹⁴⁰ La Vangaurdia, edició del diumenge 1 de desembre de 1957. Pàg: 9.

serveis de la Facultat, el doctor Francisco Gallart Monés va dissertar, al paranimf sobre “*Los catedráticos de la Facultat de Medicina durante mis estudios (1897-1901)*”. El dimecres van concloure els actes amb reunions de les diferents promocions de medicina de la facultat i per la tarda es va fer una conferència pel Dr. Agustí Pedro i Pons titulada “*De las antiguas Facultades de Medicina al Hospital Clínico*” que posar punt i final als actes. A la nit es va fer un sopar i ball de clausura i celebració a l’Hotel Ritz¹⁴¹. Dins dels actes a destacar que dins la missa va cantar la capella polifònica del col·legi de metges la missa de Haller, i van acudir totes les personalitats destacades de la ciutat tant civils com religioses com les relacionades amb la medicina. També a destacar que la Banda Municipal de Barcelona va destacar una actuació molt bona abans dels actes del paranimf i acompanyar el bany de masses i autoritats¹⁴².

El Doctor Pedro i Pons va conservar un article del Diari de Barcelona sobre el cinquantenari escrit per Joaquim M. De Nadal, cronista oficial de la ciutat, que es parlava de la història de la facultat de Medicina i l’Hospital Clínic amb una foto de 1907, quan els alumnes es van traslladar en Carro des de l’Hospital de la Santa Creu i que explicava l’història del hospital¹⁴³. Posteriorment als actes del cinquantenari i per deixar constància d’aquest aniversari es va editar un llibre que va recollir gràficament totes les jornades commemoratives.

El llibre va recollir gràficament totes les jornades i portava moltes fotografies dels actes, dels espais del Hospital, del Hospital anys anteriors a 1957 i entre elles tres del doctor Agustí Pedro Pons, la Primera a la pàgina 10 on surt A. Pedro Pons assegut a la seva cadira del recent inaugurat Paranimf del Hospital clínic en la dissertació del Prof. Dr. Carulla a la 4ª Cadira de la segona fila; la Segona fotografia a la pàgina 20 felicitat per terminar la seva conferència al paranimf; i la tercera a la pàgina 21 al sopar de clausura al Hotel

¹⁴¹ La Vanguardia, edició del dimarts 3 de desembre de 1957. Pàg: 21.

¹⁴² Pedro Pons, Agustí. *Jornadas conmemorativas del cinquentenario del Hospital Clínico*. Barcelona 1959. PP 49-73.

¹⁴³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C24 D11) 15/12/1957 Retall del diari de Barcelona del cinquentenari del Hospital Clínic.

Ritz de Barcelona felicitant al Dr. Gallart. També el llibre¹⁴⁴ va contenir l'article del doctor Agustí Pedro Pons "*De las antiguas facultades de medicina al hospital clínico*"¹⁴⁵.

La conferència del Dr. Pedro i Pons no va passar desapercibuda i va tenir ressò. En ella va fer una síntesi històrica sobre les antigues institucions mares de la facultat i la universitat des de l'època medieval. Va destacar la Universitat de Cervera i el Doctor Gimbernau, va parlar de la creació del col·legi de cirurgians sota la direcció de Pere Virgili i aquest que es va transformar en facultat de Medicina. A continuació va parlar de l'Hospital de la Santa Creu i va recordar els antics catedràtics i professors que van haver fins a l'actualitat, amb la evolució de les seves càtedres, i el trasllat al Hospital i la nova facultat. Va recordar els inicis de l'Hospital Clínic i va parlar de la seva època d'estudiant recordant al claustre i elogiant als alumnes que han passat per la institució i l'evolució¹⁴⁶.

Cap al març de 1958, es va organitzar el *I Curset intensiu d'Electroencefalografia* a la clínica del professor Dr. Agustí Pedro i Pons, organitzat pels doctors Samsó Dies i Vila Badó de la càtedra del Dr. Pedro i Pons. La lliçó inaugural va ser a càrrec del doctor sobre la utilitat diagnòstica del encefalograma, comentant les característiques fonamentals d'aquesta nova tècnica d'exploració neurològica utilitzada per primera vegada i descrita a l'escola del professor Garcia Goyanes de València, i posada en servei amb algunes modificacions d'aplicació tècnica al departament d'encefalografia. Al curs van assistir nombrosos metges de tota la península. Es va professar la primera lliçó a càrrec del Dr. Samsó Diez sobre el tema dels aparells i la tècnica general de EEG.

El curs era novetós ja que la tècnica i la branca encara no s'havia desenvolupat força i el curset va portar molt d'interès¹⁴⁷ sobretot per les pràctiques que com era de costum es duien a la Clínica Mèdica A¹⁴⁸. El curs va tenir tanta acollida que va ser seguit diàriament per la premsa. No solament

¹⁴⁴ Veure annexes Cap. 5, Figura

¹⁴⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C26 D14) 16/12/1957 Llibre de les Jornadas conmemorativas del cincuentenario del Hospital Clínico y Provincial de Barcelona de 1957.

¹⁴⁶ La Vanguardia, edició del dijous 19 de desembre de 1957. Pàg: 21.

¹⁴⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 23 de març de 1958. Pàg: 24.

¹⁴⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 25 de març de 1958. Pàg: 23.

van col·laborar metges de la Facultat de Medicina, si no també van venir a professar lliçons metges d'arreu del país, especialistes com el professor Andrés Pié, catedràtic de fisiologia de la Facultat de medicina de Granada. Altre professor va ser el Dr. Javier Teijerira que va parlar sobre les bases físiques de la organització del E.E.G i de la maduració cerebral, amb un mètode desenvolupat a la Facultat de Medicina de Santiago¹⁴⁹. Altres doctors que van participar van ser el Dr. F. Durán Obiols, i el Dr. J. Hadermecker d'Ambers, que van ser convidats i la dissertació estrella del curset, el qual va ser presentat pel Dr. Barraquer Bordas.

Hadermecker va parlar sobre el valor del E.E.G. en la diferenciació de les encefalopaties i encefalitis i de les seves conseqüències pronostiques fent una detallada descripció dels tipus específics que constituïen les malalties neurològiques¹⁵⁰. El curs va continuar amb les classes pràctiques que van fer-se a la clínica del Dr. Pedro i Pons i van destacar la de electroencefalografia clínica pel doctor Ley, les pràctiques de incidències pel Dr. Papi, el Dr. Barraquer Bordas va desenvolupar una lliçó sobre l'epilèpsia rinencefalica, i el doctor Oliveiros de Madrid va exposar una lliçó sobre el E.E.G. profund i la seva metodologia. Altres professors van ser el Dr. Garcia Salorio de València que va parlar de la Palencefalografia¹⁵¹, el Dr. Samsó Dies sobre la tècnica aplicada a tumors cerebrals, el Dr. Courjon del Hospital Herriot de Lyon, sobre la aplicació als traumatismes craneo-cerebrals¹⁵², el Dr. C. Castro de Madrid que va parlar sobre el procediment en malalties de patiment cerebral, el Dr. Cadilhac, professor de la Facultat de Montpel·lier que va parlar del electroencefalograma en psiquiatria per les alteracions psiquiàtriques i amb el qual es van acabar les lliçons del curset tancant els doctors Samsó Dies i Vila Badó¹⁵³.

A finals d'Abril del 58, a Santiago de Compostel·la es va inaugurar el "*III Cursillo de Patologia Digestiva*", la conferència inaugural del qual va ser feta per el cirurgià i catedràtic de la Universitat de Barcelona el Dr. Piulachs sobre

¹⁴⁹ La Vanguardia, edició del dijous 26 de març de 1958. Pàg: 19.

¹⁵⁰ La Vanguardia, edició del divendres 27 de març de 1958. Pàg: 19.

¹⁵¹ La Vanguardia, edició del divendres 28 de març de 1958. Pàg: 16.

¹⁵² La Vanguardia, edició del dissabte 29 de març de 1958. Pàg: 27.

¹⁵³ La Vanguardia, edició del diumenge 30 de març de 1958. Pàg: 26.

“Fisiopatología de la oclusión intestinal” el promotor d'aquest curset va ser el Dr. Puente Dominguez el curset va tenir bastant bona recepció i la guinda final va ser el Dr. Pedro i Pons que va ser convidat a Santiago a dissertar sobre el tema *“Diagnostico de las icterícia obstructivas”* com a alta personalitat científica que va revestir de màxima solemnitat el saló d'actes de la Facultat de Medicina. No solament això en vista de l'honor de poder disposar del Dr. Pedro i Pons, que va ser rebut molt efusivament també es va fer un petit simpòsium sobre el tema *“Hemorragias Digestivas”* que va presidir el Dr. Pedro i Pons amb el Dr. García Moran de l'hospital provincial d'Oviedo. El curs es va tancar amb l'elogi al jove mestre Dr. Puente Domínguez per haver fet desfilar al curset a professors de tant alta categoria i reconeixement¹⁵⁴.

A principis de maig de 1958 es va fer un tribut a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau al Dr. Francisco Esquerdo Rodoreda, descobrint-se un bust de bronze fet per l'escultora Victoria Udaeta en iniciativa dels antics alumnes i en record dels ensenyaments del mestre. A l'acte presidit pel Dr. Rocha va ser representat per les institucions mèdiques de la ciutat i les representacions de institucions que treballen per a l'hospital, i antics alumnes. Entre ells el Dr. Pedro i Pons com a antic alumne i també com a president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Hi van haver dos discursos d'homenatge un del Dr. Rocha i un altre del Dr. Vilaseca que van elogiar la figura del mestre i van fer un petit repàs a la seva vida mèdica a l'hospital de la Santa Creu¹⁵⁵.

A principis de juliol de 1958, es va fer un homenatge al ex rector i catedràtic el Dr. Francisco Buscarons on el director general d'ensenyament li va imposar les insígnies de la gran creu d'Alfons X el savi. Van acudir representacions de totes les facultats, les entitats i acadèmies educatives de la ciutat i el doctor Pedro i Pons va acudir com a president de la Reial Acadèmia de Medicina. Va obrir l'acte el Dr. Torroja que va referir el gran interès del senyor Fernández Miranda ministre d'educació vers la universitat de Barcelona i les situacions que s'han presentat i després va elogiar al doctor Buscarons i els 6 anys que va ostentar el rectorat. També va parlar de el motiu de la condecoració per tal de que el doctor Buscarons pogués tenir un record

¹⁵⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 22 d'abril de 1959. Pàg: 10.

¹⁵⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 10 de maig de 1958. Pàg: 23.

afectuós dels seus amics en record del càrrec que va tenir. A continuació el director general d'ensenyament universitari Fernández Miranda va expressar la exemplaritat del Dr. Buscarons com el universitari perfecte al que es venia a condecorar¹⁵⁶. Per tant amb la condecoració a l'antic rector es venia a tancar una mica el conflicte de l'emèrit rector i els fets de gener de 1957, on el rector va quedar com una figura exemplar per als estudiants que s'havien reunit i que la policia havia reprimat passant per sobre. Es va mirar de mitigar el incipient moviment estudiantil crític amb el règim, però vestint de gala condecorant-ho i abraçant a l'antic rector no ho van aconseguir, mes bé tot el contrari, van ampliar les crítiques.

A mitjans de desembre de 1958, va visitar la ciutat de Barcelona el professor de la universitat d'Òxford i premi Nobel el Dr. Howard Florey, col·laborador íntim del doctor Fleming en el procés que va culminar amb el descobriment de la vacuna de Penicil·lina. Aquest va anar acompanyat pel director del Institut Britànic Mr. Craig. El Dr. Florey va visitar al Governador Civil Acedo Colunga com a primera autoritat regional i després va ser rebut per les autoritats universitàries on el rector li va donar la benvinguda i gratificació per l'estància a la ciutat. El 15 de desembre al paranif de la Facultat de Medicina va ser rebut el Dr. Florey on va donar una conferència sobre la "Arterioesclerosis" presidint l'acte el degà el professor Sánchez Lucas i acompanyant al convidat el Dr. Pedro i Pons, Gibert i Queraltó i Azoy. L'acte va desbordar el paranif on va predominar professors, caps de serveis mèdics i altres personalitats mèdiques. El conferenciant va ser presentat per el Dr. Gibert i Queraltó. Acabada la dissertació tots els catedràtics de la facultat van convidar al professor Florey a una esmorzar a un cèntric restaurant de la ciutat i al director del Institut Britànic Mr. Craig. A la nit al Institut Britànic el Dr. Florey va fer una altre conferència en aquest cas sobre els "Antisèptics" on també es va emplenar el saló d'actes de la institució de personalitats mèdiques¹⁵⁷.

Al Nadal de 1958 es van convocar oposicions per a la càtedra de Patologia Mèdica de Cadis i el doctor Farreras Valentí es va presentar.

¹⁵⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 6 de juliol de 1958. Pàg: 24.

¹⁵⁷ La Vanguardia, edició del dimarts 16 de desembre de 1958. Pàg: 22.

El Dr. Farreras Valentí a principis de 1959 es va adjudicar la càtedra de Cadis que va guanyar en les seves terceres oposicions i per tant havia d'abandonar la Clínica Mèdica A. El doctor Farreras que seguia els passos del seu mestre el Dr. Pedro i Pons era la segona persona capçal a la Clínica Mèdica A i a la Càtedra del Dr. Pedro i Pons, el qual estava de metge adjunt i d'auxiliar de la càtedra del Dr. Pedro i Pons. Per tant es pot començar a veure que a partir de 1959 i sobretot a partir dels anys 60 els deixebles comencen a volar per si sols i per tant la generació del Dr. Pedro i Pons va quedant endarrere en pro una generació que va obrir el panorama les especialitats mèdiques estimulats pel Dr. Pedro i Pons. Per tant el internisme s'obria a un ampli ventall que ja un metge sol no podia controlar i per tant van sortir les especialitats. Per tant de la mateixa forma que es veu a l'evolució de la revista Medicina Clínica que ha d'adaptar-se a els nous temps la causa ve en que la medicina s'havia anat eixamplant i havia canviat en una obertura a noves especialitats per diferents motius, tècnica, noves formes de diagnòstic i avenços en la investigació mirant aspectes que abans no havien sigut vistos. Tot això a nivell local va ser estimulat per el professor Dr. Pedro i Pons que venia de l'antic internista que ho englobava tot i va formar i estimula els seus deixebles en especialitats que eren tendència a Europa i els va projectar en tot el que pot tant nacional com internacionalment i els hi va donar sostre i recolzament per a desenvolupar-se dins la clínica, i d'aquí l'èxit que va aconseguir. Però els temps anaven canviant i cada vegada mes l'antic internista anava perdent valor en pro els especialistes i cada vegada mes el Dr. Pedro i Pons va anar donant pas als seus deixebles i va quedar com el mestre que ho va engegar tot¹⁵⁸.

¹⁵⁸ VVAA. *Societat Catalana de Medicina Interna : 30 anys d'història 1959-1989*. Fundació Uriach, DL Barcelona 1990.

Per tant gràcies a la gran efemèride del deixeble del doctor i la segona persona cabdal de la Clínica Mèdica A i de l'escola de Barcelona, se li va fer un càlid homenatge per part de la clínica Mèdica A el 25 de maig de 1959. Com es feia a Barcelona tradicionalment es va fer un sopar d'homenatge on el discurs principal va ser el d'un orgullós Dr. Pedro i Pons que es veia superat pel seu deixeble i li va fer un emotiu discurs dins l'etapa que se li obria al Dr. Farreras Valentí i veia que la seva escola s'eixamplava amb el vol dels seus deixebles.

L'homenatge es va fer al Hotel Ritz on va ser insuficient la capacitat per acollir a tothom, més de tres-centes persones. El sopar va ser presidit pel Dr. Agustí Pedro i Pons.

A l'hora dels cafès es va fer e l'oferiment el Dr. Blajot Pena que va destacar els grans mèrits del Dr. Farreras i va llegir un gran nombre de telegrams i cartes d'adhesió a l'homenatge on van destacar personatges com Gregorio Marañón, Pedro Lain, etc. I es va reconèixer que el nomenament del Dr. Farreras com a catedràtic venia a ser un gran reconeixement de la Clínica Mèdica A dirigida pel Dr. Pedro i Pons. A continuació van parlar els doctors Trias de Bes i Sánchez Lucas en representació del Col·legi de Metges i de la Facultat de Medicina.

El discurs més emotiu va ser el del Dr. Pedro i Pons que va qualificar de memorable la nit que estaven vivint en la que es rendia homenatge a un dels deixebles de la seva escola. Escola va dir com a símbol de petitesa doncs en ella més que a diari aprèn a professar tots els dies. Va senyalar per tant que era deutor de gratitud als seus alumnes, ja que sense ells no podria concebre l'exercici de la seva professió, i va declinar tots els possibles mereixements que en amables frases li havien sigut dedicats, frases que va transmetre als seus deixebles i per tant al Dr. Farreras Valentí al qui va senyalar com a positiu orgull de la medicina espanyola. Va finalitzar entre aplaudiments i va prendre la paraula el Dr. Farreras agraint en emocionades frases l'homenatge rebut i

del que era objecte senyalant que tots els mèrits van concórrer en la persona del seu estimat mestre, el Dr. Pedro i Pons,^{159, 160}.

El primer dia de 1959 els doctors Pedro i Pons i Gallart Monés van ser proposats per a la medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona pels mèrits científics dels dos doctors entre altres rellevants aspectes de les figures dels metges en altres aspectes no mèdics. Les propostes van ser escollides amb unanimitat pel consistori, les quals van voler donar la màxima solemnitat i tribut a dues figures de la medicina i ciència mèdica mundial amb la màxima distinció que podia fer la ciutat de Barcelona¹⁶¹.

A partir de 1958 i 1959 es l'etapa que els deixebles del Dr. Pedro i Pons comencen a collir èxits com a metges de renom de l'escola de Barcelona, el primer cas el trobem amb el guany de la càtedra de Cadis del Dr. Pere Farreras i de la participació d'aquest en un curs de broncologia que es va organitzar al Hospital de la Santa Creu i Sant Pau com a metge destacat del curset i deixeble del Dr. Pedro i Pons dins un nodrit programa amb altres especialistes

¹⁵⁹ VVAA. *Pere Farreras i Valentí (1916-1968): en homenatge*. Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 2008.

¹⁶⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 26 de maig de 1959. Pàg: 23.

¹⁶¹ La Vanguardia, edició del dijous 1 de gener de 1959. Pag: 29.

d'arreu del país¹⁶². També a meitat de març es va guardonar al col·legi oficial de metges amb el premi nacional concedit per la Direcció General de Sanitat i la Societat Espanyola d'Higiene al millor treball sobre aspectes socials de la invalidesa que va recaure als Doctors R. Sales Vázquez, neuròleg i C. Ballús Pascual, neuropsiquiatra. El treball es titulava *“El problema Social de la Invalidez”*. Per tant els guardonats que pertanyien a la prestigiosa escola del Dr. Pedro i Pons van acreixentar una vegada més la fama de l'escola de Patologia. No van ser els únics¹⁶³.

La preocupació per la malaltia del càncer començava a ser un tema bastant recurrent pel que fa a la investigació mèdica i als mitjans, a finals d'octubre la Associació Española Contra el càncer en la seva delegació de Barcelona va fer un donatiu de 150.000 Pessetes per a l'escola d'Hematologia del Dr. Farreras, en la qual seguia lligat el Dr. Farreras Valentí tot i ser catedràtic a Cadis. Amb el donatiu es van poder adquirir 4 microscopis moderns amb contrast de fases i material d'investigació per al control de malalts afectats per la leucèmia i tumors malignes dels ganglis limfàtics els quals eren assistits a l'escola. També per la subvenció es va poder obrir a tots els malalts afectats per les malalties malignes de la sang l'atenció i evolució de les malalties amb un plus mensual que l'associació va fer a la clínica per sostenir els serveis¹⁶⁴.

Per tant es pot afirmar que a partir dels anys 60 i després de viure als anys 50 una etapa d'or essent un dels màxims exponents de la medicina mundial, el doctor Pedro i Pons fa un pas endarrere per deixar pas a una nova generació de metges formats a la seva escola, projectats i estimulats per ell a la seva clínica, on la medicina ja no era la mateixa que ell va entendre a principis de la seva carrera, si no que estava en constant evolució a les especialitzacions concretes i per tant calia donar sortida a nous mestres de les especialitats formats a la seva escola i que portessin les últimes novetats a aquesta. La medicina havia ampliat horitzons nous i infinites perspectives com va anunciar el Dr. Pedro i Pons i calia noves col·laboracions i formes de fer.

¹⁶² La Vanguardia, edició del diumenge 8 de març de 1959. Pàg: 26.

¹⁶³ La Vanguardia, edició del dimecres 11 de març de 1959. Pàg: 9.

¹⁶⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 21 d'octubre de 1959. Pàg: 7.

La consulta privada del Dr. Pedro i Pons.

L'any 1955 comença pel doctor amb l'assistència junt amb els doctors Gibert i Queraltó, i García Die, del prelat de Tarragona Cardenal arquebisbe Dr. Arriba i Castro. Sembla ser que el doctor va ser cridat com era habitual, com a últim recurs i com a millor metge de la ciutat de Barcelona per assistir al prelat i també pel fet d'haver assistit a l'antecessor de l'arquebisbe. L'estat a dia 23 de gener era satisfactori i l'arquebisbe va ser visitat per les autoritats locals, provincials i religioses de les quals des de Toledo i Madrid van interessar-se per la salut del religiós. El mateix dia es van reunir en consulta els doctors i van fer un comunicat mèdic on es va manifestar que la Hemiparèsia dreta que patia el prelat continuava la recuperació iniciada el dia anterior¹⁶⁵. La seva afecció va millorar i el arquebisbe va poder continuar amb els seus afers.

A principis de l'any 1955 havia mort el Dr. Soria, i es va fer un homenatge on el Dr. Pedro i Pons va fer la lectura d'un discurs sobre el mateix. Sembla ser que Dr. Soria era també aficionat a la lectura i als llibres antics com el Dr. Pedro i Pons i amb el qual mantenia una bona amistat. La dona al veure emocionada el discurs del doctor, va decidir obsequiar-ho uns mesos mes tard amb dos llibres de principis del segle XVIII del Dr. Soria, gran col·leccionista com a mostra d'agraïment pel discurs i l'homenatge rebut. El Dr. Pedro i Pons va contestar que aquestes obres a la seva Biblioteca serien un record constant del seu amic Soria el qual en tenia un bon record, i va agrair que les seves paraules li arribessin tan profundament a la dona d'aquest metge en l'homenatge¹⁶⁶. Poc es sap dels obsequis que podia haver rebut en agraïment el doctor Pedro i Pons, però sembla ser que aquesta vegada l'obsequi va arribar profundament al doctor i es va conservar. El que es desconeix amb quines obres va ser obsequiat i si el mateix Dr. Pedro i Pons va ser el seu metge.

Com a metge consultor i figura cabdal a Barcelona en patologia, el Dr. Ja a mitjans dels anys 50 ja s'havia guanyat l'apòde de metge de Barcelona i ja s'havia fet l'amo de la ciutat, ja que quan alguna persona emmalaltia i sobretot

¹⁶⁵ La Vanguardia edició del 23 de gener de 1955. Pàg: 19.

¹⁶⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D45) 12/05/1955 Carta de Julia Perez, Vidua del Dr. M. Soria dirigida al Dr. Agustí Pedro Pons agraint l'homenatge al seu difunt marit i obsequiant-lo.

quan ja es creia que no es podia fer res per aquella persona, es cridava al Dr. Pedro i Pons com a últim recurs, o com a recurs miraculós si la persona emmalaltia sobtadament. El qui s'ho podia permetre directament anava a la seva consulta o simplement el cridaven. Normalment aquesta tasca de consultor i metge solia fer-ho a les tardes i moltes vegades a la nit o simplement quan era trucat.

Es coneixen casos com els contemplats anys anteriors de personatges famosos que el van cridar com a metge de reputació i recolzament al seu metge. Altre cas molt sonat va ser el de la mort del pediatra doctor Rafael Ramos Fernández. El Dr. Ramos Fernández va morir de matinada el 22 d'Abril de 1955 sobtadament a casa seva. Aquest doctor era catedràtic i director de l'escola de Puericultura, i una figura destacada a la pediatria mundial. Va ser una mort sonada pel prestigi que tenia la seva figura i per que era relativament jove. El doctor va tenir un col·lapse cardíac i es va trucar d'Urgència al Dr. Pedro i Pons que es va traslladar al domicili del malalt, però aquest per desgracia ja havia mort. A causa de la mort del jove catedràtic es va fer uns dies de dol a totes les entitats i institucions mèdiques i al obrir-se la casa mortuòria es van anar traslladant a donar el últim adéu les autoritats locals, les autoritats mèdiques i altres autoritats de la resta de l'estat. També el revolt internacional va ser gran i es van rebre nombrosos missatges de a fora per donar el condolences¹⁶⁷.

De tornada a Barcelona d'Oviedo a l'octubre de 1957, després d'un acte a la universitat, el Dr. Pedro i Pons va parar de camí a Madrid cridat a consulta pel Dr. Marañón. Sembla ser que havia emmalaltit i havia rebut un tractament i millorava, però es necessitava la opinió del millor metge el qual era el Dr. Pedro i Pons i hi havia la possibilitat de que de camí de tornada pogués visitar-ho per donar el seu parer. Per tant expressament cridat va anar a visitar-ho i com a gran amic de Marañón, i després de la consulta van tenir el criteri junt amb els seus metges tot i la gravetat semblava que millorava i havia pogut descansar considerablement¹⁶⁸. Uns dies després es va concretar mes la milloria del doctor Marañón, sobretot després de ser cridat a consulta el Dr. Pedro i Pons i

¹⁶⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 23 d'Abril de 1955. Pàg: 6.

¹⁶⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 29 d'octubre de 1957. Pàg: 7.

emetre el seu dictamen que si el malalt responia al tractament mèdic que se li va a començar a aplicar des de llavors, es podia accentuar la seva milloria i en una setmana seria decisiva la seva milloria. Per tant els pronòstics del Dr. Pedro i Pons van anar complint-se i el Dr. Marañón va millorar i es va restablir¹⁶⁹.

¹⁶⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 3 de novembre de 1957. Pàg: 9.

5.2 El president dels fòrums mèdics, Les acadèmies.

A la vida diària del doctor a principis dels anys 50 trobem una dinàmica continuadora de l'any anterior, la primera referència la trobem al març on va presidir a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques una conferència del oftalmòleg Dr. Arruga per a un públic selecte on explicava les tècniques i avançaments als ingerts de còrnia ocular.¹⁷⁰

Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears.

Normalment al novembre s'inaugurava el curs a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques sota la presidència del Dr. Pedro i Pons fins al 1958, on solien assistir les autoritats i representacions mèdiques de la ciutat, i on després del clàssic discurs de repàs de les feines de l'any anterior pel secretari, es donava pas sota a la primera lliçó de l'any.

Al 1951 la lliçó inaugural la va fer el Dr. Victor Conill sobre el *Psicoanàlisi i les noves tendències psicològiques dins la ginecologia*.

Al 1953 la lliçó inaugural la va fer el Dr. O. Prats Marquët que va parlar sobre la evolució d'alguns conceptes i idees medico quirúrgiques durant la vida d'un acadèmic¹⁷¹.

Al 1954 el discurs inaugural va ser fet pel Dr. Agustí Pérez-Bofill Martínez sobre la visió dels neo vidents.

La recepció de membres a l'acadèmia de ciències mèdiques era solemne, i l'acte solia comptar amb una gran representació d'autoritats civils i mèdiques de les entitats de la ciutat. Sembla ser que la persona escollida com a membre era apadrinada, i havia de fer un discurs d'ingrés, el qual podia ser contestat pel president o simplement per un altre acadèmic. Una vegada fet els discursos l'acadèmic, es posava de relleu els mèrits del nou membre i era guardonat amb la medalla corporativa. El doctor va ser president des del 1939

¹⁷⁰ La Vanguardia edició del dimecres 8 de març de 1950. Pàg: 12.

¹⁷¹ La Vanguardia, edició del dimarts 20 d'octubre de 1953. Pàg: 14.

fins al 1958, i va imprimir el seu caràcter a aquesta com a institució mèdica de formació, investigació i projecció.

El LXXV Aniversario de la Acadèmia de Ciències Mèdicas¹⁷²

Al 1953, tornat del congrés de Paris de la Lliga Francesa contra el Reumatisme, es va posar a treballar en el 75é aniversari de la Acadèmia de Ciències Mèdiques que ell presidia, i la qual com a entitat contribuïa a la formació de metges, que eren associats. Per tant es va reunir la junta directiva i es va crear un comitè organitzador on es van integrar personalitats mèdiques de Barcelona. Es pretenia organitzar assemblees científiques de primer ordre i organitzar diferents actes científics i artístics que poguessin tenir relació amb la medicina. Dins l'entitat també hi havia aixopluc per a les especialitats de cirurgia i ciències auxiliars sota el comú denominador de medicina. Amb l'acte es va voler rendir homenatge als fundadors, i en mes de tres dies hi van haver mes de 80 comunicacions en avenços d'última hora, ja que com va dir el doctor Pedro i Pons el metge te la qualitat comunicativa de donar a conèixer tot el que sap¹⁷³. L'acte d'obertura del "*LXXV Aniversario de la Acadèmia de Ciències Mèdicas*" es va fer el dimecres 22 d'abril de 1953 amb una sessió inaugural que va tenir la solemnitat científica d'un congrés. El saló ampli de la casa del metge va quedar petit per acollir a tota la concurrència. Es va obrir l'acte sota la presidència del Dr. Iglesias Santos, Vicerector de la Universitat de Barcelona, i delegat provincial de Informació i Turisme que va representar al ministre d'Educació Nacional.

El primer en dissertar va ser el Dr. Pedro i Pons, que va parlar del motiu de l'acte que estaven celebrant i del programa commemoratiu que hi havia preparat per aquests dies. Va donar pinzellades de l'història i del origen de l'acadèmia, i la importància d'aquesta en complementar als metges amb formació des de que es va fundar. Va fer un petit homenatge a les figures que el van precedir en el càrrec a l'Acadèmia i a totes les persones que han contribuït a fer gran l'entitat. Va acabar amb una glossa en forma d'homenatge

¹⁷² VVAA. *Libro de Oro de la Academia de Ciencias Médicas : publicado con motivo de su LXXV aniversario : 1878-1953*. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Socitra, 1953. Barcelona.

¹⁷³ La Vanguardia edició del diumenge 19 d'Abril de 1953. Pàg: 15.

a les 22 associacions filials de l'Acadèmia. A continuació va donar lectura el Dr. Cornuella una carta del Dr. Tarruella que va ser antecessor al Dr. Pedro i Pons el qual no va poder assistir, i de la que hi va haver una gran ovació. Després va prendre la paraula un altre expresident, el Dr. Trias i Pujol, que va recordar les dècades de principi de segle quan va ser estudiant, i va exaltar la tasca de la mateixa recordant emocionat antics membres, i membres de fora. A continuació va dissertar el Dr. Gallart Monés que va elogiar l'entitat i la seva relació amb els estudiants i la influència docent i investigadora d'aquesta paral·lela a la de la Facultat de Medicina. Va elogiar la producció de l'acadèmia i la caixa de previsió de l'entitat per a cobrir companys malalts o impossibilitats, també va parlar de la tasca maternal de l'entitat vers altres entitats i associacions d'altres especialitats. L'acte el va tancar el Dr. Iglesias Santos representant del ministre d'educació nacional que exaltar la tasca de la universitat la qual considerar l'anima de l'entitat per la qual tothom havia passat, elogiant el significat de l'entitat i els seus presidents, i l'anima de l'entitat per a que pugui complir molts mes anys¹⁷⁴.

Els actes es van dur com mes o menys estaven planificats amb les ponències i actes científics com si fos un congres fins el dissabte 25 d'Abril de 1953, que es va clausurar els actes. Entorn a aquests es van considerar de gran qualitat, sobretot en el que es refereix a les comunicacions llegides. També es van destacar les exposicions d'aficions mèdiques no estrictament lligades a la medicina, com va ser la pintura on hi va haver una exposició artística feta per metges, pintura, dibuix, escultura i fotografia que es barrejaven amb artistes consagrats. El mateix va passar amb la música on hi va haver un concert amb una orquestra formada per metges que van tocar tot tipus de peces entre ells el Dr. Sunyer, el Dr. Rocha, Carbonell i Franch, etc. Va centrar l'acte la interpretació de la gran missa pel Dr. Letamendi per cor, orquestra i solistes amb inspiració Wagneriana, i alguna ajuda d'algun músic essent excepcional aquesta mostra musical pel nivell i qualitat dels metges com a intèrprets, una iniciativa que va sorgir dels Drs. Pedro i Pons i Garriga Roca

¹⁷⁴ La Vanguardia edició del dijous 23 d'Abril de 1953. Pàg: 16.

que els van engrescar¹⁷⁵ com a amants d'aquests arts, en especial el Dr. Pedro i Pons.

A la nit del dia 25 d'abril de 1953, es va celebrar un sopar de germanat professional a un cèntric hotel de la ciutat de Barcelona com a acte final del programa commemoratiu, on es va congregar una part molt selecta i representativa de la professió mèdica a l'àrea de Catalunya i Balears, sopar del qual va presidir el Dr. Pedro i Pons junt amb els Drs. Gallart i Monés, Trias i Pujol i els expresidents de la entitat i representants d'altres entitats locals mèdiques i poder local. A l'hora dels brindis es va llegir un petit discurs el Dr. Garriga Roca i del Dr. Pedro i Pons, on es va exaltar l'esperit que durant els 15 lustres ha inspirat a la Acadèmia, i es va donar per segura la seguretat de la marxa ascendent de l'acadèmia¹⁷⁶ i els nous reptes per arribar.

Acabats els actes i després d'uns dies el Dr. Manuel Carreras, el Dr. Roca i Martín i el Dr. Garriga Roca, com a secretaris de la Acadèmia de Ciències Mèdiques es van posar en contacte via carta amb el Dr. Agustí Pedro i Pons per a proposar la publicació del "*Libro de Oro de la Academia*", que feia al·lusió a l'èxit de la celebració del 75 aniversari de la institució i de les jornades memorables científicament, i sobretot a les jornades que van fer referència a la veneració dels antics membres i presidents d'aquesta, sentint-se amb el deure de fer una publicació per publicar els discursos, comunicacions, i actes que es van fer, fet que el Dr. Pedro i Pons va donar el Vist i Plau i va sortir un temps després a la llum.¹⁷⁷

A principis de febrer de 1954 es va fer una dissertació a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques que ell presidia sobre els "*Aspectos médico-quirúrgicos de la hipertensión portal*" malaltia que compartia malalts i tècniques amb el Dr. Moisès Broggi que va anar a formar-se quirúrgicament a Anglaterra per a operar-la¹⁷⁸. La seva fama obria portes als seus deixebles i col·laboradors, i va ser l'ús més clar que li va donar i en va aprofitar. Sobre tot en metges que van

¹⁷⁵ La Vanguardia edició del dimarts 28 d'Abril de 1953. Pàg: 14.

¹⁷⁶ La Vanguardia edició del diumenge 26 d'Abril de 1953. Pàg: 30.

¹⁷⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D21) 00/00/1953 Carta mecanoscrita en esborrany, remesa per Manuel Carreras Roca i Martín Garriga Roca, secretaris de la " Academia de Ciencias Médicas " al Dr. Agustí Pedro i Pons.

¹⁷⁸ La Vanguardia, edició del diumenge 7 de febrer de 1954. Pàg: 22.

ser apartats pel règim, que eren brillants i que no podien accedir a les institucions ni ascendir en elles¹⁷⁹.

El control del règim era gran per a totes les associacions, i sobretot associacions lligades a la vida científica i cultural com l' Acadèmia de Ciències Mèdiques en la qual tot i ser el Dr. Pedro i Pons a la presidència, i donava certa tranquil·litat per com va accedir al càrrec, se sap que va fer la vista grossa a molts companys que van quedar fora de la universitat i les institucions, i els va poder deixar participar en aquesta institució. Com sabem el doctor Pedro i Pons si havia d'actuar d'alguna manera era sempre en la mes estricte discreció, i sense actuar directament, en aquest cas sembla ser que amb el fet dels membres que accedien a l'acadèmia, i sobretot els que es volien proposar a càrrecs, va ser molt flexible, fins que algun membre es va donar compte i en va donar queixa al doctor i ho va fer pales.

Cap al 11 de maig de 1954 va rebre una carta del secretari de l'Acadèmia Martín Garriga en referència a un extracte dels estatuts actuals de la acadèmia adjunts, referent a que com es va acordar a la ultima reunió els membres de la junta havien de ser nomenats pels restants components de la mateixa, i no per votació com es feia anteriorment. Per tant abans podien escollir la junta simplement el plenari, però la política i control del règim entra de ple a controlar els càrrecs de la junta que tant havia suavitzat el doctor, que volia simplement criteris científics, i probablement persones eminents de ciència mèdica que van quedar castigats pel règim després de la guerra, com el Dr. Broggi, podien participar de l'entitat.

Sembla ser que amb la modificació que es va fer als estatuts per imperatiu extern feia referència a que la junta directiva representava a la corporació, en la que son els estatuts els que dirigeixen la seva vida social, cultural i on els seus acords son executius. També que els càrrecs de direcció eren proposats pels individus de la corporació previ informe polític i social de la delegació provincial de sanitat de Falange Española, i nomenats pel Rector de la Universitat de Barcelona, tenint en compte els seus antecedents polítics i capacitats pel càrrec sense tolerar desvirtuaments patriòtics. Amb anterioritat

¹⁷⁹ Veure capítol 8, entrevista al Dr. Moises Broggi.

els càrrecs formaven junta de govern, i podien ocupar els càrrecs els socis numeraris solament i elegits en sessió general en elecció secreta amb la expressió dels càrrecs i majoria de vots dels assistents, amb duració del càrrec de dos anys¹⁸⁰.

Per tant aquesta suavització va quedar travada per a les persones amb anterioritat relació amb el règim anterior per criteris polítics i no interessava que poguessin prosperar científicament i acadèmicament i mes ara en una època d'obertura internacional.

A l'any 1954, cap al maig, es va fer una sessió extraordinària en homenatge al Dr. Tomás Carreras Artau dins la secció d'humanitats amb motiu de la publicació de la seva obra "*Médicos filósofos españoles del siglo XIX*", on a l'acte va presidir el Dr. Federic Coromines, president de la Reial Acadèmia de Medicina i el Dr. Pedro i Pons, que va presentar l'acte i va ressaltar la transcendent aportació històrica de l'autor¹⁸¹.

Al punt de casi acabar l'acte es va fer soci honorari amb el vist i plau de tots els socis, al Dr. Carreras en honor a l'obra molt brillant que va presentar¹⁸².

Una mort sonada a la medicina va venir de fora, la mort del Dr. Alexander Fleming al 11 de març de 1955, el descobridor del tractament amb Penicil·lina i descobridor dels antibiòtics. En vista d'això el mon mèdic també es va vestir de dol i es van fer moltes manifestacions per part de la ciutat i sobretot les institucions mèdiques d'agraïment i record de la memòria del Dr. Fleming.

Part d'aquests actes van ser sessions extraordinàries a les acadèmies van ser dedicades en record i dissertacions sobre la figura del doctor i els seus descobriments que van donar un tomb a la medicina amb els antibiòtics. El doctor Pedro i Pons com a president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques en va presidir una sessió en homenatge al Dr. Fleming el dia 5 de maig de 1955¹⁸³. L'acte es va fer al gran saló de festes de la casa del metge on en un

¹⁸⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D75) 11/03/1954 Carta del secretari General de la acadèmia de ciències mèdiques Martin Garriga en referència a un extracte dels estatuts actuals de la acadèmia.

¹⁸¹ Carreras i Artau, Tomàs. *Estudios sobre médicos-filósofos españoles del siglo XIX*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Luis Vives de Filosofía. Delegación de Barcelona, 1952.

¹⁸² La Vanguardia, edició del diumenge 9 de maig de 1954. Pàg: 20.

¹⁸³ La Vanguardia, edició del dimarts 3 de maig de 1955. Pàg: 5.

lloc destacat es fa posar un bust del Dr. Fleming amb les banderes espanyola i anglesa. L'acte sembla ser que va ser el central dins els actes d'homenatge i van assistir les autoritats locals, les provincials i també les relacionades amb el Regne Unit, com els consols i persones relacionades amb el país del Dr. Fleming. Es va repassar la biografia del doctor i es va parlar del fet de la visita del Dr. Fleming a Barcelona al 1948 gràcies a la gestió directa de l'Ajuntament. Fleming va donar diverses conferències i va ser nomenat membre honorífic de la *Reial Acadèmia de Medicina*, va posar per primera vegada davant un escultor, J. M. Benedicte que va donar peu a l'escultura que presidia l'acte¹⁸⁴. El Dr. Pedro i Pons va tancar l'acte parlant de la importància del Dr. Fleming per a la història de la medicina moderna.

Presidencia de la sesión de homenaje a sir Alexander Fleming, celebrada en la Casa del Médico
(Foto Pérez de Rozas)

¹⁸⁴ La Vanguardia, edició del divendres 6 de maig de 1955. Pàg: 15.

A mitjans d'octubre de 1955, es va celebrar el centenari del Dr. Lluís Barraquer Roviralta, i com a colofó a les activitats del centenari del naixement, es va publicar un llibret de 8 pàgines de la sessió que es va viure i va presidir el Dr. Pedro i Pons a l'acadèmia de ciències mèdiques en un número especial a la "*Revista Española de Oto Neuro Oftalmologia y Neurocirugia*"¹⁸⁵.

A principis de 1956, com a president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques va ser la de la inauguració del "*Curso de Medicina Preventiva*" on tres professionals il·lustres de diferents branques mèdiques van dissertar sobre els progressos en l'àrea de la prevenció i profilaxis, fet que havia conquerit a la ciència. L'acte va ser presidit pel doctor com a president de l'Acadèmia junt amb el Cap de Sanitat de la província i el secretari de l'acadèmia. També es va donar per obert el cicle de lliçons de la mateixa i altres activitats¹⁸⁶.

També cap a mitjans de maig de 1956, es va organitzar una exposició d'il·lustracions mèdiques britàniques organitzada per l'Acadèmia de Ciències mèdiques i el Institut Britànic del qual el membre Dr. Carreras Verdaguer era membre vitalici de l'Acadèmia i del Institut, i en motivar l'exposició. Aquesta va ser inaugurada pel Dr. Carreras Verdaguer, on a continuació el Dr. Pedro i Pons com a president de l'acadèmia va elogiar els gravats. Ja ell era gran admirador dels gravats, i va elogiar la medicina britànica. A continuació van tenir la paraula Mr. William Jowet com a director del Institut Britànic que va agrair l'acolliment i el interès elevat de la ciència mèdica del seu país¹⁸⁷.

Sembla ser que aquest mes de maig al Dr. Pedro i Pons se li va girar feina ja que com a president de l'Acadèmia de Ciències mèdiques li va toca formar part de la comissió organitzadora local del "*X Congrés Internacional de Logopèdia i Foniatria*" que la Acadèmia organitzava¹⁸⁸.

A finals d'octubre de 1958 es va realitzar com cada any l'obertura del curs i en aquest cas es van inaugurar les millores del local social i el doctor Pedro i Pons va finalitzar la seva presidència, la qual el testimoni va ser recollit

¹⁸⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C24 D8) 15/10/1955. Actes del Centenari del Naixement de Luis Barraquer Roviralta.

¹⁸⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 22 de febrero de 1956. Pàg: 22.

¹⁸⁷ La Vanguardia, edició del dimecres 16 de maig de 1956. Pàg: 20.

¹⁸⁸ La Vanguardia, edició del divendres 18 de maig de 1956. Pàg: 15.

per el Dr. Gibert i Queraltó que va ser escollit nou president. Com a premi a la gestió de tants anys a l'Acadèmia el Dr. Pedro i Pons va ser premiat amb el nomenament de president d'honor de la institució i se li va fer una recepció.

Durant els últims anys de presidència del doctor, la acadèmia va tenir importants millores al local com la reforma del local social, que va modificar-se l'estructura per a donar cabuda als 1.726 socis que en aquell moment hi havia, amb una ampla sala d'actes amb modernes màquines de projecció i una galeria artística dels antics presidents junt amb altres salons i dependències. També es va ampliar la Biblioteca, fet i fita personal del doctor que era un enamorat d'aquella Biblioteca i la va voler salvar a tota costa, sobretot quan va agafar la presidència, i la qual a data de 1958 es va tenir que ampliar per poder fer cabuda als 27.000 volums.

Per tant es va fer un acte per homenatjar l'anterior junta i sobretot per homenatjar la figura del Dr. Agustí Pedro i Pons com a figura mundial de la medicina i l'honor de tenir-lo de president honorífic i d'haver-ho tingut com a president durant aquests anys. A continuació hi van haver unes paraules sentides del Dr. Pedro i Pons per l'honor i va expressar el reconeixement al Dr. Egert que també es va fer a l'hora amb una placa, el qual va qualificar de persona íntima i encarinyada amb les coses de la ciutat i que va aportar molt a l'acadèmia. Va mostrar la seva satisfacció per lo gran que s'havia fet i per la continuïtat assegurada de la mateixa que tant havia contribuït a la propagació i estima dels metges barcelonesos a tots els àmbits científics. Dins l'homenatge hi va haver una representació important de les entitats mèdiques socis i personalitats¹⁸⁹.

Reial Acadèmia de Medicina

Cap a mitjans d'Abril de 1951 a la Reial Acadèmia de Medicina es va fer la recepció de Lluís Barraquer Ferrer a la institució el qual va llegir el discurs

¹⁸⁹ La Vanguardia, edició del dijous 30 d'octubre de 1958. Pàg: 21.

“Contribución al estudio de los síndromes Braquialgicos” i el qual va ser contestat pel Dr. Pedro i Pons^{190, 191}.

Al 1954 com a degà i tota la seva trajectòria, el doctor també continuava participant a la Reial Acadèmia de Medicina fent acte de presència a la recepció de nous socis. Un exemple va ser al mateix any amb el cas del cirurgià Joaquim Salarich Torrente que va estar com a soci numerari a la sessió però en un lloc honorífic pels seus càrrecs.

Al novembre de 1955, es va fer la recepció del Dr. Antonio Gallart Esquerdo on el seu discurs va ser contestat pel seu pare el Dr. Gallart Monés¹⁹².

Altre recepció que es va fer al mateix mes va ser la del Dr. J. Carol Montfort amb les acompanyat del Dr. Pedro i Pons i el Dr. Rocha que davant les autoritats va iniciar la seva lliçó sobre “*Unidad patogènica de las Neoplasias Própias de los Maxilares*” ocupant un seient d'honor que havia sigut del primer estomatòleg¹⁹³.

Al 22 de juny de 1958 a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona es va rebre un nou acadèmic, el ginecòleg Santiago Dexeus Font que va fer un discurs inicial sobre la “*Profilaxis fetal*” apadrinat pel Dr. Xavier Vilanova i el Dr. Salarich Torrents i presidit pel Dr. Agustí Pedro i Pons^{194, 195}.

A Desembre de 1959, van ingressar el Dr. Pedro Botet , i G. del Rio de l'escola de patologia mèdica del Dr. Pedro i Pons, i els doctors Moisès Broggi i C. Agendo Cecilia. Tots molt coneguts per les seves tasques tant científiques com professionals¹⁹⁶.

Al juny de 1950 i aprofitant-se la ben entesa que Gregorio Marañón estava a Barcelona per haver participat al “*I Congreso Nacional de Geriatria*”,

¹⁹⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 14 d'abril de 1951. Pàg: 11.

¹⁹¹ La Vanguardia, edició del divendres 20 d'abril de 1951. Pàg:13.

¹⁹² La Vanguardia, edició del dimarts 1 de novembre de 1955. Pàg: 16.

¹⁹³ Carol Montfort, Joan. *Unidad patogénica de las neoplasias propias de los maxilares : discurso leído por el académico electo Dr. Juan Carol Montfort en el acto de su recepción*. Aleu & Domingo, Barcelona 1955.

¹⁹⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 24 de juny de 1958. Pàg: 18.

¹⁹⁵ Dexeus Font, Santiago. *Profilaxis fetal : discurso leído (...) en el acto de su recepción el dia 22 de junio de 1958*. Real Academia de Medicina de Barcelona, Barcelona 1958.

¹⁹⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 20 de desembre de 1959. Pàg: 25.

es va reunir l'Associació d'Endocrinologia i Nutrició a primera hora de la tarda, on el doctor Pedro i Pons representava la Acadèmia de ciències mèdiques com a president, i on Marañón va dissertar sobre la "*Insuficiència ovàrica de origen hipofisario*". A l'acte hi va haver representació de totes les institucions mèdiques de la ciutat i va ser presidit pel Dr. Enrique Bardal, cap provincial de sanitat¹⁹⁷.

En vista de que el Dr. Pedro i Pons anava agafant més fama per la publicació del *Tratado de Patología i clínica Médicas*, i el fet d'estar portant al màxim la seva escola mèdica dins la universitat, i ser reconegut mundialment, al març de 1951 se li va concedir la gran creu de l'ordre civil de sanitat, i així va ser acordat pel govern provincial i regional¹⁹⁸ de que se li nomenés, i va ser ratificat pel govern central. Aquesta creu era el màxim reconeixement com a honor i distinció i reconeixement públic que premiava els mèrits, conductes, activitats o serveis rellevants i excepcionals dins l'àmbit de la sanitat. Nomenada primerament com a creu d'epidèmies, es va fondre amb la ordre civil de beneficència al 1919 fins al 1983 que fou substituïda per la ordre civil de sanitat. A conseqüència del nomenament i distinció, a principis d'Abril de l'any 1951 es va fer un just homenatge al doctor, on es va parlar de que el prestigi del savi professor no solament transcendia a Barcelona, si no a Espanya i al món, referent a la ciència mèdica on es van unir a l'homenatge els mitjans i es va parlar de l'encert del cabdill Franco de valorar amb distinció els mèrits dels espanyols que honren amb la seva feina la pàtria¹⁹⁹. Gràcies a la difusió mediàtica d'aquest gran honor i distinció es van anar multiplicant les felicitacions i homenatges que van anar arribant al doctor.

Al febrer de 1955, es va celebrar el centenari del naixement del Dr. Luis Barraquer Roviralta²⁰⁰, un dels pares de la neurologia que va establir una escola sòlida a l'Hospital de la Santa Creu que donar prestigi a la institució. Dins del comitè que organitzava l'acte era el Dr. Pedro i Pons com a Degà i representat de la Facultat de Medicina amb una majoria clara de metges de

¹⁹⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 18 de juny de 1950. Pàg: 17.

¹⁹⁸ La Vanguardia, edició del dissabte 31 de març de 1951. Pàg: 4.

¹⁹⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 1 d'abril de 1951. Pàg: 15.

²⁰⁰ VVAA. *Centenari de la neurologia clínica catalana i espanyola : 1882-1982 ; Homenatge a Lluís Barraquer i Roviralta : 17 de novembre a 17 de desembre*. Hospital de la santa Creu i Sant Pau, Barcelona 1982.

l'Hospital de la Santa Creu on es van organitzar sessions commemoratives tant allà com a la Reial Acadèmia de Ciències Mèdiques²⁰¹.

Altres actes al que va participar el Dr. Pedro i Pons com a representant de la Facultat de Medicina i com a personalitat il·lustre va ser a l'homenatge al president de la Reial Acadèmia de Medicina el Dr. Federico Corominas Pedemonte al 1955, el qual va ser guardonat amb les insígnies de l'Ordre Civil de Sanitat²⁰². La representació local d'acadèmics i autoritats va ser molt important.

Al 19 d'Abril de 1957 va morir el Dr. Federico Corominas Pedemonte, el president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Es van fer unes exèquies per l'anima del doctor en l'església Senyora dels Àngels, on el dol va ser encapçalat pels familiars directes i va ocupar un lloc preferent la junta de la Reial Acadèmia de Medicina amb el seu vicepresident fent de president en funcions, el Dr. Roig Raventós, i assistint gairebé tots els acadèmics numeraris, entre ells el Dr. Agustí Pedro i Pons, i quedant vacant la presidència de l'acadèmia²⁰³.

Amb la mort del Dr. Federico Corominas Pedemonte va quedar vacant la presidència de la Reial Acadèmia de Ciències Mèdiques, i aquesta va escollir al Dr. Pedro i Pons com a president²⁰⁴. Per tant ara ostentava la presidència de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, la de la Reial

NUEVO PRESIDENTE DE LA REAL ACADEMIA DE MEDICINA

²⁰¹ La Vanguardia edició del dijous 10 de febrero de 1955. Pàg: 13.

²⁰² La Vanguardia, edició del dissabte 9 de juliol de 1955. Pàg: 20.

²⁰³ La Vanguardia, edició del diumenge 28 d'abril de 1957. Pàg: 28.

²⁰⁴ La Vanguardia, edició del dijous 20 de juny de 1957. Pàg: 9.

Acadèmia de Medicina i el deganat de la Facultat de Medicina. Per tant en aquest moment era la figura més important de la medicina catalana.

Una de les felicitacions que van arribar va ser la del Consell Superior d'Investigacions Científiques on el seu responsable va felicitar al doctor pel seu càrrec i el va elogiar per la seva experiència, per ser un home cultivat en la medicina, prudent, amb consciència moral, i ben situat científicament, essent la màxima autoritat mèdica del país²⁰⁵.

A finals de novembre del 57, el doctor Pedro i Pons ja era incorporat a la Reial Acadèmia i va va presidir la dissertació del Dr. Gil-Vernet, que va presentar els resultats obtinguts amb una nova tècnica quirúrgica per la formació de la bufeta artificial on en el debat van prendre paraules els eminents uròlegs de Barcelona²⁰⁶.

A principis de 1958 com a president de la Reial Acadèmia de Medicina solia presidir la solemne obertura del curs, i on com cada any acudien les principals personalitats polítiques i civils de la ciutat i les autoritats mèdiques. Una vegada llegida la memòria pel secretari es donava pas a la conferència que per torn li va tocar al Dr. Pedro Domingo sobre "*las reacciones defensivas del organismo en la tuberculosis*" i al finalitzar el doctor va declarar inaugurat el curs²⁰⁷. Normalment la cerimònia era molt semblant a la de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, però amb més solemnitat.

Al 28 de maig de 1958 es va fer un homenatge per tot l'alt al catedràtic de dret i degà del col·legi d'advocats i doctor Jose Maria Pi i Sunyer al Palau Nacional de Montjuïc. El acte va renovar l'admiració i simpatia que el Dr. Pi i Sunyer tenia als diversos mitjans socials de Barcelona i Espanya que van arribar moltes adhesions del la resta del país i també algunes del estranger per a l'homenatge. L'homenatjat va presidir l'acte i la concurrència va ser molt gran amb gairebé la majoria de tots els representants de la província tant civils, com religiosos com de totes les entitats de la ciutat, inclosos els representants

²⁰⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D35) 03/07/1957 Carta de Pedro Font Puig del Consell Superior d'investigacions científiques felicitant al Dr. A. Pedro i Pons per ser escollit President de la Reial Acadèmia de Medicina.

²⁰⁶ La Vanguardia, edició del divendres 22 de novembre de 1957. Pàg: 17.

²⁰⁷ La Vanguardia, edició del dimarts 28 de febrer de 1958. Pàg: 9.

mèdics com el Dr. Pedro i Pons en nom propi i com a president de la “*Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona*”. L’acte va ser un gran bany de masses²⁰⁸.

A mitjans de juny de 1958, el doctor va viatjar a València a la clausura d’un curs a la *Reial Acadèmia de Medicina de València* sobre els últims avenços i especialitats mèdiques. El discurs final de clausura el va fer ell com a figura rellevant a la medicina espanyola i com a president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Sembla ser que al curs de València van desfilar personalitats mèdiques tant de Madrid, Barcelona i Sevilla donant al curs una categoria excepcional gràcies a un esforç gran dels acadèmics per a reunir-los, sota la direcció del president Alcalá Santaella. La conferència del Dr. Pedro i Pons, molt esperada per ser molt reconegut a nivell nacional e internacional tal com el va presentar el Dr. Manuel Bertran Baguena, va ser una lliçó sobre la seva aportació personal dels nous avenços i tècniques com la radiografia el tema de la esplenoportografia, amb casos que s’havia trobat i la seva solució responent a la fama que tenia al camp de la medicina moderna i l’aplicació de les últimes tècniques. Després va ser molt elogiat i li van oferir un sopar homenatge per l’agraïment i per haver de venir expressament a clausurar el curs i per la brillant conferència que va donar²⁰⁹.

Aprofitant-se l’estància del Premi Nobel Florey, el dimarts 16 de desembre de 1958, a la tarda va ser convidat a la Reial Acadèmia de Medicina pel Dr. Agustí Pedro i Pons on va parlar i fer una dissertació titulada “*Perspectivas de la Penicilina*”. Novament el saló d’actes que va ser engalanat com es feia a les grans celebracions es va desbordar. L’acte va estar presidit pel Dr. Pedro i Pons i amb ell el conferenciant i el degà de la Facultat de Medicina i el director del Institut Britànic. Obrir l’acte el Dr. Pedro i Pons amb un discurs parlant del gran honor de poder rebre l’acadèmia i a la seva càtedra a Sir Howard Florey, figura històrica pels valors científics que atresorava i al ser el col·laborador íntim del doctor Fleming. Va parlar del gran descobriment de la Penicil·lina que va marcar una fita a la medicina pel seu alt valor terapèutic i la obertura als antibiòtics. Va marcar com a fites terapèutiques, Pasteur com a

²⁰⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 28 de maig de 1958. Pàg: 22.

²⁰⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 15 de juny de 1958. Pàg: 7.

pare de la vacuno teràpia i a Fleming amb Florey amb la penicil·lina, i Dogmack amb les sulfamides. A continuació va tornar a agrair al Dr. Florey l'acceptar la invitació, i va ressaltar el dia com a memorable per a l'Acadèmia. A continuació Florey va agrair les seves paraules al Dr. Pedro i Pons i va entrar en matèria i al acabar va tornar a agrair el acolliment a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i als assistents²¹⁰.

Col.laboracions amb altres entitats mèdiques.

A l'any 1950 va fer una col·laboració amb el Patronat Arnau de Vilanova sobre la medicina a l'època, i com havia evolucionat fins els anys 50 i els criteris d'aquesta evolució parlant de la ciutat de Barcelona i la necessitat de portar aquesta evolució mes enllà amb la necessitat d'un Patronatge com el de l'"Arnau de Vilanova" que mes tard va acabar essent una institució sòlida privada i després va desaparèixer²¹¹.

Al novembre de 1950 va participar a l'homenatge del Dr. Martín Garriga Roca el qual se li va fer en la mes estricta intimitat i se li va entregar la medalla d'or de la "*Asociación Nacional de Ginecología*" entre els especialistes en ginecologia i medicina interna on entre els que van homenatjar amb un discurs hi va haver el Dr. Pedro i Pons que va oferir un petit homenatge.²¹²

A l'abril 1952 el Dr. Pedro i Pons va participar en l'acte d'homenatge que es va fer al Dr. José Solé Sagarra amb motiu de la traducció al alemany i angles de la seva obra "*Fisiopatología Psiquiàtrica*"²¹³. L'acte va ser presidi pel Dr. Pedro i Pons i el Dr. Bacardi, la poetessa Ana Inés Bonnin, Ricardo Opisso, el mestre Toldrà i Santiago Rodoreda. En aquest homenatge rodejat de persones de la cultura es va destacar el mèrit a la tasca científica del Dr. Solé i es van llegir les adhesions enviades a l'acte, entre elles les dels Dr. Marañón, Vilarder, Vilaseca, el *Instituto de Estudios Ilerdenses*, els dels màxims exponents de les escoles germàniques de neuro Psiquiatria, etc. A continuació

²¹⁰ La Vanguardia edició del dimecres 17 de desembre de 1958. Pàg: 29.

²¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C23 D21) 00/00/1950 Nota prèvia pel Patronat Arnau de Vilanova.

²¹² La Vanguardia, edició del diumenge 26 de novembre de 1950. Pàg: 18.

²¹³ Solé Sagarra, José. *Fisiopatología psiquiátrica*. José Janés, Barcelona 1951.

de l'acte es va donar una festa al domicili del Dr. Solé Sagarra amb diferents actuacions dels artistes convidats i la entrega d'una obra d'art²¹⁴. No solament va acabar aquí l'homenatge, si no que al famós Psiquiatra se li va obsequiar dies mes tard amb un banquet en un conegut hotel de Barcelona ocupant la presidència junt amb el Dr. Bacardi i el Dr. Pedro i Pons i les seves respectives dones. Al final de l'homenatge, aquesta vegada mes formal i mes de caire científic i mèdic, van acudir personalitats de l'ofici i representants de les entitats mèdiques molts dels quals van ser obsequiats pel Dr. Solé amb un berenar a casa seva i una audició musical²¹⁵.

El 14 de maig de 1952, el professor alemany Gerard Domagk, premi Nobel de Medicina descobridor de les Sulfamides el qual treballava en el perfeccionament del medicament "*Neoteben*" per a la tuberculosi, i essent el personatge mèdic de l'any va viatjar a Espanya, i després d'haver passat per Madrid va ser convidat a Barcelona, on va ser rebut amb entusiasme pels cercles científics, no solament per la fama del doctor, si no per la forma de ser del mateix doctor. Se li va oferir un menjar d'homenatge amb la assistència del cap provincial de sanitat el Dr. Bardají i un grup reduït de metges i investigadors de Barcelona. A la tarda va ser convidat a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques on va pronunciar una conferència sobre el Neoteben la qual va ser massiva ocupant la presidència del acte el Dr. Pedro i Pons i el Dr. Bardají i el Dr. Reventós i Anguera. Al dia següent el Dr. Domagk va visitar la clínica del Dr. Pedro i Pons junt amb els laboratoris de la ciutat on va ser rebut per els responsables i van mostrar les feines que allà es feien²¹⁶.

Al 1953, la bona entesa internacional i en concret amb els Estats Units va fer que es busquessin sinergies cap aquell país, es evident que a tots els nivells, sobretot pel gran bolcament polític²¹⁷. Exemples en trobem amb l'"*Instituto de Estudios Norteamericano*" on el Dr. Pedro i Pons va ser cridat a col·laborar en un curset titulat "*La medicina norteamericana a través del médico*

²¹⁴ La Vanguardia, edició del divendres 4 d'abril de 1952. Pàg: 13.

²¹⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 6 d'abril de 1952. Pàg: 6.

²¹⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 14 de maig de 1952. Pàg: 12.

²¹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D16) 18/11/1953 Carta del Dr. Robert M. Stecher al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència per la carta del 11 de novembre parlant del sopar ofert al Dr. Barceló Torrent en honor de la seva elecció com president de la Lliga europea contra el Reumatisme.

*Español*²¹⁸, ²¹⁹. La conferència mes tard va ser publicada amb el vist i plau del doctor que va corregir l'edició de la mateixa²²⁰. Entrat març de 1954, el doctor va anar a col·laborar al curs de medicina del Institut d'Estudis Nord-americans al que va ser convidat al novembre de 1953²²¹. Aquest curs es va fer a la Casa d'Amèrica. La invitació va venir pel Dr. R. Vidal Teixidor el qual li va enviar el programa al doctor i li va informar que va estar a criteri i desig de tothom que ell com a mestre tingues l'honor de fer la sessió inaugural, on també es faria la inauguració d'una exposició de llibres de medicina dels Estats Units d'Amèrica²²², ²²³.

El Dr. Pedro i Pons va fer la conferència inaugural davant un auditori ple, i va ser presentat pel president del Institut el Dr. José Maria Pi i Sunyer que va reconèixer al Dr. Pedro i Pons com una figura dins l'orbita mundial de la ciència. La xerrada del doctor va anar sobre la afirmació que la medicina interna es el nucli on convergeixen i irradien totes les branques i especialitats de la ciència mèdica, i que aquesta disciplina es abordada i resolta segons diferències racials i nacionals de cada país, per a portar a la tendència actual d'unificar, que dona una trajectòria a tots els progressos científics on les fronteres son salvables. Va descriure les etapes de la medicina a partir d'Hipòcrates i va centrar-se mes tard en els Estats Units on des de la colonització ja van sortir savis investigadors que van apostar pel nou vers l'antic, i prenen la torxa del progrés i es col·loquen com a capdavanters de la ciència. Va fer un record a l'obra de Ramón i Cajal avançat al seu temps, i va parlar dels grans mestres europeus que van arribar al seu zenit i després es va anar escampant per a tothom amb el signe de la col·laboració. També va parlar de la filantropia dels metges i també de la medicina preventiva, va comparar el pla formatiu de metges dels Estats Units vers el actual a Espanya, i el va comentar donant èmfasi a la preparació pràctica que no s'ha de separar mai.

²¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D21) 19/11/1953 Carta mecanoscrita en un full del Dr. R. Vidal Teixidor, director de la secció de medicina del “ Instituto de Estudios Norteamericanos “ de Barcelona agraint l'acceptació del Dr. Agustí Pedro i Pons per col·laborar en un curs.

²¹⁹ VVAA. *La Medicina norteamericana actual a través del médico español*. Instituto de Estudios Norteamericanos, Barcelona 1955.

²²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D40) 09/12/1934 Carta del “ instituto de Estudios Norteamericanos “ al Dr. Agustí Pedro i Pons referent a la divulgació del llibre que conté una conferència d'ell.

²²¹ La Vanguardia, edició del dimecres 3 de març de 1954. Pàg:16.

²²² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D90) 13/02/1954

²²³ Veure Annexes Cap. 5, Figura 2.

Va discriminar el mode que la medicina Nord Americana funciona a base de dòlars, i també va parlar de disciplina i maquinisme el qual amb els dòlars proporciona una suma molt eficaç de premis Nobel conquerits per la Clínica, Biologia i Experimentació²²⁴. Es a dir va ser crític però elogiador a la vegada de la medicina Americana que coneixia de primera ma pels seus deixebles²²⁵.

El doctor a principis de març del 54 va ser convidat per el president de la “*Sociedad Española d’Endocrinologia*” el Dr. Ortiz de Landazauri, i el secretari el Dr. Gijarro Oliveras a la “*I Reunión de la Sociedad Española de Endocrinologia*” que es celebraria a granada el 15 i 16 de juny en representació de la seva escola ja que hi serien representades totes les escoles de medicina de l’estat Espanyol. Sembla ser que no hi va poder anar ja que va tenir un altre acte a la ciutat de Barcelona al Col·legi de Metges²²⁶.

Aprofitant el fet d’estar al centre de la península al març del 54, per haver assistit a la *Reunió Anual de la Societat Espanyola de Medicina Interna*, el doctor va viatjar cap a Lleó per a donar una conferencia a la que havia sigut a principis d’any convidat i havia posposat diverses vegades per temes d’agenda. La proposta venia per part de Federico Mayor de *Antibióticos S.A.* al Dr. Agustí Pedro i Pons en resposta a una entrevista que va tenir amb el delegat de la societat a Barcelona, el Sr. Giró al qual el doctor li mostrar interès en veure i visitar la fàbrica de penicil·lina de la societat cap a la primera desena del mes de Juny.

El Sr. Giró també va comunicar la intenció de posar en contacte al Dr. Pedro i Pons amb el Dr. Félix Salgado amb la finalitat de que pogués preparar

²²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D7) 03/03/1954 Treball del Dr. A. Pedro i Pons com lliçó inaugural del primer curs sobre “ La medicina norteamericana actual a través del médico español “, titulat “ La medicina Interna en los Estados Unidos “.

²²⁵ La Vanguardia, edició del dijous 4 de març de 1954. Pàg: 14. Carta del Dr. R. Vidal Teixidor al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons en referència al primer curs sobre “ La medicina norteamericana actual a través del médico español.

²²⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D38) 08/03/1954. Carta de la “ Sociedad Española de Endocrinologia “ dirigida al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons per la “ I Reunión de la Sociedad Española de Endocrinologia “ a Granada.

una conferència a l'*Ateneo Médico Leonés* o *Col·legi de Metges de Lleó* en substitució a la que li va ser impossible celebrar abans per motius d'agenda²²⁷.

Després de la visita a la fàbrica i a la ciutat de Lleó, el Dr. Pedro i Pons va ser el colofó de l'acte final i clausura del curs 1953-1954 del col·legi de metges de Lleó²²⁸. Aquest col·legi tenia com a costum portar una personalitat important de la medicina a cada clausura de curs. En aquest cas es va convidar al Dr. Pedro i Pons via el Sr. Federico Mayor. El doctor va ser rebut pel matí on un grup de metges li va donar la benvinguda i per la tarda es va traslladar al col·legi de metges essent rebut pel seu president i la junta de govern del mateix. Va fer una breu visita a les diverses dependències de l'edifici que havia sigut inaugurat al 1953, i es va traslladar al saló d'actes on hi havia una gran concurrència, sobretot de metges lleonesos i de la resta de la província. Va ser presentat pel Dr. Félix Salgado que el va elogiar i li va donar pas al doctor. Aquest admirat pel col·legi i la rebuda que va tenir, va oferir la conferència sobre la "*Hipertensión portal y síndromes bantianos*". L'acte va ser tancat pel Dr. Salgado felicitant i elogiant al Dr. Pedro i Pons i la simpatia dels metges de Lleó als de Barcelona²²⁹. El doctor va expressar la gran sorpresa del desenvolupament que Lleó havia fet en pocs anys i va parlar meravelles del col·legi de metges que l'havia rebut. També sembla ser que dins el viatge a Lleó va tenir temps de poder fer turisme i va visitar la catedral de Lleó i va elogiar en públic al final de l'acte com a meravellosa. Al final de l'acte se li va oferir per part del col·legi al doctor un sopar a un restaurant cèntric com a prova d'afecte i cordialitat.

A mitjans d'octubre de 1954 el doctor va ser convidat a Campdevàrol a la inauguració d'un potent equip de Raigs X a l'hospital del poble i a la dissertació d'una conferència sobre la *Cirrosis hepàtica* i la *hipertensió portal*. El poble havia fet un gran esforç per adaptar aquesta màquina a l'hospital i fer una clínica potent en aquella localitat que va merèixer l'atenció del doctor Pedro

²²⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D39) 24/03/1954 Carta de Antibióticos S.A. al Dr. Agustí Pedro Pons en resposta a l'entrevista que va tenir amb el delegat de la societat a Barcelona per visitar la fabrica de Penicil·lina.

²²⁸ VVAA. *Historia del colegio de médicos de León*. MIC, 1998.

²²⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 13 de juny de 1954. Pàg: 6.

i Pons, que com a cap visible de la medicina moderna accedir a la inauguració i dissertació que va atraure molta expectació²³⁰.

A finals d'octubre el doctor va ser convidat a una dissertació del Dr. Julian Marias, ex professor de la *Harvard University i Wellesley College* sobre el tema "*Hombre y mujer en los estados Unidos*" a l'Institut d'Estudis Nord Americans i a la Casa Americana. Per tant la influència i bolcament amb els Estats Units era gran i el règim era totalment bolcat a reforçar llaços fent entrar la propaganda americana a tots els nivells²³¹.

El doctor Pedro i Pons com a condecorat amb la medalla de la legió Francesa, com a tal, en quan hi havia actes protocol·laris tant a l'ambaixada francesa com en actes a Barcelona que hi tinguessin a veure, era convidat. En aquest cas al març de 1955, es va organitzar una recepció en honor de l'ambaixador de França, el baró de la Tournelle amb un esmorzar íntim, i van ser convidats diferents membres de la universitat, entre ells el Dr. Pedro i Pons, el rector, el Dr. Pericot de Filosofia i Lletres, etc²³². Sembla ser que dins el que va ser l'esmorzar probablement es va parlar sobre la condecoració al Dr. Ramón Sarró Burbano, que va ser condecorat a finals de mes a l'Institut Francès, i potser a algun professor més. En el cas de Sarró el consol li va imposar les insígnies de Oficial de la Sanitat Pública de França, on a l'acte va assistir el mateix Dr. Pedro i Pons amb les autoritats sanitàries de la província, professors de la facultat i representats de les entitats mèdiques²³³.

Al mateix any cap a finals, també va assistir a l'Institut Francès a les condecoracions de les insígnies de Cavaller de la Legió d'honor, que en aquell any junt amb la d'ordre de sanitat. La primera va recaure al Dr. Don Agustín Durán i Sanpere, director del Institut Municipal d'Història i la segon al Dr. Federico Corominas Pedemonte, president de la Reial Acadèmia de Medicina. Entre altres condecoracions que es van atorgar. El Dr. Pedro i Pons va representar la facultat de medicina com a degà junt amb les altres autoritats mèdiques tant acadèmiques com d'entitats pel que fa al aspecte mèdic que va

²³⁰ La Vanguardia, edició del dimecres 20 d'octubre de 1954. Pàg: 16.

²³¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D83) 00/11/1954 Invitació del Institut d'Estudis Nord Americans i la Casa Americana al Dr. Agustí Pedro i Pons per la dissertació del Dr. Julian Marias.

²³² La Vanguardia, edició del dimecres 9 de març de 1955. Pàg: 17.

²³³ La Vanguardia, edició del dijous 31 de març de 1955. Pàg: 14.

ser el que va rebre la condecoració més alta. Dins l'acte hi van haver més autoritats d'altres branques de la ciència i vida civil per les altres condecoracions²³⁴.

L'any 1956 va començar per al doctor Pedro i Pons amb la nominació per al premi de medicina de la "*Fundación Juan March*"²³⁵. Els acadèmics es van reunir per canviar impressions prèvies sobre la concessió del premi March de medicina de 1956 i en votació secreta. La opció per a ser premiada aquell seria una figura cabdal de la medicina, independentment de la seva posició econòmica on els nominats van ser el Dr. Gregorio Marañón, el Dr. Agustí Pedro i Pons, el Dr. Arruga, el Dr. Jiménez Díaz, el Dr. Enrique de Salamanca, el Dr. Blanco Soler i el Dr. Goyanes i Barraquer²³⁶. Finalment el premi va recaure en Gregorio Marañón.

Al febrer va ser convidat pel Instituto Francés a la primera sessió mensual, aquestes sessions es dedicaven a repassar l'actualitat Francesa. El doctor Pedro i Pons va ser convidat en motiu de la mort del professor Rene Leriche on va fer una dissertació parlant de la semblança de l'obra del metge, i on va parlar dels seus estudis sobre els orígens del patiment físic i el descobriment de la importància del sistema nerviós simpàtic en la regularització de les funcions orgàniques, descobriments i estudis que fan fer famós a aquest doctor²³⁷.

Cap a principis d'abril de 1956 es va conèixer una primera xerrada del doctor com a científic en col·laboració del Dr. S. Tiffón Eamonet que van dissertar sobre el tema "*Energia Nuclear en Biología*"²³⁸.

Des de principis d'any es va organitzar un cicle de conferències i dissertacions sobre el tema de l'àtom i els Raigs X, els quals poc a poc havien fet una rama especialitzada a la medicina a mans del radiòleg, especialista emergent. Per tant en vista dels grans avenços gràcies a aquesta tècnica es va crear un cicle de xerrades on van col·laborar el Dr. Pedro i Pons, el Dr. V.

²³⁴ La Vanguardia, edició del diumenge 23 d'octubre de 1955. Pàg: 25.

²³⁵ Sánchez Ron, José Manuel. *Cincuenta años de cultura e investigación en España: la Fundación Juan March : 1955-2005*. Crítica, cop. Barcelona 2005.

²³⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 18 de gener de 1956. Pàg: 7.

²³⁷ La Vanguardia, edició del dijous 2 febrer de 1956. Pàg: 14.

²³⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 3 d'abril de 1956. Pàg: 17.

Camila riera, Dr. L. Guilera Molas, el Dr. C. Xalabarder, el Dr. T. Richou, els físics I. Polit i R. Simón. Aquest Cicle per la diversitat de professors de diferents disciplines va ser tot un gran èxit i va acabar a mitjans de maig. El responsable del curs el Dr. Tiffon va donar 10 xerrades bàsiques al respecte i els Dr. Garulla i Guilera van tractar sobre els aspectes cancerològics, el Dr. Xalabarder va tractar sobre el microscòpic electrònic i les seves aplicacions a la biologia, els Drs. Polit i Simon van parlar de les radiacions ionitzants, la seva detecció, conatge i visualització, del espectroscopi òptic i el espectrògraf de masses, entre els altres doctors. També sembla ser que al curset es van afegir demostracions experimentals als instituts mèdics e institucions docents de Barcelona on hi havia els mitjans adequats, la clau de l'èxit del cicle de conferències²³⁹.

També a l'octubre del 56, va col·laborar al "*Coloquio sobre cirugia Cardíaca i Pulmonar*" sota la presidència de Dr. Antonio Crespo, president del consell general de col·legis de metges d'Espanya, i es va celebrar al mateix Institut de Previsió on va dirigir el col·loqui el mateix Dr. Pedro i Pons, el qual va venir motivat del anterior seminari dirigit pel Dr. Soriano. El col·loqui va reunir a tots els especialistes i va comptar amb la presència de totes les autoritats de les institucions mèdiques de la ciutat i les autoritats civils²⁴⁰.

Altres col·laboracions van ser a l'*Hospital Municipal de Ntra. Sra. De la Esperanza* al 30 de novembre sobre els processos de desintegració cerebral senil dins la sessió inaugural del cicle de reunions científiques del cos facultatiu del curs 1956-1957²⁴¹.

Passats els cursos de perfeccionament, a principis de desembre del 1956, com ja portava fent des de feia un parell d'anys el Dr. Pedro i Pons va marxar un parell de setmanes a Madrid a participar de tribunals d'oposició, i de pas fer algunes conferències convidat per diferents institucions. En aquest cas el doctor va ser convidat per una xerrada a la *Reial Acadèmia Nacional de Medicina* presentant el tema de les "Cirrosis hepáticas y síndromes

²³⁹ La Vanguardia, edició del divendres 18 de maig de 1956. Pàg: 5.

²⁴⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 10 de novembre de 1956. Pàg: 19.

²⁴¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D28) 17/11/1956 Targeta publicitària del Hospital Municipal de NTRA. SRA. De la Esperanza sobre la conferència del Dr. A. Pedro i Pons sobre els processos de desintegració cerebral senil.

pseudocirroticos” on abans d’abordar el tema i amb l’emoció de poder parlar a l’acadèmia on eren representats tots els metges de renom del país, va expressar l’emoció de la data, el 11 de desembre la qual feia 30 anys ell va anar a Madrid a fer les seves primeres oposicions, i va expressar que els membres de la Acadèmia van ser els seus mestres i els hi venia a fer un acte de fe d’humilitat. Feta la conferència amb la forma de fer elegant del professor, aquest va ser elogiat pel Dr. Marañón com un dels millors mestres de patologia mèdica del mon. El Dr. Palanca va presidir l’acte²⁴². Acabat l’acte se li va demanar al doctor tal i com era costum a l’acadèmia que facilites el treball original per a ser publicat als seus annals on seria obsequiat amb 50 exemplars del article per a ell²⁴³.

També a principis de 1958, va acudir a la inauguració de l’agrupació “*Amigos de los Italianos*” on va acudir el ambaixador d’Itàlia el senyor Del Balzo i on va haver una recepció i van ser convidades diverses personalitats de Barcelona incloent a ell com a personatge i com a president de la Reial Acadèmia de Ciències Mèdiques, on es va presentar una associació que igual que el Institut Francès, el Americà i el Britànic, pretenien unir llaços entre espanyols i italians. Com a tots els actes que tenia que veure el internacionalisme hi va haver un bany de masses d’autoritats sobretot per l’estància del ambaixador. Al final de l’acte es van atorgar distincions a diferents personalitats acadèmiques, en aquest cas al professor Pericot i en medicina al Dr. Gil i Vernet²⁴⁴.

A principis de maig de 1958, els dies 16,17 i 18, es va celebrar el XXV *Aniversari de la fundació de la casa del metge* o *casal del metge* on es va fer un homenatge als fundadors i promotors del casal, els doctors Moll Ginferrer, Sicart, Vila Abadal, Celis, Corachan, González Mora i Lucalla entre altres. El Dr. Pedro i Pons va participar amb un pregó el qual repassava històricament la institució i la vida al casal del metge, les activitats i les personalitats que van

²⁴² La Vanguardia, edició del dijous 12 de desembre de 1956. Pàg: 7.

²⁴³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D36) 10/12/1956 Carta de la Real Acadèmia de Medicina al Dr. A. Pedro i Pons agraint la conferència sobre Cirrosis Hepàtiques i demanant el treball original.

²⁴⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 15 de febrero de 1958. Pàg: 20.

acudir i van ser acollides²⁴⁵. Del XXV aniversari de la fundació es va fer una publicació de 78 pàgines amb el recull de les celebracions i discursos del XXV aniversari de la fundació d'aquest.

El llibre era ple de fotografies dels esdeveniments, misses, concerts, sopars, conferències i discursos entre altres, i en concret cal destacar tres del Dr. Agustí Pedro Pons. Les primeres a les Pàgines 17 i 18 pronunciant el discurs que acompanya les pàgines on es veu llegint el discurs en peus amb les ulleres. La segona a la pàgina 19 és una foto de carnet mes antiga que l'any 1958 i oficial en molts articles i continua acompanyant el discurs que va fer. També hi ha subratllat en el llibre i un full amb apunts de la conferència de la Historia del Casal del Médico²⁴⁶. El pregó del Dr. Agustí Pedro i Pons va fer un repàs a la història de la institució i als metges que la van fundar, va recordar els antics gremis, i va donar consciència de la fundació del casal del metge com a fita per als professionals de la medicina. El doctor va parlar del casal com una llar pacífica, patriarcal i on es defenen la dignitat i els interessos professionals dels metges. També va elogiar el fet que es va constituir sense cap mes ajuda que la dels propis mitjans dels metges que la van constituir. Va alabar les dates en que la medicina era una professió liberal, i va fer un petit repàs contemporani de la tasca del metge i la seva professió. Va parlar dels companys que van desaparèixer i va fer èmfasi en les noves generacions de metges que ara tenien el relleu. Fet el pregó el doctor l'acte el va tancar el Dr. Gregorich que va parlar del programa d'actes i va clausurar l'acte de inauguració amb l'entrega de medalles als metges que havien destacat per les seves tasques dins la entitat²⁴⁷.

A mitjans d'octubre de 1958, es va reunir per primera vegada la nova junta de la "*Sociedad Española de Medicina Interna*" on es va donar pas a la nova junta presidida pel Dr. Agustí Pedro i Pons, i es va acomiadar a l'antiga

²⁴⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C44 D9) 00/00/1957 Pregó del Dr. A. Pedro i Pons del 25 aniversari de la fundació de la casa del metge o casal del metge.

²⁴⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C26 D13) 15/05/1958 Llibre "Casal del Médico, Memoria de los actos celebrados con motivo del XXV aniversario de su fundación 15, 16, 17 mayo 1958.

²⁴⁷ La Vanguardia, edició del divendres 16 de maig de 1958. Pàg: 17.

capitanejada pel Dr. Carlos Jiménez Díaz i es va preparar la pròxima reunió de la societat²⁴⁸.

Cap a mitjans d'Abril de 1959, es va crear una entitat nova que va presidir el Dr. Ramon Sarró dins l'acadèmia de ciències i arts. Es va crear la "*Acadèmia del Faro de San Cristóbal*"²⁴⁹ amb el desig de desenvolupar la idea del pensament Orsiá procedent d'Eugeni d'Ors i promoure la discussió i les idees generals entre els cultivadors de les arts i ciències. Com sempre en aquests actes la representació dels governants civils va ser important i dins les representacions hi havia la de la Reial Acadèmia de Medicina pel Dr. Pedro i Pons. Dins els discursos es va fer la idea que l'entitat volia trencar la separació entre lletres i ciències. Per tant l'entitat volia ser una entitat que englobés els dos mons l'artístic i l'acadèmic de ciències²⁵⁰.

A mitjans de juny del 59, després de la reunió de la societat espanyola de medicina interna el Dr. Pedro i Pons va viatjar a Tenerife convidat pel Col·legi de metges de Santa Cruz de Tenerife per dissertar sobre les malalties de la circulació portal. L'acte va estar molt concorregut tant per les autoritats de l'illa com per els metges del col·legi, sembla ser que també va tenir temps per a fer turisme²⁵¹.

²⁴⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 15 d'octubre de 1958. Pàg: 7.

²⁴⁹ Far i ermita de Sant Cristofol de Vilanova i la Geltrú.

²⁵⁰ La Vanguardia, edició del dimecres 15 d'abril de 1959. Pàg: 23.

²⁵¹ La Vanguardia, edició del dimarts 23 de juny de 1959. Pàg: 5.

5.3 L'escola de Barcelona, la revelació als congressos.

Al 1950 el doctor era amb els preparatius del “I Congreso Nacional de Geriatria”, que igual que va passar amb la Reumatologia era una especialitat naixent. El doctor en formava part del comitè, junt amb García Tornel, Barcardí, López, Pañella-Casas²⁵², Sortario Giménez, Gibert i Queraltó, Figuerola, Barceló, Vilar Bonet, etc. Els temes que es van presentar van agafar molt d'interès mediàtic, ja que es va creure que es presentarien a la I Conferència Gerontològica de Lieja (Bèlgica) on Espanya va ser convidada de forma especial, i tenien confirmada l'assistència els doctors Mc. Ethienney's, Thompson, Lovelock-Jones d'Anglaterra, Berar i Gaucher de França, Ferannini i Soaflabrino d'Italià. El representant al país mes destacat va ser Gregorio Marañón, amb una dissertació sobre les atencions profilàctiques i terapèutiques dels problemes i processos patològics de la vellesa²⁵³.

El congres es va celebrar del 15 al 18 de juny de 1950 essent molt esperat i multiplicant-se les ponències i participants de tot el país. El doctor Pedro i Pons va fer el discurs inicial sobre “Las paraplegias del viejo”, i després del discurs inaugural, Marañón va presentar el tema sobre “Climaterio i senilidad”²⁵⁴ a la Reial acadèmia de Medicina²⁵⁵. Acabats els discursos inaugurals es va fer un telegrama d'adhesió de tots els gerontòlegs a Franco, ja que en aquests congressos interessaven estar representats els representats civils, i eren publicitat per al règim. Les comunicacions van ser dividides en especialitats com urologia o per exemple dermatologia on va destacar el Dr. X. Vilanova²⁵⁶.

A principis de setembre de 1950, el doctor Pedro i Pons va assistir al “congres internacional de Medicina interna” junt amb el Dr. Alsina Bofill, on van assistir les mes prestigioses figures de la medicina interna mundial a París.²⁵⁷

²⁵² Pañella-Casas, Mariano. *Osteoporosis senil : tercera ponencia [del] I Congreso Nacional de Geriatria*. Merck , Barcelona 1950.

²⁵³ La Vanguardia, edició del dimecres 31 de maig de 1950. Pàg:9.

²⁵⁴ Marañón, Gregorio. *Climaterio de la mujer y del hombre : estudio sobre la fiso-patología de la involución sexual*. Espasa-Calpe. Madrid 1937.

²⁵⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 4 de juny de 1950. Pàg:12.

²⁵⁶ La Vanguardia, edició del divendres 16 de juny de 1950. Pàg: 13; La Vanguardia, edició del dissabte 17 de juny de 1950. Pàg: 11.

²⁵⁷ La Vanguardia, edició del divendres 8 de setembre de 1950. Pàg:12.

El Dr. Pedro i Pons ja anava amb el primer tom del seu tractat sota el braç, i amb una fama gran en el que a representant de la medicina interna espanyola es referia, i com a gran especialista i màxima figura de la medicina interna espanyola i de la seva escola.

Gracies a la fama i al nombre gran de professionals de la medicina interna que estava generant tant l'escola del Dr. Pedro i Pons com les entitats mèdiques sobretot amb el fet de l'apertura del ventall d'especialitats que estava produint-se a la medicina, la *Sociedad Española de Medicina Interna* va decidir convocar amb caràcter fundacional la "*I Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna*". Aquesta es va realitzar a la Escola d'Estomatologia de la Ciutat Universitària de Barcelona, on van assistir les millors personalitats de la medicina fins ara dins l'estat espanyol pel que fa al internisme. Dins la reunió Catalunya era representada pels Dr. Pedro i Pons, Gibert Queraltó, Frouchman, Rocha, Vilar Bonet, Farreras Valentí, Foz Tena, Pérez Vitoria, Solsona Conillera, Soriano, Batalla, etc. Tots amb importants comunicacions sota el braç les quals van exposar dins la reunió i van treure pit del gran nivell del internisme a Barcelona. Altres representants importants van ser la representació de Madrid capitanejada pels doctors Jiménez Díaz i Marañón²⁵⁸. Dins la reunió ja es parlava del gran destacament català i la importància de l'escola de Patologia de Barcelona; i es va donar molta importància a la intervenció del Dr. Pedro i Pons director del destacament català. La dissertació del Doctor va ser sobre la "*Endocarditis Brucelar*". Durant aquesta sessió es va acordar que sigues unes sessions preparatòries per al gran congres que es volia fer a Madrid per al Juny de 1953 sota la presidència del Dr. Carlos Jiménez Díaz²⁵⁹.

El II congres Europeu de Reumatologia (1951)²⁶⁰.

Gracies al bon paper que va fer la comitiva presidida pel Dr. Pedro i Pons i el Dr. Barceló representant l'escola catalana al *I congres europeu de*

²⁵⁸ La Vanguardia, edició del divendres 6 de juny de 1952. Pàg: 3.

²⁵⁹ La Vanguardia, edició del dissabte 7 de juny de 1952. Pàg: 4.

²⁶⁰ VVAA. *II Congreso Europeo de Reumatología : Comunicaciones, 24-27 septiembre 1951, Barcelona.* Congreso Europeo de Reumatología. Scientia. Barcelona 1952.

Reumatologia, la qual va ser pionera a tot l'estat en adaptar ràpidament aquesta disciplina mèdica emergent, es va començar a perfilar Barcelona com la seu del II Congrés Europeu de Reumatologia

Al 1949 la Lliga Europea de Reumatisme va convocar una reunió de delegats a París, on en representació d'Espanya va anar el Dr. Cirera Voltà. En aquesta reunió i per proposta del Dr. Estanislau de Seze, es va proposar Barcelona com a mostra de simpatia per part dels congressistes, en tal bon paper que van fer al primer congrés els que hi van anar. D'aquesta reunió va sortir com a vicepresident de la Lliga el Dr. Barceló i va donar més força al fet de ser escollida Barcelona²⁶¹.

Per tant va ser una gran efemèride el que s'organitzés un congrés europeu, i sobretot un gran reconeixement als metges catalans per part de la Lliga Europea contra el Reumatisme, per a celebrar el seu *II Congrés Europeu*, delegant l'organització a la "*Sociedad Española de Reumatismo*." Aquesta societat era presidida pel Dr. Pedro i Pons essent secretari el Dr. Barceló. El congrés es va programar per a les dates del 24 al 27 de setembre segons el comitè organitzador, i per tant es va girar feina pel doctor aquests mesos per a organitzar-ho.²⁶²

Els estudis socials i científics sobre el reumatisme van ser suggerits al 1913 pel reumatòleg Van Breemen d'Amsterdam, qui va proposar i suggerir la col·laboració i aportació de tots els països per aquesta disciplina. Amb la Gran Guerra de 1914 al 1918, els esforços i iniciatives van quedar en res, i fins passada la post guerra no es va tornar a recuperar la iniciativa de Breemen. Al 1929 es va acordar fer una lliga europea, en la que Espanya va ser de les primeres en adherir-se, però entre el 1936 i fins mitjans dels anys 40 amb els conflictes de la II Guerra Mundial i la Guerra Civil, i fins la total pacificació, va tot quedar parat. No va ser fins al 1947 a Copenhage que es va fer el "*I Congreso Europeu de Reumatismo*" on l'actuació espanyola va brillar amb especialistes com el Dr. Cirera Voltà, Gibert Queraltó, Barceló, Batalla i Boixet entre altres i la majoria de l'escola del Dr. Pedro i Pons.

²⁶¹ La Vanguardia, edició del divendres 14 de setembre de 1951. Pàg:10.

²⁶² La Vanguardia, edició del dissabte 21 d'Abril de 1951, Pàg: 11.

La universitat en aquests anys vivia sota una subordinació política molt gran, i s'expressava en el control de les activitats dels professors i personal sense excepció. Al 22 de Juliol de 1950 es va prohibir a totes les universitats i organismes dependents tenir contactes directes amb institucions estrangeres per a dur a terme activitats de caràcter científic i o cultural sense el judici previ del Ministerio de Asuntos Exteriores, el qual havia de jutjar prèviament la conveniència política d'aquestes activitats i donar-hi la aprovació. En vista de la magnitud del congres i la oportunitat de donar publicitat a l'exterior, el Ministerio va bolcar-se molt en aquest afer i va patrocinar per donar una imatge d'Espanya a l'Exterior de normalitat, prosperitat, pau i oportunitats molt diferent a la crua realitat, implicant-se molt²⁶³.

Cap al Juliol ja es començaven a filtrar detalls per part de l'organització²⁶⁴ amb una primera programació i els primers noms de les adhesions rebudes per la secretaria del congres. Aquests noms havien sobrepassant l'àmbit europeu a mundial, ja que es van rebre inscripcions de tots els continents destacant els inscrits nord Americans, Australians, Turcs, i Egipte com a novetat. Les autoritats tant civils com estatals també van veure una oportunitat de treure profit com a publicitat per l'enorme transcendència que començava a prendre, i com a forma d'obertura al mon. Per tant van declarar la oficialitat del congres pel ministre de la governació, i molts dels actes que es van projectar van ser patrocinats pel *Ministerio de Asuntos Exteriores* a través de la *Dirección General de Relaciones Culturales*. També la llista de convidats va ser bastant selecte, es va convidar el premi Nobel de Medicina 1950, el Professor Philip S. Héncch de la clínica de Rochester, per les seves aportacions a la reumatologia, i es va comunicar les ponències oficials del congres que es van anar presentant. En concret temàtiques com les de la *Espondilitis anquilopoiètiques, els ultrasons, aspectes endocrins, reumatisme no articular, reumatisme brucelar, etc.*

²⁶³ *La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat. Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya)*. Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

²⁶⁴ *La Vanguardia*, edició del dimecres 4 de juliol de 1951. Pàg: 10.

Conforme es va anar apropant el congres es va anar fent mes internacional, i es va fer una bona representació estatal encapçalada pel Dr. Pedro i Pons com a president del congres, ja que era la primera vegada que la facultat de medicina donaria acollida a un congres de tanta magnitud internacional, Per tant des de principis de setembre de 1951 onejaven cartells i estàndards del congres. Ja en aquestes dates el interès mundial del congres havia fet que es desbordessin les llistes d'inscripcions tenint que posar el cartell de complet. El mon tenia posada la mirada en aquest congres i en concret en Espanya. Van arribar delegats de governs com el nord-america, que delegar la seva representació al Dr. C. H. Slocumb, la màxima figura e la investigació clínica del país. A causa del interès del govern per aquest esdeveniment es va donar la presidència màxima al cap d'estat, Francisco Franco el qual va acceptar.

El comitè organitzador presidit per el Dr. Pedro i Pons va anar curosament preparant tots els detalls en especial de l'ordenament científic i de l'acolliment dels inscrits i les representacions. També a causa del fet idiomàtic es va innovar amb una retransmissió en tres idiomes, Castellà, Anglès i Francès. Un altre detall cuidat va ser el tema de obrir Barcelona al congres coincidint la festivitat de la Mercè per a mes publicitat. La inauguració era prevista al paranimf de la Facultat de Medicina.²⁶⁵

Dr. PEDRO PONS

Dr. GIBERT QUERALTO

Dr. BARCELÓ

El dilluns 24 de setembre de 1951 es va fer la solemne inauguració *del II Congres Europeu de Reumatologia*. La facultat es va vestir de gala, i a la tanca de la mateixa onejaven totes les banderes de les representacions internacionals que hi van participar. També es va engalanar amb garlandes a

²⁶⁵ La Vanguardia edició del diumenge 2 de setembre de 1951. Pàg:11.

les columnes i moquetes vermelles des de la porta que hi havia la retolació del congres fins al paranimf. Van arribar mitja hora abans les autoritats tant locals com estatals, i les representacions de les entitats científiques i culturals convidades. En la mesura que arribaven van ser rebudes pel comitè organitzador amb el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Gibert Queraltó i el Dr. Barceló rebent-los. A la una del migdia va començar la cerimònia, presidida pel governador militar interí el General Navarro, el Dr. Copeman, president de la Lliga Europea de Reumatisme, el president de la diputació Buxo de Albaiga, el degà de la facultat de medicina el Dr. Máximo Soriano, el Dr. Stacher President de la Lliga Internacional de Reumatisme, el Dr. Ruiz Moreno President de la Lliga Panamericana, el bisbe Modrego, el Dr. Ejnar Jarlow, President de la Lliga Internacional, el rector de la Universitat el Dr. Luño Peña, entre altres autoritats municipals i també de les entitats acadèmiques.

El paranimf era ple, i hi eren gairebé totes les persones inscrites, on destacaven els doctors Schoen, Feria, Ory, Michotte, Bianclii, Jesperaen, Kalfeak, Peltola. Coste, Francoin, de Séze, Fierre Well, Goslings, Van Swaay i una llarga llista internacional.

Inaugurat l'esdeveniment pel governador civil, va tenir la paraula el Dr. Pedro i Pons, president del congres que parlar en nom de la *Societat Espanyola de Reumatologia* i del comitè organitzador del congres entonant una càlida salutació a les autoritats i a tots els congressistes, sobretots els estrangers. El doctor va exposar el significat del congres i el sentit purament professional del mateix, i el sentit de fraternitat mundial entorn la ciència, com a desmarcament de l'escenografia de la inauguració que es va donar amb tanta representació estatal esperant una fructífera confiança en la tasca del congres en els termes científics i de germandat. Va senyalar als congressistes com l'ànima del mateix i el gran benefici a la humanitat que s'estava fent amb aquest esdeveniment. A continuació va recitar el seu discurs el governador civil que va parlar de que Espanya era oberta a totes les progressions científiques, i va elogiar la sanitat espanyola. Va elogiar als congressistes i els va desitjar un bon record del congres i de la seva estància a Barcelona. A continuació va parlar el Dr. Soriano, donant la benvinguda i desitjant que aquest congres pogués marcar als assistents positivament en la seva carrera científica.

Després el Dr. Copeman que va elogiar les altes esferes de la medicina a Barcelona, i el prestigi de la mateixa agraint les benvingudes. El Dr. Ejnar Jarlow, en clar castellà, va donar la benvinguda, i va rendir tribut a la Lliga Espanyola de Reumatisme i al comitè organitzador. El Dr. Ruiz Moreno que també va donar la benvinguda i va elogiar la iniciativa, que va esperar que tot anés perfecte ja que era la primera vegada que participaven. A continuació el Dr. Barceló va relatar com Barcelona va ser escollida a París. Al Final de les intervencions el Governador Civil va declarar obert el Congrés en nom del General Franco, on a continuació la banda municipal va tocar l'himne nacional. També va arribar un telegrama del mateix cap d'estat com a president suprem de congres de la seva adhesió al mateix, i remes al Dr. Pedro i Pons.

Acabat l'acte inaugural, es va fer una exposició de llibres sobre la Reumatologia per les galeries de la facultat, les quals van ser beneïdes pel Bisbe Modrego, i una jornada de portes obertes als laboratoris i exposicions de la facultat. Acabat aquest acte, i a la tarda, es va procedir a una visita cultural a la diputació i a l'ajuntament com era de costum als congressos per admirar les obres d'art com ja s'havia fet anteriorment en altres congressos on hi va haver una recepció. També es va fer una visita guiada per Barcelona o com alternativa una correguda de toros. Totes les nits i tardes van haver organitzats espectacles culturals típics del país per als congressistes i les seves famílies.

Al dia següent a les 9 del matí van començar els actes científics²⁶⁶. Dins els primers actes va tocar al tema de la *Espondilitis anquilopoyética* on es va presentar i posar a debat la ponència on s'estudien tots els problemes nosològics que desemboquen en la anquilosis vertebral on destacaren les ponències dels Drs. Forestier, Caroncin i Jacqueline de França, Roquet Querol de Barcelona i Van Saay d'Holanda. Seguidament es van llegir les comunicacions.

A la tarda es va presentar el tema dels *Ultrasons* on els ponents van ser: Els doctors Mathess (Alemanya) i Boni (Suïssa), presidint la secció, el doctor Rudolf Schoen (Alemanya), actuant de secretaris els doctors Rotés-Querol,

²⁶⁶ La Vanguardia edició del dimarts 25 de setembre de 1951, Pàg: 14.

Angenault Icfesa y Serra Peralba. Intervenint en el debat els doctors de Freux i Schoenan (Alemanya) al final es van presentar les comunicacions.

A la nit el President del congres, el Dr. Pedro i Pons va obsequiar amb un sopar a uns quants destacats congressistes entre aquests els doctors Enrique Bardají, el Dr. Copeman, El Dr. Jarlow, el Dr. M. P. Well, el Dr. Herrera Ramós, El Dr. Ruiz Moreno, el Dr. Steofaer, el Dr. Coste, el Dr. Gibert i Queraltó i el Dr. Barceló amb les seves respectives dones i acompanyants.²⁶⁷

El 27 de setembre va ser l'últim dia del congres a les 9 del matí es va tractar el tema del *reumatisme brucelar* on els principals ponents van ser els professors Alessandro Robecchi (Itàlia), Agustí Pedro-Pons i los doctors Cirera-Voltá Barceló, Batalla. Rotés-Querol i VilaSeca Sabater (Barcelona). La sessió va ser presidida pel Dr. Sabatini (Itàlia) intervenint al debat els doctors Castro (Xile), Keyly (Australia), Figueras Carreté (Caldes de Montbui) i Forestier (França). A continuació d'aquesta sessió es van presentar les comunicacions. Acabades les comunicacions el Dr. Pedro i Pons va retre un homenatge a l'escola aragonesa del Dr. Oliver i va recordar la figura de Ramón i Cajal, Aznar, i Curiel que van morir infectats de febre de Malta.

Al poc i casi paral·lelament a la sala B van continuar la lectura de comunicacions sobre *els aspectes endocrins dels reumatismes*. La sessió era presidida pel Dr. Sehlesinger.

A la Sala C van continuar les comunicacions referents als *Reumatismes no articulars*, presidit pel Dr. Padesca.

A la tarda es va donar pas als temes lliures a diverses sales de la facultat de medicina.

Acabades les sessions es va donar pas a la nit a un sopar de gala dedicat als congressistes a mode de festa de fraternitat al saló gòtic de la llotja de Barcelona. Els doctors Pedro i Pons, Gibert i Queraltó i Barceló van oferir un cocktail de benvinguda als assistents avanç del sopar i mes tard es donar pas a la sala central on a la taula principal hi havia una gran bandera espanyola acompanyada de les dels països assistents, i era decorada amb grans tapissos

²⁶⁷ La Vanguardia edició del dimecres 26 de setembre de 1951, Pàg: 9.

candelabres, flors i coberts, on l'assistència va ser de més de 800 comensals. La taula principal va ser presidida per les autoritats locals, els president del congrés el Dr. Pedro i Pons junt amb els representats i presidents de les lligues de Reumatologia i les seves dones. Després els comensals eren en taules amb banderes pels països que representaven al congrés i també els congressistes de gala amb les seves dones.

A les postres va fer ús de la paraula el Dr. Jarlow de Dinamarca president de la Lliga Internacional de Reumatisme que va felicitar la col·laboració dels congressistes i la bona sintonia entre els especialistes del nord i del sud en el progrés de l'estudi de la Reumatologia. Després va continuar el Dr. Stecher President de la Lliga Panamericana, felicitant als organitzadors del congrés i l'èxit del mateix, fent èmfasi a les atencions rebudes pels organitzadors. A continuació el Dr. Copeman, Britànic, i president de la Lliga Europea contra el Reumatisme novament agraint als organitzadors. Acabades les intervencions estrangeres van prendre la paraula el cap provincial de Sanitat el Dr. Bardají que elogiava les figures dels Dr. Pedro i Pons i Barceló per l'èxit del congrés, i el fet de que es van poder desenvolupar tots els punts programats, agraint a les autoritats el recolzament prestat per la organització del congrés. Es va elogiar al Governador Civil per facilitar la feina i al ministre d'assumptes exteriors representat pel director general d'assumptes culturals. A continuació va donar un discurs parlant que la ciència no floreix als països oprimits ni insegurs ni en estats crítics parlant de la imatge que es portarien els congressistes d'un país en pau amb benestar i prosperitat i ganes de ressorgir acabant el discurs amb els "Arriba España", que era la imatge que el règim volia donar a l'exterior vers la realitat.

A continuació va prendre la paraula el Dr. Pedro i Pons president de la Societat Espanyola de Reumatologia i President del congrés que va fer un emotiu discurs d'acomiadament²⁶⁸.

Acabat el discurs hi va haver una gran ovació continuada de tres Hurra. Després de la gran ovació al doctor Pedro i Pons, va pronunciar un altre discurs Juan Pablo Logendio, Marqués de Vellisca, Director General d'Assumptes

²⁶⁸ Veure Annexes Cap. 5, Figura 1.

Culturals del Ministerio d'Assumptes Exteriors. Felicitant i saludant en nombre del ministre i elogiant la tasca del Dr. Pedro i Pons, el Dr. Barceló i el Dr. Gibert Queraltó. Acabat els agraïments va començar a dissertar sobre l'apertura d'Espanya al mon i la veritable personalitat d'Espanya junt amb la imatge que es portaven del país que feia front al seu destí, i era marcat de la fe en el seu esperit de justícia, i la alegria espanyola junt amb les lògiques lluites per superar problemes, tot parlant de normalitat al país.

Acabat el discurs propagandístic del règim molt decorat i edulcorat, es va procedir a l'entrega de diplomes als membres d'honor de la Societat Espanyola de Reumatologia, essent el Dr. Pedro i Pons el qui va anar entregant-los un a un a la vegada que donava la ma als guardonats. Van tenir aquest honor els doctors: Bahuer (Alemanya), Copeman (Anglaterra), Gotsch (Austria), Herrero Ramos (Uruguai), Kersley (Anglaterra), Jarlow (Dinamarca), Michette (Bèlgica), Van Breamen (Suècia), Von Pap (Hongria exiliat a Portugal), Rovecci (Itàlia), Schoen (Alemanya), De Seze (França), Stecher (Estats Units d'Amèrica), Anunçao Texeira (Portugal), i Mathieu Pierre Veil (França).

Acabades les ovacions al honrats amb els diplomes, el Marqués de Vellisca el Sr. Logendio va donar per clausurat el II Congrés Europeu de Reumatologia quedant per la Historia aquest memorable congrés que va coincidir amb la festivitat de la Mercè de Barcelona^{269, 270}.

A l'octubre de 1951 acabat el Congrés, es va fer balanç del mateix, i la *Sociedad Española de Reumatología* al saló d'actes de la acadèmia de ciències mèdiques va fer una sessió on es va renovar l'actual junta per unanimitat, quedant al càrrec novament el Dr. Agustí Pedro i Pons. També i per la premsa es va elogiar les activitats paral·leles al congrés com les exposicions que hi eren a les galeries de la facultat de medicina on destacava la aportació de la Clínica Mèdica A on l'especialista en reumatologia era el Dr. Barceló, i on es van mostrar exemples dels temes tractats al congrés com el Reumatisme, brucelar, en les seves manifestacions de sacroilitis y espondilitis melitocòccies, localitzacions de les incapacitats físiques. Peces anatòmiques de porcions

²⁶⁹ La Vanguardia, edició del divendres 28 de setembre de 1951. Pàg: 9.

²⁷⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons, Arxiu fotogràfic/reportatges/ II congrés de Reumatologia.

lumbo-sacre de columna vertebral del Cos Facultatiu de la Clínica Mèdica A, i també altres aportades pel doctor Castro, de Santiago de Xile, en las que apareixen lesions que per escapar a l'exploració radiogràfica van constituir magnífiques i demostracions anatomopatològiques²⁷¹.

Al juny del 51, i en vista de la feina desenvolupada tant científicament com al *II Congrés europeu de Reumatologia* i en vista d'altres aspectes de contribuir a posar la medicina catalana dins el mes alt, es va guardonar els doctors Gibert Queraltó i Pere Barceló amb la placa de l'ordre del mèrit civil de sanitat, sobretot per la feina feta al congrés que va ser de caire internacional.²⁷² Dins la presidència hi havia el Dr. Bardají i el Dr. Pedro i Pons amb altres autoritats tant civils, com mèdiques i membres de la comissió organitzadora del homenatge. Va iniciar aquest el Dr. Soriano parlant del bon moment de la medicina a la Facultat i elogiant l'haver-se format sota el mateix sostre que els homenatjats per la irradiació de la seva personalitat. A continuació va dissertar el Dr. Pedro i Pons exposant el encert del premi per part del govern, i que aquest honor hagi aparegut sota la ciència de la reumatologia i la cardiologia que eren branques florents. A continuació el Dr. Bardají va elogiar i felicitar als guardonats per la seva personalitat i valors professionals i la seva trajectòria com a deixebles del Dr. Pedro i Pons, i seguidament va imposar les plaques e insígnies als doctors Gibert Queraltó i Pere Barceló²⁷³.

Al 24 de juny de 1952, l'escola del Dr. Pedro i Pons va tornar a brillar a *les Jornades Mèdiques de Mallorca*, on van participar molts col·laboradors i alumnes. Aquestes jornades van ser organitzades per las "*Hermandades de los Santos médicos Cosme y Damián*". Aquestes jornades de la mateixa forma que amb la "*I Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna*" va tenir un marcat caràcter Barcelonès, ja que gran part dels especialistes metges que van participar eren de la ciutat i molts de l'escola del Dr. Pedro i Pons²⁷⁴.

²⁷¹ La Vanguardia, edició del dimarts 2 d'octubre de 1951. Pàg: 14.

²⁷² La Vanguardia, edició del dijous 12 de juny de 1952. Pàg: 14.

²⁷³ La Vanguardia, edició del dijous 19 de juny de 1952. Pàg: 14.

²⁷⁴ La Vanguardia, edició del martes 24 de junio de de 1952. Pàg:15.

Durant el estiu i la tardor de 1952 sembla ser que el doctor va centrar els seus esforços en un altre congrés, el “VIII Congreso Nacional de Pediatría²⁷⁵” el qual també li va tocar presidir, i va anar rebent amb el secretari del mateix les comunicacions i treballs²⁷⁶.

Per a finals d'octubre ja es pensava en una altre reunió mèdica de calat internacional, la “I Reunión Hispano Lusa de Endocrinología”.

Aquesta reunió era prevista per al dijous 6 de novembre i es va celebrar a Barcelona, on es van revisar doctrines i teories de la bioquímica i s'estava a l'espera de dues ponències, on les escoles espanyoles i portugueses punteres en la disciplina de l'endocrinologia agermanades, es donarien notícies dels avenços tant d'una con d'altres. Per tant era una reunió peninsular la qual la presidència compartida era pels Drs. Celestino de Costa i Gregorio Marañón ambdós presidents de les associacions d'Endocrinologia tant portuguesa com espanyola. Dins la comissió organitzadora de la reunió la presidència d'honor que va ser per al Dr. Pedro i Pons com a representant de l'Acadèmia de ciències mèdiques i amfitriona²⁷⁷. L'esdeveniment tal i com era plantejat es va fer el dijous 6 de novembre de 1952. Al saló d'actes presidien les banderes espanyola i portuguesa. Acabada la inauguració amb el tradicional bany d'autoritats, es va donar pas a les tasques científiques sota la presidència del Dr. Celestino da Costa presentant-se les primeres ponències dels doctors Rosario Dias i Fernandez Fernandes amb la “Enfermedad de Basedow y síndromes afines²⁷⁸”. Acabada la ponència es va obrir el debat i així fins a la tarda que es va presentar mes comunicacions i al dia següent en el mateix ordre²⁷⁹. El dissabte 8 de novembre la reunió es va clausurar després de tres dies de denses activitats científiques amb les últimes comunicacions enviades. Al acabar aquestes el president de la Associació de Endocrinologia portuguesa el prof. Celestino da Costa va expressar la seva satisfacció per l'èxit de la reunió i va agrair a les autoritats barceloneses totes les atencions que van tenir,

²⁷⁵ VVAA. VIII Congreso Nacional de Pediatría. Congreso Nacional de Pediatría. Sociedad Nestlé, cop. 1952

²⁷⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons 1952/10/00", "Treball del Dr. Alfredo – Víctor Bosch Pérez “ Resultados del tratamiento combinado con infusión endovenosa continua de Pas en la Meningitis tuberculosa “ per la ponència al VIII Congreso Nacional de Pediatría

²⁷⁷ La Vanguardia, edició del divendres 31 d'octubre de 1952. Pàg: 11.

²⁷⁸ Iriarte Peixoto, R. Doença de Basedow e síndromes afins. Ariel. Barcelona.1952.

²⁷⁹ La Vanguardia, edició del divendres 7 de novembre de 1952. Pàg 10.

i va felicitar a la Associació de Endocrinologia de Barcelona per la excel·lent organització posant el punt final a la tasca científica.

Sota la presidència del Dr. Camps Juncosa es va reunir posteriorment l'assemblea de la societat espanyola per canviar impressions sobre aspectes de la reunió i es va perfilar detalls per la pròxima que tindria lloc a Portugal. Acabada l'Assemblea es va constituir una sessió extraordinària sota la presidència del Dr. Pedro i Pons acompanyat del Dr. Celestino da Costa²⁸⁰.

A principis de 1953 al gener s'estava plantejant el "*IV Congreso Internacional de Higiene y Medicina Mediterránea*"²⁸¹ on el comitè organitzador el va dirigir el Dr. Agustí Pedro i Pons. La primera mesura que es fa per la organització va ser la de distingir al rector al Dr. Buscarons Ubeda com a membre de la presidència d'honor.

Al març de 1953, el doctor Pedro i Pons va marxar a París en representació de la "*Sociedad Española de Reumatología*" a participar dels actes del *XXV aniversari de la Lliga Francesa contra el Reumatisme* junt amb el professor P. Barceló, els dos màxims representants del Congrés de Barcelona i les figures visibles de la reumatologia a l'Estat Espanyol²⁸².

El 11 de juny de 1953 el doctor es va desplaçar a Madrid al que va ser el "*I Congreso Español de Medicina Interna*". Cal pensar que Barcelona portava la davantera en aquests aspectes i dins la mentalitat centralista del règim calia que les institucions madrilenyes en medicina agafessin força com a tal. El congrés es va inaugurar a la *Escuela de Estomatología* de la ciutat universitària de Madrid, on el gran interès del congrés va ser l'aportació de l'Escola de Medicina Interna de Barcelona. La dada venia de que de les 10 ponències o temàtiques a tractar 7 venien proposades de Barcelona, de la ja famosa escola del Dr. Pedro i Pons on es va tornar a acreditar i demostrar el perquè de la seva reputació, ja que el mateix Pedro i Pons, i els seus col·laboradors venien a tractar avenços de primer ordre i última hora, sobretot en tècniques

²⁸⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 9 de novembre de 1952. Pàg: 15.

²⁸¹ VVAA. *IV Congreso Internacional de Higiene y Medicina Mediterránea*. Ariel, S. L., 1953.

²⁸² La Vanguardia edició del dijous 19 de març de 1953. Pàg:16.

exploratòries del aparell digestiu, tema del congres. El congres va ser organitzat per el Dr. Prof. Jiménez Díaz i la seva escola de Madrid²⁸³.

Celebrats els protocols inaugurals, es va donar pas a les ponències. La primera ponència la va fer el Dr. Pedro i Pons sobre el tema de "*Las Esplenomegalias*". A la tarda es va posar en discussió la ponència presentada. Cap al vespre al acabar-se les sessions es va inaugurar una exposició d'especialitats mèdiques. Al dia següent van continuar les ponències de mes membres de l'escola de Barcelona.²⁸⁴ Altres ponències van ser les del professor Gras Riera de l'escola del Dr. Pedro i Pons que va parlar de les "*Proteínas Plasmáticas*" i a continuació el Dr. Frouchman, director del servei Antiasmàtic del hospital de Sant pau que va dissertar sobre "*Las proteínas en el asma bronquial*". A la clausura del congres es va qualificar que Barcelona i l'escola del Dr. Pedro i Pons van aportar la millor representació i casi monopolitzar el congres, acordant-se que el II Congres es faria a Madrid²⁸⁵.

També a nivell internacional el Dr. Pedro i Pons va ser cridat a participar en actes tant mèdics com culturals, l'exemple el trobem al "*VIII Congres Internacional de Malalties Reumàtiques de Ginebra*" convidant-lo a assistir amb dues invitacions a nom del Dr. Agustí Pedro i Pons que li van arribar via correu. Les invitacions les va remetre el president del mateix esdeveniment, el Dr. K.M. Walthard amb informació cultural i de la ciutat de Ginebra i tota la informació del congres. El doctor va acceptar de bon grat el poder assistir²⁸⁶. El congres es va celebrar a principis de setembre de 1953, i va poder anar acompanyat també pel Dr. Barceló, per la seva també fama internacional en el mon de la reumatologia, i per l'escola de Barcelona. El Dr. Barceló durant aquest congres va ser nomenat president de la *Lliga Europea de Reumatisme*. Dintre de la delegació que va ser convidada al congres també hi eren el Dr. Bardají que presidia la delegació dels que van poder participar entre ells el Dr. Pedro i Pons desconeixent-ne quin treball presentar i quines tasques va fer a Ginebra²⁸⁷.

²⁸³ La Vanguardia, edició del dijous 11 de juny de 1953. Pàg: 3.

²⁸⁴ La Vanguardia, edició del divendres 12 de juny de 1953. Pàg: 3.

²⁸⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 13 de juny de 1953. Pàg: 3.

²⁸⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D50) 06/08/1953. Carta del VIIIè Congres internacional de malalties Bromatològiques de Ginebra dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons convidant-lo a assistir.

²⁸⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 5 de setembre de 1953. Pàg: 10.

Barcelona tenia guanyat el sobrenom de seminari de la ciència i per tant era un lloc atractiu per a la organització d'activitats científiques. El "IV Congreso Internacional de Higiene y Medicina Mediterráneas" va ser organitzat per la *Asociación de Higiene y Medicina Mediterráneas* sota el patronat del cap d'estat espanyol Francisco Franco, i es va dur a terme els dies 21, 22 i 23 de setembre de 1953 amb delegacions de tots els països que banyen el mar Mediterrani. El comitè executiu del congres va estar format per el Dr. Bardají, cap provincial de sanitat de Barcelona i els professors P. Mollarte (París), F. Magrassi (Nàpols), E. Danopoulos (Atenes), Arif Ismet (Istanbul), H. Zondek (Israel) i J. E. Debono (Malta).

El president va ser el Dr. Pedro i Pons. El congres va ser polaritzat en tres ponències oficials: *Brucel·losis*²⁸⁸, *Hemopaties Mediterrànies*, *Fabisme*²⁸⁹ i *amolises alimentaris*. Per tant es tractaria sobre malalties al·lèrgiques, problemes serològics, tècniques d'investigació i tractament, sobretot de malalties i patogènies comuns al Mediterrani. El congres va fer al Casal del Metge²⁹⁰, i la conferència de clausura anava a càrrec del Dr. Gregorio Marañón amb un discurs sobre "*Características Ibericas de las endocrinopatias*"²⁹¹.

El congres va crear força interès i fins i tot el doctor Pedro i Pons va rebre missives de metges de fora del mediterrani per a poder assistir, com en el cas del Dr. Ernesto Molinelli cap del servei Nacional d'estudi de la Brucel·losi de Buenos Aires, Argentina, que va demanar al doctor que pogués intercedir per assistir a dit congres per el seu alt interès en el tema del estudi de la Brucel·losi.²⁹²

Aquest congres venia a donar continuïtat a les reunions de Marsella, Argel i Palerm, en les quals els metges espanyols van fer un bon paper, sobretot el Dr. Sadi de Buen i el Dr. Masriera Sagalés en representació de l'escola del Dr. Pedro i Pons, pel que fa als estudis de les febres recurrents a Espanya, i a la col·laboració del Dr. Surinyach sobre el Favisme per deficiència

²⁸⁸ VVAA. *Brucelosis*. Ariel. Barcelona, 1953.

²⁸⁹ Surinyach, Ramon. *Fabismo y hemolisis alimentaria : ponencia oficial*. Ariel, Barcelona 1953.

²⁹⁰ VVAA. *Symposium de higiene*. Ariel, Barcelona 1953.

²⁹¹ La Vanguardia, edició del diumenge 9 d'Agost de 1953. Pàg: 12.

²⁹² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D38) 31/08/1953 - 04/09/1953 Cartes mecanoscrites amb copia, en total 2 cartes amb copia, del Dr. Ernesto Molinelli, cap del Servei Nacional d'Estudi de la Brucelosis de Buenos Aires.

alimentaria. El fet dels tres eixos a tractar va cridar molt l'atenció i a un mes del congrés ja hi havia forces comitives internacionals ja inscrites amb metges de renom europeu²⁹³, ²⁹⁴.

El 22 de setembre es va inaugurar el congrés al casal del metge, Obert l'acte pel governador es va donar paraula al Dr. Trias de Bes qui presentar la memòria i va homenatjar les personalitat científiques que treballen i estudien les patologies mediterrànies on clarament destaquen el Dr. Bardají López i Sadi de Buen. I va donar la enhorabona de que s'escollís Barcelona seu del congrés i que es volgués establir allà definitivament la *Associació Internacional d'Higiene i Medicina Mediterrània*. A continuació va tenir la paraula el Dr. Pedro i Pons que va fer un discurs. Primer va parlat de la selecció dins els congrés acotant al mediterrani, dient que son en aquestes reunions en petits comitè mes que en les grans les que solen ser mes fructíferes. Va elogiar als professionals assistents al congrés que tenen lligats temes mediterranis. Va parlar del temari del congrés, les Brucel·losis, hemopaties mediterrànies i el favisme i les hemòlisis alimentaries. En el que era el "*Simposium de higiene Mediterrània*" els temes d'al·lèrgia serologia, manifestacions osteoarticulars, filariosis, leptospirosis, leishmaniosis, i toxoplasmosis en els seus aspectes higièncs, clínics i terapèutics. Acabat el discurs va donar la benvinguda a tots els congressistes i va prendre la paraula el Dr. Surinyach. Aquest en nom de la "Sociedad de Higiene de Barcelona" va remarcar la importància del congrés i la eficàcia de les deliberacions que aquí es poguessin treure i va agrair la col·laboració del Dr. Pedro i Pons, del que confiava en la seva personalitat. A continuació van fer unes petites dissertacions representants estrangers per a donar la benvinguda, el Dr. Mollaret de París, Petrotta de Palerm, i Debono de Malta. Acte seguit va parlar el cap provincial de sanitat el Dr. Bardají que parlar del finançament internacional amb el congrés i parlar dels últims avenços en la medicina europea i mediterrània, va defendre la organització de la entitat de Higiene per a combatre aquests tipus de malalties i vetllar per una bona sanitat. L'acte va ser tancat pel governador civil Acedo Colunga que va parlar i posar

²⁹³ La Vanguardia, edició del diumenge 6 de setembre de 1953. Pàg: 13.

²⁹⁴ La Vanguardia, edició del divendres 18 de setembre de 1953. Pàg:12.

l'accent nacionalista i polític espanyol. Acabada la inauguració va obrir les sessions el Dr. Lacroix de Argel amb el tema "el mioedema".

A la tarda van prosseguir les ponències amb el tema de les Brucel·losis amb moltes comunicacions internacionals, i al vespre en va fer una ponència el Dr. Sarró sobre les "*Neurosis en el Mediterraneo Latino*". Per al dia següent es va programar continuar amb les comunicacions sobre la brucel·losis i alguna ponència al respecte, es va presentar la ponència sobre hemopaties mediterrànies i una conferència del professor F. Magrassi de Nàpols sobre "*Considerazioni sulla distribuzione regional e ricorrenza stagionale delle emopatie maligne con particolare riferimento alle regiones mediterranee*". Es va continuar amb les comunicacions sobre el tema i el debat final. A la nit es va oferir una festa folklòrica pels congressistes estrangers²⁹⁵.

Al dimecres 23 de setembre es va clausurar el congrés després de que s'acabessin totes les comunicacions, comunicacions lliures, debats i el simposium d'Higiene. L'acte final va estar brindat amb una ponència del Dr. Gregorio Marañón a primera hora de la nit titulat "*Características ibéricas de las endocrinopatias*". El Dr. Marañón va ser presentat pel Dr. Pedro i Pons el qual va agrair la seva presència l'honor de ser la persona que tanqués l'acte. Al finalitzar-se la ponència es va fer una assemblea general i es va constituir la "*Sociedad de Higiene y Medicina mediterrània*" la qual quedaria arrelada a Tanger com a seu, i organitzaria tots els congressos d'higiene mediterrània, i fomentaria els estudis de les malalties relatives al marc del mar Mediterrani, fent automàticament membres als patrocinadors, i al comitè organitzatiu i als professors d'honor, entre ells el Dr. Pedro i Pons junt als Drs. Ascoli de Palerm, Roger de Marsella, i Sergent de Tunísia, que automàticament van passar a formar part del comitè executiu. Es va proposar la pròxima ciutat per al congrés de 1955 que es va decidir que fou Atenes, o al seu defecte una ciutat francesa del mediterrani²⁹⁶. Com sempre i annexa al congrés es van organitzar mes actes, com una exposició annexa a la Facultat de Medicina i en concret a la Clínica del Dr. Pedro i Pons, i al Hospital Municipal de Infecciosos on van figurar diagrames, figures i estadístiques de les lluites i investigacions dels

²⁹⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 22 de setembre de 1953. Pàg: 14.

²⁹⁶ La Vanguardia, edició del dijous 24 de setembre de 1953. Pàg: 14.

diferents serveis atesos pel doctors. El colofó del congres com era habitual va ser un sopar de germanor amb dissertacions dels organitzadors i un brindis²⁹⁷.

En quan va acabar el congres, el doctor Pedro i Pons va ser felicitat dies mes tard per part pel Dr. Letterio Cannavo de Messina, Itàlia, que va estar molt agraït pel seu bon acolliment, i va agrair la bona sort d'haver-ho pogut conèixer de forma particular i en persona, desitjant poder tornar a trobar-se a Atenes²⁹⁸.

Es desconeix el que podria pensar el doctor Pedro i Pons del fet de tenir que fer tant seguidament el paper d'amfitrió de congressos a la facultat i altres institucions, i sobretot molts edulcorats pel règim per donar certa imatge al exterior. El que si que sabia era els motius del per que tant congres i publicitat, sobretot de primera ma pels seus col·laboradors a l'estranger, i en va poder treure profit, tot i que de vegades el paper era molt incòmode quan entrava la política al congres, sobretot a la inauguració i cloenda que era on es feia tota la escenificació. En tot cas el paper d'amfitrió de congressos i el fet de tenir a l'esquena una escola de primer ordre, i el fet de intentar estar en lo mes estricte científic, es a dir en no entrar ni relacionar-se amb la política, si no en ser un científic en lo mes estricte de cara a la galeria, li va portar mes reputació encara per a ell i per la seva escola²⁹⁹. El doctor ja sabia el fet i les raons del per que tant de congressos i relacions internacionals i el per que el govern estava posant tants recursos en publicitat a la universitat i a personatges com ell, el com a metge molt reconegut amb deixebles a totes les bandes del mon, sobretot gràcies a la participació en aquests esdeveniments on li feien mes la vista grossa. L'exemple mes clar ho tenim amb una carta del Dr. J. A. Trabal que va enviar al Dr. Agustí Pedro i Pons on el Dr. Treball feia referència a la situació política i social sobre el tractat d'Espanya amb els estats units d'Amèrica.

El tractat o dits *Pactos de Madrid* de 1953³⁰⁰, van ser tres acords executius signats el 23 de setembre de 1953 entre els Estats Units d'Amèrica i

²⁹⁷ La Vanguardia, edició del divendres 25 de setembre de 1953. Pàg:11.

²⁹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D17) 10/02/1953 Carta del Profesor Letterio Cannavo de Messina, al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons.

²⁹⁹ La Vanguardia edició del dimarts 20 de gener de 1953. Pàg: 13.

³⁰⁰ Segura, Antoni; Abelló i Güell, Teresa. *La dictadura franquista*. Edicions Universitat Barcelona, 2012.

Espanya sota la dictadura franquista. Segons els tractes els americans podrien instal·lar-se en territori espanyol amb 4 bases militars a canvi d'ajuda econòmica i militar per al país. D'aquests pactes mes tard vindria ajudes com el Pla Marshall³⁰¹, etc. Per al règim franquista que vivia a la deriva en una situació aïllada del mon, necessitava aquesta ajuda i fer veure que el règim no era un totalitarisme. Per tant per al règim va suposar aquests pactes junt amb el Concordat amb l'Església Catòlica signat un mes abans. Per tant per al règim aquests tractats van suposar la integració definitiva en el bloc occidental després l'aïllament que havia patit des del final de la Segona Guerra Mundial i per la seva vinculació amb les potències del Eix.

Just després del tractat el Dr. Pedro i Pons va rebre la carta del Dr. J. A. Trabal que feia referència als adjunts d'un article del Dr. Massip sobre Eisenhower i la política econòmica de dretes dels Estats Units d'Amèrica, el qual es va avançar a la publicació del diari de Barcelona i parlant de la situació sociopolítica a Espanya després de la signatura del conveni amb els Estats Units. Des del punt de vista seu amb informació de primera mà dels Estats Units el Dr. Trabal va comentar al Dr. Pedro i Pons que a Estats Units es parlava de les farses dels règims autoritaris, i el drama dels republicans a la Guerra Civil, essent clara la necessitat de democràcia i llibertat. També parlava del revés que va tenir el partit republicà, el qual era al govern americà probablement, referent a aquests tractats tot i que es va mantenir al poder fins als anys 70³⁰².

Acabades aquestes dues reunions mèdiques de primer ordre i signats els tractats amb els Estats Units d'Amèrica, sembla ser que el tema propagandístic internacional es va relaxar una mica, però el fet de considerar-se Espanya com a país amic va fer que hi hagués mes transit de persones que venien de l'estranger, i el fet de les reunions i congressos internacionals va fer que es fecin contactes interessants i profitosos, els quals eren aprofitats i molts eren convidats a cursos, lliçons etc.

³⁰¹ Miravittles, Jaume. *Franco et le Plan Marshall*. Imp. S.P.I. Paris 1948.

³⁰² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D33) 00/00/1953 Carta del Dr. J.A. Trabal al Dr. Pedro i Pons informant del context dels Estats Units d'America per la signatura dels convenis amb Espanya.

A principis de juny de 1954 es va fer la *Reunió Anual de la Societat Espanyola de Medicina Interna*, fet que va fer que el doctor Pedro i Pons encapçales una delegació per anar-hi a Madrid amb els metges mes prestigiosos de la clínica. Entre ells es destacaren els doctors Bacardí, Blajot, Ciscar, Farreras Valentí, Foz, Magriñá, Frouchtman, Pedro Botet, Rotes, Puigdollers, Sales Vázquez, Ribas Majáis, Surós, Vidal-Ribas i Vila Badó. De la delegació el primer en dissertar va ser el Dr. Pedro i Pons que va presentar el tema "*El diagnóstico de la estenosis tricuspídea*"³⁰³. Com sempre l'escola de Barcelona va ser la que mes va destacar i va ser mes ovacionada dins la reunió.

A mitjans de setembre de 1954, el doctor tenia una altre cita important amb la medicina internacional al "*Congres Internacional de Medicina Interna*"³⁰⁴, que es va celebrar a Estocolm. Cap a aquell congres va sortir una delegació de metges de l'escola catalana, entre ells el Dr. Pedro i Pons amb el Dr. Juan Gibert Queraltó, el Dr. Barceló Torrents, el Dr. Farreras Valentí, el Dr. Batalla Boixet, el Dr. J. Pedro Botet, el Dr. Solsona Cunillera i el Dr. Bacardí. Per altre part també, va tenir que sortir una altre delegació a Roma per al "*Congres Internacional de Poliomièlitis*"³⁰⁵ on el doctor no poder participar a l'anar al congres de la seva especialitat.

El congres de medicina interna es va celebrar del dia 15 al 18 de setembre amb una representació de trenta dos països on hi van figurar grans eminències de la medicina interna. Dels representants espanyols a part de l'escola del Dr. Pedro i Pons, van també assistir el Dr. Carlos Jiménez Díaz, el Dr. Andreu Ufra, i el Dr. Peláez. Aquest any el congres vertebrava en dos temes: "*La hipertensión arterial*" i les malalties del "*Colagen*". El Dr. Pedro i Pons en representació de la seva escola i clínica va presentar un parell de comunicacions al respecte, i va marcar molt la seva presentació amb molta documentació gràfica de la tècnica i possibilitats d'un nou mètode sobre la *esplenoportografia de les malalties hepàtiques*. Una de les seves especialitats. El Dr. Gibert Queraltó va aportar resultats de tasques de investigació i

³⁰³ La Vanguardia, edició del divendres 11 de juny de 1954. Pàg: 7.

³⁰⁴ VVAA. Psiquis: *Revista mexicana de psicología de higiene mental*. Liga Mexicana de Higiene Mental. 1955.

³⁰⁵ Vicente Toledo, José. *La Poliomièlitis en España*. Universidad Miguel Hernández.

tractament, els doctors Barceló i Batalla Boixet també presentaren conclusions que en col·laboració amb el Dr. Foz, van arribar al ordre en el aspecte serològic de les poliartritis cròniques. La resta de doctors del destacament de Barcelona van presentar a la mateixa vegada també treballs bastant brillants que van ser citats diverses vegades. Per tant la contribució al congrés d'Estocolm va ser bastant alta deixant una bona imatge de la ciència mèdica de Barcelona³⁰⁶.

III Congrés Internacional de Malalties Toràciques³⁰⁷.

Ja des de meitat de març de 1954, i patrocinat pel govern espanyol, s'estava organitzant el "*III Congrés Internacional de Malalties del Tòrax del American College of chest Physicians*" que es celebraria a Barcelona per al 7 i 8 d'octubre de 1954. Al doctor Pedro i Pons se li va enviar una carta demanant la seva col·laboració i participació. Per aquest congrés es va anunciar una vinguda massiva de congressistes, fins a 10.000, tenint en compte les xifres del anterior que es va celebrar a Rio de Janeiro al 1952. La secretaria la portava el Dr. A. Caralps Massó³⁰⁸.

El congrés es va fer finalment al Palau de congressos de Montjuïc, on hi van haver 5 seccions simultànies i es van llegir 115 comunicacions i també es van anar projectant films documentals que els mateixos congressistes havien aportat. El doctor Pedro i Pons va participar a la segona ponència el dia 7 a les 12 hores la qual tractava sobre "*Asma i Enfisema*" sota la presidència del Dr. André L. Banyal de Wisconsin, on va restar a la taula presidencial amb els doctors: Garcia Rosell del Perú, Knipping d'Alemanya, Loeffler de Suïssa, Orsen i Rogers dels EEUU, Vacarezza d'Argentina, i Frouchman. Dins les intervencions la del doctor Pedro i Pons va causar sensació i va sobresortir bastant a la ponència en la presentació del tema i el seu punt de vista.

³⁰⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 22 de setembre de 1954. Pàg: 16.

³⁰⁷ VVAA. *III Congreso Internacional de Enfermedades del Tórax : 4-8 octubre, Barcelona (España) 1954. Congreso Internacional de Enfermedades del Tórax*. Barcelona. 1954.

³⁰⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D8) 23/03/1954 Carta del " III Congreso Internacional de Enfermedades del Tórax del American College of chest Physicians " dirigida al Prof. Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a demanar la seva col·laboració i a donar la informació general d'aquest.

A les 4 de la tarda es van reunir al hospital de la Santa Creu i Sant Pau

El sabio catedrático Profesor don Agustín Pedro-Pons en su intervención de ayer durante la discusión de la ponencia «Asma y enfisemas»
(Foto Pérez de Rozas)

el comitè internacional del B.C.G., organisme del *American College Chest Physicians* que van rebre als congressistes amb les autoritats municipals, i van presidir l'acte el Dr. Pérez Rosales i Gumersindo Sayago de l'Argentina president del organisme internacional. El programa de la reunió va ser sobre les vacunes, l'estandardització, la forma de control i producció, els mètodes de vacunació, i la efectivitat d'aquestes vacunes de B.C.G. Al acabar la reunió va ser condecorat el Dr. Luis Saye per la representació cubana, i a continuació es va oferir una visita al hospital i un gran concert per la orquestra municipal de Barcelona.

Al mateix temps hi va haver una altre acte del congres a la *Reial Acadèmia de Medicina* on van destacar les dissertacions dels doctors Vacarezza, Sayago i Purriel, presidit pel Dr. Coromines amb diferents acadèmics numeraris. Els temes a tractar van anar des de les malalties respiratòries, les cardíques i fins i tot la tuberculosi. Acabades les sessions va culminar tot amb una festa oferida per l'Ajuntament al Poble Espanyol de

Barcelona³⁰⁹. Les últimes comunicacions es van fer al dia següent també continuant amb les malalties toràciques per diferents professionals d'arreu del món. A les 4 de la tarda a gran saló del Hotel Avenida Palace de Barcelona va donar lloc a la cerimònia de clausura del congrés. La cerimònia va ser presidida pel Dr. Willian A. Hudson amb el president del congrés Rosal Catarineu. La persona en obrir el acte va ser el Dr. Caralps que agrair als congressistes i als responsables de l'entitat per voler fer real la proposta de Barcelona com a seu del *III Congrés Internacional de Malalties Toràciques*. A l'acabar es va escollir Alemanya per al pròxim congrés al 1956. El Dr. Rosal Catarineu, va ser el últim a dissertar i va posar tot l'èmfasi publicitari del règim, conclouent l'acte amb la lectura d'un telegrama de Francisco Franco.

Per a finalitzar es va oferir un sopar de gala i ball al palau nacional de Montjuïc amb 2.400 comensals i tota la plana major de la representació política de la ciutat i representació mèdica junt amb la del American College a la taula presidencial on va estar el Dr. Pedro i Pons com a Degà i científic il·lustre del congrés³¹⁰.

A principis de desembre del 54, el doctor va tenir que viatjar a Madrid per a presidir un tribunal d'oposicions per a les càtedres de Patologia Mèdica de Salamanca i Cadis i va restar fins al Nadal³¹¹. Aprofitant-se l'estància a Madrid el doctor com de costum va ser convidat a diferents esdeveniments i compromisos mèdics a la capital. Entre ells va ser convidat a intervenir a la Facultat de Medicina de la ciutat universitària de Madrid amb el tema "*Los antibiòtics y la Fiebre de Malta*" que va exposar presentat pel Dr. Enrique Nogueras, i sota una gran congregació de persones, i molt comentada pels professionals mèdics de Madrid³¹². La dissertació va ser per al "*X Curso General de Perfeccionamiento Sanitario*" dirigida pel Dr. G. Clavero amb una assistència de més de 300 metges, farmacèutics i veterinaris rurals. El Dr. Pedro i Pons tancava aquest curs com a convidat a la clausura³¹³.

³⁰⁹ La Vanguardia, edició del dijous 7 d'octubre de 1954. Pàg: 17.

³¹⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 9 d'octubre de 1954. Pàg: 16.

³¹¹ La Vanguardia, edició del divendres 10 de desembre de 1954. Pàg:9

³¹² La Vanguardia, edició del diumenge 12 de desembre de 1954. Pàg: 11.

³¹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D19) 14/11/1954 Carta del ministerio de la gobernación de la Dirección general de sanidad Escuela Nacional de Sanidad, ciudad universitaria de Madrid, en concret per

Pel que fa a l'estància del doctor a Madrid no tot va anar bé sembla ser que hi va haver algun contratemps a la facultat de Medicina, on va sofrir alguna que altre amargura durant el viatge, i sembla ser que va ser un incident relacionat amb el mateix viatge en si. En tot cas, també es sap que el Dr. Pedro i Pons es veia amb una amiga íntima que treballava a la facultat de Madrid que es deia Luisa que sembla que coneixia a la família del doctor i la qual li va escriure una carta al marxar de retorn a Barcelona el doctor i li arribar el mateix dia de cap d'any.

La carta en resum afirmava que el dia que va partir per a Barcelona, al assabentar-se a la Facultat del succeït, va arribar a casa per escriure'l i es va trobar amb una delicada atenció del amic que marxava i li va commoure. També parla que no hi ha formes d'agrair el reconeixement que sent al veure's de tal forma estimada pel seu fidel amic de sempre donant les gracies. També parla de que durant la seva estància a Madrid ha tingut que patir mes d'una amargura i ho confirma després el resultat dient que es molt lamentable pels pals que reben els humans dient que ella també es va disgustar. Luisa termina la carta dient que no volia que acabés l'any sense felicitar-ho i desitjar-li lo millor per al pròxim any dient que amb molt de gust hagué marxat amb ell en aquestos dies, dient que es normal que en els seus viatges passin aquestos contratemps. Dona records a la Germana del Dr. Agustí Pedro i Pons, Carmen i li desitja tot l'afecte de la seva amiga Luisa³¹⁴.

A principis d'agost de 1955, es va celebrar el "*I Congreso IberoAmericano de Intercambio Médico Psicológico*". Aquest congres va tractar sobre la Psicologia de l'obès, i va ser la primera vegada que es parlava seriosament de l'obesitat com a malaltia, i sobretot a un congres. Com sempre al ser un congres internacional hi va haver el tradicional bany d'autoritats tant locals com municipals com mèdiques. Entre els convidats cal destacar a Gregorio Marañón com el mes il·lustre, que va fer una conferència i va ser convidat a tal efecte. El títol va ser "*Psicología del obeso vista por un medico no Psicoanalista*" aquesta conferència va ser presidida pel Dr. Pedro i Pons i va

el Prof. G. Clavero director Nacional de la O.P.S.E en referència al X curs General de Perfeccionament Sanitari de 1954 i l'exposició del Dr. Agustí Pedro Pons sobre els antibiòtics i la Febre de Malta.

³¹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D63) 31/12/1954 Carta de "Luisa" de Madrid, dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a l'estància del Dr. Agustí Pedro i Pons a Madrid i al afecte de Luisa al Doctor.

ser l'acte central del congrés. A continuació es va donar sortida a altres comunicacions del congrés i es va fer un acte de clausura amb un homenatge al Dr. Carl Gustav Jung que feia 80 anys. Es va tancar l'acte amb unes paraules del Dr. Sarró. Aquest congrés pioner a l'estat va marcar les pautes de la Psicologia a l'estat espanyol i es va insistir en el fet que s'estava preparant per a 1958 un congrés internacional de Psicologia a Barcelona³¹⁵.

A l'octubre del 55, a principis, es va celebrar a Vilanova i la Geltrú el "*Congreso Provincial de Medicina*" apel·lat "*Reunión de Estudios Médico-Sociales*", on la conferència magistral i central va anar a càrrec del Dr. Pedro i Pons amb el tema de "*diagnostico y terapèutica actual de la estenosis mitral*"³¹⁶.

Cap a mitjans de maig de 1956 el doctor va assistir a les "*Jornadas Reumatológicas Españolas*" a Màlaga. Aquestes van ser les primeres jornades de reumatologia que es feien al país i van ser un èxit. Van començar el dia 11 de maig i van acabar el dissabte 12 de maig i es van fer a Màlaga. Dins les jornades van assistir i participar nombrosos congressistes i la conferència estrella va ser la del Dr. Agustí Pedro i Pons, un dels pares de la Reumatologia del país la qual va anar sobre els recents avançaments de la terapèutica del reumatisme. A la tarda sembla ser que hi va haver una reunió important a la Casa de Cultura de la "*Sociedad Española de Reumatismo*" i va clausurar el professor de la Universitat de Madrid el Dr. Manuel Bermejillo parlant de la Importància social del reumatisme³¹⁷.

A principis de juliol del 1956, el doctor Pedro i Pons junt amb el seu nebot, i el Dr. Juan Pedro Botet, van sortir a Marsella i Vichi per col·laborar en el "*Congres Internacional de Hepatologia Mediterrànea*" en la "*XX Reunió de l'Associació d'Estudis Fisiopatològics del fetge i la nutrició*". El Dr. Pedro i Pons. Dins aquesta assemblea i congrés el Dr. Pedro i Pons junt amb els seus deixebles van presentar una comunicació en dit congrés i assemblea³¹⁸.

³¹⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 7 d'agost de 1955. Pàg: 21.

³¹⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 28 de setembre de 1955. Pàg: 28.

³¹⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 13 de maig de 1953. Pàg: 6.

³¹⁸ La Vanguardia, edició del dijous 5 de juliol de 1956. Pàg: 15.

X Congrés Internacional de Logopèdia i Foniatria³¹⁹

Passat estiu i vacances al setembre va arrancar el “congrés internacional de Logopèdia i Foniatria” del qual l’Acadèmia de Ciències mèdiques presidida pel Dr. Pedro i Pons eren els amfitrions. El congrés va reunir a metges i especialistes de més de 25 països. L’acte inaugural es va fer al saló de cent de l’ajuntament i les sessions es van celebrar a l’Acadèmia de Ciències Mèdiques. El comitè d’organització era presidit pel Dr. Pedro i Pons, el Dr. Roca Vinyals i el Dr. Perelló. No solament es va organitzar els actes del congrés, si no que també es va tenir cura de actes d’oci als congressistes amb espectacles folklòrics sobretot al Poble Espanyol de Montjuïc³²⁰. Aquest congrés es va celebrar del 3 al 7 de setembre i l’eix era el estudi dels problemes relacionats amb les malalties i trastorns que afecten la veu i la paraula. El congrés va tenir com al·licient que per primera vegada el idioma castellà, ja que es va considerar llengua oficial per la associació de foniatría i logopèdia, juntament amb la llengua anglesa, francesa i alemanya. També aquest congrés va tenir com a novetat el fet que va ser el primer congrés que es feia en època de la postguerra en que assistirien metges i especialistes de la Europa oriental sumant 28 nacionalitats dins el congrés, fet que encara no havia passat a cap, amb més de un centenar de comunicacions. Sembla ser que el congrés va ser encarregat per l’associació de Otorinolaringologia a l’Acadèmia de Ciències mèdiques expressament, la qual presidida pel doctor, el qual va estar tot l’estiu treballant amb els seus companys en l’organització del mateix. Sembla ser una decisió estranya el fet que no s’encarregués a cap institució oficial, però si a l’acadèmia, i podria entendre que busqués la organització el mirar de dissipar em màxim possible el tema que la política i publicitat del règim inundés el congrés i o el manipulés³²¹.

El dia 3 de setembre de 1956, es va inaugurar el “X Congrés Internacional de Logopèdia i Foniatria”. Al migdia es va fer la sessió de inauguració amb la tradicional escenificació de totes les autoritats de la ciutat, província, religioses i les autoritats mèdiques. D’assistents al mateix van venir

³¹⁹ VVAA. *Revista de psicología general y aplicada, Números 37-40*. Instituto Nacional de Psicología Aplicada y Orientación Profesional, 1956.

³²⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 2 de setembre de 1956. Pàg: 21.

³²¹ La Vanguardia, edició del dimarts 4 de setembre de 1956. Pàg: 24.

en total 250 persones. Les primeres paraules van ser del Dr. Perelló que va donar les xifres oficials del congrés. i va anunciar que una de les quatre ponències seria feta pel Dr. Subiran, Neuròleg espanyol. A continuació va parlar el Dr. Froecchels, que va fer la salutació de l'associació internacional, i el Dr. Luchstnger, que va parlar de la fundació de la entitat al 1924 i va recordar els anteriors congressos. Després va intervenir el Dr. Pedro i Pons que va parlar de la novetat d'aquestes reunions científiques i de crear noves especialitats ja que els coneixements mèdics dia a dia anaven expandint-se i veia la importància dels especialistes, en concret dels especialistes en logopèdia. Al final va tocar com sempre als representants de la ciutat. En concret va finalitzar l'acte l'Alcalde de la ciutat que va donar la benvinguda i a continuació la comitiva va fer una visita a les dependències del palau municipal i van ser convidats a un vi d'honor.

La primera sessió científica va ser per la tarda a l'Acadèmia de Ciències mèdiques, on van destacar les comunicacions dels professors F. Wuetrow de Koln, la del Dr. G. Decroix de Lille i el Dr. S. Smiltb. Es van projectar diversos films. Les sessions van continuar fins al dijous 8 de setembre i dins el acte cada nit hi va haver actes socials, els quals relacionats amb altres congressos van ser més nombrosos per tal d'establir llaços entre metges i especialistes, a part dels actes finals que com sempre van acabar amb un banquet de clausura en un aristocràtic restaurant, o hotel de la ciutat amb tota la representació, discursos i honors finals³²².

Finalitzat el congrés internacional de logopèdia i foniatria als quinze dies el Dr. Pedro i Pons ja era viatjant a Madrid per a prendre part i participar al "*Congrés Internacional de Medicina Interna*"³²³ amb la seva escola de medicina³²⁴. Al congrés van assistir moltes personalitats estrangeres i espanyoles amb la representació catalana com a destacada amb la figura del Dr. Pedro i Pons al davant com era de costum. El Dr. Pedro i Pons va llegir una comunicació titulada "*Revisión de nuestras estadísticas de trescientos enfermos de cirrosis hepática*" en la qual va participar també el Dr. Bacardi, i va

³²² La Vanguardia, edició del 4 de setembre de 1956. Pàg: 13.

³²³ VVAA. *Congreso internacional de medicina interna: organizado por International Society of Internal Medicine : (resúmenes de las contribuciones)*. 1956.

³²⁴ La Vanguardia, edició del divendres 21 de setembre de 1956. Pàg: 7.

ser bastant atent per la profunditat de l'estudi i el desenvolupament que va fer el Dr. Pedro i Pons, revaloritzant la importància de factors etiològics coneguts i especialment destacant les noves modalitats de la malaltia cirròtica, que encara eren poc conegudes, i de les quals ja la clínica del Dr. Pedro i Pons en tenia una ampla experiència. Van parlar com a novetat de l'existència d'una *Pseudo Cirrosis* lligada a malalties primitives de la circulació portal. Per tant la comunicació va tenir molta expectació de metges estrangers i va ser molt elogiada. Poc mes tard de la finalització de la comunicació del doctor, el Dr. Farreras Valentí va desenvolupar una altre comunicació sobre la "*Osteomilorrelicuosis*" que també va ser bastant brillant i també va causar expectació dels metges internacionals, tornant a destacar l'escola de medicina de Barcelona que es va transposar a un gran triomf de l'escola mèdica espanyola i reafirmar el prestigi, del Dr. Pedro i Pons, i els seus deixebles a la galeria internacional. Es considerar al Dr. Pedro i Pons com una de les figures insígnia de la Medicina Europea Contemporània³²⁵.

Acabat el congrés Internacional de Medicina Interna de Madrid i amb una molt bona actuació de l'escola de Barcelona, a l'octubre de 1956, al Doctor Pedro i Pons li va tocar representar la Facultat de Medicina al "*IV Congrés Internacional d'Al·lèrgies*" que es va organitzar a la Facultat de Medicina de Barcelona a principis d'octubre. En aquest congrés es van tornar a aplegar les màximes figures de la medicina espanyola que ja havien sigut representades al congrés anterior. L'acte de inauguració va ser presidit pel Dr. Carlos Jiménez Díaz de Madrid, acompanyat del president del congrés, el Dr. Maximo Soriano de Barcelona i catedràtic de patologia mèdica, junt amb el degà el Dr. Agustí Pedro i Pons, i el cap provincial de sanitat el Dr. Martínez Borso. Va obrir el torn de benvingudes el Dr. Jiménez Díaz, i continuar el Dr. Soriano el qual va fer un exprés i personal agraïment al Dr. Pedro i Pons que com a Degà va facilitar i ajudar a la organització del congrés a la facultat de medicina. Acabar l'acte les paraules del Dr. Jiménez Díaz que va dissertar sobre la reunió com a president de la "*Sociedad Española de Alergia*". Acabades les presentacions es va donar

³²⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 22 de setembre de 1956. Pàg: 7.

pas a la conferència inaugural que va anar a càrrec del Dr. Soriano que parlar sobre “*Un nuevo tipo de asma experimental*”³²⁶.

A finals de març del 1957, es va organitzar un simposi sobre la paràlisi infantil el qual va ser organitzat per la “*Asociacion de Medicina Geográfica y Epidemiologia Mediterrania*” de l’Acadèmia de Ciències mèdiques. El simposi va estar introduït i presentat pel Dr. Pedro i Pons plantejant els tres problemes Fundamentals, la profilaxis, el diagnòstic i el tractament. Va parlar de la transcendència pública i va ser partidari de la recomanació de la vacunació de forma individual però també de resoldre els problemes tècnics per a la col·lectiva. També va dissertar el Dr. Pumarola que havia visitat centres de virologia a Europa que estudiaven la vacunació pel mètode Salk de virus atenuats, també va dissertar el Dr. Foz que va parlar de les possibilitats diagnòstiques de la base immunològica. També va parlar el Dr. Sala Ginabreda cap del servei de Poliomièlitis del Hospital Municipal de Infecciosos i va parlar de les dificultats per al diagnòstic precoç. El Dr. Sales Vázquez va coincidir amb el Dr. Pedro i Pons en la delimitació de les formes que esquemàticament requereixen tractament amb pulmó d’acer o traqueotomia o pressions positives intermitents. I continuar la discussió amb el Dr. Ballús i el Dr. Mirabell que van parlar dels resultats amb plasma i sang humana³²⁷.

Cap a finals de Juny del 57, es van celebrar a Còrdova les “*Terceras Jornadas Angiologicas*” on van assistir un gran nombre d’especialistes, sobretot de l’escola de Barcelona que eren els mes nombrosos. De les comunicacions la que mes interès va causar va ser la del Dr. Pedro Botet que va fer una revisió dels mètodes auxiliars del diagnòstic amb atenció a l’Esplenoportografia, mètode del qual ell era pioner a l’estat espanyol. També va participar Marsal Claramunt, Valls Serra, Jurado Grau etc; els quals pertanyien a l’escola i clínica del Dr. Pedro i Pons que van ser els que van destacar clarament amb temes d’hipertensió. Per tant els deixebles del doctor Pedro i Pons adquirien fama a l’estat i l’escola era el referent³²⁸. El Dr. Pedro i Pons no va participar en aquestes jornades ja que a la vegada era als congressos de Granada i Còrdova

³²⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 2 d’octubre de 1956. Pàg: 17.

³²⁷ La Vanguardia, edició del dijous 28 de març de 1957. Pàg: 15.

³²⁸ La Vanguardia, edició del diumenge 23 de juny de 1957. Pàg: 5.

de "*Patologia Digestiva*" junt amb José Vilar i Bonet, Jorge Salvatella Serra i Jaime Torras Roselló que van presentar els seus treballs i van ser molt ovacionats. L'escola del Dr. Pedro i Pons i deixebles destacaven i brillaven als congressos que hi anaven i les seves ponències eren bastant esperades.

Cap a mitjans de setembre de 1957, es va celebrar a Barcelona un altre congres internacional, el "*VII Congres Internacional de la Societat Internacional de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia*" on com a tots els congressos internacionals que s'havien anat fent va organitzar-se al palau de Montjuïc i era presidit per les altes autoritats de la ciutat, en aquest cas pel Capità General de Catalunya Pablo Martín Alonso. El president del congres va ser el Dr. Valls, i després d'obert els actes inaugurals pel capità general i les representacions polítiques, va prendre la paraula sobre el congres i les tasques de la societat internacional a part de parlar d'Espanya i Catalunya fent elusions a les paraules polítiques i els llaços amb les societats Llatinoamericanes, i va entrar en matèria. La inauguració va estar molt marcada pels discursos polítics i es va declarar obert el congres que va durar dos dies i es va fer com sempre. La participació del Dr. Pedro i Pons en aquest congres simplement va ser de representació de la Reial Acadèmia de Medicina³²⁹.

Cap al 11 de maig del 58, es va inaugurar solemnement les "*II Jornades Reumatològiques Espanyoles*" organitzades per la societat de Reumatisme de les que eren presidents d'honor el Dr. Marañón, el Dr. Pedro i Pons i Carlos Jiménez Díaz" essent el president efectiu el Dr. Pere Barceló. Aquell any les jornades tractarien el tema de "*La Cirurgia del Reumatisme*" el "*Dolor Lumbosacro*" i les "*Colagenosis*"³³⁰.

Per a les dates del 15, 16 17 de maig de 1958, es va organitzar a Barcelona tal i com havien acordat la Unió Mèdica Mediterrània a 1956 el "*IV Congres Internacional de Medicina Interna*"³³¹ el qual l'últim havia sigut a Montpeller. Les sessions es van fer a la Facultat de Medicina sota la presidència del Dr. M. Soriano, G. Giraud de França i Bastai d'Itàlia essent secretari J. M. Cañadell. La programació del congres el primer dia era un ofici

³²⁹ La Vanguardia edició del 17 de setembre de 1957. Pàg: 19.

³³⁰ La Vanguardia, edició del divendres 2 de maig de 1958. Pàg: 7.

³³¹ VVAA. *IV Congreso Internacional de Medicina Interna*. 1956.

solemne a la Capela de la Facultat de Medicina, i seguidament la inauguració que va procedir com era de costum. El primer tema a estudi seria sobre “*Aplicacions clíniques de la electrocardiografia intercanviaria*” a càrrec del prof. Gastón Girau i els doctors Latour i Puech de Montpelmer. Al dia següent es va discutir sobre els temes “*Enfisema Senil i presenil*” a càrrec del professor M. Beltrán Baguena de València i “*Alteracions musculars en les endocrinopaties*” a càrrec del Dr. Lorenzo Antognet de Gènova i del Prof. A Fernández Cruz de Barcelona. Per la tarda es va parlar del tema de las “*Hemopaties per immunització*” dirigit pel Dr. J. Guasch de Barcelona i “*Les Col·lagenosis*” pel prof. Dr. Agustí Pedro i Pons. Per últim el dia 17 van acabar els debats i es van presentar els temes de las “*Protemuries*” pels Prof. Pio Bastai de Turín i Massimo Crepet de Paima, “*Indicaciones médicas de la esplenectomía*” pel Dr. J. Olmer de Marsella i la “*Rectolitis muchohemorrágica*” pel Dr. Gallart Monés de Barcelona. També cal destacar aportacions al congrés de doctors com el cirurgià Moises Broggi amb el tema del “*tractament antituberculós de les colitis malignes*” junt amb el Dr. Soriano i P. Casanoves. Tot i estar exclòs com a metge dels àmbits públics com molts altres professionals per haver tingut relació amb el bàndol derrotat a la Guerra continuaven les seves tasques de recerca, i les entitats mèdiques privades i centres assistencials privats els hi van donar capiguda a continuar investigant i desenvolupant la seva professió. Una de les persones que va facilitar el que aquests professionals poguessin tornar a reincorporar-se a la vida científica des de lo privat va se el Dr. Pedro i Pons que mirava de que poguessin col·laborar al ser grans professionals³³².

Acabat les ponències i debats els congressistes van fer el dia 18 una excursió facultativa a Montserrat³³³. Altres actes que es van fer van ser una recepció als congressistes al Institut Francés en honor als professors assistents al *IV Congrés de Medicina interna*, on el cònsol general M. Jacques Juillet va fer els honors als convidats. Per la clausura com de costum es va fer un banquet de gala. A les postres va començar els parlaments que va obrir el Dr. Soriano que va elogiar el Dr. Cafiadeli que havia apostat molt pel congrés i es

³³² La Vanguardia, edició del diumenge 18 de maig de 1958. Pàg: 27.

³³³ La Vanguardia edició del dissabte 26 d'abril de 1958. Pàg: 18.

va anunciar per a 1960 el pròxim congres a Gènova. Va continuar els parlament el Dr. Nicola Pende de Itàlia que parlar de la Unió Mediterrània³³⁴.

També al juny del 1958, es va clausurar el *III Congres Nacional de Medicina interna* sota la presidència del Dr. Jiménez Díaz a Madrid, on hi van haver ponències de metges de Barcelona com M. Soriano, J. Gibert Queraltó i A Rocha, on com era de costum van brillar amb força diferència els metges catalans, sobretot els de l'escola de medicina del Dr. Agustí Pedro i Pons. Es desconeix si el doctor va assistir al congres al coincidir amb la clausura del curs de la Reial Acadèmia de Medicina de València, podria ser que acudís i marxés abans per passar de camí a València. Amb motiu de la reunió nacional es va procedir a renovar la junta directiva de la Associació de Medicina Interna i es va escollir president al Dr. Agustí Pedro i Pons, al Dr. Gibert Queraltó i al Dr. Balcells tot de Barcelona per a la nova junta, per la seva reputació dins el camp de la medicina interna³³⁵.

IV congres internacional de Psicoteràpia³³⁶

A finals d'estiu de 1958, i al mateix estiu venia l'època de congressos, i el primer i mes important que s'estava cuinant des del febrer era el "*IV congres internacional de Psicoteràpia*" Primer de tot al febrer es va obrir el *VII seminari de Psiquiatria* que va tractar del punt de vista antropològic existencial en psiquiatria, tema que va inspirar els seminaris anteriors de la superació del psicoanàlisi per la nova antropologia no com termes antagònics si no com estadis d'una evolució de la psicologia mèdica. Per tant el seminari aquest any va servir com a preparació per al IV congres internacional de psicoteràpia. En aquest seminari van col·laborar el Dr. Sarró, el Dr. Pedro i Pons, el Dr. F.G Valdecasas i altres especialistes³³⁷.

Pel congres es van inscriure mes de 700 especialistes del mon sencer per a participar i es va fer del 1 al 7 de setembre a Barcelona organitzat per la Societat Espanyola de Psicoteràpia i Medicina Psicossomàtica. Aquest va ser

³³⁴ La Vanguardia edició del diumenge 18 de maig de 1958. Pàg: 44.

³³⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 15 de juny de 1958. Pàg: 11.

³³⁶ VVAA. *IV Congreso Internacional de Psicoterapia*. Sociedad Española de Psicoterapia y medicina Psicossomática. Núñez, 1958.

³³⁷ La Vanguardia, edició del divendres 28 de febrer de 1958. Pàg: 17.

presidit pel Dr. Ramón Sarró catedràtic de psiquiatria i medicina psicosomàtica i soci del Dr. Pedro i Pons. El tema central del congres va ser “psicoteràpia y anàlisis existencial” i es va rebre mes de 300 comunicacions, 80 de les quals van correspondre a la secció de “*Psicosomàtica i psicoteràpia*” que presidien els Drs. Carlos Jiménez Díaz de la Universitat de Madrid i el Dr. Agustí Pedro i Pons de Barcelona. La seu del congres va ser la Universitat de Barcelona i el salo dels actes centrals el paranimf per l’extraordinari nombre de congressistes que va desbordar la capacitat de la Facultat de Medicina on finalment la xifra inicial de 700 inscrits va pujar a 975 metges inscrits. Al congres van arribar diverses autoritats del tema³³⁸. Entre aquestes cal destacar als doctors Binswanger de Suïssa, Straus de EEUU, Minkowski de França, Lopez Ibor, Vallejo Najera, Marañón, Pedro i Pons i Jiménez Díaz com a màximes autoritats mèdiques de l’estat. L’acte inaugural va ser conduït pel president del congres el Dr. Sarró i el Professor Suïs Boss, president de la Federació Internacional de Psicoteràpia, figura de primer ordre mundial en el tema. Finalment al congres es van llegir mes de 400 comunicacions traduïdes a quatre idiomes amb traducció simultània i les 18 seccions van ser presidides per eminències mèdiques de la Psicoteràpia o alguna altre especialitat afí. Al marge del congres també es van organitzar concerts, visites a museus i llocs d’interès cultural i excursions a la Costa Brava, Montserrat i Tarragona³³⁹.

La inauguració va procedir com sempre sota la representació de les autoritats civils i eclesiàstiques de la regió, província i municipi que van carregar l’acte de política i publicitat del règim. Es va fer recordatori del anterior congres i es va fer un resum dels preparatius i la estructura del congres citant a les figures sobresortints de la medicina que presidien les seccions i l’extraordinari d’aquestes. Va tancar la sessió el Dr. Sarró que agrair als congressistes i parlar de la important significació del congres que anava en camí d’estimular la creació d’una federació internacional de psicoteràpia, que demostrava que anaven en camí a una nova era del reconeixement de la psicoteràpia a nivell mundial al camp de la medicina. Es va declarar inaugurat el congres i es va fer una conferència de premsa per part del Dr. Alexander que

³³⁸ La Vanguardia, edició del divendres 25 de juliol de 1958. Pàg: 16.

³³⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 28 d’agost de 1958. Pàg: 16.

va parlar de la seva aportació als Estats Units en el camp del Psicoanàlisi en la relació psicoanalista i pacient i altres preguntes que se li van anar fent per part de la premsa nacional e internacional³⁴⁰.

A finals de maig de 1959, es van fer les “V jornades Bioquímiques Llatines³⁴¹” amb una assistència de més de 600 congressistes de 15 països. Aquest congrés es va fer a la facultat de medicina i la inauguració es va fer al paranimf on com de costum hi era representades totes les autoritats civils i religioses i acadèmiques on el Dr. Pedro i Pons va estar com a catedràtic de la universitat i científic internacional, tot i que no va participar al congrés, però potser va estar d'espectador. Hi va haver representació de casi tota Europa. La direcció del congrés va recaure en el Dr. Ponz que va obrir el congrés i que va continuar el rector Torroja Miret en representació del Ministre d'Educació. La conferència inicial la va fer el professor Bonsignore de Gènova³⁴².

A principis de juny de 1959, a la Facultat de Medicina es va fer la “III Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna” que presidia el Dr. Agustí Pedro i Pons. La lliçó inaugural va ser feta pel doctor Pedro i Pons junt amb els seus deixebles la qual el tema va anar sobre els aspectes clínics i fisiopatològics de l'Epilèpsia. A la discussió va intervindre els doctors Montserrat, Sales Vázquez i Vila Badó. També a la Reunió van participar els doctors Pedro Botet, Ballús, Reigt, Magrinyà, Dalmau, Rozmán, Puigdollers, Gras, del Río, Bacardi, Serra Peralba, Masriera, Ciscar i Farreras Valentí. La representació va ser majoritària de l'escola de Barcelona del Dr. Pedro i Pons i es van anunciar més intervencions per als dies següents³⁴³. També van col·laborar als actes les escoles de Patologia mèdica dels Professors Marañón i Jiménez Díaz amb els seus deixebles però la gran majoria van ser de l'escola de Barcelona³⁴⁴.

Pel que sembla el doctor Pedro i Pons va tenir un estiu bastant tranquil al 1959 vers als seus deixebles que van anar de congrés en congrés

³⁴⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 2 de setembre de 1958. Pàg: 17.

³⁴¹ VVAA. *V Jornadas Bioquímicas Latinas : Barcelona, 21-24 de mayo de 1959* : resúmenes de comunicaciones . Jornadas Bioquímicas Latinas. Barcelona 1959.

³⁴² La Vanguardia, edició del divendres 22 de maig de 1959. Pàg: 23

³⁴³ La Vanguardia, edició del dissabte 13 de juny de 1959. Pàg: 9.

³⁴⁴ La Vanguardia, edició del diumenge 14 de juny de 1959. Pàg: 17.

d'especialitats com el congres del American College de València o el congres de cirurgia de Barcelona, on l'escola del Dr. Pedro i Pons i les representacions de Barcelona solien ser les mes nombroses, i a part les que solien brillar per la tasca e investigacions dels alumnes del Dr. Pedro i Pons.

5.4 l'època del gran “*Tratado de Patología i Clínica Médicas*”.

A principis de 1950 no solament el doctor Pedro Pons estava centrat en la revista *Medicina Clínica*, i en el fet de publicar, si no que també va ser quan va començar a confeccionar el que seria la seva gran obra el “*Tratado de Patología i Clínica Médicas*” tirant de la idea del tractat de patologia del Dr. Banyuelos que al final de la guerra no va acabar essent la idea que perseguia el doctor ni l'obra. A l'Espanya anterior a la Guerra Civil, el tractat de medicina que destacava era el “*Tratado de Medicina Interna*” del Dr. Teofilo Hernando i Gregorio Marañón. Durant la Guerra i al final, es va voler fer un altre dirigit pel Dr. Bañuelos, però aquest no va prosperar i acabar essent un reflex polític de l'Espanya del moment dins la medicina. Vist això el Dr. Pedro i Pons va decidir ressuscitar el projecte sota la seva direcció aprofitant els seus contactes, la clínica, el talent de Farreras Valentí i la seva postura avantatjada socialment, com a metge i professor i director d'una revista de medicina que començava a destacar profundament. Per tant a l'Espanya de la Postguerra es va començar a confeccionar i va acabar apareixent als anys 50 el “*Tratado de Medicina y Clínica Médicas*”. Cal dir que aquesta època va estar dominada pels grans tractats, a part del tractat del doctor Pedro i Pons hi havia las “*Lecciones de Patología Médica*” de Carlos Jiménez Díaz³⁴⁵ les quals es consideraven una transcripció mes o menys elaborada de les lliçons de classe. El tractat del Dr. Pedro i Pons va anar mes enllà i va tenir clarament una índole enciclopedista i poc a poc van anar apareixent els números. A l'epistolari del doctor sobretot a principis de la dècada dels anys 50 es veu com es multipliquen els articles enviats per professors de tot el mon que el doctor i el seu equip buiden i elaboren per al gran Tratado on les novetats van multiplicant-se i acabar sent el Tratado mes important de la segona meitat del segle XX en medicina interna en llengua castellana, la qual incloïa els països sud-americans, part d'Àfrica i Espanya. Per tant la fama que va assolir el doctor amb el Tratado va ser molt gran.

³⁴⁵ Jiménez Díaz, Carlos. *Lecciones de patología médica*. Madrid-Barcelona : Científico Médica, 1940.

Pel que fa a la seva obra escrita, durant els anys 50 es veu que son menors en nombre a la dels anys 40, però de gran qualitat sobretot amb el Tratado, on es comptabilitzen mes de 10 treballs, on solament 4 son escrits exclusivament per ell. Per tant es veu la seva col·laboració i coautoria amb autors consolidats i novells. Als anys 40 havia escrit 34 treballs vers als 50 que va fer molts menys i anar en davallada vers als seus deixebles, que excepcionalment anaven desenvolupant el ventall de les especialitats mèdiques on aprofitaven el millor moment que hi va haver, i on hi havia oportunitat d'estudiar angles i caverne patològiques que abans per la tècnica, o altres aspectes eren impossibles, i que ell va estimular. D'aquest fet el doctor va tenir molts retorns científicament en la inversió de la formació dels seus deixebles. Per tant la inactivitat científica del doctor com a investigador, va deixant pas a la del doctor com a gestor, administrador i director d'aquestes. On constantment es veu aparèixer rubricant introduccions d'obres, apadrinant articles, exercicis, de coautor i de representant la clínica, etc.

Durant aquest primers mesos de 1950 ja s'estava ultimant l'aparició del primer tom del Tratado de Patologia i clínica Médicas, cap a principis de juny va aparèixer el primer tom.

El tratado de Patologia i Clínica Médicas³⁴⁶.

El 1 de Juny de 1950, va sortir a la venta el primer tom del que seria la seva gran obra, el "*Tratado de Patología i Clínica Médicas*", el qual va dirigir sota el secretariat i redacció del Dr. Pere Farreras Valentí, i la col·laboració d'altres metges reconeguts especialistes en la medicina interna. Els primers toms a sortir d'aquesta gran obra van ser el VI dedicat a "*Las enfermedades infecciosas, intoxicaciones, enfermedades profesionales y por agentes físicos*" obra de la qual era exclusivament escrita pel Dr. Pedro i Pons, el Dr. Pere Farreras Valentí i el Dr. Surós Forns. Després va aparèixer el tom I dedicat a "*Las enfermedades del tubo digestivo, hígado, vías biliares, páncreas peritoneo y diafragma*", on va col·laborar la Escola Medicoquirúrgica de Patologia Digestiva de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau dirigida per Gallart Monés.

³⁴⁶ Pedro Pons, Agustí. *Tratado de patología y clínica médicas / dirigido por Agustín Pedro-Pons ; secretario de redacción: P. Farreras Valentí*. Salvat, Barcelona 1950-1958.

En un termini mitjà cada tom tenia 1.100 Pàgines amb una gran riquesa de vivències pròpies i moltes figures il·lustratives. No es va presentar com a compendi o enciclopèdia de les malalties, si no com un manual per transmetre coneixements amb el màxim d'exemples possibles, la opinió de les escoles, dels equips i de les persones que hi col·laboraven. El editorial que va treure l'obra va ser Salvat Editores i va ser impresa en molt bona qualitat amb bon paper, i amb el màxim possible de figures a tot color, ben enquadrada, tal i com al doctor li agradaven els llibres. El pròleg era signat pel Doctor Pedro i Pons i argumentava un doble propòsit de l'obra, una relativa extensió sobre la creença que els manuals breus eren de mes difícil entesa que els extensos i amb multitud d'exemples; i que una drecera ràpida i fàcil eren la multitud d'exemples tant gràfics com raonats en l'exposició gràfica. També la facilitat de l'ordre dels capítols i apartats, com la etiologia, patogènia i fisiopatologia van ser clau. L'anatomia patològica era molt detallada, la simptomatologia clínica exposava la típica i la atípica amb molt contingut pràctic, el diagnòstic diferencial, també pràctic i ple de seny i experiència, acabant amb la profilaxi i terapèutica. En segon terme els fets experimentals i tècnics, donant importància a la anamnesi i semiologia clínica.

Continuant amb la bona recepció de l'obra i l'èxit que estava tenint, al 1951 va sortir el tom III dedicat a "*Enfermedades del aparato respiratorio, diafragma y aparato locomotor*", on va col·laborar el Dr. Manresa Formosa, especialista en aparell respiratori, el Dr. Roset Coll, els radiòlegs Bajot Pena i Vilaseca Sabater, el al·lèrgic Frouchman Roger i el pioner de la reumatologia espanyola junt al Dr. Pedro i Pons dins la Clínica Mèdica A. el Dr. A. Pere Barceló. En aquest tom es va donar molta mes importància a la iconografia radiològica, que era ja molt acreditada pel diagnòstic per a les malalties pneumològiques com reumatològiques.

Al 1952 va sortir el tom IV dedicat a "*Las enfermedades del sistema nervioso, neurosis y medicina psicosomática. Enfermedades mentales*", i es el tom junt amb el de les malalties infeccioses on es veu mes l'experiència del Dr. Pedro i Pons pel seu domini clar de la neurologia, i la seva forma senzilla d'explicar-la. Aquest va ser considerat un tom d'important qualitat clínica que va comptar amb molts recursos didàctics i capítols anatòmics i fisiopatològics per

una matèria qualificada de complicada. Sarró Burbano i Montserrat Esteve van escriure la part del tom dedicada a les neurosis i malalties mentals en general, incorporant-se Sales Vázquez en la segona edició de 1960.

Al 1953 va sortir el tom V dedicat a *“Las enfermedades de la sangre y órganos hematopoyéticos y glándulas endocrinas”*, tom del qual al principi va ser col·lectiu, però a la segona edició va ser obra exclusiva d'en Pere Farreras Valentí essent el primer gran tractat espanyol d'hematologia clínica moderna amb més de 800 pàgines escrites per Farreras, que també havia redactat les malalties del diafragma del tom I i molts capítols dels toms IV i VI, a part de ser el secretari de redacció de l'obra en conjunt. Cal dir que Farreras durant aquest període participava en la secretaria de redacció de la *revista Medicina Clínica* i era també immers en la traducció de l'obra *“Domarus”*.

L'últim tom a sortir, i amb bastant retard, va ser el Tom II, dividit en dos llibres al 1958, i després d'haver-se ja reimprès diverses edicions dels anteriors, corregit i ampliat. Aquest tom era dedicat a *“Enfermedades del corazón y grandes vasos. Enfermedades de los vasos periféricos”* on va participar Gibert Queraltó, Ciscar Rius, Pedro Botet i Ferran Martorell que va redactar tots els capítols angiològics. La segona part de l'obra, el segon llibre era dedicada a *“Enfermedades del sistema urinario, metabolismo y enfermedades alérgicas”* escrit per Josep Alsina Bofill, Antoni Puigvert, Gerardo del Río i Nicolau Magriñà, Nefrologia i Urologia per Taverna Torm, Jordi Gras i Josep Maria Puigdollers, i Surinyach i Frouchman sobre malalties al·lèrgiques.

Farreras Valentí va fer de secretari de redacció fins al 1965, i va anar incorporant revisions i actualitzacions a l'obra fins llavors, però també es van incorporar a la secretaria general de l'obra a partir de llavors de A. Codina Puiggròs, M. Foz, A. Nadal, JM. Puigdollers, G. Del Rio, C. Rozman i J. Vila Bonet, ja que la evolució ràpida dels coneixements imposar a la nova organització la necessitat d'ampliar la responsabilitat directiva de l'obra. A data de 1971 quan va morir el Dr. Pedro i Pons havien sortit a la llum cinc edicions del tom I, quatre del III i del V, tres del II, i del IV i VI. A partir de llavors i mort també Farreras Valentí, va assumir Ciril Rozman la direcció de l'obra nomenat pel Dr. Pedro i Pons, i alumne avantatjat del Dr. Farreras Valentí, fins quedar

poc a poc obsolet el model de l'obra. Al 1978 va ser la darrera edició i va ser vigent a tots els territoris de parla castellana com un manual clau en medicina interna. La última publicació de l'obra es faria al 1980 amb la majoria d'autors ja difunts i gairebé tancada una generació.

Sobre l'obra en general es pot parlar de l'evolució de la medicina catalana que veiem a la tesi. El tractat sorgeix a l'època d'or de la medicina catalana, on escriuen i col·laboren molts autors transcendents en el naixement de les especialitats mèdiques que encara no eren ben definides, i menys a l'estat espanyol, tot i que ja existia a Catalunya molts perfils i espais propis d'aquestes especialitats, com la Neurologia i Endocrinologia, les especialitats de pulmó, cor i digestió. Com a entrades fortes i sonades es pot parlar de la Reumatologia i la Hematologia. Algunes d'aquestes branques van evolucionar a especialitats molt importants actualment, com la nefrologia, l'hepatologia i la cardiologia. Per tant es veu una evolució paral·lela a la feina del doctor Pedro i Pons a la Càtedra, que com a mestre dirigia una orquestra d'alumnes que va anar projectant i es van anar fent grans amb l'ajut del mestre, i que a la vegada van donar molta fama al mateix, i els va empenyar a obrir aquests camins. D'aquí que van quedar com a pioners o pares de l'especialitat a l'estat espanyol, i internacionalment van contribuir molt. No va ser fins als anys 70 que la medicina va evolucionar tècnicament bastant amb les noves tècniques d'imatge, i va anar quedant endarrere moltes tècniques del manual, junt amb la nova generació d'alumnes dels autors que encara el van utilitzar.

Per tant cal parlar que aquesta obra va ser l'obra mestre del Dr. Pedro i Pons i de la seva escola, donant prestigi internacional a la medicina catalana. També va condicionar amb l'obra la base formativa dels metges i grups hospitalaris durant més de tres dècades, en la forma de fer de la clínica del Dr. Pedro i Pons. Per tant l'obra té molta i indiscutible importància històrica i va emmarcar aquells anys daurats de la medicina catalana com a puntera i de primera divisió internacionalment. El doctor va saber aprofitar el talent dels seus alumnes i col·laboradors, i els va engranar com en tot, però en l'exemple del tractat es deixa constància gràfica en una gran obra sota la seva direcció, que va marcar una fita a la medicina que durar fins que l'obra quedava obsoleta i van anar desapareixent els autors. També es l'exemple de l'efervescència a la

Clínica Mèdica A i el prestigi i professionals que allà treballaven o es formaven, per tant la gran obra vital del doctor va ser la de descobrir el talent i fer-ho aflorar, donar-li cobertura dins la seva escola, i aprofitar la seva fama per a projectar-lo, arribant a ser els seus col·laboradors grans i reconeguts metges internacionals i col·laborant al mes alt nivell gràcies a aquesta cobertura. La figura màxima que va donar l'escola del Dr. Pedro i Pons va ser la de Farreras Valentí amb una influència gran, que va engrandir la capacitat de l'escola amb la seva base de formació que era germànica amb mestres com Rohr, i que completava amb l'apertura francesa del Dr. Pedro i Pons que també tenia les formes de fer de l'escola germànica. Farreras es postulava com el continuador d'aquesta escola que quedar orfe al morir en plena època daurada, i acabada de decapitar amb la jubilació forçosa del doctor al 1969. Un dels grans èxits de la clínica va ser la capacitat de fer-se gran esgotant els escassos mitjans, la investigació portada al laboratori universitari de les hipòtesis experimentades a la pràctica clínica, i engrandides amb nombrosos col·laboradors externs i la formació dels interns, amb un aprofundiment indiscutible. Això va portar a l'obra del Tratado i la revista Medicina Clínica.

Al 1950 des de que va sortir el primer tom (tom VI) del "*Tratado de Patología i Clínica Médicas*", no va parar de rebre felicitacions, entre elles podem destacar la del Dr. Esquerdo, agraint la riquesa del contingut del llibre i la seva utilitat. Com a antic mestre del doctor Pedro i Pons es va mostrar molt orgullós de la culminació de la carrera d'aquest tal i com li va predir al seu pare Tomás Pedro Juan, i que Barcelona i Catalunya estaven d'enhorabona al ser el primer tractat mèdic complert ofert per un metge català.³⁴⁷ Les felicitacions van anar arribant durant tot l'any i els posteriors reportant mes fama al doctor Pedro i Pons que dirigia l'obra i va ser la seva obra mestra.

Encara al novembre de 1951 era vigent el tractat de medicina interna del Dr. Prof. Bañuelos. La obra sembla ser que en l'època dels tractats on va entrar amb força el doctor Pedro i Pons, es va anar actualitzant. El doctor va rebre una carta del Prof. Dr. J. Casas en referència a la correcció del capítol de malalties de l'aparell locomotor, del qual en aquell any ja havia sortit el segon

³⁴⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D11) 11/11/1950 Carta del Dr. Esquerdo al Dr. Pedro i Pons felicitant-ho pel tractat de Patologia i Clínica Médicas.

volum. El fet de poder participar en aquesta obra li reportava beneficis, com el fet de l'acord amistós amb l'editorial de dit tractat per a poder el Dr. Agustí Pedro i Pons utilitzar les figures que volgués de la sexta edició anterior d'aquest tractat, i del qual probablement alguna que altre la utilitzés per al seu propi tractat, el qual cada any durant els anys 50 va anar apareixent un volum darrere l'altre amb una diferencia brutal respecte al de Bañuelos en el que havia treballat des dels temps de la guerra, i fins i tot havia servit per temes polítics.³⁴⁸

Als anys 50 el doctor Pedro i Pons estava immers en treballs editorials, sobretot en col·laboracions en la revista *Medicina Clínica* i en el *Tratado de Patología i Clínica Médicas*, que des de que va sortir el primer volum a la llum, no va parar de rebre elogis³⁴⁹.

A l'abril de 1952 la obra del *Tratado de Patología i Clínica Médicas* del Dr. Pedro i Pons va ser considerada per l'*Instituto Nacional del Libro Español* com un dels 50 llibres de l'any millor editats. Aquests 50 llibres competien en concurs públic pel millor llibre editat i no va ser fins al 20 de Juny de 1952 que es va donar a conèixer el resultat del concurs organitzat per la *Feria Oficial e Internacional de Muestras*, a través del Instituto Nacional del Libro Español. Va sortir premiat el *Tratado de Patología i Clínica Médicas* del Dr. Pedro i Pons entre els 4 millors d'aquell any, i l'obra començava a adquirir valor afegit per la qualitat en la que havia sigut elaborada junt amb la qualitat i rigor amb que havia sigut escrita³⁵⁰.

Es a partir de mitjans de la dècada dels anys 50 quan el Dr. Pedro i Pons científicament adquireix la major fama tant per les seves obres, el *Tratado de Patología*, i la seva revista *Medicina Clínica* sota el secretariat del Dr. Pere Farreras, a la vegada que amb aspectes com la Reumatologia i els congressos internacionals on participa. Tant que li oferien publicacions com a intercanvi amb *Medicina Clínica*, li demanaven articles per a revistes, ja que el fet que sortís el seu nom indicava qualitat i fins i tot se li va oferir la direcció de

³⁴⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D16) Carta del Prof. Dr. J. Casas al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a la correcció d'un treball del Prof. Bañuelos i sobre la utilització de Figures d'un llibre.

³⁴⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 18 de noviembre de 1951. Pàg: 23.

³⁵⁰ La Vanguardia, edició del divendres 20 de juny de 1952. Pàg: 12.

publicacions de a fora de Barcelona com la “*Revista de Traumatologia y Cirugia de Urgencia*” de Madrid, la qual va rebutjar, però es desconeix si va col·laborar amb algun treball. Tot apunta a que no³⁵¹.

El 10 de novembre de 1954, es van donar a conèixer una altre vegada la llista dels 50 llibres millor editats de l'any, on el Tratado de Patologia i Clínica Médicas del Dr. Pedro i Pons novament estava al llistat i va ser premiada, fet que tom darrere tom l'obra anés agafant molta fama i prestigi per el complerta que era l'obra i el ben editada formalment que estava, accelerant ventes³⁵².

A finals de maig de 1957, es va filtrar una entrevista al president del Brasil Kubitschek el qual era polític i metge de formació el qual va incrementar la industrialització de Brasil sota el seu mandat. A l'entrevista es parla dels pactes bilaterals entre Brasil i Portugal i Brasil i la possibilitat d'entrar a la OTAN com esclavó entre Amèrica i Europa. També parla de les precarietats del seu país i d'estratègies per suplir-les amb el projecte econòmic i industrial amb base de motor a Brasília per a fer gran el Brasil, es a dir a revitalitzar energies a base de la economia i industrialització. En aquesta entrevista fa èmfasi a la queixa de professors i catedràtics de medicina brasilers a Lisboa que parlaven d'una espècie d'aïllament de la intel·ligència europea on s'afirmava que els únics grans textos de medicina europea, alemanya, o suïssa no arribaven, ni tant sols els portuguesos. Solament manipulaven els tractats de Jiménez Díaz i sobretot els texts de Pedro i Pons i les revistes tècniques espanyoles³⁵³. Sembla ser que Portugal al ser al costat d'Espanya també vivia cert aïllament d'Europa i acabava feia poc de sortir també d'una dictadura i només era fàcil aconseguir llibres espanyols per ser veïns. Les obres estrangeres eren complicades d'aconseguir i Brasil també vivia en un mig subdesenvolupament i les obres americanes també eren complicades al viure rodejada de països amb influència espanyola sobretot per l'afinitat del idioma. El Tractat del Dr. Pedro i Pons per tema idiomàtic i riquesa de l'obra es va estendre ràpidament per tots els països on el castellà era idioma oficial i majoritari, i a part la fama del doctor

³⁵¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D87) 24/11/1953 Carta de la “ revista de Traumatologia y cirugia de urgencia “ de Madrid al Dr. Agustí Pedro i Pons, oferint la publicació i sol·licitant col·laboracions científiques.

³⁵² La Vanguardia, edició del dimecres 10 de novembre de 1954. Pàg: 7.

³⁵³ La Vanguardia, edició del dimecres 22 de maig de 1957. Pàg: 16.

es va anar estenent per ser un tractat clau. La porta a aquestes obres probablement eren els mateixos mestres, professors i doctors que amb la seva reputació i el fet de viatjar a congressos, reunions mèdiques, organitzar els seus propis i poder tenir contactes amb companys, deixebles i amics a l'estranger, canalitzaven les novetats a les seves publicacions. Entre ells i el que més ho feia era el Dr. Pedro i Pons amb la revista "*Medicina Clínica*" i amb la seva forma de fer de projectar deixebles, sobretot a l'estranger amb estades i que retornessin i adaptessin a Barcelona el que havien vist o après. Es a dir fer que l'equip estigués en constant contacte amb les novetats. I d'aquí l'èxit de la seva gestió i fama com a mestre.

El primer dia d'Abril de 1958, es va presentar un llibre, "*la Personalidad del Enfermo*"³⁵⁴ del Dr. Julius Bauer, professor clínic de medicina del col·legi de evangelistes mèdics de los Angeles. El pròleg de dita obra el va fer el Dr. Pedro i Pons, el qual va escriure al pròleg que llibres com aquest no abundaven a pesar de la seva indiscutible utilitat. El llibre tractava de medicina integral escrit amb el més ortodox criteri hipocràtic³⁵⁵. Per tant el doctor mantenia constant relació amb altres companys del estranger i mirava de col·laborar.

A principis de 1959 hi trobem la primera evolució de la revista Medicina Clínica que després de quinze anys el Dr. Pedro i Pons va analitzar la tasca realitzada per la mateixa es va mostrar optimista i esperançat per la publicació en el futur, però començar a donar-se compte dels ràpids canvis a la medicina fet que va fer obrir-se a nous horitzons i infinites perspectives. Per tant sumat als canvis que hi van haver al 1955 amb la secció de resums de tesis doctorals, una secció d'entrevistes a 1956 i ara a principis de 1959 el Dr. Dalmau Ciria va substituir al secretari de redacció el que era fins a llavors el Dr. Pere Farreras Valentí, ja que aquest ja va assolir la seva Càtedra Universitària i no podia continuar fent-se càrrec de la mateixa. També el Dr. Ciril Rozman que havia entrat al equip de redactors va tenir que abandonar l'equip al ser absent de Barcelona i per tant la revista contemplar una altre alineació de redactors, el Dr. I. Blajot, el Dr. J. Vilar Bonet i J.M. Puigdollers. A partir de 1959 la revista pateix un debat intern sobre l'adaptació d'aquesta a les noves tendències mèdiques,

³⁵⁴ Bauer, Julius. *La personalidad del enfermo*. Modesto Usón. 1958.

³⁵⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 1 d'abril de 1958. Pàg: 14.

es van buscar mètodes d'avaluació externs i sembla ser que la revista va poder adaptar-se als nous temps fins a finals dels anys 60, en concret a 1968 que amb la mort de Farreras Valentí i la sobtada i propera jubilació del Dr. Pedro i Pons i a part els aires de transició i debilitament de la dictadura van portar-la a un altre període, el període Daimon.

5.5 Opinions sobre el treball, la medicina, el càncer i la beguda als anys 50.

A finals d'abril de 1956, el Dr. Pedro i Pons va participar en una enquesta que va fer La Vanguardia respecte als horaris de treball. En aquells dies es plantejaven al diari el fet que les peculiars característiques socials i econòmiques de Barcelona, aconsellava una revisió de la distribució de la jornada laboral tant en oficines com en comerços. Al doctor Pedro i Pons se li va preguntar si un menjar abundant al migdia tal i com era costum a la ciutat impedia la major eficiència en el treball al reintegrar-se a la feina per la tarda la qual es va interrompre pel matí. El Dr. Pedro i Pons va respondre que un menjar abundant predisposava al somni després de ser realitzada, ja que dos grans activitats simultànies com eren el treball digestiu i el professional, s'interferien i eren fins a cer punt antagòniques. La digestió no te que coincidir amb una tasca física o intel·lectual si aquesta era intensa, però era compatible amb l'esforç lleuger i habitual de molts oficis i professions. Continuar opinant que un esmorzar lleuger era mes adequat al curs d'una jornada intensiva si era precedit per un esmorzar mes complet del que es ingerien habitualment la majoria dels espanyols³⁵⁶.

A finals de febrer de 1959, la Vanguardia va fer una enquesta sobre els 20 anys de govern de Francisco Franco i es van agafar personatges il·lustres de Barcelona i se els va fer una petita biografia d'aquests 20 anys, aquestes persones van ser el president del Foment del Treball, el president de la cambra de Comerç, el president de la cambra Agrària, el president de la cambra de Industria, un sacerdot, un escriptor, un metge, un industrial, un banquer, un agricultor, un music, un jurisconsult, un escultor, un pintor i un obrer. L'article clarament orientat a publicitat del règim franquista com sempre el Dr. Pedro i Pons en la seva línia va cenyir-se a fets estrictament científics i va posar de manifest l'evolució que estava sofrint en aquells moments la medicina i la figura del metge internista. I per tant l'entrevista que se li va fer dona a entendre on era la medicina i on estava anant en aquelles dates deixant de banda el tema

³⁵⁶ La Vanguardia edició del dissabte 28 d'abril de 1956. Pàg: 19.

polític que com sempre l'astut Pedro i Pons intentava esquivar i es va centrant en lo seu. La medicina i la Ciència.³⁵⁷, ³⁵⁸.

A principis de maig de 1959, es va celebrar el dia mundial del càncer, una malaltia si no ja coneguda que una vegada superades les antigues pandèmies com la tuberculosi començava a despuntar en xifres de malalts i persones afectades i que la medicina ja apuntava. El Dr. Pedro i Pons va ser entrevistat i se li va demanar el seu parer sobre aquesta malaltia com a gran icona de la medicina i per informar als lectors de la Vanguardia sobre aquesta. El doctor va respondre com sempre senzill proper i magistralment a les preguntes sobre la identificació de la malaltia i va fer una descripció de l'etapa inicial on cap metge pot diagnosticar-la i silenciosament apareixen els símptomes amb el qual es poden estar anys les persones desenvolupant la malaltia sense saber-ho. Després va parlar de la vida del pacient i les reaccions psíquiques de les persones afectades per la malaltia i de la tasca del metge per a fer que aquestes persones no caiguin en el pessimisme i tristesa i fer humana la malaltia i que els pacients no creguin que el mal es incurable. Se li va preguntar per les estadístiques de la malaltia les quals encara es desconeixien, i també sobre si la malaltia era espontània o infecció. El doctor va parlar que aquest era el debat fonamental de la malaltia i el que calia resoldre per poder arribar a la cima de la investigació. El doctor ja deia que el càncer era un error metabòlic de les cèl·lules i no un virus i per tant ja havien fet camí a la investigació. També se li va preguntar si el aire de la ciutat, si les preocupacions o altres estímuls com els productes culturals com el tabac podien ser conseqüència de la malaltia. Ell responia que podria ser factors, però no el factor decisiu. També va parlar del diagnòstic precoç era el factor decisiu per a una possible cura de la malaltia que afirmar que es curava amb diferents tècniques quirúrgiques i tractaments que es podia millorar el poder atacar a la malaltia i tenir èxit. Per tant va recomanar els reconeixements i davant qualsevol dubte consultar al metge de capçalera. Per tant amb l'entrevista del Dr. Pedro i Pons es volia fer una crida a la població de que no es fes oïdes sordes a aquesta malaltia que començava a ser comú .

³⁵⁷ Veure Annexes Cap. 5 Figura 7.

³⁵⁸ La Vanguardia edició del diumenge 25 de gener de 1959. Pàg: 8.

A finals de maig el doctor Pedro i Pons va ser entrevistat per la Vanguardia on va parlar del Vi i el beure, entrevista motivada per les entrevistes mèdiques que havien anat fent-se i que havien tingut molta acollida pels lectors i per la gran divulgació que aquestes creaven i ensenyaven amb elles. Com sempre quan es tractava del tema nacional el doctor es centra en el tema científic, però també es pot veure l'amplitud de coneixements del doctor i sobretot la forma d'explicar del mateix que acaba enganxant al lector i a l'oient³⁵⁹..

³⁵⁹ La Vanguardia, edició del dissabte 30 de maig de 1959. Pàg: 26.

5.6 Presencia com a degà en la Visita del Ministre d'Educació Nacional i del dia de la Hispanitat.

Cap al 22 d'octubre de 1951³⁶⁰, hi va haver una recepció a la Facultat de Medicina del Ministre d'Educació Nacional el qual va ser ben rebut amb moltes ovacions i vives a Espanya i el Caudillo. El recent escollit nou Ministro va deixar clar el canvi d'actitud respecte al seu predecessor Ibáñez Martín i es declarar obert al diàleg, estudi i donar les millors solucions als problemes de la Universitat.

El ministre el Dr. Ruiz Giménez estava d'estància a Catalunya i després d'una visita al monestir de Montserrat, va visitar la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic. Sent rebut pel Governador Civil Felipe Acedo, el Rector, el Dr. Buscarons, el degà, el Dr. Soriano, i una representació de professors on entre ells era el Dr. Pedro i Pons. El ministre Va parlar de Catalunya com un territori que no havia sigut comprés del tot, i del futur projecte d'una ciutat universitària, ja que als anys 50 començava ha haver certa massificació a la universitat i calia ampliar facultat, trasllats, etc. La universitat havia tingut una gran demanda i no era capaç d'absorbir-la i calia ampliacions. La universitat que perseguia el ministre era una universitat on hi havia una nova generació d'Espanyols al servei de la Patria. Mes tard el ministre va visitar altres estances i escoles universitàries acompanyat solament pel rector i les autoritats civils on també va ser molt aclamat.

Al Juliol sobretot a partir de l'any 51 es fa gairebé rutina que el Dr. Pedro i Pons el visiti al Governador Civil en recepció, de vegades acompanyat per algun col·laborador i de vegades sol, on probablement parlarien de temes professionals i de temes internacionals i culturals tant de la clínica com de la universitat i les institucions mèdiques, on sembla ser que el Dr. Pedro i Pons en tenia molta autonomia vers al control que hi havia. Tot apunta a que probablement pel fet de tenir molt bona sintonia amb el governador i el fet que

³⁶⁰ La Vanguardia, edició del dijous 25 d'octubre de 1951. Pàg: 12.

la seva escola destaqués i fos molt reconeguda al país i al mon, fet que aportava bona publicitat al règim i al governador li beneficiava³⁶¹.

Sembla ser que aquell estiu el Dr. Pedro i Pons va voler marxar de vacances a París al setembre i va comprar un bitllet per a marxar un mes, però sembla ser que la seva ajustada agenda li va impedir el poder gaudir d'unes vacances llargues per dates i sobretot per la visita de Francisco Franco a Barcelona i va tenir que escurçar-les. Sembla ser que a París com sempre el Dr. Pedro i Pons s'evadia, allà era anònim, no era un personatge i podia gaudir de la llibertat de França, visitar antiquaris, visitar teatres, cabarets, bars, i cafès, etc. Ell es sentia un il·lustrat i allà era l'escenari adient³⁶².

Al dia de la Hispanitat de 1955, el General Francisco Franco va visitar Barcelona i va fer les celebracions allà. Per tant tota la maquinaria del règim es va posar a treballar. Es van engalanar carrers i van haver grans banys de masses per a rebre al cap de l'estat, i nombrosos actes que aquest va presidir davant de totes les autoritats i plana major de la ciutat tant civil, militar, religiosa, i acadèmica com el Dr. Pedro i Pons. No tenim constància de si va ser present a tots els actes, però es creu que va estar en alguns. I sobretot en tenim constància documental que va anar al gran sopar de gala que l'ajuntament va oferir a Francisco Franco i al cos diplomàtic hispanoamericà que va ser convidat als actes de Barcelona. El gran sopar de gala es va fer al Palau Nacional de Montjuïc a les 10:30 de la nit. Es va engalanar tot el recinte des de la plaça d'Espanya i es va congregar molta gent per a veure arribar a Franco. A l'arribada d'aquest a la porta del palau hi va haver una recepció d'honor per un regiment d'infanteria i per la Guàrdia Urbana vestida de gala. El gran saló del palau es va decorar sumptuosament amb banderes dels països americans i espanyoles i van començar a arribar els convidats amb vestits estrictament de gala. El acte i taula presidencial va ser ocupada per Francisco Franco, la seva dona i tota la representació d'ambaixadors convidats, juntament amb els representants i autoritats civils de la regió, província i ciutat i les autoritats religioses. Al sopar que va ser molt concorregut van assistir gairebé

³⁶¹ La Vanguarda, edició del dimarts 9 de juliol de 1952. Pàg: 10.

³⁶² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C40 D5) 19/09/1955 Bitllets d'avió de Air France del Dr. Agustí Pedro i Pons per viatjar de Barcelona a París i tornada.

tots els cossos diplomàtics de la ciutat, alta societat, premsa, totes les autoritats civils i totes les autoritats acadèmiques i de totes les entitats de la ciutat entre les quals hi havia el Dr. Pedro i Pons com a degà i representant de la Facultat de Medicina. A l'hora del brindis l'alcalde Antonio M. Simarro, va fer unes paraules d'elogi a Franco, i tot el cos diplomàtic congregat i els assistents. Es va parlar de la pau a Espanya, i la tasca que està fent el país de agermanament internacional, de cultura cristiana, i del positiu missatge de la Hispanitat que feia la col·laboració amb els països de parla castellana que també va elogiar. Els discursos van continuar fins al discurs final de Franco que presidir l'acte i parlar dels valors de la hispanitat, la fraternitat entre països, etc; un discurs molt polític i de cara a la galeria internacional³⁶³.

³⁶³ La Vanguardia, edició del dijous 13 d'octubre de 1955. Pàg: 9.

5.7 L'entrada del doctor als cercles culturals.

A principis dels 50 també la fama que tenia el doctor, i la seva constant presència a molts actes, cada vegada mes pel fet de ser un personatge amb cert prestigi a la ciutat, feia que fos convidat constantment a actes culturals dels quals ell en tenia molta afició com el cinema i el teatre. Un exemple el trobem per l'entitat "*Amigos del Cinema*" demanant la seva Col·laboració econòmica voluntària mensual a canvi de poder gaudir de sessions gratuïtes, accés a material cinematogràfic i invitacions a estrenes i sessions intimes de films. Aquesta entitat buscava reivindicar un cinema conscient, fora de la censura i el cinema controlat pel règim. Es desconeix si el doctor va ser aportador ja que la butlleta era en blanc, però la va conservar i potser en participar alguna vegada³⁶⁴.

Un altre exemple el trobem amb la demanda de col·laboració de l'obra del "Diccionari" (*Diccionari Català-Valencià-Balear, d'Alcover i Moll*³⁶⁵), i sobre la conferència del Sr. Moll a Barcelona, la qual al 1950 era la cinquena i era oferta per als amics i subscriptors de dita obra que cada vegada era mes gran, i es demanava als subscriptors i contribuents col·laboracions, suggeriments i peticions. Sembla ser que el doctor era dels que contribuïa a aquesta obra³⁶⁶. El Diccionari era una obra que es va iniciar a finals del segle XIX. Sota la direcció de Mossèn Antoni Maria Alcover, que educat per la seva gran afecció a la literatura popular, es va dedicar a recollir del folklore oral cançons i rondalles populars, on gracies a això va anar recollint mots i dialectes arcaics que no eren recollits en cap obra i en va iniciar una amb material de primera mà en forma de diccionari, entenenent la unitat lingüística del català pels diferents territoris. Mes tard, va fer una mena de xarxa de corresponsals per a recollir mes mots i paraules, i va crear una organització a casa seva on centralitzava la redacció d'aquesta obra. A principis del segle XX es va començar a formalitzar els estudis de filologia de la llengua catalana, i per tant Alcover va poder iniciar-

³⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D4) 00/00/1950 Carta impresa de " Amigos del Cinema " dirigida al Dr. A. Pedro Pons demanant la seva col·laboració econòmica voluntària mensual a aquesta associació a partir de 5 Ptes oferint uns serveis.

³⁶⁵ Iglesias, Narcís. *Els Inicis del Diccionari català-valencià-balear a través de l'epistolari d'A.M. Alcover i F. de B. Moll amb J. Calveras*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

³⁶⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D26) Pamflet del Secretariat de propaganda de l'obra del diccionari sobre la conferència del Sr. Moll a Barcelona.

se també en aquests i aportar la seva obra. Mes tard va rebre col·laboradors i agafar més empenya i l'obra va passar a formar part, i mecenada, per l'Institut d'Estudis Catalans al 1911. Fins llavors havia reunit gairebé 900.000 mots. Anys mes tard l'organització va entrar en crisi i hi va haver desavinences, fins que als anys 20 es va tornar a agafar amb força, i es va començar a redactar ja de forma definitiva. Al 1926 van aparèixer els primers fascicles, i fins als anys 30 van anar sortint, fins que va haver una gran davallada d'ajudes per al mateix i morir Alcover, i la societat va ser dissolta, essent comprades totes les participacions per B. Moll i dirigint-la ell. Amb la poca simpatia que donava la figura d' Alcover per ser crític amb el catalanisme, hi va haver un públic molt selecte, i van poder trobar ajuda de la generalitat republicana per simpaties amb Pompeu Fabra. Amb la guerra tot quedar en res fins al 1943 que es va reemprende de forma amateur els estudis filològics, i poc a poc anaven sortint algun que altre fascicle en tirades molt curtes. No va ser fins al 1950 que hi ha una embranzida forta entrant capital privat d'industrials i personatges adinerats afins a la cultura que en feien aportacions, com l'industrial Rafel Griera i Plans de Barcelona, que fou decisiu, i es va crear una comissió patrocinadora de l'obra dirigida per Maria Antonia Salvà. També es va i crear una altra comissió a Barcelona dirigida per Joan Antoni Maragall i altre a València per Nicolau Primitiu. L'organització va arrancar molt bé pel fet de atreure una gran aflluència de subscriptors que ajudaven també a l'obra com el Dr. Pedro i Pons. Fins a l'any 1962, van sortint a la llum mes de 10 volums. A l'actualitat l'obra encara es vigent, però als dies del Dr. Pedro i Pons, era molt limitada a uns cercles culturals petits i de gent benestant com era ell, i en la mes estricta intimitat. El Dr. Pedro i Pons Regionalista convençut i molt afecte a la cultura catalana, no tenia cap problema en participar en aquestes iniciatives culturals tot i estar mal vistes pel règim, es pot afirmar que els motius podien ser, una per que eren afers que feien els burgesos tradicionalment catalanistes, i per tant per estatus social on ja el doctor pertanyia; i segon per amor a les arts ja que com a gran persona il·lustrada que era i es sentia, es veia en l'obligació de fer de mecenes d'aquestes entitats culturals que tant estimava, reconeixent a boca petita la repressió i liquidació cultural del règim establert. Per tant el seu regionalisme va anar evolucionant a un catalanisme cultural mes militant i progressista, que com ja es sap va entrar a formar com part activa d'una manera especial. Però a

les alçades dels anys 50 essent un personatge ja mediàtic i icona no corria cap perill seriós i dins el seu cercle d'amics i persones on es movia dins la burgesia catalana això era el més normal com si es tractés de una religió o maçoneria amagada, el patronatge de la cultura catalana per a la seva preservació. No solament això si no les seves aficions literàries i culturals moralment el feien fer participar sovint.

Cada 23 d'Abril la diada de Sant Jordi que va ser atenuada pel règim i va passar a ser oficialment dia del llibre, el doctor Pedro i Pons en tenia molt de

protagonisme, sobretot signant llibres de la seva autoria, presentant algun que altre o recolzant companys en la tasca editorial o simplement comprant llibres per a la seva col·lecció privada de la que tanta afició en tenia. A l'any 1952 dins dels llibres que va poder adquirir el doctor, trobem un llibre del que cal prendre atenció el llibre de poesies "El Alma en Llamas³⁶⁷" de Maria Soler Baqués amb un pròleg de Pablo Cavestany de la Reial Acadèmia de Bones Lletres i amb il·lustracions de J. Rovira Soler en edició de 1948, el qual va ser dedicat per

l'autora del llibre amb una dedicatòria en català al Dr. Pedro i Pons. El llibre recopila poesies sobre els anhels i l'amor en diferents colors acabant amb el dolor suprem i la mort. El Dr. Pedro i Pons molt aficionat a les poesies sembla ser que el llibre li va agradar bastant i el conservar al seu arxiu³⁶⁸.

Respecte als ocis del doctor com sempre era sempre interessat en temes d'art pintura i cultura, i sobretot essent un personatge ja plenament

³⁶⁷ Soler Baqués, María. *Alma en llamas* : poesías [s.n.], 1948.

³⁶⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D26) Llibre de poesies "El Alma en Llamas" de Maria Soler Baqués.

públic, sempre era convidat a presentacions, inauguracions, etc. Fins i tot artistes es dirigien al doctor com el Prof. Armand Gosz convidant al doctor a alguna exposició privada o informant de la possibilitat de que pugui adquirir alguna obra. Tot i que als anys 50 no va ser l'època en el doctor va donar més llum verda a satisfer els seus ocis, per evidentment motius de treball³⁶⁹. També sense tanta relació als seus ocis però sí a les necessitats de mobilitat i potser també una mica d'ostentació el fet de formar part el doctor d'un llistat per a poder adquirir un vehicle de gama una mica més alta i la burocràcia complicada per a poder adquirir-ho.³⁷⁰

També al 1953 i gràcies a un document de l'arxiu, es pot entendre la relació del doctor amb la alta societat barcelonesa, sobretot per que era metge de molts membres. Entre ells podem fer esment a la família Godó de la qual era metge, família de la qual era i es vinculada a la Vanguardia i el món empresarial. D'aquí que el doctor sigui tant mediàtic i cuidat per la premsa d'aquest mitjà i podes participar i aclamat per les altes esferes de Barcelona de la qual va rebre molts pacients i potser amb aquesta família en concret en tingués certa amistat³⁷¹.

Com ja s'ha parlat abans, el doctor Pedro i Pons ja era tot un personatge de les altes esferes Barceloneses, no solament pel seu ofici i càrrec, si no també pels pacients que tenia i ser el metge consultor més famós de Catalunya i molt respectat a Espanya i al món. Per tant ell ja participava de la vida barcelonesa dins aquest cercles, es més ell era part organitzadora moltes vegades amb els congressos i diades mèdiques on sempre hi havia una part cultural per als assistents.

També les aficions del doctor van ajudar molt, la passió pel teatre els espectacles i la bibliòfila van ajudar molt a una persona que ja famosa de per si per la seva professió es deixava veure en aquests esdeveniments, i en

³⁶⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D33) 00/00/1953 Carta del Prof. Armand Grosz, Artista dirigida al Dr. A. Pedro Pons en una targeta de presentació manuscrita i un sobre del hotel Viena, salutant-lo i referent al tema de si està interessat en uns olis o taules de pintures.

³⁷⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D53) 00/00/1953 Esborrany de carta manuscrit en una quartilla del Prof. Dr. Agustí Pedro Pons al Sr. Crespo en referència a l'adquisició d'un vehicle.

³⁷¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D18) Quartilla manuscrita del Dr. Agustí Pedro i Pons amb els seus honoraris per una consulta al seu despatx.

participava activament. No cal oblidar que el Dr. Pedro i Pons es creia un il·lustrat i afrancesat burgés per tant ell es movia en aquests cercles quan la professió el deixava cert marge.

Un exemple del cercle on ell es movia el trobem al banquet homenatge que es va fer al crític teatral del diari de Barcelona Enrique Rodríguez Mijares. Enrique Rodríguez era un crític de teatre i actualitat molt respectat a Barcelona per les crítiques i articles que feia, principalment al diari de Barcelona i els seus amics, companys i coneguts del món del teatre sobretot a la ciutat, i van decidir de fer-li un banquet homenatge el dia 12 de maig de 1953 al Casino Restaurant del Parc de la Ciutadella. Es va fer una llista i es van anar subscriuint persones properes al crític la qual en mode d'homenatge, simpatia i amistat per l'encert, la constància, i la valentia de les crítiques teatrals. Aquesta llista es va fer pública als mitjans. Rodríguez Mijares feia crítiques equànimes sense faltar a comentar l'actualitat escènica, i evocar als mèrits del passat teatral i advertir la varietat de tons i estils del teatre, el qual aquesta vida escènica ve a ser una cosa consubstancial de la vida d'un país i la cultura del mateix. Per entendre l'homenatge al crític i en certa forma la codificació dels motius pels quals va ser homenatjat Rodríguez Mijares, cal anar a revisar com va quedar després de la guerra les arts escèniques i sobretot a Barcelona. Les quals disten molt del missatge oficial del règim, i les paraules del crític solien anar amb doble sentit. D'aquí l'admiració que els aficionats al teatre i la cultura li devien per la valentia d'escriure això.

Referent al teatre a la Barcelona Franquista³⁷², cal dir que els criteris de censura que el règim va imposar van venir per la jerarquia eclesiàstica. El franquisme va fer seu el talant moral de la dreta tradicional i la censura, i va mantindre tot el que va poder aquests criteris desconsiderats per les classes mitjanes, i que feia que l'església perdés la seva posició privilegiada. Els criteris de la censura contenien aspectes ideològics, polítics i d'ordre moral segons el dogma catòlic, que durant el primer franquisme van ser aplicats mecànicament e inflexiblement damunt autors, obres, generes i diferents manifestacions

³⁷² Padullés, Xavier. *Les Companyies del teatre independent a Barcelona durant el franquisme* / Xavier Padullés i Paricio ; directora de la tesi: Immaculada Julián González. *Tesi doctoral* - Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art, 2002.

teatral. Per tant la censura va començar a actuar primerament pels autors que tenien relació amb l'època republicana, com podien ser Lorca i Casona tant vius com morts o silenciats, que eren identificats amb la etapa nefasta del període segons el règim. Tot i que l'esperit e influències d'aquests autors va romandre tot i que amagats per altres i assumien l'herència. Exemples son l'obra "Candela" del poeta Jose Antonio Ochaíta i Rafael de León, que va ser adaptada per Maria Fernanda Ladrón de Guevara i que va ser estrenada al 1941 al Teatre Romea, un dels teatres preferits pel Dr. Pedro i Pons al que era molt assidu. Segons M. Junyent aquests autors seguien la línia que va marcar el teatre de Garcia Lorca i Alejandro Casona amb el pessimisme, el materialisme i els reflexos idealistes i espirituals que enlluernaven al públic amb la novetat, portant-los per camins de perversitat i corrupció etc. Tot dins el gènere que podia ser comèdia, drama, etc; sempre les crítiques acabaven justificant que el nou règim els havia fet que la societat anés millor, etc. Escenes que poguessin fer tremolar els ciments de l'ideal familiar del franquisme, o diàlegs crus amb males intencions tampoc eren ben vistos, i qualsevol manifestació de desig carnal, que actualment podríem dir que son recursos bàsics a qualsevol obra teatral. La paradoxa ve que durant els primers anys de la postguerra en que sorgeix un petit sector intel·lectual d'origen universitari el qual reivindica la tradició cultural del caràcter liberal que hi havia abans la guerra, els quals valoraven positivament a l'autor Lorca entre altres aspectes. No va ser fins al 1943 que Nestor Luján ja va defensar obertament el concepte de Lorca com a concepte de teatre poètic oposat al teatre en vers d'Eduardo Marquina. La posició de Luján era bona i havia representat ja durant la segona meitat dels anys 40 "*Bodas de Sangre*"³⁷³, "*Yerma*"³⁷⁴ i "*La casa de Bernarda de Alba*"³⁷⁵. "*Bodas de Sangre*", va ser representada pel "*Grupo de Teatro Estudio*" patrocinats per l'empresari José Maria López Llauder al 1946 al Teatre de Barcelona; gràcies a la intervenció del governador civil, i un delegat del govern que treballava en censura autoritzant-ne la funció per ser de caràcter privat, i s'accedia amb rigorosa invitació adreçada a socis i membres del grup de teatre. Per això moltes vegades tal i com es veu a l'arxiu aquestes invitacions i

³⁷³ García Lorca, Federico. *Bodas de sangre*. Castalia, cop. Madrid 1999.

³⁷⁴ García Lorca, Federico. *Yerma : poema trágico en tres actos y seis cuadros* . Alianza, Madrid 1998.

³⁷⁵ García Lorca, Federico. *La Casa de Bernarda Alba* . Espasa Calpe, Madrid 2008.

subscripcions li arribaven al Dr. Pedro i Pons. Pel que fa a “Yerma” protagonitzada al Teatre Barcelona per Ana Mariscal, actriu a Raza i per tant actriu del règim, va ser interpretada pel Teatro Experimental en una sessió privada per a autoritats, persones afins i premsa de estricta etiqueta dirigida per Ignacio F. Iquino, i Julio Coll. La censura on mes va filar prim va ser amb les obres que venien de l'estranger i que s'adaptaven per a representar a Barcelona on la incidència estrangera era bastant pobre. Aquest fet va fer que la crítica reprovés a la censura pels casos de moralitat, i acceptés les normes de valoració moral establertes pel règim. Les obres estrangeres de postguerra van ser durament filtrades, moltes costava entendre l'obra i fins i tot modificades. Persones molt seguidores el teatre com el Dr. Pedro i Pons si volien veure l'avantguarda del teatre, si tenien possibilitats, havien de marxar a l'estranger. En aquest cas el doctor marxava a París sovint. Les companyies privades van tendir a representar autors de caràcter comercial que no coincidien gaire amb les obres originals amb comptades excepcions, ja que el tema importat no solia ser molt profitós. Per tant per veure obres o adaptacions estrangeres calia acudir als nomenats grups de teatre de cambra de Barcelona, que de forma amateur les representaven en la mesura que podien essent grups transgressors pel que era la moral i conducta establerta. Per tant obres que omplien teatres cada nit a l'estranger, a Barcelona solien representar-se una vegada i no trobaven cabuda a cap teatre ni companyia privada, a no ser que fos per un grup reduït que interessés portar-la. A l'igual passava amb el teatre Català amb autors com Segarra etc; però aquestes obres fetes a casa les quals rebien bones crítiques, eren emmascarades i per públics molt selectes. Als anys 50 el teatre evolucionava a un nou horitzó cultural, sobretot gracies al teatre de cambra cap a un teatre mes realista i de compromís social. Per tant els amants del teatre si volien veure obres amb bona crítica havien d'entrar als cercles artístics de teatre de cambra per a poder clandestinament acudir a veure obres i autors pagats i mecenats probablement per els mateixos socis, quedant relegat el teatre per masses a una cosa molt secundaria. La crítica essent generosa amb aquestes petites obres on la censura no era tan estricta o simplement no podia accedir. D'aquí la proliferació de sales petites i petits cercles culturals dels quals participa el Dr. Pedro i Pons en el tema cultural,

sobretot en teatre i espectacles, on al tenir una posició privilegiada socialment podia accedir a aquest tipus d'espectacle i col·laborar en la seva persistència.

Per tant entenent el perquè de la fama del crític Rodríguez Mijares se li va fer el homenatge en el qual se li va fer entrega d'un pergami subscrit pels seus admiradors, i fins i tot es van posar a la venda tiquets pel banquet per a qui volgués participar en dit homenatge a un preu de 75 Pessetes el cobert³⁷⁶.

Finalment a l'acte es van sumar gairebé 300 persones vinculades directa o indirectament amb el teatre on li van fer l'homenatge on anava acompanyat per la seva dona i van ocupar la taula presidencial que era també ocupada per Urbano de las Navas representant el Sindicato Provincial del Espectaculo, José Bru, Redactor en cap del Diari de Barcelona, l'empresari Falgueras, el tenor Hipólito Lazaro, el escriptor Carles Soldevila i altres figures del teatre i la música.

Ja entrat agost del 1953, probablement el Doctor Pedro i Pons va marxar de vacances a Menorca i va gaudir de les festes de "San Lorenzo" a Alayor, ja que es va trobar el programes de festes d'aquell any a l'arxiu i sembla ser que hi podria haver anat acompanyat o amb alguna amista³⁷⁷.

També a l'agost de 1953, el doctor va ser convidat per la "*II Exposición y Feria Oficial de la Viña y del Vino Región Catalana*". La invitació va venir de la mà de Pedro Giró Romeu al Dr. Pedro i Pons en nom del comitè executiu de la fira per al 15 d'octubre de 1953 a Vilafranca del Penedès. El doctor gustosament va voler participar de la fira en tant que li agradava col·laborar amb temes culturals i mes si eren regionals, i va preparar una conferència titulada "*El arte y la ciencia del beber, cara y cruz de la enologia médica*". Aquesta fira va ser molt sonada ja que sembla ser que va ser de les primeres després de la guerra en presentar la denominació d'origen regional obertament per al mercat interior, i sobretot exterior de Catalunya. La fira comptava amb el recolzament del Govern per que tingués aquest marcat caràcter regional i els diferents aspectes que representava a la regió, la vinya i el negoci del beure,

³⁷⁶ La Vanguardia edició del dimecres 13 de maig de 1953. Pàg: 17.

³⁷⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D39) 08/08/1953. Programa imprès de les Festes de "San Lorenzo" del ajuntament d'Alayor, Menorca, de l'any 1953.

que va permetre que hi podessin estar representats els interessos vitivinícoles de les províncies catalanes que presentarien la seva riquesa del patrimoni vinícola de cada zona. La presència del Dr. Pedro i Pons a la fira va venir per coincidir amb el dia del metge i els vitivinicultors volien donar la imatge de que venien un producte saludable i van convidar a tots els metges possibles de la zona, i per tant necessitaven a un metge de renom per a que parlés del vi i la medicina³⁷⁸, ³⁷⁹, ³⁸⁰. Durant la fira hi va haver tasts de vins, estands amb mostres de moltes comarques i regions de Catalunya i premis d'art etc.

L'any 1954 va començar per al doctor donant llibertat a les seves aficions, en aquest cas per afició dels llibres antics i l'art. En concret es conserven diferents catàlegs i butlletins de llibres antics, moderns, rars i curiosos. El doctor en rebia catàlegs a casa seva i a part era molt freqüent que fos vist en antiquaris i llibreters de la ciutat de Barcelona. També era habitual que quan anava a París visités les llibreries franceses dels antiquaris llibreters, en concret coneixem la llibreria "*Amateurs*" de Gibert Jeune que enviava un catàleg titulat "*Etranges 1954 Coix de Beaux Livres*" de llibres bells i extraordinaris³⁸¹. A Barcelona podem destacar les llibreries "Cervantes i Canuda" de Ramón Mallafré Conill on comprava habitualment i li enviaven llistats d'obres per ordre alfabètic amb el nom de l'autor, la obra, un petit resum de la mateixa, l'any de publicació, el tipus d'enquadració i el preu de venda³⁸². No solament comprava llibres antics i vells que eren els seus preferits, si no que també era a l'última d'obres contemporànies, i en vista de ser publicades que fessin referència al teatre o literatura com la enciclopèdia "*Medio Siglo de Teatro en Barcelona*" amb biografies arguments, crítiques, efemèrides, curiositats, etc; de les obres de teatre realitzades a Barcelona des de principis de segle fins al 1950 i probablement motivés mes tard al Dr. Pedro i Pons a mecenar la obra de la Historia del Teatre Català³⁸³. Altres llibres que li van

³⁷⁸ La Vanguardia, edició del dijous 6 d'agost de 1953. Pàg: 18.

³⁷⁹ La Vanguardia, edició del dimecres 14 d'octubre de 1953. Pàg: 13.

³⁸⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D10) 00/10/1953 invitació i programa al Dr. Agustí Pedro i Pons de la "II Exposición y Feria oficial de la viña y del Vino".

³⁸¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D48) Catàleg de llibres imprès de la llibreria d'Amateurs "Gibert Jeune" de Paris de 1954.

³⁸² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D74) 00/00/1954 Catàleg butlletí de llibres antics, moderns, rars i curiosos N° 9 del any 1954 de les llibreries "Cervantes y Canuda".

³⁸³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D24) 00/00/1954 Publicitat impresa de la enciclopèdia "Medio Siglo de Teatro en Barcelona".

suggerir subscriuré van ser per a la nova col·lecció “*Lletres*” d’Albertí Editor amb una antologia de la novel·la actual³⁸⁴. També el doctor Pedro i Pons era aficionat a la pintura, sobretot la pintura barroca i referent a la literatura i molt al gravat també molt comú als llibres. Però obert a altres estils, i en tant de freqüentar antiquaris i fer amistats amb el cercle, era convidat a subhastes d’art, i per tant també sabem que adquiria obres d’art que li cridaven l’atenció. Un exemple el trobem a la Sala “*Mauricio Vilomara*” i la “*Llibreria Central de Barcelona*” que informaren al 1954 al Dr. Pedro i Pons d’una subhasta informant com aniria, i que a l’exposició podrien veure la qualitat i estat de les obres, les quals es pagaven al comptat després de ser subhastades amb preus de sortida des de 50 a 3.000 Pessetes. Aquesta exposició comptava amb pintures d’Angels Casals, Llauradó, Domingo Estublié, Pujol Gubert, Santiago Russinyol, Marsillach, etc^{385, 386}.

Amb el fet de la fama del doctor com a personatge públic i lligat a les seves aficions, al gener de 1954 va ser convidat al Club de divulgació literària i a les vetllades de teatre íntim de l’*Orfeó Gracienc* a l’avinguda José Antonio 812 de Barcelona. Per tant li demanaven entrar al cercle d’aquest teatre per l’estrena de l’obra de la *Institució Teatral Claramunt* sota la direcció d’Esteve Polls, on interpretaven l’obra “*El Casinet dels Morts*” de Feliu Aleu dins el que eren les vetllades de Teatre Íntim. Com s’explica abans era la forma de poder-se fer teatre sense que la censura entrés de ple, i per tant es demanaven adhesions de persones intel·lectuals per a les dues manifestacions culturals de teatre i literatura, demanant les dades per a reservar la butaca numerada la qual es reservava darrere la butlleta³⁸⁷.

També la Fundació “*Marqués de Urquijo*” que portava el “*Instituto de Farmacología Española*” va voler obsequiar al Dr. Pedro i Pons un llibre homenatge de Ramón i Cajal editat per l’Institut Karolino d’Estocolm amb motiu

³⁸⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D61) 00/00/1954 Paper publicitari imprès de la nova col·lecció *Lletres* de Albertí Editor.

³⁸⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D69) 12/00/1954 Carta de la sala Mauricio Vilomara i la llibreria Central de Barcelona al Dr. Agustí Pedro i Pons informant dels quadres a subhasta exposats a la sala amb un llistat de les obres, en concret 40.

³⁸⁶ L. Abellán, Manuel. *Medio siglo de cultura (1939-1989)*. Rodopi, 1990.

³⁸⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D18) 16/01/1954 Carta publicitària en forma de díptic del club de divulgació literària i les vetllades de teatre íntim que es van fer al Orfeó gracienc i a l’avinguda José Antonio, 812 de Barcelona.

del centenari de Santiago Ramón i Cajal, com a obsequi molt limitat que l'institut volia compartir solament entre metges il·lustres que treballaven en temes afins a Ramon i Cajal³⁸⁸. També va ser convidat a la inauguració de l'exposició "*El Libro Alemán de la Postguerra*"³⁸⁹ amb una postal del consol general de la República Federal d'Alemanya i l'associació d'editors i llibrers d'Alemanya que organitzaven l'exposició a la Biblioteca Central de Barcelona el dia 20 de Gener de 1954 a les 19 hores³⁹⁰.

Altre exemple de la figura del Dr. Pedro i Pons com a persona famosa i pública també va venir de donar recolzament al Hockey i l'esport en una entrevista al diari "*La Prensa*" de Barcelona on li van fer un qüestionari de preguntes amb motiu del campionat mundial d'Hockey Patins on també la van fer el Dr. Caralps i el Compte D'Arruga. Se li va preguntar que li semblava el Hockey patins com exercici esportiu, si havia vist algun partit i en cas que no si hi aniria, i quins eren els punts de contacte entre la ciència i l'esport. Sembla ser que hi va participar en l'entrevista, però no ha sigut possible recuperar-la³⁹¹.

A part de la seva creixent presència als mitjans i actes culturals ben seleccionats pel doctor per la seva fama, la seva feina i rutina va continuar com sempre.

A principis de març de 1954, i essent en la discreció del que eren els cercles culturals del teatre i literatura catalana, el doctor que era admirador i metge de Josep Maria de Sagarra, va participar a una iniciativa per homenatjar a l'artista. Homenatge del qual va anar boca orella. Josep Maria de Sagarra va ser un dramaturg molt popular i membre destacat de l' *Institut d'Estudis Catalans* i la Reial Acadèmia de Bones Lletres, que com ja abans es parla, funcionaven dins de cercles de persones reduïts en la més estricta discreció i de les quals moltes d'elles eren persones amb poder adquisitiu o cert poder

³⁸⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D60) 03/01/1954 Carta mecanoscrita del " Instituto de Farmacología Española (Fundación Marqués de Urquijo) " dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a si vol rebre al llibre homenatge de Ramón i Cajal editat per l'Institut Karolino d'Estocolm.

³⁸⁹ VVAA. *El Libro alemán en la postguerra: Exposición. Índice de libros y editoriales*. Bösenverein Deutscher Verleger-Otto Lembeck, 1954.

³⁹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D27) 20/01/1954 Carta amb invitació per al Dr. Agustí Pedro i Pons per a la inauguració de l'exposició " El Libro Alemán de la Postguerra ".

³⁹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D48) Carta mecanoscrita de J. José Castillo del diari " La Prensa " de Barcelona en referència a una entrevista al Dr. Agustí Pedro i Pons sobre el Hockey referent als campionats mundials de Hockey patins.

social. Això no vol dir que no pogués accedir persones amb menys repercussió social, però sí amb cert nivell cultural. Igualment eren molt limitats i d'aquí que el règim o fes la vista grossa per que l'elit catalana tenia bastant poder, i en part recolzava el règim, o el tolerava sense que els hi toquessin certs privilegis adquirits.

Sagarra³⁹² venia d'una petita família aristòcrata de Barcelona amb arrels al Pallars i Tarragona. Amb 15 anys va publicar uns sonets a la Il·lustració Catalana a la Revista Universitària, i era un gran lector de Shakespeare, Plutarc, Homer, Ludovico Ariosto i Dante, adquirint una formació cultural molt solida. Essent estudiant de Dret, va formar part de la *Penya Gran de l'Ateneu Barcelonès* apadrinat per Quim Borralleras, que el va introduir a les tertúlies literàries, sobretot al paral·lel de principis de segle XX. Va guanyar la Viola d'or i Argent, els Jocs Florals i l'Englantina d'or amb diversos poemes. Llicenciat en Dret va deixar un treball a Madrid al "*Instituto Diplomatico*" i es va dedicar de ple a la literatura. A partir de llavors va destacar amb diverses publicacions i amb una obra al Teatre Romea³⁹³ "*Rondalla d'esparvers*". Va passar una temporada al centre d'Europa i va ser amic de Josep Pla, convidat a la Costa Brava inspirant les poesies "*Cançons de rem i vela*". Als anys vint i trenta va continuar recollint premis als jocs florals i altres guardons a les seves obres tant literàries com teatrals essent considerat un mite popular com el personatge que omplia el buit deixat per Frederic Soler, Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà o Joan Maragall. Conscient de la tasca que feia Pompeu Fabra, va ser dels primers en portar molta cura amb les formes del llenguatge i va col·laborar, fins i tot va revisar obres mítiques. Pel que fa al teatre va conrear diferents generes i va intervenir en la realització d'alguns musicals i obres teatrals mes famoses del paral·lel dels anys vint i trenta, i posar lletra a cançons que van ser musicalitzades per Amadeu Vives, Eduard Toldrà i Enric Morera. Just en la joventut del Dr. Pedro i Pons època en que ell gastava els seus paupèrrims estalvis en poder anar al teatre, cinema, etc; per tant l'afició del doctor a Sagarra vindria de lluny. Amb la república se li va encarregar el projecte

³⁹² Gallén, E. Gibert, Miquel M. *Josep Maria de Sagarra : home de teatre, 1894-1994*. Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1994.

³⁹³ VVAA. *Romea, 125 anys*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona 1989.

d'himne nacional català "*el cant del poble*" i va traduir obres de Goldoni Molière, i Luigi Pirandello, va fer de periodista i de crític teatral. Amb la guerra va poder fugir gràcies a l'amistat amb un cònsol Italià admirador seu i va poder salvar part de la seva família, junt amb el perill de la seva vida per fer sàtira de les FAI. Per tant era amenaçat pels dos bàndols. Va restar fora fins al 1940 vivint a França. Al retornar a Catalunya al 1940 es va incorporar de nou a la vida literària clandestina essent membre de la secció filològica de *l'Institut d'Estudis Catalans* i amb ajut d'alguns mecenes entre ells probablement el Dr. Pedro i Pons, va enllestir la traducció de la Divina Comèdia de Dant, essent reconeguda com la millor traducció d'aquesta obra a qualsevol llengua. A partir de meitat dels anys quaranta va negociar per tornar a reprendre el teatre català i va escriure diverses obres i dirigir diverses propostes "*El prestigi dels morts (1946)*", "*La fortuna de Sílvia (1947)*", "*Galatea (1948)*", "*L'hereu i la forastera (1949)*", "*Les vinyes del Priorat (1950)*" i "*L'alcova vermella (1952)*". Poc a poc decideix tornar a la literatura per temes econòmics i literaris i va anar col·laborant en mitjans com el "*Diario de Barcelona*", "*Destino*" i "*La Vanguardia*" a part d'acceptar el càrrec de conseller de la *societat General d'Autors* de Madrid que li va costar el descrèdit per part dels seus seguidors com si s'hagués venut al règim i marginat dels cercles culturals a finals dels anys cinquanta. El seu gran moment va venir al 1954 quan escriu l'obra "*Memòries*" i estrena l'obra "*Ferida Lluminosa*". A finals de la seva vida l'artista va ser bastant criticat pels seus seguidors i sobretot amb la concessió de la *Gran Cruz de Alfonso X el Sabio* que feia que es veies com si s'hagués venut al règim o fos condescendent del franquisme, però motivat a la seva supervivència, i sobretot a la seva supervivència econòmica.

El Dr. Pedro i Pons va ser un fidel admirador de Sagarra, mecenes i sobretot el seu metge i potser amic. Cal dir ja que es parla dels cercles culturals catalans clandestins que el Dr. Pedro i Pons com a tal era també vist amb cert recel de la mateixa forma que li va passar a Sagarra depenent el cercle i les persones, per també tenir fama de condescendent del règim, i les seves contínues aparicions en actes científics i algun propagandístic, el seu passat i alt càrrec. En tot cas per això Josep Pla no li tenia molta simpatia al doctor i no

el va incloure a la seva obra de catalans il·lustres, i en part va quedar en un pla molt discret i criticat dins la història i cercles culturals.

El Dr. Pedro i Pons va rebre una missiva a mode de manifest de la comissió organitzadora de l'homenatge a Josep Maria de Sagarra, la comissió era anònima però la carta venia signada per Josep Mª Cruzet i Lluís Valeri. Dins el manifest s'informava que per iniciativa de rendir homenatge al poeta, amb motiu del seu 60 aniversari, es va voler divulgar una ressonància extraordinària. La major part del nombre de signants demostraven la simpatia amb que es va acollir la idea d'homenatge que consistia en representacions teatrals, actes literaris i una subscripció que admirava l'admiració del país i crida als amics del poeta i admiradors de la seva obra^{394, 395}.

L'homenatge es va dur a terme però clandestinament dins el cercle del teatre català i per la gent que en tenia coneixement, no es va donar més ressò mediàtic.

El dia 25 de març del 54, es va estrenar l'obra "*El Misanthrop*"³⁹⁶ en versió catalana, en versos de Joan Oliver (Pere Quart), sota el patrocini de l'*Institut Français de Barcelona* i amb els actors principals, Ramón Durán i Núria Espert, amb la col·laboració de Roser Coscolla. El doctor Pedro i Pons sembla ser que va assistir³⁹⁷.

També aquell mes de març al doctor se li va convidar per part de la comissió pro monument al tenor Francisco Viñas també conegut com el fundador de la *Lliga de Defensa de l'Arbre Fruital*, per a col·laborar en dit monument amb una breu biografia del tenor i una llista dels col·laboradors amb el Baró de Viver encapçalant la llista³⁹⁸.

A principis de juny de 1954 el doctor va ser entrevistat per una revista radiofònica. on va ser preguntat sobre la vida radiofònica, a l'igual que se li va

³⁹⁴ Veure annexos Cap. 5, Figura 3.

³⁹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D32) 05/03/1954. Carta i Manifest de la comissió Organitzadora de l'homenatge a Josep Mª de Sagarra dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a la demanda de donar difusió al manifest de l'organització de l'homenatge al seu cercle.

³⁹⁶ Villalonga, Llorenç. *El Misanthrop*. Edicions 62, Barcelona 1977.

³⁹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D29) 25/03/1954 Pamflet del teatre Romea sobre l'estrena de l'obra de Molière "El Misanthrop".

³⁹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D11) 05/04/1954 Carta del president de la comissió pro Monument a Francisco Viñas encapçalada pel Baró de Viver demanant contribuir al monument.

fer a diverses personalitats. La seva crítica a la radio va arribar a altres diaris a causa de la transcendència del personatge que era. No se sap si les declaracions li van portar algun problema o benefici, però si es veu la crítica profunda com a símbol de l'estament educatiu al sistema radiofònic que va ser reproduïda a diferents mitjans. Com sempre no es va posicionar políticament i va quedar en els termes més estrictes, sense entrar ni al·ludir a la política.

El doctor va afirmar que les estacions radiofòniques donaven per lo comú un rendiment artístic per sota de les seves possibilitats, i suggeria una enèrgica acció d'higiene musical procedint al reajustament de les discoteques de les emissores. Proposava postergar la musica dolenta a la que la radio els hi tenia acostumats en referència a la tasca de les emissores privades (per matisar), i va assenyalar que creia més que mai en la seva missió després de contemplar el fracàs d'algunes emissores oficials, que eren les culpables al ser fetes sense cap disseny comercial. Va continuar afirmant que les emissores no complien cap missió educativa per les que tindrien que haver-se creat acabant amb una glosa de la missió cultural de la radiodifusió. Mitjans com La Vanguardia van subscriure la crítica i es van sumar a reclamar més nivell artístic a les emissores de radio del país³⁹⁹.

Altre afició i poc comentada del doctor era la d'anar a veure el espectacle dels *Toros*. En tot cas a l'Agost del 54, sabem que va anar a veure un espectacle bastant atípic i amb bastants incidents on va asseure amb un crític de toros de La Vanguardia, i que al seu article després de narrar tota la jornada, va comentar que els seus comentaris van donar una bona tarda de riures al doctor Pedro i Pons amb el qui va passar la jornada. Sembla ser que de vegades es deixava veure als toros i fins i tot era convidat per coneguts a passar alguna vetllada distreta⁴⁰⁰. En aquest cas el metge seria de vacances estivals a Barcelona.

Tot i tenir l'agenda més plena que mai a finals de 1954, el doctor Pedro i Pons sempre trobava lloc per als seus ocis, i en aquest cas va ser convidat a finals de novembre a veure una representació teatral titulada "*Mañana es una*

³⁹⁹ La Vanguardia, edició del divendres 4 de juny de 1954. Pàg: 22.

⁴⁰⁰ La Vanguardia, edició del dimecres 25 d'agost de 1954. Pàg: 6.

palabra” de Nora Badia interpretada per Julia Astoviza al domicili del Dr. Obiols, ja que com es comenta abans el teatre bó queda relegat a petits cercles i a entorns privats per poder esquivar la censura i control estatal⁴⁰¹.

A mitjans de juliol de 1955, van tornar les festes dels Toros a Barcelona, i com sempre el crític de Toros Federo Faroles de *la Vanguardia*, va fer el seu reportatge el qual com va fer l’any passat va asseure al costat del Dr. Agustí Pedro i Pons amb el que va passar tota la tarda, amb el qual el crític va elogiar amb la seva bona conversació i observació aguda i vàlida dins una jornada que es va qualificar d’avorrida⁴⁰².

Cap a principis de maig de 1956 es va organitzar i agrupar diverses personalitats i corporacions que volien preparar un homenatge a Santiago Rusiñol en commemoració del XXV aniversari de la seva mort. Sota la presidència d’honor de María Rusiñol de Planas, filla del pintor. Es van voler fer tres actes principals, una representació extraordinària de “*l’Auca del senyor Esteve*” una sessió literària i una gran exposició de l’obra pictòrica de Rusinyol⁴⁰³. El doctor Pedro i Pons va participar en l’iniciativa junt a un gran nombre de personalitats⁴⁰⁴.

A l’arribar Juny del 56, van arribar les festes de toros i com sempre el Dr. Pedro i Pons acudia i sempre acabava assegut al costat del periodista Federo Faroles de la Vanguardia com a comentarista de la festa. En aquest cas cal destacar que dels 4 solia seguir molt la festa i en tenia coneixement. De Faraco va comentar només veure-ho “*Ese chico es Torero*”, el qual sembla ser que va fer una molt bona temporada a Madrid, però aquell dia no va ser molt bo i va acabar amb una agafada del toro a la mà⁴⁰⁵.

A finals de febrer de 1957, es va voler fer un homenatge a l’escultor Enrique Monjo, el qual havia tingut molt d’èxit sobretot a la seva exposició a

⁴⁰¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D58) 25/11/1954 Invitació del Dr. Obiols per veure una representació teatral al seu domicili.

⁴⁰² La Vanguardia, edició del dimarts 19 de juliol de 1955. Pàg: 18

⁴⁰³ La Vanguardia, edició del dijous 3 de maig de 1956. Pàg: 17.

⁴⁰⁴ VVAA. Catálogo de la Exposición Conmemorativa del XXV Aniversario de la Muerte de Santiago Rusiñol. Museo de Maricel, junio-agosto 1965, Sitges.

⁴⁰⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 5 de juny de 1956. Pàg: 7.

Nova York, on havia sigut guardonat internacionalment. També per les exposicions realitzades als últims anys que li van portar un bon nom. Per tant com l'artista havia prestat un gran servei a Barcelona portant el nom arreu del món se li va organitzar un homenatge per part d'amics on es van sumar moltes entitats i personalitats distingides de Barcelona que signaven la iniciativa junt al Dr. Agustí Pedro i Pons⁴⁰⁶.

A l'abril el doctor Pedro i Pons com a gran amant de llibres vells i antics i essent un habitual als antiquaris va fer una comanda de llibres a José Porter Llibre i editor. En aquest cas podem veure que es va gastar un import de 28.000 Pessetes, una quantitat escandalosa per a l'època per a uns llibres molt exclusius, per a una col·lecció de llibres particular que ja començava a ser molt i molt exclusiva i ben seleccionada. A la factura es fan diferents rebaixes en alguns llibres amb imports de 500 Ptes. per exemplar i una especial pel llibre de Aguiló⁴⁰⁷. Per tant es pot fer una valoració dels escandalosos imports que es gastava en llibres antics i la gran qualitat de la seva col·lecció privada de llibres entre altres adquisicions d'obres d'art i antiguitats. També era una bona època per adquirir aquestes obres ja que moltes persones es desfeien d'antiguitats, obres i altres per necessitat i al mercat era fàcil trobar coses. El Doctor normalment solia obrir contactes amb llibreters i antiquaris per tal de que li oferissin aquest tipus d'obres les qual pegava molt bé com es pot veure.

A mitjans d'octubre de 1957, l'actor Enrique Borrás⁴⁰⁸ va emmalaltir i empitjorar greument. Tot i tenir 90 anys l'actor gaudia una bona constitució i els metges que l'atenien van poder establitzar-ho. El seu metge de capçalera era el Dr. Fiera el qual va dir que era establitzat i fora de perill, però també com a recurs d'urgència es va cridar al Dr. Pedro i Pons, que admirador del gran actor es va posar al servei de Borrás. Tot i que la avançada edat de l'actor no augurava res bo, es creia possible que pogués superar la crisi que tenia en aquell moment, i el doctor Pedro i Pons es va posar a treballar i col·laborar per

⁴⁰⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 26 de febrero de 1957. Pàg: 11.

⁴⁰⁷ Veure annexes Cap. 5, Figura 4.

⁴⁰⁸ Vila San-Juan, Pablo. *Memorias de Enrique Borrás*. AHR, cop. 1956.

allargar la vida de l'actor⁴⁰⁹. Sembla ser que van poder guanyar unes setmanes mes de vida.

El 4 de novembre de 1957, va morir l'actor Enrique Borrás, el qual era admirat pel Dr. Pedro i Pons i que va consultar setmanes anteriors abans de marxar a Oviedo a unes jornades. El dol a l'actor va fer-se al museu Teatre i es va enterrar a Badalona. Borrás tenia una edat molt avançada i portava malalt setmanes. Borrás de 94 anys va morir d'una afecció urèmica. Setmanes anteriors el gran actor de teatre va anar millorant, i els seus metges, i el Dr. Pedro i Pons que l'havia anat visitant sistemàticament, li van autoritzar a poder aixecar-se un parell d'hores al dia, però dies anteriors a la seva mort va tenir una forta recaiguda, i ell mateix veient l'hora del seu òbit va demanar els sagraments i benediccions. Amb totes les atencions que se li va donar per part dels metges i la ciència per a superar la dolença no es va poder evitar el nou atac d'urèmia, i la nit anterior a l'òbit va estar sumit en deliris constants on el Dr. Pedro i Pons va pronosticar que el pacient moriria en qualsevol moment i així va ser.

Borrás havia obtingut la medalla d'or de la Província i altres distincions, i era un actor molt estimat i respectat. Va desitjar ser enterrat a Badalona, i se li va dipositar en un nínxol provisional a l'espera de que se li construís un Panteó en el seu honor en aquell cementiri. A l'enterrament la representació institucional va ser molt important, sobretot de Badalona i Barcelona, que es van posar d'acord en com s'havia d'enterrar a l'actor. La gran majoria d'autors espanyols i sobretot actors i del teatre van enviar les seves condolences. El cadàver va ser tocat amb l'hàbit negre benedictí de Montserrat, i vetllat al museu del teatre al Palau Güell. La comitiva fúnebre va ser molt destacada en personalitats i assistents uns dels primers assistents va ser el Dr. Pedro i Pons⁴¹⁰.

A principis de gener de 1959, es va fer una recollida de donatius per a fer un homenatge a l'escultor Frederic Mares⁴¹¹ i hi va haver una recaptació de

⁴⁰⁹ La Vanguardia edició del 20 d'octubre de 1957. Pàg: 14.

⁴¹⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 5 de novembre de 1957. Pàg: 3.

⁴¹¹ VVAA. *La Vida i l'obra de Frederic Mares i Deulovol*. 1993.

104.289 Pessetes en donatius on es va publicar una llista de les persones que van col·laborar i les seves aportacions per a recollir una mica més on als tres primers de la llista eren el senyor Pedro Gual Villalbi que contribuir amb 500 Ptes; el Compte de Godó que va col·laborar amb 500 i el Dr. Pedro i Pons amb 500. L'homenatge es va acabar fent al 1960 i va quedar constància al museu actual amb nombroses fotografies i la col·laboració del Ajuntament de Barcelona, la Diputació Provincial i el director general de Belles Arts on es van recuperar 4 obres cabdals de l'obra de l'artista⁴¹².

⁴¹² La Vanguardia, edició del divendres 9 de gener de 1959. Pàg: 17.

5.8 El boom immobiliari.

Pel que fa a fora de la vida acadèmica sabem que el doctor Pedro i Pons hi tenia negocis immobiliaris⁴¹³, sobretot heretats del seu pare com el de l'edifici del carrer Cano amb Margarit de Barcelona, del qual els germans Pedro i Pons eren els propietaris. D'aquest edifici de sap que era de la família junt amb una finca rústica a Martorelles, de la qual hi havia una petita explotació agrícola. A l'alçada dels anys 50, també sabem que el doctor Pedro i Pons pel seu compte va adquirint immobles i els va llogant, comprant i venent a través d'administradors de finques o del seu propi administrador bursatil. En el cas de l'immoble del Carrer Cano amb Margarit, sabem que ho gestionava Martí Sora i M. Ubach administradors de finques en nom del doctor. En aquest cas cal parlar que a l'arxiu es conserven els rebuts amb els balanços, les inversions i despeses junt amb els guanys.⁴¹⁴ Per tant el doctor Pedro i Pons va ser bastant discret pel que fa als negocis paral·lels que tenia i sempre eren gestionats per un tercer.

També dins el mon dels negocis el doctor va tenir oportunitat de conèixer personatges rellevants dins el mon de les finances, tant per ser el seu metge, com per afinitat dins els mateixos negocis. Podria ser el cas de José Rovira Gayrís el qual estava dins el negoci de les accions de les elèctriques entre altres, i va enviar al doctor un esborrany del treball que era fent de les seves memòries.⁴¹⁵

El doctor al 1953, continuava amb els negocis immobiliaris i mirant finques rendibles o fins i tot per anar a viure o passar estades com a l'estiu i diferents immobiliàries van contactant amb ell, com la immobiliària Vda. De Ibars que li va oferir una finca a Caldetes per 2.000.000 de Ptes;⁴¹⁶ o una finca

⁴¹³ Hernández Martín, Miguel A. *La intervención del sector público en la economía y su actividad empresarial*. Universidad de Salamanca, 1988.

⁴¹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D1) 00/00/1950 Gestió del edifici del Carrer Cano amb el carrer Margarit, del qual fou propietari Tomás Pedro Juan i el qual heretar Agustí Pedro Pons i els seus Germans.

⁴¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C8 D24) 00/00/1951 memòries de Mi vida de José Rovira Gayrís dedicades a Don José Garí.

⁴¹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D6) 00/00/1953 Carta mecanoscrita del agent de la propietat immobiliària Vda. De Ibars dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a una finca situada a la part alta de Caldetes.

a Palamós i Palafrugell anomenada “Finca de Recreo” amb casa i pis del segle XVII amb xofer i jardiner i un preu de 500.000 Ptes⁴¹⁷.

Al 1955, en tot cas sembla ser que el doctor Pedro i Pons dins aquests negocis immobiliaris que feia, va adquirir una finca al carrer Besalú de Barcelona Núm 14,16,18 i 20 per subhasta entenent que la finca era buida i a la seva disposició. La finca constava d'uns habitatges, i als baixos un petit teatre que el Dr. Pedro i Pons va veure factible poder adquirir per mecenar teatre. En tot cas no estava buit l'edifici i era llogada pel sindicat “Fet i de las JONS” la qual cosa va fer que els plans del doctor fessin aigües. Sembla ser que es va solucionar tot amb un contracte amb el doctor Pedro i Pons via Pablo Galofré, l'antic administrador de finques. Els pactes van ser que es feia un nou contracte de lloguer mensual per llogar tot l'edifici a Fet i de las JONS a excepció del teatre, tenint que pagar FET i las JONS mes de 40.000 Pessetes en lloguers endarrerits. També va quedar clar que el Dr. Pedro i Pons pagaria les obres per separar el teatre del edifici, i com a compromís de justícia amb el sindicat per l'elaboració del contracte i subscripció d'aquest caldria que ell abonés a l'organització una quantitat equivalent mensual a la renta pactada, i en tot cas si volgués disposar de l'edifici caldria que facilités a FET i las JONS un local de les mateixes dimensions. Per tant sembla ser que el negoci li va sortir malament i no sabem el que va durar aquesta propietat en les seves mans. Però si es veu que anava darrere d'adquirir un teatre o sala gran per a mecenar obres de teatre, i que va ser extorsionat per FET i les JONS⁴¹⁸.

⁴¹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D7) 00/00/1953 Carta mecanoscrita del agent de la propietat immobiliària Vda. De Ibars dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a una finca situada a palamós i palafrugell anomenada “ Finca De Recreo “.

⁴¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C44 D29) 00/00/1955 Contracte i acord d'arrendament d'un edifici del Dr. A. Pedro i Pons per “ FET i de las JONS

6-El doctor il·lustrat, la icona mèdica i cultural.

Durant els anys 60 la societat espanyola es va anar transformant a conseqüència del creixement i modernització de l'economia. La població va créixer de 30 a 33,7 milions, on al 1960 es marca l'índex de creixement natural màxim de tot el segle. També es produeix un procés d'urbanització a les grans ciutats amb moviments del camp cap a les ciutats industrials¹.

Amb la relativa normalització de relacions amb altres països europeus i americans, es va iniciar el fenomen del turisme de masses procedent majoritàriament d'Europa. A la vegada va aparèixer l'influència dels nous mitjans de comunicació sobre hàbits socials, i l'estat encara va mantenir un absolut control monopolístic. Tot i això poc a poc es van anar introduint lentament conductes, pautes socials i culturals europees, provocant una relaxació del control sobre la moral pública².

Respecte a l'escolarització hi va haver un fort augment a tots els nivells. També es va desenvolupar la societat de consum amb l'accés als béns de consum, la introducció de les vacances i l'augment del temps d'oci per una part considerable de les famílies espanyoles³.

L'economia es va liberalitzar, i hi va haver un creixement econòmic intens amb força limitacions com el desequilibri territorial i les rendes per capita, molt per sota dels països europeus. L'intervencionisme de l'estat va continuar molt marcat, i va començar a entrar la tecnocràcia al govern per tal de controlar la situació que era tot i que prospera delicada.

A la vida del doctor Pedro i Pons els anys 60 van ser una època molt diferent de la dècada anterior. Fins al 1959 s'ha vist un doctor Pedro i Pons internacional, al cap d'una potent escola de medicina, un metge de renom i reputació mundial. A partir de 1959 el panorama havia canviat, i els grans mestres de tractat no poden assumir la el gran desenvolupament de les especialitats i cada vegada mes van prenent el relleu els deixebles

¹ González, Manuel-Jesús. *La Economía política del franquismo : 1940-1970 : dirigismo, mercado y planificación*. Madrid : Tecnos, DL 1979.

² Pack, Sasha D. *La invasión pacífica : los turistas y la España de Franco*. Turner, Madrid 2009.

³ Matas i Pastor, Joan Josep. *El Planteamiento del ocio en el primer franquismo en Mallorca : 1936-1960*. Jornadas Historia y Fuentes Orales 5es (1996) Ávila Historia y fuentes orales testimonios orales y escritos España 1936-1996 actas V Jornadas, Ávila, Octubre 1996 Ávila : Fundación Cultural Santa Teresa, DL 1998 84-923918-1-2 P. 103-111.

especialistes que comencen a destacar⁴. Als anys 60 l'escenari és diferent el doctor⁵ podríem dir que ja és una vella gloria i és el pare i creador, però les especialitats ja s'estaven desenvolupant, i dins la seva escola i clínica mèdica a la universitat es van creant subdepartaments que cultiven les especialitats amb metges de renom. El doctor sap de tot però no pot ser especialista en tot. Per tant es va veient que la seva participació en congressos i actes molt especialitzats ja és menor i deixa pas als deixebles que passen a la primera línia i fan més gran la reputació i creen i es formen com a nous mestres. També s'apropa la jubilació. Per tant als anys 60 el doctor passa de ser la figura científica de renom a un ciutadà compromès per la cultura.

⁴ VVAA. *Historia de la medicina catalana durante el franquismo y sus consecuencias*. Ministerio de Sanidad y Consumo, 1991.

⁵ Agustí, David. *El franquismo en Cataluña*. Madrid : Sílex, 2013.

6.1 El tarannà del professor a les acadèmies

Als anys 60 i 70 a la vida del Dr. Pedro i Pons, la majoria de les sessions científiques a les que va assistir es van centrar a la Reial Acadèmia de Medicina que presidia. El més destacable de les sessions a part de les discussions debats i fòrum, va ser les personalitats que entraven i sortien o venien convidades. Sembla ser que durant els anys 60 els alumnes del Doctor que ja eren grans metges, catedràtics, pioners o mestres reconeguts van anar ingressant a l'entitat. Per tant les activitats es van anar intensificant a l'entitat en actes com cursos, condecoracions, conferències, taules rodones, etc. El 18 de març de 1969 el doctor Pedro i Pons va ingressar a la Reial Acadèmia de Medicina de Madrid com a membre numerari i primer membre de regions, i per tant també va tenir representació allà i reconeixement a nivell nacional. El càrrec solament durar dos anys per la mort del doctor i no va poder ser molt actiu a l'acadèmia.

Cada any a finals de gener es procedia a la cerimònia d'obertura del curs de la Reial Acadèmia de Medicina sota la presidència del Dr. Pedro i Pons. A la sessió inaugural que era solemne, com era de costum, assistien autoritats i representacions oficials tant mèdiques, com de la ciutat, la regió o el país, culturals, científiques, etc. Per tant podia ser normal trobar que figuraven els degans i professors de les diferents facultats de la universitat i els més prestigiosos metges de Barcelona junt amb una nodrida representació d'estudiants. Dins l'acte sempre era llegida la memòria anual amb les tasques de la corporació. Després un acadèmic o el mateix president, feia el discurs o lliçó inaugural. Després es feia una enumeració de les tasques a fer durant el nou curs i el Dr. Pedro i Pons o alguna autoritat avanç, després o conjuntament amb ell donava per inaugurat el curs amb un discurs.

Es poden destacar les inauguracions de

1960 que a continuació de les presentacions, es va concedir el premi ofert per l'acadèmia al treball guanyador titulat "*Epidemias*" que tractava sobre la Poliomièlitis a Barcelona l'any 1958 del Dr. Coromines Bertet, i també es va

donar el premi “*Anales de Medicina y Cirugia*” amb el treball “*Desarrollo*” de Maria de la O Rodríguez⁶. La de 1961 on el Dr. Fidel E. Raurich, va fer el discurs inaugural amb l’assumpte “*Electroforesis*”⁷, la de 1966 on el Dr. Pedro i Pons va fer el discurs sobre “*El panorama de la industria farmacéutica*”^{8, 9}, la de 1968 on el Dr. Trias on va dissertar sobre “*La figura contemporània de nuestra responsabilidad moral y juridica*”¹⁰, la de 1969 on el Dr. Pedro i Pons va dissertar sobre “*La formación del Internista, de la medicina interna a la especialización*”¹¹ (on va repassar l’evolució de la medicina viscuda per ell fins els temps actuals)¹², i la de 1971 on va ser convidat el reverend Vilarrasa i seguidament a la sala d’acadèmics, va fer un discurs el Dr. Puigvert sobre el “*Recuerdos del médico viajero*”¹³ on va parlar dels seus viatges per Europa des de la II Guerra Mundial fins els anys setanta i comentava aspectes mèdics^{14, 15}.

Altres aspectes van ser l’ingrés de metges i personalitats amb gran calat a la medicina catalana, i sobretot a destacar els seus antics alumnes, col·legues i col·laboradors que ara ostentaven reputació en tant havien sigut nomenats catedràtics, havien despuntat en alguna branca mèdica, havien creat alguna clínica o eren caps visibles. També van ingressar metges que eren o no podien entrar dins el cercle de la universitat o no volien, però que eren molt reconeguts tant per les seves investigacions pel seu compte o pel seu ofici. El Dr. Pedro i Pons va voler donar capiguda a aquestes veus de la medicina que per culpa del règim al inhabilitar-los o simplement apartar-los per motius polítics, feien que aquest talent no pogués tenir veu a l’acadèmia. Això si aquests últims tenien veu, però no vot ni podien ascendir dins l’institució.

⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 2 de febrero de 1960. Pàg: 16.

⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 28 de gener de 1961. Pàg: 16.

⁸ Pedro Pons, Agustí. *Panorama de la industria farmacéutica*. Real Academia de Medicina, Barcelona 1966.

⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 1 de febrero de 1965. Pàg: 21.

¹⁰ La Vanguardia, edició del dijous 1 de febrero de 1968. Pàg: 19.

¹¹ Pedro Pons, Agustí. *La formación del Internista, de la medicina interna a la especialización*. Real Academia de Medicina, Barcelona 1969.

¹² La Vanguardia, edició del dimarts 24 de gener de 1969. Pàg: 21.

¹³ Puigvert. *Recuerdos del médico viajero* Real Academia de Medicina, Barcelona 1971.

¹⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 28 de gener de 1964. Pàg: 28.

¹⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 30 de gener de 1962. Pàg: 19.

L'acte d'ingrés solia ser també un acte solemne on com a la inauguració del curs, podia ser molt concorreguda per les autoritats civils, religioses, culturals, científiques, etc. Normalment el membre proposat a ingressar era apadrinat per un membre numerari i presentava el seu primer discurs o discurs de recepció. Aquest discurs podia ser contestat per una altre acadèmic. A continuació se li feia l'acte d'entrega de les insígnies de membre i presa de possessió del seu seient pel president de l'entitat el Dr. Pedro i Pons, i l'acte acabava amb un discurs del mateix o elogi. El Dr. Pedro i Pons podia fer abans o després de l'investidura del membre el discurs, depenent la persona. També de vegades el membre que apadrinava podia parlar, i fins i tot si hi havia alguna autoritat molt important podia també prendre paraula o copresidir l'acte.

Membres destacats que van ingressar van ser:

Al 1961: El Dr. Jorge Gras Riera amb la lectura del treball "*Naturaleza y significado bioquímico de la respuesta a anticuerpos*"¹⁶ la qual va ser bastant massiva¹⁷. El Dr. Gibert i Queraltó va fer com a discurs inicial una dissertació titulada "*El componente metabólico de la etiopatogenia de la insuficiencia cardíaca*"¹⁸ i va ser contestat pel Dr. Agustí Pedro i Pons¹⁹. El Dr. Piulachs²⁰ que el discurs d'ingrés va tractar sobre les malalties i els malalts²¹.

Al 1962: El Dr. Francisco Buscarons Ubeda²² i el doctor Fernando Martorell que va destacar en els seus estudis d'Angiologia²³.

Al 1963: El Dr. Sarró Burbano, amb molta reputació com a Psiquiatra on va pronunciar el seu discurs d'ingrés sobre el "*Sistema mecanico-antropológico*

¹⁶ Gras Riera ,Jorge. *Naturaleza y significado bioquímico de la respuesta a anticuerpos*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

¹⁷ La Vanguardia, edició del dimarts 14 de febrero de 1961. Pàg: 17.

¹⁸ Gibert i Queraltó. *El componente metabólico de la etiopatogenia de la insuficiencia cardíaca*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

¹⁹ La Vanguardia, edició del divendres 14 d'abril de 1961. Pàg: 25.

²⁰ Piulachs. *Enfermedades y enfermos*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

²¹ La Vanguardia, edició del 25 d'abril de 1961. Pàg: 21.

²² La Vanguardia, edició del dimarts 5 de juny de 1962. Pàg: 25.

²³ La Vanguardia, edició del dimarts 19 de juny de 1962. Pàg: 22.

de José Letamendi²⁴. L'acte va ser molt gran per la reputació del nou membre que va fer que la sala s'omplís i hi haguessin les millors gales. El doctor Sarró va donar pas al seu discurs i va recordar el Dr. José Cordoba Rodríguez vacant de la qual ell cobria. El discurs va ser contestat pel Dr. Rocha i finalment el Dr. Pedro i Pons va imposar la medalla acadèmia al Dr. Sarró i el va elogiar sobretot per poder tenir la seva figura a la Reial Acadèmia²⁵.

Al 1965: El Dr. José Casanovas²⁶ que va dedicar el seu discurs al tema de la funció visual i la relació amb l'art i la pintura²⁷.

Al 1966: El Dr. Moisès Broggi Valles, presentat pels acadèmics Domingo i Gómez, i va llegir un discurs titulat "*Anatomia de los espacios celulares y sistematización de los flemones del cuello*"²⁸. El discurs va ser contestat pel professor Luis Sayé²⁹.

Al 1969: El Dr. Azoy Castañe catedràtic i director de l'Hospital Clínic el qual va tractar sobre "*El trauma sonoro o audiotrauma*"³⁰. L'acte de possessió com era de costum era presidit pel Dr. Pedro i Pons que era el president de l'entitat i van assistir representació de la societat civil, de les entitats mèdiques i d'institucions internacionals com els consols d'Estats Units i República Dominicana. També van assistir tots els acadèmics³¹.

²⁴ Sarró, Ramón. *El Sistema mecánico-antropológico de José de Letamendi : discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1963.

²⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 19 de juliol de 1963. Pàg: 22.

²⁶ Casanovas, José. *La función visual y la relación con el arte y la pintura. discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1965.

²⁷ La Vanguardia, edició del dijous 7 de desembre de 1965. Pàg: 35.

²⁸ Broggi Valles, Moisès. *Anatomia de los espacios celulares y sistematización de los flemones del cuello*". *discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1966.

²⁹ La Vanguardia, edició del divendres 25 de novembre de 1966. Pàg: 26.

³⁰ Azoy Castañe. *El trauma sonoro o audiotrauma. Discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1966.

³¹ La Vanguardia, edició del dimarts 18 de novembre de 1969. Pàg: 29.

El Dr. Seguli Brillas que va llegir el seu discurs d'ingrés el qual va ser "*La Rabia como problema latente*"^{32, 33}.

Al 1970: El doctor Martínez García que va fer el seu discurs inicial sobre "*Pediatría i pedagogia*"^{34, 35}.

Cal destacar dins els actes acadèmics les condecoracions, les quals també es feien en acte solemne i les quals tant per la mateixa acadèmia, com per institucions o entitats de aliena d'aquesta amb interès mèdic, es feien i eren presidides pel Dr. Pedro i Pons, de vegades copresidides per autoritats mes importants si s'esqueia on es feia entrega o imposició de la condecoració o guardó. Moltes vegades la condecoració podia acabar o iniciar-se amb una sessió científica amb lliçó o lectura de discurs.

Les mes destacables van ser:

³² Seguli Brillas. *La Rabia como problema latente. Discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1969.

³³ La Vanguardia, edició del dimarts 10 de febrero de 1970. Pàg: 26

³⁴ Martínez García. *Pediatría i pedagogia. Discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1970.

³⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 12 de maig de 1970. Pàg: 28.

Amb motiu que al 1967 es van encetar reformes a la seu de la Reial Acadèmia de Medicina que era al Carrer Hospital i es va trobar finançament del govern, on fins i tot el mateix ministre d'educació va ser rebut a l'acadèmia i va visitar les obres, aquest va ser guardonat en agraïment a l'ajuda econòmica. Al novembre de 1968, el Dr. Fèlix Gallardo Carreras va ser nomenat membre protector de la Reial Acadèmia de Medicina en el curs d'una sessió científica on va ser convidat i se li va entregar el títol³⁶.

EL DOCTOR GALLARDO, MIEMBRO PROTECTOR DE LA REAL ACADEMIA DE MEDICINA El doctor Pedro Pons hace entrega del título de miembro protector de la Real Academia de Medicina a don Félix Gallardo Carrera, en el curso de una sesión científica pública en homenaje al ilustre académico celebrada anteayer. (Foto Pérez de Rozas.)

També al 1968 es van fer uns actes d'homenatge i reconeixement del Dr. Pedro i Barceló el qual el governador civil li va imposar les insígnies de la Gran Creu del Mèrit Civil. Pedro Barceló tenia el prestigi de l'escola de Reumatologia que va traspasar fronteres i era un dels alumnes més avantatjats que va projectar el Dr. Pedro i Pons quan l'especialitat era emergent i que es va convertir en una figura respectada mundialment dins aquest camp. En el discurs d'homenatge Pedro Barceló no va deixar de recordar al seu mestre. Els actes es van celebrar a la Reial Acadèmia de Medicina i van acudir totes les autoritats civils de la ciutat i representants regionals. Durant la cerimònia que va ser més protocol·lària que científica es va repassar els mèrits del Dr. P. Barceló i la seva projecció internacional, la gran efemèride del gran congrés internacional de reumatologia que es va celebrar a Barcelona i que va ser multitudinari. El Governador Civil en nom del ministre d'Assumptes exteriors que va ser qui el va nomenar. A continuació es va fer un sopar en homenatge a un hotel de la ciutat presidit per totes les autoritats civils i on van ser presents

³⁶ La Vanguardia, edició del 6 de novembre de 1968. Pàg: 30.

nombrosos doctors de Barcelona, familiars, amics i personalitats estrangeres juntes amb un degoteig gran de telegrams que anaven arribant felicitant al guardonat³⁷.

Al 1969, també a la Reial Acadèmia de Medicina, en aquest cas se li va imposar la Gran Creu del Mèrit Civil al Dr. Joaquin Barraquer i l'acte va estar presidit pel capità general de la regió que acompanyat per les primeres autoritats i una gran representació mèdica. Com l'any anterior, l'acte va ser totalment protocol·lari on va fer un discurs el Dr. Pedro i Pons com a president de la Reial Acadèmia de Medicina, que va repassar la nissaga dels Barraquers i va elogiar la figura de Joaquim Barraquer com hereu de la nissaga d'oftalmòlegs, i que va demanar que amb la condecoració no només es pensés en la figura del doctor Barraquer, si no en la nissaga que representava i el que aquesta representava per a la medicina. A continuació Barraquer va fer un discurs que va parlar de la seva família, i dels seus col·laboradors i un petit parlament a les esposes dels metges que les va homenatjar sobretot parlant de la seva mare³⁸.

També al 1969 va fer un homenatge al professor Manuel Usandizaga amb motiu de complir mig segle de dedicació i el qual va ser organitzat pels seus col·laboradors de la *Residència Sanatorial "Francisco Franco"*. En aquest acte es van fer dos dies d'actes acadèmics on va acudir diferents deixebles de tota Espanya i deixebles catedràtics i o professors. El Dr. Pedro i Pons va participar en l'homenatge on va fer un discurs on va destacar els aspectes de la seva personalitat i activitat a Barcelona a l'inauguració. Els actes acadèmics van acabar amb una lliçó magistral final del Dr. Usandizaga davant un auditori ple i per la nit va ser premiat amb un sopar amb amics i col·laboradors³⁹.

Al 1970 l'acte d'imposició de la *Gran Cruz de la Orden Civil de Sanidad* que va ser imposada al Dr. Subirana. L'acte va ser presidit pel Governador

³⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 30 de novembre de 1968. Pàg: 29.

³⁸ La Vanguardia, edició del divendres 21 de febrer de 1969. Pàg: 18.

³⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 25 de febrero de 1969. Pàg: 26.

Civil a la Reial Acadèmia de Medicina de la qual el Dr. Pedro i Pons era el president i va acompanyar tot l'acte⁴⁰.

Per altre part com a president de la Reial Acadèmia de Medicina, va poder participar als actes de visita de professors, mestres o grans representants de la medicina que van anar a visitar la institució en aquests anys i que es destaca⁴¹:

Al 1960 una lliçó magistral del professor E. J. King, professor de patologia bioquímica de l'escola de postgraduats de Londres que en sessió extraordinària va dissertar sobre el valor clínic de les encimes glucòniques de la fosfatasa àcida en el càncer de mama, amb especial atenció a l'amputació i tractament radioactiu, i la prevenció⁴². També al mateix any, on les acadèmies de medicina espanyoles van fer un conveni per a fer uns cicles d'intercanvi de conferenciants. A Barcelona va obrir un membre de l'acadèmia de Saragossa el Dr. Mateo Tinao, catedràtic de farmacologia a la facultat aragonesa sobre les "*Osiculaciones terapéuticas actuales*" on va estudiar i parlar de les línies de la terapèutica medicamentosa.

A d'abril de 1970, que va visitar Barcelona el professor de la Universitat de Houston el Dr. Carlos Vallbona que convidat va fer una dissertació a la Reial Acadèmia de Medicina sota la presidència del Dr. Pedro i Pons titulada "*Misión Social de la Medicina Moderna*"⁴³.

⁴⁰ La Vanguardia, edició del divendres 13 de març de 1970. Pàg: 34.

⁴¹ VVAA. *Anales de la Real Academia de Medicina de Barcelona*. 1960-1970. Real Academia de Medicina de Barcelona. 1960-1970.

⁴² La Vanguardia, edició del divendres 22 d'abril de 1960. Pàg: 27.

⁴³ La Vanguardia, edició del diumenge 12 d'Abril de 1970. Pàg: 44.

Conferencia del doctor don Carlos Vallbona

El profesor de la Universidad de Houston don Carlos Vallbona conversa con el doctor don Agustín Pedro y Pons poco antes de su disertación en la Real Academia de Medicina sobre el tema: «Misión Social de la Medicina Moderna», en un acto celebrado ayer por la mañana

Pel que fa a les sessions, l'agenda era bastant variada i oberta a qualsevol tema amb relació a la medicina. Dins aquest període podem destacar sessions com:

Al 1960 la clausura de la commemoració del centenari del Dr. Albarrán⁴⁴ amb una brillant dissertació del Doctor Puigvert⁴⁵.

Al 1966 una taula rodona per a tractar l'assumpte de la necessitat de coordinar els serveis assistencials dels metges i sanitaris. Aquesta Taula plantejava el fet d'una nova coordinació, i obria el debat de l'estat de la qüestió Sanitària sobretot pel creixement de les especialitats i avenços tècnics mèdics. La incipient seguretat social que no inspirava confiança, però que es començava a endur els pacients dels metges privats al ser pública, el fet dels

⁴⁴ VVAA. Primer centenario del doctor Joaquín Albarrán (1860-1912). Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1960.

⁴⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 26 d'abril de 1960. Pàg: 25.

pocs mitjans econòmics i les peripècies entre ministeris a l'hora de demanar recursos, el fet de les especialitats que feia que els metges haguessin d'especialitzar-se, i de ser impossible cultivar tots els camps mèdics. També de la precarietat mèdica. Es van posar a debat i es va reclamar urgentment un ministeri de sanitat. El doctor en vista l'efemèride va ser entrevistat per *la Vanguardia* a donar la seva opinió⁴⁶ i posa de relleu l'estat de la qüestió de la medicina a finals de 1966⁴⁷.

Al 26 març de 1968 també es va organitzar un col·loqui a la Reial Acadèmia de Medicina tal i com es va fer al Cercle Català, sota la presidència del Dr. Pedro i Pons al qual es va tractar sobre les problemàtiques científiques, legals i morals referents a la responsabilitat professional mèdica, i va ser presidit pel Dr. Pedro i Pons, el president del col·legi de metges Luis Trías de Bes, l'excatedràtic de dret administratiu José María Pi Suñer, el fiscal en cap de la Audiència Provincial de Barcelona Joaquin Ruid de Luna i l'advocat Joaquin Hospital Rodés. L'acte va ser massiu i era ple de personalitats de la medicina i l'advocacia. L'acte va començar amb un parlament del Dr. Pedro i Pons que donar pas a Pi i Sunyer que parlar dels orígens al dret romà de la culpa civil i el risc i que tot deriva fins a la responsabilitat objectiva o sense culpa dels professionals. Amb això es va arrancar el debat on es va parlar de casos concrets, de la legislació vigent i de la responsabilitat mèdica^{48, 49}.

Al 1970 es va organitzar un col·loqui sobre l'assumpte de la "*Toxoplasmosis en pediatria*" en dues sessions on van intervenir el professor Granhsm de Londres, el Dr. Aparicio de Madrid, el prof. Pumarola de Barcelona i el Doctor Romana de Barcelona a la primera. I a la segona van intervenir el professor Tolentino de Genova, el professor Casanovas de Barcelona i els professors Garin i Ambroise Thomas de Lyon⁵⁰.

⁴⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 7 de desembre de 1966. Pàg: 31.

⁴⁷ Veure annexes Cap. 6, figura 1

⁴⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 27 de març de 1968. Pàg: 21.

⁴⁹ Castellano Arroyo, Maria. *La construcción de la medicina legal y forense en España: después de ciento setenta años, una tarea inacabada: discurso de ingreso para la recepción pública*. Ed. Senda 2012.

⁵⁰ La Vanguardia, edició del divendres 13 de desembre de 1970. Pàg: 33.

També va ser molt destacable a la Reial Acadèmia de Medicina com a fòrum mèdic les sessions extraordinàries que es celebraven allà. Aquestes presentaven un tema, homenatjaven a un membre, o simplement es tractava algun tema per motius diversos, com podrien ser per ser d'actualitat, per visita d'algun personatge, etc. Per tant com el seu nom indica eren sessions per algun fet extraordinari fora de l'agenda anual de l'entitat. Aquestes sessions eren també sota la presidència del Dr. Pedro i Pons.

El doctor a l'ostentar el càrrec de president com sempre havia de representar l'institució dins actes acadèmics, científics i civils i per tant era convidat. També de vegades, simplement assistia com a president de la Reial Acadèmia de Medicina per donar rellevància, sense oblidar els anteriors càrrecs i o distincions que també ell com a figura representava. D'aquests podem destacar:

Al febrer de 1961 els actes commemoratius del "*II Centenario del Real Colegio de Cirugía de Barcelona*"⁵¹ amb la celebració d'un col·loqui sobre la formació del cirurgià. Aquest acte de clausura va durar dos dies, es va fer a la Reial Acadèmia de Medicina sota la presidència del Dr. Agustí Pedro i Pons a l'amfiteatre on va arrancar el col·loqui definint la figura i personalitat del cirurgià com a tècnic que ha de buscar a la clínica els fonaments per la seva eficàcia⁵²

Al 15 de febrer de 1966, a la universitat, es va organitzar una sessió necrològica en memòria del professor Xavier Vilanova, amb el que el doctor va tenir una bona amistat, al paranimf de la Facultat de Medicina el qual va estar organitzat tant per la Universitat com per la Reial Acadèmia de Medicina, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la *Escuela Profesional de Dermatología*⁵³. En l'acte van prendre part el Rector de la Universitat el prof. García Valdecasas, el president de la Real Academia de Medicina el Dr. Pedro i Pons, el president de la Academia de Ciencias Médicas, el prof. Gibert Queraltó, el

⁵¹ VVAA. *II Centenario del Real Colegio de Cirugía de Barcelona*. Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1961.

⁵² La Vanguardia, edició del dimarts 7 de febrero de 1961. Pàg: 23.

⁵³ VVAA. *Record dels doctors Miquel A. Baltà i Botta, Raimon Llatas i Duran, Xavier Vilanova i Montiu, Salvador Vives i Casajoana / Societat Catalana de Biologia*. Institut d'Estudis Catalans, DL 1967.

professor Casanovas i el Dr. Piñol Aguadé⁵⁴. A l'acte van figurar els degans i professors de les diferents facultats de la universitat i els mes prestigiosos metges de Barcelona junt amb una nodrida representació d'estudiants. La sessió la va arrancar el professor Piñol Aguadé que va ser ajudant del Prof. Vilanova que va ressaltar la figura del mestre com a professor i també com a amic i va narrar els últims dies de la seva vida i l'acomiadament emotiu al seu servei abans de marxar a París. També va remarcar el reconeixement mundial que tenia el doctor i amb la vocació que es va dedicar a l'ofici i unes cartes de quan va ser intervingut quirúrgicament a París abans de morir. A continuació va continuar el Professor Casanoves que va exaltar la figura i l'escola del Dr. Vilanova. A continuació va parlar el Dr. Gibert i Queraltó que parlar del Dr. Vilanova com a membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, on va ser un bon conseller i col·laborador. A continuació li va tocar el Dr. Pedro i Pons que va evocar la figura del professor amb un sentit humà, amb una breu cita sobre la seva formació com a dermatòleg amb el professor Sivatte de París, i on va afirmar afectuosament que el doctor Vilanova era tot un caràcter, però que quan concebia l'amistat aquesta arribava a totes les conseqüències. També va expressar que el Dr. Vilanova va ser un home clau a la dermatologia del país, influent la creació i l'estil seu a una escola que es movia després de la mort entorn a un seien buit, que buscava qui podria donar continuïtat a l'escola del mestre desaparegut. L'acte va ser tancat pel rector de la universitat que va fer patent el sentiment de la universitat per la desaparició del mestre i va posar en relleu l'espirit universitari del professor Vilanova⁵⁵.

També al febrer del mateix any va participar en les "*Actualizaciones Clínicoterapéuticas del Hospital del Sagrado Corazón*"⁵⁶ organitzades pel servei de Medicina interna del Dr. Puigdollers. En la sessió clínica va intervindre el Dr. Pedro i Pons junt amb el Professor M. Díaz Rubio catedràtic de Patologia i Clínica Mèdica de Madrid, el Dr. Subiana del servei de Neurologia del hospital,

⁵⁴ La Vanguardia, edició del divendres 11 de febrero de 1966. Pàg: 25.

⁵⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 16 de febrero de 1966. Pàg: 20.

⁵⁶ VVAA. *Butlletí de l'Hospital de Ntra. Sra. del Sagrat Cor de Jesús*. Hospital de Ntra. Sra. del Sagrat Cor. Març de 1966.

el Dr. E. Tolosa cap del servei de Neuroquirúrgica de l'*Institut Neurològic Municipal* i el Dr. F. Isamat⁵⁷.

A febrer de 1967 va participar a la inauguració de l' "*Escuela Profesional de Psicología Médica*" del Dr. Sarró, sota la presidència del degà de la Facultat de Medicina el Dr. Sánchez Lucas i on van assistir els representants de les principals entitats mèdiques de Barcelona. El Doctor com a President de la Reial Acadèmia de Medicina, el president del col·legi de metges el Dr. Trías de Bes i el director del Hospital Clínic el Dr. Azoy dins d'un auditori compost majoritàriament per estudiant joves i on el Dr. Sarró va pronunciar el discurs inaugural⁵⁸.

Al gener del 1968 a la imposició de la medalla d'or al mèrit en el treball del doctor Antoni Puigvert on hi va haver un acte multitudinari a l'Hospital de Sant Pau. Una distinció que entregava el cap d'estat per premiar els rellevants serveis clínics i humans de l'uròleg. A l'acte va acudir tota la plana major de la representació de la societat civil, local i acadèmica⁵⁹.

Al 1970 quan no era ja catedràtic va participar en l'homenatge al doctor Joan Obiols Vié amb motiu d'haver obtingut la càtedra de Psiquiatria de Santiago de Compostel·la, al qual se li va oferir com es feia de costum quan s'escollia un catedràtic dels que s'havien format a Barcelona, un sopar homenatge amb la plana major de les personalitats de la medicina de Barcelona⁶⁰.

⁵⁷ La Vanguardia, edició del divendres 11 de març de 1966. Pàg: 21.

⁵⁸ La Vanguardia, edició del diumenge 19 de febrero de 1967. Pàg: 27.

⁵⁹ La Vanguardia, edició del dimecres 31 de gener de 1968. Pàg: 19.

⁶⁰ La Vanguardia, edició del dimecres 18 de febrero de 1970. Pàg: 32.

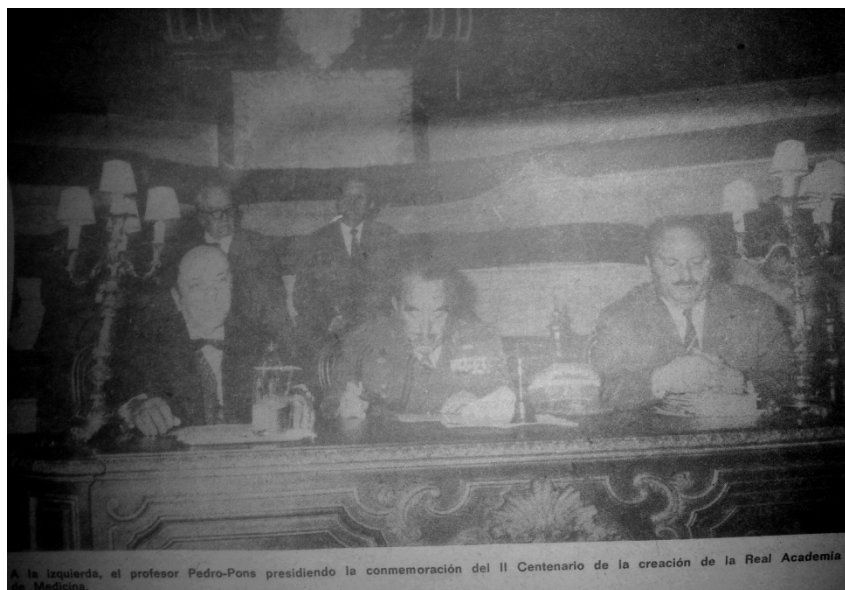

No cal oblidar que als òbits de personalitats, la representació del Dr. Pedro i Pons com a representant mèdic tant de la universitat com de la Reial Acadèmia de Medicina era de requeriment obligatori amb les diverses autoritats de la ciutat normalment, i per tant també assistia en qualitat de President de l'entitat.

Pel que fa en aquesta dècada es pot destacar els actes commemoratius que va organitzar la Reial Acadèmia de Medicina⁶¹ sota la presidència del doctor, sobretot al 1970 cap mitjans i finals d'abril, que es va celebrar el segon centenari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i es van organitzar sessions extraordinàries per a celebrar els antecedents, vida i perspectives futures de l'entitat. Dels actes el mes sonats van ser dues sessions extraordinàries per a celebrar els antecedents històrics amb dues conferències que es van fer multitudinàries al saló de la reina regent de la Casa de la Ciutat. Una del Secretari general el Dr. B. Rodríguez Arias que va parlar sobre "*Análisis de cuatro estatutos promulgados en el transcurso de 2000 años*" i el "*Socio antiquior*". El Dr. Benito Olivé Rodés va dissertar sobre "*62 años de vida académica*". L'altra conferència també al mateix escenari, es va fer el dia 29 i

⁶¹ VVAA. II Centenario de la Real Academia de Medicina de Barcelona. Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1970.

van dissertar el Domingo San Juan, que va parlar sobre “*La fundación de la Real academia de Medicina de Barcelona*”, el Dr. Valentin Matilla Gómez sobre “*Glosa de la Vida y actividades académicas*” i el Dr. Pedro i Pons que va parlar sobre “*Pequeña historia de la Real Academia y perspectivas para el futuro*”⁶². Els salons els dos dies van estar plens. El doctor Pedro i Pons en la seva conferència va dissertar sobre la fundació de la corporació que va ser la primera d’Espanya, després Sevilla, i després Madrid. Que aquesta va estar prohibida fins al regnat de Carles III i que mes tard al 1770 es va legalitzar, explicant les causes que van portar al rei a legalitzar-la donat les altres entitats que hi van ser avanç. També va parlar d’hostilitats per parts dels metges amb protestes contra l’entitat als seus primers dies, i el descrèdit en el que va caure a conseqüència. Amb paciència i tenacitat dels fundadors, va acabar guanyant-se el respecte dels poder públics pel fet de les missions encomanades de fer informes sobre epidèmies i problemes de salut pública, i fa que l’ajuntament els hi cedeixi un local per a la corporació. Mes tard va parlar dels períodes de reacció de l’acadèmia i els diversos períodes que va tenir que travessar, i les malalties que va combatre fins al 1785. A causa d’aquests fets va ser condecorada amb el títol de Reial i protegida pel monarca. També va parlar de les posteriors etapes històriques i metges que van marcar l’entitat dels temps actuals i del previsible futur de l’entitat⁶³.

⁶² La Vanguardia, edició del 22 d’abril de 1970. Pàg: 28.

⁶³ La Vanguardia, edició del divendres 1 de maig de 1970. Pàg: 24.

El doctor en aquesta època sembla ser va tendir a fer un gir mes a aspectes culturals que a mèdics i com s'ha anat dient va deixant pas a noves generacions i resta com a una figura paternal. En aquest cas a finals de març del 1963, va rebre correspondència per part del Dr. Pedro Domingo amb propostes per part d'un sector de metges de la Reial Acadèmia de medicina. Aquest sector alabava al doctor, però demanava poder col·laborar mes en la institució. Sembla ser que el doctor també dins la institució va deixant passar nova sang però mantenint el càrrec com a la universitat i supervisant les tasques que aquestes noves generacions anaven fent⁶⁴.

Sembla ser que el fet que el doctor volgués fer col·laborar a la institució a altres metges, potser els represaliats pel règim va fer que es poses el punt de mira, en aquests. Per tant se els hi va tolerar poder participar a les sessions, però es va retallar l'entrada i també si entraven els hi van prohibir tenir càrrecs ni prosperar. Per tant l'exemple mes clar el trobem a 1965 cap al 27 de desembre, on l'acadèmia tornaria a organitzar una sessió, ja només per acadèmics electes, on es va buscar un substitut del Dr. August Pi Sunyer per a la secció d'anatomia i fisiologia normal i patològiques on va sortir escollit el Dr. Jaime Pi Figueras⁶⁵.

Respecte a l'*Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears*, el doctor ostentava la presidència d'honor des de que va deixar el càrrec al ser nomenat a la Reial Acadèmia de Medicina. Per tant com a president de la Reial Acadèmia de Medicina i president d'Honor de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, la seva col·laboració en els actes centrals d'aquesta última eren habituals. També com a màxima figura de la medicina era normal que fos convidat constantment.

Els actes centrals de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques als 60, solien ser la *Reunió Anual*. La "*I Reunión anual de la Academia de Ciencias Médicas*" va

⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C43 D24) 26/03/1963. Carta del Dr. Pedro Domingo dirigida al Dr. A. Pedro i Pons sobre la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

⁶⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 28 de desembre de 1965. Pàg: 29.

ser dedicat a la revisió i actualització del nivell científic i professional, i crear interrelacions entre els metges. La seu social era a Barcelona però englobava també Balears i per tant es va escollir com a primera seu per a la reunió la muntanya Montserrat. Aquesta va arrancar el dia 3 de juny amb una missa al monestir, on mes tard es desgranaria tot el programa científic on l'obertura i salutació inicial seria feta pel president honorífic de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i president de la Reial Acadèmia de Medicina, el Dr. Pedro i Pons. Seguidament es van obrir les tasques específiques amb el simpòsium dirigit pel Dr. Gibert i Queraltó titulat "*Reanimación*" que va tractar de les bases fisiopatològiques dels desequilibris que necessiten reanimació i 8 taules rodones on es tractarien temes com el recent nascut, la insuficiència ventilatoria aguda, la insuficiència circulatòria i la parada cardíaca, la crisi metabòlica endocrina aguda, el coma neurològic, etc⁶⁶. A la reunió van assistir aproximadament mes de 300 metges⁶⁷. De la de 1961 que es va organitzar a finals de maig, es va considerar com a una gran manifestació científica de la regió. De la mateixa forma que es va fer l'any anterior a la muntanya de Montserrat, al 1961 es va fer a la demarcació de Girona amb l'eix central de l'homenatge a Dr. F. Duran Reynals i *el càncer*, on el Dr. Pedro i Pons va fer la sessió inaugural com a president d'honor i a continuació el Dr. Gibert Queraltó com a president va encetar la primera dissertació obrint les jornades⁶⁸. Normalment aquestes reunions es van anar fent als diferents territoris de Catalunya i Balears. Per exemple a la V Reunió al 1965 es va fer a Palma de Mallorca. D'aquestes reunions podem destacar la de VI "*VI Reunión Anual de la Academia de Ciencias Médicas*". Aquesta es va celebrar a Manresa el dia 28 de maig de 1966 amb una assistència estimada de tres-cents participants entre catalans i balears, i es va fer als locals de la Caja de Ahorros de la ciutat. Aquesta va començar amb un simposi sobre els "*Síndromes Dolorosos*" i amb la guinda de la projecció del film de la "V Reunión" celebrada l'any anterior a Palma de Mallorca⁶⁹. La presidència de l'acte la va ocupar l'alcalde de Manresa el senyor Soldevila Tomasa que va rebre als assembleistes junt amb el rector de la Universitat el Prof. García Valdecasas, el president d'honor el Dr. Pedro i

⁶⁶ La Vanguardia, edició del dijous 25 de maig de 1961. Pàg: 13.

⁶⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 3 de juny de 1961. Pàg: 21.

⁶⁸ La Vanguardia, edició del dijous 31 de maig de 1962. Pàg: 28.

⁶⁹ La Vanguardia, edició del dissabte 21 de maig de 1966. Pàg: 35.

Pons, el president de l'acadèmia el Dr. Gibert Queraltó, i un representant de la caixa d'estalvis que posava el local. No solament hi van haver les ponències, si no que paral·lelament, els metges manresans van organitzar diverses visites culturals al claustre de Sant Benet de Bages i la Basílica de Santa Maria de la Seu, la Santa Cova i altres llocs històrics de la ciutat^{70, 71}.

Al 1967, l'Acadèmia de ciències mèdiques havia crescut molt més en contrast amb la Reial Acadèmia, sobretot per ser més oberta i més flexible en el que eren els estatuts, sobretot per herència de la presidència del Dr. Pedro Pons. També en part pels cursos que es feien i activitats obertes a tots els metges i que volia encabir a tothom. El fet era que l'entitat creixia ràpidament i cada vegada hi havia més especialistes mèdics, les activitats es multiplicaven, i calia pensar en una nova ubicació i es va plantejar el projecte. Per tant el doctor com a president d'honor li va arribar el projecte d'adquisició en propietat d'un nou local de nova construcció per a traslladar l'acadèmia de Ciències Mèdiques, per a què fos pres en consideració, en el que es demanava l'assistència dels membres de les juntes de comptes i la junta general per a votar la decisió. Es va plantejar fer un edifici de tres plantes amb una gran biblioteca, sales de conferències despatxos i estudis; i es va pensar de sufragar amb un préstec mutual a cinc anys i un préstec a 20 anys per a una despesa de 6.200.000 Pessetes⁷².

Al Juny del mateix any, es va celebrar la "*VII Reunión Anual de la Academia de Ciencias Médicas*" que es va fer a Sabadell, on es va desenvolupar un programa sobre "*Medicina y Trabajo*" a la Biblioteca de la Caja de Ahorros. Als actes inaugurals al simposi van prendre part el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Jaume Pi Figueras, el Dr. Baselga Monte, Carlos Soler Dorff, Pedro Mas Oliver, Delfín Abella Gibert i el Prof. Miguel Sales Vázquez. El Dr. Pedro i Pons va obrir l'acte i va dedicar el seu discurs a homenatjar la figura del Dr. Emilio Moragas Ramírez, fundador de la "*Mutua Sabadellense de*

⁷⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 29 de maig de 1966. Pàg: 36.

⁷¹ Anales de la Academia de Ciencias Médicas de Cataluña y Baleares (1960-1966). Real Academia de Ciencias Médicas de Cataluña y Baleares.

⁷² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C23 D3) 00/04/1967 Projecte de adquisició en propietat i de un trasllat de l'Acadèmia de Ciències Mèdicas.

Accidentes del Trabajo” al 1917. Al discurs va elogiar la figura de Moragas, i va parlar de l'època de la vida del doctor i la relació que va tenir amb aquest, la seva tasca mèdica i la seva biografia⁷³. També a la reunió es van fer unes sessions amb metges visitants i de Sabadell on es van presentar temes diversos i discussions medicoquirúrgiques⁷⁴.

Altres fets relacionats amb aquests actes acadèmics, podrien ser per exemple al 1968 que va aparèixer un llibre sobre biografia de metges escrit per Felipe Cid titulat “*Seis Testimonios de la medicina ibérica*”⁷⁵. En aquest llibre es va fer una petita biografia dels doctors Moragas, Pedro i Pons, Laín Entralgo, Marañón, Fox Carballo i Nóvoa Santos” amb el pròleg del Prof. Aranguren i editat per Oikos a Vilasar de Mar. Sembla ser que l'autor va escollir sis personalitats dins les diferents disciplines mèdiques per treballar amb l'objectiu de parlar de l'obra dels protagonistes i de les seves aportacions humanístiques per part de la medicina de forma molt filosòfica i explicat de forma també humanística⁷⁶. També es pot destacar al 1971 un dels seus últims actes, en concret la conferència al “*ELAIA Club de Sabadell*” on va parlar sobre les Esplenomegàlies. Aquesta va ser la inaugural i va ser transcrita⁷⁷.

El 18 de març de 1969 el doctor Pedro i Pons va ingressar a la *Reial Acadèmia de Medicina de Madrid*⁷⁸ com a membre numerari. La Reial Acadèmia de Medicina va néixer a mitjans del segle XVIII com una tertúlia de metges, cirurgians i farmacèutics que es reunien periòdicament. El fet va portar a que mes tard és dones un caràcter oficial denominant-la *Tertúlia Literària Mèdica* matritense. Mes tard, es va impulsar modificant els seus estatuts cap a l' *Acadèmia Mèdica Matritense* aprovada per un reial decret de Felip V. La nova institució es va caracteritzar pel recolzament reial i per l'ampliació del nombre de socis. No va ser fins a finals del segle XVIII i principis del XIX que es van tornar a refer els estatuts, i es va establir un pla d'ocupació que suposava una

⁷³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D12) 00/06/1967 Discurs d'homenatge al Dr. Emili Moragas a la reunió anual de la Acadèmia de Ciències Mèdiques de 1967 a Sabadell.

⁷⁴ La Vanguardia, edició del divendres 2 de juny de 1967. Pàg: 33.

⁷⁵ Cid, Felip. *Seis testimonios de la medicina ibérica*. Oikos-Tau, Barcelona 1967.

⁷⁶ La Vanguardia, edició del dijous 8 de febrer de 1968. Pàg: 60.

⁷⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D1) 08/01/1971 Conferència del Dr. A. Pedro i Pons al ELAIA – Club de Sabadell sobre les Esplenomegàlies.

⁷⁸ Granjel, Luis S. *Historia de la Real Academia Nacional de Medicina*. Madrid : [s.n.], 2006.

veritable incorporació de l'Acadèmia al pensament científic modern europeu. Aquest plantejava amb un programa d'activitats que abarqués tots els camps de la medicina i a una tasca pedagògica, cura de la bibliografia, organització hospitalària, política mèdica, lluita contra el intrusisme, etc. Per tant l'obstinació Borbònica de control es va posar en marxa amb el instrument de l'acadèmia dins el camp de la medicina. A partir de llavors l'acadèmia va anar agafant prestigi en el fet d'abarcant les obres dels eminents metges de l'època, i la tasca de reunir en nomina els millors acadèmics de l'època i del país. Al segle XIX l'acadèmia va patir de les guerres napoleòniques i la revolució francesa, a part després del perill que creien els governants, que l'assumpte de la il·lustració era un perill, que era el que representava l'acadèmia que es va veure obligada a viure reduïda a la mínima expressió. No va ser fins a mitjans de segle que es va tornar a reobrir amb el govern d'Isabel II, amb un nou reglament i adoptant l'actual nom amb el codi de llibertat acadèmica. Solament la tasca es va interrompre amb la guerra civil, i després a l'igual que a Barcelona el nou règim va tornar a donar-li vida. La Reial Acadèmia de Medicina madrilenya des de la fundació es va considerar com l'acadèmia Nacional, on els acadèmics treballen al servei de la medicina i la política sanitària del país, com si fos el consell màxim mèdic del país, i la portaveu o insígnia de les altres acadèmies.

El Dr. Pedro i Pons va ingressar en aquesta ocupant el seient numero 6 que ja havia ocupat el Dr. Carlos Jiménez Díaz, i essent el primer acadèmic en ingressar de a fora de Madrid. El doctor representava la gran escola de medicina de Barcelona que s'havia fet internacional. També representava una peça fonamental de la medicina espanyola i figura de renom internacional, amb un prestigi molt gran. Per tant se el va escollir com a soci de nombre. La influència del Dr. Pedro i Pons era molt gran, i la medicina de Barcelona pesava molt, per tant calia que entrés dins un òrgan nacional de la mà de la figura més visible i més reputada.

Segons la premsa, el doctor va exclamar que el professor universitari té una missió essencial que complir, el transmetre el seu saber, l'ensenyar, i per tant el catedràtic emèrit, entre altres coses, va ser escollit per a que pogués inculcar això. La base de com el doctor va desenvolupar la seva escola i la va

portar a esferes internacionals, la seva gran obra a la càtedra i l'elecció va ser el seu premi a la feina que va fer.

L'acte de rebuda del doctor Pedro i Pons es va fer en sessió pública i solemne a la Reial Acadèmia de Medicina de Madrid on se li va donar possessió de la plaça. Es van convidar nombroses personalitats de la medicina. Prèviament a tot això es van enviar targetes d'invitació impreses amb l'escut de la Reial Acadèmia Nacional de Medicina per la Sessió Pública de presa de possessió de l'Acadèmic Electe Agustí Pedro Pons, amb el discurs reglamentari sobre l'assumpte: "*Final de Etapa. Nuevas Perspectivas*⁷⁹", amb la contestació en nom de la corporació de l'acadèmic numerari Pedro Lain Entralgo. La invitació era datada per Dimarts 18 de Març de 1969 a les 7: 30 de la tarda al carrer Arrieta de Madrid. Es demanava anar amb Uniforme, Frac o Chaqué.

El seu discurs d'ingrés va ser presidit pel Dr. José Palanca. El doctor Pedro i Pons va ser apadrinat pels doctors José Paz Maroto i Juan Roi Carballo. En el seu discurs el doctor va relatar que la vida de l'home que es podia relatar en capítols o etapes i va justificar l'elecció de l'assumpte parlant de pàgines viscudes de la seva vida com a catedràtic i com a clínic. Va recordar i elogiar emotivament el seient que li van atorgar que era del Dr. Carlos Jimenez Díaz, amb el que va tenir una gran amistat i admiració. Va continuar amb una reflexió memorativa i va parlar del drama íntim de l'home de ciència, la constitució d'una escola científica, l'actual inquietud estudiantil, la reforma universitària i el futur de la medicina. Aquest llarg discurs dona la visió del Dr. Pedro i Pons des del vertigen de la seva obra feta i reflexiona sobre el que ha fet i ha vist amb el punt de mira de continuar fins el final⁸⁰. El doctor al seu camí vital es para i contempla la seva obra, comenta i critica l'evolució de la medicina dins l'època que li va tocar viure, es veu molt ressentit per la jubilació que el va apartar de primera línia, i demostra estar al dia de tot. El doctor va posar èmfasi en que vol continuar treballant com cada dia fins a la fi

⁷⁹ Pedro-Pons, A. *Final de etapa : nuevas perspectivas : discurso para la recepción pública del Académico electo Excmo. Sr. Dr. D. Agustín Pedro-Pons leído el 18 de marzo de 1969 y contestación del Académico numerario Excmo. Sr. Dr. D. Pedro Lain Entralgo*. Madrid : Instituto de España. Real Academia Nacional de Medicina, 1969.

⁸⁰ Veure Annex Cap. 6 Figura 2.

dels seus dies. El doctor en aquest tram vital entén que la jubilació no pot ser el final i a partir del discurs s'entén la seva escola ara a l'Hospital de la Vall d'Hebrón i l'obstinació de continuar avançant fins que li sigui pràcticament impossible. Tot i que ell entén que la seva tasca és la de continuar donant pas a noves generacions de metges que entenguin la investigació mèdica com ell i alimentar a la seva escola que era el que li donava vida. Per tant el discurs centra com era el seu pensament i estil de vida una vegada fora de la càtedra.

Al discurs de contestació, el Dr. Lain Estralgo va fer una ampla exposició de la vida exemplar del Dr. Pedro i Pons com a catedràtic i com a clínic de la Facultat de medicina de la Universitat de Barcelona, i va parlar dels principals cinc punts del discurs on va acabar donant-li la benvinguda a l'Acadèmia de la següent forma:

“Agustín Pedro Pons: Un gran catalán y un gran maestro de la medicina española.”

Finalment el president, el Dr. José Palanca li va imposar la medalla i li va fer entrega del diploma corresponent. El va acompanyar al seu seient, i li va donar possessió del mateix com a membre de la corporació⁸¹.

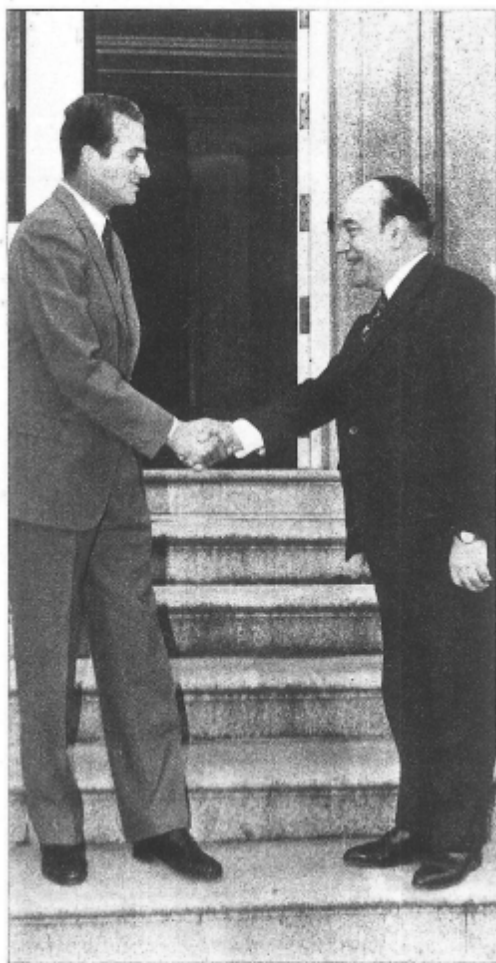
Madrid: Ingreso de don Agustín Pedro y Pons en la Real Academia de Medicina

El eminente doctor don Agustín Pedro y Pons, que durante largos años, desde su cátedra de la Facultad de Barcelona, fue maestro de numerosas promociones de médicos, lee su discurso de ingreso en la Real Academia de Medicina, durante el solemne acto celebrado anteayer. El doctor Pedro y Pons ha ocupado el asiento que dejó vacante el doctor Jiménez Díaz

⁸¹ La Vanguardia, edició del dimecres 19 de març de 1969. Pàg: 5.

Posteriorment al seu ingrés es va publicar l'acta i el seu discurs al Llibre *anales de la Real Acadèmia de Medicina* de l'any 1970 amb tot l'acte documentat⁸².

Al discurs d'ingrés del doctor van assistir la representació més intel·lectual possible de la medicina, i es va qualificar per la premsa que el Dr. Pedro i Pons va portar a Madrid un concepte de la medicina ple de novetats i exigència. Es va parlar de la seva escola, de què la seva obra era àmpliament consultada i de l'impacte de la seva figura a l'alçada de Marañón el qual ja el

El Príncipe don Juan' Carlos recibe al doctor don Agustín Pedro y Pons

El doctor don Agustín Pedro y Pons, que se encuentra en Madrid con motivo de la apertura de curso «Medicina 1970», en el Ateneo de esta capital, ha sido recibido en audiencia por el Príncipe don Juan Carlos, con quien le vemos en este grabado

tenien a l'acadèmia. Per tant la seva entrada no passar per desapercebuda i va ser una gran efemèride. També es pot entendre com el colofó i premi a la seva trajectòria on el doctor.

A partir de llavors els actes a la Reial Acadèmia de medicina de Madrid que va fer que el doctor viatges assíduament al ser acadèmic electe d'aquesta acadèmia. En exemple va ser el cas del 11 de febrer en que el doctor va anar a l'obertura del curs 1970, i de pas va ser rebut en audiència per l'actual i recent escollit Príncep Joan Carles que mes tard seria rei⁸³. L'estància del doctor com a membre en aquesta entitat va ser curta ja que a principis de 1971 va morir.

El doctor Pedro i Pons va rebre múltiples condecoracions durant la dècada en diferents aspectes com l'acadèmic i cultural. En l'aspecte mèdic, acadèmic i civil es poden destacar les següents

⁸² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D14) 18/03/1969 Retall del diari Informaciones amb la notícia de la Recepció del Professor A. Pedro Pons en la Academia de Medicina, tarjetes d'invitació per la possessió per la institució i llibre de la sessió.

⁸³ La Vanguardia, edició del dijous 12 de febrero de 1970. Pàg: 1

condecoracions com les mes importants rebudes pel doctor:

A mitjans de juny de 1960, va sortir un decret, el 1486/1960 de 15 de juny, de 1960 pel qual es concedia la gran creu de l'ordre civil d'Alfons X el Savi al Dr. Agustí Pedro i Pons en atenció als mèrits i circumstàncies que concorrien en el Dr. Agustí Pedro i Pons⁸⁴. Així li va ser comunicat per carta per part del ministre d'educació nacional Jesús Rubio Garcia-Mina. L'acte de condecoració es faria uns mesos mes tard.

A principis d'agost es va fer pública la concessió de condecoracions com la de la gran creu d'Alfons X el Savi al Dr. Agustí Pedro i Pons que va publicar dita resolució al BOE⁸⁵. La notícia de l'atorgament pel cap de l'estat de la creu a proposta del ministre d'educació nacional, va satisfer molt a les personalitats intel·lectuals de la regió, on aquesta condecoració significava la màxima condecoració que premiava l'estat a les tasques culturals i educatives⁸⁶ També van ser guardonats aquell any: Dr. Juan Marino García Marquina, vice rector de la Universitat; el Dr. Francisco García Valdecasas, Catedràtic de la Facultat de Medicina; el Dr. José Pascual Vila i Josep Maria de Sagarra.

Al 24 de novembre de 1960, el Dr. Pedro i Pons com a guardonat amb la Creu d'Alfons X el Savi, i com a personalitat sobresortint de la medicina espanyola, va ser rebut en audiència pel cap de l'estat del moment. El General Francisco Franco⁸⁷.

⁸⁴ Decreto 1486/1960 de 15 de Junio de 1960

⁸⁵ La Vanguardia, edició del dijous 4 d'agost de 1960. Pàg: 22.

⁸⁶ La Vanguardia, edició del divendres 5 d'agost de 1960. Pàg: 14.

⁸⁷ La Vanguardia, edició del divendres 25 de novembre de 1960. Pàg: 1.

EL CAUDILLO RECIBE EN AUDIENCIA AL DOCTOR PEDRO Y PONS

S. E. el Jefe del Estado recibió en audiencia al doctor don Agustín Pedro y Pons, catedrático de la Facultad de Medicina de Barcelona, a los que vemos en el momento de iniciarse la misma

(Foto Campúa)

A principis de maig de l'any 1961, en concret el dia 2 es va fer la cerimònia d'imposició de la creu d'Alfons X el Savi al Dr. Pedro i Pons. Aquesta es va fer al paranimf de la Facultat de Medicina amb totes les autoritats acadèmiques i la sala va estar plena amb la majoria de deixebles del mestre. La cerimònia va coincidir amb les bodes d'Argent de la promoció de 1936. La cerimònia la va presidir el rector de la universitat el Dr. Antonio Torroja Miret acompanyat pel rector honorari el Dr. Eusebio Díaz. També van ser presents els Drs. Salpicada i Casadesus que van ser catedràtics junts amb el Dr. Arandez de la promoció de 1936. El Dr. Sánchez Lucas, degà de la Facultat de Medicina, el Dr. Gibert Queraltó, el Dr. Farrarons catedràtic de la Universitat de Granada i professor d'Hematologia, el Vicerrector de la Universitat el Dr. Garcia

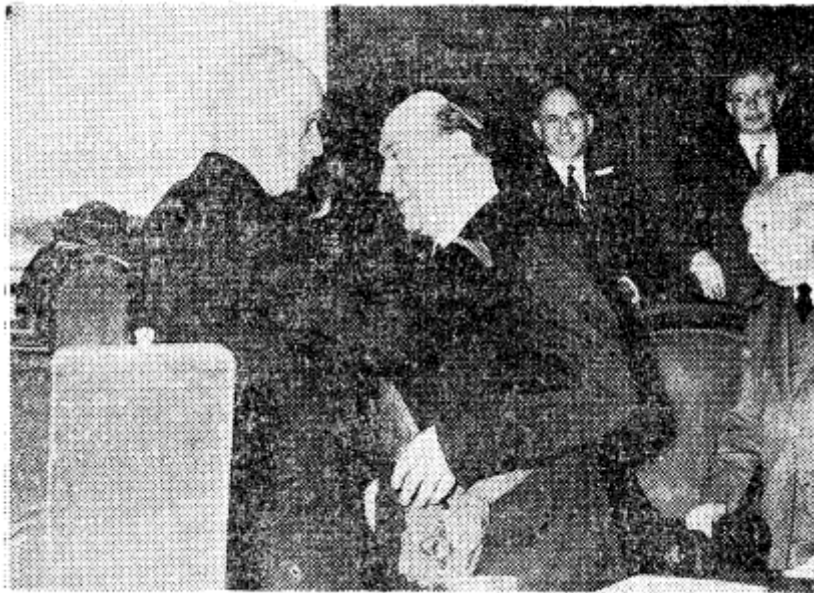
Marquina, els Drs. Trias de Bes, Sarró, Vidal, Casanovas, Pelliceri, Soriano, García Valdecasas, Buscarons etc.

L'acte una vegada presentat pel rector, va continuar amb una lliçó magistral del Dr. Pedro i Pons que va fer unes paraules dirigides a la celebració de les bodes d'argent de la promoció de 1936 i va continuar amb una lliçó sobre *la malaltia de Simmons-Siachans*, una malaltia hipofisiària. Acabada la lliçó i després de ser molt ovacionat, el Rector Torroja Miret va imposar les insígnies de la gran creu d'Alfons X el savi al Dr. Pedro i Pons en mèrit a la seva gran tasca mèdica pel govern a través del ministeri d'educació nacional. L'acte va acabar amb unes paraules molt emocionades del Dr. Pedro i Pons⁸⁸ que va agrair l'alt honor amb que havia sigut guardonat manifestant que procuraria que la seva tasca i entusiasme fos mereixedor del guardó. Va evocar amb emoció als seus mestres, el Dr. Francisco Esquerdo Rodoreda, en

⁸⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D27) 30/04/1961 Discurs del Dr. Agustí Pedro i Pons amb motiu de la seva condecoració amb la gran creu d'Alfons X el Savi .

el qual al seu servei de l'Hospital de la Santa Creu va donar els seus primers cursos, al Dr. Francisco Ferrer Solervicens, on va ser intern a la seva clínica. També va fer unes consideracions sobre el magisteri i el saber que va diferenciar i va afirmar que fer escola consistia més que transmetre el saber, en deixar que al voltant es formin pels seus propis medis però amb l'ajuda dels mestres els futurs metges i va senyalar que el magisteri era més que un sentiment, en sentit intel·lectual, que consisteix en crear un clima de llibertat adequat i en donar els mitjans i el consell. Va recordar que la medicina és una tasca col·lectiva i va continuar dient que al rebre el guardó era just recordar als companys i ajudants als quals es va oferir el sentit de l'homenatge. Va continuar dient que s'havia de continuar sense fatiga avançant, ja que una càtedra era un deure i un altruisme, i més que per ells mateixos treballaven per a què continués aquesta cèl·lula intel·lectual que era una escola. Va acabar demanant al rector que transmetés al govern la seva gratitud per la concessió de la gran creu. Va ser molt aplaudit i ovacionat⁸⁹.

El rector de la Universidad, don Antonio Torroja, impone al doctor don Agustín Pedro y Pons la Gran Cruz de Alfonso X el Sablo

Al finalitzar-se l'acte es van congrega la majoria de deixebles i col·laboradors habituals del doctor que el van ovacionar, el van felicitar i fins i tot es van voler fotografiar tots ells com a clínica amb el mestre guardonat, ja

⁸⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 2 de maig de 1961.

que el guardó del mestre va suposar a inèrcia un guardó a la Clínica Mèdica A, a la tasca de mestre i paterna del Dr. Pedro i Pons que els havia projectat molt lluny i havia creat una escola de primera línia mundial. Al posat i fotografies podem destacar al Dr. Bacardi, el Dr. Leandro Pedro, el Dr. Montserrat, Dr. J. Pedro Botet, la Srta. Massana, Dr. Puigdollers, el Dr. Bassa, i el Dr. Ciscar, entre altres.

No solament se li va fer aquesta distinció al setembre de 1963, si no també es va publicar al Butlletí Oficial de l'Estat de França una disposició del ministre d'Educació Pública per la que és aprovava la concessió del títol de "*doctor Honoris Causa*" de la *Universitat de Toulouse* al Dr. Agustí Pedro i Pons i a Salvador Gil i Vernet, professor d'Urologia de la facultat de Medicina⁹⁰. Aquest acord reconeixia públicament els mèrits que concorrien aquestes figures com a rellevants i ara projectats per una universitat estrangera on van ser valorats pel seu servei científic i cultural dins les seves carreres⁹¹.

El doctor Pedro i Pons junt amb el metge Gil Vernet van desplaçar-se a la universitat de Toulouse per a rebre el nomenament de Doctor Honoris Causa, a principis de novembre de 1964, aquests van ser presentats pels professors de la facultat de medicina els senyors Fabre i Gadra. Una vegada acabada la cerimònia, es van celebrar altres actes en honor als nous doctors honoris causa on van assistir les autoritats regionals franceses i el consol espanyol Cervino, el rector i el degà de la Universitat i facultat de Lletres de Saragossa i el secretari de la Universitat de Barcelona⁹². El fet del nomenament del doctor com a honoris causa el va posar en boca de la premsa francesa, i la Unió Federalista de les Comunitats Ètniques Europees de Dinamarca va aprofitar per a fer un article sobre la situació cultural a Catalunya aprofitant entre altres materials el discurs del Dr. Pedro i Pons sobre els jocs florals, dins un número que parlava dels 24 anys de l'alliberació probablement europea. Aquest article parlava entre altres coses de la situació lingüística en general a Catalunya, sobre la premsa catalana, sobre la literatura, sobre l'ensenyament

⁹⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 7 de Setembre de 1963. Pàg: 36.

⁹¹ La Vanguardia, edició del diumenge 8 de setembre de 1963. Pàg:1.

⁹² La Vanguardia, edició del diumenge 8 de novembre de 1964. Pàg: 15.

tant primari com secundari i el bàsic, sobre la universitat, i sobre la vida cultural⁹³.

En vista del nomenament dels professors de Barcelona, com a Honoris Causa de Toulouse, al novembre de 1965 la universitat de Barcelona va investir doctors Honoris Causa als professors Guy Lazorthes i Pierre Fabre de la Facultat de medicina de Toulouse probablement com a agermanament. I com era evident i com a representant honorífic de la Universitat de Toulouse el doctor Pedro i Pons va ser convidat a l'acte al paranimf, per a presentar als guardonats francesos junts amb el Dr. Gil i Vernet, i on el professor Lazhortes va pronunciar un discurs en agraïment⁹⁴ i mes tard va concloure el Dr. Pedro i Pons parlant de llaços d'agermanament entre les dues facultats.

Al febrer del 1968, el doctor va ser convidat, com a últim any a la càtedra i pels serveis prestats, a la inauguració del curs de l'acadèmia de doctors al paranimf de la Universitat de Barcelona, presidida pel rector de la Universitat, el Prof. García Valdecasas. L'acte va ser com a tots els acadèmics plens de representants de la societat civil, regional i acadèmica. Una vegada llegit la memòria del curs anterior es va donar per aprovada. A continuació es va fer entrega del premi *d'acadèmics d'honor* que nomenava acadèmics de ple dret. Enguany van recaure sobre el president de l'Audiència Territorial Carlos Obiols, el fundador del "*Instituto de Urologia del Hospital de la Santa Cruz*" el Dr. Puigvert, el president de la "*Real Acadèmia de Medicina de Barcelona*" el Dr. Pedro i Pons, al director de la "*Escuela Superior de Ingenieros Industriales*" de Terrassa el Sr. Federico Lopez, al catedràtic de la Facultat de Ciències Econòmiques José Maria Berana Giménez, al director de la "*Escuela Superior de Arquitectura*" Manuel sola de Morales i al director general de Bellas Artes i catedràtic d'arqueologia Gratignano Nieto Gallo. Va ser el mateix rector el que va fer entrega als membres guardonats del títol de membre d'honor durant l'acte⁹⁵. L'encarregat de fer unes paraules d'agraïment van ser per al director

⁹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C7 D25) 19/11/1964 Rapport sur la situation culturelle en catalogne. Union Fédéraliste des Communautés Ethniques Européennes (U.F.C.E.).

⁹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D9) 13/11/1965 Invitació impresa per a la investidura de doctor Honoris Causa als professors Guy Lazorthes i Pierre Fabre de la facultat de medicina de Toulouse.

⁹⁵ La Vanguardia, edició del diumenge 25 de febrero de 1968. Pàg: 1

general de Bellas Artes que va fer el discurs inaugural que va parlar del patrimoni artístic i el problema de la seva conservació. A continuació el rector va declarar inaugurat el curs⁹⁶.

⁹⁶ La Vanguardia, edició del dissabte 24 de febrero de 1968. Pàg: 25.

6.2 Una figura molt rellevant als congressos i reunions mèdiques.

Als 60 es pot comprovar com l'assistència del doctor a congressos i reunions mèdiques va minvant en relació a la dècada anterior. La raó es pel fet que va anar deixant pas a la següent generació, a la dels seus deixebles que molts havien arribat molt lluny dins la medicina. Una medicina que havia evolucionat a les especialitzacions i on era evident que un sol metge no podria encabir-les totes. Per tant la figura del doctor evoluciona mes cap a ser una figura representant d'una escola que ha vist néixer a grans professionals. El seu nom tenia gran prestigi nacional e internacional i en va saber treure profit de cara a la seva escola i alumnes.

La primera gran cita va ser al 1960 a la setmana del 27 d'Abril al 1 de maig a Barcelona, al *VI Congreso Internacional de Neuropsiquiatria* on a la reunió van participar mes de quatre-cents metges. En aquest congrés que es feia cada 4 anys, van assistir gairebé la totalitat dels especialistes que cultivaven l'especialitat a l'estat i a l'estranger. El president del congres era el Dr. Ramón Sarró junt amb el Dr. Vidal Teixidor, Joan Obiols, Mariano de la Cruz, Folch i Camarasa, etc. Les jornades perseguen l'incorporar plenament al país l'especialitat mèdica, i sobretot proporcionar a les persones un exacte coneixement i orientació sobre les dolences de tipus psicòpates. El congres es va dividir en tres apartats: La reunió d'experts de la Salut Mental, les sessions de treball i el simpòsium sobre malalties antidepressives. A part de la sessió inaugural, es va presentar l'exposició del pla regional de Barcelona per a l'any mundial de la salut mental, amb la discussió sobre les possibilitats de transformar-ho a un pla nacional. De les intervencions es van destacar nou ponències destacant el Dr. J. H. Delgado, el Dr. Sarró, el Dr. Martín, el Dr. J. Roi Carballo i el Dr. Urdiales. Al simpòsium sobre estat depressius van destacar les ponències del Dr. A. Pedro i Pons i el Dr. J. J. López Ibor.

El congres es va fer a cavall entre la Reial Acadèmia de Medicina, el CSIC, La Biblioteca Central i la Facultat de Medicina. A la clausura a l'acte les conferències finals vindrien fetes pel Dr. Ramón Sarró, Soto Yarritu, i el Dr.

Agustí Pedro i Pons, que faria una revisió històrica de la terapèutica farmacològica referint-se al llibre de Fiessenger, “*Con veinte medicamentos se prodrían tratar todas las enfermedades internas*”. El doctor Pedro i Pons va dir que d'aquells vint medicaments, que en aquella data feia quaranta anys es consideraven imprescindibles, sobreviuen molt pocs. A l'actualitat solament els medicaments que utilitzava la Psiquiatria rebassaven el centenar, i va recordar la medicació amb bromurs, valeriana, hidrat de clorur i el veronal. A continuació es va referir a l'aparició de les morfines sintètiques, i va fer èmfasi a la terapèutica de xoc insulínic, els cardiazòlics i la leucotomia. A continuació va dir que entre els anys deu i vint, els llibres de Freud van omplir per complet el concepte i doctrina de la psiquiatria d'aquella època. A l'actualitat els principals laboratoris del món sencer eren ocupant-se d'obtenir nous productes d'actuació psíquica. Va finalitzar dient que feia pocs anys creien que solament l'estudi de psicologia era la preparació adequada per al psiquiatra davant la llum de nous fàrmacs i l'experiència de la moderna fisiologia que va començar a dubtar si no seria l'estudi de la física i química una de les bases científiques per al millor coneixement de la psiquiatria⁹⁷.

La sessió de clausura es va programar a l'amfiteatre de la Reial Acadèmia de Medicina on va pronunciar l'última lliçó el Dr. Soto, president de *l'Associació Espanyola de Neuropsiquiatria*⁹⁸.

Sembla ser que aquell estiu també el doctor va participar al “*IV congreso de medicina interna*”⁹⁹ a Madrid, el qual organitzava la *Societat Espanyola de Medicina*¹⁰⁰.

Al 23 de març de 1961 va visitar Barcelona en base a una invitació per l'institut d'intercanvi cultural entre Itàlia i Espanya, el Dr. Professor Luigi Condarelli de la *Facultat de Medicina de Roma* i president de *l'associació italiana de cardiologia*. Luigi Condarelli va fer un cicle de conferències sobre els

⁹⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 30 d'Abril de 1960. Pàg: 30.

⁹⁸ La Vanguardia, edició del dijous 21 d'Abril de 1960.

⁹⁹ VVAA. *IV Congreso Nacional de Medicina Interna*. Facultad de Medicina, Madrid 1962.

¹⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C44 D27) 14/08/1960 Carta del Dr. J. Gimena i el Dr. J. C. De Oya de la “*Sociedad Española de Medicina Interna*” sobre l'enviament dels escrits de les participacions del Dr. A. Pedro i Pons al “*IV Congreso de Medicina Interna*”.

seus estudis en experiments fisiològics relacionats amb la cardiologia i l'angiologia els quals van ser bastant concorreguts. El Dr. Condarelli també va ser objecte de diversos actes d'honor entre ells un acte en honor seu a un cèntric hotel de la ciutat de Barcelona on se li va oferir un sopar on van assistir els majors exponents de la sanitat de la ciutat, com el Dr. Martínez Bersó de la facultat de Medicina, el Dr. Sánchez Lucas, el Dr. Gibert Queraltó, el Dr. Soriano, el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Trias de Bes, el Dr. Garnach, i un gran nombre de membres de l'associació de cardiologia i angiologia. Sembla ser que aquest sopar en homenatge va ser patrocinat pels *laboratoris Wassermann*, que col·laborava en l'intercanvi cultural Itàlia Espanya com havia fet en ocasions anteriors amb altres personatges de la medicina italiana que van convidar i també amb personatges de l'espanyola com el Dr. Pedro i Pons anys anteriors¹⁰¹.

A finals de maig del 61 es va celebrar el "*l col·loqui europeu d'endocrinologia*". Aquest es va celebrar a Platja d'Aro amb l'assistència de moltes representacions mèdiques estrangeres. Dins el col·loqui i les sessions es va destinar una a l'homenatge de la figura de Gregorio Marañón que va ser un dels impulsors de la idea dins *l'Associació Mèdica Espanya França* dins el "*Cercle Medica*" del institut francès de Barcelona, i on com copresident del projecte era el Dr. Pedro i Pons. La reunió va ser plantejada entre un grup reduït de metges francesos i espanyols, on es van sumar italians, belgues, anglesos, suïssos, mes tard holandesos, alemanys, danesos, suecs, noruecs, irlandesos, americans, argentis, xilens, etc. També el fet de què es feu a Platja d'Aro buscava l'afavorir l'intercanvi d'idees i el col·loqui constructiu fora dels grans nuclis urbans¹⁰².

Altre reunió mèdica que hi va haver al juny del 61 va ser el *Symposium anual de la societat espanyola de medicina interna*¹⁰³. El Dr. Pedro i Pons junt amb una comitiva on destacaven els doctors Farreras Valentí, Pedro-Botet, J. Surós, R. Bacardí, F. Ciscar, J.M. Puigdollers, C. Rozman, M. Dalmau Ciria, G. del Rio, J.M. Masriera, Pedro-Soler, A. Caralps Riera, J. Jurado Grací, J. Sans,

¹⁰¹ La Vanguardia, edició del divendres 24 de març de 1961. Pàg: 24.

¹⁰² La Vanguardia, edició del dissabte 20 de maig de 1961. Pàg: 17.

¹⁰³ La Vanguardia, edició del dijous 8 de juny de 1961. Pàg: 30.

R. Castillos i S. Woessner; van participa, i l'escola de Barcelona va brillar per les grans personalitats mèdiques que la integraven.

També a esmentar que el doctor també era requerit per fer alguna conferència a l'estranger, en aquest cas al juny del 61 se li va demanar la seva col·laboració a l'Hospital Averroes de Casablanca al Marroc per a fer una conferència. Aquesta es va fer a finals de juny la qual es va titular "*Clínica y radiología de la hipertensión*". Per tant a principis de juny el Dr. Pedro i Pons va demanar autorització al ministeri d'assumptes exteriors de Madrid i un visat per al Marroc¹⁰⁴. A l'acte va assistir el consol general d'Espanya el Sr. Ruiz de Cuevas i un gran nombre de metges marroquins i francesos amb els alumnes de l'escola de medicina de l'hospital. Tant el consolat com l'associació de sanitaris espanyols de Marroc com la casa d'Espanya i la revista "*Marca Medical*", van oferir i patrocinar els actes i van fer honors al Dr. Pedro i Pons¹⁰⁵. Sembla ser que amb la visita del Dr. Pedro i Pons es va posar de relleu la falta de metges formats al Marroc, on a excepció de Casablanca no hi havia formació i sembla ser que a Tanger la crisi econòmica de la ciutat vers a uns grans anys que van haver de prosperitat, havia deixat sense professionals mèdics la regió. Per tant s'incidia a què metges espanyols, si volien, fessin una sol·licitud al consolat per a demanar anar allà on hi havia molta manca de professionals¹⁰⁶.

Al mateix any a principis d'octubre es va inaugurar el "¹⁰⁷*II Congreso Español de Medicina Legal*" a la facultat de Dret de Barcelona, on es van discutir tres ponències: Una dedicada a l'estudi de l'assumpte de les autòpsies, on la ponència va ser desenvolupada pels senyors Fernández Cabeza, Catedràtic de medicina legal de Valladolid, Gisbert Calabuig, també catedràtic a ¹⁰⁸Granada, Pérez Petinto i Domínguez Martínez del "*Cuerpo Nacional de Médicos Forenses*". La segona ponència va tractar sobre la reclusió

¹⁰⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C20 D16) 01/06/1961. Esborrany de carta al Sr. Beladiez, conseller de l'ambaixada per accelerar l'expedició d'un visat.

¹⁰⁵ La Vanguardia, edició del dijous 29 de juny de 1961. Pàg: 38.

¹⁰⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 5 de juliol de 1961. Pàg: 17.

¹⁰⁷ VVAA *Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*: Suplemento anual Espasa-Calpe, S.A., 1966.

¹⁰⁸ José Gutiérrez Galdó *Real Academia de Medicina y Cirugía de Granada*, Volum 2 Ediciones Díaz de Santos Granada 2003

involuntària del malalt mental i el plantejament va anar dirigit pels professors López Ibor, catedràtic de Psiquiatria de Madrid, Sarró Burbano, catedràtic a Barcelona, Pérez Vitoria, catedràtic de Dret Penal a Barcelona i Saumeneh Gimeno, metge forense. La tercera ponència va tractar sobre els nous fàrmacs tòxics i el seu ús terapèutic on van intervenir els professors Hernández Gutiérrez, professor d'Anàlisi Químic, Salva Miquel, professor de Farmacologia i els Drs. Rozmari Borstnar de Barcelona i Alfonso Gordo, metge forense de València. Durant els dies del congrés el Dr. Pedro i Pons va pronunciar una conferència titulada "*Diagnostico de ciertas variedades de coma*", També van intervenir dins la mateixa sessió els doctors H. Arruga, Planas Guasch, Rodríguez Arias i N. Naves amb l'assumpte de "*La disponibilidad post mortem del cuerpo humano*" i els doctors A. Rius Badía i Robreño Gomis amb els senyors Linares i Trepal amb l'assumpte "*Accidentes de Trafico*". El punt de vista judicial i del dret va ser exposat pels magistrats de l'Audiència de Barcelona els senyors Gómez de Menbrillera, Hernández Santonja i González Román. També hi va haver una secció per tractar els accidents de treball "*in itinere*" presidida pel Dr. M. Pérez de Petinto i Bertomeu, i un col·loqui sobre "*El ruido como causante de enfermedad profesional*". La presidència del congrés va anar a càrrec del senyor B. Torres Guerrero i l'assistència va ser pràcticament de congressistes nacionals¹⁰⁹. El congrés va ser inaugurat el dia 4 d'octubre representat per una delegació del ministre de justícia en l'audiència territorial. Com era de costum hi va haver representació de l'ajuntament, la diputació i diferents representacions del món mèdic i judicial amb presència dels presidents i representants dels diferents col·legis, universitats i entitats. Van participar més de 200 congressistes. Dins els llocs preferents a la inauguració es va poder veure al Dr. Pedro i Pons com a president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona¹¹⁰. El doctor Pedro i Pons va parlar sobre les dificultats de tractar un tema tan ampli per que més del 30% dels humans acaben en coma abans de morir, i va fer unes consideracions generals senyalant tres classes de comes, i va senyalar i descriure les característiques

¹⁰⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 1 d'octubre de 1961. Pàg: 29.

¹¹⁰ La Vanguardia, edició del dijous 5 d'octubre de 1961. Pàg: 20.

dels diferents, va parlar del tractament i va concloure referint-se a les revelacions que es poden treure fent l'autòpsia¹¹¹.

A finals d'octubre el doctor Pedro i Pons va ser convidat pel rector de la Universitat de Salamanca el Dr. Alfonso Balcells Gorina, el primer català en regentar aquesta universitat, per a donar una lliçó. El Dr. Pedro i Pons va acceptar i va desplaçar-se a Salamanca a la facultat de medicina on amb una gran concurrència el divendres 27, i se li va fer un gran homenatge. El rector el Dr. Alfonso Balcells antic alumne del Doctor va fer d'amfitrió¹¹².

L'any 1962 en canvi va ser un any de poques cites mèdiques pel que fa a congressos, on solament va assistir entre els dies 10 i 11 de novembre a unes jornades mèdiques a Vilanova i la Geltrú en motiu de la fira de Novembre on va participar també cirurgians de la província i el doctor Cristóbal Martínez Bordiu que va desenvolupar una ponència^{113, 114}. Igualment l'agenda del doctor era plena en reunions acadèmiques, viatges i cursets, a part del treball diari.

No va ser fins a l'any 1964 que es troba una altre cita important pel que fa a congressos i reunions amb un curs d'especialització mèdica sobre Angiografia organitzat pel "*Instituto de Patologia General y primera clínica quirúrgica universitària de la facultat de medicina de Sevilla*", on va participar diversitat de professors de tot el país i on van destacar membres de l'escola de Barcelona. Hi va haver força ressò, sobretot pel fet que a Barcelona els cursos d'especialització havien avançat molt totes les branques mèdiques naixents i van destacar molt els doctors J. Pedro Botet i A. Caralps que tenien línies d'investigació relacionades¹¹⁵. Altre conferència molt relacionada es va fer a Madrid a la seu de la Creu Roja, on l'auditori es va emplenar, i va ser seguida amb particular interès per les figures mes prestigioses de la medicina madrilenya¹¹⁶.

¹¹¹ La Vanguardia, edició del divendres 6 d'octubre de 1961. Pàg: 25.

¹¹² La Vanguardia, edició del dissabte 28 d'octubre de 1961. Pàg: 6.

¹¹³ La Vanguardia, edició del dimecres 24 d'octubre de 1962. Pàg: 30.

¹¹⁴ La Vanguardia, edició del diumenge 4 de novembre de 1962. Pàg: 18.

¹¹⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 5 de febrer de 1964. Pàg: 44.

¹¹⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 28 d'abril de 1964. Pàg: 9.

Al 65 es destaca que el doctor va fer una lliçó magistral per a la *Junta Coordinadora de Actividades Médico Farmacéuticas de Girona i Provincia* sobre les *Linfademies* als salons de la cambra oficial de comerç¹¹⁷.

Del 8 al 11 de juny de 1966 es van celebrar les primeres jornades medico esportives nacionals que va organitzar el Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Els actes es van organitzar a Lloret de Mar amb un programa de treball de ponències sobre l'esport, on el doctor Pedro i Pons va participar com a moderador de la ponència del Dr. Castellò Boca, que va presentar la ponència "*Clima y su influencia sobre el esfuerzo*". Les ponències va ser sotmeses a discussió per tots els assistents i la conclusió de tals anava a càrrec del moderador del debat. Paral·lelament a les ponències es va organitzar una sèrie de jornades esportives i lúdiques on els metges i la seva família hi podien participar amb activitats com escacs, bridge, futbol, esqui aquàtic, una gimcana esportiva, marxa, natació, tir i tenis¹¹⁸.

A principis del 1967 el doctor va viatjar a Madrid a donar una conferència a la Societat de Cirurgia de Madrid que es va titular "*Tratamiento quirurgico de los síndromes cirróticos del hígado*" i sembla ser que mes tard es va publicar en alguna revista ja que el doctor en va preparar un article¹¹⁹.

Els dies 9 i 10 de juny de 1967 va tornar a Madrid a la "¹²⁰*VII Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna*", amb un article titulat "*Tiroiditis Subaguda de Quervain, estudio histológico y radioisotópico*" escrit a varies mans, amb el Dr. M.Foz, J.Canals, i A. Mirada i que va ser presentat com a comunicació. El doctor durant aquest anys era mes centrat en la clínica i en l'assumpte editorial i en projectar i apadrinar nous talents de la clínica¹²¹.

¹¹⁷ La Vanguardia, edició del dijous 9 de desembre de 1965. Pàg: 41.

¹¹⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 8 de juny de 1966. Pàg: 43.

¹¹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D30) 07/02/1967 Conferència del Professor A. Pedro Pons a la Societat de Cirurgia de Madrid sobre "el tratamiento quirurgico de los síndromes cirróticos del hígado".

¹²⁰ VVAA. *VII Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna, junio 9 y 10, 1967 Madrid* Liade Madrid 1968

¹²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C2 D1) 10/06/1967 *Tiroiditis Subaguda de Quervain, Estudio Histológico y radioisotópico* pels autors A. Pedro Pons, M. Foz, J. Canals i A. Mirada. Comunicació de la VIII Reunió de la sociedad española de medicina interna.

Sembla ser que a partir de 1967 el doctor torna a la rutina de les conferències i va ser convidat a fer-ne habitualment i a donar la seva opinió en diversos temes sobretot mèdics i culturals. Eren els últims anys a la càtedra i sembla que va tenir molta presència. En aquest cas a meitat d'agost va ser convidat per l'entitat "EISA" a donar una conferència on va parlar dels problemes de la medicina actual, la universitat i les escoles de medicina dins un curset d'estiu¹²². A principis d'octubre va desplaçar-se novament cap a Madrid per assistir al "¹²³*Seminario sobre Trabajadores de Edad Madura del ministerio de trabajo*". El doctor va presentar una ponència titulada "*la Prolongación de la vida activa, edad limite i la familia del hombre maduro*". Aquest seminari era multidisciplinari i hi van presentar ponències directors de corporacions, empreses i directius. Es va parlar de la formació professional, sobre l'atur, sobre els treballadors madurs, la puntualitat, l'assistència, els minusvàlids, els cursos de perfeccionament, els problemes al treball, la retirada, etc. També es van presentar informes francesos sobre el treball i estudis¹²⁴.

Al 1968 a Barcelona es va organitzar el "*Simposio internacional sobre el aparato vestibular*" que es va fer al servei d'otorinolaringologia del Hospital de Sant Pau. Amb el Simposi l'Hospital començar a posicionar-se com a institució de referència al plànol mundial, on van participar les personalitats més destacades de la otorinolaringologia europea i espanyola, amb personalitats com els professors Aschan, Arslan (Padua), Angelí James (Bristol), Pialoux (París), Greiner (Estrasburg), Portmann (Burdeos). També van ser convidat els professors espanyols: Sánchez Rodríguez, Núñez y Scola Azoy i Gavilán. També com a convidats especials van prendre part al simposi importants internistes i neuròlegs com els professors Pedro i Pons, Farréras Valentí, Ley Rodríguez Arias, Barraquer, etc. A la reunió també es va poder veure una gran representació de professors italians i francesos que van assistir al curs on es van tractar els problemes, causes i símptomes del vertigen a l'igual que el seu

¹²² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C23 D27) 16/08/1967 Conferència del Dr. A. Pedro i Pons titulada " Problemes de la medicina d'avui; Universitat i escoles de Medicina "" feta l'entitat " EISA " .

¹²³ VVAA *Seminario sobre los Trabajadores de Edad Madura: Madrid, 3-6 de octubre de 1967* Ministerio de Trabajo, 1968

¹²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C3 D2) 06/03/1967 *Seminario sobre Trabajadores de Edad Madura del ministerio de trabajo*.

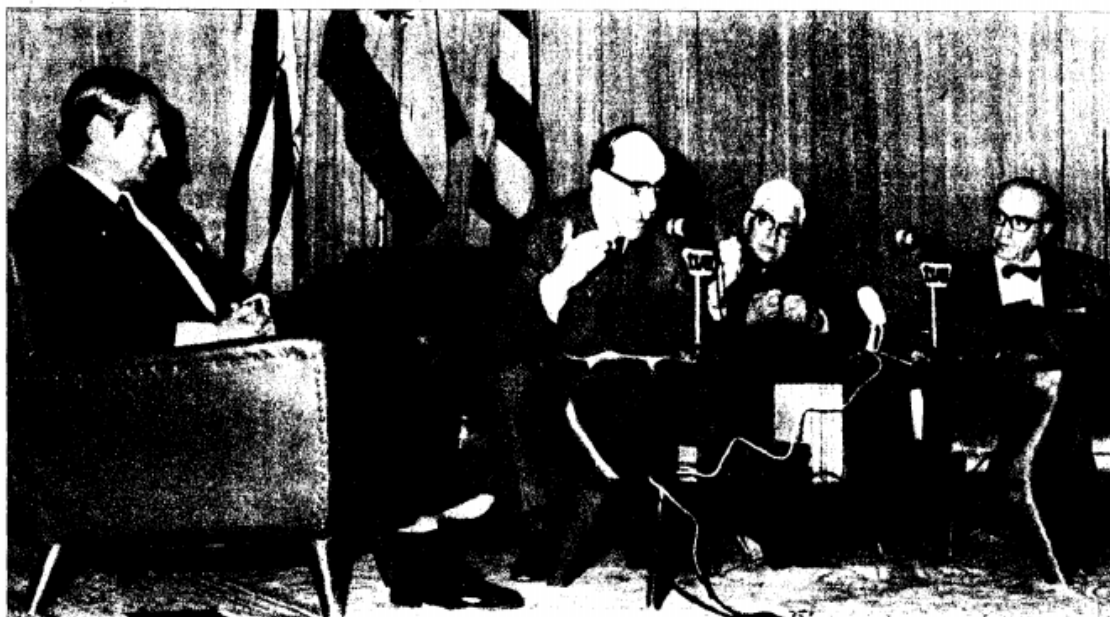
tractament¹²⁵. La mateixa setmana es van organitzar uns col·loquis Ginecològics sota la direcció del Dr. Jaime Cases Estrada a la Sala Cario Erba¹²⁶.

A mitjans de març del 68 el Dr. Pedro i Pons va ser novament convidat a un altre acte acadèmic a Madrid, a un col·loqui titulat "*Estado actual de los trasplantes de órganos; aspectos científico y moral*" al *Círculo Catalán de Madrid*. Aquest col·loqui principalment va parlar dels trasplantaments d'òrgans a l'espera de 24 hores després la mort amb la finalitat de poder disposar del cadàver amb l'inconvenient principal per a portar l'operació a Espanya. Al Col·loqui a part de ser convidat el Dr. Pedro i Pons van participar Cristóbal Martínez Bordiu, cap del servei central de Cirurgia Toràcica de la Seguretat Social de la Ciutat Sanitària de La Paz, de Madrid; Antoni Puigvert Gorro, director del servei d'Urologia de l'hospital de Sant Pau, de Barcelona, i monsenyor Narciso Tibau Duran, auditor del Tribunal de la Rota de la Nunciatura Apostòlica, jurista. Previ al col·loqui es va fer una roda de premsa on es van presentar als conferenciant i als informadors. Dins el col·loqui es va posar de relleu el fet de la mort real del pacient donant quan i com i en quines condicions, es va parlar del fet que per al metge que es parés el cor no era un problema, però si que es parés el cervell. També es va posar de relleu el fet dels trasplantaments de cor, que esperaven que en breu a Espanya es poguessin fer. També es va parlar de la problemàtica per a realitzar trasplantaments pel fet que la legislació prohibia que els cadàvers abans de les 24 hores de la mort poguessin ser tocats i per tant no es podia constituir un banc d'òrgans per la mateixa raó. També es va posar sobre la taula el fet moral i jurídic del trasplantament que s'havia d'autoritzar en vida, junt amb l'autorització de la família i el dret que te la societat de poder ser remediada. També es va parlar del banc d'ulls de Barcelona que per ser un òrgan que perviu fins a mes de 6 hores de la mort és possible de conservar-se millor. Es va parlar de l'anima de l'home i el ser, que per molts trasplantaments que es facin continuava intacte, i dels equips mèdics¹²⁷.

¹²⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 9 de març de 1968. Pàg: 29.

¹²⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 10 de març de 1968. Pàg: 34.

¹²⁷ La Vanguardia, edició del divendres 15 de març de 1968. Pàg: 8.

Ja jubilat el doctor i amb mes temps la seva agenda es va anar emplenant d'actes acadèmics, lliçons i congressos.

Al 1969 el doctor, va ser convidat al "*I Simposium Español sobre Adelantos en Sofrologia*" que es va fer al Col·legi Oficial de Metges de Barcelona i que va ser inaugurat per ell mateix i clausurat pel seu col·lega el Dr. Sarró, presidit pel Dr. A. Caycedo, fundador de la sofrologia amb la participació de personatges especialistes en l'assumpte com els doctors Arias, Barraquer, Dexeus, Duran, Massana, etc. La sofrologia a Espanya va venir de la mà d'un Psiquiatra colombià que acabava de venir de l'Índia i es volia establir a Barcelona, Alfonso Caycedo. Caycedo va presentar una nova concepció de la medicina psicosomàtica que es va anar contagiant entre els nous metges de la ciutat. Va aparèixer fins i tot un article que parlava de "*Barcelona y la Sofrologia*" on metges de la talla de Pedro i Pons, Sarró, Barraquer, Dexeus, Etc; van voler fer un apropament a la medicina del neuropsiquiatra colombià dins una publicació. Al simposi es van desenvolupar comunicacions sobre els últims avenços en la sofrologia com la relaxació de Schultz, la relaxació dinàmica, els vells conceptes, els desordres sexuals, la consciència, el part sense dolor, la sofrologia en ginecologia, la medicina general, i fins i tot es va

parlar de medicines alternatives com el ioga, el zen i mètodes orientals¹²⁸. La sofrologia es considerava una ciència nova que estudiava en medicina diferents procediments que influïen sobre la consciència humana. Aquesta que podia ser modificada per diferents procediments psicològics, físics i químics, constituïen l'objectiu fonamental de la investigació d'aquesta nova escola científica que es va fundar a Barcelona de la mà del Dr. Alfonso Caycedo, psiquiatra colombià que es va instal·lar a Barcelona on va trobar col·laboradors de primera fila, fent de Barcelona un centre de primer ordre mundial de sofrologia. Aquest fet va portar a que molts metges de diferents especialitats passessin per Barcelona per celebrar seminaris formatius en sofrologia. Dins el simposi es va anunciar que gracies a això se celebrarien dos congressos a Barcelona un nacional i un altre internacional¹²⁹.

A principis de juny del 1970, Barcelona va acollir una efemèride de la medicina, sota la presidència del Dr. Sarró es va organitzar el "*I Congreso Internacional de Historia de la Medicina Catalana*"¹³⁰. Dins aquest congres van participar mes de tres-centes personalitats de la medicina espanyola, francesa i italiana. El congrés per primera vegada i de forma pública es disposava a realitzar una posada en comú de l'estat de la qüestió sobre la historia mèdica catalana per prendre consciència de la posició que tenia en aquells temps i orientar-se al futur. El congrés es va allotjar a l'Hospital de la Santa Creu i a la Reial Acadèmia de Medicina com a seus, però els actes van itinerar per a tot Catalunya. L'acte inaugural va ser presidit pel professor Adalberto Pazzini, president honorari de la *Sociedad Internacional de Historia de la Medicina* junt amb el professor Sarró i una nodrida presencia d'autoritats municipals i d'autoritats d'entitats mèdiques. La conferència inaugural també la va donar el mateix Sarró que va parlar sobre la historia de la Psiquiatria i la seva ampliació¹³¹. El Dr. Pedro i Pons va presentar una comunicació titulada "*La medicina a Barcelona a Començament del segle*" al saló daurat de la Excma. Diputació. El doctor va dissertar sobre un quadre viscut al exercici de la medicina a l'època quan la figura del metge tenia mes personalitat i era mítica,

¹²⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 28 de gener de 1969. Pàg: 25.

¹²⁹ La Vanguardia, edició del divendres 17 de gener de 1969. Pàg: 9.

¹³⁰ Veure annexos Cap. 6, Figura 3

¹³¹ La Vanguardia, edició del dimarts 2 de juny de 1970. Pàg: 26.

posava en valor la terapèutica de llavors amb les formules magistrals que permetien matisar molt mes les prescripcions en funció de cada malalt. Va parlar de l'art de ser metge. Va parlar dels internistes que va conèixer a Barcelona destacant a Bartolomé Robert, el Dr. Armangué, el Dr. Gonzalo Roqueta, Hernández Luna, el Dr. Freixas, i d'altres de la seva etapa al Hospital de la Santa Creu¹³²..

A part del congres que tot i ser multitudinari, a la vegada aquella setmana, es va organitzar la ¹³³“*Semana de Actualidades Reumatológicas*” a la Escuela Profesional de Reumatología de la Facultat de Medicina. Com a primer acte es va fer sota la presidència del professor Balcells Gorina un homenatge al Dr. Jacques Forestier i va constituir una reflexió sobre l'especialitat. El mateix doctor Forestier que va assistir va exposar la història de la reumatologia que ell tant va contribuir, i mes tard el Dr. Rotes Querol va exposar un estat de la qüestió sobre la reumatologia. Finalment el Dr. Pedro i Pons va tancar aquest primer acte parlant de la figura del Dr. Forestier, sobretot en les seves troballes i la seva contribució com a metge dins la especialitat que era dins la medicina interna¹³⁴.

Els actes continuaven aquell any i per als dies 18 al 20 de juny es va celebrar el 50 aniversari de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears al casal del metge. Dins els actes programats Leopoldo L. Tejeiro cap de la secció “*Entidades de Previsión de la Dirección General de la Seguridad Social*” va pronunciar una conferència sobre l'assumpte “*Consideraciones sobre el hecho social del mutualismo y su transcendencia en Cataluña*”. Seguidament es va programar la imposició del emblema d'or de l'entitat i per als membres dels diversos consells d'administració. També dins els actes es van programar dues conferències, una a càrrec del Dr. Matilla que va parlar sobre la “*Previsión social en las profesiones liberales*” i el Dr. Pedro i Pons que va parlar sobre el “*Sindicat de metges*”^{135, 136}. Sembla ser que després dels actes es va voler fer

¹³² La Vanguardia, edició del dimecres 3 de juny de 1970. Pàg: 32.

¹³³ Beleart. W *Tablas reumatológicas : terapéutica : rehabilitación* Áncora Barcelona 1982.

¹³⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 3 de juny de 1970. Pàg: 33.

¹³⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 10 de juny de 1970. Pàg: 34.

¹³⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D5) 10/06/1970 Invitació del President de la Mutual Mèdica de Cataluña y Baleares, Joaquin Salarich Torrents per esmorçar en honor dels conferenciants Leopoldo L. Tejeiro i el Dr. Valentin Matilla.

una publicació sobre el 50 aniversari i es va demanar col·laboració al doctor i el Dr. E. Pedrals Fernandez per a fer la Historia de la Mutual Médica de Catalunya i Balears sobretot als anys de la guerra^{137, 138}.

L'agenda del doctor pel que fa a actes acadèmics anava plena aquell juny, ja que justament acabat la celebració del 50 aniversari del Casal del Metge se li va encavalcar el "¹³⁹*II Simposio Internacional de Reumatología Cibernética*" que es va celebrar a Barcelona al Hospital de Sant Pau els dies 19 i 20. L'assumpte central era "*Inflamación y dolor*". El simposi anava tutelat per la nova Facultat de Medicina de la nova Universitat Autònoma de Barcelona que es va crear a 1968, i va ser organitzat pel Dr. A. Serra Peralba, cap del dispensari de Reumatologia del servei de Medicina General i Cardiologia del centre. Es van fer 7 sessions, i van participar especialistes de renom sota les presidències dels doctors Villar Palasí, Gibert i Queraltó, Vilardell, Pedro i Pons, Soriano, Puigvert, Rocha, Laporte, Oriol Piulachs, Sarró, Figueras i Obiols. En total es van pronunciar 24 dissertacions que anaven seguides d'un col·loqui¹⁴⁰. Al Simposi van participar més de 38 metges de diferents països europeus com el Dr. Laborit, professor de la Universitat de París, premi "Albert Lasker" i descobridor de la hibernació artificial. També van prendre part metges i professors de universitats i instituts de Bucarest, París, Basilea, Zurich, Berlín, Nàpols, Roma, Londres i d'arreu de la península¹⁴¹.

Ja entrat a l'octubre de 1970 es va celebrar el "*I Congreso Mundial de Sofrologia*" a Barcelona que es va desenvolupar del 1 al 5 d'octubre. Sembla ser que entre les delegacions participants hi va haver una enviada pel Dalai Lama del Tibet, que desenvoluparia un tema titulat "*La Consciencia Humana*" amb un estudi de les seves modificacions. Al congrés van acudir metges i especialistes de més de 40 països i es va fer una extraordinària assemblea entre els sistemes occidentals de la medicina clàssica i els tradicionals de l'oriental. D'aquesta última es van destacar metges procedents de l'Índia en

¹³⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C43 D29) 26/06/1970.

¹³⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D15) 01/06/1970. Material complet del I congrés internacional d'història de la medicina catalana on assistir i participar A. Pedro Pons.

¹³⁹ VVAA *Inflamación y dolor II Symposium Internacional de Reumatología Cibernética*; organizado por A. Serra Peralba Laboratorios Químicos Unidos Madrid 1971

¹⁴⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 13 de juny de 1970. Pàg: 33.

¹⁴¹ La Vanguardia, edició del divendres 19 de juny de 1970. Pàg: 34.

representació de la medicina Yògica, del Tibet, de la Facultat de Medicina de Taipei, representacions de la medicina tradicional xinesa i de Tokio i Fukuoka, en representació del pensament Zen, i altres delegacions que farien presentacions sobre els seus sistemes de curació mil·lenaris on per la aplicació dels quals la consciència humana sempre es present. El Dalai Lama va prometre enviar al seu secretari personal i al seu metge particular, que eren dos grans Lamas del Tibet, doctors de Lhassa. Pel que fa a les representacions occidentals es van presentar figures com els professors Schultz (que moriríeu dies abans el congrés), d'Alemanya; Pedro Pons, López Ibor i Sarro, de Espanya; Erickson i Wollman, d'Estats Units¹⁴² i que a la vegada ostentaven la presidència honorífica del congrés. El congrés que va crear una expectació molt gran i es va fer al palau de les nacions a Barcelona de Montjuïc¹⁴³. Es van presentar 1.400 inscripcions de metges especialistes en sofrologia com a teràpia. La delegació més important va ser la francesa amb les seves 4 societats sofrològiques representades. Espanya va ser el segon país en representació i l'amfitrió ja que va ser on va néixer la sofrologia occidental i van presentar més de 300 metges¹⁴⁴. Paral·lelament al congrés es van organitzar unes jornades artístiques que van plasmar els diferents estats de la consciència humana amb obres d'art de malalts mentals, consciència mística, ordinària, etc. Dins aquestes jornades es van rebre obres d'art de tots els països representats¹⁴⁵. Sota la presidència de Caycedo, y després del bany de masses, el Dr. Pedro i Pons va pronunciar la primera lliçó magistral del congrés com a lliçó de benvinguda. Va versar sobre com es va forjar el congrés al que ara assistien, i els objectius del Dr. Caycedo. Va parlar de les races, llengües i del món on hi havia diferents sensibilitats, sentits ètics, religions i idees de transcendència i més enllà. Va recalcar el fet de ser més que un congrés mèdic que trencava l'allunyament cultural entre orient i occident. El doctor Pedro i Pons va pronosticar que en l'hora present una commoció com una altre sacudeix constantment els fonaments de les civilitzacions i els pobles tendrien a unir-se, va parlar de una globalització a llarga per un fenomen o un altre qualsevol, i per tant els coneixements científics constituïen la més poderosa

¹⁴² La Vanguardia, edició del dimecres 22 de juliol de 1970. Pàg: 29.

¹⁴³ La Vanguardia, edició del dimarts 29 de setembre de 1970. Pàg: 27.

¹⁴⁴ La Vanguardia, edició del divendres 2 d'octubre de 1970. Pàg: 25.

¹⁴⁵ La Vanguardia, edició del divendres 2 d'octubre de 1970. Pàg: 44.

força coercitiva que acabaria per agermanar als pobles. Va parlar del congrés que els agermanava en el cas del art de curar i la ciència del entendre i investigar les dolences i dels seus cultivadors mil·lenaris essent el vincle de tots ells la ciència per damunt nacionalismes. Va fer una abstracció física dels nacionalismes i va continuar dient que la medicina era testimoni de les influències de cada poble amb la seva filosofia i doctrines religioses i va parlar dels Taotistes i el descobriment del Jo, va parlar de Ling Trchru i de la doctrina de les agulles i moxas i els acupuntors i la obertura de Xina a la medicina occidental i al inrevés amb la República popular xinesa. També va elogiar la medicina hindú i iraniana que va saludar i va parlar del Brama que la va transmetre a les divinitats i que va progressar la medicina i va rebre influències d'altres països, i de Iran el fet del orgull de la medicina mil·lenària que arrossegaven i que Alexandre va traduir al grec i que tot i la islamització encara es conservava. Va homenatjar la medicina àrab. Va parlar de influències de la medicina egípcia que va tenir molt de prestigi i va passar a la grega per part de molts autors com Hipòcrates, Galeno, Plini i Dioscòrides. I de la medicina tibetana en homenatge a la representació al congrés del metge personal del Dalai Lama. Va parlar de la medicina espanyola que venia hereva de la medicina àrab on el seu màxim exponent va ser Tesrif Abulcasis que va fer el tractat de la pràctica de la medicina, una enciclopèdia de 30 volums¹⁴⁶. Sembla ser que aquest va ser el seu últim gran congrés.

¹⁴⁶ La Vanguardia, edició del dissabte 3 d'octubre de 1970. Pàg: 23.

El profesor Pedro Pons durante un momento de su conferencia magistral.
(Foto Pérez de Rozas)

Continuant amb actes acadèmics dels que constantment el doctor era convidat, a finals d'octubre el doctor va traslladar-se a Tarragona per a participar en el "*Simposio Nacional de Fitología del Esófago*", que es va fer a la Residència Sanitaria Juan XXIII. Al simposi van participar mes de 100 metges de l'estat espanyol i va ser patrocinat pel Instituto Nacional de Previsión. Aquest va ser inaugurat pel Cap Provincial de Sanitat el Dr. Bardají Jiménez i es va clausurar amb una conferencia del Dr. Pedro i Pons¹⁴⁷.

¹⁴⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 25 d'octubre de 1970. Pàg: 36.

6.3 L'ambaixador de la medicina. La Gira Americana¹⁴⁸.

Durant l'estiu de l'any 1960, el doctor Pedro i Pons va anar preparant una primera gira americana en base a un conveni cultural amb el ministeri d'assumptes exteriors espanyol i va ser convidat a diferents universitats americanes com a gran figura de la medicina mundial que era, autoritat de la medicina i autor del tractat més important de medicina que hi havia vigent fins ara en llengua castellana i que era en constant actualització, junt a ser el director de la revista de més prestigi en medicina interna. El doctor va rebre informació dels hospitals i centres a visitar. A l'arxiu es conserva tota la documentació d'aquestes gires americanes i la programació dels actes que va fer allà^{149, 150}.

El 13 de setembre de 1960 el doctor Pedro i Pons va sortir a la seva primera gira cultural per hispanoamèrica on faria unes quantes conferències en les principals universitats i centres mèdics d'Argentina i Xile¹⁵¹.

Dins el viatge en vista de la transcendència de la figura del doctor, reconeguda mundialment, va ser convidat per nombroses personalitats que el volien conèixer. Un d'ells va ser el senyor Brané president del "*Banco Español del Río de la Plata*". Sembla ser que el Doctor Pedro i Pons va anar convidat amb totes les despeses pagades i el canvi de divises arreglat tal i com es veu a la correspondència amb el Sr. F. Trans del Banco Español del Río de la Plata el qual li va comunicar que si necessitava alguna cosa que truqués al Sr. Site Arriaga Alamendi i que al tornar de Xile pogués tornar el sobrant si és que hi havia¹⁵². Va ser també convidat pel Dr. Luis Vallejo Vallejo, degà a la Facultat de Medicina de la *Universitat Nacional de Tucumán*, per a donar alguna conferència i visitar la facultat, si la seva agenda li permetia. La invitació va ser

¹⁴⁸ Castro Hoyos, Carlos Eduardo. Salud y seguridad social: un breve comparativo de cinco países de América Latina. Friedrich Evert Stiftung en Colombia Fescol. Anàlisi 8 2012.

¹⁴⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C44 D26) 00/08/1960 Butlletí estadístic del "Hospital Jose Joaquin Aguirre" de la Universitat de Chile d'agost de 1960.

¹⁵⁰ Arxiu Agustí Pedro Pons (C41 D4) 31/08/1960 Certificat internacional de vacunació contra la Verola del Dr. Agustí Pedro i Pons.

¹⁵¹ La Vanguardia, edició del dimecres 14 de setembre de 1960. Pàg: 18.

¹⁵² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D21) 00/09/1960 Carta del Sr. F. Trans del Banco Español del Río de la Plata.

finalment declinada per la impossibilitat d'assistir del doctor a San Miguel de Tucuman per no tenir mes dies¹⁵³.

Les cites grans van ser a Santiago de Xile i a Buenos Aires¹⁵⁴.

En resum a Xile el doctor va visitar el servei de Medicina del professor Don Alejandro Garretón Silva i l'*Hospital Clínico de la Universidad de Chile* , va ser convidat a una recepció oferta per la *Facultad de Medicina de la Universidad de Chile* a l'Auditori d'anatomia patològica de l'*Hospital "José Joaquín Aguirre"*, i a continuació va fer una conferència: "*Patología y Clínica de las enfermedades de la circulación portal*". Va visitar el servei de medicina del professor don Hernán Alessandri a l' *Hospital El Salvador*, on va assistir a la reunió Anatomia clínica del mateix servei. Va visitar el servei de medicina del professor Don Rodolfo Armas Cruz al "*Hospital San Juan de Dios*". Va assistir a una recepció de la *Sociedad Médica de Santiago* i va fer una conferència titulada "*Diagnóstico de las Ictericias Obstructivas*". Va visitar el servei de medicina del professor Ramón Ortúzar al "*Hospital clínico de la Universidad Católica*", i va assistir a una recepció al mateix hospital on va acabar amb una conferència sobre "*Los accidentes Vasculares del Encéfalo*".

A l'*Argentina* a grans trets va fer una conferència a la càtedra de clínica Médica del Prof. O. Festononi, una conferència a l'*academia nacional de medicina*, i una sessió clínica a l' *Hospital Ramón* amb el Prof. Julio Palacio¹⁵⁵.

Dins els actes que hi van haver dins la gira es va nomenar al Dr. Pedro i Pons membre Honorari de la Facultat de Medicina de Santiago de Xile i va ser presentat, a la facultat xilena pel Prof. Dr. Oscar Avendaño Mont i per l'exdegà Armando Larraguibel¹⁵⁶.

La premsa es va fer ressò, en concret es pot destacar el diari "*Mercurio*" de Xile, titulant l'article i noticia de l'estància del doctor:

¹⁵³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D32) 09/09/1960 Carta del Dr. Luis Vallejo Vallejo Degà de la facultat de medicina de la Universitat Nacional de Tucumán al Dr. A. Pedro i Pons convidant-lo a visitar la facultat.

¹⁵⁴ Veure anexos Cap. 6, figura 3.

¹⁵⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D29) 20/09/1960 Programa d'actes de l'estància a Santiago de Chile del Dr. A. Pedro i Pons al setembre de 1960.

¹⁵⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D25) 22/09/1960. Retall de diari de " El Siglo I " de Santiago de Chile amb la noticia del nomenament del Dr. A. Pedro i Pons com a Membre Honorari de la Facultat de Medicina i de la presentació del doctor per les diferents personalitats presents.

“Adelantos de la medicina en la Brucelosis Humana, Opiniones del Dr. Agustín Pedro y Pons, catedrático de la Universidad de Barcelona”

Aquest mitjà va parlar de la invitació del Dr. A. Pedro i Pons al país per la *Universidad de Chile*, amb una petita biografia, i es transcriu l'opinió del doctor sobre l'especialització clínica i els anys d'investigació que ha dut a terme. També és informa que al dia següent parteix a Buenos Aires i que després tornarà a Espanya.

L'article portava una fotografia del Dr. A. Pedro i Pons.

"Invitado por la Universidad de Chile y en cumplimiento de una misión del Ministerio de Relaciones de España, sobre la base de un convenio cultural se encuentra en la capital el Dr. Agustín Pedro y Pons, catedrático de la Universidad de Barcelona. Durante su estada, el facultativo ha ofrecido un ciclo de disertaciones referentes al diagnóstico de las ictericias obstructivas; accidentes vasculares del encéfalo y otros temas afines y, además, ha participado en diversas sesiones clínicas..."¹⁵⁷

A finals de setembre de 1960, el doctor Pedro i Pons va tornar des de Buenos Aires. Havia estat 15 dies de visita a centres i acadèmies mèdiques de Santiago de Xile com la *Universitat Catòlica de Santiago de Xile* i la *Facultat de Medicina de la Universitat de Buenos Aires*, i visitant les ciutats¹⁵⁸.

Després del viatge a Xile i de l'impacte que va causar el doctor com a primera figura de la medicina castellano parlant, es va declarar a la *Universitat Catòlica de Santiago de Xile* al Dr. Pedro i Pons com a *Doctor Honoris Causa*. No solament això si no també es va fer membre honorífic de la *Societat Mèdica de San Carlos* i així va ser comunicat per l'ambaixador d'aquell país¹⁵⁹.

També en contrast al tornar el doctor del viatge, i haver sigut guardonat amb la Creu d'Alfons X el sabi, va ser entrevistat, i com a embaixador de la medicina va ser preguntat pel nivell de la medicina espanyola i per la medicina

¹⁵⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D24) 24/09/1960 Retall de diari de "El Mercurio" de Xile amb un article del Dr. A. Pedro i Pons relatiu a les seves opinions i l'estada a Xile.

¹⁵⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 28 de setembre de 1960. Pàg: 38.

¹⁵⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 30 d'octubre de 1960. Pàg: 20.

a Xile i Argentina¹⁶⁰. A grans trets el doctor va afirmar que la medicina espanyola anava en la mateixa línia que des de feia anys amb el caràcter de les escoles de Madrid i Barcelona. Va valorar la medicina estrangera on a Xile i Argentina hi havia una cultura mèdica molt superior a la suposada en aquell moment, i que volia fer llaços amb l'Espanyola, tot i que a Xile s'estava apropant més a la medicina nord Americana, i va aconsellar que a Espanya caldria preparar-se bé per mantenir una noble i fructífera competència.

La iniciativa d'aquests intercanvis vinguts en gran forma per la rebuda d'alumnes als cursos d'especialització a la càtedra de Barcelona, i sobretot pel fet que va suposar el *Tratado de Medicina* del doctor al ser en castellà.

També el doctor va donar a entendre un canvi de cicle en la medicina i sobretot amb la medicina que es feia fora del país a causa dels anys de la guerra, post guerra i aïllament, que amb l'obertura anava paliant-se e intentant posar-se al dia gràcies a persones com el Dr. Pedro i Pons que miraven d'atraure atraccions e inèrcies positives. Com a prova d'això es veu a l'arxiu ja l'intercanvi d'informació amb les facultats americanes, en aquest cas es pot veure que va rebre les memòries de la "Acadèmia Nacional de Medicina del Instituto de Investigaciones Hematologicas" del Dr. Alfredo Paulousky d'Argentina. Amb les referències a treballs publicats, treballs, línies d'investigació. Per tant aquests contactes obrien noves formes de fer a la càtedra i sobretot en temes emergents com l'escola d'Hematologia¹⁶¹.

Com a conseqüència d'obrir aquestes relacions i intercanvis el doctor, al 1961 es va condecorar al Dr. Antoni Puigvert pel consol de Xile amb la recomanació de l'ordre al mèrit civil de Xile, per tant les relacions amb aquell país i sobretot el viatge cultural del Dr. Pedro i Pons havien obert portes. El consol senyor Sotomayor, va subratllar els serveis aportats per l'eminent uròleg en la investigació a Xile¹⁶².

¹⁶⁰ Veure Annexos Cap. 6, Figura 5.

¹⁶¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C5 D20) 12/12/1960.

¹⁶² La Vanguardia, edició del 22 d'abril de 1961.

Al novembre de 1962 el doctor es va tornar a embarcar en una nova visita al continent sud americà com a ambaixador de la medicina espanyola. En vista de la imminent visita va rebre nombroses invitacions de diferents entitats. Entre les missives rebudes es va destacar la d'Enrique Páez del Rio, gerent de l'Institut *Bioquímic Limitada* convidant-ho, com a membre d'honor, al curs de Medicina Interna de *l'Associació Colombiana de Medicina interna*¹⁶³. També va ser convidat per Parke Davis Inter de la *American Corporation Limited de Puerto Rico* per assistir a *l'Associació Mèdica de Puerto Rico*, i visitar les seves plantes¹⁶⁴.

A l'arxiu es pot trobar l'agenda de la gira i la planificació de la gira americana del 62. En un principi va començar a Puerto Rico on el doctor va visitar del 11 al 17 de novembre, convidat per la "*Asociación Puertorriqueña de Graduados de Universidades Españolas*", on va donar una conferència sobre els accidents vasculars de l'encèfal. En resum a la seva estància va ser rebut a l'edifici de l'associació mèdica, se li va fer membre honorari de l'associació, va visitar *l'Hospital Presbiteriano*, va fer una xerrada sobre la "*Clínica i radiologia del Síndrome d'Hipertensió Portal*", i va donar una conferència a l'Hotel *San Juan* sobre la "*Malaltia de Sheehars*". També cada dia va ser convidat a diversos cocktails i sopars, alguns limitats, on hi van participar les màximes autoritats, sobretot mèdiques de Puerto Rico¹⁶⁵.

El doctor entre altres coses, va ser obsequiat amb un diploma d'honor en reconeixement a les seves valuoses aportacions a l'avançament de la ciència mèdica declarant-ho membre d'honor de *l'Associació Mèdica de Puerto Rico*. Els actes i fotografies es van publicar al programa de la *59 assemblea anual de l'associació mèdica de Puerto Rico*, on el doctor hi figura com a convidat

¹⁶³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D3) 26/10/1962. Carta de Enrique Páez del Rio, Gerent del Institut Bioquímic Limitada per enviar el projecte del programa del curs de Medicina Interna de La Associació Colombiana de Medicina interna.

¹⁶⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D2) 09/11/1962. Carta de Parke Davis Inter – American Corporation Limited de Puerto Rico, al Dr. A. Pedro i Pons convidant-lo.

¹⁶⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D36) 11/11/1962. Programa d'actes del Dr. Agustí Pedro i Pons de la "*Asociación Puertorriqueña de Graduados de Universidades Españolas*" per al 11 i 17 de Novembre de 1962.

d'honor. Altres actes que va fer van ser una conferència sobre clinicopatologia junt amb el Dr. Lorenzo Galindo¹⁶⁶.

De Puerto Rico va volar a Colòmbia on també va ser rebut amb honors, el primer acte va ser un esmorzar de luxe i un homenatge per part dels doctors i metges i autoritats colombianes¹⁶⁷. Convidat per la “*Asociación Colombiana de Medicina Interna*” el doctor va fer diverses lliçons i conferències juntes amb un curs extraordinari que es va fer a l'*Hospital Militar Central de Bogotá* on van assistir més de 100 metges, i on va ser obsequiat com a membre honorífic de l'Associació, i convidat a participar en el congrés nacional de l'any 1963. Tant la premsa colombiana com la de Puerto Rico va elogiar l'avenç de la medicina espanyola, i sobretot la de l'escola catalana. Però en tot cas es remarcava la insistència de mes intercanvis a banda i banda de l'oceà, i d'aquí també el fet que el tractat del doctor Pedro i Pons calés bastant en la medicina interna llatino americana¹⁶⁸. El doctor va tornar de la gira a principis de desembre de 1962.

Al mes de Setembre de 1963, el doctor Pedro i Pons va ser designat membre d'honor del “*Ateneo privado de actualizaciones e investigaciones médicas*” de Buenos Aires com a conseqüència de la seva visita a Llatino Amèrica i la seva influència sobretot amb el *Tratado de Patología i Clínica Médicas* i tota la feina que havia fet en projectar l'escola de Barcelona sobretot a la dècada anterior. Com a tal se li va enviar el diploma¹⁶⁹.

A l'any següent al 1963 el doctor Pedro i Pons per les dates d'octubre i novembre va continuar amb el treball d'ambaixador de la medicina espanyola amb la col·laboració del ministeri d'exteriors, i convidat pels països llatinoamericans. En aquest cas el viatge es va avançar a l'octubre on el doctor va ser convidat a la “*Convención Nacional de Medicina Interna de Pereira*”,

¹⁶⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D4) 13/11/1962. Programa i diploma de honor de la 59 Assemblea anual de la Asociación Médica de Puerto Rico on A. Pedro Pons fou convidat d'honor i conferenciant de la mateixa.

¹⁶⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D56) 22/11/1962. Targeta del Club “ Los Lagartos “ de Bogotá amb un menú i la signatura dels doctors colombians que van homenatjar al Dr. A. Pedro i Pons.

¹⁶⁸ La Vanguardia, edició del disabte 1 de desembre de 1962. Pàg: 19.

¹⁶⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D1) 00/09/1963. Diploma del Ateneo privado de actualizaciones e investigaciones médicas.

Colòmbia, que celebrava el seu centenari i el doctor Pedro i Pons va ser el convidat d'honor i conferenciant de les jornades. Les jornades eren organitzades per la *Asociación Colombiana de Medicina Interna* de la qual era membre d'honor i per l'*Hospital Militar Central*. Aquesta convenció va durar del 6 d'octubre fins al 12 d'octubre on apart de les sessions científiques, hi va haver festes socials. A la reunió van destacar els professors E. J. Moran Campbell, Philip Hugh Jones, Mars Mc Call, Richard W. Vilter i el Dr. Pedro i Pons¹⁷⁰.

Tornant de Colòmbia, el Dr. Pedro i Pons va fer escala als Units d'Amèrica. Sembla ser que es va allotjar al *Hotel Plaza* de Nova York, però es desconeix quina va ser la seva activitat a la capital si de plaer o de treball¹⁷¹.

Cap 19 de novembre de 1964, en vista de la gira americana que estava fent el doctor aquests anys i per altres honors, va rebre una missiva on se li comunicava que l'*Acadèmia Nacional de Medicina de Buenos Aires*, en unanimitat, dins la seva reunió anual, havia resolt elevar-ho a la categoria de membre honorari estranger, adjuntant el diploma, i signada pel Dr. Pedro A. Maissa¹⁷².

No va ser fins al 23 de novembre del mateix any que es va tornar a desplaçar a Amèrica, en aquest cas l'Argentina on va assistir al "*VII Congreso Internacional de Medicina Interna*"¹⁷³ a Buenos Aires, que va durar del 23 al 28 de novembre de 1964¹⁷⁴. La delegació espanyola va anar presidida pel Dr. Pedro i Pons on també es van traslladar altres congressistes com el professor Dr. Farreras Valentí, el Dr. Bacardi i el Dr. Noguera, deixebles del doctor. Just acabat el congrés la delegació sense el Dr. Farreras es va traslladar al Perú

¹⁷⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D35) 06/10/1963. Programa de la quarta convenció Nacional de Medicina Interna a Pereira, Colòmbia al seu centenari al any 1963.

¹⁷¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D17) 10/11/1963. Nota de vigilància del departament de benestar, educació i benestar públic dels Estats Units d'Amèrica de A. Pedro Pons.

¹⁷² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D6) 19/11/1964 Carta de la Academia Nacional de Medicina de Buenos Aires al Dr. Agustí Pedro i Pons informant la seva categoria de Membre Honorari Estranger.

¹⁷³ VVAA. *8º Congreso Internacional de Medicina Interna : Buenos Aires - Argentina, 23-28 Noviembre 1964*. Congreso Internacional de Medicina Interna. Bartolomé U. Chierino, DL 1967.

¹⁷⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C33 D8) 23/11/1964 Material del 8º Congreso Internacional de Medicina Interna a Buenos Aires del 23 al 28 de Noviembre de 1964.

convidats per la Facultat de Medicina de Lima, on van fer un cicle de conferències¹⁷⁵. També van participar en una reunió clínica a la *Universidad Mayor de San Marcos* per la facultat de medicina del departament de medicina de *l'Hospital 2 de Mayo de San Marcos* a Lima, dins un programa també d'actes i conferències amb motiu del *VI Aniversario de l'Hospital Central Empleado*, dins el curs de postgrau de novembre de la *Universidad Nacional Mayor de San Marcos de Lima*¹⁷⁶.

A principis de 1965 el Dr. Pedro i Pons i el Dr. J. Pedro Botet van viatjar a la Habana, Cuba, on van donar diferents conferències i van ser convidats pel Dr. José R. Machado Ventura, ministre de Salut pública de Cuba. L'estància es va fer ressò als diaris de Cuba i als espanyols dins de la gira del ministeri d'assumptes exteriors on era el doctor¹⁷⁷. Dins aquest nou viatge i acompanyat pel seu nebot van realitzar diferents cicles de conferències destacant mes la del *Colegio de Medicos y Academia de Medicina de la Habana*, que esperaven impacients al mestre, i on havien tractat els temes de l'escola de Barcelona àmpliament¹⁷⁸. El doctor i el seu nebot van ser convidats pel govern revolucionari per a la realització de tres conferències auspiciades pel Consejo Científico i la Facultat de Ciencias Médicas, el Colegio Nacional i la Sociedad Cubana de Medicina Interna. L'assumpte estrella va ser el que es va fer al gran saló d'actes Camilo Cienfuegos del *Colegio Médico Nacional de Cuba* dins un auditori ple amb mes de 700 metges sobre la "*Clínica de la Hipertensión Portal*". L'altre conferència esperada va tractar sobre la "*Poliartritis crónica i la colagenosis*", i la tercera va tractar sobre la "*Trombositosis i Trombositèmias*"¹⁷⁹.

Se sap que Cuba i Espanya en època franquista tenien relacions molt bones tot i ser dos règims totalment antagònics ideològicament. Se sap de

¹⁷⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 28 de novembre de 1964. Pàg: 28.

¹⁷⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C33 D7) 02/12/1964 Reunión clínica con presentación de enfermos " de la Universidad Nacional Mayor de San Marcos al Hospital 2 de Mayo.

¹⁷⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D4) 31/01/1965. Retall del diari Hoy de la Habana amb la notícia del Dr. A. Pedro i Pons a Cuba.

¹⁷⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 2 de febrero de 1965. Pàg: 22.

¹⁷⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D27) 02/02/1965 Pàgina del diari " Revolución " de Cuba amb un article del Dr. A. Pedro i Pons.

visites sobretot del Che Guevara a Madrid per motius d'establir relacions econòmiques amb Espanya. La relació de Cuba i Espanya residia en les relacions econòmiques de dos règims autàrquics que tot i la pressió dels estats units a mitjans dels anys 60 per a què trenqués relacions dins el bloqueig fet pel govern americà no es va acabar mai de portar a terme, a l'igual que de la mateixa manera Cuba pressionada per la Unió Soviètica i sobretot pels ex combatents comunistes i líders comunistes de l'Espanya Republicana, com Santiago Carrillo entre altres. Cuba proporcionava Tabac, sucre, ron etc; productes molt productius i de luxe que la classe benestant consumia. També cal dir que encara hi havia molts lligams entre espanyols i cubans sobretot gallecs, fins i tot el mateix Fraga anys mes tard tenia lligams amb Fidel Castro per temes de què parents eren nascuts a la mateixa ciutat gallega. Tot i la crítica que el règim cubà tenia en contra Franco les relacions amb ell no hi va haver segons el mateix Fidel Castro qui les trenqués pel propi interès de Franco, i tot al contrari del que sembla van ser molt bones, i en part explica la visita del Dr. Pedro i Pons a la Habana. Per tant els dos enemics es toleraven en benefici mutu, i en les relacions comercials i culturals per evidents lligams. La medicina no va estar exempta i Cuba on la medicina es va fer també punta de llança sobretot per fets com que el Che Guevara era metge, també participar de les excel·lents relacions entre enemics i la medicina espanyola i la mes avançada en la línia europea era la de l'escola de Barcelona, que va penetrar a l'illa com als altres països llatinoamericans amb ambaixadors com el Dr. Pedro i Pons¹⁸⁰.

A finals de novembre de 1967 el doctor va rebre una carta de la "Acadèmia Nacional de Ciencias de Buenos Aires" signada pel Dr. Horacio C. Rivarola president de l'entitat, informant que li remetien el diploma com a acadèmic estranger i informant-li que haguessin volgut entregar-li personalment i es congratulaven de fer-li aquest honor¹⁸¹, ja que aquell any el doctor no va desplaçar-se al continent americà.

¹⁸⁰ Ramonet, Ignacio. *Fidel castro, Biografia a dos voces*. Paperback 2006.

¹⁸¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D25) 27/11/1967 Carta de la " Academia Nacional de Ciencias de Buenos Aires " al Dr. Agustí Pedro i Pons remittint el diploma com acadèmic estranger.

Sembla ser que a l'any 68, cap al 23 de novembre, si que ho va fer i entre altres actes va ser convidat a finals de novembre a donar un cicle de conferències a Bolívia. Sembla ser que el doctor va viatjar a la ciutat de la Paz, i va dissertar sobre les *Esplenomegàlies* i la *cirrosis* dins de diversos actes que es van fer allà convidat per associacions mèdiques¹⁸².

A partir d'aquest any el doctor es va jubilar i sembla ser que no va tornar al continent, però probablement els seus deixebles si, ja que el doctor els hi va obrir les portes.

¹⁸² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C26 D12) 23/11/1968. Apunts manuscrits i guió d'Agustí Pedro Pons sobre la Cirrosis i la Esplenomegalia per una conferència a La Paz (Bolívia).

6.4 La càtedra dels deixebles i el mestre.

A la tardor de 1960 i tornat de la primera gira americana, el doctor Pedro i Pons va fer el discurs d'inauguració del curs 1960-1961 al paranimf de la Universitat de Barcelona. El discurs era titulat "*Profesores y discípulos. Divagaciones acerca de la Universidad*",¹⁸³¹⁸⁴. La inauguració es va fer el dilluns 3 d'octubre i va divagar sobre l'entrada dels alumnes a la vocació instintiva, i va fer elogi de la professió mèdica, i va analitzar el concepte de cultura i educació. Va parlar de la missió docent dels professors, que consistia en transmetre un coneixement destinat a crear una cultura específica i concreta. Però això no ho considerava suficient per a la formació de l'alumne, és lícit preguntar si la possessió d'una cultura imprimeix un altra característica, que és la que es desprèn de l'estrictament lligada a l'anterior¹⁸⁵.

El discurs del doctor Pedro i Pons a la inauguració va ser bastant mediàtic, va causar bastant reflexió. Sobretot dins un corrent crític que hi tornava a haver a la universitat. Per tant l'anàlisi del doctor a la seva dissertació es va qualificar de magistral, orientadora, serena i constructiva. Va divagar sobre la universitat, i va tractar algunes idees en les quals es va obrir bretxa en la concepció emmurallada i anacrònica de la universitat. Especialment cap al final del seu discurs, va posar de relleu el que la universitat te que estar preparada per afrontar l'assimilació a dins seu, o la rivalitat de centres exògens de cultura. Va parlar del clamor des de fora, dels que es mouen i desitgen ser assimilats a càrrecs docents, i reconèixer els seus llocs de treball com a universitaris, o quan mes clarament si s'escau va dir que hi havia gent amb bons desitjos i formació excel·lent que desitjaven integrar-se a la universitat. Per tant calia una institució mes amplia i mes oberta. Per tant va proclamar el desig de què com a altres nacions mes avançades, calia que la universitat sigues el que etimològicament significa, "*Universitas*", la integració de totes les activitats culturals amb tot el que entranya això. També va repassar

¹⁸³ Pedro-Pons, A. *Maestros y discípulos : divagaciones acerca de la universidad*. Universidad de Barcelona, Barcelona 1960.

¹⁸⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 1 d'octubre de 1960. Pàg: 20.

¹⁸⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 4 d'octubre de 1960. Pàg: 20.

que els consagrats a la formació de les joventuts, els penava veure que mentre en altres nacions és te un concepte mes àgil i ampli de l'ensenyament, aquí es vivia una idea napoleònica, rígida, estreta i centralista. Per tant en aquest marc, només era possible una universitat sota control estatal directe, i no cabia a ella elements exògens de la cultura, institucions privades de caràcter particular o públic. I per tant va donar a entendre que hi havia una atmosfera de monopoli, exclusivista, i on apareixien casos aïllats d'apatia. Doncs per que germinin les idees, es necessita d'un camí ampli, d'estimulació oberta, que es cotitzin els mestres i professors, i el propi alumne esculli la selecció. Afortunadament, va continuar el doctor dient, que apuntaven senyals que tal concepte dolent estava apunt de caure. Així les escoles especials van passar a dependre del ministeri d'educació, el que representa d'alguna manera una integració a la universitat, tot i que encara quedaven moltes mes institucions. Amb la investigació es va tenir compte d'integrar totes les institucions públiques i privades que funcionaven aïlladament, i el CSIC les va ajudar en certa part econòmicament, sent una llàstima que no es tingués la mateixa cura amb les altres institucions d'educació superior. El Dr. Pedro i Pons va parlar de professors amb clara vocació fora de la universitat, sense haver passat pel filtre de les oposicions, i que el mestre és un ser providencial, que no sempre es capta mitjançant exercicis d'oposició dins la universitat emmurallada, que també criticava el Dr. Gregorio Marañón feia uns anys¹⁸⁶. Per tant a la universitat hi tornava ha haver un esperit renovador i crític en contra la universitat estancada del moment, i de la qual el Dr. Pedro i Pons sempre va estar en contra, però sense oblidar el que va patir a la Universitat Autònoma, clarament molt manipulada políticament. Per tant com es diu en capítols anteriors, es torna a veure al doctor Pedro i Pons obert a una certa autonomia de la universitat, i per tant a favor d'aquesta, però al seu moment va ser fortament posicionat en una postura de la qual després no va poder moure's, i quedar encallat amb una única sortida que és la que va prendre, i mai mes es va ficar en altres terrenys que no fossin els científics. Per tant no va ser fins als anys 60, que amb un cert oberturisme i corrent crític a la universitat, es veia amb cor de poder fer certa crítica moderada al ser un personatge de prestigi.

¹⁸⁶ La Vanguardia, edició del dijous 20 d'octubre de 1960. Pàg: 23

La universitat tornava a estar viva en certa manera, i ja hi havia nous moviments universitaris molt crítics amb el règim que reclamaven canvis¹⁸⁷.

El doctor Pedro Pons pronuncia el discurso de inauguración de curso en la Universidad. — (Foto Pérez de Rozas)

Al 1962, el doctor Pedro i Pons va participar a la inauguració dels cursos mèdics i acadèmics dels “Hogares Ana Gironella de Mundet” on va fer un discurs i una conferència magistral sobre els accidents vasculars i de l'encèfal.

¹⁸⁷ Jiménez, Alberto. *Historia de la universidad española*. Alianza Editorial, Madrid 1971.

L'acte va estar presidit pel vicepresident de la diputació Antoni Ferrer Pi i el marquès de Castellflorida acompanyat del Dr. Alemany Grau¹⁸⁸.

El doctor a 1968 com es va dient, es va centrar en els actes acadèmics i culturals i apropant-se la seva edat de jubilació va recollint premis a la seva trajectòria i carrera, i infinitats de reconeixements demant-li que fos present en multitud d'actes.

Pel que fa a les iniciatives docents del doctor a la càtedra, a part del treball com a catedràtic i docent a la Clínica Mèdica A, i també com a propulsor dels seus alumnes en la investigació científica es pot destacar que cada novembre s'organitzaven els cursos monogràfics o d'especialització mèdica a la càtedra de patologia mèdica del Dr. Pedro i Pons. Ell dirigia i supervisava els cursos, però en gran part eren professats pels seus col·laboradors, convidats i metges de la clínica amb ell, els quals eren força concorreguts per gent de tot l'estat i de l'estranger; i que duraven fins a principis de desembre aplegant metges de tot arreu que venien a perfeccionar-se dins les especialitats. I que al 1960 anaven per la sisena edició i van durar fins la jubilació del doctor. Es poden destacar al el *Curs d'Angiologia*¹⁸⁹, el *Curs d'Electrocardiografia i exploració*, el *curs d'Exploració funcional i radiològica Cardiològica*, etc^{190, 191}.

Per altre part també es pot destacar la projecció dels alumnes del Dr. Pedro i Pons, i en aquest cas cal parlar del Dr. Puigdollers, el primer ajudant del Dr. Pedro i Pons que va sortir de viatge d'estudis als Estats Units d'Amèrica al 1962, a Chicago on tornaria amb novetats per implantar a la Clínica a Barcelona¹⁹². Per altre banda alumnes com Farreras Valentí i Pere Barceló ja havien volat molt alt i eren mestres i catedràtics reconeguts amb escoles pròpies, entre altres alumnes.

¹⁸⁸ La Vanguardia, edició del dimecres 17 de gener de 1962. Pàg 23.

¹⁸⁹ La Vanguardia, edició del dijous 10 de novembre de 1960. Pàg: 26.

¹⁹⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 3 de desembre de 1960. Pàg: 29.

¹⁹¹ La Vanguardia, edició del dissabte 4 de novembre de 1961. Pàg: 30.

¹⁹² La Vanguardia, edició del dimecres 28 de febrero de 1962. Pàg: 26.

Cap al 1963, va recolzar la iniciativa de que crear una especialització i estudis de Neurologia¹⁹³. Com es sap era molt propi del doctor a l'hora d'estimular noves branques de la medicina que sorgien de la medicina interna, fer bandera de la seva reputació i escola per tal de donar projecció en últimes novetats. Sembla ser que es va acordar amb el *Ministerio de Educación y Ciencia* junt amb les autoritats i el *Instituto Nerologico Municipal de Barcelona*, el recolzar i tirar endavant el projecte de crear una escola professional de neurologia amb uns estudis concrets de neurologia clínica. Per tant un dels nexes, va ser el doctor Pedro i Pons que va revisar i proposar aspectes en documents que es van enviar al ministeri amb l'organització general dels estudis, i el pla d'estudis que es presentava per la consideració i aprovació del mateix ministeri, on es contemplaven aspectes de la finalitat, organització, inscripció d'alumnes metges, condicions, pla d'estudis, proves d'aptitud, internes a l'hospital, disciplina, personal docent, distribució de professors, col·laboració, títols dels professors, claustre, etc. Fins i tot es va detallar els cursos i assignatures. Posteriorment a la documentació que es va enviar i junt al recolzament de les grans figures de l'escola mèdica catalana, els estudis es van aprovar¹⁹⁴.

A principis de 1965 els camins de les dues principals facultats de medicina de l'estat, la de Madrid i la de Barcelona eren bastant paral·lels, tot i que la de Barcelona havia destacat potser bastant més sobretot en l'avantguarda de la medicina, però havia sigut més atenuada al no ser la de la capital de l'estat. En vista que calien més vincles entre les dues principals facultats es va organitzar actes de fraternitat universitària amb Madrid, on va acudir a Barcelona una representació del professorat de la facultat de medicina madrilenya composta pel degà Benigno Lorenzo Velázquez i els professors Rafael Var López i Manuel Díaz Rubio en un acte titulat el "*Dia de la facultad de Medicina de Madrid*", que era correlatiu al de Barcelona i que es va celebrar a Madrid amb una delegació de Barcelona. En motiu d'això es van organitzar diferents conferències on van participar els Dr. Pedro i Pons, Pilachs,

¹⁹³ VVAA. *Historia de la neurología en España*. Saned, 2002

¹⁹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C23 D11) 00/04/1963. Còpia per A. Pedro Pons de la Organització General i pla d'estudis de la Escuela profesional de Neurología demanada al Ministeri d'Educació i Ciència.

Fernández Cruz i Sanchez Lucas, on es van presentar comunicacions davant els companys de Madrid al 16 de febrer de 1965. Amb aquest acte d'anar i tornar una delegació tant d'una com d'altra facultat es va voler preparar un vincle mes fort entre les dues facultats¹⁹⁵.

El final de 1967 i principi de 1968, va ser junt amb 1969 un dels anys claus a la vida del Dr. Pedro i Pons on hi van haver canvis sobtats. Un dels primers a destacar va ser que la revista medicina Clínica va passar a formar part del que es considera el *Període Daimon*, i mes tard la sobtada mort del deixeble mes avançat del Dr. Agustí Pedro i Pons, Pere Farreras Valentí, que fa desquadrar la previsible continuació de l'escola de Barcelona segons s'esperava.

També ens trobem en uns anys de forts aldarulls universitaris i de reformes en l'educació, sobretot normativament on es publica el llibre del "*Servicio Español del Profesorado, Legislación Universitaria*¹⁹⁶", que trava a professors, però a la vegada la resposta de l'alumnat en contra les imposicions del règim, i en contra professors estancats, anacrònics i un sistema obsolet cada vegada mes fort¹⁹⁷.

Es va denunciar la situació laboral i es van demanar millores per als professors adjunts al Ministerio, també els catedràtics van denunciar la situació del moment, i van demanar millores per al personal adjunt en diversos manifestos signats per diferents universitats, denunciant-se el perill de la dedicació exclusiva i les precarietats que van anar denunciant-se a diferents diaris estatals. Fins i tot es van oferir reformes com s'havien fet a Europa i es van enviar propostes de llei per a millorar la qualitat del professorat i l'educació en general.

¹⁹⁵ La Vanguardia, edició del disabte 13 de febrero de 1965. Pàg: 21.

¹⁹⁶ VVAA. *Legislación universitaria vol. 1 i 2*. Servicio Español del Profesorado, 1967.

¹⁹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C10 D2) 00/00/1968. Llibre *Legislación Universitaria del servicio español de profesorado*, articles de diari i peticions per una reforma universitaria en el marc representatiu i de professors adjunts.

Pel que fa a l'educació a Catalunya, hi havia un sector que continuava batallant per la proposta del bilingüisme a l'escola i tots els estadis educatius, i es van arribar a presentar estudis com els de l'escola de Psicologia de la Universitat de Barcelona, que va realitzar diversos treballs i mostres estadístiques d'escolars i alumnes sobre el llenguatge i la població escolar per cursos. Les conclusions de l'estudi van ser el demanar sensibilització i col·laboració com a projecte per una educació bilingüe en català i castellà a les escoles, una educació laica etc. Aquest estudi el van subscriure i utilitzar una associació de metges i pedagogs per a la reivindicació¹⁹⁸. La universitat no era exempta també de la petició.

Al 1968 dins el que es feia i ja es coneix cal destacar que va ser convidat a fer una dissertació a l'escola d'ATS de la Facultat de Medicina on va fer una dissertació titulada "*Las Enfermeras, un futuro que ya es presente*"¹⁹⁹ i que mes tard va ser publicada on va parlar de la formació i de les infermeres dins els equips mèdics com a figura imprescindible²⁰⁰. Per tant tot anava enfocat a la creació i als estudis de infermeria que feia poc que havien sigut reglamentats.

¹⁹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D24) 01/01/1968 Sobre amb treballs sobre el Bilingüisme a l'escola i sobre l'educació.

¹⁹⁹ VVAA. *Pasado, presente y futuro de la enfermería en España: (perspectiva histórica y epistemológica)*. Consejo de Enfermería de la Comunidad Valenciana, 1996.

²⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D52) 08/03/1968 Dissertació del Dr. A. Pedro i Pons sobre " Las enfermeras, un futuro que ya es presente " per l'escola d'ATS de la facultat de medicina de Barcelona.

6.5 Jubilació i Instituciones Médicas S.A.

A principis de desembre de 1966 es va enviar al doctor un qüestionari alemany per al *Instituto de Obreros Invalidos de Barcelona*, destinat a què el doctor Pedro Pons fes les seves observacions pertinents. Aquest va ser remès pel Dr. I. Puig amb instruccions de com fer el qüestionari que buscava recomanacions per a la construcció d'un centre mèdic inspirant-se en els centres alemanys i en concret en l'homòleg alemany que es volia fer a Barcelona²⁰¹. Aquest document és el previ a un projecte que volia encetar el doctor com a futur pròxim per a la seva jubilació i que anava a meitat dels 60 donant forma.

No va ser fins a l'Abril de 1967 que hi va haver una iniciativa mèdica encapçalada per un conjunt de metges, molts de l'àmbit privat, que en vista de la transformació de la medicina i la crisi del metge privat, van voler tirar endavant una companyia privada amb l'intenció d'obrir un hospital privat a l'avantguarda de tot. Aquest hospital havia de construir-se al passeig Sta. Eulàlia amb el carrer Desert. També sembla ser que durant aquests anys el doctor comença a veure a prop la seva jubilació de la càtedra. Aquesta crisi sembla ser que també el va afectant, però en menor mesura pel seu prestigi i comença a pensar en el seu futur a fora, i en un nou repte gran, ja que comença a ser una figura obsoleta de cara a les noves tendències a la medicina. Es desconeix de qui va ser la iniciativa, però tot apunta a què va ser del mateix doctor amb alguns altres, i aquesta societat va aglutinar als millors metges de Barcelona. La societat que es va constituir a l'abril de 1967 va ser presidida pel Dr. Pedro i Pons i la van regentar altres metges i socis accionistes:

- Moisès Broggi Vallès.
- Juan Castañé Rigall.
- Pedro Farreras Valentí.

²⁰¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D27) 06/12/1966 Traducció del Qüestionari original rebut de alemanya del programa estructural pel Instituto de Obreros invalidos de Barcelona.

- José Mª Gil Vernet Vila.
- Jorge Gras Riera
- Adolfo Ley Gracia.
- Magdalena Miquel Chaumont.
- Santiago Montserrat Esteve.
- Jaime Planas Guasch
- Ignacio Puig Salellas.
- Jose Mª Puig Salellas.
- Luis Reigt de Llobet.
- Angelina Roca Palou.
- Manuel Teixidor Comes.
- Gabriel Capella Bujosa.
- Luis Garcia Ibáñez.
- Enrique Genover Montraset.
- Gerardo Manresa Formosa.
- Ernesto Ventós Ravetllat.

A l'arxiu personal del Dr. Pedro i Pons es pot trobar el document fundacional on s'explica que la societat que es va anomenar "*Instituciones Médicas S.A.*" es va crear per a construir un hospital privat, on a les primeres actes dividides en 5 punts és reflexa com es constitueix la societat, com son les aportacions de socis, com es reparteixen els poders empresarials i gestions. Es va designar al Dr A. Pedro Pons com a president, i van basar el projecte a un estudi alemany. Van adquirir uns terrenys a Sarrià per dur-lo a terme i les gestions per la construcció i escriptures i ampliacions de capital per finançar el projecte.

Les actes es divideixen en 5:

Acta N^o I 27 d'abril de 1967: Acta de constitució de la societat i primera reunió pel projecte del Hospital.

Acta N° II 8 de maig de 1967: Acta sobre els terrenys a comprar.

Acta Nº III 18 de maig de 1967: Acta Sobre l'adquisició dels terrenys al Desert de Sarrià per subhasta per 29.763.802,30 Ptes.

Acta Nº IV 18 de juny de 1967: Acta sobre la gestió de les escriptures públiques per l'adquisició dels terrenys, compte de les gestions prèvies realitzades per iniciar la tramitació de la llicència d'obres municipal necessària per la construcció dels edificis del Hospital, adquisició d'altres terrenys colindants al terreny adquirit, nomenament d'una comissió executiva del consell d'administració, treballs preparatoris per la construcció dels edificis del Hospital General i estudi econòmic financer pel desenvolupament i acompliment dels fins de la societat.

Acta Nº V 25 de setembre de 1967: Acta amb una nota del secretari de la societat Manuel Teixidó Comes sol·licitant l'ingrés de 500.000 Ptes i advertint de les modificacions dels estatuts per unanimitat i la signatura de les escriptures. A l'acta es parla de la visita als terrenys adquirits, el compte de gestions realitzat, l'ingrés de nous socis i l'ampliació del capital social amb la modificació dels estatuts, la formalització de l'escriptura pública d'adquisició de terrenys i la garantia del preu aplegat, i les preguntes.

L'hospital que es volia construir i projecte va venir assessorat per part del "*Deusches Krankenhausinstitut e. V*²⁰²"; amb un dossier mecanografiat de 32 pàgines destinat a la base de deliberació dins de les propostes pel projecte i planificació d'aquest centre, amb xifres de prestacions com a orientació per arribar a uns estàndards de prestacions i serveis de diagnòstic al "*Centro Médico de Barcelona*", que s'havia de construir al Paseo de Santa Eulàlia i que era promogut per Instituciones Médicas, S. A.²⁰³.

La institució Instituciones Médicas S.A. va sobreviure com a tal fins al 1990 que va presentar el seu últim balanç al registre mercantil, es desconeix si va evolucionar a un altre nom, si es va vendre o si va ser absorbida per un

²⁰² VVAA. *Arbeitsbericht: Deutsches Krankenhausinstitut e.V.* ; 1953-1963. Deutsches Krankenhausinstitut e.V., 1963.

²⁰³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C13 D18) 18/12/1967 Projecte i assessorament pel Centro Médico de Barcelona per part del Deutches Krankenhausinstitut e. V.

altre.²⁰⁴ És plausible en tot cas ja que amb motiu de les olimpíades de 1992 van arribar capitals estranger i nous projectes d'ampliació i creació de centres mèdics privats.

A principis de 1968 sembla ser que el projecte de construcció d'un hospital privat al desert de Sarrià anava avançant, però va trobar l'obstacle del geriàtric de les monges de l'Institut del Desert que com era evident van necessitar d'un advocat. No es coneix com va anar la negociació pels terrenys, però és evident que l'advocat de les monges va rebre un taló de 200.000 Ptes pels seus honoraris. Per tant es poden fer dues suposicions, o que el terreny en part es va vendre per les monges necessitades de diners, o fins i tot que es comprès part, o que la societat del Dr. Pedro i Pons hi fes una OPA sobre els terrenys i pagués a l'advocat de les monges per a buscar una solució. En tot cas el projecte a principis de 1968 anava vent en popa i cada vegada la societat tenia molts mes accionistes i col·laboradors²⁰⁵.

Paral·lelament a tots els actes que participava el doctor i a la seva feina rutinària, el projecte de la construcció de l'hospital al Desert de Sarrià continuava endavant, i es va fer l'estudi de l'esquema director per a la construcció de l'edifici que seria el centre mèdic el qual es diria "*Centro Médico Barcelona i Fundación Pere Virgili*". L'esquema director del centre quedava de la següent forma:

Jorge Gras Riera (Anàlisi Clínics), Santiago Montserrat Esteva (Psiquiatria i medicina psicosomàtica), José Mª Gil – Vernet Vila (Urologia), Luis Reigt de Llobet (Endocrinologia i nutrició), José Vilar Bonet (Aparell digestiu), Manuel Galofré Folch (Cirurgia General), Enrique Genover Montraset (Ginecòleg), Gabriel Capella Bujosa (Otorinolaringologia), José Valls Serra (Angiologia), Jorge Puig de La Calle (Cirurgia General), Antonio Caralps Riera (Medicina Interna), David Tornos Solano (Anestesiologia i

²⁰⁴ http://www.axesor.es/Informes-Empresas/943236/INSTITUCIONES_MÉDICAS_SA.html (Su último anuncio en BORME ha sido publicado el 14/12/1990, en el Registro Mercantil de Barcelona, Boletín 214, Referencia 162745. Este cambio ha sido Depósito de cuentas anuales, inscrito el 14/12/1990.

²⁰⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C13 D19) 10/01/1968 Carta d'entrega de taló de 200.000 Ptes com honoraris del Sr Vilaseca Guasch, advocat, a Agustí Pedro Pons de Joan Castañé Rigall.

reanimació), i Luis Revert Torrellas (Nefrologia i Regulació humoral). Sembla ser que el doctor Pedro i Pons es reservava la direcció de l'hospital o l'entitat una vegada es jubilés de la càtedra.

El projecte presentat i definitiu tenia molta correspondència amb l'estudi alemany de Dusserdorff amb infinitat de plànols i explicacions, memòries i els avantprojecte de l'edifici. Hi havia fotos de la maqueta, una memòria de la ubicació de tots els serveis etc²⁰⁶.

Una vegada fet el projecte, aquest va ser presentat pel mateix doctor Pedro i Pons a la resta d'accionistes de *Instituciones Mèdicas S.A*; sobre la construcció i projecte del centre mèdic de Barcelona, on va parlar d'on pretenien crear el centre, quina plantilla inicial tindria de metges, a què es limitaria, com funcionaria, la justificació del projecte i la tasca docent i d'investigació que es faria²⁰⁷.

Durant l'ampliació del projecte i també previsiblement per que pogués córrer en perill el projecte del hospital, els estatuts de la companyia es van tenir que ampliar a també l'explotació de clíniques, policlíniques, llars de salut, sanatoris, hospitals, hotels i establiments de naturalesa anàloga amb un capital per accionista de 1.800.000 Ptes²⁰⁸.

El projecte no va arribar a portar-se a terme per diferents interessos tant de la ciutat, com estatals amb l'assumpte de la construcció dels dos grans hospitals de Barcelona, Vall d'Hebrón i Bellvitge de la Seguretat Social, i sembla ser que es van denegar els permisos per a la construcció. Tot i que la societat va aguantar fins al 1990 i com es diu en paràgrafs anteriors a partir de llavors es perd la pista i és hipotètic que passes a reconvertir-se en alguna societat actual que gestioni hospitals privats a Barcelona, sobretot amb la tirada

²⁰⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D7) 00/00/1968 Estudio de esquema director para la construcción de un edificio especial destinado a Centro medico hospital en Barcelona, Paseo de Santa Eulàlia. Promovido por Instituciones Médicas, S. A. Marzo de 1968.

²⁰⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D47) 00/00/1968 Discurs del Dr. A. Pedro i Pons en 6 fulls mecanoscrits per a Instituciones Mèdicas S.A. sobre la construcció i projecte del centre mèdic de Barcelona.

²⁰⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D8) 00/00/1968 Estatuts de la companyia Instituciones Médicas S.A.

de les olimpíades a Barcelona que va portar capitals. Per tant el projecte es va quedar en res, encara que la institució va anar evolucionant a una societat que controlava diferents institucions mèdiques privades. Hi ha diferents hipòtesis que apunten a què es van denegar els permisos per a la construcció d'aquest macro hospital en pro als hospitals de la seguretat social.^{209, 210, 211}, en concret el de Vall d'Hebron^{212, 213}, i anys mes tard Bellvitge²¹⁴, que es van vendre com els hospitals mes moderns construïts fins llavors, i que curiosament el doctor Pedro i Pons va a passar a dirigir la secció de medicina interna de Vall d'Hebrón una vegada jubilat i emportant-se part dels seus col·laboradors. També és curiós com el futur hospital de Bellvitge va respondre a una planta molt similar al projectat per Instituciones Médicas S.A. Tampoc es pot descartar que la societat del doctor no anes comprant clíniques, o que tot derivés a alguna clínica privada de les actuals de Barcelona al no poder-se acabar de construir l'hospital on es tenia projectat al créixer exponencialment el nombre de socis. El que si que es veu és que al 1969 desapareix la institució de l'agenda del doctor i el projecte també²¹⁵.

La jubilació:

El 9 de maig de 1968, el doctor Agustí Pedro i Pons va complir 70 anys i li va arribar una carta del Ministerio d'Educació que li informava de la seva Jubilació Forçosa a final de curs, tancant el seu cicle vital amb la Càtedra en la que portava des de 1927, amb la Clínica Mèdica A que va aixecar i projectar mundialment i en la que va formar a grans deixebles.

²⁰⁹ Vergés, Joaquim. *Seguridad social española : análisis económico financiero y cuentas del período 1940-1970*. 1974.

²¹⁰ Blanco, Juan Eugenio. *Planificación de la seguridad social española : ensayo social*. Marte, Barcelona 1964.

²¹¹ Blanco, Juan Eugenio. *La Planificación de la seguridad social española desde 1957 a 1963*. S.l. : s.n.], DL 1963 (Madrid : Imprenta de José Luis Cosano).

²¹² VVAA. *Hospital general*. Madrid : Ciudad Sanitaria Provincial Francisco Franco , 1961.

²¹³ VVAA. *Historia del hospital de la Vall d'Hebrón*. <http://www.vhebron.net/es/la-nostra-historia>

²¹⁴ VVAA. *Historia Hospital Bellvitge*. http://www.bellvitgehospital.cat/info_corporativa/historia/proyecto.html

²¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C26 D8) 27/04/1967 Actes de la I a la V de la companyia privada “ Instituciones Médicas S. A. “ presidida per A. Pedro Pons.

La seva Fitxa deia així:

“Fitxa Pedro Pons²¹⁶”

Pedro Pons, Agustín (JUBILADO)

DNI: 36.442.864

Domicilio: Mallorca 293, Telefono 257 25 25

Fecha y lugar de nacimiento: 9 de mayo de 1898 en Barcelona

Catedratico de patologia y clínicas médicas (2ª Cátedra) Facultad de Medicina.

Registro Personal nº A01EN46

Nombrado por O.M. de 7 de mayo de 1927, Posesión 21 de Mayo de 1927

Jubilado al cumplir la edad reglamentaria el día 9 de mayo de 1968, por resolución de la Dirección Gral. De En. Sup. E Invest. De 10 de Mayo de 1968. Se le autoriza a permanecer frente de la càtedra hasta terminación del curso académico por O.M. 22/IV/68.

Amb la data de jubilació al final del curs 1968 el guió del seu futur pròxim era escrit per ell mateix que estava tancant-lo amb la participació en societats i sobretot amb el projecte de *Instituciones Médicas S.A.* Pel que fa a la seva obra feta i la continuació del seu llegat i escola, recauria en el seu màxim e inseparable deixeble Pere Farreras Valentí.

“Para Farreras se acercaba la hora del relevo, del traspaso de poderes, en que debía recaer en él la dirección de la clínica Médica A y así proseguir una obra... y elevarla a un prestigio aún mas alto. Esta continuidad es la que define una auténtica Escuela Médica... Una escuela no se alcanza por decreto, si no que se construye con el trabajo de muchos que se formaron en la misma, bajo la égida del maestro. Farreras representaba la continuidad de un estilo y forma de trabajar con lo que se consolidaba la auténtica nominación de escuela.”²¹⁷

²¹⁶ Arxiu de la Universitat de Barcelona, fitxa del Dr. Pedro i Pons.

²¹⁷ “*Pedro Farreras: una vida truncada*”, revista Destino Juny de 1968, Núm: 1600 Pag: 58-59.

La mort del Dr. Pere Farreras Valentí

Una setmana mes tard de rebre el doctor Pedro i Pons la notificació de jubilació i d'estar tot lligat, va morir sobtadament el Dr. Pere Farreras Valentí i tota la planificació que el doctor pretenia tenir controlada es va desfer a les seves mans quedant tot molt incert. A això cal sumar que 1968 no fou un bon any per al doctor i que els plans post jubilaris no van sortir com ell hagués esperat sobretot amb l'hospital del Desert de Sarrià. Tot va quedar en l'aire²¹⁸.

Pere Farreras i Valentí va néixer a Barcelona el 4 d'abril de 1916 en una família amb molts avantpassats metges. Com se sap es va formar a l'Hospital Clínic, a la Clínica Mèdica A, amb el Dr. Agustí Pedro i Pons, fins arribar a ser el deixeble més destacat i després de què el doctor Pedro i Pons descobrís el seu talent per escriure, va passar a ser el seu gran col·laborador sobretot en les grans obres de gran calat com el "*Tratado de Patología y Clínica Médicas*" on va ser el secretari i autor d'alguns volums, i com a secretari de redacció de la revista "Medicina Clínica", obres que van arribar a quotes mundials. Mes tard amb l'escola d'Hematologia va continuar escrivint tractats que també van tenir repercussió mundial com els famosos Farreras-Rozman amb el seu deixeble Ciril Rozman. Com ja se sap a la Clínica Mèdica A, va començar com alumne intern, fou després metge intern per oposició, ajudant de classes pràctiques i, més endavant, professor auxiliar i professor adjunt. A part va anar completant la seva formació amb diverses estades a Suïssa (Zuric) (1946), on va aprofundir en l'estudi de la citologia hematològica, i a Alemanya (*Freiburg im Breisgau*), on va ampliar els coneixements sobre hematologia clínica. També va fer estades i visites a diferents centres italians, suecs i nord-americans, sempre apadrinat pel Dr. Pedro i Pons i l'escola que representava. Farreras va ser un habitual als congressos de medicina Interna i Hematologia a tot Europa. Al 1948 es va casar i tenir 4 fills amb Lolita Roca. Va agafar tant prestigi com el seu mestre el Dr. Pedro i Pons, i per tant els pacients l'adoraven, i els metges

²¹⁸ VVAA. *Pere Farreras i Valentí (1916-1968): en homenatge*. Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 2008.

el cercaven per a les consultes de casos difícils. A l'igual que el Dr. Pedro i Pons va adquirir la filosofia de la relació metge malalt que era per a ell intrínsecament una relació home-home i, per tant, els fracassos de la vessant humana eren per a ell també fracassos del metge. Als anys 50 com s'ha arribat a comentar, Farreras es va centrar sobretot en l'hematologia, molt especialment a la tornada de la seva estada a Suïssa i Alemanya. L'any 1954, amb l'impuls d'en Farreras, es va obrir el primer dispensari d'hematologia a l'Hospital Clínic, que va anar creixent i va comptar amb un important grup de professionals amb tasques assistencials i de recerca. L'any 1956 tingué lloc el *Primer Curso Práctico Intensivo de Diagnóstico Hematológico (Laboratorio y Clínica)* dirigit pel doctor Pedro i Pons qui era qui l'apadrinava. Mesos després, el 27 de novembre de 1957, es va crear l'Escola Professional d'Hematologia de la Universitat de Barcelona. Tot i que el director havia de ser el catedràtic de Patologia i Clínica Mèdiques, el Dr. Pedro i Pons va delegar en el Dr. Farreras. Des de llavors es va iniciar una important activitat docent, en forma de cursos anuals de perfeccionament. Sembla ser que l'escola d'Hematologia començava a adquirir molta excel·lència, i Farreras morí pocs mesos després de la celebració del vuitè curs. Aquesta escola va continuar i va ser reconeguda arreu, actualment encara porta el seu nom "Escola d'Hematologia Farreras Valentí"²¹⁹.

L'any 1959 va guanyar les oposicions a Cadis i el 1960 va passar a Salamanca. Va demanar, l'excedència activa l'any 1964 i es va dedicar des de llavors plenament a la seva feina com a director de l'Escola d'Hematologia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Farreras que va morir el 17 de Maig de 1968 tenia 52 anys i patia des de feia anys una malaltia coronària amb constants atacs i dolors que se li van anar agreujant els últims anys. i fins i tot el seu mestre el Dr. Pedro i Pons va ser mes d'una vegada cridat a consulta a casa dels Farreras, fins i tot el dia en que va morir on el mestre va ser cridat i no va poder arribar a temps junt amb Valentí Fuster el qual el fill de Farreras va anar a cercar urgentment i que havia de subministrar-

²¹⁹ Eponímia Mèdica Catalana. L'osteosclerosi endòstica pneumopàtica de Farreras. Elena Guardiola, Josep-Eladi Baños, Departament de Ciències Experimentals i de la Salut. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

li Lidocaïna com va prescriure el mateix Farreras, i el qual era un fàrmac molt novetós fabricat a Edimburg, però no va tenir èxit.

La seva mort va ser viscuda amb una gran consternació pel que significava per a la medicina i sobretot molt sentida entre els companys deixebles i el seu mestre.

Al donar-se a conèixer la notícia no van parar de trucar a casa dels Farreras per donar els condols. L'enterrament es va fer el dia 18 de maig a la tarda amb una missa a l'església parroquial de Santa Maria Reina a la carretera d'Esplugues.

La reacció i declaracions del Dr. Pedro i Pons el qual molt afectat per la mort el dia de l'enterrament quan va ser preguntat va ser:

“Una pérdida irreparable para la Medicina y la Universidad Pedro Farreras ha muerto. La emoción del momento, el sentimiento de dolor por su pérdida, impide el razonamiento y me priva de la serenidad necesaria para el juicio crítico y la elegía. Estoy apesadumbrado y me es difícil alcanzar en la figura del desaparecido, toda su magnitud. Mi labor va íntimamente ligada con la de Farreras; su pérdida es para mí la más desgarradora que podía experimentar. Si en un maestro cabe la satisfacción de su labor realizada, mi labor que no ha cesado ni en un solo día de mi vida, había, no digo creado, sino visto crecer a su lado la figura impar de este maestro, que tanto ha producido y del cual cabía esperar la más alta jerarquía entre las promociones médicas de nuestro país. Fue un trabajador incansable y eficaz; era un excelente médico clínico, pero sobre la elevada cima del profesional había otra cumbre más elevada aún: la del escritor médico. No había quien le igualase en erudición, en la facilidad y hondura términos que pueden parecer antagónicos de escribir textos médicos. En esto era un coloso; yo he experimentado el pasmo del milagro, viéndole escribir páginas y más páginas con una minuciosidad en el detalle, una profundidad en el juicio y una claridad expositiva difíciles de igualar, y llevarlas a cabo con una celeridad desconcertante. De su mano solitaria salía un libro que parecía moldeado, creado por un equipo de colaboradores. Por la calidad y extensión de su obra, esta es conocida por todos los pueblos de habla española. Hoy lloramos su pérdida por la tarea realizada y por la que deja sin terminar. Contaba 51 años y en el cénit de su vida

deja un vacío que yo pretendo que no es difícil, sino imposible de llenar. El luto que deja este Maestro lo compartimos los que lo fuimos de él, sus colegas, sus amigos. Para nuestra Facultad de Medicina y para la Universidad española es una pérdida irreparable; como lo es para nuestro país, en el que la figura de Farreras era un prestigio nacional, del cual esperábamos aun más de él, que tanto había dado conocedores de su entusiasmo ilusionado de las reservas que atesoraba su poderosa inteligencia”.

Per altre part el Dr. Piulachs va parlar de què aquell dia va ser un veritable dia de dol per a la medicina, i sobretot per a la Universitat, pel fet que Farreras moria en el moment que per jubilació del seu mestre el Dr. Pedro i Pons tothom esperava la prossecució de les seves activitats afiançant-se definitivament a la Universitat de Barcelona, on era molt desitjada la seva incorporació. Altres metges i companys com el Dr. Puigvert van parlar de la figura de Farreras com un hematòleg important i respectat a Europa i director d'un dels centres mes importants del mon en el seu camp. El Dr. Balcells també va parlar de Farreras i la seva obra escrita la qual era extraordinària. El Dr. Trias de Bes també va destacar en Farreras que era com el seu mestre un forjador de metges extraordinaris i d'excepció. Altres metges com el Dr. Sarró, el Dr. Fernández Cruz, el Dr. Rocha i altres van remarcar l'excepcionalitat del personatge, el van qualificar de l'orgull de l'escola mèdica de Barcelona, i com un personatge extraordinari i adelantat en la medicina²²⁰.

A l'enterrament de Farreras va assistir una gran multitud i representacions de tots els centres de docència universitària entre ells el rector, membres d'altres estaments socials de la ciutat i sobretot la classe mèdica i d'investigació científica mèdica. En el dol hi va estar tota la família de Farreras Valentí molts dels quals estaven acompanyats per diversos religiosos. També van figurar al dol el delegat provincial de sanitat el Dr. Bravo Morate, el rector de la universitat el Dr. Garcia Valdecasas, el president del col·legi de metges el Dr. Trias de Bes, el president de la Reial Acadèmia de Medicina i mestre el Dr. Pedro i Pons, els presidents de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el Dr. Pi Figueres, els doctors Gibert Queraltó, Piulachs, etc. També van assistir tots els

²²⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 18 de maig de 1968. Pàg: 31.

catedràtics de la facultat de Medicina, caps de serveis i col·laboradors i professors d'altres facultats com els doctors Pérez Vitoria i Jiménez de Parga, Buscarons i altres, García Paredes, Ferrer Hombravella, Peyri, Cabot, Cambra Bonet Rodés, Campmajó, Blajot, Planas, un grup d'infermeres dels serveis als quals era adscrit Farreras i representacions de diferents laboratoris i metges de diferents localitats de la província. També van acudir artistes i pintors amics de la família com Francisco Serra, Joan Claret, Vila Casas, Federico Lloverás, advocats com Blajot, Periarnau, Roig i Giralt; membres de juntes esportives tant del Club de Tennis de Barcelona com del Real Club de Polo. Al final de la missa es va resar un respons i després va ser acomiadat en dol i traslladat les restes al cementiri de l'Est on van ser sepultats²²¹.

Tot i que per entrar a catedràtic calia passar unes dures oposicions, la realitat era molt diferent en aquells anys on tot era escollit a dit. En aquest cas uns mesos mort Farreras Valentí el *Ministerio de Trabajo i Instituto Nacional de Previsión, Intituto Nacional de Medicina* dirigit pel Dr. M. Bermejillo, es va posar en contacte amb el Dr. A. Pedro i Pons no solament donant-li les condolences per la mort del seu deixeble, si no donant suggeriments per a la provisió de la futura vacant de Patologia i Clínica Mèdica. Per tant ja s'estava movent la recerca d'un substitut per al Dr. Pedro i Pons²²².

També en vistes de la seva jubilació el Dr. Pedro i Pons va començar a passar mes temps a la seva casa a Vallvidrera en contra del pis del Carrer Mallorca, i les reformes a Vallvidrera es van anar accelerant on ja aquests anys la havia decorat al seu gust amb antiguitats, pintures, i s'havia emportat la majoria de llibres. Es va fer construir un jardí temàtic, es va fer construir mobles d'ebenisteria, un ascensor, una calefacció central dièsel, i mes antiguitats i decoració amb imports de la fredolera de 349.000 Ptes i 157.000 Ptes a Falgueras Carreras i Almató venedors d'antiguitats²²³.

²²¹ La Vanguardia, edició del diumenge 19 de maig de 1968. Pàg: 34.

²²² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C4 D10) 22/05/1968 Carta del Professor M. Bermejillo del Ministerio de Trabajo, de condolencia i de suggeriment d'elecció per a plaça de professor de patologia dirigida a A. Pedro Pons.

²²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D28) 00/00/1968 Factures i rebuts de despeses d'obres, reformes i acondicionament de la finca de Vallvidrera, residència d'Agustí Pedro Pons des del any 1962 fins el any 1965.

Fins el final dels dies a la càtedra el Dr. Pedro i Pons va assistint a quasi tots els actes acadèmics, el primer exemple el tenim al 5 de juny que es fa un acte acadèmic a la Facultat de Medicina en homenatge al Dr. Joan Gibert Queraltó amb motiu del 25 aniversari a la càtedra. Un homenatge organitzat pel rectorat i el deganat en el qual van ser convidats tots els professors de la mateixa facultat i personalitats de les entitats mèdiques i entitats i facultats de Madrid. Entre aquestes personalitats va estar el Dr. Pedro i Pons. La presentació de l'acte la va fer el Dr. Nolla en el qual es va convidar al Dr. Matilla que va parlar de l'assumpte "*Toxoplasmosis*" i que el Dr. Gibert i Queraltó va agrair molt pel seu homenatge i se li va entregar una placa commemorativa²²⁴.

També va assistir a la reunió anual del comitè de la Legió d'Honor Francesa de Catalunya i Balears amb motiu de la celebració del dia de França a la fira de mostres de Barcelona. Aquesta reunió va ser presidida per l'ambaixador de França el baró de Boisseseor, el president del comitè regional i altres personalitats on van assistir diferents guardonats amb la Legió d'Honor destacant a Mr. Merlin de Madrid, Mr. Domerge de Sant Sebastià, Mr. Buscail de Tarragona, etc; en representació de Barcelona va assistir entre altres personalitats com la comtessa de Lacambra, el ministre de França a Barcelona, el agregat comercial al consolat i altres personalitats de la colònia francesa junt amb el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Piulachs, el Dr. Trias de Bes, Antonio Gallardo, etc²²⁵.

El 11 de juny de 1968 es va també celebrar la "*VIII Reunión de Ciéncias Médicas*" on aquest any es va escollir la Seu d'Urgell i Andorra i van assistir mes de 200 metges. En l'acte el doctor Pedro i Pons com a president honorífic va fer un elogi al metge rural. Com de costum i en aquests actes hi va haver presència de les autoritats civils de la ciutat i es va fer homenatge als metges naturals de la comarca. Enguany l'assumpte del simposi va ser "*El tratamiento de las infecciones*" i va ser presidit pel Dr. Jaime Pi i Figueras. L'homenatge als

²²⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 5 de juny de 1968. Pàg: 23.

²²⁵ La Vanguardia, edició del divendres 7 de juny de 1968. Pàg: 31.

metges locals els doctors Llangort Planas i Nequi Marquilló, va ser ofert pel Dr. Pedro i Pons que va dissertar sobre el metge rural²²⁶.

Altre acte acadèmic va ser al 13 de juny que es va fer amb motiu del X aniversari de la presentació a la Reial Acadèmia de medicina de la tècnica de la Zonolulisis enzimàtica en la extracció de la cataracta. L'oftalmòleg Joaquim Barraquer de la nissaga Barraquer va presentar en sessió científica pública on van assistir les personalitats més destacades de la medicina i sota la presidència del Dr. Pedro i Pons la nova tècnica de la extracció de la cataracta original del Dr. Barraquer que va ser possible gracies als avenços de la farmacologia i la investigació de les encimes a l'escola de Barcelona del Dr. Barraquer. El Dr. Pedro i Pons va tancar l'acte referint a l'homenatge de les escoles de farmacologia i oftalmologia que van donar tant prestigi a la medicina Barcelonesa entre altres²²⁷.

També i sent el seu últim any com a catedràtic, el Dr. Pedro i Pons va començar a rebre homenatges diversos per la seva carrera, un d'aquests va ser a la clausura de les sessions mèdiques del Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena de Mataró, on al finalitzar-se es va fer un homenatge al doctor per part de tots els facultatius de la comarca i el doctor va ser convidat a tancar l'acte²²⁸.

Arribant el final del curs a mitjans de Juliol es va organitzar una sessió acadèmica en memòria del professor Pedro Farreras Valentí al paranimf de la Facultat de Medicina i presidit pel rector de la universitat el Dr. Garcia Valdecasas acompanyat pels doctors Gibert Queraltó, Pedro i Pons, Sánchez Lucas, Pi Figueras, Azoy, Piulachs, Puigvert, Soler i altres. El professor Gibert va exaltar la personalitat del Dr. Farreras que primer el va tenir d'alumne i després com intern i el va substituir com adjunt a la càtedra del Dr. Pedro i Pons quan aquest va ser Catedràtic. El Dr. Pi i Figueres va posar de relleu l'excepcionalitat de Farreras com a mestre e investigador junt amb els seus

²²⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 11 de juny de 1968. Pàg: 34.

²²⁷ La Vanguardia, edició del dijous 13 de juny de 1968. Pàg: 20.

²²⁸ La Vanguardia, edició del dissabte 15 de juny de 1968. Pàg: 35.

conceptes i expressió destacant la seva activitat mèdica sobretot també a les acadèmies i entitats mèdiques que va acabar en llocs destacats. A continuació va ser el Dr. Pedro i Pons qui va prendre la paraula i va parlar del seu deixeble. El discurs que va fer el Dr. Pedro i Pons en resum va parlar sobre la vida d'estudiant del Dr. P. Farreras Valentí, de la seva facilitat escriptora, de la seva obra i del sentiment de pèrdua d'un home molt prometedor que va deixar la seva obra cabdal per fer, entre altres coses²²⁹. El doctor Pedro i Pons no va deixar de senyalar com la continuació de la seva escola que com herència lògica i reconeixement de tothom tenia que recollir Farreras va quedar truncada. Va tancar l'acte el Rector que va dedicar paraules a la memòria del Dr. Farreras i recordant igual que el Dr. Pedro i Pons que va morir quan la seva reincorporació a Barcelona era imminent i quan mes s'esperava del seu talent i virtuts i va recordar que la seva pèrdua va ser molt emotiva per a la universitat²³⁰.

Altre acte on va ser convidat el doctor va ser per la *fundació Salvador Vives i Casajuana* que va anunciar la convocatòria del premi "*Concepció Alemany*" el qual premiava amb 50.000 Ptes a obres dedicades a les dones en alguns dels seus aspectes social, històric, literari, artístic, etc. Al doctor Pedro i Pons se li va proposar ser membre del jurat i president del comitè junt a la senyora Roser Matheu, Aurelia Campmany i Juan Ainaud de Lasarte com a vocals actuant de secretari Josep Iglesias. També el premi va concedir accèssits de 25.000 Ptes i van obrir el termini per a presentar treballs amb la previsió d'entregar els premis al gener, en aquest cas el primer es va entregar al gener de 1970²³¹.

Amb tot va arribar Setembre, l'últim mes del Dr. Pedro i Pons a la càtedra i clínica. El seu últim dia al servei va ser el darrer dia del mes de setembre de 1968. Com cada dia el Dr. Pedro i Pons va passar visita rodejat dels seus col·laboradors dins un ambient molt emocionant per als deixebles i per al mateix doctor. En acabar la ronda de visita es va acomiadar com sempre

²²⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C44 D3) 15/07/1968 Discurs del Dr. A. Pedro i Pons en memòria del Dr. Pere Farreras Valentí al paranimf de la Facultat de Medicina.

²³⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 20 de juliol de 1968. Pàg: 20.

²³¹ La Vanguardia, edició del dijous 1 d'agost de 1968. Pàg: 39.

amb un “*Bon dia Senyors, fins demà*”. El doctor va voler donar normalitat al fet de la seva retirada i del seu incert futur a partir de llavors per uns, i per altres pel fet que el nou destí del Dr. Pedro i Pons que ja estava lligat.

Al setembre de 1968 al doctor li va arribar la jubilació, i el doctor es va emportar a tots els seus col·laboradors i part de l'escola mèdica a l'Hospital de la Vall d'Hebron. La conseqüència directa va ser per la mort del Dr. Farreras Valentí que l'havia de substituir i continuaria la tasca de l'escola. Però mort aquest l'escola quedava sense cap visible i a la sort del que pogués passar, i el nou catedràtic que pogués entrar. En vista d'això el doctor va decidir aplegar veles i recollir-ho tot. Per tant a mitjans de 1969 es van convocar oposicions i es va nomenar al Dr. Ciril Rozman Borstnar com a nou catedràtic de la Facultat de Medicina de Barcelona a la plaça que va deixar lliure el Dr. Pedro i Pons. Rozman que va estudiar entre els anys 1948 i 1954 es va formar principalment a l'escola de medicina interna del Dr. Pedro i Pons i a l'escola d'hematologia dirigida per Farreras Valentí. En les dues escoles Rozman ja havia treballat de docent i investigador fins al 1967, que va obtindre per oposició la càtedra de patologia i clínica de Salamanca. També Rozman havia assistit a nombrosos congressos nacionals i internacionals, i tenia 94 publicacions en revistes i era coautor de 8 llibres de medicines, entre ells el tractat d'hematologia escrit amb el Dr. Farreras Valentí que va passar a ser un manual imprescindible. Per tant el deixeble de Farreras ocupava la càtedra del Dr. Pedro i Pons, però la Clínica i l'escola de medicina ja no eren com el dia en que va marxar el doctor ja que gran part dels millors col·laboradors se els va emportar a l'hospital de la Vall d'Hebrón i per tant l'escola també quedant solament l'essència a la càtedra i la reputació que va caler defensar-la però no tornar a ser mai mes com en aquella època daurada²³². En tot cas es pot deixar en l'aire la hipòtesi que si el doctor hagués sapigut a ciència certa que l'alumne mes avançat de Farreras obtindria la càtedra, potser no s'hagués endut part de l'escola col·laboradors i alumnes, al haver clara continuïtat.

²³² La Vanguardia, edició del dissabte 19 d'Abril de 1969. Pàg: 27.

En aquests moments el futur de l'escola d'hematologia i la Clínica Mèdica A quedava en suspens, i mes tard amb Ciril Rozman, com a continuador de la tasca del mestre que acabaria substituint a la càtedra al Dr. Pedro i Pons una vegada jubilat. Tot i que el que s'esperava, que fos la clínica, l'escola i la continuació de la tasca del Dr. Pedro i Pons, es va anar diluint tot al no tenir la mateixa projecció que va tenir el Dr. Farreras ni el Dr. Pedro i Pons, a part d'evolucionar la medicina i l'entorn.

Sembla ser que la situació hospitalària a Barcelona havia evolucionat els últims anys i l'Hospital Clínic va passar a ser un hospital envellit i amb greus mancances de material, tot i que feia un any que ja disposava de plantilla fixa contractada. L'Hospital sortia de l'etapa d'hospital de beneficència. Comparat amb altres hospitals com el d'infecciosos o Hospital del Mar, i Sant Pau, tampoc estaven en millor situació pel que fa a recursos i dotació de personal. Sembla ser que la Clínica Mèdica A va ser l'excepció sota la direcció del Dr. Pedro i Pons com si fos un petit hospital dins l'Hospital Clínic. La clínica es descrivia com un centre, on les seves sales i dispensaris de les diferents especialitats atenien a milers de pacients, amb uns laboratoris de bioquímica i bacteriologia, on es desplegava una tasca investigadora notable amb la participació de moltes figures destacades de la medicina catalana, estatal i mundial. Al morir Farreras Valentí que havia de continuar la tasca això va quedar parat i va passar al deixeble avançat del Dr. Farreras, Ciril Rozman que també era deixeble del Dr. Pedro i Pons. Per tant el Dr. Pedro i Pons deixava una feina brillant de mes de 40 anys.

El seu futur era incert al principi, la seva idea sembla ser que va ser la de construir un hospital privat i dirigir-ho amb els millors metges de Barcelona i organitzar un equip mèdic de primer ordre. Amb l'Entitat Instituciones Médicas S. A. el projecte es va perfilar però tot i que la institució que ell va presidir va subsistir i es va encaminar en altres negocis dins la medicina, el projecte d'hospital no prosperar per diversos motius. En gran mesura sembla ser que va ser un bloqueig de tipus polític on els hospitals emergents de l'emergent Seguretat Social havien de ser punters i tenir molt de pes, en els quals s'havien fet unes gegants inversions i no tenia capiguda a la ciutat cap gran hospital

privat que pogués fer ombra a això. En aquest cas es parla del Hospital de la Vall d'Hebrón i el de Bellvitge. Sembla ser que el doctor Pedro i Pons i la seva societat es van veure obligats a fer un pas endarrere en el fet d'obrir el seu hospital, i li va obrir les portes a dirigir els serveis de medicina interna al nou Hospital de la Vall d'Hebrón amb mà ample per a poder fer el que volgués.

L'hospital de la Vall d'Hebrón es va construir als anys 50 i portava el nom de residència on es feia cirurgia de "*Cupo*", i no tenia servei de medicina. A finals dels anys 60 el complex hospitalari es va ampliar molt amb un hospital infantil que va agafar prestigi, un centre de traumatologia i rehabilitació i un hospital maternal. L'administració de la Seguretat Social i l'estat donava prioritat a aquest centre en pro una seguretat Social accessible i de bona qualitat, ja que tenia mala fama en contra als metges privats i la medicina privada, però trepitjava fort. Una política de la Seguretat Social des de principis dels anys 60 va ser la de contractar professors universitaris en excedència o jubilats i icones de la medicina privada per a què encapçalassin departaments d'aquestes noves instal·lacions per l'organització i prestigi dels nous centres. Va ser el cas del Dr. Pedro i Pons. Políticament es va veure malament que obrís un nou i avantguardista hospital privat quan la seguretat social ja el tenia construït i necessitava dinamitzar-ho i tenia a l'abast a la figura capçal de la medicina a la seva disposició. Per tant se li va oferir encapçalar el nou departament de medicina de l'Hospital de la Vall d'Hebrón, i va tenir que acceptar en contra al futur que ja havia plantejat abans i renunciar a construir el seu propi hospital bloquejat per totes les bandes. No se sap si el fet de renunciar a la construcció del seu hospital va ser temporal i si la societat va anar tantejant durant els posteriors anys a la construcció d'un centre com ho tenien planejat la qual cosa podria ser plausible, però en aquest cas no es va trobar més documentació de la societat al respecte i també pel fet que la burocràcia té uns temps molt dilatats i la mort del Dr. Pedro i Pons es va produir als tres anys següents i no se sap com va quedar la qüestió de l'assumpte.

Per tant el 1 d'octubre de 1968 i després del seu comiat de la càtedra el doctor Pedro i Pons entrava en servei a l'Hospital de la Vall d'Hebrón com a director dels serveis mèdics, com si l'únic que hagués passat hagués sigut el

canviar la ubicació. El Dr. Pedro i Pons va arrossegar a un grup de deixebles entre veterans joves i coneguts que es van aplegar com si res hagués succeït a la Vall d'Hebron. Després d'un parell de mesos de preparació de tot on el Dr. Pedro Botet havia dirigit un reduït grup i havia sigut nomenat cap dels serveis clínics pel seu oncle el Dr. Pedro i Pons, i que va confiar en les tasques d'organització essent la mà dreta del doctor. A poc es van incorporar a aquest primer equip els doctors Jaume Clapés, Gaietà Permanyer, Lluís Noguera Ferrer i Antoni Tomasa, molts procedents de la Clínica Mèdica A i altres que van anar incorporant-se venien procedents de les alineacions que havia pensat per al seu hospital que no va sorgir, dins dels que eren disponibles. Per tant es van incorporar aquell dia 1 d'octubre personalitats diverses, que com a membres de plantilla fixa a la Vall d'Hebrón on molts van renunciar a la seva plaça al Clínic, i on van venir membres destacats de la Clínica Mèdica A. que es van anar incorporant de forma definitiva durant els mesos següents mesura que s'anaven creant les places corresponents. Casos de personatges mítics van ser el Dr. Ricard Bacardi, el Dr. Ciril Rozman abans d'aconseguir la càtedra del Dr. Pedro i Pons, Marius Foz, Leandre Pedro, Nicolas Magriña i Ferrer, Santiago Montserrat, Agustí Codina, Antoni Bassa, Jordi Prat, etc. Per tant hi va haver una migració molt forta de la Clínica Mèdica A que va quedar del tot desmuntada en pro als nous serveis de la Vall d'Hebron, on es va portar per fascicles la seva escola de medicina. Es van obrir nous departaments com Hematologia, Nefrologia, Anatomia Patològica Radiologia, etc. Es va posar en marxa un servei d'urgències, uns equips de guàrdia, i es van reorganitzar els equips quirúrgics que ja existien a l'hospital. Per tant el Dr. Pedro i Pons va anar aplicant els esquemes que ja tenia al cap per al seu hospital a la Vall d'Hebron.

La Rutina del doctor no va canviar en res, va continuar passant visita amb els seus col·laboradors i deixebles, interessant-se per cada cas en concret, i aportant el seu mestratge i entrant en discussió amb els altres metges si era un cas complicat, i fent de mestre per als nous. A la tarda passava visita a la seva clínica privada i a les nits solia dedicar-se a l'Oci. També cal dir que el nivell de treball va ser menor que a la càtedra, i va poder gaudir de mes temps lliure per als seus ocis i participar més de la vida social. També i l'edat i

l'evolució de la medicina ja no el permetia continuar a primera línia com anys anteriors. Altra novetat de l'etapa a la Vall d'Hebron va ser la de donar pas als col·laboradors on habitualment van anar participant de la direcció del Hospital, acudint a les juntes i cada vegada amb mes veu a les reunions executives del Hospital, i delegant cada vegada mes en pro a les noves generacions que va fer créixer.

Al 1969 ja van incorporar-se els primers metges residents o MIR, i cap al Juny ja hi havia organitzada una escola professional de medicina interna. Per tant quedava endarrere la universitat en pro al projecte d'hospital, que privadament no va poder encetar, però que ho anava desenvolupant sota el nou hospital de la Seguretat Social.

Al novembre de 1969 es troba l'última referència a l'entitat *Instituciones Médicas S.A.* Sembla ser que la gestió va passar a mans del Dr. A. Serra Peralba, i la institució per la creació d'un centre hospitalari ja havia evolucionat a una societat privada de gestió de centres mèdics on A. Pedro Pons era accionista i va deixar ja de presidir les juntes. Sembla ser que la societat va voler ampliar capital i es va demanar d'ingressar 2.385.000 Ptes a cada soci.

També sembla ser que els socis van variar i molts van sortir de l'entitat i d'altres nous en van entrar quedant una societat mes reduïda i limitada²³³.

El doctor sembla ser que no va deixar de participar i organitzar actes mèdics de la mateixa universitat o universitats, i també relacionats amb la seva nova feina al Hospital Vall d'Hebron. Tot el contrari, era mes accessible al tenir l'agenda mes lleugera.

Un exemple el trobem a la seva participació al "*I Curso de Anemias Hemolíticas Adquiridas*" del servei d'Hematologia i Hemoteràpia del Dr. J. Triginer, organitzat pel Ministerio de Trabajo, Insituto Nacional de Previsión a La Ciudad Sanitaria de la Seguridad Social " Francisco Franco ". Al curs van col·laborar: el Prof. J. V. Dacle de Londres, el prof. Ch. Salmon de París, el Prof. A. Pedro Pons de Barcelona, la Dra. S. M. Worlledge de Londres, el Dr. J. C. Homberg i els membres del servei del hospital. El curs es va celebrar del 15 al 20 de Juny de 1970 a Barcelona²³⁴. El dia 19 dins d'aquest curs el doctor Pedro i Pons va fer una dissertació titulada "*Anemias Hemolíticas adquiridas*" on va tractar dels signes comuns, de la classificació, de les característiques clíniques, del síndrome de Raynaud, de la Hemoglobulúria, de les anèmies hemolítiques tòxiques, etc²³⁵.

Altre acte destacat va ser a mitjans d'octubre de 1970 que es va inaugurar una nova escola de Reumatologia a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. El Dr. Pedro i Pons com a antic catedràtic i sobretot com a impulsor d'aquesta branca dins la medicina interna a Espanya va ser homenatjat al "*I curso de la Nueva Escuela de Reumatología*"²³⁶. Aquest curs es va fer al Aula de la càtedra de Patologia de la Facultat de Medicina de

²³³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D10) 00/11/1969. Ingressos, existencia en bancs i pagaments a efectuar de Instituciones Médicas S.A.

²³⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D5) 15/06/1970 Díptic del I curso de Anemias ", "I Curso de Anemias Hemolíticas Adquiridas a la ciutat Sanitària de la Seguretat Social " Francisco Franco " a Barcelona del 15 al 20 de Juny de 1970.

²³⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C43 D25) 19/06/1970 Dissertació del Dr. A. Pedro i Pons sobre les Anemias Hemolíticas adquiridas al " I Curso de Anemias Hemolíticas Adquiridas " a la Ciutat Sanitària de la Seguretat Social " Francisco Franco " a Barcelona del 15 al 20 de Juny de 1970.

²³⁶ La Vanguardia, edició del divendres 16 d'octubre de 1970. Pàg: 28.

Barcelona el dia 21 d'octubre, i dins el curs el doctor va donar la lliçó inaugural i va parlar sobre les "*Manifestaciones Osteoarticulares de la Brucelosis*"²³⁷.

Als últims anys de la seva vida, cap a finals de Febrer, i entrant en el dia a dia a l'Hospital de la Vall d'Hebron sota el comandament del doctor, es van redactar les instruccions internes de la "*Ciudad Sanitaria de la Seguridad Social Francisco Franco Residencia General*"²³⁸. Dies mes tard es va organitzar un curs abreujat sobre la diabetis per als metges en general, pel departament del doctor, el departament de medicina interna de la Ciudad Sanitaria de la Seguridad Social. El curs durava del dia 8 al 10 de març de 1971 on al dia es farien dues lliçons i a la tarda una hora dedicada a l'ensenyament pràctic i comentari de casos clínics. l'últim dia es celebraria una taula rodona en la que es discutirien els problemes tractats²³⁹. Sembla ser que aquest curs no ho va poder tirar endavant per la seva mort sobtada.

²³⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 19 de setembre de 1970. Pàg: 24.

²³⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D1) 19/02/1971 Instruccions internes de la Ciudad Sanitaria de la Seguridad Social " Francisco Franco " Residencia General, per la tramitació de ingressos, assistències i organitzacions de serveis.

²³⁹ La Vanguardia, edició del dijous 25 de febrer de 1971. Pàg: 27.

6.6 L'apadrinament i mecenatge editorial.

Durant aquests primers mesos de 1962 el doctor científicament era treballant en articles sobre la Col·lagenosis i les seves relacions amb la poliartritis reumatoide i també en aspectes més acadèmics i publicacions d'opinió mèdica²⁴⁰. Més tard, a principis de gener de 1964 es va publicar la revista trimestral "*Miscel·lània Barcinonensia*" editada per l'Ajuntament de Barcelona amb la finalitat de divulgar la investigació científica i l'activitat cultural de la ciutat on sembla ser que era habitual que es publicués algun article del Dr. Pedro i Pons i d'algun col·laborador habitual²⁴¹. Poc després, al any 1965, comença pel doctor tornant a fer-se present escrivint articles científics i apadrinant nous doctors, en aquest cas cal destacar que a principis d'any es publica un article sobre la meningitis²⁴². També a principis d'any hi participa en el pròleg de l'obra literària del Dr. Pi i Sunyer "²⁴³La novel·la del Cesari" en el qual va parlar de l'obra i la vida del Dr. Pi i Sunyer el qual era recentment mort²⁴⁴.

També a principis de 1965 es va fer palesa l'obligatorietat de la inscripció per part dels autors de llibres a la *Societat General d'Autors Espanyols (SGAE)*, decisió de la qual va ser molt polèmica per part d'una part minoritària d'autors que es van mostrar en contra, sobretot autors catalans. En un principi es va publicar que els contraris eren una gran minoria, i que aquests no acceptaven dòcilment l'obligatorietat els quals solament eren autors catalans. Però tot el contrari es va publicar una carta oberta al diari La Vanguardia on es va fer públic una selecció d'opinions de diferents autors que eren en contra de l'afiliació forçosa a la *SGAE*, on es van destacar més de trenta opinions entre els autors dels quals hi eren el Dr. Pedro i Pons, Josep Pla, Salvador Espriu,

²⁴⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C45 D34) 14/05/1962 Treball i material del Dr. A. Pedro i Pons sobre "La colagenosis y sus relaciones con la poliartritis reumatoide".

²⁴¹ La Vanguardia, edició del dijous 9 de gener de 1964. Pàg: 21.

²⁴² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D1) 00/00/1965. Article "Los accidentes cerebrales de la endocarditis lenta: El Síndrome Hemiplegia - Meningitis" per: A. Pedro Pons i J. Solé Llenas.

²⁴³ Palau, Montserrat *Panorama de tendències de la novel·la catalana de postguerra : quatre dècades de novel·la : 1940-1980*

²⁴⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C55 D43) 00/01/1965. Pròleg a càrrec del Dr. Agustí Pedro i Pons de l'obra literària del Dr. Pi i Sunyer "La novela del Cesari".

M.Gironella, J. M. Dexeus, Rosendo Llates, etc²⁴⁵. Finalment l'afiliació va tenir que ser forçosa fins al segle XXI que aquest fet va canviar.

Continuant amb les obres escrites i apadrinaments, a finals de febrer de 1965 es va publicar el llibre “²⁴⁶*Un siglo de cirugía en España*” de Dr. Diego Ferrer, editat per *Pentagono*. El doctor Pedro i Pons va fer el pròleg del llibre i va parlar del coneixement de la cirurgia des de començaments del segle XVIII i el menyspreu per les persones que la practicaven destacant figures com Pedro Virgili el qual va ser tot un renovador de la cirurgia a Espanya i el qual va ser un gran mestre que crear escola i deixebles que van dignificar l'ofici. A continuació parla de l'obra que tractava d'impressions de cirurgians i del paral·lelisme de l'evolució del país amb la cirurgia²⁴⁷.

També a principis de desembre de 1966 es va tornar a publicar un llibre on va col·laborar el Dr. Pedro i Pons, en concret va ser el volum de l'enciclopèdia internacional Focus sobre anatomia, puericultura, psicologia, malalties i els seus tractaments de l'editorial *Alquimist & Wiksell* d'Estocolm que la va traduir *Argos*²⁴⁸ a Barcelona i on mes de 100 especialistes de tot el mon van col·laborar en la seva redacció. En concret l'edició espanyola venia traduïda pels doctors Jornet i Linares i el pròleg i revisió els va fer el Dr. Pedro i Pons²⁴⁹.

Relacionat amb la cultura i el teatre, a principis de febrer de 1967 ja era imminent l'aparició del llibre de Francesc Curet “²⁵⁰*Historia del Teatre Català*” el qual havia mecenat i dirigit molt curosament el Dr. Pedro i Pons i havia escrit el pròleg i es va editar a l'editorial *Aedos*. L'obra tant per la reputació de l'autor com la reputació del mecenes era esperada amb impaciència²⁵¹. Cap a

²⁴⁵ La Vanguardia, edició del dimecres 3 de febrero de 1965. Pàg: 23.

²⁴⁶ Ferrer, Diego *Un Siglo de cirugía en España : historia del Real Colegio de Cirugía de Cádiz / Diego Ferrer ; prólogo de A. Pedro Pons* El Pentágono DL Madrid 1962

²⁴⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 21 de febrero de 1965. Pàg: 54.

²⁴⁸ VVAA. *Argos* Alquimist & Wiksell. 1966.

²⁴⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 6 de desembre de 1966. Pàg: 48.

²⁵⁰ Curet, Francesc, *Història del teatre català / Francesc Curet ; presentació pel Dr. Agustí Pedro i Pons* Aedos Barcelona 1967

²⁵¹ La Vanguardia, edició del dijous 2 de febrero de 1967. Pàg: 47.

principis de desembre 1967 es tornava a presentar una novetat literària on va col·laborar el doctor, la ²⁵²“*Novel·la del besavi*” d’August Pi i Sunyer que es va presentar el 6 de desembre a un restaurant de Barcelona i que va presentar l’autor. El pròleg de l’obra va ser escrit pel Dr. Pedro i Pons. Aquesta obra anava publicada per l’editorial Pòrtic i va ser posada en venda només a Catalunya. A l’acte es van manifestar nombroses autoritats de la literatura catalana on va intervindre destacant el propòsit de l’autor i la seva obra. Tant el Doctor Pedro i Pons, com l’autor, i l’editor van agrair la presència i les paraules dels oradors que van intervindre coincidint que l’estil de l’autor era un estil humà, tendre i nostàlgic que els hi feia viure un dels períodes mes intrigants de la historia immediata²⁵³.

Com se sap el Dr. Pedro i Pons era una figura icona de la cultura catalana ja al final de la seva vida i com a tal estava sobretot per l’assumpte teatre i docència involucrat en aspectes de la cultura catalana i sobretot en l’aspecte de la recuperació i reconeixement de la mateixa treballant discretament i mecenant obres, etc. Per l’arxiu coneixem que va ser coneixedor al 1968, del avantprojecte de l’estudi dels moviments nacionalistes a Catalunya que escrivia autors com Ernest Lluch, Eva Serra, Isidre Molas, Termes Balcells, etc. El projecte pretenia fer una historia Social de Catalunya i buscava col·laboradors i mecenes. Aquest li va arribar per mà d’un tal Pujol, el qual Podria ser Jordi Pujol que mes tard va ser President de la Generalitat i el qual estava implicat en aquests projectes. Mes tard els autors d’aquesta obra, molt militants, van ser molt reconeguts i gairebé tots professors i o catedràtics d’Universitat. Per tant el moviment venia des de la mateixa universitat i era una investigació que pretenia donar a conèixer dins una publicació els moviments socials a Catalunya. Al projecte es deixa caure la falta de col·laboració i mecenes, i probablement se li va demanar al doctor que hi col·labores d’alguna forma en ell. Es desconeix si hi va fer alguna aportació per la clandestinitat del

²⁵² Pi i Sunyer, August *La Novel·la del besavi* Pòrtic Barcelona 1967

²⁵³ La Vanguardia, edició del dijous 7 de desembre de 1967. Pàg: 60.

fet i la dificultat de tal empresa per la rigidesa del règim i el fet que no s'esperava que fos ben vist²⁵⁴.

Durant l'any 1969, cap a principis d'abril va sortir una publicació titulada "*Medicina i Humanitats*" un suplement literari mèdic que es va publicar a la revista Quart d'Hora en el seu número 1. En dita publicació la presentació la va fer el Dr. Pedro i Pons on va escriure que Ciència i Art no son antagònics, sinó complementaris i a vegades en connexió tan íntima que les fa indestriables i confoses en una mateixa activitat i que en el període que vivien, canviant i meravellós, cada poble hi havia de dir la seva; havia d'aportar-hi la pròpia obra i fer-hi sentir la pròpia veu. Per que una comunitat que no té res a dir, no és altra cosa que massa gregària, mancada de personalitat. Dins la publicació en la que el doctor col·laborar treballaven Miquel S. Salarich Torrents, Felip Cid, E. Corral i Coll del Eam, Felip Graugés i el presbiteri Josep Serra Janer²⁵⁵.

²⁵⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D2) 19/12/1968 Projecte i cartes per fer una Historia Social de Catalunya per E. Giralt i Raventós i d'altres.

²⁵⁵ La Vanguardia, edició del dijous 10 d'abril de 1969. Pàg: 47.

6.7 El càncer, la genètica i la contaminació. Nous reptes mèdics.

El doctor Pedro i Pons com a metge famós i icona de la medicina i cultura constantment era entrevistat pels mitjans demanant-li el seu parer en temes d'actualitat, sobretot amb aspectes mèdics i culturals, on el seu "Ull Clínic" era ben considerat.

A finals d'abril de 1960, es va celebrar com cada any des de llavors el dia mundial contra el càncer²⁵⁶, malaltia revelació dins els mitjans des de què els antibiòtics van anar acabant amb la tuberculosi. Per tant a finals dels anys 50 i principis dels 60, les malalties van anar canviant i per tant es va preguntar i es va entrevistar al Dr. Pedro i Pons sobre com un metge de capçalera veia aquesta malaltia. En l'entrevista pot veure com el càncer apareixia com a gran malaltia vers les controlades pels antibiòtics, i en l'estadi que estava^{257, 258}.

El doctor va presentar una malaltia que es manifestava molt llarga i que podia començar amb un estat latent molt ràpid i silencios. També parlava de l'evolució i duració de la malaltia, i en que proporció deixava de ser curable arribant a la conclusió que agafat a temps tots els càncers podrien ser curables al ser processos locals. També va parlar de la proporció de llits dels hospitals a Barcelona i la falta de places. Va parlar del nombre creixent de defuncions per la malaltia, que anaven distorsionats pels malalts no diagnosticats. Va comentar el fet que al metge de família li era complicat sospitar la malaltia als seus inicis i per tant calia recolçar-se en moltes proves complementaries. Va parlar dels senyals d'alarma dels càncers mes coneguts, i afirmar que era la malaltia del home en l'edat madura, encara que era freqüent en persones joves. Va afirmar que la majoria de pacients ignoraven la malaltia i que molts la sospitaven quan realment era altre dolença.

²⁵⁶ VVAA. *Advances in cancer research*, volume 7. Academic Press, 1 ene. 1963.

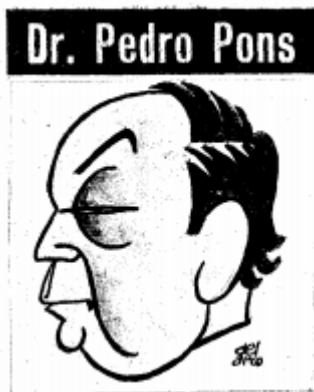
²⁵⁷ Veure Annexes Cap. 6, Figura

²⁵⁸ La Vanguardia, edició del dijous 28 d'abril de 1960. Pàg: 21.

Al 10 de novembre de 1963, el doctor va publicar un article sobre la genètica²⁵⁹ a la Vanguardia, ja que aquest camp comença a despuntar i sembla d'interès per al públic explicar que és amb motiu del nomenament dels *Premis Nobel* de medicina. També per les estàncies a fora el doctor Pedro i Pons torna amb novetats de primeríssim ordre les quals les plasma en els seus pròxims treballs i xerrades. L'article va ser escrit elegantment amb diferents parts encetant amb una explicació humanística e històrica per captar l'atenció al lector, i fer més entenedora la comprensió per persones no relacionades amb la medicina. En concret comença amb una explicació de l'Astrologia i la predicció, parlant de mons invisibles i desconeguts, parlant de la filosofia i la ciència astral que condicionava la vida de les persones en l'edat antiga. Després enceta un altre capítol parlant de l'horòscop d'un rei de França parlant de batalles i successos des del renaixement que havien sigut bons i dolents, i atribuïts a dies favorables o desfavorables segons l'astrologia. Acabat aquest entra en matèria parlant de l'horòscop biològic i la genètica dubitativa, com si fos consultar els astres, parlant que l'home abandona el món de les coses grans i centra la vista en el món de l'infinítament petit amb el microscopi electrònic, i es descobreix a la cèl·lula humana un univers desconegut. Gràcies a la tècnica que porta a poder explorar aquests mons ignorats fins ara, el doctor parla de la intuïció que abans la tècnica feia pensar, i que amb l'avens tècnic es pot anar més enllà i comprovar. A partir de llavors el doctor parla de les noves estructures de la cèl·lula que s'han descobert amb el microscopi electrònic, i parla de la genètica, els cromosomes, etc. A partir d'això es centra en parlar dels cromosomes que marquen la determinació de les persones com el sexe en home i dona i com aquests ho determinen en el moment de la determinació i fecundació de l'òvul i parlant de la reproducció humana. També parla dels gens, que resideixen a tots els éssers biològics i que marquen tots els caràcters d'aquest des de l'alçada, talla, color de pell, cabell, grup sanguini etc; tot es transmet pels gens i que són dins dels cromosomes dins una massa de fils o cadena que mesura 4 milionèsimes parts de mil·límetre, i representen el codi biològic de cada persona. Aquest descobriment el doctor ho remarca com una

²⁵⁹ VVAA. *Programa de genética y radiobiología: informe, 1960-1970*. Talls. grafs. nac., 1971.

revolució biològica que obre la porta a explorar malalties diferents a les que son causa d'elements externs, i que en l'època ja estaven tractant amb els antibiòtics i combatint amb certs èxits com les infeccions, febres, traumatismes, etc. A partir d'ara es podrien explorar malalties d'índole congènita i fora de tota influència externa per alteracions prenatales o hereditàries. L'estudi dels cromosomes i els seus gens com a vehicles del patrimoni hereditari, afirmava el doctor, donaria raó a les malalties presents i ocultes des del naixement, i que posteriorment es podien desenvolupar. Depenent de la natura del ser, va afirmar que naixem marcats amb estigmes genètics que solament guarden l'hora d'entrar en acció quan existeix una constel·lació interna de circumstancies favorables a la seva eclosió. Per tant parlava de predisposicions i predestinacions als éssers humans. També afirma que la maduresa de la genètica trigaria, però portaria a ser eficient com ho és un meteoròleg, o com si fos una consulta als astres del futur de l'ésser. Va acabar afirmant que existien agents físics i químics per a modificar els gens i que l'experimentació a partir d'ara es centraria molt en aquests temes essent la medicina del futur²⁶⁰.

A finals de gener de 1964 i com a personatge il·lustre de la ciutat que era el doctor va ser entrevistat per La Vanguardia sobre la seva opinió sobre la ciutat de Barcelona i aspectes mèdics relacionats amb el gran creixement que als últims 25 anys havia experimentat la ciutat. El doctor aprofita per a denunciar en certa forma la precarietat als hospitals i centres mèdics de la ciutat i a la vegada per criticar les noves generacions²⁶¹. A l'entrevista el doctor afirma que la ciutat ha crescut mes del normal per la forta immigració. Amb problemes de habitatge, però no s'ha quedat curta la ciutat en aquest 25 anys. Va parlar de la contaminació, i de la indústria farmacèutica que era present en cas de contingències en cas de traspasar els límits de la contaminació. Va parlar de la normal convivència a la ciutat, i de la cooperació tant nacional i internacional per aquesta. Va parlar de la salut del barcelonès i del rendiment al treball mitjà de les persones, incidint

²⁶⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 10 de novembre de 1963. Pàg: 47.

²⁶¹ Veure annexes Cap. 6 Figura 7.

molt en l'ambient de treball i climatització. Va parlar de dotar millor els hospitals i acondicionar-los a la investigació junt amb el fet de formar més i millors metges, amb sous adequats i gratificacions. Va finalitzar l'entrevista parlant de la generació que havia de venir en la qual el doctor va dir que era inferior a la anterior en tots els aspectes, sobretot per culpa dels aspectes materials i per la desaparició de personatges amb alt valor que no han sigut reemplaçats per la nova generació.

6.8 Visites de ministres i la salut de dos autoritats importants del règim.

A finals de gener de 1960 el ministre d'educació nacional va visitar la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic Provincial acompanyat pel secretari general i tècnic del Ministerio el senyor Tena Artigas, el director general d'ensenyament laboral Guillermo de Reina i el rector de la universitat el Dr. Antonio Torroja Miret. Aquests van ser rebuts pel degà el Dr. Julio Sánchez Lucas i el vicedegà el Dr. Casanovas Carnicer, essent també presents els professors Usadizaga, Pedro i Pons, Carulla, Gibert i Queraltó, Gil Vernet, Sarró etc. Sembla ser que durant l'estància van visitar les diverses dependències i li van ser mostrades les millores introduïdes a l'edifici, sobretot al nou i més ampli paranímf. Al visitar l'Hospital es va unir a la comitiva la junta administrativa i es va informar al ministre com anava el pla d'obres per ampliació i millora dels serveis, on finalment el ministre va visitar els del Dr. Pedro i Pons i Usadizaga i la nova residència d'infermeres. Acabada la visita el ministre, es va poder reunir amb el rector a la universitat central i a la tarda va visitar les obres d'ampliació de la zona de Pedralbes amb les autoritats municipals i una comitiva d'estudiants que li van rebre²⁶².

Recent retornat de la gira americana, a l'any 1962, el doctor va tenir que assistir a un bany de masses del ministre d'educació Nacional, el senyor Lora Tamayo que va presidir la inauguració de la "*Sociedad de Química Industrial de España*" el dia 4 de desembre on el ministre va visitar la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic on acompanyat pel director general d'ensenyament universitari el senyor Martínez Moreno i el rector Antonio Torroja junt amb les autoritats tant provincials com sanitàries com de la ciutat el ministre va visitar les reformes i les restauracions del projecte de reforma de l'hospital i facultat i va poder veure el resultat d'aquestes dins el projecte junt amb la inauguració i visita a laboratoris²⁶³.

²⁶² La Vanguardia, edició del divendres 29 de gener de 1960. Pàg: 3.

²⁶³ La Vanguardia, edició del dimecres 5 de desembre de 1962. Pàg: 27.

A finals de juny de l' any 1966, el ministre d'Educació i Ciència el Sr. Lora Tamayo va fer una visita a la Zona Universitària de Barcelona i va anunciar una visita a la Reial Acadèmia de Medicina on va ser rebut per les autoritats entre ells el Dr. Pedro i Pons com a president de l'entitat acte en el qual se li va testimoniar l'agraïment pel recolzament econòmic que el ministeri estava fent a la institució de la Reial Acadèmia. Durant la seva estància al ministre se li va portar a veure el recinte i se li va informar sobre les activitats culturals i científiques de l'Acadèmia i les obres de restauració que van ser sol·licitades al ministeri. Mes tard el ministre va rebre els respectes dels representants de les escoles tècniques i va rebre diferents comissions de diferents sectors com el de l'acadèmia de Jurisprudència, la Camara de Comerç, etc; que van agrair i demanar al ministre que mes tard va ser convidat a un restaurant de Barcelona a un menjar homenatge que li va organitzar la junta de govern de la Universitat de Barcelona²⁶⁴.

A finals de novembre el ministre d'educació i ciència Manuel Lora Tamayo va tornar a Barcelona en motiu de la inauguració dels menjadors escolars de la Zona Universitària de Barcelona²⁶⁵. En motiu de l'estància del ministre es va fer una cerimònia de recepció per part del Rector de la Universitat a la Reial Acadèmia de Medicina. Dins aquesta recepció el president de l'entitat el Dr. Agustí Pedro i Pons li va imposar la medalla de l'entitat com a agraïment per l'ajuda a la Reial Acadèmia de Medicina²⁶⁶.

²⁶⁴ La Vanguardia, edició del divendres 1 de juliol de 1966. Pàg: 28.

²⁶⁵ Gabinete de información, iniciativas y reclamaciones del MEC. *La nueva estructura del sistema educativo*. Ministerio de Educación y Ciencia, 1972.

²⁶⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 1 de novembre de 1966. Pàg: 1

El ministre va visitar els menjadors universitaris al matí, i a la tarda va presidir la sessió pública extraordinària de la Reial Acadèmia de Medicina per a celebrar la recepció de l'acadèmic, electe Francisco García Valdecasas, rector de la universitat de Barcelona i membre destacat de corporacions científiques

sobretot de farmacologia. Per tant la cerimònia la va presidir el Dr. Pedro i Pons, el ministre junt amb el president del consell d'economia nacional Gual Villalbí i el capità general. En altres llocs preferents, es va trobar també a altres personalitats, tant civils com científiques, literàries i artístiques de la ciutat. Per tant la sala es va emplenar totalment. Com a una sessió ordinària es va llegir l'acta anterior i es va escollir acadèmic al professor García Valdecasas, que va entrar acompanyat al saló pels seus padrins, els doctors Conill i Puigvert.

Aquest va llegir el seu discurs, que va tractar de "*La transmissió química en les sinapsis adrenérgicas*"²⁶⁷. Aquest va ser contestat pel Dr. Buscarons que després va posar en relleu la gran personalitat del nou membre. Seguidament el doctor Pedro i Pons va agrair al ministre la seva presència, a l'igual que a les restants autoritats i va senyalar, la imposició de la *gran creu d'Isabel la Catòlica* al professor García Valdecasas que va ser imposada pel mateix ministre al professor²⁶⁸.

A finals d'agost de 1969 el Capità General Agustín Muñoz Grandes va tenir una recaiguda d'una Broncopneumònia que li afectava des del 22 de juliol. El Capità que havia sigut vicepresident del govern de Franco entre altres fets i un home del mes alts al règim va ser enviat a Barcelona d'extrema urgència en un avió per a què fos visitat per un equip mèdic encapçalat pel Dr. Pedro i Pons que en aquells moments era el metge consultor més famós i de renom del país. La reunió de l'equip mèdic va durar mes d'una hora i els doctors van examinar l'historial clínic del capità general i després va ser visitat amb el Dr. Pedro i Pons. Una vegada passada la visita

²⁶⁷ Puigvert. *La transmisión química en las sinapsis adrenergicas: discurso de recepción*. Real Academia de Medicina, 1966.

²⁶⁸ La Vanguardia, edició del dimarts 1 de novembre de 1966. Pàg: 25.

va tornar a Madrid on les altes dignitats de l'estat i el mateix Franco en persona s'interessaven per l'evolució mèdica del capità que va millorar poc a poc i va sortir de l'extrema gravetat en la que hi era, però mai es va curar del tot i va poder sobreviure la malaltia fins al juliol de 1970²⁶⁹.

El dia 6 de febrer del 1971 va ingressar al hospital de "San Pedro" de Madrid el arquebisbe de Madrid amb una recaiguda en unes molèsties vertebrals i anèmia que patia, i per tant el doctor Pedro i Pons va tenir que traslladar-se a Madrid cridat a consulta per l'arquebisbe junt amb els professors Fernández Cruz catedràtic de la Universidad Autònoma de Madrid, el Dr. Pedro Mata i els doctors Manuel Gómez Durán, director mèdic del Hospital de San Pedro i Tomás J. Martínez Alvarez cap del servei de medicina interna del mateix hospital. El comunitat va ser que l'arquebisbe patia una osteopatia vertebral que havia originat una reactivació en la seva evolució i que havia provocat l'anèmia intensa que exigia un tractament adequat en règim d'internament i constant vigilància en vista de l'evolució del tractament²⁷⁰.

En el mateix àmbit que al 1966, a principis de març de 1971 va venir a Barcelona el ministre de treball Licinio de la Fuente, que va ser durant l'època del desenvolupament, qui va expandir la cobertura de la Seguretat Social, i del qual la seva agenda consistia en un programa de treball en relació al seu departament, entre aquests actes, es van destacar la signatura d'un préstec de 150 milions de pessetes per al Instituto Nacional de Previsión de la diputació amb destinació a l'ampliació de la clínica Mental de Santa coloma de Gramanet, i la visita a la "Ciudad Sanitaria Francisco Franco" on va assistir tot el personal que treballava i va inaugurar entre altres coses el servei de Diàlisis infantil i va visitar el hospital on el va rebre el Dr. Pedro i Pons al servei de Cures intensives²⁷¹. El doctor Pedro i Pons era la icona del desenvolupament i funcionament del Hospital i la gran figura mèdica espanyola que el feia funcionar i exemple per als altres hospitals.

²⁶⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 26 d'agost de 1969. Pàg: 5.

²⁷⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 9 de febrero de 1971. Pàg: 8.

²⁷¹ La Vanguardia, edició del dijous 4 de març de 1971. Pàg: 1

6.9 Algunes morts molt sentides per al doctor.

A mitjans de novembre de 1960 el Dr. Pedro i Pons va tenir un cop molt fort. Sembla ser que la seva germana Carmen va emmalaltir, la qual era tractada per ell mateix, però desgraciadament el 17 de novembre de 1960 va morir. La seva germana Carmen que era casada amb Ricardo Bocio Pujol, i sembla ser que de la seva família era amb qui mes convivia a part del seu germà Juan²⁷². Sembla ser que Carmen era molt devota i catòlica i molt coneguda també amb un cercle d'amistats bastant gran, i per desig exprés de la difunta no es va avisar de l'hora i lloc del sepeli, tot i que el sepeli va ser molt concorregut i les condolences es van multiplicar.

Respecte a les morts mes importants d'aquells anys per al Dr. Pedro i Pons, sobretot en aspectes mèdics, excloent la del Dr. Pere Farreras Valentí que va ser la mes sentida i que mes mal va fer al doctor, a excepció de la seva germana, es poden destacar:

Al 17 de març de 1960 va morir el Patòleg Dr. Gallart Monés pare de la gastroenterologia a Barcelona i cap visible mundial d'aquesta especialitat essent president d'honor de la Societat Mundial. Al dia següent la comitiva fúnebre va partir de l'institut Policlínic del Dr. Gallart on es va fer la casa mortuòria i aquesta va ser molt nombrosa. El Dr. Pedro i Pons com a representant la Reial Acadèmia de Medicina que venia acompanyat d'una gran delegació de metges de l'acadèmia, i com a company i amic del doctor va fer acte de presència²⁷³.

La mort de marañón²⁷⁴

Just a una setmana de la pèrdua d'un personatge significatiu de la medicina espanyola com Gallart Monés, es va perdre un altre personatge molt influent i mediatic. El Dr. Gregorio Marañón. Aquest era gran amic del Dr. Pedro i Pons, i no era estrany trobar als dos doctors passejant per la Rambla junts quan aquest pujava a Barcelona.

²⁷² La Vanguardia, edició del divendres 18 de novembre de 1960. Pàg: 25.

²⁷³ La Vanguardia, edició del divendres 18 de març de 1960. Pàg: 34.

²⁷⁴ Gómez-Santos, Marino. *Gregorio Marañón*. Plaza & Janés, Barcelona 2001.

La mort del Dr. Marañón va ser molt sonada, i va constituir una impressionant manifestació de dol a Madrid. Marañón va morir al seu domicili del Paseo de la Castellana a primeres hores de la tarda del 28 de març amb 73 anys d'edat. El doctor ja havia caigut malalt diverses vegades i fins i tot alguna que altre havien cridat al Dr. Pedro i Pons, el qual l'havia tractat. Sembla ser que la setmana anterior ja els seus familiars eren alerta d'una possible recaiguda, i era constantment vigilat pels doctors Pardo, Gimena i Lafuente que des del dissabte anterior ja temien el fatal desenllaç, i no van fer cap declaració ni part mèdic per no alarmar als amics, deixebles i admiradors del doctor. Durant les seves últimes hores Marañón va restar en coma fins que va expirar. La mort va ser provocada per una trombosi cerebral amb paràlisi respiratòria. Marañón ja portava un mes retirat del treball, no rebia consultes, però solia sortir a passejar, visitar alguna acadèmia i assistir a concerts. Tot i estar discapacitat per llegir era al corrent de totes les notícies, les quals li eren llegides per familiars. Davant la casa del difunt hi va haver una gran desfilada de persones que van anar a donar l'últim adéu al metge al costat d'escriptors famosos i metges. A destacar també van ser sobretot a última hora la comitiva formada pel ministre de l'exèrcit, el tinent general Barroso, l'alcalde de Madrid, el president de la diputació, el rector de la universitat, el degà de la Facultat de Medicina, el director general de Belles Arts, els ambaixadors d'Argentina, Noruega i Perú, acadèmics, catedràtics, escriptors, periodistes i centenar de persones vinculades. Amb Marañón desapareixia una figura cabdal de la medicina Espanyola la qual havia sigut polifacètica considerant-se un metge Humanista per cultivar diferents ciències com història i art. Va adquirir un prestigi enorme tant científic com social i moral. Van arribar cents de condolences moltes del mateix govern i representants de tot el país entre elles la del mateix Francisco Franco telefònicament. A les 4 de la tarda es va procedir a l'enterrament i va sortir el fèretre en una carrossa acompanyada per la comitiva de l'ajuntament i presidida pel comte de Mayalde, ex ministres com Serrano Suñer, el cap de la casa civil del cap d'estat, el claustre de la universitat, amb el rector Segismundo Royo Villanova al cap i personalitats de tota mena com escriptors, autors, actors, metges, alumnes de la Facultat de Medicina, representant de les reials acadèmies i estudiants de la universitat. La marxa era oberta amb motoristes municipals i darrere tres cotxes portant

cents de corones de flors. Es va cantar un solemne responsori i milers de persones van desfilat davant la presidència de la processó. La comitiva es va dirigir a diferents institucions on Marañón havia treballat o estudiat fins arribar al lloc de l'enterrament al cementiri de San Justo de Madrid. El Dr. Pedro i Pons no va poder assistir a l'enterrament però sí que va fer un elogi al seu company i amic²⁷⁵.

Els doctors Pere Barceló Torrent, Agustí Pedro Pons i Gregorio Marañón, el periodista 'Sempronio' i les senyores. Barcelona c. 1968. [M de Fuentes]

“Ha conmovido. El dolor nos impide ver y razonar en todo su alcance la pérdida de este maestro. Maestro de todos los saberes, su figura recuerda a las grandes del Renacimiento. Su curiosidad se proyectaba a todo: nada de lo que le rodeaba le era indiferente. Marañón era más que un sabio; era una fuerza de la Naturaleza. Médico egregio, su nombre quedará incorporado en los anales de la Medicina patria; como escritor y ensayista sus obras se leerán más aún que por el contenido específico, por su galanura de estilo, melódico, claro y luminoso a la vez. Español universal, por encima del médico hay que situarlo como humanista y sobre todo ello como a hombre. Marañón fue Un ejemplar humano excepcional; es la síntesis más auténtica y representativa de su tiempo. Con Ortega, la figura de Marañón es símbolo de una

²⁷⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 29 de març de 1960. Pàg: 5.

época que se desvanece. Sentimos todos la soledad en que nos sume su desaparición; nosotros, sus contemporáneos, somos los supervivientes de una generación que el tiempo va consumiendo apresuradamente. Con la muerte de Marañón nos arrancan un trozo de España. Fue el castellano que mejor comprendió y amó a Cataluña, y esto los catalánes tampoco podemos olvidarlo.”

El dia 26 d'Abril del 60, es va fer un homenatge a la Universitat en memòria del doctor Marañón amb una entrega de membre de la Reial Acadèmia a títol Pòstum i una missa a la capella de la Universitat. La missa va ser conduïda pel reverend Company, i van destacar personalitats com el Rector Antonio Torroja acompanyat de representants civils, tots els degans i una ampla representació del claustre de professors i catedràtics. També van assistir familiars de Marañón. A continuació es va fer un respons a l'Aula Magna on van participar nombroses personalitats i es va recordar la trajectòria de Gregorio Marañón per part d'alumnes, professors i representants de la societat civil i educativa. A continuació es va recordar les seves aportacions a la comunitat educativa de Barcelona. Van intervenir també el Dr. Fernandez Cruz i Josep Maria de Sagarra. Dins aquests representants de la societat hi havia la del Dr. Pedro i Pons com a catedràtic, company, amic i president de la Reial Acadèmia de Medicina que va fer un discurs sobre el desaparegut metge.

El Dr. Pedro i Pons va parlar de la incorporació de Marañón a la medicina senyalant que el seu esperit inquiet i universal, no era adequat per a cultivar tan sols una sola especialitat. Marañón va ser un metge hipocràtic al que li van meravellar les àmplies perspectives de la medicina interna. Va ser un internista endocrinòleg. Va continuar dient que en Marañón com no podia menys succeir, l'historiador i el biòleg eren indissociables. Això es rubrica a l'estudi somàtic dels personatges per ell biografiats, als que dona una corporeïtat que presta a la descripció com éssers arrancats d'una fitxa mèdica. En tota la visió històrica de les fites de Marañón està present la mirada del metge. Va continuar glosant l'amor de Marañón a la Universitat, i va exposar el desacord reiterat del mestre pel mètode de selecció del professorat universitari, dient que allò era causa de què es prengué per desafecció del que era el poc convenciment sobre la poca eficàcia de la universitat actual. És innegable que

hi ha dos tipus de catedràtics que defensen criteris oposats. En un cantó els que consideren la universitat com un escalafó tancat amb una porta d'entrada que de vegades s'obre amb unes oposicions; i Marañón representava l'altre vessant del problema. A la Cultura i el saber no li concedeix ubicació determinada. Universitat és universalitat a on està el que treballa i el que ensenya està present en aquella. S'ha d'obrir les seves portes per fer-la més gran per a què entri un aire renovador. Aquests eren desitjos de Marañón. El Dr. Pedro i Pons va acabar dient que no pot ser anti universitari, el que és mestre per antonomàsia i pròdig de les seves lliçons a la universitat i fora d'allà. Mestre és per ser creador, deixar petjada de la seva originalitat, i obrir via per on continuïn laborant les generacions que han de venir. I aquest era el gran llegat del Dr. Marañón.

El doctor Pedro i Pons va ser aplaudit a cada pausa i enormement ovacionat a l'acabar les paraules. A continuació va entregar al fill del Dr. Marañón un diploma en pergamí on es nomenava al Dr. Marañón a títol Pòstum membre honorífic de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. El Dr. Torroja, va acabar l'acte.

Al discurs del Dr. Pedro i Pons es deixa entreveure la feina del Dr. Marañón a la República, i sobretot a la tasca que va fer a la Universitat Autònoma i l'ideari d'aquella universitat, sense entrar directament ni explícitament, i sense esmentar la corrupció del sistema que hi va haver i que va arrossegar al Dr. Pedro i Pons entre altres. Com a tal el Dr. Pedro i Pons també defenia una universitat oberta amb certs matisos i no trobava adient l'assumpte oposicions per poder accedir a la mateixa. Però tampoc creia convenient que la política entrés a la universitat ja que era partidari de l'estricta ciència, i la política no tenia lloc allà, fet que el va arrossegar²⁷⁶.

Cap al juny de 1960 continuaven els homenatges a Marañón i es va fer un altre al Casal Del Metge organitzat per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i l'Associació d'endocrinologia i nutrició on van dissertar els doctors Nogales, J.

²⁷⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 26 d'abril de 1960. Pàg: 26.

Moragas i el professor A. Fernandez Cruz sobre l'obra i vida de Marañón. La sessió entre altres va ser presidida per les autoritats habituals i dins aquestes el Dr. Pedro i Pons com a president de la Reial Acadèmia de Medicina i com a personatge destacat de la medicina²⁷⁷. Per tant es va fer un càlid record.

A meitat de juny de 1965, es va obrir el primer tram de l'avinguda del Dr. Marañón de Barcelona i es va organitzar un acte amb la col·laboració del *Instituto de Estudios Hispánicos* on van assistir dos fills del desaparegut metge i van assistir una gran comitiva de representants de la societat civil i la societat universitària ja que el carrer es situa a la zona universitària on entre els assistents a l'acte va estar present també el Dr. Pedro i Pons²⁷⁸.

També al març de 1966, va sortir publicat a la revista "*Semana Médica*" un article del doctor titulat "*En el aniversario de su muerte, recordando a Marañón*" on s'elogiava la figura del Dr. Gregorio Marañón dins un monogràfic que va fer la revista i en vista a uns actes que s'havien de celebrar en homenatge²⁷⁹. Sembla ser que el Dr. Pedro i Pons hi va col·laborar.

Al 1961, a finals de juny sembla ser que el doctor Pedro i Pons va assistir al funeral d'Alberta Vilanasa, vídua de Roquer a la parròquia de Santa Ana. El funeral va ser molt concorregut i va ser oficiat pel seu fill el prior de Sant Jordi el catedràtic i col·laborador habitual de la Vanguardia el reverend Ramón Roquer. La representació d'amics de la família va rebossar l'església i van assistir els màxims representants civils i una gran representació de personalitats de la vida de Barcelona i del món de la medicina a donar suport i condol a Roquer²⁸⁰.

Una altre mort important per al món de la medicina va ser al 13 de maig de 1965, que va morir el Dr. Ignasi Barraquer i Barraquer, un dels professors del doctor Pedro i Pons, i del qual va fer unes línies a La Vanguardia recordant la figura de l'eminent oftalmòleg. A grans trets el doctor parla d'Ignasi

²⁷⁷ La Vanguardia, edició del dimecres 1 de juny de 1960. Pàg: 29.

²⁷⁸ La Vanguardia, edició del diumenge 13 de juny de 1965. Pàg: 31.

²⁷⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D13) 00/04/1966 Retall de la revista "*Semana Médica*" de Medicamenta d'abril de 1966 amb un article del Dr. A. Pedro i Pons Titulat "*En el aniversario de su muerte Recordando a Marañón*".

²⁸⁰ La Vanguardia, edició del dijous 29 de juny de 1961. Pàg: 25.

Barraquer com el mes gran de la dinastia d'oftalmòlegs amb aquest cognom, ressaltant al seu pare Ignasi Barraquer Roviralta que va ser el fundador de l'escola d'oftalmologia Barraquer i que va ser catedràtic d'oftalmologia a la Facultat de Medicina de Barcelona. Va recordar a Ignasi Barraquer com a Professional on la seva popularitat va ser molt gran a tot el país, i que com a professor tenia una personalitat fascinant on les lliçons clíniques pronunciades amb eloqüència plàstica quedaven inesborrables a la ment dels que les escoltava. Ignasi Barraquer va voler ocupar la càtedra del seu pare al morir i a ell se li va deure el fet de les màquines i tècniques per l'extracció de la cataracta per Rfacoereis, la zonulolisis enzimàtica amb ajuda del seu fill Joaquim entre altres. També l'obra d'Ignasi Barraquer com a científic a part dels avenços tècnics, va tenir repercussió mundial quedant el seu nom i la seva saga familiar ben gravats a l'història²⁸¹. Al sepeli d'Ignacio Barraquer van assistir les primeres autoritats de la ciutat i la regió que van presidir la processó fúnebre que va ser molt sentida. Durant la processó el fèretre va ser portat per un cos de bombers lliures de servei que ho van sol·licitar per rendir homenatge a Barraquer, que figurava al quadre d'honor del cos i també per treballadors de la *Clínica Barraquer*. També se li van atorgar els honors municipals i va obrir la marxa una secció de la policia municipal muntada que obrir la processó amb una representació del cos de bombers i Guàrdia Civil i darrere la presidència del dol, entre elles dins la mes que nombrosa comitiva el Dr. Pedro i Pons. El funeral es va fer a l'església de San Ildefonso i el cos de Barraquer va ser enterrat al cementiri del Sud-Oest on la inhumació es va fer amb mes caràcter privat e íntim per la família i les persones mes properes i amics mèdics. Entre els legats del Dr. Barraquer es destaca que va deixar els seus ulls als malalts de la seva clínica com a última voluntat i així va ser com es va fer²⁸².

²⁸¹ La Vanguardia, edició del divendres 14 de maig de 1965. Pàg: 6.

²⁸² La Vanguardia, edició del dissabte 15 de maig de 1965. Pàg: 19.

A principis d'abril de 1967 es va organitzar un homenatge a l'oftalmòleg

El doctor Pedro Pons durante su discurso. (Foto Pérez de Rozas.)

Ignasi Barraquer que havia mort l'any anterior i dins els actes a l'homenatge el Dr. Pedro i Pons va pronunciar una conferència dedicada a Barraquer titulada "*Barraquer el hombre y su obra*" com a representant de la Reial Acadèmia de Medicina, i que es va pronunciar el 5 d'Abril al saló del Consell de Cent de Barcelona en motiu de l'homenatge i com obertura dels actes²⁸³. Altres actes que es van dur van ser el descobriment d'un monument en la seva memòria que es va construir

a l'antiga Avenida Generalísimo actualment La Diagonal de Barcelona davant la facultat de ciències econòmiques. El monument consistia en un bust del doctor esculpit per l'artista Federico Mares que es va posar sobre un pedestal amb el nom Barraquer i que va ser sufragat per subscripció popular²⁸⁴.

Aquell mes de maig de 1965 va ser tràgic per la medicina, ja que a la vegada que moria el Dr. Barraquer, a Paris va morir un altre metge puntal de la medicina catalana i fundador de l'escola de Dermatologia, i amic del Dr. Pedro i Pons, el Dr. Xavier Vilanova i Montiu. El Dr. Xavier Vilanova va morir el 8 de Maig a Paris quan anava a assistir a un congrés de la seva especialitat. Xavier Vilanova també de nissaga de metges dermatòlegs, es va formar principalment a Europa com a metge, i va arribar a ser catedràtic de dermatologia a la facultat

²⁸³ La Vanguardia, edició del dimecres 5 d'abril de 1967. Pàg: 22.

²⁸⁴ La Vanguardia, edició del dissabte 8 d'abril de 1967. Pàg: 33.

de Medicina de Valladolid, mes tard a València, i finalment a Barcelona al 1948. Va dirigir l'escola professional de dermatologia de Barcelona des de 1952, i va arribar a fer mes de 500 publicacions amb moltes distincions tant nacionals com internacionals, on va ser infinitament guardonat i honorat amb membresies d'honor. La seva especialitat eren les malalties veneres i va ser reconegut amb el nomenament d'expert en secció de venereologia i treponematosi de l'*Organització Mundial de la Salut*.

Mort el dia 8 a Paris no va ser fins al 21 de maig que es van celebrar els funerals al santuari Senyora de Pompeya. A la cerimònia van assistir nombroses personalitats amb el gran destacament de la representació mèdica barcelonesa²⁸⁵. De totes les mostres de dol que es van fer, va destacar una per sobre de totes, el discurs homenatge que va pronunciar el Dr. Pedro i Pons que va parlar de la pèrdua del professor i la gran obra d'aquest, la continuïtat d'aquesta i el repàs de la vida del doctor, sobretot a l'àmbit universitari i com a investigador²⁸⁶.

²⁸⁵ La Vanguardia, edició del dissabte 22 de maig de 1965. Pàg: 25.

²⁸⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C35 D3) 15/02/1965 Discurs de A. Pedro Pons sobre Xavier Vilanova.

Els doctors Agustí Pedro i Pons i Pere Farreras seguint una sessió del Segon Congrés Nacional de Cardiologia. Barcelona. 1947. [Família Farreras]

6.10 El doctor compromès amb la cultura de Barcelona i Catalunya.

Pel que fa als aspectes culturals, als anys 60 i 70 el doctor Pedro i Pons va tenir molta presència dins els cercles. Va ser l'etapa on mes va destacar el doctor, que va passar a ser el Dr. Pedro i Pons com a metge de renom internacional i prohóm i mecenes cultural de Barcelona.

Cap a mitjans de febrer de 1960, un grup de personalitats de Barcelona entre ells el Dr. Pedro i Pons, Trias de Bes, Pi i Suñer, Castillo, Yurrita, Sarró, Solé Sabarís, Díaz Plaja, Pericot, el pintor Joan Miró, etc; van subratllar el vint aniversari de l'actuació del professor doctor Deffontaines, geògraf i director de l'Institut Francès²⁸⁷. Van contactar amb l'institut francès per a què l'efemèride tingués cert ressò i es va arbitrar la idea d'editar un volum on es reproduïssin les publicacions de Deffontaines referents a Espanya i s'inserissin alguns estudis sobre la seva persona i la seva obra, considerant-se que el mes actiu de la carrera de dit doctor va ser a Barcelona.

A principis de maig del mateix any el Dr. Pedro i Pons, es va presentar com a motor per la recuperació dels antics jocs florals de Barcelona, com a iniciativa literària. Va fer un discurs a l'ajuntament de Barcelona en motiu de la recuperació d'aquests guardons, on va recordar als poetes de Catalunya en homenatge a la poesia catalana i els jocs florals²⁸⁸. Al discurs tot en català fa una exaltació a la llengua catalana i la seva literatura, als jocs florals i un homenatge a la llengua i la terra²⁸⁹.

Per tant la implicació del doctor Pedro i Pons als anys 60 dins els actes culturals de la ciutat de Barcelona es fa mes evident, mes continuada i mes pública i amb mes entrega per part del doctor que col·laborar molt activament en aquesta etapa com a personatge consolidat dins la vida de Barcelona.

²⁸⁷ VVAA. *La Catalogne vue par un géographe : hommage à Pierre Deffontaines*. Barcelona : [s.n.], 1960 Tall. Gràf. Mariano Galve y Tall. Gràf. Soler. Barcelona.

²⁸⁸ VVAA. *Jochs Florals de Barcelona*. Barcelona : Llibreria de Salvador Manero.

²⁸⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D31) 01/05/1960 Discurs del Dr. Agustí Pedro i Pons als poetes de Catalunya en homenatge a la poesia catalana i els jocs florals.

A la primera setmana d'octubre es va organitzar una correguda de Toros organitzada per la Capitania General de la V Regió, benèfica en pro les cases residència de les vídues i orfes dels exercits de terra, mar i aire, patrocinada pel capità general de Catalunya. En vista d'aquesta efemèride es van recollir donatius on el doctor Pedro i Pons va col·laborar amb 500 Pessetes dins un llarg llistat de personalitats tant de la ciutat com de la regió que van anar aportant entre 10.000 i 50 Pessetes amb un recapte total de 197.621 Pessetes²⁹⁰.

A final de novembre es va començar a disputar el campionat “*Copa Galenos*” de Tennis, on uns setanta metges de Barcelona van participar a un prestigiós club de tennis de la ciutat. On Entre el públic i destacava el Dr. Pedro i Pons entre les màximes autoritats mèdiques a l'esdeveniment.

El doctor tenia molt bona relació amb els periodistes, i en concret amb els del diari La Vanguardia, ja que el Compte de Godó era amic i potser pacient. Al 16 de febrer de 1961 es va fer un homenatge al periodista André Evelin Artís “*Sempronio*” a l'Hotel Ritz presidit per l'alcalde de Barcelona el Sr. Porcioles. Aquest va estar organitzat pel grup d'amics i admiradors de Sempronio per haver sigut guardonat amb el premi Ciutat de Barcelona i Paris Mencheta. El Dr. Pedro i Pons tot i que no va poder assistir, però es va sumar a l'homenatge²⁹¹.

La mort de Josep Maria de Sagarra²⁹²

A principis d'agost de 1961, sembla ser que Josep Maria de Sagarra va emmalaltir, i va entrar en estat greu a causa d'una hemiplegia que el va començar a afectar greument des de finals de juliol de 1961. La notícia va trigar en sortir, ja que la família volia certa intimitat fins que no hi hagués un clar diagnòstic, que evidentment el va fer el Dr. Pedro i Pons. La clara i evident

²⁹⁰ La Vanguardia, edició del dissabte 8 d'octubre de 1960. Pàg: 28.

²⁹¹ La Vanguardia, edició del divendres 17 de febrero de 1961. Pàg: 36.

²⁹² Gallén, E. Gibert, Miquel M. *Josep Maria de Sagarra : home de teatre, 1894-1994*. Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1994.

complicació de la malaltia la augurava ja el final de la vida del poeta. Durant les dues últimes setmanes de vida el doctor va estar al peu del llit del poeta i constantment el va atendre, i abans de què es donés la notícia del seu estat greu, va presidir una junta de facultatius junts amb els Drs. Torras Vilalelia, Sales Vázquez, Vila Badó i Samsó Díaz que van pronosticar l'imminent desenllaç²⁹³. Una setmana mes tard el doctor es va tornar a reunir amb la junta de facultatius que atenien al Poeta Josep Maria de Sagarra i van dictaminar que l'estat en que es trobava era estacionari, considerant que dintre aquest es persistia en el pronòstic anterior amb alguna lleugera milloria, però era qüestió de dies que es decantessin les coses²⁹⁴. Cap al 29 d'agost sembla ser que es va començar a decantar i es va accentuar la gravetat de la malaltia amb la manifestació dels metges que confirmaven que la supervivència del malalt venia condicionada per la resistència que aquest podia oposar a la malaltia, i es va estimar pel doctor Pedro i Pons i els col·laboradors que atenien a Sagarra que estava en un estat d'extrema gravetat²⁹⁵. A principis de setembre la malaltia continuava evolucionant negativament, i va ser visitat per autoritats com el ministre Gual Villalbí, el director de l'institut del teatre Guillermo Díaz Plaja, el director de la biblioteca central Felipe Mateu Llopis, entre altres personatges destacats de la cultura que anaven mostrant el seu interès en la salut del poeta²⁹⁶. El 28 de setembre de 1962 cap al migdia el poeta va morir. Sembla ser que es va anar confirmant l'evolució del pacient com va marcar el Dr. Pedro i Pons. Dins aquest estat, avanç de morir Sagarra va ser visitat pel bisbe de la diòcesi, i l'Abat de Montserrat Escarré, el qual després de la seva visita la dona i el fill de Sagarra van escoltar com el poeta tararejava la música de "*La mort de l'escolà*". El doctor Pedro i Pons va explicar els tràmits pas a pas de la malaltia de Sagarra. El dia de la mort va ser immediatament visitat pel Dr. Pedro i Pons que va pronosticar l'imminent desenllaç el qual va ser comunicat a tothom. Una vegada mort la notícia es va escampar, va arribar a les altes jerarquies de l'estat i les primeres autoritats barceloneses. Van destacar les condolences del ministre Gual Villalbí. I hi va haver tota la tarda una desfilada gran de personalitats de la ciutat, sobretot del

²⁹³ La Vanguardia, edició del dijous 11 d'agost de 1961. Pàg: 11.

²⁹⁴ La Vanguardia, edició del divendres 18 d'agost de 1961. Pàg: 16.

²⁹⁵ La Vanguardia, edició del dimarts 29 d'agost de 1961. Pàg: 15.

²⁹⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 5 de setembre de 1961. Pàg: 15.

mon cultural. Sagarra va ser embalsamat i cobert amb teles blanques dins un taüt de caoba amb plata, i es va fer la capella ardent a la seva biblioteca on es van prohibir les corones de flors per exprés desig del mort en vida. Molts edificis culturals com l'Ateneu Barcelonès van posar les banderes a mitja asta, suspendre les sessions al teatre Candilejas on es representava la seva última obra teatral "*El fiscal Requesens*", on a l'última obra es va aixecar i baixar diverses vegades el teló en homenatge al poeta amb l'escenari buit. L'acte de sepeli es va fer el divendres 29 de setembre amb un funeral a la parròquia de la Bonanova on es va fer una missa de corpore insepult. Al funeral es va fer una gran manifestació de dol i va ser presidit pel governador civil Matias Vega Guerra en representació del ministre Pedro Gual Villalbí junt amb altres autoritats i representacions oficials. Hi va haver un seguici encapçalat per la Guàrdia Urbana a cavall i la banda municipal fins l'església.

Sagarra va ser enterrat al cementiri del sud oest en una tomba oferta per l'ajuntament en homenatge pòstum per a què Sagarra pogués descansar entre les restes de Verdaguer, Guimerà, Rossinyol i altres figures de les lletres catalanes²⁹⁷. A continuació hores mes tard, es va anunciar que la Diputació de Barcelona adquiriria els manuscrits originals del poeta acordant de gestionar la incorporació als seus fons documentals de la biblioteca central²⁹⁸. Tots menys un el qual va ser obsequiat en mode d'agraïment molt sentit al Dr. Pedro i Pons. En una carta dies després la dona de Josep Maria de Sagarra, Mercedes de Sagarra va enviar una carta al Dr. Pedro i Pons on va obsequiar al doctor amb l'original del poema en puny i lletra del poeta "*El cementiri dels mariners*"²⁹⁹. Mercedes de Sagarra va parlar de la impressió que li va causar el doctor sobretot amb els seus discursos en homenatge a Marañón, i com no sobretot dels articles que es van publicar a la Vanguardia en que el doctor Pedro i Pons parlava o opinava de Sagarra commovent-hi profundament i tornant a agrair la implicació del doctor amb la malaltia del seu marit³⁰⁰.

²⁹⁷ La Vanguardia, edició del dijous 28 de setembre de 1961. Pág: 3.

²⁹⁸ La Vanguardia, edició del disabte 30 de setembre de 1961. Pág: 27.

²⁹⁹ Veure Anexes Cap. 6,

³⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C46 D6) 00/00/1961 Carta de Mercedes de Sagarra, vídua de Josep Mª de Sagarra al Dr. A. Pedro i Pons amb uns originals manuscrits del poema " El cementiri dels Mariners

A mitjans de desembre es va donar a conèixer les primeres activitats de l'entitat creada mesos avanç "*Amigos de la cultura y el libro*" el patronat del qual era format per Miguel Matcu, Félix Escalas, José Maria Pi Sunyer, Francisco Palau, Ramón Abadal, el Dr. Pedro i Pons, el Dr. Gibert Queraltó, Felipe Mateu Llopis, Ernesto Martínez Ferrando, las Marquesas de Mariano, el marqués de Mura, la baronesa de Ovilvar, Felipe Bertrán Güclí, Mercedes Saisachs, Santiago Saivat, José Bosch, Juan Torras i Gustavo Gili. També dins l'entitat col·laboraven les principals entitats cíviques i culturals de la ciutat. La primera activitat de l'entitat va ser una publicació sobre el fruit d'una enquesta sobre els nens feta a diferents escoles i les lectures que aquestos feien, amb una població estadística de mes de 16.000 respostes, de les quals es fa ver una síntesi i es va concloure amb l'estudi que al primer ensenyament calia millorar les lectures que eren pobres i desenfocades apuntant als factors claus i circumstancies que influïen en les lectures dels nens i demostrant que a les llars hi havia pocs llibres³⁰¹.

A finals de desembre del mateix any, una altra figura de les lletres catalanes i de la cultura va emmalaltir, Juan Bautista Solervicens, el qual cap al Nadal va entrar en estat greu, va ingressar a una de les sales del doctor Pedro i Pons, i va ser visitat per l'alcalde Porcioles i una llarga desfilada de personalitats barceloneses³⁰² i personalitats de les lletres, tant estatals com locals. Joan Bautista Solervicens no augurava un bon desenllaç i va ser traslladat a casa seva on va morir el dia de Nadal. Joan Bautista que era escriptor i periodista es va considerar una gran figura de les lletres catalanes, i va ostentar el càrrec de director de la Fundació Bernat Metge, catedràtic del conservatori de les arts del llibre etc. Durant l'estància de Joan Bautista al pavelló del doctor, va ser atès pel mateix doctor, i el Dr. Alsina, el Dr. Magriña i altres metges dels quals era amic i que el visitaven constantment. La mort va crear molta consternació i la casa mortuòria va ser un constant degoteig de personalitats i telegrams de tot l'estat de personalitats de tots els àmbits culturals³⁰³. Joan Bautista va ser enterrat el 27 de desembre entre una gran

³⁰¹ La Vanguardia, edició del divendres 15 de desembre de 1961. Pàg: 32.

³⁰² La Vanguardia, edició del diumenge 24 de desembre de 1961. Pàg: 26.

³⁰³ La Vanguardia, edició del dimecres 27 de desembre de 1961. Pàg: 28.

multitud ciutadana i una representació gegant de la política, les arts, les lletres i el periodisme³⁰⁴.

En aspectes socio culturals cal destacar que cap a maig de 1962 venint com sempre de la mes estricta discreció, el Dr. Pedro i Pons junt amb José Canals, Domingo Valls i Taberner, Francisco Recasens i Rosendo Riera Sala van adquirir l'immoble del Teatre Romea³⁰⁵ salvant-ho del seu tancament. En vista de què el teatre Romea era en una situació difícil, es va vendre a una empresa de Madrid que pretenia convertir-ho en cinema. Valls, Recasens i Riera van iniciar gestions per provar si podrien adquirir-ho a la nova empresa, la qual va demanar molt mes diners dels que li va costar inicialment amb un preu desorbitant, fent que es desistís de l'adquisició. El doctor Pedro i Pons explícitament va demanar entrar al grup de la iniciativa posant-se en contacte amb ells. No va ser fins que es va veure l'intenció d'enderrocament que l'ajuntament va adquirir la promesa d'ajudar a la rehabilitació de l'edifici, i que paral·lelament l'empresa que el va comprar va rebaixar les seves pretensions econòmiques al tenir el consistori en contra. Per tant es va poder adquirir la propietat pels cinc mecenes. A partir de llavors es va accelerar el procés de reforma per a reobrir el teatre per a les festes de la Mercè de 1962. La programació es va pensar en que duraria 6 mesos l'any, i es passarien obres tant catalanes com castellaness e internacionals buscant un teatre d'alçada i de qualitat, com el que es feia clandestinament i amb pocs recursos, però aquesta vegada recolzat per un públic que venia a veure'l en una sala ben condicionada. Els mecenes van declinar el fet de fer negoci amb el teatre, si no que simplement van voler la finalitat d'auto mantenir-se, i per amor al teatre que pogués sobreviure. També van buscar ajuda a l'ajuntament el qual no es va definir clarament en com podria ajudar, però que aquest es veia obligat d'alguna forma pel gran esforç pecuniari que havien fet aquests 5 personatges de la Barcelona de l'època, per salvar un estil de teatre dirigit mes bé a classes

³⁰⁴ La Vanguardia, edició del dijous 28 de desembre de 1961. Pàg: 27.

³⁰⁵ VVAA. *Romea, 125 anys*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona 1989.

benestants i intel·lectuals que veien que l'últim reducte del teatre català es descomposava i es transformava en un cinema i volia ser enderrocat³⁰⁶.

Per altre part a principis de juny, es va organitzar una funció teatral benèfica per part de l'hospital clínic a benefici de la Clínica Mèdica A del Dr. Agustí Pedro i Pons, amb la posada en escena de la comèdia "*La Llúcia i la Ramoneta*" de Josep Maria de Sagarra, dirigida per Pablo Barsabell al Palau de la Música, tot sembla ser que va ser mecenada pel doctor gran admirador de l'obra de Sagarra³⁰⁷.

A l'agost de 1962 es va complir un any de la creació de l'entitat *Òmnium Cultural*³⁰⁸ sota la presidència de Félix Millet i Maristany. L'entitat va ser formada per la societat civil amb la finalitat única de coordinar esforços amb l'objectiu de revalorar la cultura pròpia del país, volia donar suport a fomentar iniciatives a exaltar els valors del poble català. Per tant l'entitat buscava revalorar la història, la llengua, la literatura, les tradicions, els costums, la riquesa patrimonial, etc; buscant ajuda tant econòmica com suport civil. L'entitat es va establir al palau Dalmau al carrer Montcada on hi havia l'Institut d'Estudis Catalans i l'Agrupació dramàtica de Barcelona. En un any ja havia convocat el premi de literatura "*Sant Jordi*" de novel·la amb una dotació inicial de 150.000 pessetes i va contribuir amb el "*premi Carles Riba*" de Poesia, va col·laborar amb l'Orfeó Català amb un cicle de conferències sobre Joan Maragall, va establir cursos de llengua catalana a una escola religiosa, i va fer contactes culturals amb personalitats estrangeres. Per tant no solament amb aquesta entitat si no també amb una consciència social que anava emergint hi va haver un lleu revifament de la cultura catalana amb la publicació d'algunes obres en català algunes de gran transcendència com el "*Diccionari Català Valencià Balear*". El teatre pel contrari vivia una crisi que era generalitzada en tots els aspectes, i es va voler revifar, on en part Òmnium va apostar i van sorgir iniciatives que van ser molt lloades com la salvació del Teatre Romea que va ser el buc insígnia de la recuperació del Teatre Català de la mà de 5

³⁰⁶ La Vanguardia, edició del dimarts 15 de maig de 1962. Pàg: 25.

³⁰⁷ La Vanguardia, edició del diumenge 3 de juny de 1962. Pàg: 50.

³⁰⁸ Faulí, Josep. *Els Primers 40 anys d'Òmnium Cultural*. Proa, Barcelona 2005.

personatges destacats de la cultura catalana entre ells el Dr. Pedro i Pons i on es va donar èmfasi a aquest³⁰⁹. L'assumpte de la recuperació del Romea i aquest fet de convertir-se en el buc insígnia del teatre català, va portar molta repercussió on es va plantejar per a les festes de la Mercè de 1962, a la cavalcada que hi sortís una gran carrossa al·legòrica del teatre Romea en agraïment als 5 ciutadans benemèrits que van adquirir el teatre, i com a manifestació popular en quant al significat de poder conservar la sala pel significat cultural que tenia aquesta adquisició i la conservació del teatre català en si. Per tal de portar a terme aquest homenatge es va fer una comissió ciutadana que volia en part homenatjar als nous propietaris³¹⁰. També van ser multitudinaris els homenatges i agraïments que van tenir els 5 nous propietaris per part del món del teatre. Un exemple el tenim en un díptic imprès que va enviar la vídua de l'actor Enrique Borrás, el qual va ser pacient i amic del doctor on aquesta enviava una targeta amb una nota d'admiració i gratitud al doctor amb el díptic de 1904 del teatre Romea, de la comèdia on el primer actor i director van ser Enrique Borrás, i es va inaugurar les funcions del 23 al 26 de maig de 1904 amb l'obra Terra Baixa d'Àngel Guimerà. Tot un tresor del col·leccionisme del teatre català³¹¹. Altra manifestació d'agraïment que es pot donar d'exemple va ser la d'Amadeo Llopart Vilalta, president de l'entitat "*Amigos de la Ciudad*" que va agrair el gest cívic de la seva col·laboració en salvar al teatre³¹².

Mentre s'apropava la reobertura del teatre els mateixos propietaris es van preocupar de trobar i obsequiar a les personalitats del teatre català per a què apadrinessin l'efemèride. Al 18 de setembre es va organitzar un gran esmorzar al restaurant Parellada, on hi van haver personalitats del teatre, crítics i amics, on també va assistir el delegat provincial d'Informació i turisme Jaime Delgado, en aquest cas el doctor Pedro i Pons no va poder assistir però el bany de personalitats teatrals va ser gran i es va presentar en societat la

³⁰⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 19 d'agost de 1962. Pàg 7.

³¹⁰ La Vanguardia, edició del divendres 3 d'agost de 1962. Pàg 15.

³¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C47 D18) 28/08/1962. Díptic de 1904 de l'obra Terra Baixa enviat al Dr. A. Pedro i Pons per la vídua de l'actor Enrique Borrás amb una nota d'admiració i gratitud.

³¹² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C47 D5) 01/10/1962. Carta de felicitació d' Amadeo Llopart Vilalta, president de " Amigos de la ciudad " al Dr. A. Pedro i Pons per la seva col·laboració en salvar al Teatre Romea.

nova empresa propietària del Romea, la qual es va presentar com a conservadora del teatre català al ser el buc insígnia de tal, on es va parlar que es procuraria de fer llargues temporades de teatre català, sense excloure la possibilitat de què també es donessin espectacles en castellà³¹³.

L'efemèride va ser gran i cap a octubre a la data de la reobertura del teatre es va voler homenatjar als benefactors del Romea amb un sopar i amb una medalla commemorativa feta per Francisco Socias March i el gravador José Ruíz Vicente. Aquesta medalla va ser entregada a Cañais i Ramón, a Pedro i Pons, Recasens Mercada, Riera Sala i Valls Taberner, junt amb un pergamí com a expressió de la gratitud de Barcelona a la seva iniciativa. L'acte es va fer el 27 d'octubre de 1962 a les 9:30 de la nit³¹⁴. També el dia abans del sopar i coincidint amb la re inauguració del teatre es va descobrir una làpida amb el nom dels benefactors, amb la data de l'adquisició del teatre i la data de la re inauguració que es va col·locar al vestíbul del teatre, i on van assistir totes les primeres autoritats de la ciutat que prèviament havien visitat els benefactors a l'ajuntament, i on van rebre una medalla commemorativa de l'alcalde Porcioles³¹⁵. La làpida portava la següent inscripció:

“El dia 10 de maig de 1962 fou adquirit el teatre Romea pels senyors Josep Canals Ramón, Doctor Agustí Pedro Pons, Francesc Recasens Mercadé, Rossend Riera Sala i Domènec Valls Taberner, essent inaugurada la nova vida d'aquesta gloriosa llar escènica el dia 6 d'octubre de l'any 1962.”

Francesc de Recasens va ser l'encarregat d'agrair a les autoritats i va parlar del fet de la recuperació del teatre i del pròxim centenari del teatre. Van participar dels actes i sopar també van participar entre altres autoritats el president de la diputació que va prometre recolzament de la institució per al teatre català que acabar en discurs improvisat parlant del teatre a Catalunya i Espanya, també va poder parlar una mica més Recasens parlant de les

³¹³ La Vanguardia, edició del dimecres 19 de setembre de 1962. Pàg. 32.

³¹⁴ La Vanguardia, edició del dijous 25 d'octubre de 1962. Pàg: 30.

³¹⁵ La Vanguardia, edició del divendres 26 d'octubre de 1962. Pàg: 29.

inquietuds del teatre i el que esperarien de la pròxima temporada. A continuació els benefactors van ser homenatjats i obsequiats³¹⁶.

A finals de gener de 1963, es va organitzar el “XXIV Aniversario de la Liberación” on es donaven els premis “Ciudad de Barcelona” i hi participava el Dr. Pedro i Pons amb una conferència evocadora dels *Jocs Florals* que es va fer al Saló de Cent el dia 25 de gener a les 6 de la tarda. En aquest acte hi van assistir les primeres autoritats, i l’acte va ser tancat per l’alcalde³¹⁷. El discurs va ser una evocació als Jocs Florals i la importància de l’ajuntament de mecénar els premis, ja que tenien força importància dins l’àmbit cultural i acadèmic, remuntant la història i l’època dels Jocs Florals. El discurs va anar dividit en Ajuntament i Universitat, els premis a les tesis doctorals, el geni literari i la investigació científica, i l’evocació als jocs florals a Barcelona³¹⁸. No solament va ser el discurs del doctor en aquell acte i l’entrega dels premis literaris “Ciutat de Barcelona”, si no que també es va entregar les medalles d’or de la ciutat concedides a títol pòstum a Josep Maria de Sagarra³¹⁹ i a Juan Bautista Solervicens. Dins dels actes va ocupar la presidència el capità general Luis de Lamos, l’alcalde Porcioles i el president de la Reial Acadèmia de Medicina el Dr. Pedro i Pons, junt amb el representant de la universitat el vice rector Mariano García Marquina entre altres autoritats civils i acadèmiques³²⁰.

Respecte a ocis del doctor com el cinema es sabia que des de sempre era aficionat, però al febrer de 1963 trobem un rebut amb un document que desvela que el doctor es va subscriure amb un pas anual a l’empresa Alianza S.L. que li donava accés als cinemes Capítol, Metròpoli i Bosc³²¹. Aquesta subscripció que va començar a febrer de 1963 va anar renovant-la fins a 1970 i sembla ser que va començar a freqüentar molt més el cinema i estrenes³²².

³¹⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 28 d’octubre de 1962. Pàg: 29.

³¹⁷ La Vanguardia, edició del dijous 24 de gener de 1963. Pàg: 23.

³¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C23 D26) 26/01/1963. Discurs del Dr. Agustí Pedro Pons "Evocación de los Juegos Florales de Barcelona" sobre els premis literaris al saló del Consell de Cent.

³¹⁹ Permanyer, Lluís. *Sagarra vist pels seus íntims*. Barcelona: Edhasa, 1982

³²⁰ La Vanguardia, edició del diumenge 27 de gener de 1963. Pàg: 17.

³²¹ Munsó Cabús, Joan. *Els Cinemes de Barcelona*. Proa : Ajuntament de Barcelona, 1995.

³²² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D1) 03/02/1963. Targetes de Pas anual de la empresa Alianza S.L. a favor del Dr. Agustí Pedro i Pons per poder entrar al Cinema Capítol, al Metropol i al Bosque.

Respecte al teatre com sobretot per apartats anteriors el doctor hi tenia gran afició tant que es va implicar molt en portar obres, estimular el teatre, i sobretot en mecenar amb el gran exemple de la salvació del Teatre Romea. En certa mesura aquests fets sobretot amb la salvació del buc insígnia del teatre que era el Romea el van portar al plantejament de mecenar una obra sobre la *Història del Teatre Català* que va escriure Francesc Curet, per tal d'acabar la tasca de dignificació del teatre, i de donar a conèixer la història i cultura del teatre català que tant admirava. En tot cas l'obra la va escriure Francesc Curet, però el doctor Pedro i Pons supervisava cadascun dels capítols que setmanalment l'autor enviava al doctor per al seu vist i plau. Francesc Curet va ser historiador i crític de teatre, a part d'autor d'alguna obra sobre la història del teatre. En un principi aquesta obra és l'obra més gran com a mecenes que va fer el doctor en l'àmbit cultura, i junt amb el participar a la societat del Romea. Per tant l'obra impulsada pel doctor es va publicar a Barcelona per l'editorial Aedos al 1967. Aquesta va ser una obra de gran magnitud, i la presentació i pròleg del llibre van anar a càrrec del mateix doctor amb col·laboracions d'il·lustradors com Lola Anglada entre altres. Els capítols originals es conserven a l'arxiu i eren enviats per carta per l'autor on feia un resum del que havia escrit presentant al seu mecenes el treball fet. Sembla ser que l'obra en un principi va sortir per fascicles, i actualment és una obra d'obligada lectura per entendre la història del teatre català, tot i que sol ser criticada en el que va ser la forma com es va escriure en aquells anys. El llibre consta de 641 pàgines amb nombroses il·lustracions dins una enquadernació de luxe com li agradava al Dr. Pedro i Pons³²³. Actualment encara és un llibre en vigor sota l'editorial Enciclopèdia Catalana³²⁴.

Cap a mitjans d'abril del 1963 es va organitzar sota el patrocini de la conselleria delegada del districte V de Barcelona les festes de la Santa Creu organitzades per l'Associació *de veïns del carrer Hospital*, amb marc central dels actes dins del recinte de l'antic Hospital de la Santa Creu. Es va organitzar una exposició monogràfica del recinte i entre les corporacions i

³²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C54 D3) 11/02/1963. Capítols originals de la obra " Història del teatre català " de Francesc Curet, impulsat pel Dr. Agustí Pedro i Pons.

³²⁴ Curet, Francesc. *Història del teatre català*. Aedos, Barcelona 1967.

particulars que van donar recolzament es troba també al Dr. Pedro i Pons que va oferir-se per a col·laborar com a particular i també com a representant de la Reial Acadèmia de Medicina. L'exposició es va acabar fent a l'antiga capella de l'antic hospital i es va inaugurar el dimarts 23 d'abril de 1963³²⁵.

A principis de desembre de 1964, l'Ajuntament de Barcelona va acordar el concebre la medalla d'or de la ciutat al tenor Hipólito Lázaro i en organitzar-se un gran homenatge al teatre del Liceu amb motiu de la reposició de l'Òpera de Mascagni "*Il Piccolo Marat*" que va estrenar a Roma al 1921. Lázaro portava retirat dels grans escenaris una temporada i s'havia afinat a Barcelona cantant solament en homenatges a l'escola antiga. També va fer una conferència feia poc a la clínica de foniatria del Dr. Jorge Perelló i on va cantar també entusiasmat amb àries i fragments d'òpera al Dr. Pedro i Pons dins aquelles jornades³²⁶, del qual en tenia certa amistat³²⁷.

A mitjans de desembre del mateix any, l'actriu Maria Vila Panadés va emmalaltir de gravetat i es va recloure a casa seva a la vila de Gràcia amb una deficiència en la circulació de la sang que arrossegava des d'agost de 1963. El doctor Pedro i Pons com de costum, com a metge d'últim recurs, i com a metge de més prestigi, la va assistir i visitar amb el Dr. Sanz. Sembla ser que va passar un desembre estable la malalta però amb un quadre d'extrema gravetat³²⁸.

A principis de gener de 1965, el teatre Romea que s'havia re inaugurat tot i que salvat pel doctor i altres 4 prohoms, continuava tenint problemes en el que a la programació i audiències, ja que encara que salvat el teatre, el teatre català continuava en crisi. Sembla ser que la temporada 1963-1964 es va haver d'acabar abans del projectat, i es va donar les gràcies als abonats per la confiança, ja que es van precipitar les coses per causes alienes al teatre i la

³²⁵ La Vanguardia, edició del divendres 19 d'Abril de 1963. Pàg: 25.

³²⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 1 de desembre de 1963. Pàg: 41.

³²⁷ Pérez, Miquel. *Hipólito Lázaro - O paradiso!*, Témenos Edicions Barcelona 2010

³²⁸ La Vanguardia, edició del dijous 18 de desembre de 1963. Pàg: 32.

direcció. L'empresa gestora del teatre va voler fer-se càrrec dels abonaments però no va ser així finalment, i es va presentar una memòria de les obres que es van representar tant professionals com de col·laboradors, i es va anunciar sumar més esforços per aixecar la nova temporada i que fos més fructífera per ser fidel al teatre als seus principis, i ser útil a la comunitat a la que pertany i llengua³²⁹.

L'afició del doctor Pedro i Pons pels llibres era molt comentada, sobretot com es va comentant en capítols anteriors, és una afició que porta des de ben petit i va ser la mateixa afició que li va obrir les portes de la medicina i l'impulsar a ser el metge que posteriorment va ser. Des dels petits fascicles de cordill, en Patufet que li va marcar molt la infància i més tard les grans obres tant de literatura com les mèdiques. L'afició i el col·leccionisme per la literatura va portar al doctor a reunir una col·lecció gegant amb més de 3.000 volums els quals els hi feia veritable adoració amb enquadernaments i restauracions costoses en materials bons. Aquest fet també es va evidenciar a l'hora de les publicacions que va dirigir el doctor, tant en la revista *Medicina Clínica* on es veu la qualitat de la publicació com en el *Tratado de Patología i Clínica Médica*, i d'altres llibres que ell havia publicat o tenia a veure amb la publicació. Per tant aquesta afició junt amb el teatre el cinema i la música, però sent aquesta la seva preferida, va ser amb la que emplenava les seves hores lliures, la seva obsessió i el seu vici. Aquest fet va fer que el doctor Pedro i Pons bastant be de diners, portés l'afició bastant endavant i conegués el cercle dels llibreters i antiquaris, tant de Barcelona com de París on molts llibres se els feia enviar o simplement els anava a comprar allà. Era molt curós en les edicions i sobretot en l'aspecte del llibre i la qualitat de l'obra. No tenia cap tipus de fre a l'hora d'adquirir una obra per molt cara que fos. Un article a la Vanguardia del periodista José Tarín Iglesias al 1964 va il·lustrar l'afició del doctor i el fet de la venda de llibres antics i de col·lecció a la Barcelona de l'època, i com es veia al doctor i es movia cada diumenge des de primera hora del matí per anar a adquirir obres³³⁰. Sembla ser que el mercat es va desplaçar del paral·lel fins al

³²⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D20) 10/01/1964. Carta del teatre Romea per la finalització de la temporada de teatre i finalització del abonament al teatre.

³³⁰ La Vanguardia, edició del dimarts 14 de gener de 1964. Pàg: 26

mercat de San Antoni, i que anteriorment abans de la guerra era més fàcil trobar bons llibres per poc diners, i parades amb llibres antics i petites joies literàries. Amb un cert auge que hi va haver després de la guerra, semblava que als anys 60 aquest mercat havia perdut força tot i que encara hi havia parades dedicades amb llibres de qualitat. Es posava en debat si el col·leccionisme de segells i monedes desbancaria els dels llibres, i es presentava al Dr. Pedro i Pons i al Dr. Piulachs com a grans col·leccionistes de la ciutat. Pedro i Pons era molt popular a les fires de llibres i mercats, i en va adquirir uns coneixements molt profunds en el que al tema col·lecció de llibres i hemeroteques era. Aquesta afició va portar al doctor a reunir una gran quantitat de llibres, al final de la seva vida es van comptar 3.000 de literatura, però també una gran quantitat de llibres mèdics i una gran quantitat de revistes i publicacions periòdiques en les seves primeres edicions i col·leccions senceres. Tot aquest volum de llibres i col·leccions començaven a ocupar un espai molt important i ja no es podien encabir al seu habitatge del Carrer Mallorca, i per tant el doctor va pensar en començar a traslladar-ho a la seva casa de Vallvidrera i ampliar espai dedicant tota una planta de la nova casa a biblioteca dividida en dues seccions: Medicina i Literatura. El doctor Pedro i Pons que poc a poc anava reformant la casa i que cada vegada feia estàncies més llargues allà va encarregar al fuster Vicente Garcia la construcció d'una gran biblioteca en fusta noble seguint les demandes del doctor amb una despesa en 238.000 Pessetes per a les dues grans habitacions superiors de la casa de Vallvidrera³³¹.

El doctor va començar a despuntar per les seves aficions dins la premsa, també sobretot, al món del col·leccionisme, ja que es considerava com una persona amb autoritat dins el col·leccionisme de llibres i revistes, i la premsa es feia ressò de la seva faceta com a tal. Un exemple va sortir al setembre de 1964 on es qualificava al doctor com un dels hemerògrafs més coneguts i respectats de la ciutat, el qual posseïa una de les col·leccions d'hemeroteca més importants, tant de revistes nacionals com internacionals. Altres col·leccionistes eren junt al doctor, el Dr. Niubó de Badalona, el Dr. Baxarias

³³¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D1) 20/01/1964. Pressupost, Plànols i projecte de Vicente Garcia, Fuster, de la Biblioteca del Dr. A. Pedro Pons.

Rey, Roman Canibell, Manuel Rocamora, José Fornés, Juan Escote Soler, Juan Antonio Elias Brusi, Juan Marca, i Joan Torrent³³². A l'arxiu es pot veure correspondència amb editorials demanant números endarrerits i especials per a completar la seva col·lecció.

També com a personatge públic el doctor va aparèixer a inauguracions com a la benedicció dels nous locals del nou diari "*Tele/Express*", on va assistir una representació molt gran de les personalitats de la ciutat presidida pel director general de premsa en nom del ministre d'informació i turisme³³³.

A principis de Febrer de 1965, el doctor Pedro i Pons que era considerat un gran col·leccionista de premsa i hemeroteca de la ciutat, junt amb altres col·leccionistes il·lustres com Torrents, va participar en la constitució de la comissió organitzadora de l'*"Exposició històrica de premsa barcelonina"* que es va projectar celebrar a les festes de la mercè del mateix any. La comissió en bloc va decidir que aquesta fos presidida pel Dr. Pedro i Pons, i es va augurar un èxit de col·laboracions en el fet del moviment de les persones que amaven la premsa i la història local, i sobretot pels col·leccionistes de la ciutat que van ser cridats a participar i contribuir amb aportacions³³⁴. Una vegada escampada la notícia pels mitjans, no va trigar en arribar al doctor Pedro i Pons correspondència i aportacions per a l'exposició amb oferiments de revistes i publicacions històriques³³⁵.

Al 20 d'octubre es va inaugurar l'exposició històrica de la premsa barcelonesa que portava mesos organitzant una comissió presidida pel doctor. L'exposició va durar del 20 d'octubre fins al 5 de novembre coincidint amb els actes de les festes de la Mercè de Barcelona. L'exposició va ser finançada i patrocinada pel regidor del districte V de la ciutat Juan Abellán Hernández i es

³³² La Vanguardia, edició del dijous 24 de setembre de 1964. Pàg: 7.

³³³ La Vanguardia, edició del dimarts 15 de setembre de 1964. Pàg: 21.

³³⁴ La Vanguardia, edició del divendres 5 de febrer de 1965. Pàg: 18.

³³⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C19 D34) 05/02/1965 Correspondència entorn a l'exposició històrica de premsa de Barcelona presidida per A. Pedro Pons, per les festes de la Mercè.

va instal·lar aquesta a la capella de l'antic Hospital de la Santa Creu, essent un èxit de col·laboració per part dels col·leccionistes locals³³⁶.

L'exposició va ser tant reeixida que es va proposar de crear una publicació on sortís reflectit tot el nombrós material que multitud de col·laboradors i col·leccionistes privats van fer arribar a l'exposició. La publicació va sortir a principis d'octubre de 1966 i es va titular "*Historia de la premsa catalana*"³³⁷. L'obra es va compondre de dos voluminosos llibres amb més de dues mil pàgines i centenars de reproduccions d'obres que es van presentar a l'exposició, moltes d'elles del mateix Dr. Pedro i Pons considerat el més temible col·leccionista de Barcelona en aquest camp, entitats i altres particulars. L'obra venia signada per Rafael Tasis i Marca, i van col·laborar Joan Torrent també historiador i col·leccionista sent editada per l'editorial Bruguera³³⁸. La publicació recollia tres segles de premsa catalana fins al 1966 a través de més de 7.000 diaris i revistes. L'Obra es va considerar per la qualitat capçal dins el que era la historiografia de l'època en l'assumpte de la premsa per la seva minuciositat. El pròleg va ser escrit pel Dr. Pedro i Pons que parlava del primer periodista conegut que parlava de les característiques d'un poble com la seva premsa, i què a través d'aquests fulls precursors de la futura premsa es troba en moltes ocasions la empremta d'un determinat moment de la vida col·lectiva. Per tant el doctor va concloure que les pàgines dels diaris i els fulls precursors permetien a l'actualitat estudiar la verdadera fisonomia d'un poble fins a les seves més petites reseccions, i en va fer una breu ressenya de la historia de la premsa catalana i la historia periodística³³⁹.

A l'octubre de 1965 es va celebrar el 25 aniversari de l'afusellament del president de la Generalitat Lluís Companys per ordre del govern de Franco, i com a tal a Barcelona es va fer arribar pamflets clandestins on es parlava de l'efemèride i un d'aquests va anar a parar a les mans del doctor Pedro i Pons,

³³⁶ La Vanguardia, edició del diumenge 1 d'agost de 1965. Pàg: 26.

³³⁷ Joan Torrent y Rafael Tasis, "*Historia de la Premsa catalana*". Pról. Dr. A. Pedro Pons. Bruguera, B. 4°-1.736 pp. (ilustrades), i 128 láms. (32 en color). Dos volums.

³³⁸ La Vanguardia, edició del dijous 6 d'octubre de 1966. Pàg: 49.

³³⁹ La Vanguardia, edició del dijous 6 d'octubre de 1966. Pàg: 55.

el qual va guardar al seu arxiu³⁴⁰. Sembla ser que el doctor va començar a seguir una mica l'assumpte clandestí català sobretot a l'estar molt implicat en temes culturals i no solament aquest pamflet és el primer exemple, si no que també va rebre el diari Veu Clandestí, que al novembre de 1965 va arrencar amb un article sobre el 250 aniversari del 11 de setembre i les reivindicacions dins l'estat i la pressió franquista, les reivindicacions nacionalistes dins la dictadura, els escàndols i repressions, les notícies relacionades amb les accions nacionalistes etc³⁴¹.

A finals d'abril de 1966, es van traslladar les restes mortals de l'actor Enrique Borrás que restaven provisionalment des de 1957 a un nínxol del cementiri del Sant Crist de Badalona i els quals una vegada construït el panteó que l'ajuntament de Badalona havia obsequiat a l'actor van rebre novament sepultura. Es va fer tot un acte i van presidir les autoritats locals familiars, actors i autors teatrals i personatges vinculats amb el teatre com Guillermo Díaz Plaja, director del Instituto del Teatro, el Dr. Agustí Pedro i Pons junt amb els altres propietaris del Teatre Romea, el delegat de Barcelona Carlos Moltó en representació de la SGAE, l'actor Enrique Guitart, Mario Cabré, Juan Capri i Paco Tuset, l'autor Eduardo Criado, etc³⁴².

A gener de 1967, va desaparèixer un altre dels grans metges, el Dr. Luis Suñé Medan³⁴³, el qual va ser l'últim membre de la junta de la "*Wagneriana*". Aquest metge va tenir una vessant cultural molt forta a Barcelona, sobretot en el que és la música, ja que va ser un entusiasta molt gran de les obres de Wagner i la música clàssica, i va fundar amb un grup de joves estudiants "*l'associació Wagneriana*" que va implantar l'afició musical dins la medicina barcelonesa que estudiava organitzava esdeveniments i interpretava obres musicals i que va desaparèixer a la postguerra. Per tant al Dr. Luis Suñé es va

³⁴⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C10 D11) 15/10/1965 Panflet propagandístic clandestí sobre els 25 Anys de la mort de Lluís Companys afusellat per ordre del govern de Franco.

³⁴¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D6) 02/11/1965 Còpia del N° 1 de Veu diari clandestí.

³⁴² La Vanguardia, edició del dimarts 26 d'Abril de 1966. Pàg: 36.

³⁴³ Viura, J. *Necrología del académico numerario Dr. Luis Suñé y Molist, secretario perpetuo de la Corporación: 1886-1914*. Barcelona: Joaquín Horta, 1916.

considerar un gran musicòleg que va contagiar als metges la seva afició i va escriure articles, com per exemple un sobre la sordesa de Beethoven. En un dels homenatges al doctor Letamendi anys anteriors. Els metges van organitzar al saló del Tinell un gran concert en l'organització de la qual van comptar amb l'incondicional recolzament i total implicació del Dr. Pedro i Pons junt amb el Dr. Suñé que va llegir un treball sobre la creació Wagneriana, i es van tocar temes també de Vivaldi. La implicació del doctor Pedro i Pons en aquests esdeveniments l'estimulava molt ja que era un gran amant de les arts i cultura³⁴⁴.

També a principis de 1967 el Teatre Romea encara li costava arrencar el vol. El teatre Romea es va quedar com l'últim reducte del teatre català professional i calia donar-li una mica d'investida. Per tant es van començar també a programar Sarsueles i altres obres escèniques per a poder aguantar la temporada, però un dels projectes mes importants que es van impulsar amb tota la carrega cultural i dins la insígnia de la cultura escènica catalana van ser els *cicles Cavall Fort*. Cavall Fort va néixer al 1961 amb la finalitat que fos una revista infantil de la mateixa forma que ho va ser "En Patufet" i d'altres revistes en català a la seva època. En vista de l'èxit i que anava despuntant en el que eren els objectius de la revista, Cavall Fort va apostar per a què els seus lectors infantils a mes de llegir en català poguessin escoltar la llengua dins un escenari. Per tant es va arribar a un acord amb els prohoms del Romea per a impulsar aquest tipus de teatre infantil. Aquest cicle es va publicitar íntegrament a través de la revista, i les obres s'interpretaven els diumenges al matí. La iniciativa va tenir molt d'èxit i el teatre es va anar omplint ràpidament obrint l'interès a actors i directors. La primera obra que van programar va ser la comèdia "*l'Olla*" dirigida per Francesc Nel-lo en adaptació a un clàssic de Plaute. Per tant els *cicles Cavall Fort* van impulsar una nova forma de fer teatre català i impulsar a actors, directors i companyies a noves formes de fer. Els cicles van durar fins a mitjans dels anys 70 omplint el teatre de jovent. Per tant no obstant que el teatre català va passar per moments molt crítics, els encerts mediàtics del *cicle de Teatre Llatí* (1958 – 1969), les temporades de

³⁴⁴ La Vanguardia, edició del diumenge 22 de gener de 1967. Pàg: 54.

Joan Capri, el cicle infantil de Cavall Fort amb els seus espectacles matinals, i la creació de la companyia Adrià Gual i altres grups de teatre independent, van ajudar amb nous plantejaments i procediments per a regenerar artísticament el teatre³⁴⁵. La primera programació del cicle Cavall Fort al teatre es va enviar al Dr. Pedro Pons per a la seva aprovació com a un dels 5 mecenes i va ser convidat. Cal dir que es va aprovar i fou tot un èxit³⁴⁶.

Respecte al paper del doctor, i la seva implicació cultural i científica a la ciutat de Barcelona, el 4 de desembre de 1967 el doctor Pedro i Pons va ser guardonat amb la *“Llave de Barcelona”* per ser una de les figures més il·lustres de la ciutat. L’acte es va celebrar amb un esmorzar a un hotel de Barcelona. L’oferiment del guardó ho va fer el bescompte de Güell que va entregar la distinció. En el moment de rebre-la el doctor Pedro i Pons va agrair el tribut dient que sentia per Barcelona una devoció entranyable i que la clau se li va atorgar sense ell demanar-la, i per tant va exclamar:

“Es lo más hermoso que podía esperar y supone para mí un tesoro sentimental”.

“Sabed, pues, que desde ahora contáis con mi amor, mi amistad, mi adhesión. Que nunca se apagará, como las lámparas votivas. Que reine entre nosotros la paz la cordialidad, en beneficio de esta gran Barcelona de la que todos somos hijos: unos nacidos en ella, otros espiritualmente como Martínez Tomás, presidente de la Asociación de la Prensa. Os prometo, pues, que colaboraré en todo lo que pueda, para dar más importancia y relieve a esta maravillosa misión social que dá a nuestra Barcelona un sello inimitable. España es un país con dos capitales: Madrid y Barcelona. Yo trabajaré en todo lo que me sea pedido, por los miembros de esta “llave”, a los que me une algo invisible desde hoy; y en beneficio de mi entrañable Barcelona. Muchas gracias.”³⁴⁷

³⁴⁵ <http://www.teatromeapropietat.cat/es/el-teatro-romea>

³⁴⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D5) 00/02/1967 Carta informativa i tríptics del 1er Cicle de Teatre per a Infants Organitzat per Cavall Fort.

³⁴⁷ La Vanguardia, edició del dimarts 5 de desembre de 1967. Pàg: 23

Des de principis de 1966 es va posar en boca l'assumpte de l'ensenyament de la llengua catalana als centres d'educació de l'estat ja que la llengua catalana continuava molt viva i el règim va començar a ser mes tolerant en aquest tema i el cultural. Sembla ser que una comissió del Ministerio de Educación va estudiar la petició de l'Institut d'Estudis Catalans que era subscrit a la Reial Acadèmia de Barcelona per a sol·licitar al Ministerio l'ensenyament oficial de la llengua catalana. El fet va venir que durant l'estiu i tardor de 1966 amb iniciatives tímides i massivament, es va apuntar a què van aparèixer en diverses publicacions catalanes, articles i cartes instant a l'Institut d'Estudis Catalans per a què es dirigís al ministre d'educació sol·licitant l'ensenyament oficial de la llengua catalana amb tot el recolzament de les acadèmies de Barcelona, davant la importància de l'anhel popular que anava adquirint tal petició. Per tant l'Institut es va fer ressò del desig, i convençut que calia una sol·licitud que sortís de totes les reials acadèmies de Barcelona va convocar una reunió amb els presidents d'aquestes el 30 de novembre de 1966 on va assistir el Dr. Pedro i Pons com a representant de la de medicina, l'acadèmia

de bones lletres, la de belles arts de Sant Jordi, etc. Es va redactar un manifest amb unanimitat i pocs dies després de la reunió els que no van poder assistir com Jurisprudència i Legislació van donar la seva conformitat. Per tant amb data del 23 de gener de 1967 es va redactar una instància que van signar les acadèmies i els seus presidents que va ser presentada al registre general del Ministerio el dia 14 de febrer i es van adjuntar al manifest l'Acadèmia de Farmàcia i la de Ciències Econòmiques. A l'abril l'instància va ser contestada pel Ministerio a l'Acadèmia de Bones Lletres que va ser la primera signatària. Per tant el 30 de maig es va publicar el text que es va enviar al Ministerio per a què les persones inquietes amb aquest tema poguessin tenir una opinió del mateix, i que les acadèmies no quedessin afectades ni acusades d'estar en contra de l'assumpte lingüístic. El ministre va recomanar que no es fes públic fins a què no tingués un criteri sobre la petició, però la pressió que va rebre les acadèmies va forçar la publicació tant de la instància com de la resposta ministerial. La petició que es va enviar i portava entre altres la signatura del Dr. Pedro i Pons junt amb els altres presidents de les acadèmies³⁴⁸. La resposta del ministeri no es va fer esperar i va manifestar que la petició era en estudi, tot i que va quedar en pausa indefinida i la qüestió va quedar parada a l'espera d'una decisió del govern que sembla ser que mai va arribar^{349, 350}.

Tornant al teatre, a l'octubre es va estrenar al Teatre Romea l'obra Terra Baixa per la Companyia del primer actor Màrius Cabré³⁵¹. El doctor va mecenar en part aquesta obra i va donar la seva total col·laboració. Dins l'efemèride es va fer un homenatge, on es van adherir l'editorial Millà que va publicar una biografia a cura del periodista Josep M. Junyent, i els col·leccionistes amics del Dr. Pedro i Pons, Joan Audet, Llí Millpa, Lluís Bonet, Ramón Borrás, Salvador Ferré, David Griñó, Joan Mara, Martí Torrent, Josep M. Cadena i Josep Llorç; que van muntar al vestíbul del teatre una important exposició de documents de

³⁴⁸ Veure annexes Cap. 6. Figura

³⁴⁹ La Vanguardia, edició del dimarts 30 de maig de 1967. Pàg: 24.

³⁵⁰ Civit Llorç, Ramon. *"Destino" i la cultura catalana a les acaballes del franquisme (1966-1975)*. Universitat de Barcelona, DL 2013.

³⁵¹ VVAA. *Dr. Pedro Pons (1898-1971) En Homenatge, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya*, Barcelona 1998.

la vida i obra de Guimerà. La joieria Millà va encarregar a l'escultor Ramón Ferran el modelatge d'una medalla commemorativa limitada a 70 exemplars.

Els actes van comptar amb el doctor Pedro i Pons que va inaugurar l'exposició i la primera representació de *Terra Baixa*. Aprofitant l'esdeveniment es va crear el grup d'Amics de Guimerà que va ser tutelat immediatament pel mateix doctor i que va confiar la secretaria a Josep Llord i Brull. Aquest grup va anar adquirint fama dins el món cultural de la ciutat, i van voler tenir com a seu el pis on havia viscut Àngel Guimerà al carrer Petritxol, i crear un *institut d'estudis Guimeranians*. Malgrat les múltiples gestions no es va aconseguir que els propietaris de l'edifici lloguessin el pis ni amb l'oferiment del professor que els va fer una oferta per adquirir-ne la propietat. També a partir de 1967 es va crear una tradició d'anar a portar una corona de llorer a la tomba de Guimerà per a Tots Sants.

Com es veia mesos avanç i des de feia uns anys l'assumpte cultural i de la llengua catalana era ben viu i s'estava lluitant sobretot en la clandestinitat per un reconeixement. Sembla ser que al doctor Pedro i Pons a desembre se li va fer arribar documentació del projecte "*Catalunya 2000*", que volia promoure el desenvolupament català i els estudis catalans dins el marc europeu, el qual va ser impulsat pel centre d'estudis socials de Terrassa. Fins al 1969 el doctor va anar rebent documentació del projecte, i documentació de Terrassa, que probablement era la tapadora del veritable projecte de fer ressorgir la llengua i la cultura catalana en contra l'opressió del règim. Aquests dossiers eren de projectes nacionalistes i catalanistes compostat per projectes clandestins i que buscaven recolzaments i difusió. Es desconeix com es va implicar el doctor i si en tot cas ho va fer, però es conserven dossiers fins al 1969³⁵².

Cap al 13 de maig de 1968 i com a personatge entès del teatre i com a mecenes de l'obra "*Historia del Teatre Català*" i mecenes del Romea entre altres iniciatives culturals en que va participar, el doctor Pedro i Pons se li va proposar participar en el "*Primer Curso de Directores de Teatro para la Infancia*

³⁵² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C18 D4) 00/12/1967 "Dossiers de projectes nacionalistes i catalanistes compostat pels projectes clandestins "*Catalunya 2000*" i "*Centre d'estudis Socials de Terrassa*".

y la Juventud”³⁵³. El teatre infantil com es comenta en paràgrafs anteriors, va revifar molt la programació del teatre i sobretot del teatre català amb l'èxit del cicle Cavall Fort, que emplenava el teatre cada diumenge al matí. En vista de la tirada que suposava, i de la gran acceptació del teatre pel públic infantil, es va organitzar aquest curs en motiu que el teatre i els directors van anar evolucionant a un altre tipus de teatre. El curs va ser organitzat pel “*Instituto del Teatro*” a la *Escuela Superior de Arte Dramático*, i per la “*Junta Provincial del Teatro para la Infancia y la Juventud*”. El curs anava adreçat a les entitats culturals, a les escoles i als educadors en general i durava un mes. La lliçó inaugural la va donar el Dr. Pedro i Pons. El curs habilitava amb un certificat als estudiants com a directors d'obres de teatre infantils i tenia assignatures i professors de l'avantguarda del teatre que es feia i sobretot que havien participat a l'exitós cicle infantil³⁵⁴. El doctor Pedro i Pons en alguna ocasió va parlar de l'experiència que li va suposar aquesta lliçó al ser totalment diferent a qualsevol que havia pronunciat i centrada als nens.

Al 21 d'octubre de 1968, va morir a Montserrat l'Abat Aureli M. Escarré i Jané. Aquest que va ser un dels primers monjos en tornar a Montserrat després de la Guerra civil, el qual renovar per complet la comunitat de monjos potenciant la litúrgia i la cultura i ampliant l'abadia i santuari. Escarré no va trigar molt en ser una figura popular crítica amb el règim franquista i un símbol cultural que després de llargues estàncies exiliat per desafinitat amb el règim va tornar a Barcelona malalt de gravetat i va morir a Barcelona a l'any 1968. Sembla ser que al seu funeral va assistir el Dr. Pedro i Pons ja que es va conservar una esquela a l'arxiu, i en vista que va venir malalt no es descarta que el mateix doctor Pedro i Pons l'assistís en els seus últims dies a Barcelona al ser el metge més famós de la ciutat i del qual planava la llegenda que ningú moria sense visitar-se amb ell. El seu funeral es va oficial el dia 21 a l'abadia de Montserrat i sembla ser que va ser molt multitudinari, on va assistir el doctor³⁵⁵.

³⁵³ VVAA. *Quan les carabasses es tornen carrosses...els lligams entre teatre i educació : II Simposi sobre el Teatre Infantil i Juvenil*. Simposi sobre el Teatre Infantil i Juvenil (2n : 2008 : Bellaterra) Barcelona : Punctum & GELCC, 2009

³⁵⁴ La Vanguardia, edició del dijous 9 de maig de 1968. Pàg: 55.

³⁵⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C48 D11) 21/10/1968 Fotografia de Aureli M. Escarre i Jane en esquela.

L'esquela de l'Abat posava:

“Aureli M. Escarre i Jane, Abat Restaurador de Montserrat morí el 21 d'octubre de 1968, servidor abnegat de l'església i del poble de Catalunya fins al sacrifici en testimoniatge de Veritat i de Llibertat.”

Jubilat el doctor, amb una nova vida, i centrat molt més en la cultura des de feia anys, el dia 1 juliol de 1969 els col·leccionistes i llibreters de la ciutat de Barcelona van voler homenatjar la figura del Dr. Pedro i Pons. Aquest homenatge es va fer a l'Hotel Colon. En motiu de l'homenatge es va imprimir una publicació amb número únic titulada “*Catalunya 1969*”, i es va encunyar una medalla de la sèrie *Catalans Il·lustres* pels gravadors Pujol i Pujol de la qual hi havia figures com Gaudí, Guimerà, etc.

L'homenatge es va fer senzill i íntim pels mèrits del doctor, però també per l'apreciï que li tenia el país vers la seva persona i obra. Els llibreters i col·leccionistes van voler ser modestos, ells eren un grup de col·leccionistes amb temàtiques diferents, llibres, medalles, gravats, premsa, teatre, art en general, però coincidents en un respecte als valors tradicionals de la terra i en l'afany de salvar el que els hi restava d'altres èpoques per fer de les pedres vives un pont cultural que el país necessitava per bastir-se segons ells es van declarar. Ells en el doctor tenien un company destacat d'aficions col·leccionistes i un amic de generosa conversa sobre llibres, premsa i teatre, aficions en les que també el consideraven un mestre. Era un clàssic i una persona molt valorada dins les tertúlies de col·leccionistes que es feien improvisades als locals o mercats pels seus amplis coneixements, i per ser un dels col·leccionistes mes importants de la ciutat en el que era llibres i hemeroteca entre altres facetes. Consideraven que el doctor ell sol, ja era un fonament sòlid que estimulava amb la seva actitud civil i per això van decidir organitzar-li un homenatge. Cal recordar que el doctor va col·laborar en fer sortir publicacions referents als col·leccionistes com la *Historia de la Premsa*, la *Historia del teatre*, va fer de mecenes, etc. Dins el conjunt de col·leccionistes hi havia persones de classes altes, modestes i altres representatives, no van voler fer públic qui eren en concret, però

representaven el món del col·leccionisme de Barcelona, i concreten que hi havia entre els assistents metges, actors i directors de teatre, escriptors, llibreters i tot tipus de persones relacionades amb la cultura i l'art. No solament això si no també segons es pot veure en correspondència de l'arxiu es pot afirmar que també hi van participar grans empresaris i botiguers que compartien afició i amistats, i admiradors fora dels col·leccionistes que més tard van obsequiar al doctor.

El Pedro i Pons era un clàssic de les tertúlies entre col·leccionistes i llibreters els caps de setmana, i era un clàssic dels mercats de segona mà i d'antiguitats dels quals sembla ser va adquirir uns coneixements amplis, fet que es pot veure en la col·lecció de llibres que va aconseguir i en el fet de la col·lecció d'objectes personals que en part encara es conserven a la seva finca de Vallvidrera.

Dins de la publicació que es fa fer per l'homenatge es va parlar d'ell i la ciència i van reescriure part del seu discurs pronunciat al 26 de gener de 1963 a Barcelona, on va parlar de ciència i art. També es va parlar d'ell i la cultura on es parla de la llengua i la literatura. Del teatre i ell parlant de la repercussió del teatre català del fet del Romea, i de l'obra de Francesc Curet que ell va mecénar i revisar de la "*Historia del Teatre Català*" que era un èxit de vendes. Per finalitzar es va parlar d'ell i la premsa amb la qual hi tenia molt bona relació. Per finalitzar la publicació es van imprimir a priori uns goigs a Sant Agustí en facsímil. De tot això solament hi van sortir 100 exemplars numerats en paper de bona qualitat per a què fos peça de col·lecció a l'igual que la medalla que solament es van encunyar per als assistents i per al doctor³⁵⁶.

El doctor va agrair l'homenatge i va parlar de l'humil que es sentia pel fet de l'encunyació d'una moneda en honor seu i dels actes d'afecte dels col·leccionistes. El doctor va recalcar que acabava una etapa i que començava un altre amb ganes de continuar com sempre, de la mateixa forma

³⁵⁶ Catalunya 1969, homenatge al Dr. Agustí Pedro i Pons, Barcelona 1 de juliol de 1969, any I Número únic.

que va dir al discurs de la Reial Acadèmia de Medicina. Per ell començava una nova etapa plena de coses per fer³⁵⁷.

Continuant amb l'assumpte col·leccions i llibres el doctor Pedro i Pons continuava completant la seva col·lecció amb adquisicions úniques i històriques, però també sembla ser que a partir de 1967 es decanta per col·leccionar obres històriques amb temàtica de Catalunya exemples d'adquisicions van ser: *"El mundo y su Historia"*, *"Diccionario de Frases"*, *"Abanç d'Ara"*, *"L'església en el mon d'avui"*, *"Revolta Catalans"*, *"Historia de las Religiones"*, *"Catalanisme Revolt"*, *"Compendi Historia de Catalunya"*, etc. A la Llibreria Argos amb despeses de fins a 6.000 Pessetes. *"Felip II i Catalunya"* de J. Mercader Riba; *"Cataluña no fue posible la Paz"* de Gil Robles; *"Homes cosas de Barcelona d'abans"* de J. Pasarell, *"Lectura de Marcux"* i *"Diccionario Infernal"* a la llibreria Bastinos del Carrer Pelay de Barcelona. *"Historia dels Catalans Vol III"*; i de Martí Riquer, *"Literatura Catalana Vol III"* a la llibreria Bosch amb imports de fins a 3.000 Pessetes. A la llibreria Bastinos de la secció Tècnica sobre els llibres de Marcuse de Castellet; *"L'home unidimensional de Marcuse"* i el *"Diccionario Infernal"* de Collin de Plancy. A la llibreria Garbi el llibre *"Dolça Catalunya II"*, el llibre *"Circumstancies"* i el de *"Robert i el seu Temps"*³⁵⁸.

Cap a l'agost de 1969 el doctor va ser convidat a la *Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent* que es va celebrar del 20 al 30 d'agost. Al doctor se li va oferir presidir les jornades i ell va acceptar. Aquesta universitat era organitzada pel *Grup Cultural de la Joventut Catalana* del grup *Rossellones d'Estudis Catalans*, i l'assumpte a tractar a les jornades va ser *"El Rosselló avui i demà"*. Les jornades es van fer a Prada de Conflent.

Tot va començar el dia 1 de juliol de 1969 quan els col·leccionistes van homenatjar al doctor a l'Hotel Colon i entre els amics del mercat de Sant Antoni, Llibreters, col·leccionistes i periodistes. Entre altres coses que se el

³⁵⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D29) 01/07/1969 Discurs en un llibret i esborranys del Dr. A. Pedro i Pons del Homenatge que li van fer col·leccionistes de llibres de Barcelona.

³⁵⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C20 D32) 05/10/1967 - 15/07/1969 Pleg amb els comptes de les llibreries i factures de llibres comprats per A. Pedro Pons.

va homenatjar va ser per la seva defensa de la cultura catalana i la seva brillant i patriòtica actuació com a home públic. A l'acte va acudir un representant del *GREC (Grup Rossellonès d'Estudis Catalans)* de Perpinyà, el professor Jordi Costa i roca que va informar del projecte de la creació de la primera Universitat Catalana d'Estiu i va aprofitat per convidar tots els presents. Des del primer moment el doctor Pedro i Pons es va mostrar entusiasmada amb la idea i es va oferir tot i que el moment polític espanyol no era el més adient per a participar en una iniciativa d'aquell calibre, i menys per una figura de tanta rellevància social com ell era. Per aquest fet, se li va oferir la presidència de les jornades.

Sembla ser que la Universitat Catalana d'Estiu³⁵⁹ va sorgir a arrel de les diades que l'any 1968 organitzaren a Prada conjuntament el Grup Cultural de la Joventut Catalana i el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC), tot just després del Maig de 1968. A partir d'aquesta experiència, i de l'interès de la gent de la Catalunya del Nord per promoure i fer avançar la llengua i la cultura catalanes i de la necessitat de la gent del Principat, les Illes i el País Valencià per trobar un espai de llibertat en un moment que el franquisme era ben viu, sorgí a l'estiu del 1969 la primera Universitat Catalana d'Estiu, i es va buscar un personatge de renom per a què la presidís i que estigués culturalment molt implicat, en aquest cas es va escollir al Dr. Pedro i Pons³⁶⁰.

Dins de les jornades pels matins es van desenvolupar cursos de llengua catalana, de geografia i història; de literatura, etc. Per les tardes es va organitzar un curs sobre les institucions rosselloneses, i xerrades com la que va fer el professor Jaume Rossinyol de la facultat de dret de Rosselló sobre el "*problema nacional del català*". També a part es va fer per part del director dels museus d'art de Barcelona Joan Ainaud de Lasarte, una xerrada sobre la "*pintura gòtica catalana*", Joaquim Maluquer de la universitat de Ginebra va parlar sobre "*El present i perspectiva dels països catalans*", també sobre "*Població i societat als països catalans*", Roger Grau va parlar sobre "L'art

³⁵⁹ VVAA. *40 anys d'Universitat Catalana d'Estiu a Prada : 1968-2008* Terra Nostra, 2008.

³⁶⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D11) 20/08/1969. Díptic de la Universitat Catalana d'estiu " El Rosselló Avui i demà " sota la presidència d'Agustí Pedro Pons.

romànic al Roselló”, el doctor Pedro i Pons també va fer una xerrada titulada “*Homes i fets de la medicina catalana*”, el professor Antoni Comas de la Universitat de Barcelona va dissertar sobre la literatura catalana, també va col·laborar el poeta Jordi Pere Cerdà (Antoni Cayrol) que va parlar sobre la “*Problemàtica de la creació literària al Rosselló*” etc. També es van organitzar taules de debat que van debatre sobre temes com el desenvolupament econòmic del Rosselló, sobre la regionalització sobre la llengua etc. També durant els dies es va projectar algunes pel·lícules com “*Maria Rosa*” basada en una obra de Guimerà amb una versió de Miquel Porter, i el grup de teatre “*La Cova del Drac*” va oferir un festival de teatre entre altres col·laboradors³⁶¹. A l'arxiu es conserva el programa original de les jornades. La presència del Dr. Pedro i Pons en les jornades va ser molt agraïda i fins i tot obsequiada pels organitzadors amb alguna publicació i llibre³⁶².

A finals de setembre es va començar a parlar de les festes del Rosari de Barcelona on es proclamaven els ramblistes d'honor. En aquest cas al 1969 es van nomenar al Dr. Pedro i Pons i als senyors Jové Vives i Feliu Parié. Aquest guardó era organitzat per l'Associació de comerciants i veïns de les rambles i organitzava unes festes amb un pregó, una visita de les autoritats al districte V i una missa amb agrupacions corals³⁶³. En quan van començar les festes de la Senyora del Rosario patrona de les rambles, es va fer el prego que va anar a càrrec de José Tarin Iglesias, director del Diari de Barcelona als salons del Hotel Orient. Al dia següent es va fer la tradicional visita de les autoritats al districte on se els hi va entregar el tradicional Tortell. Després el diumenge es va fer la tradicional missa la parròquia Senyora de Belen i van actuar les associacions corals on destacar l'agrupació “*Les Flors de Maig*” El dilluns 20 al vespre es va organitzar per part de l'associació un sopar a l'Hotel Orient per als nous ramblistes d'honor entre ells el Dr. Pedro i Pons, a Jose Jové Vives que era regidor, i a Higinio Felip Parise, expresident de l'entitat. Al sopar van assistir a prop de 100 persones i va ser presidit pel tinent alcalde el senyor Asmarats R. De Larramendi i el president de l'entitat el

³⁶¹ La Vanguardia, edició del dissabte 16 d'Agost de 1969, Pàg: 19.

³⁶² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D12) 23/08/1969 Catàleg de la Casa Pairal de Le castillet de Perpignan dedicat al Dr. A. Pedro i Pons per la seva ajuda a la Universitat Catalana del Roselló.

³⁶³ La Vanguardia, edició del dimarts 30 de setembre de 1969. Pàg: 30.

senyor Bagues amb representacions de tots els estaments de la ciutat i representants regionals i civils. Dins els actes del sopar es va entregar la placa de *ramblista d'honor* als homenatjats. La del doctor Pedro i Pons va ser entregada per Juan Dolofeu, la resta per Joan Gaspart i Amadeo Bagues³⁶⁴. El dimarts 22 es va fer una missa de clausura dels actes en honor als ramblistes d'honor i als socis³⁶⁵.

També a l'octubre del mateix any, es va organitzar per l'entitat Cavall Fort un cicle de representacions teatrals i un concurs d'obres de teatre per a nens. Ja que la seu del teatre infantil era al Teatre Romea i aquest tenia molt d'èxit es va escollir a un dels mecenes mes il·lustres del teatre català, al Dr. Pedro i Pons com a president del jurat i que donaria el seu veredicta a mitjans de desembre^{366, 367}.

A principis de novembre per a tots sants com venia fent-se des de 1967, el doctor Pedro i Pons col·laborava en un acte de col·locació d'una corona de llaurers amb l'entitat "*Amics de Guimerà*" a la tomba de l'autor. La corona anava decorada amb cintes amb la senyera i van assistir el Dr. Pedro i Pons, Joan Maragall, Marus cabré, Josep Miracle, Josep M. Cadena, Joan marca, Martí Torrent, M. De los Ángeles de la Cruz i Josep Llorc. En mig de l'acte quan l'actor Marius Cabré recitava en català, va aparèixer un motorista de la Guàrdia Urbana denunciant que allò era una manifestació i que era il·legal produint-se una forta discussió entre l'agent, el Dr. Pedro i Pons, Marius Cabré i Lluís Llorc que va acabar amb la detenció del Dr. Pedro i Pons que va ser conduït al despatx de la Guardia municipal al recinte funerari de Montjuïc. La detenció va causar una solidaritat de tots els assistents que van voler acompanyar al guàrdia amb el doctor a l'oficina i l'escena va ser filmada i fotografiada pel representant de l'associació de veïns del Carrer Petritxol. A l'arribar a l'oficina i va sortir el superior de l'agent aquest va saludar al doctor

³⁶⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 22 d'octubre de 1969. Pàg: 29.

³⁶⁵ La Vanguardia, edició del divendres 17 d'octubre de 1969. Pàg: 30.

³⁶⁶ La Vanguardia, edició del dimecres 8 d'octubre de 1969. Pàg: 53.

³⁶⁷ Carbó, Joaquim. *El Teatre de "Cavall Fort"*. Publicacions de l'Institut del teatre, 1975.

molt emocionat recordant que ell havia salvat la vida de la seva filla i va preguntar al mateix el motiu d'estar allà. El doctor li va respondre que detingut i automàticament li va preguntar a l'agent el motiu amb el qual va respondre que el doctor encapçalava una manifestació il·legal catalanista. Automàticament l'agent va ser esbrincat fent-li recordar que el doctor era el metge més important de Barcelona i anava acompanyat del gran torer Marius Cabré, on a continuació va ser ordenat d'acompanyar la comissió a l'acte i que ningú els hi molestés mentre durés l'acte³⁶⁸.

Per tant es pot afirmar que la fama del doctor li donava avantatges en el fet de poder participar en aquests tipus d'actes i era una figura molt respectada i ben valorada a Barcelona per totes les autoritats.

Durant el 1969 també, va sortir la idea de revifar el projecte de fer un monument a Àngel Guimerà on la comissió ho va veure amb bons ulls i el doctor com a president de l'entitat va demanar audiència a l'alcalde de Barcelona al senyor Porcioles, i en quan es va donar una comissió formada pels membres de l'entitat van anar a reunir-se junt amb una representació d'entitats Canàries en honor a Guimerà que també perseguien el fet de revifar el projecte. A la reunió l'alcalde ho va veure amb bons ulls i fins i tot va parlar de què seria urgent portar-la a terme fixant una data pròxima. El Dr. Pedro i Pons va suggerir a l'alcalde la necessitat de constituir una comissió mixta de regidors i ciutadans amb l'objectiu d'accelerar al màxim les etapes necessàries per a la construcció i l'alcalde va suggerir que el Dr. Pedro i Pons ostentés la presidència d'aquesta comissió. El doctor va acceptar amb la condició que la secretaria l'ostentés Josep Llort i va accedir. Mes tard preguntat pel mateix Llort al doctor el fet de per que va imposar com a condició la secretaria, aquest li va contestar per que era l'únic jove del grup i per que la inauguració del projecte aniria molt per llarg i tots haurien mort. I efectivament així va passar ja que no es va inaugurar fins al 1983 després de donar moltes voltes el projecte.

³⁶⁸ El Dr. Agustí Pedro i Pons "Home Públic" Josep Llort i Brull (el Dr. Pedro i Pons en Homenatge COMB 2008).

A finals d'any els homenatges al doctor no deixaven d'aparèixer entre ells el fet del nomenament de *Ramblista d'honor* que apareixia a tots els diaris amb una foto que ell sortia passejant per la Rambla Canaletes amb el seu maletí entre la gent. Entre aquests articles cal destacar el del butlletí del "Centro Comarcal Leridano" que parlava de la rambla de Barcelona homenatge del prohom³⁶⁹.

Al 1970 es van atorgar els premis "Los Importantes 1970", a principis de juny de l'any 1970, patrocinats pel "Diario de Barcelona" i "Radio Barcelona", on dins la llista de personalitats barceloneses guardonades, hi figurava el Dr. Pedro i Pons dins l'apartat Cultura³⁷⁰.

³⁶⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D3) 00/12/1969 Article sobre la Rambla de Barcelona i Fotografia de A. Pedro Pons Ramblista d' Honor.

³⁷⁰ La Vanguardia, edició del divendres 5 de juny de 1970. Pàg: 44.

A mitjans de setembre el municipi de Gósol va voler homenatjar al doctor Pedro i Pons. L'ajuntament va posar interès en celebrar un acte d'homenatge, i un descobriment d'una placa a una de les places dedicada al Dr. Agustí Pedro i Pons amb el motiu de que la seva mare va ser vilatana d'allà. A l'acte van acudir les autoritats provincials, amics i alumnes de Medicina del doctor, etc³⁷¹. dins el programa d'actes de l'homenatge. L'acte va estar presidit pel president de la diputació de Lleida el senyor Razquin, i va fer esment de les vinculacions familiars del doctor amb la vila de Gósol. A més del president de la diputació també es van sumar al acte el procurador en corts de la província de Lleida el senyor Viola el qual va tenir frases amables i dedicació al Dr. Pedro i Pons en record dels paratges que va recórrer de nen. També el President del Col·legi de metges de Barcelona, Tornos va elogiar la figura del doctor Pedro i Pons. El doctor a continuació va fer un discurs el qual després de descobrir una placa que donava nom a una plaça de Gósol, molt emocionat va donar la gratitud per l'atenció del poble on va néixer la seva mare i en el que ell sempre havia considerat com el origen de moltes il·lusions i de múltiples esperances. Finalment li van ser entregats per el Consell de Gósol varis objectes típics de la comarca³⁷².

³⁷¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C31 D10) 00/08/1970 Programa de Festa Major de Gósol de 1970.

³⁷² La Vanguardia, edició del dimarts 22 de setembre de 1970. Pág: 30.

El doctor Pedro Pons recibe obsequios del pueblo gosolano. (Foto Diaz)

A finals de setembre de 1970 es va voler emetre per la radio EAJ1 Radio Barcelona un programa titulat "Pont Blau" que es va emetre el 28 de setembre, que tractava de parlar i escoltar musica i manifestació del art i coses. El guió va ser primerament revisat pel Dr. Pedro i Pons avanç de fer-se públic i sembla ser que va haver de passar la censura que tornava a ser molt estricte i va prohibir el guió original, el qual parlava d'autors catalans de gran prestigi que es van llicenciar a la universitat de Barcelona sent famosos, i del èxit de tots ells per la seva contribució a la Cultura Catalana, entre ells Agustí Pedro Pons homenatjat a Gósol parlant de la seva contribució a la medicina, i l'amor a la seva terra, tal i com descriu en la recerca de la premsa catalana, patrocini al teatre català, etc. Sembla ser que es va fer un petit homenatge al doctor a la radio però es va tenir que ometre tot fet referent al catalanisme on el doctor Pedro i Pons començava a ser ja una figura puntal d'aquest renaixement català que el Franquisme no veia amb bons ulls i que ell clandestinament o millor dit

discretament col·laborava i en certa forma anava amb compte de censurar el que es fes molt públic o l'exposició en cert grau³⁷³.

A principis de desembre el doctor Pedro i Pons va donar una conferència al Ajuntament de Barcelona com a President de la Reial Acadèmia de Medicina titulada "Comentarios acerca del futuro urbano y su demografía"³⁷⁴. L'acte va ser un cicle de conferències que va ser en col·laboració amb el municipi i aportacions d'opinions i experiències pròpies de personalitats de la ciutat de Barcelona, entre aquestes el Dr. Pedro i Pons, personalitat molt reconeguda a la ciutat. La conferència amb el doctor es va fer al saló de cròniques de l'ajuntament i van presidir l'acte els regidors Cánovas, president de la Junta Municipal del districte I Tormo Magrana, també el cap provincial de sanitat el Dr. Bravo Morate i el delegat municipal de serveis el senyor Miralbell que a la vegada va presentar al doctor Pedro i Pons. A la presentació Miralbell va parlar de la programació i de com era desig del ajuntament el arribar a un assessorament i col·laboració per part dels ciutadans amb la finalitat d'obeir en les formulacions de previsions per al futur. A continuació el Dr. Pedro i Pons va començar la conferència. Primerament va parlar del component màgic de les grans ciutats i del creixement i la densitat demogràfica. Va parlar del trencament invisible de les muralles i de la seva extensió que ve a ocupar el que actualment seria la zona metropolitana i que s'havia menjat a la província. Va parlar que la ciutat havia guanyat al camp i es va apoderar d'ell transformant-lo en recipient de les indústries. Va parlar de la inserció dels camperols a la ciutat que era un dels motius de la superpoblació urbana i de la excessiva proliferació d'indústries al casc urbà que era la causa del gran creixement demogràfic. Per tal va aïllar el fet dient que era un fenomen anòmal i com tal una condició creadora de perturbacions que requeien sobre el ciutadà. Va parlar de la perillositat de salvaguardar la personalitat dels pobles i que es tenia que cuidar que cada regió o comarca conservés la seva, però la temptació d'una Barcelona gran xocava de fet amb això podent arribar a ser una urb desmesurada. Va parlar de grans autopistes, avingudes i carrers que

³⁷³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D12) 29/09/1970 Carta de Ramir Ponsa que adjunta un guió de la Sociedad Española de Radiodifusión que fa referència a A. Pedro Pons i la seva figura dins el Catalanisme.

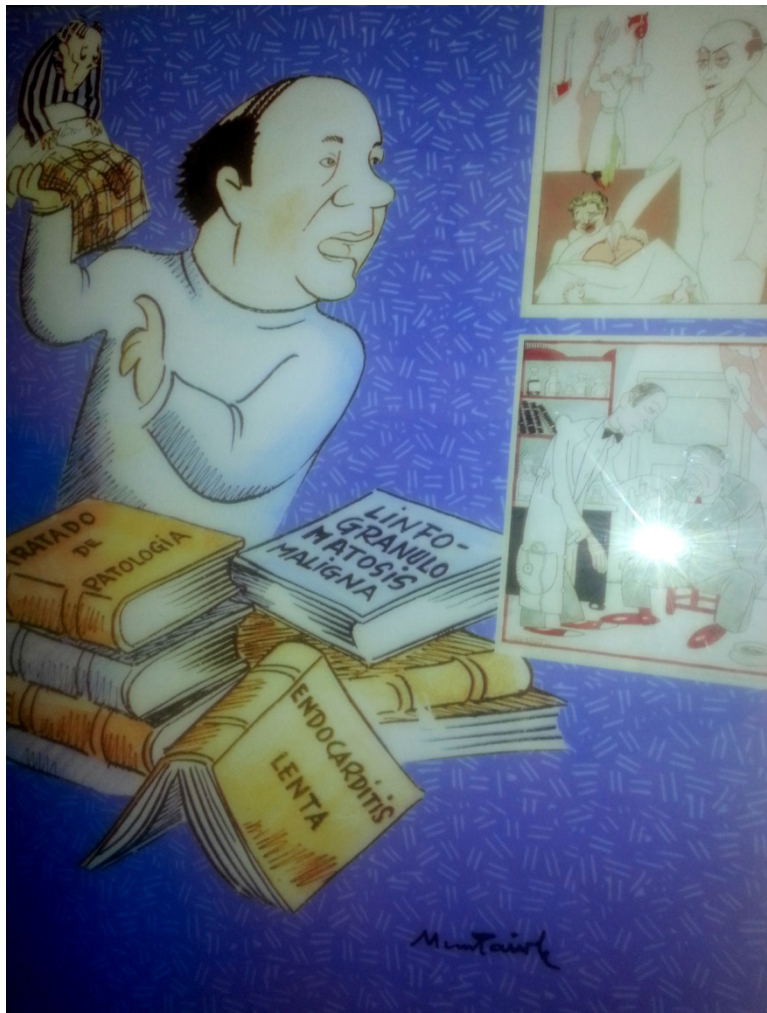
³⁷⁴ La Vanguardia, edició del dimecres 2 de desembre de 1970. Pàg: 33.

engolien els pobles del costat i acabaven fusionant-se. Va parlar del fet de viure en una gran ciutat que requeria unes condicions físiques adequades per les transformacions i agents agressius de la gran ciutat com podia ser el soroll, els olors, la pol·lució o el ritme ràpid en el que es vivia que eren possibles causes de malalties donant exemples d'altres ciutats. Va continuar amb els agents nocius i el fet que els urbanistes han de aprendre a jugar amb evitar la exposició dels ciutadans a aquests, va fer una pinzellada a l'ecologia i va parlar de l'economia i conseqüències de les malalties. Va parlar que la ciutat ha de proporcionar habitació a famílies mes o menys nombroses, crear nous llocs escolars per a l'educació, augmentar el nombre de dispensaris i llits als hospitals, etc. Va parlar de la problemàtica de superpoblació i assistència mèdica que era el gran problema que plantejava el creixement de Barcelona, sobretot pel problema dels desplaçaments que dificultaven la tasca del metge de capçalera i el fet que la majoria de dolences no exigien internament i eren fàcilment curables a casa, però el fet de no poder desplaçar-se el metge saturava els dispensaris mèdics. També va parlar del envelliment a mesura que augmentava la mitjana de la vida humana amb major nombre de vells que necessitaven serveis mèdics i per tant la vellesa era en si mateix una forma de malaltia mes que un estat fisiològic natural, i per tant era un problema hospitalari i sanitari. Va denunciar que a la ciutat hi faltaven molts llits i serveis sanitaris amb ràtios de 10-12 llits per mil habitants en contra el que hi havia a l'època que eren 5,5. Va tornar a fer èmfasi a que Barcelona estava creixent molt ràpidament i impedia reconèixer els problemes derivats pel canvi de fisonomia i havia canviat la Barcelona entranyable de la seva joventut. Va parlar de la defensa cultural de la Barcelona Tradicional que s'havia de conservar per tots els mitjans per a que no es perdés la personalitat de la ciutat. També va finalitzar sent optimista i comparant un futur prometedor sobretot a la ciència i al fet de la comparació amb altres ciutats³⁷⁵. El doctor va ser molt ovacionat després de la xerrada.

També en aquelles dates l'assumpte del monument a Guimerà ja anava endarrerint-se bastant i ell que capitanejava l'entitat Amics de Guimerà exposava el projecte als diaris i anava caminant, i exposava el deute de

³⁷⁵ La Vanguardia, edició del divendres 11 de desembre de 1970. Pàg: 28.

Barcelona a Guimerà, i la proposta de fer-se un monument, fet que no es plasmar com volia el doctor, però que acabar amb una estàtua de bronze al Carrer Petritxol al 1982³⁷⁶.

³⁷⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C2 D12) 03/02/1971 Historia de un monumento sobre el papel: La deuda de Barcelona a Angel Gimera al cabo de medio siglo.

6.11 El Doctor com a membre del jurat en concursos i premis.

El doctor Pedro i Pons com a figura important tant a la ciutat com a la medicina internacionalment, va ser convidat a participar en el jurat de diversos guardons tant literaris, com culturals i com no científics. L'ull clínic del doctor i opinions eren molt valorades i per tant era un element molt important de cara a escollir o donar un guardó.

Com des d'un parell d'anys anteriors al 1960 es va tornar a convocar el *III concurs de novel·les curtes per a metges* convocat per la revista "*Hora XXV*". El premi que tenia l'originalitat de què els concursants havien de ser metges, enguany havien presentat mes de 100 relats que van ser llegits per un jurat de 103 professionals amb els doctors ³⁷⁷Angel Ballabriga, Luis Relat i els crítics literaris ³⁷⁸Juan Ramón Masoliver i ³⁷⁹Julio Manegat sota la presidència del Dr. Agustí Pedro i Pons. Després de la preselecció de dotze obres el jurat el dia 21 de desembre va dictaminar el premi definitiu. La nit va ser llarga i fins les dues de la matinada no es va emetre el dictamen donant com a guanyadora la novel·la titulada "³⁸⁰*Zafarrancho*" i així fins a 7 guardons. La cerimònia dels guardons es va fer com de costum en directe per la radio i van ser trucats els guardonats en directe de la mateixa forma que s'havia fet anys anteriors³⁸¹.

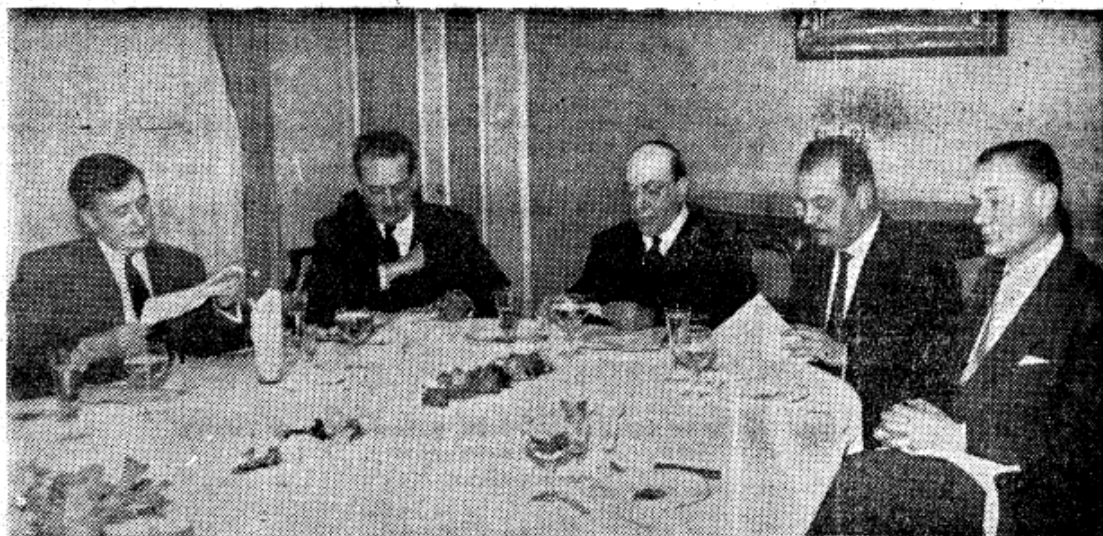
³⁷⁷ Angel Ballabriga, forma part de la lleva del biberó, alumne intern del Dr Pedro i Pons, especialitzat en pediatria

³⁷⁸ Juan Ramón Masoliver vinculat a la Vanguardia durant 60 anys

³⁷⁹ Julio Menegat periodista, crític literari i teatral, entre les seves obres destaquen premi AHR, Premi "Manuel de Montoliu

³⁸⁰ *Zafarrancho*: selección de novelas presentadas al III Certamen Literario de "La Hora XXV" editor Lye 1961, Original de la Universitat de California

³⁸¹ La Vanguardia, edició del dijous 22 de desembre de 1960. Pàg: 32.

El jurado durante las deliberaciones del premio «La Hora XXV»

A l' any 1962, el doctor va participar també al *Premi Nadal* com a membre del jurat, el qual també va participar al següent any, al 1963.

També era normal que el doctor pogués presidir l'entrega d'algun guardó com a autoritat mèdica, va ser el cas del 19 d'octubre de 1965, que es van entregar el premis "*Pedro Virgili*" de cirurgia a la Reial Acadèmia de Medicina. Aquest van ser entregats al professor³⁸² Paul Santy de Lyon i al ³⁸³Dr. Salvador Gil Vernet de Barcelona, i va ser presidit l'acte pel Dr. Pedro i Pons dins una gran concurrència de metges i afins als doctors guardonats³⁸⁴.

Al premi on mes va participar com a membre del jurat fix per la seva trajectòria i sobretot reputació fins al 1970, van ser als *Premis Kennedy* que s'entregaven anualment i eren de caire internacional i organitzats per l'ambaixada nord americana i el *Instituto de Estudios Norteamericanos*. Al Nadal es feia saber el nom del guardonat, i aquest premi s'entregava al juny, el

³⁸² Cardióleg important i deixeble de metges com ara 'Antonin Poncet, René Leriche, Xavier Delore et Léon Berard i entre les seves obres Marcel Dargent, cité in Lyonnais dans l'histoire par JP Gutton, Vuibert paris 2004 i Lyonnais dans L'Histoire

³⁸³ Especialitzat en Urologia i va ser proposat al premi Nobel en varies vegades

³⁸⁴ La Vanguardia, edició del dimarts 19 d'octubre de 1965. Pàg: 25.

qual consistia en una medalla d'or, entregada a Washington per un familiar del president Kennedy, conjuntament, un diploma acreditatiu.

Al 1964 el jurat va fallar a favor de del de l'escriptor ³⁸⁵Julián Marias³⁸⁶.

Al 1965 va recaure en Mr.³⁸⁷ Edward Durell Stone que era considerat com el mes distingit i discutit arquitecte dels Estats Units d'Amèrica³⁸⁸.

Al 1966 va recaure en el music ³⁸⁹Pau Casals pels excepcionals mèrits en la creació artística en fervor pels ideals de la pau, projecció internacional i també en motiu i homenatge als seus 90 anys³⁹⁰.

Al 1967 va ser per a³⁹¹ Mr. Robert S. Shriver Jr. per les seves activitats per la lluita contra la pobresa^{392, 393}.

Al 1968 va recaure en la figura de ³⁹⁴Jose Maria Pi Suñer per la seva trajectòria com a Jurista³⁹⁵.

Al 1969 van recaure en els 6 astronautes que van arribar a la lluna, per unanimitat del jurat. Per tant van ser guardonats ³⁹⁶Neil A. Armstrong, Edwin E. Aldrin Jr, Michael Collins, Charles Conrad Jr., Alan I Bean i Richard Gordon. Aprofitant la ben entesa que el portaavions John F. Kennedy hi era al port de Barcelona es va concedir el premi a bord del portaavions el dia 2 de desembre de 1969 i el rebria en nom dels guardonats l'almirall de la nau el senyor Jack M. James³⁹⁷.

³⁸⁵ Es va treure el doctorat en Filosofia a la Universitat de Madrid, on va ser deixeble de José Ortega y Gasset, Xavier Zubiri, José Gaos, Julián Besteiro i Manuel García Morente, entre d'altres.

³⁸⁶ La Vanguardia, edició del divendres 19 de juny de 1964. Pàg: 24.

³⁸⁷ Gran arquitecte en el que va destacar amb obres com ara el Hotel de Panamá i dissenyar el museu modern de Nova York, conjuntament amb Philip L. Goodwin

³⁸⁸ La Vanguardia, edició del divendres 12 de novembre de 1965. Pàg: 20.

³⁸⁹ Pau Casals ha estat un dels millors violoncel·listes del segle XX i reconegut internacionalment com un dels millors intèrprets i directors d'orquestra del seu temps.

³⁹⁰ La Vanguardia, edició del dijous 20 d'octubre de 1966. Pàg: 28.

³⁹¹ Activista polític, que va participar i defensor de la pau

³⁹² La Vanguardia, edició del dissabte 15 de juliol de 1967. Pàg: 21.

³⁹³ La Vanguardia, edició del dimarts 19 de març de 1968. Pàg: 22.

³⁹⁴ Un dels fundadors de la Fundació Catalana, jurista i que en temps de guerra va ajudar a molts a passar facilitant passaports.

³⁹⁵ La Vanguardia, edició del dijous 10 d'octubre de 1968. Pàg: 29.

³⁹⁶ Ell va ser un pilot d'avió, astronauta, pilot de proves, enginyer aeronàutic, professor d'universitat i aviador naval estatunidenc. Va ser la primera persona a trepitjar la Lluna

³⁹⁷ La Vanguardia, edició del dissabte 29 de novembre de 1962. Pàg: 30.

6.12 La Finca Pedro i Pons.

A principis de 1960, el doctor Pedro i Pons va adquirir ja la finca de Vallvidrera, que un parell d'anys mes tard, va passar a ser la seva residència habitual i que poc a poc va anar adaptant-la al seu gust. En un principi el responsable de les obres a la casa de Vallvidrera va ser l'arquitecte Raimundo Durán Reynals (1895 – 1966), el qual va destacar per obres com el vestíbul de l'estació de França de Barcelona, el Palau de les arts gràfiques de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929, el museu d'Arqueologia de Catalunya, etc. Com a arquitecte tenia influències racionalistes i italianistes renaixentistes d'influència Brunelleschiana. Una de les seves obres mes criticades va ser la de la reforma de la casa Lleó Morera de Domènech i Montaner. El pressupost de reforma de la casa que va establir l'arquitecte van ser de 500.000 Pessetes i les obres van ser executades pel constructor José Sandoval amb honoraris de gairebé les 10.000 Pessetes. La reforma gairebé va ser un xec en blanc per a l'arquitecte estipulant-se que no hi havia condicions ni pressupost fix, podria dir-se per la personalitat del doctor que es van establir límits, però no és te constància. La reforma constava de 810,83 metres quadrats per a fer habitable la finca³⁹⁸.

Des de mitjans d'any 1961, que el doctor Pedro i Pons va adquirir la finca de Vallvidrera, va començar a fer obres per habilitar la habitatge com a residència habitual. Tot i que sempre quedar vinculat al seu pis del Carrer Mallorca on habitualment tenia el seu despatx i era mes còmode per proximitat, i a part passava consulta.

Sembla ser que va començar a millorar el domicili del carrer Mallorca amb una despesa de 92.000 Pessetes on va millorar la xemeneia, els manubris i poms de les portes, vidreres artístiques, tapisseria, mosquiteres i cortines, Pintura, escultura i talla per a diversos marcs de quadres, col·locacions de biblioteques, vidreres, reforma de laboratori i pintura. Tot apuntava a què el domicili de carrer Mallorca restaria com a clínica privada i el

³⁹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D27) 20/03/1962 Rebut i contractes d'arquitecte i constructor per la reforma de la Casa d'Agustí Pedro Pons de la Finca de Vallvidrera per fer-la habitable.

de Vallvidrera com a domicili habitual i d'esbarjo.³⁹⁹ Poc a poc va traslladant la seva residència al ser un lloc mes tranquil, però sense abandonar l'habitatge al Carrer Mallorca on va continuar rebent visites també.

A mitjans de 1962 el doctor Pedro i Pons va continuar amb les tasques d'adequació de la finca de Vallvidrera, en aquest cas a part de les reformes encetades per l'arquitecte Duran i Raynols, va continuar amb les tasques d'explotació agrícola de la finca de Vallvidrera on hi havia un petit hort. En aquest cas el doctor cap a mitjans de 1962 va adquirir una llicència agrícola per a poder cultivar i adquirir gasoil agrícola i un mini tractor Guthelfer G-G-1. Per tant poc a poc la finca va anar adquirint forma però no va ser fins a finals dels anys 60 que va ser ja la seva residència habitual i va fer les últimes reformes⁴⁰⁰.

De la finca cal destacar els jardins temàtics i arbres encarregats a l'Hortícola Barcelonesa al 1964, amb un import de prop de 19.000 pessetes. Es van conservar també terres de cultiu i un tractor que cuidaven uns masovers.

Els treballs de fusteria que van ser fets, per Vicente Garcia l'any 1965, just quan el doctor es va traslladar, també va fer els llits algunes taules i cadires com les portes, entarimats, bigues i sobretot les espectaculars biblioteques dels pisos superiors. Es van instal·lar un ascensor i una calefacció dièsel. La majoria de les antiguitats i algunes obres que no van venir de subhastes ni donacions ni de la casa del carrer Mallorca, van ser encarregades a Falgueras Carreres Almató, venedor d'antiguitats al 1968 amb un import total de 500.000 pessetes.

Just adquirida la finca el doctor Pedro i Pons es va trobar un problema amb una⁴⁰¹ llogatera, que vivia a la casa i que va engegar una campanya de desprestigi contra ell, assessorada per algun advocat o adversari del doctor. Aquesta

³⁹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D23) 31/12/1960 Relació de factures pagades per compte del Dr. Agustí Pedro Pons per Oscar Lena relacionades amb les obres i reformes al seu habitatge del Carrer Mallorca.

⁴⁰⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C47 D11) 09/07/1962 Documentació del Tractor del Dr. Agustí Pedro i Pons de la casa de Vallvidrera.

⁴⁰¹ Llei d'arrendaments urbans de 1964

campanya que va consistir en, unes cartes que van ser enviades a contactes que coneixien al Dr. Pedro i Pons, denunciant el desnonament d'una anciana. Sembla ser que el motiu, va ser per unes obres no autoritzades pel doctor a la casa principal, que era la que ell volia habitar en vista a una finestra tapiada que va fer la inquilina i altres obres no compatibles amb el projecte del doctor, el qual va reclamar a un perit judicial, que va fer un dictamen. L'anciana va engegar una campanya amb fotografies de la finca i exposant que, vivia en condicions paupèrrimes i que el doctor la volia desnonar si o si, sense tenir cap mitjà econòmic per a sustentar-se, i denunciant accions legals contra la mesura que el doctor prengui. Les cartes venien amb fotografies de la façana de la finca i de les obres que motivaven l'acció judicial de desnonament. Sembla ser que la campanya va ser agressiva i va arribar a molts companys del Dr. Pedro i Pons que van sortir a defensar-ho en contra una campanya de descrèdit, que podia ser, que anés més enllà de la inquilina⁴⁰². Cal recordar que els negocis del Dr. Pedro i Pons eren molt discrets i potser poques persones en sabien res i per tant no es dubtava de ⁴⁰³l'honorabilitat del Dr. Pedro i Pons. Aquesta campanya va durar mes d'un any i va ser parada pel president del Col·legi de Metges que va ser l'últim en rebre una suplica de dita anciana. Potser sembla ser que la inquilina no tenia on anar, però segons el president del Col·legi de Metges i company del Dr. Pedro i Pons sembla ser que la mateixa hi tenia paral·lelament algun negoci muntat i fins i tot aprofitava la ben entesa de ser una finca anys abandonada per mort de l'antiga propietària de la que no pagava lloguer i feia ús de tota la finca.

⁴⁰² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D26) 17/06/1960 Cartes de Josefa cola, Llogatera a la finca de Vallvidrera d'Agustí Pedro Pons denunciant el seu desauçi per A. Pedro Pons, Dictamen Pericial dels fets que motiven el desauçi i escrit de Josefa Cola a A. Pedro Pons suplicant que no es desnoni.

⁴⁰³ Delictes d'injúries i calúrnies per la senyora al Dr Pedro i Pons

6.13 El final d'una etapa, noves perspectives. Els anys 70.

Als anys 70 es va entrar als anys de l'agonia del règim franquista⁴⁰⁴ i als inicis de la transició democràtica. Tot i que el doctor Pedro i Pons va morir al 1971, ja es deixava entreveure l'evolució que el règim i la situació que el país faria. Ja a l'any 1969 Franco havia nomenat al príncep Joan Carles de Borbó com a successor seu com a Cap d'Estat amb el títol de Rei. També dins la classe política de règim hi va començar a haver un enfrontament entre immobilitistes i els aperturistes de l'Opus Dei. També alguns sectors monàrquics liberals i conservadors van fer un apropament a l'oposició democràtica al règim. Algunes de les reformes que va impulsar als anys 60 l'Opus Dei i els seus tecnòcrates acaben fracassant com la Llei Sindical de l'any 70 que es va veure superada pel gran creixement de Comissions Obreres i l'extensió del seu moviment vaguístic. També es va impulsar una nova Llei de Reforma Educativa que no va acabar d'assolir el seu principal objectiu que era l'escolarització universal fins als 14 anys. També per altre part els intents per a ingressar Espanya dins la Comunitat Econòmica Europea van fracassar, malgrat que es van anar signant alguns acords comercials.

Per altra banda també cal parlar de la conflictivitat i repressió in crescendo dels últims anys del franquisme on va aparèixer una creixent oposició al règim⁴⁰⁵.

Des dels sectors obrers i dels sectors nacionalistes tant català com basc l'església havia fet un progressiu distanciament de la política del règim, amb el màxim exponent de l'Abat Escarré, i el ressorgiment dels nacionalismes tant català com basc que van anar des de la clandestinitat aflorant i reclamant reconeixement. També es va produir un fenomen d'inflació tot i el manteniment de salaris molt baixos que va produir onades de vagues sobretot al 1971.

⁴⁰⁴ Carr y Fusi, J.P.: *España de la dictadura a la democracia*. Barcelona, 1979.

⁴⁰⁵ Preston, P.: *El triunfo de la democracia en España: 1969-1982*. Plaza y Janés. Ed. Barcelona, 1986.

A Catalunya al 1969 es va crear la coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i es va perfilant la lluita clandestina en front les reivindicacions culturals i històriques que cada vegada son mes fortes i amb mes recolzament a tots els sectors. Tot això es pren resposta al 1970 que va aparèixer l'Assemblea de Catalunya que va aglutinar l'oposició antifranquista catalana fins a la mort del dictador.⁴⁰⁶

Aquests fets de contestació al franquisme van portar que hi hagués una revifalla gran de repressió amb exemples com el procés de Burgos contra destacats membres d'Eta on es van condemnar a mort a 6 membres i que van ser commutades les penes a causa de la pressió internacional al no haver garanties judicials del procés. I un major control tant al carrer com als actes.

Al Gener de 1970 el Teatre Romea i la societat en la que era participant el doctor Pedro i Pons com copropietari del teatre estudiaven el fet de constituir una companyia titular i es va enviar la documentació al doctor on es parlava del cost de la creació, la direcció i la proposta de varies companyies que es postulaven com a residents al teatre⁴⁰⁷.

També se sap que cap al 9 de gener el doctor va viatjar a Madrid i es va hospedar a l'Hotel Palace dues nits, però no se sap el motiu del viatge a la capital⁴⁰⁸.

Durant aquesta última etapa de la vida del Dr. Pedro i Pons es van multiplicar els actes socials del doctor vers els actes mèdics que van quedar mes endarrere encara del que havien quedat anys anteriors.

Cap a finals de gener el doctor com a personatge de la ciutat va ser convidat a la recepció als salons de la capitania general de la quarta regió militar que eren la residència del capità general en motiu de la festa onomàstica del capità general Alfonso Pérez Viñeta y Lucio. La recepció va ser un bany de

⁴⁰⁶ *El Franquisme a Catalunya : 1939-1977*. Barcelona : Edicions 62, 2005-2007

⁴⁰⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C24 D5) 00/01/1970 Carta del Teatre Romea a A. Pedro Pons amb la documentació de la constitució de la companyia titular.

⁴⁰⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D14) 09/01/1970 Factura del Palace Hotel Madrid del 9 de Gener de 1970.

masses de totes les autoritats civils, militars i personalitats de Barcelona amb mes de 100 convidats⁴⁰⁹.

Referent a negocis del doctor sembla ser que una vegada jubilat multiplica la seva presència en aquest tipus d'activitats, per exemple se sap que a principis de 1970 el doctor formava part del consell d'administració de Banca Catalana i participava a la Junta General d'Accionistes com a tal que era. Al febrer se li va convocar a la junta on es faria una aprovació de comptes, un examen de gestió social, la renovació estatutària dels consellers i la designació d'accionistes censors de comptes. Banca Catalana va ser creada al març de 1959 per Florenci Pujol Brugat i el seu fill Jordi Pujol i Francesc Cabana⁴¹⁰. Al 1961 es va traslladar a Barcelona i adoptar el nom de Banca Catalana. Gràcies a la llei d'ordenació bancària durant la dècada dels anys 60 i 70 es va expandir i va obrir oficines per tot l'estat i que com a obra social finançava activitats catalanistes de tot tipus, fet que explica la presència del Dr. Pedro i Pons. Malauradament després d'una gran expansió i repartiments de dividendes milionaris als seus accionistes a meitat dels 70 i que als 80 es posicionés com un dels bancs principals a l'estat va sofrir una caiguda financera anomenada "Cas Banca Catalana" on es va dissoldre el grup.

⁴⁰⁹ La Vanguardia, edició del diumenge 25 de gener de 1970. Pàg: 24.

⁴¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D8) 10/02/1970 Convocatòria del consell d'administració de Banca Catalana a A. Pedro Pons per la Junta general d'accionistes.

6.14 La mort del Dr. Pedro i Pons.

El 17 de març de 1971 a les 9 del matí, el Dr. Pedro i Pons va morir d'un Infart de Miocardi. Ja feia una temporada que el doctor Pedro i Pons patia Precordialgias, les quals les alleujava amb un comprimit, constituït per un vasodilatador coronari. Un medicament i afecció que, com ell sabia molt bé li advertia de la seva amenaça mortal, tot i que li alleujava però no li curava de la seva afecció principal.

El dia anterior el doctor, va estar treballant pel matí a l'Hospital de la Vall d'Hebrón i a la tarda va atendre visites i consultes al seu domicili, i a última hora es va desplaçar-se a la seu de la Reial Acadèmia de Medicina, on va presidir una reunió ordinària, va tornar se'n a casa seva, va sopar i se'n va anar a dormir com de costum a la seva finca de Vallvidrera, on ara acostumava a estar hi més. Sembla ser que al aixecar-se al matí, quan li van servir l'esmorzar i el cafè es va sentir indisposat, i es va quedar a la seva habitació. A poc li va sobrevindre el col·lapse, i va morir sobre el seu llit, a la seva habitació. En vista del silenci que hi havia a la habitació, i que la porta era tancada, i que no va respondre ningú, les persones del servei de la casa, van avisar al Dr. Juan Pedro Botet, el seu nebot. Van forçar la porta del balcó de l'habitació i es van trobar el cos del doctor travessat al llit amb els ulls ben tancats, i un braç penjant, i el cafè encara humitejant sobre la taula. Ràpidament van acudir a casa seva els familiars mes pròxims, el seu germà Joan i el seu altre nebot, el Dr. Leandro Pedro Solé junt amb les senyores Maria Luisa Montoya i Joaquina Pijoán dones dels nebots.

La notícia va causar molta consternació a la ciutat, i es van personar-se a llur domicili, el Alcalde accidental Félix Gallardo, en nom de la corporació, també el rector de la Universitat de Barcelona, el Dr. Caballero, el degà de la Facultat de Medicina, el Dr. Pera, membres de la Reial Acadèmia de Medicina com ara els doctors Domingo San Juan i Rodríguez Arias, el president del col·legi oficial de metges, el Dr. Tornos Solano, el compte de Godó, Domingo Valls Taberner, metges, companys deixebles, col·laboradors i nombrosos amics del doctor Pedro i Pons.

Al dol familiar hi van ser hi, el germà del doctor Juan Pedro Pons, el germà polític Ricardo, el seus nebots Juan Pedro Botet, Santiago Pedro i Leandro Pedro, les seves germanes polítiques Josefa i Adelina, les seves nebodes Maria Luisa, Joaquina i Ana, així com altres parents del doctor.

L'enterrament es va fer el dia 18 a les 11:30 del matí amb una missa exequial a l'església de la concepció entre el carrer Aragó, Lauria i Bruch⁴¹¹.

El sepeli del doctor Pedro i Pons i dol oficial va estar presidit pel governador civil el senyor Pelayo Ros en representació del ministre de la governació. El acte se li va fer una missa "in corpore insepulto", on el temple va quedar petit per acollir l'extraordinària concurrència, que van assistir a la cerimònia. El ofici el va fer, el prior de la Real Capella de Sant Jordi del palau provincial, el reverend Ramón Roquer. A l'oració final va parlar de la personalitat del desaparegut, analitzant a l'home, al metge, al culte i al mecenes, resumint la profunditat humana del doctor. Va afirmar que "va fer de la cultura un instrument per al bé i va ser perseverant fins a la fi en aquest propòsit.

A l'església a part del governador civil van destacar el primer tinent alcalde el senyor Gallardo Carrera, el tinent coronel Fernández Arcaya, en representació del capità general el general Alvarez Arenas que també representava al tinent general Pérez Viéta, el fiscal general el senyor Ruiz de Luna, el rector de la Universitat de Barcelona el Dr. Caballero, el degà de la Facultat de Medicina el Dr. Pera, el delegat provincial de sanitat el Dr. Bravo Morate, el president del col·legi oficial de metges el doctor Tornos, el comte de Godó, senyor Carreras Guiteras, els ex rectors de la Universitat, doctors Torroja Miret i Alcobé, el vicerector de la Universitat Autònoma, el doctor Martín de Riquer, inspector general del Ministeri de Industria, el senyor Mestres, el delegat de treball, el senyor Royo; delegats de Serveis del Ajuntament, els senyors Sicart i doctor Miralbeli; el catedràtic doctor Gastón de Iriarte, que va estar al front del Instituto Médico Farmacéutico del que doctor va ser president i

⁴¹¹ La Vanguardia, edició del dijous 18 de març de 1971. Pág: 3.

va ser president honorari; el ex president del Col·legi de Metges, el doctor Trías de Bes; ex regidors, senyores Marats, el doctor Grau; els juristes doctors Pi Suñer i Saltor; el comissari de Policia del Aeroport, el senyor Arturo Rodríguez; el membre de la Cámara de Comerç d'Espanya a París, el senyor Félix Ferre, els senyors Ensesa, Torra-Balari i Valls i Taberner; president de la Cámara de Comercio, Industria y Navegación, senyor Ribera Rovira; representació del Instituto Nacional de Previsión i de la Empresa del Teatre Romea, escriptors, artistes i altres personalitats i delegacions de tots els àmbits de la ciutat província i estat.

També del llibre de signatures del funeral es poden destacar:

Enriqueta Batalla, P. Bagués, Pedro Salvà, E. P. Berenguer, A. Cistera, Maldonado, F. Bartolomé, F. Joan M, S. Belaraca, M. Martinez, Liseta Mire de Martinez, Broggi, Joan E, Jordi A, L. Luis Sargatal, Antoni Caralps R, Vicens M, Laura Andreu, V. Viñas, Jaime Quintana Viñas, Juliol Chaso, Eugenia Tieb de Thomas, Xh. Cuarpenter, Pau S, Josefina Tomás, Mercedes Pons, Rosa Blanqué, Francisca Torras, J. De Granada, Marimón Granada, Pepita Molino de Germans, Rosa Massana, T. Corominas, Joaquin Barraquer, C. Costa, Juan Garcia O, Maria T, Maria Dolores Sitges, Alfonso Bere viñeta, Miguel Brots, Dr. Bertomeu, Hortensia Blanch, Luis Coll, J. Porter, Mariano Brese, P. Sandras, Juan Lluís, Pere Benguerel, Jordi Mota, Miquel Moretes, Alfonso Rosi, Eusebi Bora Cassá, C. Ribé, Carmen Espircos, Santiago Moixi, Gordon Bequer, Joan Capris, Simón Codina, Jaime Mestres, José Noguera, Ramiro de Sas M, Butrón de Ossó, Ernesto Muñoz Alonso, Juan Colominas, A. Trias, Odette Ibañez, Luis Linares de Mula, Lari, Jordi Roch, A. Dominguez, Molada, F. Galitó, Ramón Bonús, Xavier Francás, L. Obiols, Miquel S. Salavich, Josep M. Lladó, Montserrat Boada Pons, Siena Pons, A. Rodriguez, M. Bermejo, Victoria Herrero, Carlos L. Cabreras, S. Lluch, C. Gallart Ribas, C. Ponpelayo, Manuel Vigil, Luis Valeri, Victor Moyà, Miquel Vallet Mas, Raimon Puig, Jordi Maragall, M. Massanas, Juan Pedro Botet, M. Llobet, Marcel Gourdin, José Peres, José Bullich, M. Pujol, Mª Antonia Capuajó Plà, Ricardo Julià, L. Estany, Mª Jesus G, Valero, Ricardo Martí, Baron de Bonet, Josep Miquel Yanes, Dr. Teixidó .

Entre l'assistència hi eren representats tots els estaments socials de la ciutat i una gran concurrència de la classe mèdica.

En acabar la cerimònia, que va durar prop de una hora, després, es va acomiadar, i el fèretre el Dr. Agustí Pedro i Pons va ser traslladat el cementiri del Sud Oest, on va rebre sepultura al panteó familiar de la Via Santa Eulàlia⁴¹². Als domicilis del Dr. Pedro i Pons no va parar el degoteig de condolences procedent de tota la península i arreu del món⁴¹³.

Excelentíssim Professor Dr.

Agustí Pedro Pons

✠ morí als 72 anys d'edat, confortat amb els Sants Sagraments i la Benedicció Apostòlica, ahir, dia 17 de març de 1971. (A. C. S.) — Els seus afilligits: germà, Joan; germans polítics, Josepa, Adelina i Ricard; nebots, Joan, Santiago i Leandre; nebodes polítiques, Maria Lluïsa, Joaquima i Anna, i família tota d'assabenten llurs amics i coneguts i els preguen de voler-lo tenir present en les oracions. L'enterrament serà avui, dia 18, a dos quarts de dotze del matí, a l'església parroquial de la Puríssima Concepció (carrer Aragó, n.º 299), on s'oferirà una missa exequial per al bé de la seva ànima. Casa mortuòria: Mallorca, 293. — No s'inventa particularment.

Excmo. Sr. Dr.

Don Agustín Pedro Pons

✠ Catedrático jubilado de la Facultad de Medicina de la Universidad de Barcelona, falleció ayer, día 17, confortado con los Auxilios Espirituales. (E. P. D.) — El Decano y Claustro de Profesores de la Facultad de Medicina, al participar a sus amigos y discípulos tan dolorosa pérdida, les suplican un recuerdo en sus oraciones y se sirvan asistir al acto del entierro que tendrá lugar hoy, día 18, a las 11.30 de la mañana, en la iglesia parroquial de la Purísima Concepción (Aragón, núm. 299). Casa mortuoria: C. Mallorca, 293.

Excmo. Sr. Dr.

Don Agustín Pedro Pons

✠ Catedrático jubilado de la Facultad de Medicina de la Universidad de Barcelona. (E. P. D.) — El Rector y Claustro de Profesores ruegan la asistencia al funeral que se celebrará hoy jueves, a las 11.30 horas, en la iglesia parroquial de la Purísima Concepción (calle Aragón, 299).

La REAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA tiene el sentimiento de participar la defunción del excelentísimo señor profesor doctor

Don Agustín Pedro Pons

(E. P. D.) — Académico numerario y presidente de la misma, acaecida en la ciudad de Barcelona.

⁴¹² El Doctor Pedro i Pons va ser inhumat el 18/03/1971 a la sepultura Arc Cova número 181 de la Via Santa Eulàlia Agrupació 3ª. L'any 1993 totes les despulles d'aquesta sepultura varen ser traslladades a la sepultura (ninxol) CB 10.995 pis 3er. de la Via Sant Jaume Agrupació 9ª on encara es presumeix que hi reposen, tot i que no hi ha cap làpida ni cartell ni res que indiqui qui hi ha a la tomba. Passant a l'anonimat el personatge de tant calibre com el doctor.

⁴¹³ La Vanguardia, edició del divendres 19 de març de 1971. Pàg: 19.

El último adiós al doctor Pedro y Pons En un ambiente de gran emotividad, Barcelona se sumó al sepelio de los restos mortales del ilustre hombre de ciencia

Barcelona se sumó ayer al sepelio de los restos mortales del doctor don Agustín Pedro y Pons, en medio de un ambiente de gran emotividad, en el que se reflejaba el profundo dolor que ha producido la desaparición de tan ilustre hombre de ciencia, una de las figuras más universales de nuestra Medicina en el segundo tercio de este siglo. En esta foto de nuestro compañero Pérez de Rozas vemos a la multitud a la puerta de la parroquia de la Concepción, en donde se ofició la misa "corpore insepulto", que fue presidida por las primeras autoridades, representaciones académicas e incontables personalidades de todos los sectores ciudadanos

La gran figura de la Medicina, don Agustín Pedro y Pons, catedrático jubilado de la Facultad de Barcelona, que falleció ayer, repentinamente, en nuestra ciudad

(Foto: Archivo y EFE/Ortiz)

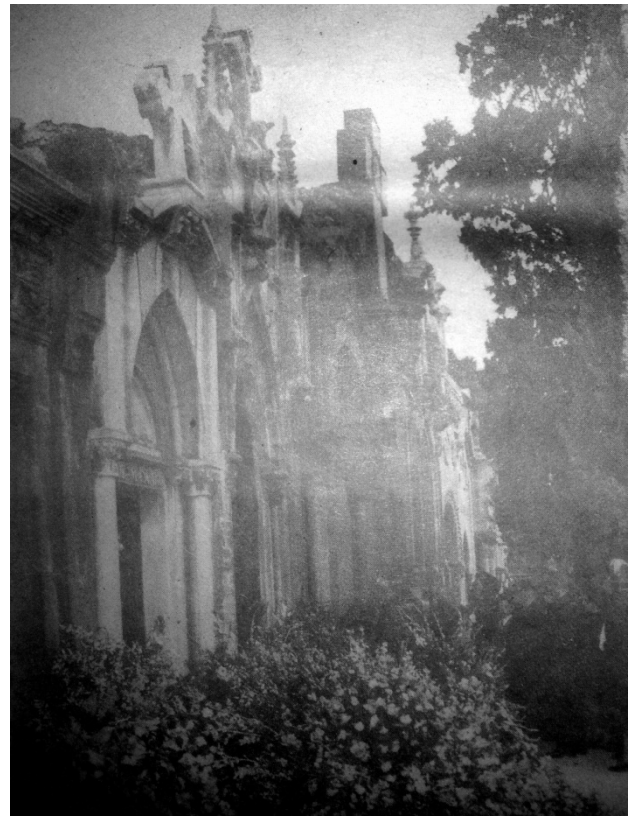
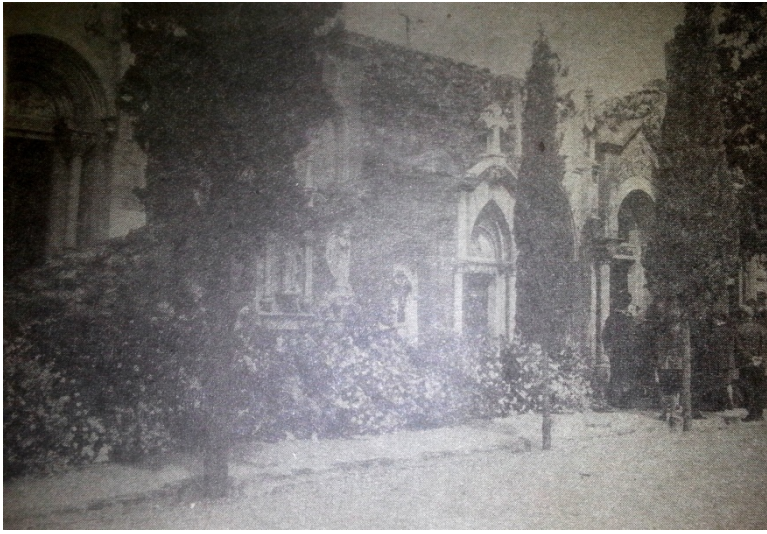
HA DEJADO DE LATIR UN CORAZÓN GENEROSO

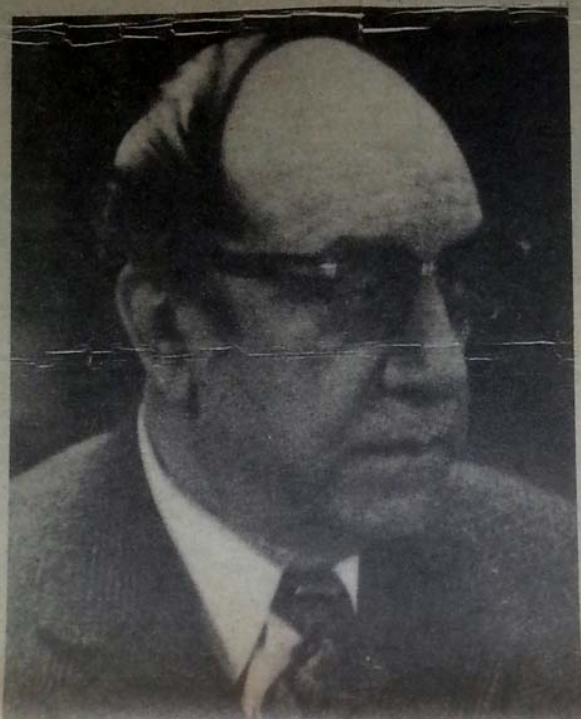
La noticia de la muerte del profesor Pedro y Pons ha sorprendido dolorosamente a una sociedad madrileña que rebasa el mero ámbito profesional. Su ausencia no es sólo una ausencia de compañeros, ni siquiera de clientes, sino también de amigos, de admiradores, de toda esa clase, en fin, que constituye un mundo, entre intelectual y agradecido, que tenía de don Agustín Pedro y Pons un concepto casi carismático, algo por fuera del ejercicio de una profesión que tantas veces, no obstante, rebasa sus propios linderos naturales para entrar en la magia normal del espíritu. Como en las peregrinaciones, los enfermos iban a ver al doctor Pedro y Pons, llevando ya, por su parte, la gran receta de la fe en él. Esa fe que Pedro y Pons se había ganado con una actuación siempre consciente, pero también llena de intuiciones que sólo pueden concretarse cuando se posee una amplia y profunda base de conocimientos. Pedro y Pons fue el gran médico, el gran profesor, material y espiritual, de generaciones de médicos no sólo españoles, sino también hispanoamericanos. En las banderas, y en los corazones de esas Repúblicas hermanas habrá luto hoy, porque la pérdida de Pedro y Pons tiene que ser, aparte de científica, dolorosamente sentimental para ellos.

Hubo tres hombres que alcanzaron desde España, proyectados en el mundo, la categoría de un Sanckel, de un Olivecrona, de un Sauerbruch... Estos fueron, sin duda, en el campo médico, Marañón, Jiménez Díaz y Pedro y Pons. Cuando los grandes hombres caen en el pueblo, éste los hace suyos y los trata libamente, y tanto más cuanto más son sus ídolos. Don Agustín Pedro y Pons era transformado, por el comentario y el alógi, en Pedro y Pons. Tenía una extensísima gama de conocimientos y una singular capacidad didáctica, que sólo se concede a los elegidos. Quizás entre los antecedentes que recuerdo sólo pueden acercarse a su compañía Novoa Santos, y, más lejano, más provinciano, don Misael Bañuelos, el hacedor de catedráticos, el sol médico que refulguraba desde Valladolid. Don Gregorio Marañón poseía también ese genio didáctico, y don Carlos Jiménez Díaz, naturalmente, pero con distintas peculiaridades que don Agustín Pedro y Pons, que en esto fue algo especial, el gran embajador de nuestra medicina, y de muchas más cosas por añadidura. Porque siempre se da por añadidura cuando se poseen, colmadas, las virtudes que don Agustín Pedro y Pons poseía.

Creo que con él desaparece nuestra última gran figura, con proyección internacional. Su obra no quedó en la amplia piel ibérica, si no que trascendió más allá. En realidad tomó la verdadera ruta de los conquistadores, que es la que salta el mar para llegar al descubrimiento. Allí, el doctor Pedro y Pons fue descubriendo, ante los ojos desvelados de nuestros hermanos, una ciencia completísima y original. La originalidad fue otra de las grandes cualidades de este hombre, sencillo por demás. Porque sólo sencillamente se puede ser original.

La muerte le ha sorprendido dormido, como si hubiese cerrado los ojos al exterior para encerrarse en su mundo íntimo, allí donde vivían sus recuerdos, sus presencias, y se levantaba el fabuloso andamiaje de sus ideaciones. Pedro y Pons murió tranquilo, soñando acaso. Su corazón se paró, cansado al fin de haberse dado tanto. En Madrid, la noticia ha causado una sorpresa dolorosa, como una herida que se descubre. Ahora es ya de verdad mito evocado el mito humanísimo del doctor Pedro y Pons. — Manuel POMBO ANGULO.

Como Laboratorio farmacéutico español queremos hacer público nuestro más sincero homenaje de admiración y gratitud, a la memoria del Ilustre Profesor don AGUSTIN PEDRO PONS, cuya vida estuvo consagrada por entero al progreso de la ciencia médica.

LABORATORIOS ALMIRALL, S. A.

HOMENAJE DE LA MEDICINA MADRILEÑA AL GRAN CLINICO DESAPARECIDO

Uno de los últimos grandes clínicos de la medicina hispánica

La muerte del profesor Pedro y Pons deja a la medicina de habla hispana sin uno de sus últimos grandes clínicos, dominador por igual de toda la patología. Así, de joven, a su primera lección de cátedra, en las oposiciones que le llevaron a ser jefe de una gran escuela médica.

Hace poco volvió a oír otra prodigiosa lección suya: en ella observé la misma claridad y el mismo equilibrio entre modernidad, saber y experiencia.

Barcelona pierde con la muerte del doctor Pons una de las figuras más intelectuales, populares y queridas; sus amigos, un maestro irremplazable, y todos el creador del tratado de medicina interna más difundido, por didáctico, que se ha escrito en castellano.

Raf Carballo

Gran figura de una etapa de transición

La pérdida del doctor don Agustín Pedro y Pons es irreparable. Ha sido una gran figura en esta tan difícil etapa de transición de una medicina un tanto empírica a una medicina científica, y un profesional que tuvo la más clara visión de la necesidad de esta evolución.

Aparte de su especial calidad para la enseñanza, Pedro y Pons fue un hombre que realizó siempre una medicina humana, ajustándose a un rigor técnico al mismo tiempo. Su enorme personalidad, unida a su gran formación cultural, le otorgaron un prestigio que superó al específico de gran médico.

Yo, personalmente, tuve la satisfacción de ser amigo suyo y admirador de su ciencia. Su desaparición representa una gran pérdida para mí.

Armando Muñoz Calero

Formó grandes médicos

Los médicos de Barcelona, que me han comunicado la triste noticia de la pérdida de don Agustín Pedro y Pons, conocen mi juicio sobre él, después de 13 años de convivencia como compañero de la Facultad de Medicina y como amigo invariable desde que me recibió en el gran anfiteatro de la Escuela gloriosa de Medicina de la calle Casanova, con un discurso de recepción como decano.

Representa el profesor Pedro y Pons la figura arquetípica de la medicina neohipocrática, que es la definidora del centro y del estilo de las escuelas clínicas de Cataluña.

El supo dar a su magisterio la fuerza natural y casi poética del espíritu provenzal por la forma tan natural con que su fidelidad a la clínica le hacía expresarse al hablar de los enfermos y de las enfermedades ante sus discípulos y colaboradores.

El profesor Pedro y Pons ha hecho grandes médicos, clínicos de extraordinaria eficacia y utilidad, y ha sembrado germinalmente fecundas capacidades para magisterios nuevos. Ahí está su excelencia y su gloria. Ha sido un maestro que ha sabido descubrir en los universitarios catalanes sus capacidades y talentos propios, sembrando en ellos un propósito científico nuevo y diferente al tradicional de la medicina semiótica y ontologista de las generaciones anteriores.

Desde Madrid y desde mi cátedra, rodeado de discípulos y colaboradores, me expreso de esta forma bajo el agobio de la noticia de su desaparición.

En la serenidad de los días venideros, a la hora de pasar visita en la sala, en los laboratorios y en el aula, cuántas oportunidades no tendré para recordar a un hombre como don Agustín Pedro y Pons, que concentraba sobre su personalidad las esencias espirituales y los encantos y virtudes de los hombres de una de las más privilegiadas colectividades humanas en el orden afectivo e intelectual como es ese orgullo de España y de la Península, Cataluña.

Arturo Fernández-Cruz

Pérdida irreparable para la Universidad

No conocí a fondo al profesor Pedro y Pons por el hecho de que tal maestro desarrolló su labor en la Facultad de Medicina de Barcelona y no tuvo la suerte de mantener con él contactos habituales, pero puedo asegurar que en cuantas ocasiones tuve el placer de hablar con él se me ofreció como un hombre digno de estar a la altura de los grandes maestros.

Sus dotes extraordinarias le entregaron, por vocación, a la medicina y a la docencia de la especialidad, amparadas por sus indudables condiciones humanas. Fue hombre de gran sabiduría acompañado de gran modestia. Su muerte constituye una pérdida irreparable para la Universidad española.

Martínez Bordiu

TRIBUNA DE LA VANGUARDIA

CARTA A UN MEDICO CATALAN

RECUERDO DE PEDRO PONS Y FARRERAS VALENTÍ

Mi admirado doctor Pedro Domingo: Hoy, día 11 de mayo, en que escribo estas líneas, la Real Academia Nacional de Medicina de Madrid, a través de la autorizada voz del profesor Díaz Rubio, va a dedicar su sesión ordinaria al recuerdo del ilustre miembro que acaba de perder, nuestro tan admirado don Agustín Pedro Pons. Dentro de muy poco, el 17 de este mismo mes, va a cumplirse el tercer aniversario de la muerte de Pedro Farreras, el hombre a quien don Agustín, haciendo balance de su gran obra de maestro, bien hubiera podido llamar, horacianamente, "dimidium animae meae", "mitad de mi alma". Buena ocasión, por tanto, para que yo — un profesor cuyo oficio consiste, entre otras cosas, en contemplar y expresar la dimensión histórica de los médicos que verdaderamente supieron alcanzarla — dirija una carta pública a usted. ¿Por qué precisamente a usted? Por dos razones principales: la primera, que usted ha sido el inmediato sucesor de don Agustín en la Real Academia de Barcelona y es, en consecuencia, la persona que oficialmente mejor representa hoy la medicina catalana; la segunda, no menos importante, que usted acaba de publicar un hermoso e importante libro sobre la vida y la obra de Ramón Turró: "Turró, hombre de ciencia mediterráneo", según reza su título.

Libreme Dios de entrar en la polémica que lleva implícita la disyuntiva "Letamendi o Turró". Ante

todo, porque yo, ante los hombres de verdadero talento, prefiero la adición a la disyuntiva y no quiero moverme en el campo de la "o", sino en el de la "y"; pero también porque Letamendi se vino a especular a Madrid y Turró realizó íntegramente en Barcelona su triple obra de investigador, pensador y maestro, y es de la medicina catalana y barcelonesa de la que yo, como personal homenaje a Pedro Pons y a Farreras Valentí, dos grandes médicos catalanes, quiero hablarle hoy.

Otro gran recordado, el historiador Vicens Vives, habló hace años de una "generación catalana de 1901": la que, dando actualidad y eficacia al espíritu todavía ochocentista de la Renaixença, supo instalar a Barcelona y Cataluña en el exigente nivel histórico del siglo XX. Pues bien: sin desconocer el gran valor de varios de quienes como médicos pertenecieron a ella — Fargas, Cardenal, Barraquer, Esquerdo —, ¿no es cierto que el casi-médico Ramón Turró, "casi" desde un punto de vista puramente administrativo, debe ser considerado, en el orden del saber médico y biológico, su figura central? Y no sólo por los altos méritos de su labor personal; también, y no en menor medida, por el espíritu de investigación que tan decisivamente contribuyó a inyectar en el cuerpo de la medicina de Cataluña. Ahí están, para demostrarlo de manera evidente, los nombres de Augusto Pi Sunyer, Durán Reynals, González Juan y el de usted

mismo; y para demostrarlo de menos visible modo, pero no de modo menos convincente, la pléyade de los clínicos que por vía directa o indirecta aprendieron de Turró y su escuela esta fundamental lección: que sólo quienes en verdad poseen mentalidad de investigador — sólo, por tanto, quienes saben ver como un "problema nuevo" cada uno de los casos de su práctica hospitalaria o privada —, sólo ellos podrán ser, si uno quiere hablar en serio, buenos médicos.

En los internistas Pedro Pons y en Farreras Valentí creo yo ver, entre los grandes clínicos catalanes muertos, dos genuinos y destacados representantes de ese espíritu turroniano. A través de tantos cambios históricos y tan fascinantes progresos en el arte de curar, ¿sabrán mantenerlo vivo y aun hacerle prosperar, en esa Barcelona, las nuevas generaciones médicas? Con la seguridad de que usted, desde la Academia de Medicina, ha de hacer todo lo posible para que así sea, en una carta a usted, y a la vez que le reitero mi estimación y mi amistad más sinceras, he querido, doctor Domingo, contribuir desde Madrid al público recuerdo de dos médicos que tan altamente han sabido dar prestigio a su ciencia, a su oficio y a su país.

Pedro LAIN ENTRALGO

EL MAESTRO, EL MEDICO, EL HOMBRE

UN BARCELONES UNIVERSAL

Don Horacio Sáenz Guerrero, querido director de «La Vanguardia», me acaba de dar la grave noticia del fallecimiento del doctor Pedro Pons. En mi espíritu se han mezclado el dolor y la estupefacción, porque había hablado con él hacía poco y lo había como siempre: locuaz, amable, profundo en sus juicios, talentado en sus decisiones. Lo ha fulminado el rayo.

Sería muy difícil encontrar otra figura barcelonesa que pueda igualarlo. En general se es una cosa, pero no tantas como él. Se puede sobresalir en una profesión, ser magnífico médico, o abogado, o ingeniero, pero el doctor Pedro Pons ofrecía multitud de facetas en las que sobresalía extraordinariamente.

Como médico, su fama había trascendido a todos los rincones. Uno se acercaba a él creyendo que donde no llegara la técnica entraría en escena la magia. Su diagnóstico estaba respaldado de una penetrante poder de convicción. Yo le había visitado algunas veces, como enfermo; salía de su despacho sintiéndome curado. En trances graves de mis familiares, acudí siempre a él; en el peor caso, dejaba flotando en el ambiente una dulce esperanza.

Pero el colosal espectáculo de un médico así no le cerraba el paso a otras facetas de la cultura. Dominaba perfectamente nuestro teatro, conocía sus pormenores; las pequeñas y grandes anécdotas de su historia, las vidas de los comediantes.

Conocía la pintura y la música y se extasiaba con la degustación de cuanto quedó en el mundo como obra conseguida por los artistas.

Era hombre de conversación muy amena, jovial cuando convenía, de calado fondo si el tema lo requería, como yo pude constatar personalmente en las sesiones de la Junta de Gobierno de la Universidad cuando él era decano de la Facultad de Medicina y yo de la de Derecho.

Muchísimo orador, lo di conferencias sobre gran variedad de temas desarrollados con la máxima competencia.

Ahora estaba escribiendo, con otros profesores nacionales y extranjeros una obra muy importante de Medicina. Toda la ciudad le conocía y estimaba; pocas figuras le habrán igualado en popularidad.

Y he aquí que un hombre así, lleno de vida, en plena

El doctor Pedro y Pons recibe el título de honorario. 1969

dedicación a los trabajos de cultura de alto nivel, ha sido visitado, impensadamente, en su lecho, cuando descansaba, por la figura descarnada y sutil de la muerte, que lo ha lanzado al viaje infinito.

José María PI SUNER

Surco profundo en la Medicina catalana

Hay noticias que no debieran producirse; en el momento de iniciar mi trabajo, la noticia a través del hilo telefónico desde la Real Academia me embarga de pena y me obliga a profunda meditación: Agustín Pedro y Pons ha muerto.

Fui de los alumnos que recibimos sus enseñanzas en el primer año de su profesorado como catedrático de Patología Médica de Barcelona. Desde su comienzo, Pedro y Pons se impuso a los alumnos y despertó la confianza de los pacientes. Pronto, su figura fue respetada con admiración y con cariño.

Sus lecciones clínicas eran atracción constante para los alumnos. Su verbo, claridad y forma expositiva, reveló lo que en él ya existía: el maestro al cual todos deseábamos escuchar.

En el curso de los años aumentó mi admiración por Pedro y Pons, a la vez que estrechamos una sincera amistad, amistad a la que nunca faltó la admiración y el respeto hacia el maestro.

Don Agustín constituía un espejo y una meta. Ha dejado una estela y ha marcado un surco profundo en la Medicina catalana.

Pedro y Pons ha muerto todavía joven; era un árbol en plena floración cuyos frutos muchos de los médicos barceloneses podemos saborear en muchas oportunidades, en una consulta, en una sesión académica o en una simple conversación callejera.

A pesar de su jubilación, él continuó su magisterio, especialmente en la Real Academia de Medicina de Barcelona que, con una vocación sin par, presidia.

En el aspecto clínico, su habilidad en el interrogatorio del enfermo le permitía establecer prontamente un cierto diagnóstico cuya clarividencia confirmaban los medios complementarios, los rayos X, los exámenes de laboratorio.

Deja Pedro y Pons un vacío en la Medicina barcelonesa que no pudo ser llenado; alguien alcanzará a ocupar su lugar, pero

aquel a quien las circunstancias le coloquen en este trance, encontrará ante sí la figura humana del gran maestro de clínicos que le obligará a esforzarse para alcanzar su nivel.

Todos debemos tener, y tendremos presente cada día al maestro desaparecido, y frente a cualquier enfermo, no debemos olvidar cuanto de él aprendimos.

A. PUIGVERT

EL ARTE DEL PRONOSTICO

Madrid, 17. (De nuestra Redacción.) — Con Agustín Pedro Pons desaparece uno de los grandes clínicos con que ha contado España en estos últimos decenios. Grandes clínicos que quizá no se reemplacen nunca dada la evolución actual de la medicina. El gran clínico se ha distinguido siempre, no sólo por saber diagnosticar y establecer un tratamiento y conocer las técnicas adecuadas para completar la exploración, sino, sobre todo, por el arte de pronosticar.

Un gran clínico como Agustín Pedro Pons sabía encontrar siempre la respuesta, porque responder a esa pregunta suponía una gran capacidad de proibir los mecanismos oscuros que intervienen en la dinámica de la enfermedad. Agustín Pedro Pons, aparte de ser un gran clínico, ha sido un maestro excepcional. Tenía el soberano arte de saber las sembrar de datos concretos, de recoger los conocimientos de última hora y de presentarlos con aquel ritmo armónico con que sólo los grandes conferenciantes suelen hacerlo.

Espero que sus numerosos discípulos impedirán, con su propia obra, que las generaciones siguientes se olviden demasiado rápidamente de un maestro tan singular y extraordinario.

Siempre me honré con su amistad y cada entrevista o conversación con él fue para mí una lección de vida.

Juan J. LOPEZ IBOR

UN EJEMPLO

El tono de la voz amiga en el teléfono me sugiere una mala noticia, pero la realidad supera la sospecha: el doctor Agustín Pedro Pons acaba de fallecer de manera inesperada. Al pronto, me siento incapaz de llenar las cuartillas que la voz amiga me pide sobre este eminente médico, excelente maestro y, por encima de todo, gran barcelonés y catalán.

Para cumplir el encargo, me refugio en el dilatado campo de los recuerdos, que me retrotraen hasta el año 1918, cuando nos encontramos como internos en el Departamento Universitario del gran doctor Ferrer y Solervicens al ser encargado éste de la Cátedra de Clínicas Médicas en nuestra Facultad. Ya entonces, Pedro Pons era un estudiante fuera de serie, poco atraído por las actividades ajenas a la medicina, lo que quizá le diese un cierto aire retraído, si bien fue siempre de fácil acceso. Pronto se hizo evidente que su destino sería seguir el camino abierto por Ferrer y Solervicens, que nos obligaba a servirnos de nuestras facultades de observación mucho más que a desarrollar nuestra retentiva repleta de las sentencias de las llamadas autoridades médicas.

Por haber elegido caminos divergentes dentro del campo de la medicina, las ocasiones de convivencia entre nosotros tendieron a disminuir, pero una circunstancia me parecía indudable que cada uno de los pioneros que marcaron su progreso hacia la ciencia señalaba facetas de su extraordinaria personalidad. Con la llegada al profesorado y su justificado prestigio como consultor en la ciudad, sus dos apellidos — Pedro Pons — se fueron convirtiendo, en la

memoria popular, en la familiar denominación «Pons Ferrer».

Desde mi residencia inglesa tuve repetidas oportunidades para restablecer contacto con él. Supe de su gran dolor por la prematura muerte de uno de sus mejores discípulos, el doctor P. Farreras Valentí, a quien presentaba como continuador de la escuela iniciada en Barcelona por Ferrer y Solervicens.

La desaparición de personalidades con las características de Pedro Pons deja siempre un vacío difícil de llenar; pero en la hora actual su muerte es doblemente aciaga. Con él se marcha, sin disputa, y sin la menor intención de disminuir a nadie, el médico cumbre de nuestra generación; el maestro admirado y querido por todos sus discípulos, autor de muchas contribuciones notables y del libro más influyente en el campo de la clínica médica. Pero, por encima de esta extraordinaria aportación profesional, creo sinceramente que Pedro Pons nos deja un ejemplo de lo que ha sido el secreto de nuestra pervivencia a través de dos milenios: la fe absoluta en el valor del trabajo como fuente de redención, fe que respaldaba una firme adhesión a todo lo que constituye la base de nuestra naturaleza colectiva.

Como barcelonés egregio tuvo con frecuencia que poner a prueba su «savoir faire» para no huir o claudicar. Su don personal, que le permitió llegar al final admirado por todos y querido por la inmensa mayoría, fue también un antiguo tributo de nuestra tierra: «Fou un home de steny!».

José TRUETA

FINAL DE ETAPA

Estupor es la palabra, y en seguida consternación. No podíamos creerlo, cuando empezó a correr la noticia por Barcelona, rápidamente entre los médicos. Le sabíamos tan activo, en plena labor profesional, privada y al frente del Departamento de Medicina Interna de la Seguridad Social; tan pendiente de sus responsabilidades como presidente de la Real Academia de Medicina; tan ágil, física y mentalmente... Estábamos, sus colegas, tan ajenos a sospechar en él una enfermedad evolutiva, aunque fuera latente, que nadie podía imaginar un fallecimiento inminente y repentino.

El doctor Pedro Pons deja un vacío, es verdad, difícil de llenar en la Medicina barcelonesa y española. A las pocas horas me decía un amigo médico: «Es el último grande». Y seguramente tiene razón. Como Marañón, como Jiménez Díaz, como Farreras, representaba la figura del médico «panlista» — expresión que él mismo usaba — del internista o generalista. Pero, como aquéllos, llevaba con dignidad y enorme competencia, este difícil oficio de integrar los conocimientos y correlacionar aspectos y puntos de vista diferentes. Cada vez resultaba más inabarcable, para una sola persona, el conjunto de la Medicina, aun de la Medicina Interna, por lo que serán excepcionales, en el futuro, personalidades como la de Pedro Pons, cuya desaparición marca una etapa. «Final de etapa» fue su discurso en la Real Academia de Madrid, cuando ingresó en ella no hace mucho, pero no se daba cuenta de que, más que a la universidad, a la que aludía por su jubilación, puede aplicarse a la que él cierra en la historia de la Medicina catalana y española.

Deja un vacío, pero yo diría que, como los grandes, los verdaderos maestros, deja también un legado, de valor incalculable, y una escuela, muy extensa, de discípulos íntimos y de promociones numerosas de antiguos alumnos. El legado son sus libros y sus escritos, sus aportaciones científicas. Las hubo en todos los capítulos de la Medicina Interna: cultivo, como un gran clínico, el estudio de las enfermedades infecciosas, desbrozó el camino de la Reumatología, como pionero en España, consiguendola en verdadera especialidad. Se interesó por las enfermedades carenciales, en nuestra posguerra, y por la endocarditis lenta y la fiebre de Malta... ¿Quién no recuerda sus magistrales presentaciones clínicas?

Pero, sobre todo, quedará esta pléyade de colaboradores y discípulos que somos muchos los que tuvimos la suerte de serlo — a la que él formó, con su estilo clínico y universitario, en la observación directa del enfermo, en la objetividad y rigor de la valoración de los datos, en el criterio, en suma; como médicos humanos en el trato del paciente. El se marcha; su Iluminación y su ejemplo nos animarán a seguir la ruta que nos señaló. En paz descanse.

Alfonso BALCELLS GORINA

PRECLARO PROFESOR

Bajo la emoción más profunda escribo estas líneas para hablar del Prof. Pedro Pons.

Hace exactamente veinte horas nos reunimos en sesión reglamentaria en la Real Academia de Medicina. Presidió la sesión, como siempre, el profesor Pedro Pons y, como siempre también, estuvo cordial, animado y exacto en sus consejos.

Al salir nos debuímos él y yo en el pecho de la Real Academia, recordando con añoranza aquellos ya lejanos tiempos de nuestra actuación en el Servicio de nuestro inolvidable maestro don Francisco Esquerdo.

Recordábamos nuestras autopsias, que debían ser efectuadas durante la noche y a la tenue luz de una vela, en evitaciones de agresiones de los familiares agapeados en la oscuridad. Del meollo de la Santa Cruz, salió Pedro Pons en carrera vertiginosa hacia la cátedra y desde ella ha extendido generoso su amplio saber a miles de discípulos.

Su muerte súbita, sin enfermedad y en plena actividad científica y profesional, ha sido un premio que el Providencia mundial pierde uno de sus más preclaros profesores y el mundo ha perdido uno de los hombres buenos que con su saber ha conocido a la juventud, estudianta hacia la adquisición del auténtico sentido místico de la medicina y de la vida.

La medicina española llorará mucho tiempo su desaparición física pero seguirá aprendiendo de sus libros y enseñanzas durante muchos años.

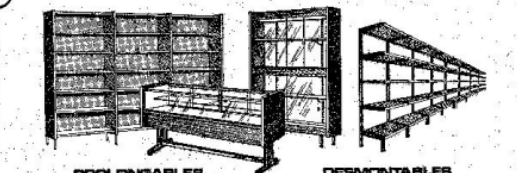
Alfredo ROCHA

F. COMPANY MAQUINAS - HERRAMIENTAS

Nuevas y de ocasión. Plazos 2, 3 y 4 años
DIPUTACION, 43 BARCELONA

en el mismo local

¡AHORRE DINERO! DECORE VD. MISMO SU ESTABLECIMIENTO

PROLONGABLES

DESMONTABLES

Fabricamos también a medida
Visítenos y compare nuestra calidad y precios

inos. FERRER

Roger de Flor, 138-T. 225 20 24 - BARCELONA

Creador de un nuevo camino

Considero una gran desgracia para nuestro país la muerte del doctor Pedro y Pons, puesto que ha desaparecido con él el tercero de los grandes médicos de los últimos años españoles: los anteriores fueron don Gregorio Marañón y Jiménez Díaz.

Formó línea con los grandes médicos que han continuado hasta hoy la gran medicina española, y se supo rodear de un equipo que ha conseguido, a la vez, ser creador, cada uno de ellos, de nueva escuela.

Sus trabajos son conocidos fuera y dentro de nuestro país. Fue un original, y no repetidor; fue creador de un nuevo camino, escudriñador y diverso, en la medicina; y todo ello compatible con el duro ejercicio de la profesión médica.

Tecfilo HERNANDO

400 PESETAS MES ESTRENE HOY MISMO TELEVISOR

VHF - UHF. LAS MEJORES MARCAS
Llame a cualquier hora al
Teléfono 214-91-23
HOY MISMO SERA SUYO

HAMBRE DE AIRE

Esto es lo que Ud. tiene durante la noche cuando el abogo le oprime e impide su descanso.

Aunque Ud. padezca este mismo tortura desde hace muchos años, existe una solución: MENDACO.

Los comprimidos de MENDACO actúan rápidamente y de forma estable. MENDACO le devuelve la tranquilidad, el bienestar y un sueño reparador.

MENDACO está de venta en farmacias. Consúltelo a su médico. C. P. 8. 995

FERIA DE SEVILLA HAGA SU RESERVA EN: VIAJES CONDE

SEMANA SANTA

SEVILLA - BENIDORM
GALICIA - ANDALUCIA
MADRID - VALLE CAIDOS
PORTUGAL - EXTREMADURA
PENICASIM - PICOS EUROPA
PENISCOLA - NORTE ESPAÑA
CIRCUITO CATALUÑA
PIRINEOS - ANDORRA
VALLE ARAN - BOHI - etc.
PARIS - ITALIA - SUIZA
COSTA AZUL - ALEMANIA

SOLICITE FOLLETOS VIAJES CONDE

ESPECIALISTAS DEL AUTOCAR
VERGARA, 3 (junto Balmás)
SUCURSAL: P. Colón, 18 V.A.G.A.T 15

PROTECCION PARA SUS PRENDAS

SILICONAS HISPANIA, S. A.
BALMES, 357 BARCELONA - B.

“Diari Noticias Médicas jueves 1 abril 1971:

Pedro Pons: el hombre y el médico.

Recorrido por la vida y el quehacer de una figura notable de la medicina española.

A los 72 años de edad, en el medio día del 17 de marzo, el profesor Pedro Pons, uno de los más prestigiosos médicos españoles, dejó de existir. Un infarto de miocardio le sorprendió y acabó con una de las vidas más fecundas de la medicina española. Sin la prisa habitual que impone la noticia periodística, ofrecemos estas páginas extraordinarias que Noticias Médicas dedica a la memoria del ilustre profesor y que amplían el perfil humano trazado cuando se produjo el obito.

El profesor Pedro Pons entraba en la enfermedad, media con precisión intuitiva, avanzaba una comunicación y extraía un conocimiento médico. Alertaba en suma, sobre lo difícil que en medicina resulta no dañar y enseñaba hasta que punto todo médico puede inventarse una forma de resolver las enfermedades recordándonos al médico tradicional que transmite algo profético. Otorgaba a la medicina con un extraordinario sentido pragmático, la consciencia de una verosimilitud que progresa participando en la enfermedad.

Sobre su sentido dinámico de los estudios que contanto ahinco propagó a través de su docencia nada mejor que su propia opinión recogida de uno de sus muchos escritos. Nada envejece tanto decía como los conocimientos técnicos y científicos; solo dos o tres décadas son bastantes para cambiar un libro famoso e ilegible y convertirlo en un arcano de errores. Y en cuanto a su ubicación en la medicina actual en su extraordinaria velocidad de cambio, traemos también aquí las palabras del propio profesor Pedro Pons. “La rapidez de los cambios experimentados en lo técnico y en lo doctrinal permite calificar, sin exageración de revolución médica la profunda renovación a que estamos asistiendo”.

Els homenatges i sessions especials en record i dol del doctor es van anar multiplicant durant els mesos de 1971 i quan es van celebrar sessions mèdiques i culturals on el doctor va contribuir.

6.15 L'herència i la Fundació Universitària Agustí Pedro i Pons.

Després de la mort el doctor, es va obrir la successió⁴¹⁴, que estava regulada per un testament, instituït pel mateix causant abans de morir, deixant ben reglamentat el destí dels seus béns i drets.:

En aquest testament⁴¹⁵ es va presumir vigent, al ser l'última voluntat del testador, i en no aparèixer cap altre, el doctor Agustí Pedro i Pons va instruir hereva universal⁴¹⁶ dels seus béns i drets a la que fos la Fundació Universitària Agustí Pedro i Pons, creada i dotada de personalitat jurídica davant el notari, el Senyor Rosa Sasce, sota la clàusula 7^a en la que deia, segons paraules textuais del testador que *'Instituyo heredera universal a la Fundación Universitaria Pedro i Pons, que por el presente testamento fundo, creo y doto, debiendo efectuar los albaceas todos los actos necesarios para la organización de esta Fundación para la regulación y ordenamiento, si no lo hubiera hecho en vida...'* aquí es pot veure com feia l'èmfasi d'instituir aquesta fundació com a hereva universal del seu testament.

La fundació que es va crear post mortem, tenia com a finalitat concedir beques per estudis post universitaris a favor de llicenciats en medicina, ciències, farmàcia, filosofia i lletres, estudis musicals, composició i cant a favor de graduats de l'escola municipal de música i el conservatori del liceu de Barcelona. També es destinaven diners per a fons per tal d'adquirir material d'estudi o ensenyament, però no llibres ni obres de construcció. El testament va ser instituir, on es designava qui seria el patronat, els quals serien els degans de les facultats de Medicina, ciències, farmàcia, filosofia i lletres, i el president de la Reial Acadèmia de Medicina i els directors de la Escola Municipal de Música i del Conservatori del Liceu. També hi van fer donacions a les institucions culturals de la ciutat, i en especial a destacar les donacions a la Reial Acadèmia de Medicina que de tots els seus llibres, de medicina, de la seva biblioteca personal, i a la *Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona*, tota la seva valuosa i ben cuidada col·lecció bibliogràfica i amb la

⁴¹⁴ Art 97 y ss de la LO 40/1960, de 21 de julio, sobre Compilación del Derecho Civil Especial de Cataluña. Publicado en: «BOE» núm. 175, de 22 de julio de 1960, páginas 10215 a 10245 (31 págs.)Sección: I. Disposiciones generales

⁴¹⁵ Art 101 LO 4/1960

⁴¹⁶ Art 109 de la LO 4/1960

condició que aquesta formés col·lecció i bloc inseparable, amb més de 10.000 obres o títols. A la Universitat de Barcelona, a la qual li va llegar la finca de laavinguda Vallvidrera, per tal de fer se'n ús i que fos seu, de la seva fundació. Sembla ser que els familiars no van rebre res, d'aquesta herència. Es podria teoritzar que, el testador, no els va anomenar ni desheretar⁴¹⁷ en el seu testament, i en veure això, els familiars decidiren que el testament esdevingué invàlid per un error, degut a que el causant cometés, l'anomenat la preterició. Tampoc no els hi va deixar la anomenada legitima, el que els hi pertanyia per llei, per tant es veien violats els seus drets civils i podien haver decidit impugnar el testament, per tal de reclamar los.

Així es com es va interpretar el testament del doctor, el qual quedava ambigü d'interpretació i va donar molts mal de caps als seus marmessors, familiars i a la Universitat de Barcelona.

El fet es va discutir de la següent forma:

Designat marmessor testamentari⁴¹⁸ Pedro Domingo Sanjuan, representant de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, va elaborar el "*Estudio de un anteproyecto de fundación universitaria, Agustín Pedro Pons, Consideraciones sobre la Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons creada por legado obligacional testamentario del fundador*" que es va publicar als "Anales de Medicina y Cirujia"⁴¹⁹.

El doctor Agustí Pedro i Pons no va deixar ni dona ni fills legítims, quedant-se una gran fortuna estalviada, que volia destinar als estudiants del demà, per tal que poguessin arribar al cor dels bons mestres, i a les llars del saber. Aquest aspecte afirmat pel mateix doctor Pedro i Pons, es el que va portar al fet de la interpretació del que no era escrit al testament. Ell al seu testament de 1960, va consignar una fundació universitària, que donés remei a molts sotracos universitaris. Sembla ser que aquest testament el va oblidar o

⁴¹⁷ Art 141 a 143 sobre la preterició de la LO 4/1960

⁴¹⁸ Art 235 sobre els marmessors, LO 4/1960

⁴¹⁹ Estudio de un anteproyecto de fundación universitaria Agustín Pedro Pons, Consideraciones sobre la Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons creada por legado testamentario del fundador Pedro Domingo Sanjuan de la Real Academia de Medicina de Barcelona. "Anales de Medicina y Cirujia" Vol. LI- N°226 PP.271-292.

deixar inactiu durant mes de deu anys i que segons el seu marmessor, ell tenia intencions de reformar ho però al no donar li temps, va morir sense poder ho dur a terme.

Aquest fet, i el avantprojecte de la fundació Pedro i Pons es va discutir en sessió ordinària a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, amb tots els actors implicats, amb la presidència del seu marmessor.

Un dels problemes interpretatius⁴²⁰, va ser, el fet de que no ho va fer en vida, tal i com l'havien recomanat els notaris anteriorment, va ser lo que va portar els mals de caps als marmessors a l'hora d'interpretar ho, el com havia de ser aquest testament i quina era la veraç voluntat del testador. Sembla ser, que el fet ho va anar deixant apartat, tot i que la seva malaltia que l'anava avisant, no obstant les recomanacions dels notaris que eren explicites en tant que, si es volia fer una fundació amb fins socials, que es fes en vida, des del moment en que es tingués la idea per tal evitar problemes d'interpretació, pòstums a la seva mort.

El doctor era tant convençut en la complexitat de la seva fundació, que encara amb la idea d'aprofundir ne en el seu testament, no ho va fer, en deu anys. L'esperit de la fundació responia al "No" del seu pare que li va impedir poder anar a aprendre dels grans mestres a fora i que li portar a tenir que conformar-se amb els llibres de Barcelona i el que tenia al voltant.

⁴²¹Un altre problema interpretatiu, que es van trobar els marmessors, va ser el interpretar que volia dir Fundació "Universitària". A primera vista, es va pensar que seria per donar oportunitat de mobilitat a estudiants a altres centres, però el fet de que s'hagués de mobilitzar a tants degans i al rector donava a pensar en la solució d'algun problema del sistema que ell volia solucionar. Sembla ser que el doctor coneixedor de les borses d'estudi i mobilitat de l'època, les quals amb els anys les veu ineficaces, deixa en mans

⁴²⁰ Roca i Trias, Encarna *Institucions del dret civil de Catalunya* Tirant lo Blanc València 2004, 6d

⁴²¹ Badosa i Coll, Ferran, dir.Marsal Guillamet, Joan, coord.Arroyo i Amayuelas, Esther *Manual de dret civil català / Ferran Badosa Coll (director) ; Joan Marsal Guillamet (coordinador) ; Esther Arroyo i Amayuelas* , Marcial Pons Madrid i Barcelona 2003

del seu futur patronat la decisió i forma de constituir-les, per a que siguin lliures de modificar-les o instituir-les a banda del sistema oficial.

El testament amb la idea es va registrar, però el doctor no va fer cas als seus assessors jurídics, fins que la mort el va sorprendre i quedar a la interpretació amb tots aquests actors implicats.

"Becas para estudios post-universitarios a favor de licenciados procedentes de la Universidad de Barcelona, en sus Facultades.. ."

⁴²²Cal dir que el testament es va fer als anys 60 i l'assumpte universitari a Barcelona als 70 va canviar, i un primer escull va ser l'assumpte de a qui podien anar dirigits els ajuts a la Universitat de Barcelona, o a les Universitats i facultats de Barcelona, de les especialitats que va anomenar. Els marmessors van interpretar que les ajudes havien d'anar dirigides a professionals del districte universitari de Barcelona, sense precisar facultat ni universitat. El fet que el testament es redactés al 60, el testador ho redactar conforme a la realitat social del moment. Tot i que va canviar el panorama universitari a Barcelona al 1971 i la realitat jurídic social, el contingut del testament no canviava ja que era la última voluntat del testador i s'ha de complir. L'únic que podia variar hagués sigut la forma interpretativa en que s'obria la successió i s'aplicaven les normes successòries del moment. Per això els marmessors van interpretar textualment el que deia la voluntat del testador, que en aquell moment la única universitat que hi havia era la de Barcelona, encara que ara s'ha ampliat, normalment es tendeix a tenir una interpretació molt restrictiva dels documents.

Solventat això, es va parlar de la dimensió que havia de tenir la fundació, la qual tenia un abarcament cultural i uns objectius no específicament mèdics, si no de una alta carrega humanística. Primer es va fer la etapa fundacional de la fundació i després, es va fer l'etapa de constitució del patronat. La primera etapa va consistir exclusivament en feina dels marmessors, que van posar en marxa la idea tal i com interpretaven del testament del doctor. La feina bàsica

⁴²² Pozo Carrascosa, Pere i autor adicional Vaquer Aloy, Antoni Bosch Capdevila, Esteve *Derecho civil de Cataluña : derecho de sucesiones / Pedro del Pozo Carrascosa, Antoni Vaquer Aloy, Esteve Bosch Capdevila* Marcial i Pons Madrid i Barcelona 2009

era estructurar la fundació i que les entitats implicades deleguessin la seva legítima representació, que va ser en els degans i directors de les institucions implicades: La Universitat de Barcelona, representada pel Rector; la Reial Acadèmia, pel seu President; les Facultats de Medicina, Lletres, Història, Ciències Naturals, Farmàcia i Filosofia, representades pels seus respectius Degans; i el Conservatori del Liceu, l'Escola Municipal de Música, pels seus Directors.

Aquests representants marmessors, designats per el testador, van tenir que notificar al Ministerio de Educación, la constitució de la fundació, fer el inventari de béns, sobre els quals es faria la base econòmica d'aquesta fundació, la redacció dels estatuts i la creació del patronat, el qual la dirigiria.

El patronat havia de representar a totes les entitats, i es va decidir que aquests havien de ser movibles, i per tant els màxims representants dels òrgans, els degans i directors que anirien en funció dels seus càrrecs. També es va designar forçosament un secretari tresorer, per al dia a dia de la fundació que va recaure en el degà de Medicina com homenatge al doctor i on anava a parar la major part de la destinació de beques tal i com havia de decidir el patronat.

Es van establir les bases de les concessions de beques, les quals es van disposar a alumnes que s'havien llicenciat en el període del pla d'estudi, per tant quedaven exclosos els que havien superat aquest període, o es llicenciaven més tard, i dins sempre una tutela per part d'algun mestre que els acompanyés en els estudis que la beca financés o controlés.

El doctor no va deixar escrit cap esborrany de com seria la fundació, ni quines ajudes donaria, ni com ni que. Per tant calia partir de zero, i de l'interpretació que se li 'havia donat per part del patronat. Per tant es va decidir fer una fundació similar a la Fundació Juan March, en quant a la distribució d'ajudes i forma de funcionar, de la qual hi havia patrons que hi eren membres actius. Es presentava barems i tres esquemes bàsics d'ajuda: 1 ajuda a l'estudi, 2 ajuda per estades a Espanya, 3 ajudes per estades a l'estranger.

⁴²³Sobre el paper tot estava així, però hi van haver veus com el Dr. A. Soler Daniel, acadèmic també i amb el qui el doctor tenia una estreta amistat de mes de 40 anys, que van parlar que la situació del Dr. Pedro i Pons entre 1960 i 1971 havia canviat molt, sobretot en el terreny econòmic. El Dr. Soler va manifestar el fet i intenció del Dr. Pedro i Pons de modificar el testament, als seus últims anys i va aportar novetats tot i que el vigent era el de 1960, i era el que tenia efecte de llei. Sembla ser que el doctor en base a la seva jubilació i donat que, que molts metges i professors eren jubilats o apartats del càrrec per series mancances mentals o de malaltia a causa del envelliment, sol·licitaven a la mutual del Metge, una ajuda o diners que afartaven per a la seva jubilació, a la qual la mutual no podia fer front, al ser un problema de metges jubilats sense recursos. El doctor Pedro i Pons en l'Homenatge a Gósol, sembla ser que va manifestar al Dr. Soler el fet o intenció de creació d'una Fundació Residència per als metges jubilats, sota el paraigües de la seva fundació. Ja que ho creia un problema greu per a la professió que després de tants anys de dedicació del personal mèdic. Tant que es van voler citar en secret amb el seu marmessor per acabar d'ultimar detalls i li donar la seva paraula. Sembla ser que la idea es va anar gestant i al sortir de les sessions de la Reial Acadèmia de Medicina, ell i el doctor Pedro i Pons al cotxe anaven perfilant el projecte fins que es van donar cita per Abril de 1971 on s'abordaria l'assumpte definitivament, però malauradament el doctor va morir el 17 de març. Tot va apuntar segons el doctor Soler, que el Dr. Pedro i Pons es plantejava el fet de la Fundació Residència per a metges jubilats als seus terrenys de la finca de Vallvidrera. Sembla ser que al obrir-se el testament, i presentar-se el avantprojecte, el Dr. Soler i d'altres van manifestar a la universitat de Barcelona, el fet del desig del doctor Pedro i Pons i van presentar la idea la qual econòmicament no afectava a la fundació, però no es va posar en marxa amb els anys, tot i que les respostes afirmatives dels implicats.

Sembla ser, que el doctor Pedro i Pons després del homenatge a Gósol pressentia que la mort la tenia a prop, sobretot per les constants manifestacions que ell feia, i volia tornar a revisar el seu llegat, no es va arribar

⁴²³ Codi civil català LO 25/2010 de 29 de juliol

a fer mai i el patrimoni del doctor s'hagués repartit de forma diferent en el seu projecte de fer una fundació Humanitària Benefica i Docent.

La fundació com hereva universal, va arrencar amb 60 milions de Pessetes, la meitat va anar a parar per a beques de la Facultat de Medicina, i la resta van quedar a disposició de terminis fixes als bancs en interessos que els donava anualment una bona suma de diners, que amb els quals es repartien les beques equitativament, es pagarien les despeses administratives de la fundació i del patronat.

En tot cas tot després de llargues discussions a la Reial Acadèmia de Medicina, i per part dels marmessors i patronat tot va derivar a l'actual fundació, que no va derivar molt del que es va disposar al testament de 1960, tot i que la dificultat d'interpretació que es va donar, i la fundació es va mantenir ferma tot i que dins de la universitat de Barcelona, a les disposicions testamentàries que es van explicitar no molt profundament, com havia de ser i per tant al estar el testament vigent, va ser la font del dret que va servir per a desenvolupar ho, com tal estava escrit explícitament per el testador i no es podia anar més enllà de lo que estava escrit per imposició del mateix.

Un altre fet a tenir en compte, va ser que per tal de succeir s'ha de tenir capacitat successòria, es a dir que s'ha de sobreviure al causant. Ell volia instituir hereva universal a la seva fundació, però aquesta fundació no tenia capacitat successòria per que no era persona ni física ni jurídica al no ser encara creada. Per tant no existia, i al no haver institució d'hereu, el testament seria nul de ple dret, ja que es un requisit indispensable per a que un testament sigui vàlid. Per tant s'obririen les normes de la successió intestada. A no ser que s'utilitzés la clàusula de "*Fundo y Creo*" mitjançant el testament i que aquest testament no desplegues els seus efectes fins que els marmessors realitzessin el llegat obligacional que els hi va encomanar el testador creant la fundació i sent ella la hereva universal. Per això se li va recomanar fer avanç per que podia ser el testament impugnat i nul. D'aquí els problemes d'interpretació que podien fer decantar l'herència a un cantó o un altre.

7- La fortuna del Dr. Pedro i Pons

L'aspecte de les finances del Dr. Pedro i Pons ens dona a entendre que aquest va ser una persona que va saber aprofitar els moments clau que va viure, i que a la vegada va estar ben assessorat. No cal oblidar que venia d'una família de comerciants de vi, amb la qual cosa l'aspecte dels negocis hi era present a la família des del primer moment. També cal parlar de la personalitat del doctor, el qual era considerat una persona de mà tancada, però a la vegada generosa com es pot comprovar a la resta de capítols. Això dona a entendre que controlava molt l'aspecte econòmic personalment i sabia el que feia amb els diners.

El doctor als anys 20, es té constància de que vivia encara amb els seus pares i que abans fins i tot mentre feia la carrera hi treballava a la taverna algunes hores. Una vegada llicenciat i tornat del servei militar, es coneix que vivia del jornal de les matrícules dels alumnes que anaven a les seves classes de repàs al Hospital de la Santa Creu, on els ingressos no eren molt alts però ell que era implicat en els estudis i vivia amb els seus pares sembla ser que se li anava acumulant per anar tirant.

Sembla ser que també per aquella època i a base que el pare del Dr. Pedro i Pons gestionava diferents immobles a Barcelona els quals llogava i era propietari d'alguns, junt amb alguns socis, va poder aconseguir que el doctor pogués anar a viure al Carrer Lauria on va poder muntar la seva primera consulta i va poder començar a rebre els seus primers pacients que li reportaven alguns ingressos mes. En un principi anava vivint d'un sou modest com a metge i professor.

Tot això va canviar amb el fet de guanyar les oposicions al 1927 a la càtedra de Barcelona, la qual li va portar un sou modest però fix com a catedràtic que li va reportar seguretat. Això junt amb el fet de poder entrar a formar part de societats mèdiques i la reputació de la càtedra li va fer multiplicar en certa forma els seus clients amb els que complementava el sou fix de catedràtic. Aquests nous ingressos van fer que pogués canviar de habitatge i es traslladés al Carrer Mallorca, un carrer més central en plena Eixample de

Barcelona on va poder muntar una consulta mes gran i accessible. El doctor Pedro i Pons amb la seguretat dels ingressos fixos va invertir en maquinaria i menatge mèdic per a la seva consulta privada que li va reportar mes clients, i a part tot i que modest els sou de catedràtic al ser al últim escalafó ja li feia entrar en certa forma a la elit científica i li reportava beneficis sobretot en el fet de cobrar per dissertacions, col·laboracions en societats científiques, etc. També el fet de passar a formar part d'aquesta elit li feia poder entrar en negocis o oportunitats de negoci.

Es sap que el primer que va fer era estar col·legiat al col·legi de metges, on com a institució entre altres coses ve a ser com un gremi que controla els ingressos dels metges i el negoci mèdic, on segons els ingressos es paga un cànon o un altre, i on s'havia de passar comptes.

També cal fer èmfasi al context on el doctor Pedro i Pons va guanyar la càtedra, el país era dins una crisi molt gran sobretot pl'aspecte ingressos després de la guerra mundial on després d'uns anys de gran bonança tot es va diluir junt amb el crac bursatil del 29, feia que tenir un sou fix per poc que fos es considerés com un tresor pel fet de que els preus pujaven i el diner no es movia, provocant oscil·lacions de preus, abaratiment de la mà d'obra, etc. Per tant la tendència va ser el abaratiment però el sou es mantenia i li reportava molta avantatge i el poder passar a formar part de l'elit mèdica on no li faltava diner.

Altre factor va ser la mort dels seus progenitors als anys 30, fet que li va reportar el poder heretar part dels negocis del seu pare els quals gestionava el seu germà Juan, però els beneficis eren repartits, per tant el doctor rebia altres ingressos provinents de la herència del seu pare, i es va iniciar dins el negoci immobiliari com a propietari modestament.

Tots aquests ingressos eren difícils de controlar per part d'aquestes institucions però fàcil de justificar per part dels metges. Per exemple al Dr. Pedro i Pons va ser convocat pel col·legi de metges a la junta general ordinària del 28 de març de 1934 amb les declaracions jurades dels ingressos de 1933

recomanant que no deixes de fer aquests preceptes ja que la manca li podria derivar en una sanció reglamentaria¹.

Cap al 1934 el doctor Pedro i Pons començava a fer estalvis, i sembla ser que potser no tots els ingressos eren justificats correctament, sobretot per la incertesa que es vivia amb la revolució de 1934 després de les eleccions de 1933 que van guanyar els centristes i la dreta, i els constants moviments dins el govern de la República que va acabar amb la proclamació del estat de guerra i la intervenció de l'exèrcit que va dominar la situació, i la autonomia catalana va ser suspesa pel govern i Lluís Companys detingut junt amb Azaña entre altres.

Tot sembla ser que el doctor Pedro i Pons era ben assessorat pel que fa a l'aspecte diners, i inversions, probablement en un primer moment per algun familiar pel fet de venir de comerciants i mes tard per algun expert. En tot cas l'aspecte diners el doctor Pedro i Pons ho va saber gestionar bastant be.

¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C21 D29) 28/03/1934 Convocatòria del col·legi de metges de Barcelona per la junta general ordinària del 28 de març de 1934 per A. Brossa i J. Trenchs.

7.1 El negoci en borsa

En vista de la incertesa del país a partir de 1933 i el perill per als seus estalvis, sobretot els extres que guanyava tant en consultes que potser no es justificaven, alguna conferència o simplement d'altres guanys, el doctor va començar a jugar en borsa per posar en salvaguarda aquests diners i que aquests estiguessin fora del país protegits. Per tant la primera referència que es troba, es de juny de 1934 on el doctor ja inverteix en valors en borsa 439,22 Ptes i li es tornat el rebut pel banc d'Espanya². Sembla ser el doctor es va buscar un gestor o corredor de borsa per que fes treballar les seves inversions el qual li va portar la seva cartera, aquest va ser Pablo Bricall Creus que es dedicar a fer créixer les seves inversions bursatils les quals aquestes primeres de 1934 li van reportar un valor de 12.500 Ptes amortitzable al 4% i que com no es van reinvertir. Pablo Bricall era comptable des de mitjans dels anys 20 i va arribar a formar part de la junta sindical de la Borsa de Barcelona, tenia la seva oficina de canvi i borsa a la Plaça de Santa Ana 15. Sembla ser que va començar a fer cèdules i mes tard es va dedicar completament a la borsa³. El fet que Pablo Bricall va prosperar molt dins el mon bursatil i bancari va fer que els seus clients prosperessin.

Amb l'adveniment de la guerra i sobretot amb el conflicte, els bancs no eren llocs segurs a Barcelona i el doctor va anar derivant tots els seus estalvis a la borsa on en comptes d'anar desvaloritzant-se, quedaven congelats i fins i tot protegits ja que va col·locar els diners en valors estrangers que tot el contrari als espanyols pujaven pel ambient prebèl·lic mundial, sobretot per la fluctuació de les divises.

Una vegada acabada la guerra el país va entrar en el que es denomina l'economia de postguerra, on el 5 de juny de 1939 Franco anunciava que la reconstrucció de l'economia nacional s'havia de basar en l'autosuficiència econòmica o Autarquia. Tot i que la realitat va ser que la producció industrial

² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C7 D2) 12/06/1934 Extracte en paper imprés amb la data i manuscrit amb els valors en borsa amb valor de 439,22 Pesetes al banc de Espanya.

³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C12 D35) 16/10/1935 Factura de Venta d'accions de Pedro Pons per Pablo Bricall Creus per un valor de 12500 Ptes amortitzable 4% 1908 i signat pel corredor de Borsa.

era molt inferior als 4 anys anteriors, la producció agrícola un 22% menor a 1936 i el PIB era només el 73% del que havia sigut a inici de 1936 i no es recuperaria casi fins a mitjans dels anys 50. A tot això cal sumar que durant els 5 primers anys del règim es van registrar més de 200.000 morts relacionades amb la desnutrició junt amb una mitjana de 25.000 defuncions a l'any per tuberculosi, i encara fins el 1941 moriren a l'any 53.000 persones per enteritis i més de 6.000 per febres i tifus. Es va decretar la contrareforma agrària que va suposar l'expulsió de milers de jornalers i el inici de les grans emigracions a les ciutats, i la ineficàcia de la política del règim contribuïa a la lentitud de la recuperació i l'extensió de la fam i la misèria. Aquests polítiques eren basades en la autosuficiència i la intervenció estatal en l'economia.

Per tant en tot això veiem que als anys 30 i 40 al doctor se li van multiplicar els pacients i casos i la seva clínica començava a projectar-se, sobretot per que havia pogut equipar-la amb un aparell modern de raigs X i altre instrumental que va poder anar amortitzant a casa seva, i dins el poc diner que es movia ell anava rebent pacients, sobretot per tenir reputació com a catedràtic i metge.

A part d'aquests fenòmens, també cal dir que la política fiscal de l'estat va afavorir molt els empresaris i propietaris reduint molt els impostos en relació a l'època republicana, i en part també va afavorir al doctor que era propietari d'algunes finques i en part autònom. A tot això cal sumar que el pressupost d'obres públiques es va reduir a la meitat i s'amagaven immenses borses de pobresa i desocupació en moltes regions espanyoles. Altre fenomen va ser el que la llei va posar els treballadors sota l'obediència obligatòria de l'empresari fulminant la conflictivitat laboral, i en conseqüència va fer que els salaris baixessin en termes absoluts i relatius en comparació als anys anteriors.

L'autarquia franquista seguia el ideari del feixisme amb intervenció estatal sobre el sistema productiu, les importacions i exportacions requerien autorització administrativa a partir de la consideració d'essencialitat, fet que li portava al doctor dificultat per encarregar a França material de laboratori i recanvis per a la màquina de raigs X, hi havia gran escassetat d'or i divises, i el

canvi de la pesseta era artificial. Es va fomentar les indústries estratègiques del país i a les indústries de béns d'equip on amb valors que hi tenia el doctor hi va participar com accionista, per exemple a indústries relacionades amb els abastiments bàsics com la llum i el gas i que amb els monopolis estatals va obtenir grans guanys. Només cal fer un cop d'ull als rebuts de Pablo Bricall al Dr. Pedro i Pons per veure aquestes inversions, les quals en certa forma era una manera de canviar valors que tenia col·locats a l'exterior en valors d'aquí i també a la inversa una forma d'evadir capitals fora del control estatal. La seva economia a la Borsa va anar de la següent forma expressada en els seus comptes en Pessetes al Banco de Credito Español i en comptes bancaris estrangers ^(4, 5, 6, 7). L'estratègia de Pablo Bricall era comprar accions d'empreses emergents, monopolis i empreses estratègiques tant estatals com internacionals, les accions de les quals eren comprades en percentatges de rendibilitat petits i es venien a un percentatge molt alt. Sembla ser que Bricall era molt encertat i li reportar al doctor Pedro i Pons guanys molt substanciosos i milionaris a la borsa tant nacional com estrangera. Els fons van anar creixent modestament i poc a poc el doctor podia ja amassar una petita fortuna, però des de mitjans dels 50 als 60 sembla ser que hi ha un boom econòmic, junt amb anys de bonança econòmicament parlant i els guanys al doctor se li multipliquen junt amb els capitals ja que amb aquesta petita fortuna pot fer inversions més fortes i productives. Per exemple podem veure al 1955 la venda d'accions de l'empresa *Amble* que van ser adquirides al 1953 al 4% i que al 1955 van ser venudes al 99,70% reportant al doctor uns guanys de 338.000

⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C4 D14) 03/04/1944 – 21/12/1940 Comptabilitat de la fortuna personal de Agustí Pedro Pons dels exercicis dels anys 1943 i 1944 en borsa. (Factures, Saldos, Balanços, Accions, actius i passius del Banco Español de Credito; per Pablo Bricall Creus). Arxiu Agustí Pedro i Pons (C41 D19) 08/04/1946 Resguard imprès del “ Banco español de crédito “ amb data de 8 d'Abril de 1946 a nom del Dr. Agustí Pedro i Pons per un abonament al compte de José Bricall Planas en concepte de liquidacions de Borsa amb una quantitat de 49.010,95 Ptes.

⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C35 D15) 01/07/1947 Extracte enviat en un sobre pel Banco Español de Crédito el 1 de Juliol de 1947 per posar en coneixement de A. Pedro Pons el resultat de la liquidació dels interessos del seu compte corrent 293 al 30 de Juny de 1947 demanant la conformitat de l'extracte i liquidació que es detalla en 3 fulls annexos del banc amb tots els moviments del compte detallats amb els ingressos, reintegraments, i saldos amb la seva data i valor; comptabilitat feta per el Banco Español de Crédito.

⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D22) 24/05/1949 Resguard del Banco Español de Crédito per l'entrega a dia 25 de Maig de 1949 de 43.000 Pessetes que son abonades al compte d'Agustí Pedro Pons.

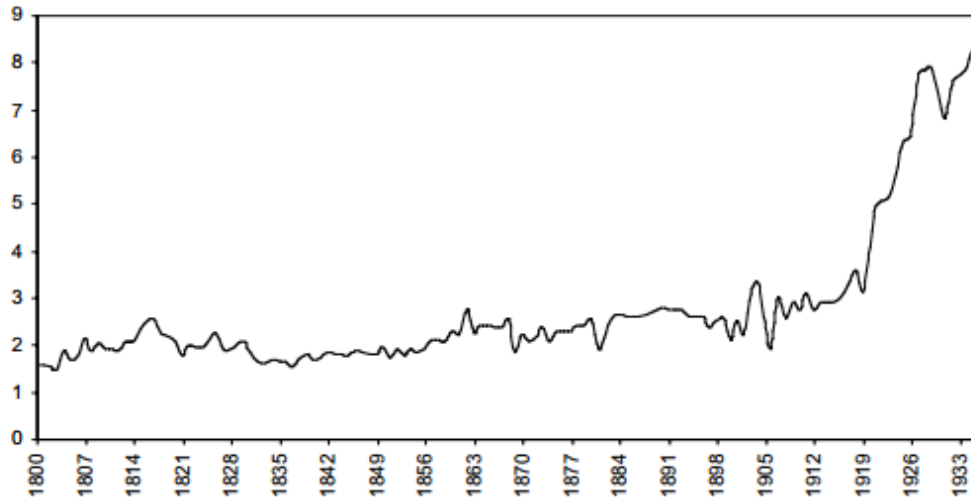
⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D37) 21/04/1953 Rebuts impresos i mecanoscrits del Banco Español de Crédito dirigits al Dr. Agustí Pedro i Pons per ingresos.

Ptes⁸ i comptant que aquesta operació en concret va ser de les mes modestes i hi havia bastants mes amb percentatges mes alts. El doctor als anys 60 ja podia presumir de ser milionari. Però això no quedar així, si no que les inversions en borsa van continuar i als 70 se li va tornar a duplicar la seva fortuna a una xifra realment gran per a l'època, 60 milions de Pessetes reconegudes amb l'especulació d'haver inversions a l'ombra, i mes tard el fet de la gran fortuna llegada a la seva fundació i el interès en modificar el seu testament per ampliar la cobertura econòmica i social del que seria la seva fundació i llegat. Per a fer una idea aproximativa al que va ser la realitat es deriven les següents taules de la poca documentació disponible al respecte d'l'aspecte.

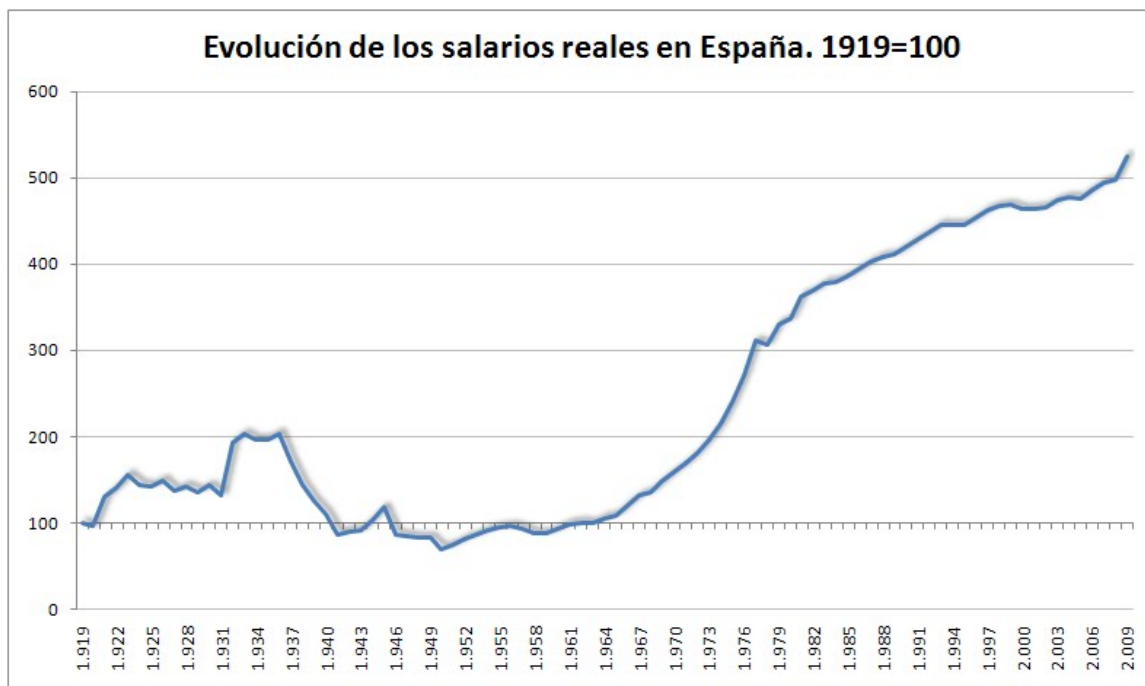
Com a punt de contrast cal marcar que al 1934 un obrer de mitjana cobrava diàriament 10 Ptes o 300 Ptes al mes, o 3.600 Ptes anuals, i el sou de catedràtic rondava les 800 Ptes mensuals o les 10.000 Ptes anuals. 1934 va ser un any que van pujar molt els sous i ja es pot veure el contrast de nivell de les primeres inversions del doctor i de la seva primera fortuna oficial a Espanya. Es desconeix el capital a l'estranger que s'especula que va anar col·locant per motiu de la guerra fet molt versemblant i altres guanys. També es pot veure a continuació com va anar la oscil·lació de sous entenent 100 com a 1919 que seria la meitat de l'esmentat a 1934 el qual correspon a la xifra de 200.

⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D8) 23/02/1955 Carta amb un rebut de venta en borsa d'accions per Alberto Bricall Planas agent de canvi i borsa dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons.

GRÁFICO 5
JORNAL DIARIO DE LOS ALBAÑILES PALENTINOS, 1800-1936
 (pesetas corrientes)

Fuentes: ACP, Hospital, legajos 166-3 a 216-4, *Libros de salarios*, legajos 107-1 a 135-1, *Libros de gasto ordinario y extraordinario*; legajos 153-2 a 166-2, *Libros de entrada y salida de caudales*.

Primeres inversions i comptes en borsa espanyola del doctor en Ptes.
--

Banco crédito español		
	Banc compte	inversions
1sem 1934	439,00	439,00
2 sem1934	12.500,00	

2sem 1941	18.569,00	
1sem1942	1.808,00	16.761,00
1sem.1942	1.604,00	204,00

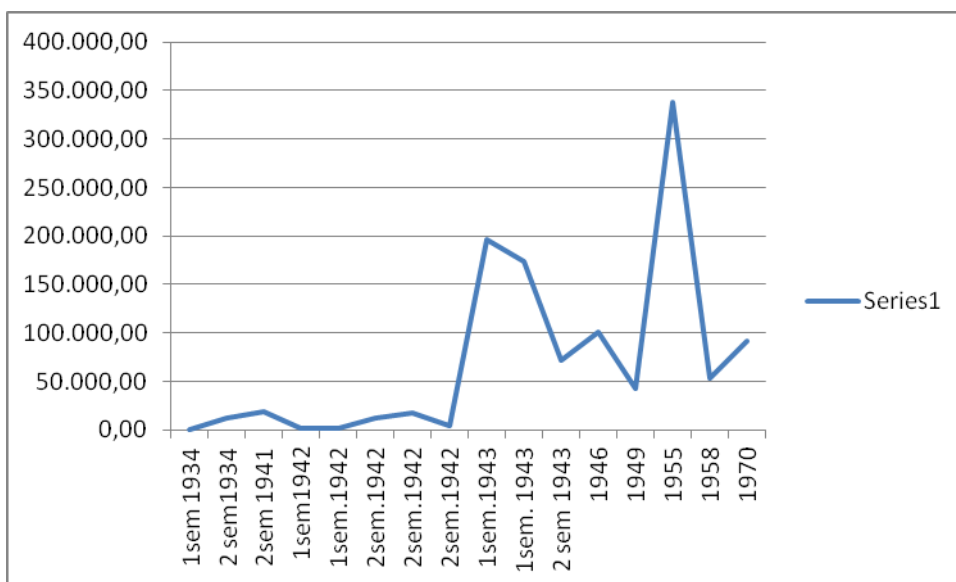
2sem.1942	12.832,00	
2sem.1942	17.193,00	13.043,00
2sem.1942	4.150,00	8.893,00
1sem.1943	196.256,00	
1sem. 1943	174.000,00	22.256,00
2 sem 1943	71.722,00	102.278,00

Altres guanys i inversions en borsa espanyola		
	ingressos	inversions
abr-46		49.010,00
1 sem 1947	101.603,30	
25 Maig 1949	43.000	
març 1953		101.950
març 1953		27.550

Pel que fa a les inversions serien dades estimatives ja que no es confirma si el doctor hi va treure diners i tampoc s'estima les comissions i pagaments en timbres comissions i honoraris tant dels bancs com del mateix corredor de borsa Pablo Bricall, però en tot cas ens dona una idea aproximada.

Com es veu el contrast es gran amb els sous i vida, ja que els diners que va guanyant en borsa van creixent exponencialment, tot i que va seguint la línia dels sous i qualitat de vida a Espanya amb grans remuntades i guanys, clar a

dir faltarien moltes dades mes, però sabent i especulant per les dades disponibles de les inversions en borsa es pot especular que la línia es suavitza i regula a l'alça amb l'empenta que es veu. Per tant la línia a marcar entre pics es veu clarament que es ascendent i restarien dades per veure que es torna mes ascendent i pronunciada i molt als anys 60 i 70.

Referent a l'aspecte divises i bons de l'estat estrangers i nacionals hi ha referencies d'inversions⁹. També ens podem fer una idea qualitativa de les inversions del Dr. Pedro i Pons fetes pel seu corredor de borsa durant alguns anys^(10, 11).

any	Accions e inversions	nº oblig.	Ptes	%	Tipus
1943	Emprestito Externo Argentino		2.500,00		venciment
1946	Altos Hornos	100		16800,00%	compra
1946	Alena preferentes	20		131,00%	compra
1946	Duro Felguera	4			venta
1946	Banco exterior	25		237,00%	Venta
1946	Orense Primitivas	10		50,00%	compra
1946	Motrices	10		81,00%	compra

⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C32 D17) 05/03/1943 Carta del Instituto de Español de Moneda extranjera, Valores, referent a la abonació en data de 5 de març de 1943 al Banco Español de Crédito en Barcelona,

¹⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D16) 21/05/1946 – 14/07/1948 Rebutis mig impresos i mecanoscrits de compra i venda de José Brical Planas, Agent de canvi i Borsa del Dr. A. Pedro i Pons per la compra i venda de diferents accions a la borsa als anys 1946, 1947 i 1948.

¹¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D55) 00/06/1953 Carta impresa d'ampliació de capital de CAMPSA l'any 1953 i venda d'accions als accionistes, de la qual era accionista el Dr. Agustí Pedro i Pons.

1946	Maritima Nervión		-2.300,00		compra
1946	Gas Lebon		-300,00	85,00%	compra
1946	Rgdos. Gas Lebón 5%		-1.100,00	85,00%	compra
1947	Catalana de Gas	15		350,00%	compra
1947	Catalana de Gas	40		390,00%	Venta
1947	Catalana de Gas	20		400,00%	Venta
1948	Compañía de Industrias Agrícolas	50			
1948	Industrias Q. Canarias	50		148,00%	compra
1948	Industrias Q. Canarias	30		148,00%	compra
1948	F. C. Catalanes V	25		64,50%	compra
1948	F. C. Catalanes V	10		64,50%	compra
1948	F. C. Catalanes V	29		64,00%	compra
1948	Sociedad General de Farmacia S.A.	16	200.000,00	-	compra
1953	CAMPSA				Compra
1953	Altos Hornos	20		160,00%	Compra
1954	Cup. Hid. Española	125	-14.250,00		compra
1955	Tabacos Filipinas	25		328,00%	Compra
1955	Amble		338.000,00	99,70%	venta
1955	S.N.I.A.C.E.	35		326,00%	Compra

A causa d'aquestes obligacions que posseïa el Dr. Pedro i Pons en algunes empreses com a accionista, i de vegades gran accionista, era sovint convidat a acudir a les reunions d'accionistes de les empreses, ja que moltes a tant nombre d'obligacions posseïa tant percentatge de vot tenia el doctor. Probablement aquestes tasques les delegués al seu corredor de borsa^(12, 13.)

A finals dels anys 50 i principis dels 60 les relacions amb l'exterior es van anar obrint per decret estatal, i com es veu a la biografia el doctor per treball ja viatja sovint a l'estranger, a part també es intensifiquen les relacions exteriors. Això en la seva economia va portar el fet de poder treballar amb divises i fer inversions estrangeres aprofitant la ben entesa i els contactes estrangers que tant ell com el seu corredor de borsa anaven adquirint.

¹² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C11 D32) 29/06/1947 Tarjeta enviada per Grau Mariné, corredor de borsa per acudir a la Junta General de Accionistas de la Compañía de Industrias Agrícolas, targeta impresa i mecanografiada de la qual informa de les 50 accions que posseïa Agustí Pedro Pons el número de departament i el vots que representen les seves accions.

¹³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C25 D11) 03/05/1948 Convocatòria d'accionistes de la Sociedad General de Farmacia S.A. pel dia 25 de maig de 1948, mecanografiada, de la qual A. Pedro Pons era accionista.

accions i valors a Valparaiso, Xile al 1954			
Empresa	nº accions	Valor en Dollars	total dollars
Vinya	1.166	7,5	8.745,00
Industries varies	3.000	3,5	10.500,00
Cerveseries	1.117	4,25	4.747,25
Molinera el Globo	700	10,2	7.140,00
Gas Santiago lliurades	675		-192,00
Papers cartrons i llibres	238		-132,10
Copec	3.998	0,85	3.398,30
Molinera el Globo	700		-403,00
Total capital 1954			33.803,45

També al 1954 el Doctor va fer inversions a l'Argentina, el doctor va rebre una carta del *Banco Español del Rio de la Plata* de Buenos Aires al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a que van rebre la seva carta (potser de Pablo Bricall) del 10 d'Abril on li van referir a que tenia atenció preferent i donaven com a resposta a la mateixa que per al ingrés al país de les accions mencionades. Va ingressar un total de 1.033 accions. Li van contestar que no era necessari sol·licitar autorització al Banc Central de la República Argentina ja que solament ells denunciaven en la seva oportunitat al organisme oficial la recepció de les mateixes. També es parla que pot fer ell el enviament dels valors als efectes d'ocupar-se ells de la seva custodia mitjançant l'obertura d'un compte al seu nom subjecte al control del *Banc Central de la República Argentina*, suggerint que ho faci per via una institució bancària i indicant la nacionalitat d'ell per completar les seves constàncies¹⁴. així es va fer¹⁵.

A final dels anys 50 i principi dels 60 amb la gira americana que el doctor va fer de la mà del *Ministerio de Asuntos Exteriores*. Dins el viatge en vista de

¹⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D77) 28/04/1954 Carta del Banco Español del Rio de la Plata de Buenos Aires al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a l'autorització de per al ingrés de valors en accions i sobre l'obertura d'un compte de valors al Banc.

¹⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D68) 23/11/1954 Carta del Dr. Agustí Pedro i Pons al " Banco Español del Rio de la Plata " de Buenos Aires en referència a l'enviament de 1.033 accions al nom seu.

la transcendència de la figura del doctor reconeguda mundialment va ser convidat per nombroses personalitats que el volien conèixer. Sobretot a Llatino Amèrica, i va ser una oportunitat d'or de poder fer negocis i fora de control europeu pel fet de tenir que viatjar anualment durant un període indefinit que va resultar ser 5 anys amb les despeses pagades. Trobem l'exemple del senyor Brané president del *Banco Español del Rio de la Plata*. Sembla ser que el Doctor Pedro i Pons va anar convidat amb totes les despeses pagades i el canvi de divises arreglat, tal i com es veu a la correspondència amb el Sr. F. Trans del *Banco Español del Rio de la Plata* el qual li va comunicar que si necessitava alguna cosa que truqués al Sr. Site Arriaga Alamendi i que al tornar de Xile pogués tornar el sobrant si es que hi havia¹⁶. Per tant la gira americana va ser una gran fita per a la medicina però també per als seus negocis a l'obrir nous contactes i arreglar assumptes financers també. Altre exemple el trobem a una carta de J. M^a. Rodriguez Arechavaleta, gerent general de Juven's, Grimau & Cia. Soc. En com. Per accions, de Buenos Aires enviada al *City Hotel* al Dr. A. Pedro i Pons on s'allotjava a Buenos Aires. La carta portava una targeta del gerent atentament amb el *Boletín de la Bolsa de Comercio de Buenos Aires* impresa de 10 pàgines on dins de la informació econòmica podia llegir i era senyalat amb creus les diferents cotitzacions bursatils, en concret: Saint Hnos, Benegas, Bagley i Cinzano¹⁷.

Ja entrat als anys 70 el doctor continua amb els negocis i arriba a participar en la *Banca Catalana* de Jordi Pujol i Francesc Cabana com a gran accionista dins ja una elit de inversors catalana després del escàndol del Banc de Suïssa a principis dels 60.

¹⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D21) 00/09/1960 Carta del Sr. F. Trans del Banco Español del Rio de la Plata.

¹⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C42 D26) 14/09/1960 Carta de J. M^a. Rodriguez Arechavaleta, gerent general de Juven's de Buenos Aires al Dr. A. Pedro i Pons.

7.2 El negoci Immobiliari

Referent als temes immobiliaris, se sap que el Dr. Pedro i Pons va heretar junt amb els seus germans del seu pare la gestió d'alguns immobles dels quals era propietari i fins i tot va anar mes enllà i va participar en el negoci immobiliari de llogater. El mes clar es la gestió del Edifici del Carrer Cano amb Margarit el qual va ser propietari el seu pare Tomás Pedro i van heretar els germans, just l'edifici on va muntar la seva primera consulta. Al igual que el temes bursatils el Dr. Pedro i Pons va delegar la gestió a Martí Sora i M. Ubach, administradors de finques en nom seu els quals es dedicaven al cobrament i inversions a l'edifici i finques del doctor¹⁸. Normalment al edifici del carrer Cano i Margarit es contemplava la liquidació i cobrament del mes amb el nom dels arrendataris, el lloguer, l'any i el import en pessetes, junt amb la comptabilitat dels tributs oficials i assegurances, l'ajuntament, els serveis d'aigua, llum, telèfon, administració i porteria, les fiances i les reparacions i manteniments i l'Habitatge de la Botiga¹⁹.

any 1949	saldo	facturació	despesa
gener 49	1.198,70	2.026,50	1.027,80
feb-mar 49	2.066,45	4.338,50	2.066,45
abril 49	3.870,30	5.971	2.100,70
maig 49	379,95	2.271	1.891,05
18050	1.737,50	2.604	866,5
jul, ag, set 49	609,8	7.180,50	6.570,70
octubre 49	1.545,95	2.199,50	653,55
nov. 49	80,4	2.110,60	2.110,60

any 1950	saldo	facturació	despesa
gener 50	1.545,15	2.305,50	760,35
Feb-mar 50	2.353,65	4.843	2.353,65
abr-50	1.399,45	2.523,50	1.124,05
maig juny 50	331,4	4.502	4.170,60
jul-50	1.190,70	2.468	1.277,30
1950 tras bot	13.000		
Ag -set 1950	850,8	4.248	3.397,20
oct-50	1.286,15	2.850	1.563,85

¹⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C16 D1) 00/01/1948 – 00/12/1950 Gestió del edifici del Carrer Cano amb el carrer Margarit, del qual fou propietari Tomás Pedro Juan i el qual heretar Agustí Pedro Pons i els seus Germans.

¹⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C15 D18) 18/12/1959 Gestió del edifici del Carrer Cano amb el carrer Margarit, del qual fou propietari Tomás Pedro Juan i el qual heretar Agustí Pedro Pons i els seus Germans.

desem 49	2.172,65	2.804	631,35
Suma any		31.505,60	17.918,70
Total	13.661,70		

nov-dic 1950	1.085,85	4.415,00	3.329,15
Suma any		28.155,00	17976,15
Total	23.043,15		

any 1950	saldo	facturació	despesa
gener 50	1.545,15	2.305,50	760,35
Feb-mar 50	2.353,65	4.843	2.353,65
abr-50	1.399,45	2.523,50	1.124,05
maig juny 50	331,4	4.502	4.170,60
jul-50	1.190,70	2.468	1.277,30
1950 tras bot	13.000		
Ag -set 1950	850,8	4.248	3.397,20
oct-50	1.286,15	2.850	1.563,85
nov-dic 1950	1.085,85	4.415,00	3.329,15
Suma any		28.155,00	17976,15
Total	23.043,15		

any 1957	saldo	facturació	despesa
gener 57	3.013,65	3.848	834,35
feb i març 57	2.794,10	7.350	2.794,10
abril 57	2.799,15	3.775	975,85
maig i ju 57	2.762,75	11.028	8.265,25
juliol 57	2.068,55	3.957	1.888
agost i set 57	3.156	7.647,00	4.490,80
oct 57	3.461,40	4.305,00	843,6
nov i des 57	1.981,15	7.788	5.806,85
Suma any		49.698	25899,25
Total	22036,95		

any 1959	saldo	facturació	despesa
gener 59	2.151,30	5.134	2982,7
feb i març 59	4.192,65	9.083	4.893,35
abril 59	3.888,50	5.175	1.286,50
maig i ju 59	2.785,90	9.028	6.242,10
juliol 59	2.701,55	4.227	1.525
agost i set 59	3.840	8.454,00	4.614,00
oct 59	3.668,90	4.227,00	558,1
nov i des 59	3.153,80	12.750	9.597,20
Suma any		58.078	31699,4
Total	26382,6		

En el fet immobiliari cal dir que solia ésser un negoci segur ser propietari tot i que els guanys fossin mínims, per tant al doctor que ja era propietari i el negoci li venia de família constantment se li ofería possibilitats de negoci en el sector. Per exemple el advocat Jose Mª Loperema Abelló li oferir una finca a la

Ronda de Sant Antoni amb una renda mensual dels seus llogataris i proposant la venda per 900.000 Ptes amb una inversió de 500.000 Ptes anuals amb possibilitat de augmentar dos o tres plantes mes l'immoble per augmentar la productivitat²⁰.

La Barcelona moderna va néixer del somni de ciutat igualitària que va promoure el projecte de Cerdà. La construcció de la ciutat iniciada a mitjans del segle XIX va generar molta especulació i va ocupar els espais col·lectius en l'interior de les illes de cases i va orientar la ciutat fins l'oest com a territori de les minories privilegiades abandonant-se el centre històric i els barris populars de la perifèria. Amb el boom econòmic del període de neutralitat de la primera guerra mundial i el nou marc polític degut a un ajuntament mes actiu i junt a la creació de la Mancomunitat van facilitar la mobilització social que reivindicava unes condicions de vida dignes en habitatge i serveis. Amb la República el nou ajuntament va assumir el repte de respondre a la demanda popular i l'urbanisme va pretendre ser integrador i oferir qualitat de vida al conjunt de la població. Després de la Guerra Civil el parc d'habitatges darrera les destruccions va ser insuficient i de mala qualitat, el lloguer passar a ser el règim de tinença majoritari a les ciutats i l'escassetat d'habitatge va fer que proliferessin el txabolisme, els subarrendaments, etc. Al 1950 el cens registrava encara dades importants de deficiència d'habitatges i moltes famílies havien de compartir-ho. Als anys 50 també el cens donava a la ciutat el pes majoritari al règim de lloguer que solia ser mes de la meitat del estoc de habitatge, essent a les ciutats aquest percentatge un 95% a les ciutats com a Barcelona. Per tant ser propietari solia ser un negoci rentable i molt especulatiu²¹. Als anys 60 l'urbanisme de la ciutat va passar a ser desenvolupista i es va identificar amb el "Porciolisme". Per tant el urbanisme municipal es va posar al servei de l'especulació i la promoció de fires i congressos amb el abandonament dels barris populars i les operacions immobiliàries d'habitatges per a la població treballadora, aquests de mala qualitat i amb escassos serveis i equipaments.

²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D65) 00/00/1954 Carta mecanoscrita de José Mª Loperema Abelló, Advocat amb una oferta en un full dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons de una finca a la Ronda de Sant Antoni.

²¹ Naredo, José Manuel (2010) «*El modelo inmobiliario español y sus consecuencias*», Boletín CF+S, 44, pp. 13-27. Recurso electrónico en línea: <http://habitat.aq.upm.es/boletin/n44/ajnar.html>

L'especulació feia créixer en alçada els edificis per que aquests fossin mes rentables i produïssin mes guanys als propietaris. A tot això va anar en contraprestació creant un moviment a finals dels anys 60 que es va traduir en moviments de barris i de veïns i dels quals els Dr. Pedro i Pons no va viure però si va ser un gran propietari amb diverses inversions immobiliàries per la ciutat²². Al any 54 se li va oferir diversos negocis referents a la immobiliària per diferents gestors. Una finca a Chaflan, Girona; un edifici de 4 pisos llogats amb els ingressos i les despeses del edifici i inquilins²³. També el mateix any una finca a Sabadell i la descripció del negoci²⁴. Una finca rural a Begues amb valor d'un milió de Pessetes i 25 hectàrees de terreny²⁵.

²² Borja, Jordi. *Barcelona entra en un momento clave de su historia*. 13.02.2015 El diario.es.

²³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D63) 04/08/1954 Carta de Antonio Comamala, Agent de la propietat immobiliària dirigida al Dr. Prof. Agustí Pedro Pons en referència a una finca a Chaflan Girona.

²⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D81) 03/05/1954 Carta de Francisco Martí de Sabadell al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a la venda d'una finca a Cabrils.

²⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C38 D46) 15/06/1954 Carta de Isidro Baqués, corredor de Finques i administració dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons referent a una finca a Begues.

7.3 El sou com a catedràtic

El doctor Pedro i Pons guanyada la càtedra va entrar a l'escalafó salarial de catedràtic, però la seva retribució era força baixa en comparació a d'altres companys que portaven mes anys dins la funció pública i cobraven per anys acumulats com triennis i per altres funcions, ja que per antiguitat, destinació i funcions s'anava avançant en l'escalafó de la funció pública i com actualment podien rebre complements de sou per desplaçament, dietes, etc.

El seu sou bàsic com a catedràtic va evolucionar de la següent forma:

Sou en Pessetes del Dr. Pedro i Pons com a Catedràtic.		
*Font Arxiu històric de la Universitat de Barcelona		
Any	Sou anual	Complements
1927	6.000	1.000
1929	7.000	1.000
1931	8.000	1.000
1933	10.000	1.000
1937	12.000	1.000
1939	11.000	
1940	13.200	
1941	15.000	1.000
1942	16.000	1.000
1943	18.000	1.000
1943	20.000	1.000
1948	22.000	1.000
1955	48.000	
1962	48.000	15.000
1968	48.000	15.000
1968		2.500

Comp.residencia.

Augmenta el sou per antiguitat però li anulen per la guerra.

6 escalafó.

Reforma de sous.

Puja al 5 escalafó.

Ordre ministerial.

Confirma 5 escalafó.

Jubilació de Peyri i puja a 3 categoria.

3 categoria i indemnització residència.

2 categoria.

1 categoria.

Jubilació mutualitat.

Una nomina del doctor Pedro i Pons era de la següent manera.

1965

Concepte retributiu	Sou fix	variable
sou	58.560	2.000
Paga extres	9.760	
Gratificacions complementaries	15.000	
Indemnitzacions	3.000	
Serveis especials	25.000	
Acumulacions		
Dedicació exclusiva		
Monogràfics	5.000	
Representació		
Investigació		
Drets obvencionals		71.906
Tribunals de llicenciatura		793
Total	116.320	74.700

7.4 El sou com a metge

També referent als seus ingressos cal parlar dels seus honoraris com a metge privat o metge consultor. El doctor va començar a rebre pacients quan va obrir a mitjans i finals dels anys 20 la seva primera consulta al immoble del seu pare, i va anar creixent en pacients als anys 30 amb el fet del guanyar la càtedra i traslladar la clínica a l'eixample. A mitjans dels anys 30 el doctor va anar invertint en material, i el mes encertat va ser el adquirir una màquina de Raigs X per a la seva consulta que sobretot als anys de la guerra i la postguerra li va reportar molts beneficis, ja que era clau per al diagnòstic de les malalties de l'època i la tècnica i ell en disposava d'una en exclusiva. Per tant els pacients se li van anar multiplicant. Als anys 40 ja la seva fama com a diagnosticador i com a cap visible de la sanitat a Barcelona li va reportar molts guanys en visites i consultes que els quals hi tenien una oscil·lació entre les 100 i les 300 Ptes als anys 50 depenent el client si era mes adinerat o menys i el tracte ofert, ja que als mes pudents els hi donava un tracte mes personalitzat, a part si receptava algun medicament o si donava algun altre servei. Als anys 50 i 60 el doctor va passar a ser un metge de reputació mundial dins la medicina interna i la reputació que va adquirir va ser molt notable sobretot com a pare de la medicina contemporània, autor del tractat de medicina vigent, la creació d'una escola de primer ordre mundial, i el fet de que aquesta fama i reputació li reportés el fet de ser el metge consultor amb mes autoritat de l'estat i una consulta del doctor estigués molt valorada i cotitzada. Per tant pacients no li faltaven i eren un gran degoteig amb diferències notables a les diferents dècades. Clar a dir que el nombre de pacients que rebia a casa el doctor diàriament a les tardes normalment, amb excepcions, no es pot quantificar ja que no hi ha cap registre, tot i que apunta que el nombre era gran, i es va anar multiplicant en quant la seva fama va anar augmentant fent que els seus honoraris també pugessin. Potser part dels pacients eren justificats al col·legi de metges i potser altres no i dona a entendre les grans inversions en borsa del que va guanyant, va col·locant i fent treballar²⁶ junt amb altres negocis.

²⁶ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C28 D37) 00/00/1953 Quartilla manuscrita del Dr. Agustí Pedro i Pons amb els seus honoraris per una consulta al seu despatx.

També altre aspecte a comentar van ser les conferències, oposicions, i desplaçaments, els quals moltes vegades venien remunerats i amb les dietes pagades les quals suposaven també un ingrés o simplement una no despesa per al doctor bastant suculenta com per exemple al 1953 que va rebre en concepte de dietes per presidir el tribunal a unes oposicions per una plaça de metge lliure del servei de medicina general a la *Diputació Provincial de Barcelona* per obstetrícia i ginecologia adscrit a la *Casa Provincial de Maternidad* amb un import de 1.200 Ptes²⁷. Aquests diners normalment eren donats al doctor en mà i en efectiu.

²⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D35) 00/00/1953 Carta mecanoscrita de la diputació provincial de Barcelona dirigida al Dr. A. Pedro Pons per que reculli els diners de les dietes referides a un concurs oposición.

7.5 El negoci editorial

Respecte a l'aspecte editorial cal dir que no va ser un negoci pròpiament dit, ja que els guanys que obtenia tant de la revista *Medicina Clínica*, com de la *Revista de Reumatologia* o d'altres i fins i tot de la seva obra mestra com el *Tratado de Patología i Clínica Médicas* normalment servien per auto gestionar les publicacions, millorar-les o fer-les mes internacionals. Tot i que va cobrar drets d'autor d'obres com la *Endocarditis Maligna Lenta* que el editorial Salvat en conseqüència li abonaren en el seu compte 82,50 Ptes com honoraris del 2 ½ sobre el valor de 3.300 Ptes de valor global de la venda dels exemplars de 165 Ptes cadascú. Descomptant 5,45 Ptes per l'impost d'utilitats del 6,60 % sobre els honoraris²⁸. Un altre exemple ve del *editorial Alhambra* a donar-se al tom 4 del manual de medicina interna que va escriure el qual va rebre la liquidació calculada del import global en ventes del recaptar: 20.447,02, el 32% del qual correspon al Dr. Agustí Pedro i Pons amb una quantitat de 6.552,64 Ptes per drets d'autor²⁹.

Per tant poc, però alguna cosa anava ingressant de les seves col·laboracions editorials tot i que no era molt significatiu en contrast als altres negocis que tenia.

²⁸ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C36 D26) 30/04/1954 Carta de Salvat Editores a A. Pedro Pons amb els honoraris guanyats de la seva obra " Endocarditis Maligna Lenta

²⁹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C39 D65) Carta mecanoscrita del editorial Alhambra S.A. dirigida al Dr. Agustí Pedro i Pons en referència a la liquidació per ventes del manual de Medicina Interna que col.laborar el Dr. A. Pedro Pons.

7.6 L'evasió fiscal i de capitals

D'aquests diners se en dedueix l'existència de partides sense justificar o simplement en negre pel fet de l'existència de rebuts de bancs pel que fa a lloguer de caixes com per exemple la caixa 676 de l'oficina de passeig de Gracia del *Banco Central de Madrid* pel qual pagava 25 Ptes de lloguer i 8 de contribució³⁰.

El incompliment de les obligacions fiscals normalment ha constituït sempre una infracció administrativa sancionada per l'administració tributaria mitjançant multes, i els ordenaments jurídics amb cert grau de desenvolupament han arribat a considerar les faltes com a delictes i no infraccions, tot i que al franquisme es considera més una infracció procedint a la reclamació del import no satisfet i la multa o sanció. A Espanya el delictes fiscal tal i com es coneix actualment no va ser introduït al codi penal fins al 1977 amb la llei 50/77 que va reformar el sistema fiscal amb l'arribada de la democràcia tot i que fins anys més tard no va tenir una aplicació judicial gran i va ser reduïda. Per tant es pot afirmar que el doctor Pedro i Pons actuava al marge de la llei però no fora en el que a evasió de diners podria suposar de tots els guanys que rebia, es a dir que justificava menys del que rebia de tots els seus negocis. També el control era més complicat per part de l'administració i calia una investigació i auditoria gran per a poder controlar els ingressos dels homes de negocis com el Dr. Pedro i Pons.

A finals dels anys 50 es calcula que hi havia més de 400 milions de dòlars en dipòsits il·legals a l'exterior vers la comptabilitat oficial de l'estat que tenia un saldo de 5,2 milions de dòlars. A finals de 1958 es va descobrir a causa de la intervenció de documentació a un representant de la *Société de Banque Suisse (SBS)*. La policia espanyola va confondre a Georges Laurent Rivara creient que era un agent del comunisme internacional, però en realitat era un enllaç del banc suís amb els clients de l'entitat a Espanya. A Rivara se li va intervindre una agenda amb 872 noms de clients espanyols amb diners

³⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C37 D5) 07/04/1954 Carta del Banco Central de Madrid dirigida al Dr. Agustí Pedro Pons demanant que es passi per la secció de caixes de lloguer del banc per renovar el contracte.

guanyats normalment a base de negocis legals que evadien diners a paradisos fiscals.

Els evasors van protagonitzar una fuga de capitals de mes de 280 milions de dòlars. Però l'aspecte va ser silenciats tot i la insistència dels ministres Ullastres i Alonso Vega per evitar escàndols, tot i que la investigació va continuar endavant i es van instruir diligències per delictes monetaris arribant a sancionar a 369 persones de les quals van ser publicades al B.O.E. del 9 de març de 1959 junt amb la llista completa dels evasors amb la indicació de la sanció imposada, i autoritzats a repatriar els seus capitals per mitjà d'una amnistia fiscal que permetés ingressar per part de l'estat el diner que necessitava per posar en marxa el pla econòmic d'estabilització de 1959.

CONSEJO DE MINISTROS

Haciendo público el resumen general, referido al día de hoy, de las actuaciones del Juzgado Especial de Delitos Monetarios con motivo de la documentación intervenida al súbdito suizo D. George Laurent Rivara, como representante de la «Société de la Banque Suisse».

Total de personas, incluido el señor Rivara, comprendidas en la documentación intervenida al referido representante de la «Société de la Banque Suisse» por la Dirección General de Seguridad y remitida al Juzgado de Delitos Monetarios 272

A.—Súbditos extranjeros con nacionalidad comprobada	149
B.—Personas que no han sido objeto de diligencias, por el momento, debido a fallecimiento, ausencia, ignorado paradero, cuenta sin efectivo, anotación sin cuenta o falta de personalidad	145
C.—Personas sancionadas por tenencia ilícita de valores o divisas en el extranjero	369
D.—Personas exentas de responsabilidad por los autos correspondientes de sobreseimiento, fundados en haberse comprobado su declaración oportuna de valores en el Instituto Español de Moneda Extranjera.	22
E.—Personas respecto de las que se ha dictado auto de sobreseimiento provisional por tener presentada documentación de declaración ante el Instituto Español de Moneda extranjera, u otras causas justificadas, en período de comprobación...	165
F.—Personas respecto de las que continúa el procedimiento judicial por requerirse práctica de diligencias que habrán de conducir a resoluciones de condena o sobreseimiento en cada caso	22

Entre aquests noms cal destacar a Florenci Pujol Brugat (Pare de Jordi Pujol Soley), Ricardo Gorina Oliver, Pedro Manén Maynou, Félix Maristany Manén, Jose Lluís Samaranch Rialp, Jorge Riviere Manén, Jaime de Semir Carroz, Enrique Berrens Villarroya, Aquilino Rieusset Planchón, Luis Fradera Butsems, Guillermo Bueno Hencke, Carlos Fradera Butsems, Joaquin Garí Rossi, Francisco Más-Sardá bové, Juan Gaspar Bonet, Francisco Recasens Mercadé, José Garriga Nogués, Ernesto Giró Minguella, Luis Desvalls Trías, José Maria Torra Martí, Manuel Viladomiu Portabella, Francisco Borrell Sensat, Rosalía Riviere Caralt, José María Más-Sardá Sells, Ignacio Barraquer Barraquer, Joaquín Barraquer Moner, Federico Trías de Bes y Giró, José A.

Linati Bosch, Miguel Pantaleoni García, el Banco Español de Crédito, Jose Maria Peyri, i el mateix Dr. Agustí Pedro i Pons.

La llista d'inclupats incloïa el mes selecte de la societat franquista, entre ells el Governador Civil de Barcelona, empresaris del Tèxtil, uns homes de pega que portaven les propietats de Franco i diferents ministres i ex ministres entre altres empresaris i personalitats.

117.	294.	Adolfo Garcia Calamarte.	Madrid.
118.	295.	Eulogio Despujol Reinosa.	Madrid.
119.	478.	Agustín Pedro y Pons.	Barcelona.
120.	304.	Ramón Noguera Espasa.	Barcelona.
121.	296.	Eduardo Guzmán Guzmán.	Barcelona.

En tot cas el Dr. Pedro i Pons va estar imputat pel delicte però al al·legar una causa de justificació mitjançant la presentació de documents se li va dictar sobreseïment provisional.

Al doctor se li classificava en la classe E:

E.—Personas respecto de las que se ha oído auto de sobreseimiento provisional por tener presentada documentación de declaración ante el Instituto Español de Moneda Extranjera, u otras causas justificadas, en período de comprobación.

Número de orden, número de pieza, nombre del inculpado y residencia

Això no vol dir que li arxivessin el cas, només que el procés es va paraitzar fins que no es tornes a trobar indicis bastants de criminalitat per a tornar a obrir el cas³¹. A principi dels anys 60 se li va fer una auditoria bastant exigent als comptes del doctor a casa seva per a comprovar nous indicis al tenir antecedents dins d'aquest tipus delictiu però se ignora si va ser multat encara que tot apunta a que si i d'aquí que aflorés a la llum part de la seva fortuna en gran forma. Però això no vol dir que no continués amb els negocis

³¹ B.O.E. núm 58 del 9 de març de 1959 Pàg: 3903 <http://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1959/058/A03896-03904.pdf>

amb accions i evasió al exterior. En tot cas el seu enfocament va anar cap a llatino Amèrica on viatjava sovint i el control d'evasió de capitals era mes tou i com podem comprovar en la carta al *Banco Argentino* ja demana discreció el doctor.

També aquest fet va portar al doctor a registrar totes les seves despeses per justificar-se si el cas es tornava a obrir, i per tant es va tornar molt curós i registrar la comptabilitat diària amb mà de ferro.

7.7 La comptabilitat diària:

Després d'estar inculpat en un delict monetari el doctor es va tornar mes curós amb l'aspecte de la evasió de capitals i l'aspecte moure diners sense justificar. En tot cas també era focus de continus controls i auditories, i per tant calia controlar la despesa i justificar-la per tant va anar anotant i guardant totes les despeses i rebuts des de mitjans dels anys 60 fins al final de la seva vida. En tot cas aquest fet ens dona una idea de la vida quotidiana del doctor, els seus capricis i hàbits en vista les despeses que hi tenia i que es transcriuen a continuació per any filant molt prim^(32, 33, 34, 35).

Setembre de 1963	
concepte	Ptes
Sense detallar	15.560,40
Gratificació Adelina	400
A Colegios Médicos	200
A Mutual Médica	9,5
A Agua Fonter	100
A Antena TV	90
Taxis Farmacia y Peluquero	65
Correspondencia	28
A Begoña y Vacaciones de Esperanza	1.300
A menores varios	19,8
Hielo ensaimadas y desayunos	77,9
Total	17.955,60

Octubre de 1963	
concepte	Ptes
Sense detallar	15.324,00
Gratificació Adelina	400
A colegios Médicos	225
A Mutual Médica	42,2
A planchado de cortinas	400
a F ^a . E. Batalla (Panteón)	2.100
A. F ^a J. Soler (Alfombras)	894,5
A F ^a J. Planas (Carpintero)	30
A veterinario y Farmacia (Gato)	496
A reactivos Rayos X	300
A agua Vichy	175
A café	24
Correspondencia	33,8
A F Codorniu (Paleta)	754
A menores varios	184
A desayunos Croisants y ensaimadas	63,8
Seguro incendios	2.776,50
Total	24.291,00

³² Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D16) 01/09/1963 Comptabilitat quotidiana i diària de la llar d'Agustí Pedro Pons del exercici de 1963.

³³ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C29 D17) 31/12/1964 Comptabilitat quotidiana i diària de la llar d'Agustí Pedro Pons del exercici de 1964.

³⁴ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C30 D1) 30/07/1967 Comptabilitat quotidiana i diària de la llar d'Agustí Pedro Pons del exercici de 1967.

³⁵ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C8 D5) 00/03/1970 Factures del mes de Març de 1970 del Dr. Agustí Pedro Pons.

De les despeses en general es pot destacar a part de les posades que serien les bàsiques de cada mes, el fet de compra de localitats per espectacles, el pagament a societats mèdiques, també es destaca cada mes el perruquer, i les dones de fer feina a casa i empleades com Adelina, les despeses en roba i tintoreria, els capricis en dolços i esmorzar del doctor el qual preferia cada mati croissants o ensaïmades amb Cafè, tot el menatge de la llar, la neteja i els serveis de la llar dels quals era molt maniàtic, els llibres i serveis, etc. La comptabilitat la portar amb mà de ferro fins els últims dies de la seva vida on guardava tots els rebuts i a part dels negocis que hi tenia ja no cobrava la paga de catedràtic i anava mes just mensualment tot i els grans ingressos i fortuna que tenia.

Normalment les despeses domèstiques de la llar mensuals del doctor oscil·laven entre les 25.000 Ptes i les 30.000 Ptes en mesos excepcionals com Nadal i vacances. A part també hi hauria excepcions que no hi surten com els capricis en oci, viatges i sobretot inversions com es veu abans.

Al final de la seva vida el doctor va deixar una fortuna de mes de 60 milions de Pessetes, una propietat a Vallvidrera i una col·lecció d'art, antiguitats i biblioteca i institueix hereva universal a la Fundació Agustí Pedro i Pons.

008 Conclusions

Al treball d'investigació desenvolupat en aquesta tesi doctoral, s'han repassat els aspectes socio culturals mes importants de la biografia del doctor Agustí Pedro i Pons. A continuació es recullen a mode de reflexió final les principals conclusions obtingudes als diferents capítols d'aquesta tesi, que en termes generals respondrien a les preguntes plantejades inicialment.

- Com va ser la infantesa i adolescència?
- Com va arribar a una càtedra amb 27 anys?
- Com van ser els seus primers anys a la universitat com a catedràtic?
- Com va viure l'etapa de la *Universitat Autònoma*?
- Quines van ser les seves postures e inquietuds a la República i després a la Guerra Civil?
- Com reuneix la seva fortuna?
- Com arriba a ser el metge consultor mes famós de Catalunya i la icona de la medicina interna a l'estat?
- Quines son les aportacions que va fent a la cultura i societat catalana?
- Com eren les seves relacions interpersonals?
- Quina era la seva relació amb les arts i la societat?
- Què queda del seu llegat socio cultural?

L'elecció de l'ofici de metge.

El Dr. Pedro i Pons neix d'uns pares que es van fer a si mateixos immigrants a Barcelona des de Vic i Gósol. Aquests van prosperar a Barcelona. Amb els estalvis fets tant de les herències dels avis del doctor junt amb l'associació amb Antonio Cabanach i el poc reunit es fan amb el negoci de la taverna del carrer Pau Clarís i entren al negoci del vi. Amb els anys de bonança de la primera guerra mundial i l'expansió dels negocis van entrar a altres negocis com l'immobiliari. Per tant la família del doctor es pot considerar que era de classe mitjana i de la menestralia de Barcelona, on s'havien accentuat les característiques emprenedores de la mentalitat catalana. El context en el que va neixer el doctor, i va passar la seva infància, ve marcat per un fort catalanisme.

La personalitat que desenvolupa a la infància el petit Pedro i Pons ve marcada per una gran timidesa i a causa d'estar rodejat dels clients habituals de la taverna, els quals eren artistes i del cercle cultural. Per tant Respirava i consumia cultura constantment.

L'afició a conseqüència de l'ambient familiar a la publicació infantil "*En Patufet*", va ser molt influent a la seva vida, la qual com a eina per a vehicular el català als nens, va evolucionar per al públic adolescent paral·lelament al doctor, junt amb altres publicacions similars com *en Cu Cut!*.

No obstant aquestes influències culturals d'infant, va ser poc centrat als estudis, i el fet es va tornar més greu després del fracàs al ser matriculat amb 8 anys a l'*Escola Municipal de Música* per aprendre solfeig per recomanació d'algun client de la taverna dels seus pares, al veure al petit Pedro Pons entonar bé cançons i poemes del qual en tenia molta fama a l'escola.

Acabada l'escola primària, va ser matriculat per a fer el Batxillerat sense cap finalitat professional ni de carrera en concret. Probablement orientat a les humanitats. Es va preveure un altre fracàs acadèmic, sobretot per les matemàtiques. Això va motivar un nou canvi d'escola. Per tant en un ambient més lliure, amb el fet de conèixer nois amb les mateixes inquietuds i aficions per la lectura, el van fer rectificar la seva dinàmica cap l'estudi i va voler anar més enllà del batxillerat. Amb l'adolescència i el curs d'ampliació per a la universitat, el jove Pedro Pons va agafar preses, i va voler acabar els estudis i decidir quin seria el seu futur. Va escollir ser metge.

Les raons de la tria no es troben en la tradició familiar, ja que no és te constància de cap familiar ni element proper que fos metge o tingués relació amb la medicina. Les influències properes a ell eren clarament humanístiques i artístiques, però després del fracàs a l'*Escola Municipal de Música*, la por a tornar a fracassar era gran i no es va decantar. Va pensar més en un ofici que en un art. Per tant la seva gran influència va ser externa i va venir de la lectura. Clarament es pot afirmar que va venir de les lectures infantils que van evolucionar per a adolescents, com *En Patufet* i *Cu-Cut*. D'elles en tenia gran adoració, i les compartia socialment amb les seves amistats. El context polític i social alimentava a aquesta revista, que va acabar fent sàtira junt amb d'altres.

A les revistes es coneix que es satiritzaven els diferents gremis, entre ells el dels metges. La caricaturització del metge i de l'ofici, va cridar l'atenció al jove Pedro i Pons. El metge i la malaltia eren vehicle de la sàtira social i política, i aquest fet es repetia constantment. També en aquestes revistes s'innovava amb la publicitat elaborada pels mateixos autors, on la mèdica contrastava de forma rellevant i humorística. Una de les peculiaritats era l'adaptació artística dels gèneres populars a la publicitat, auques, caricatures, historietes còmiques, etc. Per tant el jove Pedro i Pons probablement va escollir l'ofici de metge, i no les humanitats i arts en tant d'evitar un altra frustració, per simpatia a les revistes adolescents, i també per la poca exigència de matemàtiques que demanava la carrera llavors. Per tant escull raonablement sobre el que tenia d'extern i teatralitat la professió de metge. Anys mes tard va admetre que fins al segon curs de la carrera, no va sentir la veritable vocació.

Per acabar de donar forma i demostrar aquesta conclusió, cal fixar-se en un detall a la finca de Vallvidrera on el doctor es va establir al final de la seva vida i va crear el seu mon. Ell mateix va fer instal·lar un penell d'*En Patufet*, una al·legoria i tribut a qui li va senyalar el camí i el va influenciar a ser metge. Simplement pel fet que els penells assenyalen la direcció del vent i el rumb de les persones. Per tant es confirma que a la seva infantesa i adolescència, "*En Patufet*" li va marcar la direcció a prendre. El personatge i la publicació el va influir molt a la seva vida, i el doctor li va voler fer un homenatge a casa seva, i el va col·locar a un lloc preferent per tenir-ho sempre present i li senyales sempre el camí.

A la seva família durant el període de bonança de la neutralitat del país a la primera guerra mundial, li van anar bé els negocis, és mes se li multipliquen, ja que la beguda era un article que es venia molt i en grans quantitats. Per tant es pot explicar en part el fet de poder costejar la carrera de medicina i els estudis al seu fill petit, amb el risc que comportava el que els pogués abandonar al no tenir una vocació clara.

Els llibres, la font de la seva vocació.

El jove Pedro Pons va entrar a la *Facultat de Medicina* al 1914, i els primers dies no eren el que esperava. No va ser fins que amb el llibre del “*Testut*” va entrar de ple a la literatura mèdica, i se li va obrir un món de llibres fascinants, va agafar molt d’interès per la medicina i va començar a devorar llibres i manuals. Per tant la lectura li va tornar a indicar el camí. Amb el seu pensament humanista, va als llibres, als clàssics. Aquest fet li va portar a buscar les fonts, on va trobar més llibres. El fet més decisiu es quan es va fer soci de l’*Acadèmia de Ciències Mèdiques*, on va poder accedir a la seva biblioteca i on més tard es va beneficiar de poder utilitzar el seu laboratori.

Aquest fet li va donar avantatge pel fet de l’aplicació pràctica del que llegia als llibres, i li va portar a fer amistat amb Manuel Alonso Escuder, la influència del qual va ser molt decisiva, ja que li va ensenyar a estudiar medicina. Aquest li va obrir les portes a les practiques i ensenyaments a l’*Hospital de la Santa Creu*, i el va motivar per matricular-se per lliure per aprofundir més en la matèria mèdica, sobretot la pràctica. Això el va portar a trobar-se a si mateix, i a veure en la medicina la seva vocació. Això també va propiciar a què acabés en 6 anys la carrera en comptes de 8, com s’estipulava al pla docent.

Tres elements van ser els pilars de la formació del jove Pedro i Pons: la *Facultat de Medicina*, l’*Acadèmia i laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, i l’*Hospital de la Santa Creu*.

Tot això xoca de ple amb les biografies o referències fetes sobre la vida del Dr. Pedro i Pons, que expliquen que el personatge tenia vocació innata o era precoçment molt brillant, i era predestinat al que va fer.

D’uns inicis professionals difícils a un *outsider* que guanya una càtedra.

Una vegada llicenciat al 1919, la seva pretensió i inspiració era continuar treballant a l’*Hospital de la Santa Creu*, on va entrar a tercer curs de carrera, com a voluntari sense sou ni cap categoria. Mes tard se li va reconèixer com a interí amb un petit sou que invertia en petits capricis d’oci, com el teatre, el cinema, i els musicals a part de llibres

Solia tenir tot el dia cobert amb la facultat, l'hospital i la biblioteca. La seva feina i rutina li fascinava, sobretot les hores en aquell hospital històric com era la Santa Creu. El fet que aquest hospital va quedar obsolet i rudimentari, en comptes de la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic, va fer que ell tingués que aprendre la medicina de la forma tradicional, amb pocs mitjans des del primer dia, i de la mà de metges molt reputats de la ciutat, com ara els Drs. Esquerdo, Trenchs, Freixas, Hernández Luna, etc; dels que va aprendre les tècniques, les quals complementava amb les seves lectures. Això li va portar a profunditzar dins la practica mèdica. En conseqüència va adquirir uns coneixements molt sòlids i se li va demanar que professés alguns cursos al mateix hospital per als nous alumnes interns, com alumne molt avançat. Amb els cursets que impartia es va començar a despertar la seva vocació docent.

El jove metge va acabar la carrera amb 21 anys. La seva intenció era la de quedar-se com a metge a l'Hospital de la Santa Creu, ja que el Clínic i la Facultat li semblaven hostils. Ell va comprovar que els grans mestres no es trobaven a la facultat, si no a l'hospital de la Santa Creu. Ell aspirava a poder presentar-se a una plaça a l'Hospital de la Santa Creu. Al 28 de Juliol de 1919 es va presentar davant el secretari de l'administració de l'Hospital, la seva proposta com a metge intern no va prosperar. També just acabar la carrera va ser cridat per anar a fer el servei militar, i aquest fet li va tallar la possibilitat de poder aconseguir una plaça.

El servei militar, va ser tot un desastre vital i uns dels pitjors anys de la seva vida. Tot i això permet entendre el canvi d'enfocament per obrir nous horitzons. També permet comprendre altres fets posteriors i fins i tot el llegat de la creació de la seva fundació. Sembla ser que els anys al servei van ser tant desastrosos que el van fer entrar en una crisi existencial. Es va plantejar el seu futur i també el com seguir formant-se com a metge. La idea que va forjar, va ser el marxar a Alemanya a continuar estudiant i formant-se, on la medicina era a l'avantguarda d'Europa.

Després del servei militar les coses havien canviat molt, amb la crisi que hi havia al país, veia molt complicat d'acabar de metge de família a l'Hospital de la Santa Creu. Per tant va pensar en aprendre de la medicina *Humboldtiana*

que era la que estava a l'avantguarda, i a l'aterrar a Barcelona en vista de la situació, se la va plantejar al seu pare, al qual tampoc les coses li estaven anant molt bé, no li podien ajudar mes. El jove metge havia de començar a volar tot sol i conformar-se amb els recursos que tenia al voltant seu a Barcelona. El fet de no haver pogut marxar a fora a especialitzar-se per a prosperar com tenia pensat, li va portar anys mes tard a plantejar-se el fer el que actualment es coneix com la fundació Agustí Pedro i Pons. La finalitat d'aquesta va ser per a què els estudiants recent llicenciats de les seves carreres, no es trobessin desemparats com ell es va trobar en aquells anys, i poguessin prosperar. També que poguessin buscar els millors mestres, per poder arribar a complir els seus somnis fet que ell no va poder complir. Per tant el docor va tenir que refer-se a si mateix i buscar altres camins per a tirar endavant amb els pocs recursos que tenia. Tot i que mai li va faltar res bàsic, pel fet de què la família li assegurava la mínima manutenció.

Sembla ser que aquells anys va poder tornar de voluntari a l'Hospital de la Santa Creu i va obtenir algun ingrés donant classes de repàs de nou al mateix hospital a alumnes interns, voluntaris, etc; on el diner de la matricula li revertia a ell.

Aquesta poca estabilitat laboral i econòmica, junt amb el fet de voler continuar prosperant en la medicina, i a la vegada frenat per la situació, el van portar a deixar de banda els seus pensaments de caire sentimental i es va centrar mes en l'estabilitat laboral per a la posterior formació mèdica. Per tant tot i estar a l'edat de casar-se i formar família no va voler escollir aquest camí i va voler ser lliure, essent aquest el seu estil de vida provisional que va passar a ser el definitiu.

En quan sortien places a l'Hospital es presentava a postular-les, però no hi havia sort. En vista del bloqueig de la situació es va tenir que plantejar el fet de tenir que mirar el seu futur fora de l'Hospital de la Santa Creu.

Sembla ser que cap a l'any 25 es va plantejar el fet de què podia aspirar per coses mes grans, i va veure la possibilitat de passar a la primera divisió de la medicina per un altre camí. Aquest camí havia de tornar a passar per la Universitat per a poder competir fort sent doctor. La idea era no estancar-se al

vell hospital, on res ja prosperaria, i buscar un altra institució encara que fos a fora.

En vista que es començaven a publicar oposicions a places a les universitats, va veure una possible sortida a la seva situació, i per tant va prendre pressa i va fer el doctorat per a poder aspirar a arribar a aquest punt.

També es va preparar el màxim possible per anar aspirant a places i oposicions com ara les càtedres o places de docència, que era del que ell anava treballant i havia agafat vocació.

Altre fet de treure el doctorat va ser el fet del plantejar-se obrir despatx a un pis dels que llogava el seu pare i començar a rebre els seus primers clients.

Ja doctorat va decidir sumar tots els esforços en anar presentant-se a oposicions i en començar a fer cartera de pacients. Aquest fet el va portar a independitzar-se del domicili familiar i a tenir la seva pròpia vida. Va obrir la seva primera clínica al carrer Lauria 8.

A finals dels anys 20, el doctor va oposar a les càtedres, i es va presentar cada any fins arribar a aconseguir la de Barcelona. El fet de ser un personatge totalment desconegut, sense experiència a la universitat, i que competia amb metges amb renom i grans mestres, e inclòs amb mestres seus, va cridar l'atenció. El doctor no era ningú, no era un alumne d'un gran mestre ni tenia experiència al mon acadèmic, era simplement un metge ras amb un doctorat mes o menys brillant. El que si que tenia era molta actitud.

El context en que va oposar no era el mes favorable que es va poder trobar. Els docents eren constantment al punt de mira del règim de Primo de Rivera, sobretot en aspectes ideològics. Ser catedràtic i o professor d'universitat no sembla semblava que fos un treball ben remunerat ni còmode, però si estable. Aquest treball li donava al doctor la possibilitat de continuar enriquint-se com a professional i estar al costat de l'avantguarda mèdica. L'oportunitat li va venir amb la imposició del govern per tal d'acabar amb les interinitats a les càtedres. Calleja el ministre d'instrucció del govern de Primo de Rivera va portar endavant aquesta iniciativa per tal de retallar despeses i a la vegada controlar la qualitat educativa, i que fos afí al règim. Les interinitats es

perpetuaven, però no eren cobertes per professors titulars. Es van anar convocant oposicions per a què fossin cobertes. El doctor Pedro i Pons es va presentar a 3. La definitiva va ser al desembre de 1927 per a la plaça de Barcelona, on va competir amb el Dr. Ferrer Cajigal, catedràtic d'Histologia i Anatomia Patològica, amb la càtedra de patologia mèdica acumulada, ex degà de la Facultat de Medicina de Barcelona, i ex-diputat de Corts; i el Dr. Oliver Pascual. Aquesta la va guanyar el Dr. Pedro i Pons amb 28 anys.

Normalment les places previsiblement ja estaven decidides a persones concretes del mateix àmbit, a no ser que per instàncies superiors s'utilitzessin per apartar a interins del circuit universitari i de llocs de decisió. S'especula que aquesta va ser la situació que propiciar que el doctor guanyés la càtedra en comptes de Cajigal. Això va provocar els fets posteriors a les oposicions, que volien impedir que el doctor ocupés la plaça del Dr. Cajigal, la càtedra i serveis clínics. Al final va tenir que intercedir el mateix rector via instàncies superiors per a què fos entregada al seu titular.

El tribunal va castigar al Dr. Ferrer Cajigal pel seu llarg currículum i influència, sobretot catalanista, per temes polítics a l'haver sigut una persona amb molta influència a la Universitat de Barcelona, sobretot en l'època de la repressió al Catalanisme. Per tant, una oposició també podia servir per apartar interins que molestaven al règim per un altre personatge més apropiat, neutral, desconegut, i sense antecedents contraris a la seva ideologia com ara el jove Dr. Pedro i Pons. Aquest resultava inofensiu per aquella plaça. Entrant Pedro i Pons a la Facultat de Medicina, entrava un personatge que venia del món de l'Hospital de la Santa Creu, clara rival de la Facultat de Medicina. Altre fet va ser l'edat del doctor, aquest al ser molt jove donava seguretat en que es quedaria una llarga temporada ocupant-la i sense molestar al règim, vers un Cajigal que podia intentar continuar ascendent fins arribar a Madrid que era la cima de les càtedres. Altre fet és que un catedràtic de fora de Barcelona no hagués tingut molta acceptació, i hagués abandonat al poc temps el càrrec per altra plaça. També encaixava de què el doctor estigues enraïgat a Barcelona, assegurant que no es mouria d'aquesta plaça, i no tindria moltes pretensions d'ascendir. No obstant això, no actuaria en contra dels dictàmens de la universitat imposades per la dictadura, i al ser novell podria ser innocu. Per

tant el doctor era un personatge que era fora de la dinàmica de les pugnes a la universitat, que reclamava al règim la seva identitat, i lluitava en contra les imposicions de l'estat.

A finals dels anys 20 va començar a sorgir un sector d'intel·lectuals que era crític amb el règim, els quals reclamaven un cert regeneracionisme, i lluitaven en contra un règim autoritari i elitista, que centrava moltes de les seves ofensives a la universitat. El règim volia transformar la universitat com uniformadora de la societat i fer-la servir com a branca didàctica en contra la voluntat de gran part dels professors, treballadors, estudiants i catedràtics. Qualsevol veu dissonant si era possible, havia de ser apartada per altres mes acords als que es volia imposar. Per tant l'elecció del Dr. Pedro i Pons vers Cajigal es va rebre com un atac e imposició.

L'aterratge a la càtedra va ser realment un problema complicat i conflictiu, pel fet que es desposseïa a la persona que portava anys en aquella plaça, un personatge que havia creat escola i era dins el moviment mèdic català. Això va portar fins i tot a què el claustre intentés aguantar tot el possible al Dr. Cajigal a l'espera que el Dr. Pedro i Pons fes algun pas endarrere. Se li va voler pressionar i també se li va donar l'esquena, però no va ser possible.

Per imperatiu legal ell havia de prendre possessió de la plaça, l'assignatura i els serveis clínics de la *Clínica Mèdica A*. Aquesta obligació va venir des de dalt i el degà Bonaforte li va fer entrega dels serveis passat uns mesos des d'haver guanyat la càtedra. Durant el temps que va passar el doctor sense poder prendre possessió dels serveis, va començar a aterrar a la càtedra oferint cursos que se li van anar encomanant per part del deganat de la facultat, fins que va prendre la totalitat de la possessió de la seva plaça.

Semblava ser que els serveis clínics de la seva plaça, en quan els va rebre, eren en un estat molt lamentable. Probablement Cajigal s'ho va emportar tot, i segons Pere Barcelò, solament contaven amb la figura del catedràtic i calia començar-ho tot des de zero. Les sales dels serveis eren buides i desmantellades amb uns mitjans molt escassos, i amb molts pocs col·laboradors.

Una vegada dins la càtedra el doctor va aplicar el mateix funcionament amb el que havia treballat com alumne a l'hospital de la Santa Creu, aquest mètode consistia en ensenyaments pràctics a peu de malalt, conferències i lliçons a peu de clínica. Al 1928 es veuen les primeres referències de la mateixa, on es convidava a metges especialistes a participar, i poc a poc va agafant ritme la metodologia del Dr. Pedro i Pons modestament.

Per altre banda es pot destacar l'entrada del doctor a la *Societat Medico Farmacéutica*, que el va escollir com a president, i on va projectar la mateixa metodologia que li va servir per obrir-se camí entre personatges de primer ordre mèdic. Aquest fet el va projectar a participar en tota mena d'actes científics, acadèmics, d'homenatge i culturals, on la institució hi tenia representació. Per aquest motiu es va donar a conèixer dins els cercles socials mèdics. La seva tasca durant el primer any a la institució va provocar que fos reelegit diverses vegades.

La universitat que es va trobar el Dr. Pedro i Pons el 1928 era força diferent a la que va deixar al llicenciar-se. L'ambient que es va trobar va ser de primer ordre, amb personatges molt importants i d'avantguarda en la medicina catalana. La facultat anava guanyant protagonisme dins la medicina a Barcelona. Hi havia personatges com Josep A. Barraquer, Josep Maria Bartrina i Thomas, Jaume Peyrí i Rocamora, August Pi i Sunyer, Pere Nubiola i Espinós, Antoni i Joaquim Trias, el Dr. Celis, el Dr. Ferrer Solervicens i el Dr. Gil i Vernet entre altres. Per tant va entrar a la Facultat una nova generació de metges i mestres anomenada la generació del 1901, que acabar donant la volta a la situació que hi havia a la universitat cap a una obertura científica i pràctica.

Passat el primer any el doctor va anar adquirint una mica de nom per la tasca de reforma dels serveis i la seva constant presència dins els actes mèdics a l'Institut Mèdic Farmacèutic. Aquest fet de ser la revelació, va propiciar a ser escollit com un dels metges per a tractar la salut del Dr. Ferran al 1929, junt amb el Dr. Ricardo Varela, degà dels metges del rei Alfons XIII, i el Dr. Durán Arrom. La malaltia es va anar allargant, i pràcticament assitien al doctor Ferran el Dr. Pedro i Pons i el Dr. Durán Arrom, destacant en gran part el Dr. Pedro i Pons. Aquest va encertar el pronòstic del final de la vida del Dr.

Ferran a causa d'una infecció contra la qual lluitaven els metges, allargant-se l'agonia a un mes i vint dies. Després de l'enterrament del Dr. Ferran, on va passar tota la plana major de la medicina i personalitats de la ciutat, i fins i tot representants d'altres territoris del país, el doctor va ser molt elogiat, i li va donar molt bona reputació l'haver tractat aquest famós pacient.

Va ser aquí el punt d'inflexió on es va començar a acceptar al doctor a la Facultat, i va quedar endarrere la pugna amb Cajigal, el qual va ser nomenat degà i sembla ser que va tenir la recompensa que li tocava. Per tant es van enterrar les rancúnies entre els dos. Encara que, no es va oblidar el fet de com va accedir a la càtedra per alguns alumnes i metges rancorosos. A partir de llavors, tot va anar transcorregent normalment i fins i tot s'aposta per la Clínica Mèdica A, que va millorant poc a poc, i es va contribuint a la modernització amb la nova forma de fer del jove doctor. Per altra banda va guanyant pacients i va traslladar la seva clínica privada al Carrer Mallorca, fent una molt forta inversió en material, on en plena eixample podia cotitzar mes fort.

Per acabar de comprendre el per que des de què el doctor assumeix la clínica i la presidència d'una entitat és tan demandat, i la clau de la seva figura dins la Clínica Mèdica A, vindria a ser pel paral·lelisme de què la medicina interna que es desenvolupa des de finals del segle XIX, amb el nom de medicina Hospitalària unida a les clíniques universitàries, pren una orientació a la medicina general. Ell va saber captar l'evolució de la Medicina Interna i en fa bandera d'aquesta. Paral·lelament a això va anar adoptant el rol de metge consultor. L'evolució de l'internisme va molt lligat a la vida i evolució del Dr. Pedro i Pons que viu el màxim moment d'aquesta ciència, on es propicia les especialitzacions mes tard, i ell és un actiu estimulador d'aquestes, projectant als seus alumnes amb els recursos disponibles.

Sentiments contraposats davant la República i la Universitat Autònoma.

Amb la República hi va haver una politització de totes les classes socials que va afectar de manera directa al doctor, i sobretot, pel fet que en els cinc anys de la República hi va haver canvis molt marcats en la política del país. Per tant era complicat mantenir-se al marge de tot això sent catedràtic i amb responsabilitats mèdiques i de representació de varies institucions. Dins el món

acadèmic i de la medicina, es troba correspondència amb els moviments que precipiten la República, sobretot a Catalunya. Per tant uns mesos després de la proclamació es pot veure al doctor Pedro i Pons participant de les institucions clarament catalanitzades i republicanitzades. Aquest havent sigut educat en tradició catalanista, sobretot culturalment, se sent molt còmode i encaixa molt bé participant en actes com el “*VII Congrés de Metges de Llengua Catalana*”, que fou celebrat a Palma de Mallorca i que era la reunió màxima dels metges de llengua catalana. També se'l pot veure en altres actes com aquest on a part de medicina també es tractaven aspectes culturals.

També es va començar a veure canvis dins les entitats mèdiques catalanes a una nova forma de fer medicina, pròpia, i on es vol deslligar de l'estaticisme estatal central a les entitats que hi havia hagut fins aleshores. Les entitats eren les avantguardistes de la medicina. Per tant els metges de renom que treballaven en elles i s'anaven projectant, al marge de la universitat que era mes estàtica i inamovible on aquests no podien accedir a no ser que se'ls hi enviés alumnes a les entitats. Per tant les entitats mèdiques van ser les que van liderar aquest canvi com a veritables escoles de medicina al marge del món acadèmic. No solament va passar aquest efecte a la medicina, si no també en tots els altres camps universitaris, on aquesta demanda d'autonomia i embranzida va xocar de ple amb l'estaticisme universitari i de l'estat central d'on depenia la universitat i gairebé tot. Tot i això es va tirar endavant una reforma universitària junt amb una reforma d'ampli abast de reestructuració sanitària al 1931. Al 1933 es va donar llum verda a aquestes reformes i entre elles l'autonomia universitària o *Universitat Autònoma de Barcelona*.

El doctor Pedro i Pons va ser partícip de diverses pugnes a causa de les reformes que afectaven directament el seu dia a dia, a la Universitat, i a les institucions mèdiques. Ell es considerava funcionari de l'estat, però era regionalista. Per tant es pot entendre que el seu lloc en aquestes pugnes segurament havia de ser al costat de l'estat central per la forma d'entendre l'autonomisme, i pel fet per que no li perillés el lloc o plaça. Per tant en aquest moment s'obre el període dels manifestes, on tot va ser polaritzat, i s'havia de postular el doctor com a representant d'entitat i com a catedràtic. Un primer exemple es troba en el canvi de direcció del *Laboratori de Sarrià*, suplicant-se

al consell de ministres que continués el mateix director i on el doctor s'adhereix. Tot això comença a ser evident ja entrat 1932 i es va començar a veure reformes, començant per les directives a les entitats mèdiques i mes tard a la universitat. Aquest fet, i la idea que això es traslladaria a la universitat on canviarien els plans docents i es reformaria va fer que el doctor es comencés a centrar mes en la clínica mèdica A i no tant en l'institut mèdic farmacèutic o altres entitats on col·laborava. Les activitats com xerrades, conferències i cursos els va traslladar a la mateixa clínica a l'Hospital Clínic. La idea era que es veiés que hi havia escola d'internistes, que hi havia molta activitat, i que la clínica es convertís en un fòrum mèdic com a les entitats on col·laborava liderat per ell. El fet venia a conseqüència de què s'estava pensant en donar un gir dins les estructures universitàries, es volia fer encabir la formació i l'excel·lència de les entitats mèdiques dins l'ensenyament oficial.

Amb el pla de la *Universitat Autònoma* es volia evitar que la universitat quedés relegada a una simple emissora de títols, que era com estava funcionant a excepció d'una minoria de professors. Aquesta visió es va estendre a tota la universitat, que encara funcionava amb la Llei Moyano de 1857. En el cas del Dr. Pedro i Pons, aquest no va oposar resistència, però va ser molt crític amb certes reformes que van tocar la seva forma d'ensenyar i portar la Càtedra. Aquestes crítiques li van portar problemes a la llarga en un món polaritzat políticament.

La qüestió mes important va ser com es nomenava al personal docent, que era per designació directa. Per tant a excepció dels catedràtics, van començar a entrar professors titulars, professors d'altres universitats, professionals prestigiosos i alumnes avançats a la docència de la matèria de la que eren experts. No es va despatxar a cap professor funcionari, però si es van anar apartant de l'ensenyament a antics professors menys productius o amb menys reputació, que van ser relegats a altres tasques. Per tant la competència va ser molt gran, i competir des d'una institució com era la universitat, era complicat en contra el dinamisme de les institucions privades exteriors i de personalitats de primera línia que dirigien clíniques, consultes, institucions, etc. Per tant dins aquest ambient els professors que no eren rendibles ni

d'excel·lència, eren apartats. Aquest fet li va comportar al Dr. Pedro i Pons a agilitzar-se en el fet de poder conservar la seva plaça.

Els exemples d'aquest fet és què va ser l'etapa que mes articles va publicar en un any. Moltes d'aquestes investigacions venien motivades per les sessions reglamentaries. Tot i així amb l'esforç per posar-se al dia ell també va tenir que patir aquesta reforma que va durar des del 1933 fins al 1939, amb un període de dos anys que va restar suspesa.

El doctor Pedro i Pons va ser apartat poc a poc de bona part de les seves funcions per afavorir professionals que venien de a fora de la universitat a donar docència. Fins i tot va començar a veure com la seva assignatura de *Patologia Mèdica* desapareixia del programa docent. A conseqüència d'aquestes circumstancies, li va comportar a fer critiques que el portaren a entrar a l'eix dels professors crítics amb la *Universitat Autònoma*, tot i que l'havia defensat anteriorment degut al seu sistema autonòmic. No obstant els esforços que li comportaren per adaptar-se a la nova situació que s'estava duent a terme a la universitat, no van ser suficients, però encara que no s'hagués pogut adaptar no el podien despatxar pel seu estatus de funcionari i havia de romandre en quelcom lloc de la universitat. Donada aquesta situació va ser objecte de marginació conjuntament amb altres professors. Aquesta situació es va agreujar per les reformes cada vegada mes radicals, i va acabar polititzant-se. La polarització de tot no donava peu a postures intermèdies ni moderades, i va quedar alineat de la nit al dia amb els contraris de la *Universitat Autònoma*. La reforma a la Facultat de Medicina va ser molt ràpida, una vegada van començar les reformes no va trigar en haver una clara oposició a aquestes. Per tant en quan es va creant o implantant l'Autonomia es va dur a terme una campanya en contra del patronat, reclamant una veritable autonomia. Aquesta campanya va començar i tenir mes força a la Facultat de Medicina, fent-se ressò també a la facultat de Dret. Per tant els professors anti patronat, entre els signataris el Dr. Pedro i Pons, van donar-se a conèixer el dia 11 de desembre de 1933, conegut com "*El manifest dels 41*". El fet d'aquest manifest li va causar un gran rebombori al doctor durant la República, i a la vegada li va assegurar la plaça després de la guerra i la col·laboració amb el següent règim.

La seva postura quan va signar no venia a ser la mateixa ni tenia la radicalitat que propugnava el manifest, ja que al polaritzar-se la situació i polititzar-se tot es va tergiversar. Aquesta situació va portar al doctor a seriosos problemes mentre va durar la República simplement per haver sigut signatari i estar alineat amb altres professors més radicals. La base del manifest venia donada per l'amenaça de la liquidació de tot element que tingués a veure amb l'espanyolisme i sobretot amb la dictadura de Primo de Rivera. No cal oblidar que el doctor va ser escollit i va servir com a catedràtic, i s'especula que el seu nomenament va ser motivat per apartar a Cajigal. No obstant això el manifest se li va girar en contra i sense voler el va posicionar políticament, tot i que no pensés d'aquesta forma. Presentat el manifest, el patronat va reaccionar a la contra d'aquests signataris. Es va fer pública l'acció de manifestar-se en contra del patronat, no el manifest en si. Com a reacció hi va haver un contra manifest per part del patronat que va posar aquests professors en el punt de mira. Amb el canvi de govern després dels fets d'octubre de 1934, tot va apuntar a què es va recular, i les reformes van quedar paralitzades. Per tant aquests professors van poder tornar i recuperar posicions, però per part de professors i alumnes, van quedar retratats pel manifest, com a defensors de l'ordenament de l'anterior règim de la dictadura i el que va suposar, amb postures ultraconservadores, encara que entressin o no en política. El doctor en certa forma va poder recuperar part de les seves funcions com a professor i catedràtic. Entre aquestes la docència, encara que fos solament d'una assignatura a la facultat. Durant el bienni conservador, el patronat va ser molt durament castigat. Poc a poc la reversió va ser un fet. Sigui com sigui al guanyar al 1936 el Front Popular, totes les reformes es van activar novament i amb molta més presa, una de les primeres mesures va ser el tornar a apartar a aquests professors signataris del manifest que tenien relació o semblança a la ideologia conservadora, i protestants de l'entorn de la *Universitat Autònoma*.

En un primer moment sembla ser que el Dr. Pedro i Pons va ser perdonat, i en certa manera acceptat dins els cercles pro patronat al tenir postures moderades i ser simplement crític, bon professor, i treballar amb les innovacions i professionals que l'autonomia havia portat. La posició del doctor

semblava mes estable, participava en els actes públics, etc. Durant aquesta etapa, el doctor va continuar participant en projectes, sobretot vinguts d'aquesta etapa efervescent de gran treball de principi dels trenta.

Una postura incomoda a la universitat que el porta a abraçar el Franquisme.

En iniciar-se la Guerra Civil, tot es va radicalitzar molt mes, i ell junt amb d'altres professors, van tornar a ser apartats de la docència i serveis, reprimits durament pels alumnes, un sector de professors, un sector del patronat, i part de la comunitat universitària. Donat aquestes circumstancies se li va titllar fins i tot com a "*Poc Addicte a la República*". També va ser detingut varies vegades.

Durant aquesta etapa el doctor no va deixar de ser blanc d'actes vandàlics i d'una sèrie de protestes fins a l'any 1939. A conseqüència d'aquesta situació va tenir poca docència i poca feina, encara que seguia conservant el càrrec de catedràtic. Tot i això encara tenia la tasca de vetllar per les reformes del patronat i la de projectar la seva càtedra, la universitat, i la parcel·la científica que li tocava com a catedràtic per disposicions i càrrec. El patronat així ho va estipular i ell havia d'acatar o marxar definitivament.

Durant els anys de la Guerra Civil el Dr. Pedro i Pons va viure una situació molt complicada. A la clínica privada les coses sembla ser que anaven com sempre, i anaven venint clients, i fins i tot sembla ser que es va centrar més en la clínica privada que en la facultat. Per tant se li tolerar romandre a la càtedra i participar de la vida universitària, encara que moltes vegades tingués problemes amb sectors radicals, però no va restar marginat del tot, se'l va mig perdonar amb ajuda de companys, com ara els germans Tries amb influencia dins el patronat i els òrgans de la facultat.

A partir de mitjans de 1936 i fins 1939 el doctor va tenir que patir situacions complicades que li van obligar a tornar-se postular, i potser postures anteriors va venir a passar comptes. Tot això va acabar amb la seva fugida al bàndol sublevat quan va veure que la guerra seria perduda pels republicans i la seva situació era del tot insostenible a la facultat. Això va ser precipitat a conseqüència que al 1937 el comitè revolucionari va encetar una política de

depuracions, motivada entre altres coses, per protestes d'associacions d'estudiants pel retard en l'aplicació de la mesura i la imprecisió. Hi va haver dues tongades de depuracions importants. La de principis de 1937 que va provocar protestes per part dels estudiants en el respecte a la readmissió d'expulsats, va afectar de ple al Dr. Pedro i Pons, encara que se li va tolerar continuar. Molts professors van agafar el camí a l'exili, altres van demanar llicències, estudis a l'estranger, i molts, la gran majoria dels signataris del manifest dels 41, aquestos es van passar al bàndol sublevat. Aquesta situació conforme més radical era, feia que el doctor es plantejés la seva postura. La seva situació era cada vegada més delicada, i fins i tot la seva família fa un document notarial desvinculant-se'n de ell i de tota responsabilitat, sobretot en els béns familiars per tal de crear seguretat jurídica. El doctor potser ja era preparant-se per a passar-se al bàndol nacional i va voler que la família estigués bé. Sobre tot quan va veure clar que a mitjans del 38 la guerra ja era perduda, sobretot amb el fet de la *Quinta del Biberón*, on metges com ell van tenir que fer els informes d'aptitud als adolescents i joves que es van enviar al front, i es feia ús de la picaresca i desesperació de famílies que demanaven auxili als doctors per a que els hi fessin informes desfavorables.

A finals de 1938, probablement va agilitzar els seus contactes amb antics companys, alumnes, i col·laboradors que havien signat el manifest i s'havien passat a l'altre bàndol. Per tant ell tenia amplis contactes amb membres signataris que eren del bàndol Nacional. Uns d'ells Joan Flors i M. Bañuelos amb els qui estava col·laborant en la redacció d'un tractat de patologia. El fet d'haver signat el manifest dels 41 tornava a sortir a la llum, i en comptes de retractar-se com ell havia fet a la República, ara de cara als nacionals semblava reafirmar-se en el redactat i contingut que va motivar-ho. Junt amb això va fer una declaració de fets que va patir per part del patronat, comitès revolucionaris, alumnes etc; de la mateixa forma que altres signataris també patiren.

El doctor no havia participat en cap càrrec ni universitari ni polític per la mateixa discriminació a causa del manifest, tanmateix se li va facilitar l'entrada al règim sense patir. No es pot descartar que el gran nombre d'amics i col·laboradors que hi tenia, i que van anar a parar sobretot als anys finals de la

guerra, al bàndol nacional li anessin preparant un lloc a ell. Tampoc es descarta que pogués anar enviant informació a l'altre bàndol i es beneficiés d'algun premi per col·laborar amb els nacionals. El *Tratado de Bañuelos* podria haver sigut l'excusa i apunta a què li va obrir la porta per Castellò. No hi ha documentació que parli de la transició del doctor, però es pot especular que els seus amics i col·laboradors van voler rescatar al seu mestre i company. Tot i això, no va ser suficient per al règim, ja que el doctor va romandre al càrrec de catedràtic i va ser mig perdonat a la segona autonomia que va ser quan més càrrega política hi va haver. El règim va necessitar una prova feient de la total adhesió i fidelitat del doctor. Al "*II Congreso Médico Militar*", va ser on el doctor va haver de pronunciar-se obertament, ja que amb la seva trajectòria, paraula, i la signatura al manifest, no hi havia prou per a ser acceptat pel règim si volia subsistir amb el mateix estatus de catedràtic i científic.

En aquell moment i amb 40 anys va passar a ser un dels catedràtics més veterans de la facultat després de la guerra, i era escollir entre conservar l'estatus seu i salvar la facultat, o oblidar i abandonar la universitat per sempre i tornar a ser un metge ras, o ser castigat pels vencedors. El doctor Pedro i Pons tapat i recolzat pels seus antics companys i col·laboradors del manifest, de clínica, d'articles i de feina, va ser rebut amb els braços oberts pel nou règim al congrés, on la seva presència va rebre la de més alta càrrega política. El doctor va fer una ponència sobre les malalties de desnutrició a l'etapa republicana, i es va declarar obertament adherit al règim. Per tant el doctor oficialment es va pronunciar afí a tot el ideari franquista amb un article que toca de fons amb la fibra i el lema bàsic de Franco, "*Ningún español sin pan ni lumbre*". Una vegada adherit sense cap altra sortida, el Dr. Pedro i Pons va ser requerit a afiliar-se al partit únic, la *Falange Española Tradicionalista i de las J.O.N.S*; i se el va fer col·laborar en la posterior depuració i càstig de persones de l'entorn del doctor. Per tant a partir de la seva adhesió al règim passa a ser un element exemplar en la facultat i un actiu en la reorganització franquista.

L'Hospital Clínic i la Facultat de Medicina havien quedat amb moltes càtedres i serveis buits, espais abandonats, amb molta gent que va venir amb l'exèrcit, o antics membres ajudants o assistents que volien ocupar les places. Per tant es va formar una nova jerarquia que amb la renovació de la confiança

en el Dr. Pedro i Pons i Francesc Solervicens. No va ser fins a finals del 1940 que va quedar definit el nou organigrama a la universitat junt amb les depuracions. Pel que fa a aquesta, el doctor el qual venia a dit, no va tenir que passar per cap tribunal, simplement se li va fer arribar el certificat de depuració que va entregar a la universitat i es va arxivar.

Un personatge valorat pel primer franquisme.

La comissió gestora de l'Hospital Clínic i de la Facultat de Medicina es va aprovar per ordre militar i va substituir l'antiga junta administrativa. Entre els 4 vocals, va ser nomenat pel rectorat el Dr. Agustí Pedro i Pons com a home de confiança. Entre altres tasques el doctor havia de representar al rectorat, l'Hospital i la Facultat de Medicina en qualsevol acte, visita o tràmit que sorgís. Molts d'aquests actes van ser propagandístics.

Després de la guerra l'Hospital Clínic i la Facultat havien sigut mes que saquejats i parcialment estaven molt malmesos i calia començar des de zero. La sanitat era una branca propagandística del règim pel fet de la beneficència als hospitals i l'estat del benestar de la nova Espanya. Es van rebre moltes ajudes per part de l'estat i d'institucions, però el repartiment no va ser per criteris objectius, si no que passava per la junta, i en vista l'escassetat de recursos en quan arribava s'utilitzava en favor del que hi era a la junta. Aquest va ser el cas del doctor que va utilitzar part dels diners de les ajudes en primer terme per a reformar la seva càtedra i clínica, i després per altres afers de l'hospital.

Pel que fa a la tasca del doctor per a tornar a revifar la universitat, la clínica i la càtedra, sembla ser que va anar pel bon camí, sobretot en l'aspecte de les investigacions, organització i reformes, i en poc temps va obtenir bons resultats. A causa d'això va ser consultat per doctors com Carlos Jiménez Díaz. Per tant va viatjar a Madrid per donar la seva opinió en la reestructuració i recuperació de la clínica del mestre Carlos Jiménez Díaz. També van tornar a la normalitat les classes, i sobretot les sessions científiques que van continuar com es feien a la Universitat Autònoma. En part això a conseqüència de la reforma del seu auditori a la càtedra, podent organitzar periòdicament sessions, conferències i actes científics.

Pel que fa a les entitats científiques, també havien quedat malmeses i al punt de desaparèixer moltes. Per ordre governamental se li va oferir la presidència de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, a la que el doctor en tenia gran estima, per a què fos controlada per una persona addicta al règim, i per la seva influència dins la medicina. La figura del doctor era ideal per aquest càrrec honorífic. Aquest va acceptar, sobretot per a poder salvar la institució, i la seva biblioteca, la qual admirava molt. A partir de llavors dins l'Acadèmia, va començar a fer activitats periòdiques de formació per alumnes de la facultat i metges, amb xerrades, cursos, activitats, etc. També va poder aconseguir finançament per a què l'acadèmia tornés a remuntar el vol.

El doctor va obrir moltes relacions cordials amb les noves institucions franquistes, ja aquestes veien que en la medicina es podia fer molta publicitat del règim. Amb aquestes relacions i en la nova posició que hi era, va poder aconseguir ajudes tant per a la Facultat de Medicina, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i també per a l'Hospital Clínic.

El demiürg d'una època daurada a la medicina. El creador d'una escola mundialment reconeguda. L'exemple que tothom volia imitar.

A mitjans dels anys 40 el Dr. Pedro i Pons va conèixer a un jove Pere Farreras Valentí que va ingressar com alumne seu. A partir de llavors es va fer una relació inseparable entre mestre i alumne pel talent del Dr. Pere Farreras, el qual va ser orientat pel doctor, i va passar a ser el seu mes estret col·laborador i deixeble mes avançat.

Al 1944 el Dr. Pedro i Pons junt amb el Dr. Ramón Sarró va fundar una societat editorial per a donar sortida a les publicacions de la facultat i de la medicina catalana. Aquesta societat va fer que pogués aparèixer la revista "*Medicina Clínica*". La revista va ser dirigida pel doctor i el Dr. Farreras va ser el secretari. Aquesta pretenia ser una publicació de medicina interna d'àmbit general, però que en general representés fonamentalment la medicina catalana. També aquesta revista pretenia recollir la feina feta per la càtedra, la clínica i les institucions per donar difusió a la feina que es feia a Barcelona, amb col·laboracions estrangeres, i d'altres parts del país. En un principi es va considerar com la revista catalana, però van anar creixent les col·laboracions

estrangeres, sobretot per les traduccions de Farreras i altres col·laboradors. La revista va evolucionar a ser una porta d'entrada de l'avantguarda mèdica. La clau va ser l'encert en els temes i col·laboradors. També altra finalitat de la revista va ser la de servir com a revista d'intercanvi, que va obrir mes encara les portes a l'estranger. Per tant amb aquestes inèrcies es va anar autoalimentant.

Amb el càrrec de direcció de redacció de la revista Medicina Clínica, el doctor va descobrir el talent com a escriptor del Dr. Farreras Valentí i es va plantejar el fet d'anar mes enllà amb la seva ajuda i col·laboració. El doctor va confiar plenament en el Dr. Farreras i junts van entrar de ple en el món editorial, on van publicar diferents obres monogràfiques que sembla ser que van tenir bones ventes. Gracies aquests èxits editorials, el doctor va voler ser mes ambiciós, i es va plantejar el fet de la redacció del "*Tratado de Patologia i Clínica Médicas*", tornant a confiar en Farreras com a secretari de redacció. Per tant era un bon moment per a publicar obres mèdiques, ja que hi era rodejat d'un bon equip per tirar endavant aquests projectes que van resultar molt satisfactoris i li van reportar molta fama. Als anys 50, aquest boom editorial va arribar al mes àlgid amb les aparicions dels primers toms del *Tratado*, i on cada vegada els col·laboradors eren mes i millors. En conseqüència va anar millorant la reputació del doctor i la seva escola.

Respecte al *Tratado de Patologia i Clínica Médicas* cal dir que es pot parlar de l'evolució de la medicina catalana que veiem a la tesi paral·lela al tractat. Al tractat escriuen i col·laboren molts autors transcendents en el naixement de les especialitats mèdiques. Aquestes encara no eren ben definides i menys a l'estat espanyol, tot i que ja existia a Catalunya molts perfils i espais propis d'aquestes especialitats com la Neurologia, l'Endocrinologia i les especialitats de pulmó, cor i digestió. Com a entrades fortes i sonades es pot parlar de la Reumatologia i l'Hematologia. Algunes branques van evolucionar a especialitats molt importants actualment com la nefrologia, l'hepatologia i la cardiologia.

Amb la publicació de traduccions i articles d'avantguarda amb clara influencia de a fora, en un mon aïllat, les seves publicacions van ser la porta

d'entrada de l'avantguarda mèdica. La clau va ser el intercanvi de revistes, sobretot a l'estranger amb la revista *Medicina Clínica*. Aquest èxit va durar fins que el doctor va assentar la seva escola i va passar el testimoni als seus col·laboradors als anys 60, per continuar i engrandir les obres mèdiques, però aportant el seu nom i prestigi adquirits per obrir portes.

Al 1945 el doctor va tenir els primers contactes amb l'especialitat del Reumatisme, a la que se li va anar donant un tracte especial i es van començar a impartir cursos. Això va motivar fins i tot una publicació com a branca incipient de la medicina clínica. Va ser l'any també que començaven a sortir les primeres generacions de metges des de finals de la guerra, i per tant van començar a sortir alumnes interessats en cursos de perfeccionament i en les noves branques mèdiques que miraven d'exportar i obrir els mestres com el Dr. Pedro i Pons. Aquest va treballar en la filosofia de poder formar als seus alumnes el màxim possible seguint el mateix patró com ell es va formar, i buscant la forma de maximitzar-ho en col·laboració amb les entitats mèdiques de llavors.

A la segona meitat dels anys 40 la medicina espanyola es va vertebrar pràcticament en tres mestres: el Dr. Gregorio Marañón, el Dr. Carlos Jiménez Díaz, i el Dr. Pedro i Pons que comença a despuntar molt a Barcelona pels treballs editorials, l'escola incipient, l'avantguarda i la reestructuració de la clínica en un centre de recerca, amb col·laboradors constants.

També sembla ser que el franquisme va mig perdonar amb una llei als que van participar a la guerra i no havien comès delictes de sang, o simplement no havien lluitat al front ni havien militat en partits. Això va poder ser una oportunitat per part del doctor per a poder recuperar figures importants dins els cercles mèdics que havien marxat, s'havien exiliat o simplement havien sigut inhabilitades. En vista que moltes d'aquestes figures no podien accedir a la universitat, els hi va voler donar cabuda a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i mes tard a la Reial Acadèmia de Medicina quan va ser president d'aquesta. No tot era gloria per al doctor, ja que res escapava al règim, i per tant va tenir que patir el fet del control també a les institucions i mirar d'esquivar-ho. Una de les raons va venir pel fet de què ell encabia als metges que per motius polítics, no

podien entrar a la universitat, i també metges que van quedar inhabilitats per a la docència per tenir implicacions en la guerra. En un principi això ho va fer amb l'Acadèmia *de ciències mèdiques* ja que la junta escollia a les persones que podien accedir. Però a mitjans dels 50 una normativa ho va prohibir i les persones que accedissin a les institucions com a les acadèmies científiques havien de passar pel filtre de la Falange i la Universitat de Barcelona.

La publicitat del regim franquista durant la segona meitat de la dècada dels anys 40 i sobretot als anys 50, va ser clau, sobretot per que finançava actes universitaris com jornades, conferències, cursos, etc. Es va voler donar imatge de normalitat sobretot a l'exterior. La medicina i la universitat van ser focus de la publicitat per a captar l'atenció dels ciutadans i de l'exterior amb congressos i reunions constants, sobretot on hi havia veritables banys d'autoritats. Calia que la gent conegués les autoritats, que el món exterior veiés normalitat, i que aquestes noves autoritats tinguessin els seus moments de glòria. Per als metges i la universitat i l'entorn del doctor l'oportunitat era clara, diners fàcils que escassejaven molt per a poder estimular una mica més la investigació, la mobilitat, i la publicitat fàcil a la universitat i el seu entorn per a recaptar inversió. També el fet va estimular que es poguessin convidar personatges de renom i internacionals, i es va poder estimular un lleuger intercanvi científic que en part va poder estimular investigacions encetades. Per tant es van aprofitar de les ganes d'exhibició i publicitat del règim per a poder tirar endavant finalitats mèdiques i científiques. Amb aquest fet es va entrar en una època de congressos i reunions que va durar fins als anys 60. Durant els anys 50 el doctor es va convertir en una peça clau junt amb Jiménez Díaz i Gregorio Marañón com a grans protagonistes i figures de la medicina del país.

L'estratègia del doctor Pedro i Pons d'intentar captar les últimes novetats europees i exteriors va funcionar, i li va reportar molts beneficis a l'escola de Barcelona. En conseqüència a ell li va donar una reputació creixent que va anar reinvertint en els seus alumnes. Clarament aquesta avantguarda científica la va anar rebent per intercanvi de revistes, intercanvi d'alumnes, intercanvi d'informació de metges exiliats, i científics recuperats a les acadèmies e institucions. A grans trets tot això tenia sortida a les reunions i congressos al

país on l'escola de Barcelona començava a despuntar gracies al paper moderat de nexa del doctor Pedro i Pons. El doctor no és que fos un científic brillant, potser dominava dos o tres camps d'investigació, en canvi sí era un molt bon metge i també un bon gestor, i el seu nom era un aval i garantia de projecció. També aquest paper d'aval i de nexa era recolzat per la lectura de novetats, i per tant un mestre molt posat al dia que sabia de què parlava. No trobava cap inconvenient en incorporar les novetats amb els recursos disponibles. Era molt normal que en quan sortien novetats aquestes fossin aplicades pels seus alumnes i sortissin equips d'investigació a comprovar els resultats, i si eren satisfactoris s'apliquessin a la clínica. Aquest treball és amb el que es va forjar la gran escola de medicina de Barcelona. Aquest fet li va crear una aura a la facultat. Per tant era habitual veure'l als congressos, i sobretot arrossegat a metges i alumnes de Barcelona a aquests. Les seves ponències eren bastant concorregudes per que era sinònim de qualitat i investigació.

Aquesta posició que va ostentar el Dr. Pedro i Pons li va portar també a què pogués obtenir permisos per a viatjar per Europa amb l'excusa mèdica. En un principi els seus viatges anaven encarrilats a França i sobretot París. Entre altres afers en aquests viatges podia fer negocis financers com recuperar diners que tenia a l'estranger, fer inversions, i tornava amb publicacions, llibres i nous contactes. A part també podia gaudir de la cultura parisenc i francesa, i sobretot, podia deixar anar la seva faceta com a consumidor de cultura, fet que a Espanya no podia fer i era molt controlat. Es desconeix si va arribar a reunir-se amb gent exiliada ni quins contactes en tenia, solament és te constància dels assumptes financers i dels culturals, a part de donar-se per suposat per com era la personalitat del doctor, i per algunes factures que es van trobar de nou instrumental per a la seva clínica, que venia carregat d'articles, llibres, revistes, etc. També pel volum d'invitacions a congressos i reunions podria ser que acudís com a gran figura espanyola a més d'un. Però es torna a insistir que la clau de què es coneixes a l'estranger eren les publicacions, i en concret la revista *Medicina Clínica* que va procurar d'intercanviar amb altres universitats i escoles posant molt èmfasi a l'estranger i que li va reportar moltes inèrcies positives. El doctor dominava molt bé l'idioma francès i tenia posat els ulls en la medicina francesa, es va arribar a conèixer bé París i alguna que altre capital

europea. D'aquí que es pugui afirmar que l'escola del Dr. Pedro i Pons era de clara influència francesa.

Als anys 50 l'escola de Barcelona, com es va anomenar a la *Clínica Médica A* i Càtedra del Dr. Pedro i Pons, va entrar al que es va anomenar l'etapa d'or, amb una generació de metges i col·laboradors molt brillants. Aquests eren sota el paraigües del mestre i van expandir la medicina a les noves especialitzacions. Aquestes venien motivades pel fet del interès en les novetats que venien de l'estranger. Aquest fet va anar deixant les altres escoles de medicina del país a anys llum. Per aquest motiu l'escola de Barcelona es podia relacionar amb escoles i especialistes europeus i americans. L'actitud ho era tot i els hi va portar a una etapa molt brillant on van liderar la medicina espanyola. L'evidència i diferència entre escoles era abismal, però va crear certa rivalitat sana i tothom volia copiar el mètode català. Durant els anys 50 i 60 l'escola de Barcelona va anar enlluernant les altres escoles de medicina, però les figures mèdiques com Marañón i Carlos Jiménez Díaz treballaven en altres cercles, i al ser a la capital van tenir més finançament. Certament ho van fer d'un altre forma i es van emportar la fama vers la realitat que Barcelona era la porta de la medicina estrangera al país.

El fet d'encapçalar el doctor l'escola de medicina més reputada del país i ser un dels tres metges més reputats, li va portar a ser cridat en consulta moltes vegades per a personalitats tant de la ciutat com del país. El fet d'atendre aquests pacients personalment, i amb tracte preferent, li va portar a ser cridat a consulta moltes vegades i a adquirir molta més reputació i guanys.

A finals dels anys 40 es van crear entitats com l'organització mundial de la salut, i aquestes entitats ja contaven amb el suport del doctor com a figura enllaç de la medicina espanyola.

Referent a l'especialitat de la Reumatologia, el doctor va ser el pioner Espanya, i així li va reconèixer la incipient societat internacional de Reumatologia que el va convidar a ell i a una delegació on el màxim exponent era el seu alumne P. Barceló, a viatjar a Nova York, al I Congrés Internacional de l'especialitat. Anys més tard el Dr. Barceló es va convertir en el màxim referent de la reumatologia del país i una persona molt respectada

mundialment, gràcies a la porta que el Dr. Pedro i Pons li va obrir. Per tant i amb fets com aquests el doctor va guanyar-se una bona reputació mundial.

Barcelona va ser la seu de diversos congressos internacionals en medicina, i dins els grans amfitrions sempre trobem al doctor, tant a títol personal com a col·laborador. Paral·lelament a les sessions de treball de les reunions mèdiques, s'organitzava un seguit d'esdeveniments culturals i socials. Normalment als congressos que va organitzar el doctor, o el seu cercle, ell personalment es va assegurar de què aquests congressistes tinguessin una bona programació cultural i de treball. Per tant van agafar bona fama com a amfitrions. A conseqüència van ser convidats a rebre mes congressos internacionals i a viatjar a d'altres. Metges de la facultat aficionats a la cultura com el doctor que era en els cercles culturals de l'alta societat, van encomanar i estimular el gust per la cultura amb el teatre, la musica, la pintura i la literatura també a la mateixa facultat. Per tant també va ser responsable d'introduir aquestes facetes als seus alumnes, i fins i tot, com va passar anys mes tard, van venir artistes com Hipólito Lázaro a donar conferencies convidats pel doctor i d'altres metges amants de la cultura.

Per tant gracies en part a aquest èxit, molts deixebles van poder participar i aprendre de grans mestres estrangers de primera mà, i fins i tot viatjar a aprendre a l'estranger per importar-ho a la clínica. L'exemple mes clar va ser el del Dr. Farreras Valentí, que es va especialitzar en Hematologia, de tradició de l'escola Alemanya, tot un fet i una innovació al país. Gracies al paraigües, l'allotjament i atracció del Dr. Pedro i Pons a la seva clínica, els coneixements de Farreres van derivar en *l'Escola d'Hematologia*. Un altre exemple va ser l'intercanvi d'alumnes que va potenciar el fet de la implantació de la neurologia a l'estil americà que a Barcelona no es coneixia com a especialitat.

El doctor Pedro i Pons des de criteris científics, va recolzar comprovar i interessar-se per tota novetat que sorgís, i fins i tot va organitzar o fomentar el fet de reunions d'especialistes per avivar el debat d'aquestes noves tendències, com ara el primer congres d'Acupuntura, i fins i tot noves formes de tractament dels dolors, psicologia, psiquiatria, etc. En aquest aspecte va ser dels pioners

en posar a la taula del debat i de la consideració mèdica totes les noves tendències, sense escatimar despesa i temps, de cara a què les novetats a la medicina assentessin a la seva escola.

Altres fets en la mateixa línia venien per l'aspecte que aquestes noves tendències i especialitzacions proposaven nous debats en tots els àmbits, com ara en el legal, on calia revisar les lleis. Va ser bastant present en els debats de medicina legal, i va impulsar el debat. També en els àmbits per exemple del debat de l'abast de la nova medicina, i el que mes tard seria la seguretat social, com el modernitzar els hospitals, centres, etc.

Als anys 50 i 60 el Dr. Pedro i Pons s'havia convertit en l'únic metge que tant sols fent medicina era reconegut al país i respectat arreu del món. Als anys 50 el doctor ja havia imposat una nova forma de fer a l'exercici mèdic, i aquest es va convertir en un triomf mèdic que es va voler anar imitant a totes les clíniques del país. La feina feta amb els seus col·laboradors i alumnes dins l'ambient de l'escola que va crear va donar fruits, obrint noves portes a una generació que va sortir als anys 60 amb aquesta nova forma de fer medicina. Això va engrandir molt més l'escola mèdica i les institucions.

A mitjans dels anys 50 es tancava l'etapa de la postguerra i s'entrava en una nova etapa una mica més prospera, sobretot amb ajuda exterior al país, i el fet d'aquesta es va notar en tots els àmbits. L'exemple més clar va ser en la gestió de l'Hospital Clínic lligat a la Facultat de Medicina i les clíniques, les quals eren les que estaven despuntant molt, com la del doctor, i eren les que estaven aportant a l'hospital nom i sobretot, el poder sortir de la crisi en la que estaven per manca de recursos. Per tant el poder donar veu a les clíniques va ser clau per l'èxit de la gestió de l'Hospital Clínic, i va fer que aquests doctors, molts grans mestres de la medicina catalana, poguessin donar el seu segell de qualitat a l'hospital, i poder opinar en la direcció que l'hospital havia d'anar segons els seus criteris clínics. Aquest fet va portar a mitjans de la dècada a què el doctor fos nomenat degà de la Facultat de Medicina, i on va poder continuar amb les gestions en aquest sentit i amb la seva filosofia, on l'escola de Barcelona es va fer un fet col·lectiu de la facultat de Medicina. Altre causa per la qual va ser anomenat degà venia del fet de la bona sintonia del professor

amb els estudiants, els qual gairebé el veneraven com a mestre i icona. Aquesta afirmació ve donada a causa dels primers aldarulls a la universitat i l'estanquitat de la mateixa. Es van escollir nous degans en sintonia amb els alumnes, amb professors els quals ells adoraven i admiraven per a frenar aquests, i donar una sortida de renovació. La seva gestió es pot considerar de bona com a degà, tot i que no va voler tornar a repetir per la implicació política que significava, sobretot en situacions com les protestes d'estudiants després la gran vaga de tramvies, els quals demanaven democràcia i drets vers la repressió. Aquest fet li va suposar al doctor un problema que va tenir que esquivar com va poder, ja que les queixes i peticions li anaven dirigides al deganat vers els moviments estudiantils per part de pares i alumnes i no tenia marge de maniobra.

La fama que va adquirir als anys 50 i 60, el van portar a ser ambaixador espanyol de la medicina i es van organitzar sota el paraigües del *Ministerio de Asuntos Exteriores* americanes per obrir relacions i intercanvis en afers mèdics com a publicitat del regim. També a la vegada venia motivada en conseqüència de què el *Tratado de Patología i Clínica Médicas* havia calat i calat fons en la medicina castellano parlant, i havien seguit la trajectòria del doctor, l'escola, i volien convidar-lo. També la motivació va venir de l'època dels anys 50, en que molts metges sud americans van assistir a congressos i cursos a l'escola de medicina de Barcelona, i molts ja coneixien la rellevància del Dr. Pedro i Pons. Per tant al considerar-ho com la màxima figura de la medicina espanyola el van voler convidar. Per tant durant 3 o 4 anys el doctor va viatjar a conèixer hospitals, institucions, universitats, escoles de medicina i altres entitats relacionades d'Amèrica del sud. Durant aquesta gira normalment el doctor anava acompanyat per algun col·laborador, i sembla ser que la seva petjada tant pel *Tratado*, com per la revista, i per haver tingut d'alumnes metges d'allà, va ser forta. Per tant era molt fàcil de què el material que es feia a Barcelona passes cap allà per afinitats idiomàtiques, en comptes d'afinitats per estats que era el que volia el règim. Per tant la influència del doctor com a mestre i la seva escola, va ser molt forta, i va motivar molt la medicina sud americana que treballava amb els tractats i publicacions que venien de Barcelona. Veien en el reflex del l'escola del Dr. Pedro i Pons com el camí a seguir.

Un altre fet a destacar als anys 60, va ser la desaparició dels altres dos grans metges de l'estat, el Dr. Marañón i el Dr. Carlos Jiménez Díaz, tots dos metges de la capital, quedant solament com a icona d'aquesta vella medicina el Dr. Pedro i Pons. Aquest tot i la reputació que tenia mundialment, i a nivell de l'estat, va trigar molt en ser oficialment reconeguda, al ser un personatge de província.

Quan va entendre que havia de deixar pas quan els alumnes es van convertir en grans mestres.

Als anys 60 es va presentar un nou escenari. Ell era el pare i creador de l'escola de medicina, però les especialitats ja havien agafat ritme. I el internisme va evolucionar, i un sol metge no podia dominar tots els camps. Dins la seva escola i clínica mèdica a la universitat, es van anar creant subdepartaments que conreaven les especialitats amb metges de renom que havien sigut alumnes seus, com el Dr. Pere Farreras amb l'escola d'Hematologia, l'escola d'Endocrinologia, Reumatisme, Radiologia, Cardiologia... La participació de ell en congressos i actes molt especialitzats ja va ser menor i va començar a deixar pas als deixebles per a què passessin a la primera línia. També s'apropava l'edat de jubilació, i per tant ja el començava a delegar, no sense deixar d'estar al dia de l'avantguarda mèdica on apareixen malalties com el càncer que comencen a despuntar, però gaudeix del llegat de la seva obra. Per tant als anys 60 el doctor va passar de ser la figura científica de renom que era, a ser el Dr. Pedro i Pons de Barcelona, el metge consultor mes famós i ser un ciutadà compromès amb la ciutat i per la ciutat.

El seu molt important prestigi va ajudar a apadrinar a mes deixebles, sobretot a l'aspecte de les publicacions, on no hi havia res mes prestigiós que a l'obra mèdica, hi hagués un pròleg del metge mes famós, el Dr. Pedro i Pons. Per tant als anys 60 el doctor, considerat molt polifacètic, va col·laborar en nombroses publicacions apadrinant l'autor, de vegades fent-ne mecenatge, i sobretot escrivint pròlegs i col·laborant en moltes obres amb el seu "*ull clínic*".

Es podria afirmar que altres metges que van crear escola potser no van entendre la importància del fet i van restar enquistats, i d'aquí el fet que la fama

del doctor no es perpetués molt mes arreu del país. Però si la fama de la seva escola.

Als 60 pràcticament els actes i compromisos es van anar centrant a la Reial Acadèmia, on entrava poc a poc una nova generació de metges, molts deixebles del Dr. Pedro i Pons, i es discutia de temes mèdics. Aquest era el fòrum mèdic mes important a la ciutat.

D'icona mèdica a consumidor i mecenes de la cultura. De forma pública i clandestina.

En vista d'aquesta fama, i sobretot dels clients de la seva clínica privada, entre ells els mes selectes de la societat que es podien permetre els seus serveis a casa i en privat, el doctor va entrar als cercles de l'alta societat barcelonina i va començar a ser un personatge amb cert prestigi a la ciutat. Per això era convidat constantment a actes culturals i socials, sobretot en aquells actes dels quals ell en tenia molta afició com el cinema i el teatre.

Molta d'aquesta alta societat eren burgesos de tradició catalanista i aferrats a la cultura catalana. Als anys 50 hi tenien com tothom prohibit els actes de manifestació o que tinguessin a veure amb la cultura catalana, a no ser que fos regionalitzant i tingués a veure amb la cultura de la nació espanyola. Per tant molts d'aquests actes havien de fer-se clandestinament o en privat i eren pagats per aquestes persones d'aquesta elit, per a petits grups d'ells mateixos. També era prohibida tota investigació cultural lingüística i docent, i també es va tenir que fer en petits cercles pagats entre ells mateixos, com si fossin un club selecte a cases particulars i de forma amagada. Per exemple en el teatre on la censura retallava i atacava a les obres, moltes es feien en companyies amateurs o petites que es feien en locals privats. És mes les grans companyies comercials i les produccions estrangeres, no van poder tenir cabuda a causa de la censura, i no tenien èxit vers els amateurs. Per tant hi va haver una gran crisi cultural en el teatre, sobretot a excepció dels petits cercles, on la crítica solia ser molt bona i el teatre de cambra bastant reeixit a les altes classes socials.

El doctor a partir dels anys 50 hi va participant en això, sobretot en el teatre clandestí, on els assistents aportaven voluntàriament. També va participar en projectes com el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, d'Alcover i Moll, xerrades sobre cultura, etc. Tot això era finançat a través d'aportacions anònimes on el doctor hi participava, ja que començava a tenir bastant poder adquisitiu per estar en aquell cercle, i nivell pel seu ofici i estatus social. Amb aquestes petites aportacions va començar l'etapa de mecenatge que als anys 60, quan deixa pas a la següent generació, adquireix un paper important a la seva vida, la qual va donar un gir a gaudir i promocionar la cultura.

Sembla ser que el doctor Pedro i Pons als 60 va tenir un interès creixent per la història, i això es va veure reflectit als seus escrits, articles i sobretot ocis, com ara les col·leccions de llibres, hemeroteca, i les antiguitats. Ell va arribar a ser considerat fins i tot un expert en aquests temes pels mateixos llibrers, col·leccionistes i antiquaris. Sembla ser que les tertúlies del doctor, als locals dels antiquaris i entre amics, tenien tanta repercussió i autoritat com les classes que donava de medicina, per la seva profunditat de coneixements.

El doctor Pedro i Pons més cultural el reconeixem a la dècada dels 60. En aquesta època veiem que el franquisme es torna sensiblement una mica més tolerant, i a part les elits es tornen més crítiques amb el règim i continuen com sempre en l'àmbit cultural, clandestinament. En aquest cas el doctor va participar d'això i d'iniciatives a la ciutat, i aquesta ciutat el va reconeixent com un personatge d'ella. L'avantatge del doctor era el fet de conèixer a tota la plana major de les autoritats per gags de l'ofici, i a part ser un personatge molt valorat, respectat, i infinitament guardonat. Les iniciatives van ser moltes, entre elles, de les més grans les dels homenatges a Guimerà. També es destaca la seva cooperació de la recuperació del *Teatre Romea*, últim bastió del teatre català, i la idea d'obrir-ho a totes les iniciatives, entre elles les de teatre infantil, que van reportar un gran èxit amb els cicles *Cavall Fort*, amb la idea de projectar iniciatives docents i educatives sobre el teatre català. Amb aquests cicles es va donar lloc a un públic infantil fidel que va anar creixent, i també uns actors, directors i professionals del teatre avantguardista. Es va propiciar, que actor i directors anessin investigant i experimentant al teatre, tenint molt d'èxit posteriorment, i que va establir les pautes del teatre català actual.

En el teatre va veure l'oportunitat de col·laborar a portar el gènere del teatre català a les altes esferes, de projectar-ho. El teatre vivia una crisi que era generalitzada en tots els aspectes i es va voler revifar, on en part Òmnium Cultural i altres entitats i particulars, van apostar, i van sorgir iniciatives que van ser molt lloades, com ara la salvació del Teatre Romea que va ser el buc insígnia de la recuperació del Teatre Català de la mà de 5 personatges destacats de la cultura catalana, entre ells el Dr. Pedro i Pons.

La qüestió catalanista i humanística del doctor va quedar oblidada i relegada als cercles seus. És una novetat que es presenta en aquesta tesi, ja que era motiu d'especulació, però ara es demostra que era tota una realitat arribant a esferes i compromisos grans, que en cas d'haver sigut públic, haguessin posat la figura del doctor en perill.

Altra faceta del doctor va ser la mediàtica, ja que tenia bones relacions amb la Vanguardia i el comte de Godó, i a part una bona relació amb la premsa i periodistes, que sempre que el trobaven en actes li demanaven la seva opinió. Els exemples van des dels toros, on se li considerava que tenia bon ull, fins a temes socials, culturals i sobretot mèdics. El seu "*Ull Clínic*" solia ser una opinió de pes molt interessant per als periodistes. També el fet del seu polifacetisme li reportava a ser convidat a molts actes com a personatge de renom o famós. També aquest fet el va portar a participar en esdeveniments com ara en nombroses entregues de premis, tribunals de guardons etc; que contaven amb el doctor pels seus amplis coneixements, i el seu ull o criteri que solia ser bastant encertat i engrescador. Es pot destacar premis com el *Kennedy*, on va participar activament i amb transcendència internacional en col·laboració amb el govern de l'ambaixada americana. El fet de la seva presència donava als actes el poder comptar amb criteris científics, mèdics, humanístics, i de molt calat intel·lectual.

També cal comentar que a causa d'estar dins cercles culturals, li va portar a tenir pacients com Josep Maria de Sagarra, i es pot veure les seves interrelacions personals amb aquests.

Es pot destacar dins aquest cercle personatges també de la talla de Lola Anglada, Subirachs, el Abat Escarré, etc. Al seu arxiu personal es poden trobar

cartes i mostres d'agraïment tant en obres com en elogis al doctor. L'exemple mes sonat va ser el de Sagarra, amb l'entrega per part de la vídua, de l'original manuscrit del Cementiri dels Mariners. El fet de no poder-ne disposar de registres de pacients del metge, i dels que hi ha no poder-ho fer públic, fa que no es pugui corroborar en profunditat qui eren els seus pacients en concret, i sobretot de quin cercle social i cultural.

Part del descrèdit que va tenir el personatge del doctor va venir del problema que també va tenir el mateix Sagarra, el fet de ser persones que es van declarar addictes al règim, que tenien un lloc privilegiat o segur dins el mateix, i que en la clandestinitat eren catalanistes. Però dins del franquisme no els hi anava malament les coses i constantment, com li va passar al doctor, era convidat als actes amb les mes altes dignitats. Broggi ho justificava en el fet de què era el que li tocava fer al doctor, però no dubtava del que realment feia a la clandestinitat, ni en quin sentit hi anava. Broggi el va considerar com a una persona neutral de clar tint catalanista. A tot això cal dir que el doctor ballava en funció li venien els fets. Però quina solució hi havia si volia conservar el càrrec i el ser en primera divisió? El catalanisme havia de sorgir a la clandestinitat i la discreció mes absoluta, per ser un personatge molt mediàtic i massa important, tant pel franquisme com per la medicina, i potser Josep Pla no va saber veure això, o simplement li va reclamar mes implicació dins el catalanisme conservador en contra del catalanisme moderat i mes progressista que representava el doctor, també en el fet cultural, amb relació amb personatges no tant conservadors. El doctor no va voler sortir del seu discurs i forma de fer habituals.

El doctor tota una autoritat dins el mon del col·leccionisme literari.

Amb l'aspecte del col·leccionisme, es troba a un doctor totalment desconegut i de tints humanístics, historiador, i expert en antiguitats. El doctor des de la seva afició a la lectura, va anar adquirint obres cada vegada mes importants, i des de la seva afició a les revistes infantils i adolescents, des de què era jove, va anar acumulant hemeroteca. Això li va impulsar a col·leccionar mes obres, i es va aficionar a la col·lecció tant d'hemeroteca com a la bibliòfila. En aspectes mèdics ja era col·leccionista, però en aspecte cultural, general, i

il·lustrat que era el que de petit li va agradar, va créixer molt. El fet de voler saber-ne mes, li va donar mes valor a la seva col·lecció, i va investigar sobre obres que li van portar a ser un expert en la matèria, que fins i tot pels historiadors i col·leccionistes del moment, se'l reconeixia com una autoritat en la matèria de la mateixa forma que ho era en medicina.

La seva col·lecció era de les mes importants en hemeroteca i llibres, d'obligada consulta per entendre alguns aspectes històrics catalans. Per tant es torna a les preguntes dels primers capítols, on s'afirma que el doctor hagués tingut que fer una carrera humanística, i on molts van afirmar que hagués sigut un excel·lent historiador. El doctor als anys 60 va participar en iniciatives com ara l'obra de la *Historia del Periodisme Català*, la *Historia del Teatre Català*, participar en exposicions sobre premsa antiga, i exposicions sobre llibres antics, va ser comissari i alt representant d'exposicions històriques, i entrar en l'orbita d'alguns historiadors com ara Rafael Tasis i Joan Torrents entre altres. A part també es consideraven molt interessants i d'alt nivell les tertúlies a peu d'antiquaris i llibreter dels diumenges, on era habitual veure'l buscant obres, peces i tot tipus de material per a la seva col·lecció. Per tant des de infant fins el final de la seva vida el seu gran amor van ser els llibres, els quals fins i tot al testament, va demanar que al ser donats formessin col·lecció indissoluble (mes de 3.000 volums).

D'uns estalvis a una gran fortuna.

Als anys 40 gracies a què el doctor havia protegit en accions bancàries part dels seus estalvis des de l'època de la República, va començar a guanyar diners amb la devaluació de la moneda espanyola i sobretot per la compra d'accions d'empreses estratègiques i d'abastiments. Aquest fet provocar que la seva fortuna creixés una mica i pogués tenir una posició molt mes acomodada i uns bons estalvis. La Segona Guerra Mundial també va jugar molt al seu favor en aquest aspecte de guanyar diners en borsa per la revalorització de les seves accions. Pel que fa a altres negocis, va ser en aquests anys que va perdre al seu pare i va heretar junt amb els seus germans, les propietats immobiliàries que aquest gestionava. D'aquestes en treien alguna renda els germans, els quals es repartien com a copropietaris. Anys mes tard el doctor va ampliar

aquest negoci amb nous edificis de llogaters, ja que va passar a ser un negoci molt rentable per la poca oferta d'habitatge que hi havia. A tot això cal sumar el augment exponencial de les seves visites a la clínica privada les quals li donaven suculents honoraris que molts eren declarats i altres no, i evadits junt amb altres ingressos. Aquest fet als anys 60 li va portar a que la seva fortuna es va duplicar i va haver de passar comptes a l'estat per l'evasió de capitals en el cas de la *Société de Banque Suisse (SBS)*. El doctor va ser enxampat junt amb altres 369 personalitats i va tenir sempre la sospita de l'estat a sobre. Va ser en aquests anys on es veu el doctor mes inversor, accionista, i preocupat en les societats. Tot i el sobreseïment del cas del *SBS*, el doctor no es va lliurar de què li fessin una auditoria bastant exigent als comptes, per a comprovar nous indicis, al tenir antecedents dins d'aquest tipus delictiu. No se sap si va ser multat, encara que tot apunta a què si, i d'aquí que aflorés a la llum part de la seva fortuna en gran forma dins la primera amnistia fiscal. Però tot apunta a què va continuar els negocis amb accions i evasió a l'exterior tal i com va afirmar Broggi a l'hora de referir-se a què van tenir que rescatar diners a Suïssa i Xile. També el fet i la sort de poder fer la gira americana li va portar a obrir les portes a poder fer inversions i negocis a Amèrica, on els controls eren mes tous que a Europa, per tant no solament feia viatges científics i de treball, si no també de vegades de negocis aprofitant la ben entesa de tenir carta blanca per part de l'estat per a viatjar cap allà.

Projectes de futur molt ambiciosos després de jubilat que li van ser mutilats.

Amb l'entrada en escena de la seguretat social a partir de la segona meitat dels anys 60, hi va haver una reestructuració de la medicina, i sobretot una crisi als metges, on la seguretat social pública considerada de beneficència, i de poca qualitat, apostava per una de qualitat i sense cost, portant als metges que la majoria eren privats, a una important pèrdua d'ingressos. Cal destacar el fet que el govern apostava per encabir metges importants de les esferes de la investigació, universitat i antics directors i assessors d'entitats privades a la seguretat social pública. Al Dr. Pedro i Pons en part això li va afectar, i en part no, com a màxim diagnosticador del país, no va deixar de rebre pacients. La causa va ser el fet de ser la màxima instància a

la que es podia consultar si el pacient s'ho podia permetre. D'aquí el dit de què ningú a Barcelona es podia morir sense ser consultat amb el Dr. Pedro i Pons.

L'edat de jubilació del doctor s'apropava, i sabia que tindria que marxar i deixar la seva escola. En un principi, el pla era concebut al mil·límetre, el seu deixeble principal el Dr. Farreras Valentí el substituiria a la càtedra, donant continuïtat a tota l'obra feta, i ell es retiraria a un nou repte que es va plantejar, el crear i dirigir l'hospital mes avantguardista de la ciutat i potser del país, que explotaria les noves especialitats amb els nous mestres en aquestes, i que faria també investigació i docència. Tot va apuntar en aquest pla on el doctor va crear la institució "*Instituciones Médicas S.A.*", on va agrupar un nodrit grup de metges de renom i personalitats de la ciutat, que van entrar com a accionistes d'aquesta, amb la finalitat de la construcció de l'hospital de Barcelona, que seria el mes avantguardista i un reflex dels hospitals europeus mes avançats, com els d'Alemanya. La institució presidida pel doctor com a accionista principal, i sobretot icona impulsora, va ser assessorada per hospitals alemanys, i el projecte recollia totes les novetats que existien als hospitals. També fins i tot es va fer un esborrany dels equips mèdics del nou hospital i qui els dirigirien. Un hospital privat on ni el control estatal podés entrar políticament i poguessin treballar els millors metges. Aquesta va ser la idea, i la llista d'accionistes i especialistes va començar a créixer amb metges de renom. Per tant el futur del doctor era aquest, i aquesta seria la seva gran obra final on es sintetitzaria tota la seva obra de l'escola de Barcelona, i del qual l'hospital es nodriria d'alumnes i mestres que anirien allà a formar-se. Aquest era el veritable pla del doctor per a la medicina catalana una vegada jubilat de la càtedra, la continuïtat de la seva escola i la materialització d'aquest projecte innovador vers la realitat, uns hospitals a Barcelona molt utilitzats i envellits, i que en breus necessitaven un nou impuls en aquesta direcció que el doctor marcava.

Tot aquest pla ideat pel doctor just a un any de jubilar-se, va fer aigües. Primerament amb la mort del Dr. Farreras Valentí, que era la persona preparada per a dirigir la càtedra del doctor, i el qual era de total confiança per a què seguís al capdavant de l'escola de medicina, amb la mateixa filosofia que ell, per tant va quedar a la deriva la càtedra al jubilar-se el doctor, al no haver

ningú suficientment preparat per al càrrec com era Farreras, capaç de continuar el projecte. També per un altra banda l'estat amb el fet de la seguretat social, va voler encabir mestres, científics, i especialistes jubilats al davant de la institució per donar-li vol i fer una forta inversió en la construcció de nous centres mèdics, on aquestos desenvolupessin el projecte d'una seguretat social de qualitat vers la medicina privada, i va posar totes les traves possibles al projecte del doctor amb *Instituciones Médicas S.A.* Se li van denegar els permisos i llicències en benefici de l'Hospital de la Vall d'Hebrón, no podia haver un hospital mes bo, i menys de caràcter privat que el de la Vall d'Hebrón, que a sobre havia de ser de la Seguretat Social. Si el doctor Pedro i Pons volia tirar endavant un projecte similar havia de ser via la seguretat social, no hi havia un altre camí. Per tant el projecte de *Instituciones Médicas S.A.* va quedar en aigües també.

Al doctor això li va provocar una gran frustració, i va tenir que finalment accedir si volia continuar exercint com sempre, i dins les negociacions, li van donar carta blanca a fer el que volgués a l'Hospital de la Vall d'Hebrón en el que seria els serveis mèdics. Veient que la seva escola de medicina de la Universitat no podria avançar mes i es perdria a l'entrar altre catedràtic fora de la seva línia, va decidir emportar-se-la a l'Hospital de la Vall d'Hebrón literalment. Així va ser fins el final dels dies del doctor, on va desenvolupar parcialment el pla que tenia per a l'hospital de *Instituciones Médicas S.A.*; en tant quan li deixaven fer, i de forma una mica descafeïnada al projecte inicial que tenia en ment. El temps potser al morir uns anys després, no li va deixar el desenvolupar-ho com potser ell hagués volgut, i en part dona a pensar en el fet de quan va voler canviar el testament a ampliar-ho, en fer alguna institució medico social o mes humanitària, pel fet de quedar aquest projecte de *Instituciones Médicas* en res, i no poder desenvolupar-ho tot de forma privada, fora de l'esfera política i de control estatal en vida.

Després de jubilat, treballant a l'hospital de la Vall d'Hebrón com a director, no va trigar molt en tenir èxits en l'organització i visites importants al centre. Però al 1971 va ser quan es va començar a veure els resultats, just l'any que ell va morir de forma sobtada amb projectes en marxa al tinter.

Un polèmic llegat i una herència suculenta.

El primer a destacar de la seva mort, va ser el gran rèbol mediàtic que hi va haver al morir l'última icona gran de la medicina. Cal destacar el fet de l'obertura del seu testament, i sobretot el fet de la gran fortuna que va amassar, a la qual segons un testament de l'any 1960 deixava com hereva universal a la seva fundació, i la universitat de Barcelona, amb totes les ambigüitats que es van formar. Sembla ser que doctor com a bon diagnosticador que era en quan va començar a tenir molèsties cardíaques, ja sabia que en qualsevol moment la malaltia se li podia presentar, i la seva vida per la seva edat avançada ja corria perill i calia deixar-ho tot arreglat. Segons fonts pròximes al doctor, sembla ser que a mitjans de 1971 tenia planejat modificar el seu testament i ampliar-ho a temes humanitaris i socials, com per exemple la creació d'alguna institució mes sota el paraigües de la seva fundació, en tal com havia sigut assessorat, en que si havia de fer una fundació que l'engegués en vida per evitar interpretacions i nul·litats al morir. Per tant a finals del 70 i principis del 71, el doctor es va anar assessorant i va prendre la decisió al voltant de les dates de l'homenatge que se li va fer a Gósol. La mort el va sorprendre abans, i per tant va quedar vigent el testament de 1960, però amb el triple de diners i recursos que hi va comptar quan va redactar el testament, i amb una realitat molt diferent a la ciutat, sobretot ara amb dues universitats i no una. En tant quan el dret va considerar font de compliment el redactat del testament, tot i no haver un altra voluntat escrita, i després de llargues reunions dels seus marmessors, família i companys pròxims, negociacions i assessorament. En conclusió tot va ser heretat per la *Fundació Universitària Agustí Pedro i Pons*, que naixia mort el doctor, creada pels seus marmessors en qualitat de llegat obligacional, i la qual com a benefico docent havia de donar beques i ajudes a alumnes de totes les facultats per a què busquessin l'excel·lència universitària, amb els millors mestres, sobretot a fora, i poguessin fer alts estudis universitaris. En part com es conclou al capítol, el doctor volia deixar a la universitat el que l'estat i la mateixa no podia donar als alumnes, la projecció amb els millors mestres, el finançament i l'excel·lència, per a què aquests poguessin seguir els seus passos sense tenir que passar les frustracions que ell va passar als estudis.

Aquesta era la seva mentalitat al 1960 amb uns recursos, però al 1970 la cosa va canviar, ell ja no era a la universitat que el va jubilar, comptava amb una gran fortuna, es va endur tota la seva escola mèdica, havia sigut frustrat amb la creació d'una institució mèdica o humanitària, i també la universitat no era la mateixa, i hi havia dues a la ciutat. Per tant calia reformar el testament i ampliar i reformular la seva fundació. El dret, al reconèixer el seu testament del 1960 i no reconèixer la nova *Universitat Autònoma de Barcelona* que començava a despuntar, i a part la *Universitat de Barcelona* veure la gran nova font d'ingressos que heretava amb la fundació del Dr. Pedro i Pons, va acabar heretant per interpretació restrictiva del testament tot el llegat, el qual va quedar solament per al seu àmbit, tot i els debats dels marmessors que apostaven per la idea final del doctor. El testament al ser un acte jurídic d'última voluntat que és revocable fins a la mort del causant i que manifesta la seva voluntat escrita, en quan a la mort el testador, s'obre el testament i s'ofereix la delació de l'herència, es crida als hereus i es fa la repartició, per tant l'hereva podia reclamar-ho íntegre i així va ser, en quan va nèixer. El problema que es va presentar va ser la dificultat interpretativa ja que depèn la visió el testament podia ser nul de ple dret, o podia heretar la fundació pel fet de no haver institució heredera, requisit fonamental per a que un testament sigui vàlid. En aquest cas la interpretació va passar per deixar pendents els efectes del testament fins a complir-se el llegat obligacional de crear-se la fundació.

Amb el temps la figura del doctor es va anar diluint, també a finals dels 60 i 70 la universitat tornava a estar molt viva, sobretot amb el final del Franquisme i la demanda de democràcia i llibertats. Per tant els vells catedràtics de l'etapa franquista com van ser el doctor, eren certament mal vistos vers als nous mes progressistes. Per tant la figura del doctor va anar en clara devaluació com a personatge. En l'aspecte cultural també hi va haver una explosió en el camí de la democràcia i llibertats, i van sorgir mes personatges rellevants que van deixar endarrere la discreta col·laboració del doctor. En tant el que va perdurar va ser la seva contribució mèdica, també eclipsada per l'ombra del franquisme en tant la visió dels metges abans de la guerra junt amb la *Universitat Autònoma* de la República, i els de capital del franquisme.

Per tant el que va sobreviure a la figura va ser la fundació, la qual va quedar relegada al paper que als anys 60 modestament el doctor va traçar, en contra la seva idea mes ambiciosa als 70, que donava peu a donar moltes beques importants i que van quedar a l'orbita de la Universitat de Barcelona que ho va heretar tot.

Respecte al doctor com a persona va ser clarament oblidat i fins i tot les seves restes van ser traslladades al 1993 del seu panteó a un nínxol anònim¹ on actualment hi són amb les dels seus pares, sense cap nom ni indicació, perdent-se a la nit dels temps, i que en part la seva valoració en vista l'obra, arxiu i la magnitud del personatge, van motivar la redacció d'aquesta tesi doctoral, que dona per tancada la tasca i projecte de la recuperació del seu llegat personal iniciada al 2007.

Per tant responent a les dades exposades a la tesi i a les conclusions es pot afirmar l'hipòtesi que:

El Dr. Agustí Pedro i Pons va ser un personatge sòcio cultural molt influenciat de la cultura catalanista i de la Barcelona del segle XX.

També que el doctor Pedro i Pons va ser un personatge clau, d'avantguarda mèdica i científica, i de primer ordre mundial a la medicina.

L'experiència vital o biografia del doctor Agustí Pedro i Pons dona llum a comprendre la evolució de la medicina catalana al segle XX, la qual els seus personatges anaven molt lligats a aspectes culturals, socials, polítics i econòmics.

Per altre banda també dona a entendre les inter relacions de la ciència, i en aquest cas de la medicina amb el règim franquista i les relacions exteriors de cara a la recerca de l'excel·lència científica.

Amb la figura del Dr. Pedro i Pons es tanca la millor generació de metges que hi va haver al país, que van crear escola, que es van projectar mundialment, i que van condicionar el que va ser la medicina del segle XX.

¹ Sepultura CB 10.995 pis 3er. de la Via Sant Jaume Agrupació 9ª.

9- Annexes

9.1 – Entrevista amb el doctor Moisès Broggi

Entrevista al Dr. Broggi (1808-2012) (21 d'octubre del 2011).

Victoriano Durán.

El Dr. Pedro Pons va ser catedràtic molt jove, va venir aquí a Barcelona, i va ser un metge internista. Va treure unes oposicions molt brillants, i va ser catedràtic de medicina de Barcelona. Cap a primers del Segle. Es a dir jo el vaig tenir, jo vaig estudiar al curs dels anys 14 cap als 20 i era un home molt brillant i explicava molt bé. Es va fer l'amo de Barcelona per que quan la gent estava molt greu cridaven en "*Pere Pons*". Assistia a casa de gairebé tots els que es morien. Com a últim recurs cridaven a consulta en *Pere Pons*. Se'l cridava com a cura de salvació. Quan algú es veia fomat es cridava a consulta al Dr. Pedro Pons. De la cosa clínica explicava molt bé les enfermetats. Tenia una eloqüència molt eloqüent. Va crear una escola molt important.

Tenia una especial predilecció per una enfermetat que li deien de Banti. Això va ser molt important. L'enfermetat de Banti... Banti era un italià que va descriure aquesta enfermetat. Enfermetat que es feia la melsa grossa i causava hemorràgies, moltes de les quals causaven la mort. I si no causaven la mort amb el temps causaven una cirrosi. Acabaven amb una cirrosi hepàtica. Llavors el tractament era extirpar la melsa amb lo qual no hi havia hemorràgies, però en canvi la cirrosi apareixia amb el temps i morien tots. Amb aquest curs melsa grossa amb alteracions hemàtiques i les hemorràgies que s'atribuïen a la melsa. I després els que hi sobreviuen a les hemorràgies, la cirrosi. Bueno, jo vaig tenir la sort, jo hi tinc molta sort, d'anar a un congrés a Lisboa, on hi havia un americà que es deia Blackmore. I aquest deia al congres aquell de Lisboa. M'enrecordo que tots es van quedar aquí i vaig anar jo a Lisboa, va assistir en Trueta que era a Londres, i hi havia en Blackmore. Explicava que a la enfermetat de Banti la melsa no hi tenia cap culpa, que tot era la cirrosi, que al fer-se fibrós el teixit hepàtic, obstruïa la circulació de la porta. I llavors augmentava la pressió a la porta i feia la dilatació de la melsa secundaria a la

cirrosis. I tot el procés veia a que el únic tractament era desconnectar la porta del fetge, i deixar que el fetge evolucionés pel seu compte i no pressiones la circulació portal. Per lo tant es reduïa la hipersprenia. Bé el tractament era la derivació de la vena *Porto Cava*, explicava la tècnica. Jo quan vaig tornar a Barcelona, hi va haver un petit congres a l'acadèmia, i el Pedro Pons explicava els seus casos d'enfermetat de Banti. Jo em vaig aixecar i vaig dir que venia de Lisboa, i que vaig sentir en Blackmore que deixa això. Llavors en Pedro Pons es va interessar molt en això i es va posar en relació amb mi. Llavors jo vaig posar-me en relació amb uns metges de Londres i el Dr. Hand a un dels hospitals mes antics Sant Bartolomeu que va estudiar amb en Blackmore per aprendre a fer la operació aquesta de la derivació venosa. I ell es va portar molt bé, i em va dir que em passaria allà a l'hospital durant quinze dies i que m'explicaria com es fa. I em vaig passar 15 dies a Londres i en Hand en va ensenyar malalts de enfermetat de Banti, primerament com els visitaven, com els diagnosticaven. Com feien el diagnòstic: La melsa grossa es toca i a mes la dilatació de la melsa produeix un síndrome hemàtic, una anèmia. I en Hand en va ensenyar el malalts com feien el diagnòstic injectant a la melsa, punxaven amb un d'això, i es veia la porta dilatada al costat del fetge. Es a dir la melsa, el diagnòstic i la manera de comprovar-ho. I em va fer ajudar-lo a la operació varies vegades, em va recomanar el instrumental que es necessitava, i em va ajudar a on poder-lo comprar. Em va ajudar en tot. Per tant quan vaig arribar a Barcelona jo recordo que vaig explicar això al congres i en Pedro Pons es va interessar molt. I em va dir:

- Els malalts que jo vegi els hi derivaré a vostè i així mateix.

I jo, jo no hi estava al clínic a mi m'havien expulsat, per haver perdut la guerra, però operava a una clínica privada. I li vaig dir:

- Miri els malalts que tingui mels envia a la clínica que no els hi faré pagar res, ja els hi pagaré jo l'operació i tot això.

Ja que no els hi podia operar en el Clínic. I així vam operar a 20 malalts en poc temps per que tots anaven a parar a ell. I bueno es va presentar que va tenir molt èxit. Llavors vaig entrar a l'acadèmia, en Pedro Pons era el president, el president de l'acadèmia i ens vam fer molt amics.

Era una persona excel·lent i en tenia un bon tracte personal, de manera que ell era molt aficionat a les lletres, al teatre...

La postura del Dr. Pedro Pons avanç i després de la Guerra:

Això que li explicava avanç va ser després de la guerra.

Durant la Guerra el Dr. Pedro Pons va ser neutre, no es va decantar amb cap.

- De l'episodi que el Dr. Pedro Pons va ser tatxat de poc addicte a la república i va ser empresonat i que fou posat en llibertat a través del seu amic Pi Sunyer, pel fet de ser molt crític amb la universitat autònoma:

No ho crec això, no. La universitat autònoma, va ser neutre, no es va decantar.

- Referent al congres medico-militar de Castelló de Febrer del 39 i que el Dr. Pedro Pons abraça el franquisme:

En Pedro Pons durant la guerra no es va moure d'aquí, va continuar aquí. No va col·laborar molt amb la universitat autònoma. De veritat va ser neutral, no va ser contrari, per que deien que hi va haver professors que van ser contraris. Generalment van ser els professors poc brillants, per que la universitat autònoma, els alumnes podien triar la facultat que volien, no estaven obligats a anar a la facultat que els aculli. Podien anar a Sant Pau, al Sagrat Cor... Una sèrie d'hospitals es van integrar. I als de llavors no els hi va agradar.

Al febrer del 39 es va acabar la guerra aquí, a la resta d'Espanya no. Al 39 això estava conquistat, però Madrid encara no, Madrid es va rendir a l'abril. Aquí al febrer ja estava dominat pels militars. El congres a Castelló va ser a l'Abril. Castelló era a l'abril militar, era franquista, i Pedro Pons va anar a un congres per tant hi devia ser-hi sota un regim franquista. No va tenir altre opció.

- Va maquillar l'article de les malalties per inanició a les malalties per inanició en època de los rojos.

Clar aquí hi havia inanició, per que no hi havia molt menjar. Ell era neutral. En Pedro Pons, es veritat, bueno, que a la universitat autònoma va fer com tots, no era del patronat, no va ser del patronat, això no, i va continuar fent de professor com si res. I políticament era mes aviat catalanista, no podia ser franquista. No va formar part del patronat universitari, no tots els professor formaven part del patronat. A medicina hi havia només dels professors els Tries eren només del Patronat, bueno, dels Tries un, l'altre era el degà de la facultat. Però els altres professors no. Hi havia els castellans, en Soria i en Buenafuente, aquests eren castellans, però tampoc eren franquistes.

Època franquista, fortuna i doble joc del Dr. Pedro Pons:

Si, bueno, en Pedro Pons va fer diners, per que ja li dic al que cridaven a consulta tots els malalts pudents de Barcelona cridaven a en Pedro Pons. I això es feia pagar. Llavors devia fer diners. A llavors quan es va morir, es va fer un patronat. Ho va deixar tot a la universitat, del qual del patronat jo en formava part, de manera que se com va anar. Es va fer un patronat que donava beques. Es van recuperar uns diners que eren a Xile. Els diners del patronat recuperats van ser uns 60 milions de pessetes em sembla.

- Doble joc:

Ell navegava, bueno en aquella època tothom a la postguerra. Ens van envair els militars espanyols i van castigar a la gent. De manera que tothom es defensava com podia.

- Catalanisme i mecenes (cavall fort, historia del teatre, Romea, universitat catalana...)

Sobretot al teatre, va aportar molts diners al Romea, ell ho finançava, això es veritat.

Facetes personals i privades del Dr. Pedro Pons:

Recordo molt, vaig tenir molt tracte, sobretot en la part clínica i quirúrgica, ja que jo li curava els malalts de Banti. Els operava i els hi pagava la operació jo, i quan acabava els hi tornava al Clínic. Ell era molt correcte.

- Vida amorosa i fills:

Ell era solter, va tenir un lio amb una dona casada, em sembla, van tenir un fill, no se si es viu el fill. I després va tenir nebots. Un que es deia Pedro Botet, i un altre que es deia Leandro. Que em penso que aquests van tenir part de la herència. Va tenir un fill. Segurament va tenir relacions sexuals i la dona va dir que era fill de ell i potser no ho era. Però ell es va portar bé

- Era com un galán i sempre el veien rodejat de noies li agradaven molt les noies.

Si.

La imatge del dr. Pedro Pons de cara a la gent a l'època i ara i les societats:

En el tema mèdic va transcendir molt. Ell anava a molta cosa cultural d'aquí. Formava part de moltes societats ell

Ell va formar part del seguro, i el van fer jefe mèdic de l'hospital del seguro a la Vall d'Hebron, això és al final ja.

Va ser president de la Real Acadèmia, durant molts anys, i després va ser de l'acadèmia de ciències mèdiques, i va ser un home respectat per tothom.

Els pares eren del Gósol, van venir aquí i van posar una taverna al carrer de Clarís tocant a plaça Urquinaona.

Lo important d'ell va ser la actuació mèdica, va ser un gran impulsor. També es va preocupar per les endocarditis, al cor. La endocarditis lenta d'això va fer molta cosa. Als malalts els estudiava molt bé, feia autòpsies a tots, va ser un gran professor.

En un país que hi havia una guerra que aquí es perdia s'havia de saber jugar a dues bandes, tothom.

Era un home culte, li agradava molt la literatura, i que era un home que estimava molt la cultura del seu país.

Se el pot considerar similar a la figura de Marañón a Madrid. Eren molt amics.

“Tota investigació quan s'aprofundeix acaba sent interessant”

Dr. Moisès Broggi.

9.2 Annexes Cap. 3

Figura 1:

Activitats a la clínica mèdica A a la Universitat Autònoma.

- Dijous 11 de febrer de 1932: Dr. J. Gibert i Queraltó “Nota clínica sobre la percusión de las áreas vasculares”; Dr. A. Vallés Conforto “Estadística bacteriológica de las enfermedades tifóideas”.¹
- Dijous 27 d’abril de 1932: Dr. P. Esquerdo i J. Surós “Nota clínica sobre el rosa bengala”; i J Gibert Queraltó “Aneurisma del Ventriculo Izquierdo”.
- Dijous 23 de juny de 1932: Dr. Baudilio Danés, “Dos casos de tumor de Hipófisis”. Dr. J. Gibert Queraltó i P. Moragues, “Las estimulaciones del Sinus carótido y su resultado”.²
- Dijous 21 de Juliol de 1932: Dr. M. Soriano, “Los síndromes hepatoesplénicos en los enfermos tuberculosos”; Dr. Pedro i Pons, L. Gironés i J. Surós “Las denominadas atrofas subaguda del hígado”.³
- Dijous 15 de Setembre de 1932: Dr. Farrerons, “Influencia del régimen alcalino sobre la hemograma de Schilling”; Dr. A. Anell Sans, “Histogenesi de las lesiones tuberculosas”.⁴
- Dijous 27 d’octubre de 1932: Dr Farrerons, “Las influencias cosmo climáticas sobre el sistema nervioso vegetativo”; Dr. Pedro i Pons, L. Reigt i P. Bricall “Las hemorragias meníngicas esenciales del adulto”.⁵
- Dijous 24 de novembre de 1932: Dr A. Pedro i Pons i J. Surós Forns, “Las pleuresías bilimbrécicas esplenoregálicas”; Dr. A. Pedro i Pons, Bricall i L. Reigt. “Las hemorragias meníngicas esenciales del adulto”.⁶

¹ La Vanguardia, Edició del dimecres 10 de febrero de 1932, Pag: 9.

² La Vanguardia edició del dimecres 22 de juny de 1932, Pag: 9.

³ La Vanguardia edició del dimecres 20 de juliol de 1932, Pag:6.

⁴ La Vanguardia edició del dimecres 14 de setembre de 1932, Pag: 7.

⁵ La Vanguardia edició del dimecres 26 de octubre de 1932, Pag: 10.

⁶ La Vanguardia edició del dimecres 23 de novembre de 1932, Pag: 8.

- Dijous 3 de març de 1933: A. Pedro i Pons, i M. Soriano “Espondilitis Melitococica”.⁷

- Dijous 31 d'Agost de 1933: Dr. X. Farrerons “Asmas Profesionales”; Dr. A. Pedro i Pons i A. Amell i Sans “Pseudo Granuloma Pulmonar Hemosiderosica en una Estenosi Mitral”.⁸

- Dijous 23 de novembre de 1933: Dr. P. Esquerdo i J. Surós, “Consideraciones sobre la determinación de la sereoglutinación en clínica”; Dr. M. Soriano, J. Surós i G. Manresa, “La bilirubinèmia en la tuberculosis”.⁹

- Dijous 25 de Gener de 1934: Dr. A. Pedro i Pons; “De la Angina agranulocítica a la Leucemia aguda”; Dr. J. Farrerons “El polvo de casa en la etiologia del asma y rinitis espasmòdica”.¹⁰

- Dijous 4 de juliol de 1934: Dr. A. Pedro i Pons i Barceló “Enfermedad de Paget en síndrome de compresión vertebral”; Dr. Surós i P. Barceló: “Consideraciones sobre la denominada cirrosis de Cruveilhier-Baumgarten”; Dr. G. Manresa “Significación de los monocitos en la tuberculosis”.¹¹

- Dijous 27 de Setembre de 1934: Dr. Pedro i Pons i Dr. G. Manresa, “Hepatoterapia. Reacción Eosinofílica en el primer curso de las anèmias”; Dr. P. Barceló i Pamies “El veneno de abeja como medicación anti-alfítica”.¹²

- Dijous 25 d'octubre de 1934: Dr. J. Surós i forns i F. Cortada, “Valor clínico de la reacción de Takata-Ara”; Ddr. M. Soriano, “La anèmia hemolítica adquirida. La Hiperesplenía en clínica”.¹³

⁷ Arxiu Agustí Pedro i Pons C22 D10: Comunicació presentada a la Clínica Médica A.

⁸ La Vanguardia edició del dimecres 30 d'Agost de 1933, Pag: 6.

⁹ La Vanguardia edició del dimecres 22 de novembre de 1933, Pag: 10.

¹⁰ La Vanguardia edició del dijous 25 de gener de 1934, Pag: 7.

¹¹ La Vanguardia edició del dimecres 3 de juliol de 1934, Pag: 8.

¹² La Vanguardia edició del dimecres 26 de setembre de 1934, Pag:8.

¹³ La Vanguardia edició del dimecres 24 d'octubre de 1934, Pag:8.

- Dissabte 19 de Gener de 1935: Dr. Farrerons Curset d'Alèrgia.¹⁴

- Dijous 24 de Gener de 1935: Dr. J. Surós i F. Cortada "Valor de la Reacción de Takata en el diagnostico y pronostico de las afecciones hepáticas"; Dr. J. Gibert i Queraltó "Contribución a la patogènia de la Endarteritis Obliterante".¹⁵

- Dimarts 16 abril de 1935: Dr. A. Pedro i Pons i P. Barceló "Calcificación P. Escápulo-humerales"; Dr. Civil "Contribución al estudio de las Nuangitis Agudas".¹⁶

- Dijous 23 de maig de 1935: Dr. J. Gibert i Queraltó, "La intolerancia por el tacabo. Test cutáneo"; J. Surós forns i F. Javier Cortada, "Valor del triptofano en la cirrosis hepática".¹⁷

- Dijous 4 de juliol de 1935: Dr. M. Soriano "Contribución al estudio de la inflamación serosa experimental"; Dr. J. M. Vilaseca, Sebastián de Vega i Juan Pares, "La coleciostografia por el método de Sandstrom".¹⁸

- Dijous 28 de maig de 1936: Dr. A. Pedro i Pons, i J. M. Vilaseca i P. Barceló: "La espóndilo-artritis anquilopoiética, estudi radiogràfic de les petites articulacions vertebrals"; Dr. M. Soriano, F. Moracho i Siscar, "Estudi anatomoclínic d'un infart de miocardi perfectament compensat" (aquí veiem la primera i última sessió reglamentaria en català i la última del doctor Pedro i Pons a la clínica fins després de la guerra).¹⁹

Figura 2

Articles escrits pel Dr. Pedro i Pons a la Universitat Autònoma.

- 1925 – La enfermedad de Banti y los síndromes espleno–hepáticos. (Revista médica de Barcelona N° 19 120 – 1925).

¹⁴ La Vanguardia edició del dimecres 16 de gener de 1935, Pag:8.

¹⁵ La Vanguardia edició del dimecres 23 de gener de 1935, Pag:8.

¹⁶ La Vanguardia edició del dimarts 16 d'abril de 1935, Pag: 11.

¹⁷ La Vanguardia edició del dimarts 21 de maig de 1935, Pag:10.

¹⁸ La Vanguardia edició del dimecres 3 de juliol de 1935, Pag:7.

¹⁹ La Vanguardia edició del dimecres 27 de maig de 1936, Pag:8

- 1925 - Las pruebas diagnosticas de la adrenalina (Ars Médica – 1925).
- 1925 – La medicina en el último Bienio (Capitulo de patología Cardio – vasculo – renal) (Libro editado por el Inst. Medico Farmacéutico).
- 1926 – La endocarditis maligna de evolución lenta (Revista española de Medicina, cirugía, numero de octubre de 1926).
- 1928 – Que cal fer davant una assitolia (Annals de Medicina).
- 1928 – La espondilitis Melitococica (Annals de Medicina, any XXIII N° 5 – 1929).
- 1930 – Contribución al estudio de las alteraciones nerviosas en las enfermedades de la Sangre (Revista Médica de Barcelona N° 78 – Junio de 1930).
- 1931 – Contribución al estudio de las infecciones del grupo Blerth – Coli. Un caso de Septicemia por Bacilus Fecalis Alcaligenes (Revista Médica de Barcelona N° 93 – 1931 y anales de la clínica médica A – 1933 – En colaboración con Valls Conforto).
- 1932 – Investigaciones sobre la Hepato – lienografia mediante los preparados de Thorio (Thorotrast) (Revista Médica de Barcelona N° 97 – 1932 y anales de la clínica médica A 1933 en colaboración con Vilaseca Sabater).
- 1932 – Las variaciones del coeficiente de Absorción de la Bilirrubina sanguínea en el caso de las Ictericias (Revista Médica de Barcelona Junio de 1932 y anales Clin. Médica A. En colaboración con Pedro Baquerdo).
- 1932 – Las Pleuresías Bilirrubinicas con esplenomegalia (Revista Médica de Barcelona N° 108 – 1932 y en Anales de la Clínica médica A – 1933, en colaboración con Surós).
- 1933 – La denominada atrofia sub – aguda del hígado (Anales de la Clínica Medica A.) Pag. 1 – 1933, en colaboración con H. Gironés i Surós Forns.
- 1933 – Consideraciones sobre un caso de Esplenomegalia Tromboflebitica (Anales de la Clínica Médica A Volumen 1 1933 Pag. 34).
- 1933 – La espondilitis melistococica (Anales de la Clínica Médica A – Volumen I Pag 131 – 1933. En colaboración con M. Soriano).
- 1933 – Las hemorragias meníngeas esenciales del adulto (anales de la clínica Médica A 1er Volumen Pag 301 – 1933 en colaboración Reitg Puig).
- 1933 Mediciones cardio aorticas sobre telerradiografías en oblicua anterior izquierda (Medicina Latina 1933, anales Clínica Médica A 1933 En colaboración con Dr. Vilaseca Sabater y Dr. Del Llano).
- 1933 – síndrome cardiaco ganemico en las hernias diafragmáticas del estomago (Medicina Latina 1933 y anales clínica médica A 1933 en colaboración con Dr. Vilaseca Sabater).
- 1933 – La cloro anemia aquilica esencial y las sintomáticas (Anales de la Clínica Médica A. Volumen 1, Pag 255 – 1933 En colaboración Maria Victoria Luadner Borles).

- 1933 La fiebre exantemática Mediterránea. Un caso en Barcelona. (Anales de la clínica Médica A. Volumen 1º Pag 123 1933, Ars Médica 1932 en colaboración con Valls Conforto).
- 1934 – De la Angina agromulocística a la Leucemia aguda (Revista Médica de Barcelona Nº 128 – 1934).
- 1934 – Hepatoterapia i reacció eosinofílica en l'evolució de les anèmies (La medicina catalana Nº 15 1934 Pag 669, amb la col.laboració de Gerard Manresa).
- 1934 – L'aparell circulatori en les anèmies (La Medicina Catalana nº 15 Pag 715 1934, col.laboració amb Gibert Queraltó).
- 1934 – Contribución al estudio de las esplenomegalias gastrorrágiformes (Ars Médica Nº 100 – 1934 y segundo congreso Nacional de Patología Digestiva 1933 Pág. 514).

9.3 Annexos Cap. 4

Figura 1:

Normalment la publicació es componia sobre unes trenta pàgines moltes ben cuidades i a color. Mentre el doctor Pedro i Pons passava aquesta temporada a Madrid sembla ser que li crida l'atenció la publicació com si fos d'un diari de l'aspecte cultural i per a veure també el que succeïa a la resta del món. Alguns temes d'aquests tres exemplars serien

- Pinturas murales en el santuario de la virgen de la cabeza.
- Don Armando Palacio Valdés.
- Semblanza de Augusto Rodin.
- Emilio Aladren.
- Pombo en Vacaciones.
- Arte de guerra.
- Periodismo y literatura.
- La sonrisa de los lares. Novela por E. G. Kolbenheyer.
- La vida atormentada del poeta vicente Medina.
- Reparto de media noche
- Las provincias también Pitan.
- Mistral y la lengua de Oc.
- Escribiendo des del Banco.

- Barcelona y sus grandes artistas.

Figura 2:

El registre de la revista *Medicina Clínica* va estar fet per Andrés Moro Garcia, secretari del registre a Madrid, tràmits dels quals es van fer durant l'estiu de 1944 i certificava que²⁰:

“...Que en el Libro doscientos ochenta y nueve, al folio ciento setenta y tres del registro general, aparece la inscripción que, copiada a la letra, dice lo siguiente: “ Cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos. Registro General e la Propiedad intel-lectual “ Inscripción número 87.173. en conformidad a lo dispuesto en la Ley de 10 de enero del año 1879, queda inscrita en este Registro General, con el número Ochenta y siete mil ciento setenta y tres como propiedad de D. Agustín Pedro y Pons, vecino de Barcelona, provincia de idem, la obra cuyo título y demás circunstancias se expresan a continuación; la cual fué presentada para su inscripción en el Registro provincial de Barcelona el día 21 de Junio de 1944, a las trece, e inscrita en el mismo provisionalmente con el número 24.060. Título Medicina Clínica (Revista Mensual) año 1943 tomo I año I.

Clase Científica.

Autor: Varios.

Traductor:

Refundidor:

Compilador:

Arreglador;

Director: Agustín Pedro y Pons.

Adaptador:

Editor: Agustín Pedro y Pons.

Lugar y año de la impresión: Barcelona, 1943.

Establecimiento: N.A.G.S.A.

Tomos y tamaños: Uno de 21 x 28 cm.

Páginas u hojas: 444 págs. Más 19 de índice.

Fecha de la publicación: Colección de la Revista del año 1943.

²⁰ Arxiu Agustí Pedro i Pons C45 D30 21/06/1946 Inscripció de la revista Medicina Clínica al Registre de Propietat Intellectual de Madrid.

9.4 Anexos Cap. 5

Figura 1:

Discurs de comiat del Dr, Pedro i Pons al II Congrés Europeu de Reumatologia.

“Señores el congreso ha terminado. Ha llegado el momento triste de la separación, el momento emotivo de las despedidas, el momento de las dispersiones físicas por que entre nosotros no podemos hablar de distancias espirituales, separaciones de alma y mucho menos en estos momentos en que nos encontramos más compenetrados, más íntimamente unidos para el desarrollo de la obra en común, que nunca, más ligados por la trabazón de los ideales y de los propósitos. De la hermosa gala de esta noche, yo quiero destacar el sentimiento de hermandad que nos une a todos. Yo siento flotar en este ambiente aquel espíritu que imperava en los antiguos gremios y que movía a sus integrantes a sentirse unidos por un sentimiento de familia indestructible. Y por la hondura espiritual de nuestra fiesta hemos elegido para su celebración el palacio de la Lonja, entre cuyos muros todos los actos adquieren caracteres saturados de rotas de gravedad que saturan a la joven especialidad reumatológica, venturoso augurio de preeminencias para las generaciones venideras. Como presidente de la Sociedad Española de Reumatología y del comité organizador del congreso debo y cumplo con gusto este deber, recalcar mi agradecimiento a todos los señores ponentes, a cuantos han intervenido con su actuación en los debates y con sus brillantísimas comunicaciones. Y debo hacer constar mi profundo agradecimiento al Excmo. señor gobernador de esta provincia cuya gentileza es tan acusada, que sin pedirle nada está dispuesto a darlo todo; y también nuestro agradecimiento a las cimeras representaciones de las ligas internacionales contra el reumatismo. Y señaladamente a don Pablo Logendío que esta noche en representación del Excmo. Ministro de Asuntos Exteriores nos honra con su presencia. Y cumplido con este grato deber de no solo cortesía, si no de sincera proclamación de reconocido agradecimiento, tengo interés en resaltar la labor tan eficaz como abnegada de todos los miembros del comité organizador de este congreso, a excepción de la mía, todos los cuales han actuado con entusiasmo galvanizador de todas las voluntades. Un congreso señores, por feliz que sea en sus resultados, no es mas que un eslabón importante si se quiere en la marcha ascendente de la especialidad. Es eso, un eslabón que sigue al que le precedió y anuncia y antecede al que le seguirá. Dentro de poco asistiremos a otro congreso de nuestra especialidad, que según acuerdo adoptado se celebrará en Ginebra. Vamos a dispersarnos a través de paralelos y meridianos geográficos, en los que hayareis la guardia celosa de nuestra profesión. Nos duele esta separación

física, pero en la seguridad de que no se distancian en lo más mínimo nuestras almas, no os decimos “¡Adiós!”, si no que, con un sentido optimista, os decimos “¡Hasta muy pronto!”.

Figura 2:

El programa del curset “La medicina norteamericana a través del médico Español” va ser el següent:

Dimecres, 3 de març:

- *Sesión Inaugural: Prof. Agustín Pedro Pons, Catedrático de Patología médica de la Facultad de Medicina de Barcelona: La Medicina Interna en los Estados Unidos.*

Divendres, 5 de març:

- *Dr. Jose Mª Samsó Dies, Jefe de la sección de Electroencefalografía del Instituto Corachan y del servicio de E. E. G. De la Cátedra del Prof. Pedro Pons: Electroencefalografía y cibernética.*

Dilluns, 8 de març:

- *Dr. Pedro Gabarro García, Jefe del servicio de Cirugía Plástica del Instituto Corachan: Estado actual de la Cirugía Plástica.*

Dimecres, 10 de març:

- *Dr. Antonio Caralps Massó, Jefe del servicio de Cirugía torácica del Hospital de la Sta. Cruz y San Pablo y jefe del servicio de cirugía pulmonar del patronato nacional antituberculoso: El Tercer Congreso de Enfermedades del Tórax del “ American College of Chest Physicians “.*

Divendres, 12 de març:

- *Dr. Francisco Canivell Artal, de la clínica pediàtrica Universitaria de Barcelona: Algunos aspectos de la pediatría en Norteamérica.*

Dilluns, 15 de març:

- *Dr. Jose Oriol Anguera, Ex Profesor adjunto de la Facultad de Medicina de Barcelona: Influencia de las recientes adquisiciones norteamericanas en la patología del aparato respiratorio.*

Dimecres, 17 de març:

- *Dr. Ramon Surinyach, Ex Profesor adjunto de la facultad de medicina de Barcelona; “ Fellow “ de la “ American Academy of Allergy “: La Aportación de los Estados Unidos al Estudio de la Alergia.*

Lunes, 22 de març:

- *Dr. Francisco Barnosell Nicolau, Director del Instituto de Medicina Correctiva de Barcelona: Aportación norteamericana en Poliomiélitis.*

Dimecres, 24 de març:

- *Dr. Luis Saye Sempere, de la Real Academia de Medicina de Barcelona:*

Sobre la obra profiláctica contra las enfermedades contagiosas en los Estados Unidos.

Divendres, 26 de març:

- *Dr. José Mª Poal Ballarin, Director del instituto Español de Reumatismo y Vocal del Patronato Nacional de la Lucha Sanitaria contra el Reumatismo: La Aportación norteamericana en el campo de la reumatología.*

Dilluns, 29 de març:

- *Dr. Antonio Puigvert Gorro, Jefe del servicio de Urología del Hospital de la Sta. Cruz y San Pablo: El "New York Hospital".*

Dimecres, 31 de març:

- *Dr. Jaime Pi Figueras, Jefe del servicio de Cirugía del Hospital de la Sta. Cruz y San Pablo: Comentarios sobre la Cirugía Abdominal Norteamericana.*

Divendres, 2 d'abril:

- *Prof. Ramon Sarro Burbano, Catedrático de Psiquiatría de la Facultad de Medicina de Barcelona: Actitud del Psiquiatra Español ante la Psiquiatría dinámica Norteamericana.*

Dilluns, 5 d'abril:

- *Dr. Ramon Vidal Teixidor, Ex Médico de la Clínica Psiquiàtrica Municipal de Urgencia y de la clínica mental de la diputación; de la escuela de patologia digestiva del prof. Gallart Monés: El Enfoque experimental en la patologia Psicossomàtica Norteamericana.*

Dimecres, 7 d'abril:

- *Dr. Ricardo Roca de Viñals, jefe del laboratorio de cancerología del Hospital de la Sta. Cruz y San Pablo: La citología y anatomia patológica norteamericana moderna.*

Divendres, 9 d'abril.

- *Dr. Adolfo Ley Gracia, jefe del servicio de Neurocirugía del Hospital clínico y provincial de Barcelona: El profesorado en la Universidad Norteamericana.*

Figura 3:

El manifest per a l'homenatge a Josep Maria de Sagarra va ser signat per:

Catalina Albert (Víctor Català), Clementina Arderiu, Concepción Badia de Agustí, Emilia Baró, Elena Cambó de Guardans, Joaquina Fina de Rosa, Rosa Leveroni, Isabel Llorach, María Luz Morales, Mercedes Nicolau, Paulina Pi de la Serra, María Rusinyol de Planás, Rita Rossinyol. De Folch, Nuria Sagnier de Arana, María Antonia Salvá, Ana María Torra de Gili, María Vila, Ramón de Abadal i de Vinyals, Ignacio Agustí, Vicente Aleixandre, Dámaso Alonso, Juan Amades, Augusto Arañó, Andrés A. Artís, Juan Arús, Rafael Benet, Xavier Benguerel, José Bertrán y Musitu, Jaime Bofill y Ferro, Pedro Bohigas, José M^a. Boix i Selva, Luis Bonet Garí, Enrique Borrás, Manuel Bosch Barrett, Antonio

Buero Vallejo, José Cabré Oliva, Félix Capella, Ramón de Capmany, Domingo Carles, Dr. Luis Carreras, Pbro; Narciso de Carreras, Xavier Casp, Valentín Castanys, Alberto del Castillo, José Clará, Guillermo Colom, Julio Coll, Dr. José Córdoba, Dr. José Cornudella, Juan Cortés, José Mª Cruzet, Pío Daví, Guillermo Díaz Plaja, Gerardo Diego, Miguel Dolç, Raimundo Durán Reynals, Agustín Durán Sanpere, Luis Durán y Ventosa, Conde de Egara, Félix Escalas, Don Aurelio M^a. Escarré, P. Abad de Montserrat, José Mª Espinás, Salvador Espriu, Juan Estelrich, Luis Faraudo de St. Germain, M. Fernández Almagro, Luis Fernández Ardavin, Emilio Ferrer, J. V. Foix, Joaquín Folch y Girona, Joaquín Folch y Torres, Francisco Fontanals, Tomás Garcés, José Garí, Sebastián Gasch, Mario Gifreda, Gustavo Gili, Felipe Graugés, Pedro Gual Villalbí, Ramón Guardans, Juan Mª Guasch, Vizconde Güell, José Janés, Sebastián Juan Arbó, José Mª López Picó, José López Rubio, Néstor Luján, Rosendo Llates, Martín Llauradó, Rafael Llimona, Juan Llonch, Miguel Llor, Juan Maluquer, M. Manent, Juan Antonio Maragall, Dr. Gregorio Marañón, Ricardo Margarit, Federico Marimón, C. Martí Farreras, Carlos Martínez Barbeito, J. E. Martínez Ferrando, Juan Ramón Masoliver, Francisco Maspons Anglasesell, Miguel Masriera, Luis Massot, Jorge mata, Miguel Mateu, José M^a. Millás Vallicrosa, Félix Millet, Luis M^a. Millet, Salvador Millet i Bel, José Miracle, Federico Mompou, José Mompou, Joaquín Montaner, Manuel de Montoliu, Xavier Montsalvatge, Dr. Jerónimo Moragues. Joaquín Mª de Nadal, Raimundo Noguera, Juan Oliver, Juan Oller y Rabassa, Luis Orduña, Alberto Par, Juan A. Parpal, Dr. Agustín Pedro Pons, Luis Pericot, Ricardo Permanyer, Juan Perucho, Dr. Jaime Pi Figueras, José M^a Pi sunyer, Josep Pla, Luis Plandiura, José Puig i Cadafalch, Alberto Puig Palau, Pedro Puig Quintana, Agustín Pujol, Francisco Pujols, Juan Rebull, Xavier Regás, Carlos Riba, Manuel Ribé, Pedro Ribot, Pbro; Rosendo Riera, Martín de Riquer, Rogelio Roca, Dr. José Roig i Raventós, Dr. Emilio Roviralta, Jorge Rubió, Mariano Rubió, Nicolás Mª Rubió, Víctor Ruiz Iriarte, Pedro Sacrest, Octavio Saltor, José Samitier, Sebastián Sánchez Juan, Pedro Sensat, Carlos Sentís, Mauricio Serrahima, Juan Serrat, Carlos Soldevila, Fernando Soldevila, V. Solé de Sojo, Juan Bta. Solervicens, Joaquín Sunyer, Ramón Sunyer, Juan Teixidor, Eduardo Toldrá, José Mª Trías de Bes, Juan de D. Trías de Bes, Luis Valeri, José Valls Taberner, Emilio Vendrell, Juan Ventosa y Calvell, Solsé Vergés, Jaime Vicens Vives, José Viladomat, Antonio Vilanova, Dr. Xavier Vilanova, Dr. Jacinto Vidardell, Pedro Ynglada, José Zendera.

Figura 4:

Els llibres comprats van ser:

- Vinowska. Un Nadal a Polònia. Ejemplar, uno de los 8, en papel Rives – Vitela Numerados. Enquadernació en ple pergamí amb ferros daurats i un preciós esmalt de 47 X 63 mm. En colors representant l'adoració dels pastors. Amb un import de 3.000 Ptes.

- Aguiló. Romancer Popular de la Terra Catalana. II-lustració Junceda. Edició

numerada en paper de fil. Enc. En ple marroquin avellana amb decoració de ferros daurats i mosaics. Amb un import de 4.000 Ptes.

- Verdaguer. Què diuen els ocells. Il·lustració Alexandre Coll. Edició numerada en paper de fil. Enquadernació en ple chagrin verd, con decoració en or, en fred i en mosaic. Amb un import de 4.000 Ptes.

- Rusiñol. L'alegria que passa. Exemplar de la tirada de 25 en paper de filo amb suites de les il·lustracions. Il·lustració de Ramon de Capmany. Enc. En plena pell amb rica decoració en oro i mosaics. Amb un import de 6.000 Ptes.

- Vilanova. Tristeta. Gravats de Jaume Pla. Edició en paper de fil de tirada limitada i numerada. Exemplar amb suits. Enquadernació en ple marroquí doblat amb decoració de ferros en fred i daurats. Amb un import de 5.000 Ptes.

- Musset. Poesies. Il·lustració de P. Courtois. Edició limitada i numerada. Enquadernació en plena pell, cuallada de decoració de ferros en fred i daurats. Amb un import de 5000 Ptes.

- Villegas. El abencerraje. Il·lustració de Teodoro Miciano edició limitada i numerada en paper de fil. Enquadernació en ple chagrin blau amb mosaics y 4 preciosos esmalts al·legòrics. 6.000 Ptes.

- Planes. Nits de Barcelona. Il·lustracions de Olaguer Junyent. Exemplar en paper de filo Guarro " Moli Vell " un dels 25. Enquadernació original en ple Chagruin blau amb daurats. Amb un import de 1.200 Ptes²¹.

Figura 5:

Llibre 50 aniversari del Hospital Clínic.

El llibre en total tenia 173 pàgines i es va dividir en:

Jornadas conmemorativas del cincuentenario del Hospital Clinico y Provincial. Barcelona 1907 – 1957.

- Reseña de los actos conmemorativos.
- Discurso del Gobernador civil.
- Conferencia del Dr. H. Arruga.
- Reuniones por especialidades.
- Conferencia del Doctor Gallart Monés.
- Concierto en el Palacio de la Música.
- Reuniones de promociones.
- Conferencia del Profesor Pedro Pons.
- Discurso del Dr. M. Usandizaga.
- Los catedraticos de la facultad de medicina durante mis estudios. 1897 – 1901, por el Dr. F. Gallart Monés.

²¹ Arxiu Agustí Pedro i Pons (C17 D24) 00/04/1957 Factura i rebut de comanda de llibres antics i exclusius comprats a José Porter Llibrer i editor per A. Pedro Pons.

- De las antiguas facultades de medicina al hospital clínico por el Doctor A. Pedro Pons.
- Garboso traslado de los estudiantes al Hospital Clínico, por el Doctor V. Cónill Montobbio.
- El nuevo régimen del Hospital Clínico, por José Mª Mandoli Giró.
- Notas Históricas de distintos servicios.
- Anatomía, por el Dr. A. Vega.
- Fisiología, por el Dr. F. Frandi.
- Farmacología, por el Dr. F. Frandi.
- Farmacología, por el DR. J. M. Massons y J. A. Salvá.
- Los servicios quirúrgicos en el Hospital clínico, por el Dr. P. Piulachs.
- Pediatría y Puericultura, por el Dr. J. Torres Martí.
- Ginecología, por el Dr. V. Cónill Montobbio.
- Obstetricia, por el Dr. J. A. Usandizaga Beguiristain.
- Oftalmología, por el Dr. J. Casanovas.
- Otorrinolaringología, por el Dr. X. Vilanova.
- Urología, por el Dr. F. Serrallach

Figura 6:

El llibre es va dividir en:

Casal del Médico. memòria de los actos celebrados con motivo del XXV aniversario de su fundación. 15, 16, 17 mayo 1958, Barcelona.

- Casal del médico.
- Efemerides del Casal.
- Compañeros que, des de la fundación de Mutual Medica, han ocupado diversos cargos en sus Consejos de administración.
- Entidades medicas o para – medicas.
- Mutual medica de Cataluña y Baleares: Consejo de administración.
- Junta consultiva.
- Comisión organizadora.
- Comisiones de los actos: Concierto, teatro, festival infantil; Conferencias; Exposiciones artisticas, Laboratorios; Medallas conmemorativas; prensa y propaganda; cena Clausura.
- Discurso pronunciado por el Dr. Dn. Joaquín Salarich Torrents, Presidente de Mutual Medica de Cataluña y Baleares, con motivo de la inauguración de las Fiestas.
- Pregón pronunciado por el Ecmo Profesor D. Agustín Pedro Pons, catedrático de la facultad de Medicina y presidente de la Real Academia de medicina y cirugía de Barcelona.
- Historia del Casal del Médico: Conferencia pronunciada por el Dr. Dn. Joaquín Sellas Garriga.
- El médico y el sentido del Humor: Conferencia pronunciada por el Dr. D. Antonio Martí Granell.
- Entre el optimismo y la esperanza: Conferencia pronunciada por elDr. D. Jerónimo de Moragas.
- El alma del Casal del Médico, por el Dr. D. Pedro Más Oliver. Miebros de la junta consultiva de Mutual Medica de Cataluña y Baleares.
- Recortes de Prensa

Figura 7

“Un análisis comparativo del estado de la Medicina en el año 1939 y el del momento actual, nos da la medida y convicción de que estamos asistiendo en estos dos decenios a la más profunda evolución medica de todos los tiempos. A semejanza de un brote de crecimiento, se ha producido un impulso vigoroso que ha transformado los conocimientos médicos y ha cambiado por completo las características de la mortalidad; así lo indica la tuberculosis en franco retroceso, la tifoidea en trance de desaparecer, las infecciones respiratorias agudas fácilmente superadas aun en edades avanzadas, y también la lúes, la anemia perniciosa y tantas enfermedades que antes eran causa habitual de muerte. Entretanto asistimos al desarrollo de una nueva patología demostrada por la frecuencia de infecciones víricas, el aumento de las enfermedades arteriales, las colagenosis, entre otras muchísimas que podríamos mencionar. Las características del ejercicio de la Medicina han cambiado. En muchos casos no puede limitarse el profesional a un trabajo aislado, unipersonal sino que debe estar vinculado a un equipo determinado. Consecuencia de lo apuntado es que la medicina va siendo cada vez más compleja, pero más eficaz, y la terapéutica, muy eficiente, pero más cara. Todo ello ha cambiado el panorama de la Medicina en lo científico, lo económico y en su proyección social. En cuanto a España no cabe duda que estos veinte años han sido de progreso y que nuestro país ha pasado a ser de consumidor, o ente pasivo, a productor, en el sentido de poseer una industria farmacéutica cada vez mejor preparada y de contar con un cuerpo médico más sólidamente cultivado y prestigioso.”

Figura 8:

“El doctor Marañón, después de hacer grandes elogios del vino, se dolía de que fueran los médicos quienes regatearan al vino sus privilegios, «porque nosotros sabemos mejor que nadie —dice él— que no es justo regateárselos». Y el

doctor Pedro Pons, en una magistral conferencia pronunciada en Villafranca del Penedes, sentó afirmaciones como ésta: el vino es el alimento más económico de las clases populares; beber como alimentarse es una necesidad y una voluptuosidad; el contacto asiduo y milenario del vino con el hombre le ha humanizado, y otras que, dichas por él, resultan axiomáticas; La lógica consecuencia a estas premisas no podía ser otra que la de entrevistarnos con el médico ilustre robándole lo que para él tiene más valor porque es lo que más le falta: tiempo, un tiempo que no nos ha regateado por ser el del vino un tema particularmente grato para el como español y como médico.

—En su conferencia sobre «El arte y la ciencia del beber» —le indicamos— afirmó usted que el vino es el alimento más económico de las clases populares. ¿Por qué?

—El vino, alimento popular; pero no demagógico —nos responde—. Es el más económico porque es el que suministra más calorías por peseta.

—¿Es tónico-estimulante?

—Desde la más remota antigüedad se ha observado que ejerce una estimulación dinamogénica sobre el sistema nervioso. En la llamada poción de Todd, y en otras semejantes, se mezcla el alcohol a diversos agentes terapéuticos. Esta es la acción que podríamos llamar 'tónico-«estimulante.

—¿Tiene cualidades digestivas el vino?

—La acción digestiva es innegable en los que sufren de atonía gástrica o secreción digestiva deficitaria.

—¿Y i en cuanto a sus cualidades alimenticias?

—El alcohol, que es le esencia o el alma del vino, es un elemento que al ser ingerido proporciona gran cantidad de calorías, al trabajador manual, el que hace trabajos pesados y duros le confiere una energía extraordinaria; el vino es el alimento - calorígeno que le proporciona estímulo para el trabajo. Para los habitantes de los países Asiáticos es una estufa interior que contribuye a fortalecerles en su lucha contra. e1 medio ambiente.

—¿A cualquier hora -del día es bueno el vino?

—Es fundamental que el vino considerado como alimento debe ser ingerido precisamente durante las comidas. Toda libación posterior, sobre todo si es abundante, es peligrosa. El peor momento del día para ingerir una bebida alcohólica es por la mañana en ayunas. ¡Cuánto daño ha provocado entre las clases populares la ingestión en ayunas de la conocida mezcla de aguardiente y vino generoso, vulgo carajillo! En un porcentaje elevado de enfermos cirróticos del hígado se comprueban los perniciosos efectos que tal hábito o costumbre ocasiona. El vino en las comidas es sano, sobre todo si se toma en proporción equilibrada en relación con la cantidad de alimentos ingeridos. Lo malo es consumir mucho vino cuando se come poco.

—¿Hay algo en el producto de la vid que pueda perjudicar al organismo?

—En el vino no hay tóxicos. Sólo se le puede considerar como nocivo cuando se toma en cantidad desmesurada., Pero esto pasa con todos los alimentos.

—¿Lo recomienda usted, pues, como bebida sana, higiénica y nutritiva?

—Sin duda alguna; hechas las consideraciones que he apuntado acerca del momento oportuno en que debe beberse y en una cantidad adecuada Existen, como en todo otro alimento, contraindicaciones y ciertos sujetos, que incumben al médico precisar y que, casi siempre, sin el concurso de éste, el mismo consumidor o usuario reconoce.

—¿Considera patriótico el fomento del consumo de vino en España?

—Indudablemente, porque además de todo lo dicho, el cultivo de la vid, uno de los más antiguos, es también uno de los más importantes y dé mayor repercusión en la economía nacional.”

9.5 Anexos Cap. 6

Figura 1:

“—¿Hay crisis de la Medicina y crisis de médicos?

—Ambos aspectos son inseparables; Medicina y médicos se encuentran en una encrucijada que invita a muchas consideraciones de interés médico y social.

-¿Qué ha llevado a esta situación?

—El crecimiento, los avances técnicos, las nuevas especialidades y progresos de todo orden, ante los cuales el médico se siente agobiado y con sensación de incapacidad para resolverlos él personalmente.

—¿Esto quiere decir que hay médicos que no están a la altura de las circunstancias?

—Le contesto afirmativamente. La Medicina, con sus avances, nos ha desbordado a todos. El médico, como unidad, o ente independiente, está dísminuido.

—Entonces doctor, quien está en crisis es el médico, no la Medicina.

— La Medicina, en su crisis de crecimiento, supera las posibilidades de absorción que en todo hombre son limitadas. No cabe, ni en la cabeza de un especialista, todas las novedades que le competen y que por su misma incapacidad asimilativa le abrumen.

—Ante esta situación difícil, ¿cómo poner orden?

—Con la formación de equipos, en los que la división acuerde un papel limitado y específico a cada uno de ellos. Entre todos sabemos todo; pero espere que que hombre solo en el silencio de su despacho les resuelva todos los problemas médicos, hoy día es una enfelequia. El médico en su despacho, o el médico de cabecera, es un médico clasificador y orientador; pero no siempre resolutivo.

—Por consiguiente, el paciente necesita su médico, el clasificador, y luego que una institución que resuelva sus males. ¿Dónde están estos centros sanitarios y al alcance de todos?

— los hospitales universitarios o privados y en los establecimientos de la Seguridad Social.

—Estos últimos inspiran, no sé por qué, poca fe.

—Es que la confianza del enfermo no puede tenerla cuando le mandan a un médico que él no conoce, hay algunas instituciones que les falta el aval del tiempo, la tradición. Pero sepa usted que en la hora presente, con rapidez progresiva, esto va cambiando y el Seguro Social va mejorando sus servicios médicos, porque tiene conciencia exacta de su relativa insuficiencia.

—El malestar de los médicos es evidente, ¿qué medicina curaría este mal? — Los consultorios médicos particulares van despoblándose aceleradamente. Los médicos ven reducir a marchas rápidas su clientela, sin confiar la debida compensación en el trabajo que asumen en los centros hospitalarios. La Medicina, a medida que ha sido más eficaz, el médico ha sido mas pobre. El Estado se ha quedado con su clientela. Esta merma en su trabajo particular le proporciona la posibilidad de rendir más labor en el hospital, Y aquí viene lo

inconcebible: en la mayoría de los hospitales el médico no tiene sueldo y, en algunos, ni nombramiento. Pero no todos los hospitales son iguales; hay dos clases de instituciones médicas, en la hora presente: las unas pagan a sus médicos que les ofrecen medios técnicos apropiados para desarrollar una labor eficaz. Otros hospitales, en cambio, el médico no tiene sueldo, fraguava con sus manos, como un artesano, y no le da utillaje para efectuar las exploraciones médicas modernas.

-Por lo que veo, ¿hay Un enorme desbarajuste?

—En efecto, hay unos hospitales que abonan sueldos a sus médicos, otros, en cambio, no les dan nada, los primeros, igual que haría una empresa comercial, elige, sonsaca, absorbe los médicos que cree que le conviene del hospital pobre para llevárselos al suyo.

-Esto es muy grove, doctor; para ustedes y para los pobres pacientes?

—Se agrava la situación que a no poner remedio inmediato los hospitales universitarios se quedarán sin médicos y sin enfermos. Esta situación grave, este desbarajuste, es consecuencia de lo que yo he denominado insolidaridad de las instituciones estatales. Hay cuatro Departamentos que atienden, a su manera, la obra asistencial, Gobernación, Trabajo. Educación y Ciencia y Ejército.

—¿Piden ustedes, a gritos, un Ministerio de Salud Pública?

—Con gritos, sino con razones. El dinero destinado a la Sanidad hoy discurre, por lo menos, por cuatro cauces: unos, anchurosos, casi desbordantes; otros, en los que llega un hilo sutil de unión, que apenas les da para mal vivir. Es urgente, pues, la creación de un Organismo coordinador, distribuidor, regulador de los medios materiales que exige un servicio asistencial, para llevar a término, con equidad, una labor eficaz que redunde en beneficio de los más y no de los pocos.

—Este es el diagnóstico. Ahora, a quien corresponda...”

Figura 2:

“FINAL DE ETAPA Y NUEVAS PERSPECTIVAS. DR. AGUSTÍ PEDRO I PONS:

Toda obra humana, como la vida de cualquier hombre, es susceptible de ser presentada en capítulos o etapas. Deliberadamente he escogido en la solemnidad de esta tarde, la mía propia, por considerarla en el momento presente como final de una larga etapa de mi existencia; de un lar o camino recorrido sin desfallecimientos y bajo el signo de la continuidad. Esta última consideración la continuidad en la misma senda y en la obra elegida es la que a mi entender supera en importancia a toda otra consideración. El hombre debe elegir, cuanto antes mejor, el sendero por donde dirigir sus pasos, columbrar la meta de su propósito y seguir hacia ella sin vacilación, con paso seguro, sin rectificaciones. He visto truncarse bellos propósitos y esterilizarse la obra comenzada por abandono prematuro de la misma, por cansancio y por falta de fe en ella; volver sobre sus pasos y otear nuevos rumbos, puede verificarse sólo en los años de nuestra primera juventud; hacerlo más tarde es peligroso;

el trasplante de un árbol es de resultados tanto más precarios, cuanto mayor es.

Considero que si debo destacar en mi vida una circunstancia positiva, ésta es la continuidad en la dirección de mi trabajo, la senda escogida desde mis primeros años.

Antes de proseguir mi disertación debo explicar el motivo de la elección del tema. Desde un principio abandoné la idea de tratar un asunto propiamente médico. El profesional maduro es cada vez más consciente de sus propias limitaciones. Trazar una vasta síntesis de problemas más o menos conocidos, me pareció indelicadeza ofrecerlo a una selección de Maestros y Universitarios como la que hoy se ha congregado; ofrecer la experiencia propia, acerca un punto de vista personal, me pareció peligroso y vano. En fin, me sentí cohibido y por el respeto que merece esta Corporación coto y solar del Instituto de España elegí un tema que fuese como una confesión íntima, un relato de páginas vividas, y que a la vez será una presentación del que desde ahora tendrá el honor de sentarse entre vosotros para compartir las altas tareas de la Corporación.

II. GRATITUDES. SIMBOLISMO DE LA CEREMONIA DE HOY.

No quiero seguir sin expresar mi agradecimiento a todos ustedes; al Sr. Presidente, al Sr. Secretario y a cada uno de los Sres. Académicos que tuvieron para mí lo más digno de ambicionar: la consideración y la benevolencia para un Hombre y su Obra, que si alcanzó en ella un estimable nivel lo que debe a los no cortos años con que la Providencia se lo ha permitido.

No ha sido la mía una obra trunca, sino completa, y si no alcancé a más, fue por mis limitaciones y no debo quejarme de la escasez de medios con que conté, porque ello no es condición exclusiva de mi caso, sino pobreza general de la Universidad española, en la que sólo cuenta el valor del Hombre y es obvio resaltar la penuria de medios con que uno debe desenvolverse. Llevar a término una obra en tales condiciones ha sido, hasta nuestros días, labor desinteresada y vocacional de quien sacrifica sus mejores horas y trabaja como el artesano que se vale de toscas herramientas y que todo debe confiarlo a su destreza y a la valiosa cooperación de los que se formaron a nuestro lado. Hace pocos meses tuve que dejar mi puesto de trabajo por imperativo de una ley, que es justa y humana en su concepción, pero a veces no tanto en su aplicación concreta. Aspecto bifronte que toda ley presenta; la ley se ha hecho para los hombres y es buena; pero la ley ha de aplicarse a un hombre y entonces no siempre es lógica una ley de jubilación. La ley hasta un cierto punto prejuzga, pero no juzga. En ello consiste la dificultad de su aplicación. Prejuzga que todo hombre, alcanzada una determinada edad, está quemado y poco apto para seguir ejerciendo aquello que en un día más o menos lejano mostró su capacidad; como si la naturaleza procediera a saltos, la jubilación ocurre sin matices, sin transición de un día para otro, como se cae en un abismo sin fondo, como una noche que se cierra sin crepúsculo. En este momento y por la fuerza de las circunstancias a que he aludido, considero

cerrado un capítulo de mi vida, con seguridad el más largo, con probabilidad el más fecundo. Pero el hombre se resiste a dejar su obra: una obra literaria tiene principio y fin, la de un científico no: No tiene principio porque es continuación de las elaboradas anteriormente por sus predecesores, no tiene fin porque sus límites son el infinito. Nuestra obra es siempre perfectible y a ella nos agarramos sin saber abandonarla; es trasunto de nuestra propia existencia, que no dejamos por propia decisión. Esto ocurre de manera especial, cuanto más amor y entusiasmo pusimos en nuestra labor; Vicente López, pintando el retrato de GOYA, no sabía darle fin, hasta que el modelo, cansado de posar y mirando su propia efigie, simuló un paso de muleta y consideró terminada la tela. Ello suele ocurrir en una obra concreta, pero no en la obra global de un hombre; Vicente López se quedó con los pinceles en la mano y siguió pintando. A un médico, a un Profesor le ocurre lo mismo. No se puede renunciar a lo que tanto se amó; dejar nuestra labor es cometer una infidelidad, es renunciar a la compañera de siempre, sería una viudedad aceptada y perpetrada por nosotros mismos. Por esto de una forma u otra la actividad profesional debe acabar cuando termine nuestra vida; a cada uno de nosotros el final nos sorprenderá en el ejercicio activo de nuestra tarea.

Simbólicamente la ceremonia de hoy cierra para mí un final de etapa y abre el comienzo de otra que durará lo que designe la Providencia.

III. EL CENTRO Y LA PERIFERIA.

Un significado de gran alcance tiene el acto de hoy: la consideración y el homenaje de la España del centro a la otra España, la regional. Un centro que no sepa integrar los valores dispersos por nuestras tierras, no sería centro, sino islote solitario. Centralizar es atraer, sumar y engrandecer el acerbo cultural hispánico: no significa encerrarse en sí mismo ni trazar fronteras en lo que no las tuvo nunca: el pensamiento humano y la obra científica o la literaria. Merece plácemes esta Real Corporación por este gesto expansivo y amistoso a los demás pueblos de España, al margen de la persona elegida en el día de hoy para ostentar tal representación. Considero que con ello las Academias serán genuinamente nacionales o no una más, limitada a ser representación regional o de distrito. La Academia Nacional de Medicina es un senado, en el que caben representaciones de la España una y múltiple a la vez, y en la que deben sentirse en sus sesiones las voces, con las singularidades de acento fonética de los distintos distritos de nuestra Patria. Esta labor de integración conjunta es la que realizará la auténtica unidad de la Nación, evitando la disgregación que supone ignorar lo que ocurre en el cercado ajeno. Hay que romper las vallas discriminatorias de los distintos pueblos de España y tomar las que tras nuestras manos se tiendan hacia una gran favor nacional y común, compatible con el respeto que merece la personalidad indeclinable de cada grupo étnico.

IV. EL SILLÓN VACANTE.

Si trazamos la historia de cada sillón académico, veríamos ocuparlo sucesivamente por hombres de mérito desigual. Hay sillones en todas las corporaciones que deberían ser declarados perpetuamente vacantes cuando se produce el traspaso de la figura egregia que lo venía ocupando; ahora se

me ocurren los nombres de Ramón y Cajal, de Gregorio Marañón y el de Jiménez Díaz. Acerca de este último, al que por veleidades del destino vengo a suceder, yo por mi parte lo declaro vacante. Al acercarme al sillón que dejó vacío Carlos Jiménez Díaz, me invade un sentimiento de escrúpulo, que no es sino la expresión de humanidad del que sabe que no son sus méritos, sino las circunstancias que le obligan a sentarse en él; en esta ocasión no puedo dejar de evocar la figura del Maestro. Cumplen ahora 44 años, que los avatares de una oposición me enfrentaron con Jiménez Díaz; ello ocurrió en diciembre de 1925, con ocasión de las oposiciones a una Cátedra de Patología y Clínica Médica vacante en la Facultad de Medicina de Madrid. El tribunal lo constituía Gil Casares, Rodríguez Fornos, Agustín del Cañizo, Redondo, y Simonena en función de presidente. El anfiteatro de la Facultad de San Carlos era insuficiente para contener al público asistente; una de las razones era que opositaba Carlos Jiménez Díaz, que desde su Cátedra de Sevilla deseaba acceder a la de Madrid; él tenía entonces 27 años. Su figura menudita, su voz opaca y de eco profundo, el rictus torcido de su boca cuando hablaba y la movilidad que imprimía a su mano derecha engrandecían su figura cuando disertaba. En él me experimenté por un lado una sensación de pasmo ante su desbordante erudición y por otra me invadió un sentimiento de desconsuelo y de inhibición. Hacía falta mucho temple para actuar después de Jiménez Díaz; el público estaba pendiente de su disertación y también de la de Enríque de Salamanca; los demás éramos poco más o menos lo que en argot teatral de ciertos espectáculos frívolos, se llaman teloneros. Como ocurre en tales circunstancias, en que la pasión de la equidad, la Cátedra quedó vacante; poco después la ganó Díaz por concurso de traslado. Desde el primer día en Madrid, la influencia del Maestro se dejó sentir; la investigación se reflejó en los "Anales" de su Clínica, que, en forma de libro, aparecían con cierta periodicidad; más tarde fundó la "Revista Clínica Española"; sus lecciones de Cátedra, dotadas de la gracia de la espontaneidad fueron recogidas en apretados volúmenes, en donde fluían conceptos, puntos de vista originales y que invitaban a la reflexión. En contraste con la obra escrita, y superándola en interés y trascendencia, están sus realizaciones, como la fundación de la Clínica de la Concepción, primer centro hospitalario de España de índole privada, en la que se conjugan la labor asistencial con la docente y la investigadora. El genio atrae por su luz propia a las generaciones ávidas de formación y de cultura, despierta vocaciones, crea, en suma, la Escuela, cuya continuidad permanencia quedan aseguradas tras la desaparición de su creador. La obra humana de Jiménez Díaz se colocó por encima de la que dejó escrita, ésta se marchita en poco tiempo por su misma esencia y transitoriedad; mientras que la permanencia de la Escuela ofrece frutos más duraderos, porque ella es por naturaleza viva y adaptable a los nuevos cambios que se ofrecen en el campo de las ciencias médicas. Como un gran artista, supo modelar con sus propias manos a los discípulos, transformando la masa amorfa del alumnado en figuras vivas, a las que comunicó, con soplo vital, el afán de superación que luego se convirtió en esta pléyade de maestros que difunden por todo el ámbito del suelo español, el espíritu y la cultura del Maestro. Si el sillón ha quedado vacante, la obra de Jiménez Díaz no ha caído en el vacío, porque la dejó en las manos de sus más íntimos colaboradores que aseguran su vigencia y continuidad.

V. EL DESEO DE SOBREVIVIR.

Vuelvo de nuevo a mi argumento. El final de una etapa no significa el de una obra, sino nueva apertura a realizaciones ulteriores. Un intelectual no debe renunciar a lo que es razón de su existencia. La Universidad en este momento me ha hecho sentir mi condicibn de funcionario y es por tal motivo que debo abandonarla forzosamente. Ello choca con mi carácter independiente, que se había sentido libre hasta ahora. Admiro a los intelectuales, a los artistas, que pueden ejercer libremente sin escalafones ni control; al pintor, que trabaja en sus telas sin limitación de edad; al escritor, al que nadie pone límites a su labor.

¡Os imagináis a cuántas obras hubiéramos renunciado, de licenciar a nuestros escritores e intelectuales por haber alcanzado una determinada edad!

Admitamos que la labor de un científico es distinta por ser compleja y cambiante. El literato guarda invariable el estilo que le es propio. Un profesional universitario debe poner constantemente sus conocimientos al día. Una ciencia es un océano, que desafía la inmovilidad, sometida a un constante flujo y reflujo. La mente del intelectual no es como la sensibilidad del artista; cada día que vive es distinto al anterior y le aguarda una sorpresa. En esta constante movilidad de nuestros conocimientos, el hombre de ciencia debe entregarse a un ejercicio mental difícil como el que más: debe aprender cada día y debe saber olvidar al mismo tiempo lo que aprendió. Cada mañana al despertar hemos de refrescar nuestros ojos con la linfa que borra conocimientos periclitados y así mantener nuestra mirada viva y vigilante.

¡Qué difícil es desprendernos de cuanto aprendimos con tanto esfuerzo y que constituyó nuestro prestigio, nuestro capital cultural!

El joven planta sus conocimientos sobre una tierra virgen; para los hombres maduros el trabajo es doble; consiste en arrancar parte de lo sembrado y preparar cada día el terreno para cultivar una simiente nueva; y ello en tierras cansadas, agostadas, por anteriores cosechas. La madurez proveya trae consigo la reducción progresiva de la facultad de adaptación a lo físico, a lo político, a lo intelectual. Sobrevivimos a nuestra época, que lentamente va desapareciendo, dejándonos un eco de nostalgia inextinguible; sobrevivimos a unos conocimientos que defendimos en la Cátedra, en las Academias, y que fueron lábaro de nuestro tiempo. Gran parte de ello hay que arrumbarlo y vivir perpetuamente con deseo de perfección y con el dramático esfuerzo de "ponernos al día", como si ello a su vez fuese algo definitivo, sino también materia caduca que se agotará en un plazo cada vez más corto; se marchitará antes de lo que ocurría en nuestra época, en que el ritmo de los progresos era más lento y los conocimientos tenían una validez, si no permanente, sí más duradera. Renacer de las cenizas de lo caducado es angustioso, pero es lo que mantiene tenso nuestro espíritu como el músculo del atleta atento para dar el salto. Aquí radica en parte la aflicción de dejar la Universidad, y con ella el estímulo que supone el trato con los jóvenes, que sienten alegría y fe en aprender, mientras que para el Maestro es angustia y desconfianza la que siente ante muchas novedades y progresos. El contacto con la juventud es vivificante y a la vez evita el inmovilismo, que es de lo peor que puede adolecer

un intelectual. En la cúspide de nuestra actividad universitaria, cuesta más aprender, pero también se afina nuestro juicio crítico y nos pone en guardia acerca de prematuros entusiasmos. Cuando llega la hora del relevo, algo en nosotros se revela; nos invade, con el estremecimiento de lo inevitable, una voluntad de renacer que es la expresión del deseo de sobrevivir.

VI. LAS ESCUELAS: MAESTROS Y DISCÍPULOS.

El Profesor universitario tiene una misión esencial a cumplir: transmitir su saber, enseñar. El Catedrático es elegido para que enseñe; esto que es obvio en ocasiones conviene recordarlo. Una Cátedra ha sido, para algunos, tribuna de exhibición y menos mal si ésta sirve para lucir conocimientos sólidamente asentados y las lecciones son asiduas. Si el Profesor universitario se interesa por la formación de sus oyentes, logrará transformar al alumno en discípulo, que es el logro más elevado del que enseña. Cuando llega a formarse, con tiempo y tesón, un núcleo importante de colaboradores, entonces se ha logrado formar Escuela y el Profesor se convierte en Maestro, que es el grado supremo en la jerarquía de valores a que puede aspirarse. Maestro no es un título universitario, puede serlo quien está fuera de ella y se puede negar a algunos que integran la Universidad. Un Profesor puede ser brillante y erudito y no lograr formar Escuela; sus lecciones se pierden con el eco de sus palabras. Un Profesor puede tener escasos medios, los oratorios, aparentar maneras y formas modestas y saber transmitir su espíritu vocacional a los que le rodean y los que le sigan en su labor de Magisterio, que es una forma de Apostola. Lo que distingue y explica ambos tipos de educadores son consecuencia de estar o no en posesión de algunas condiciones, éstas son: la vocación auténtica de Magisterio, la personalidad del Maestro, el poder de captación y la generosidad. Comentemos estas cuatro proposiciones. La vocación profesional es la primera; hay catedráticos con deseo auténtico de formar escuela; otros sienten indiferencia y en fin existen, como Saturno, los que son capaces de devorar a sus propios hijos. Un Profesor que no consiga formar escuela fracasa en la misión para la que fue elegido. La esterilidad de una Cátedra es un baldón que delata la ineficacia del Profesor. En la labor de un Maestro es mucho más importante el trabajo que sabe inspirar a los demás, que el suyo esta época en que el trabajo científico no es casi nunca obra de un solo hombre, sino labor de conjunto en que no se sabe exactamente quien puso más, no se concibe un Maestro autor exclusivo de sus publicaciones. En la concesión de un premio Nobel se galardona habitualmente no a un hombre determinado, sino a un grupo de investigadores que llevaron a término una labor colectiva. La ausencia de vocación explica que hombres muy preparados realicen una labor negativa y estéril, mientras que otros Maestros al parecer menos dotados logren formar equipos de trabajo servidos por hombres muy calificados. La Escuela y los discípulos no siempre son parejos con la condición intelectual del Maestro. Existe en todo Magisterio algo semejante a la fuerza ciega de la paternidad. De padres de corto alcance han salido hombres dotados de notable capacidad intelectual, y al contrario, es frecuente comprobar la mediocridad de los hijos de varones preclaros. El Profesor es un sembrador que con gesto pródigo echa la semilla a voleo; luego es la calidad de la simiente y la de la tierra las que proporcionarán la calidad del fruto. En la perfección de una Escuela hay mucho de providencial; el tener buenos o malos

hijos, el tener buenos o malos discípulos, no siempre debe achacarse a la condición del padre y del Maestro; en el redil de una familia o de una Escuela salen ovejas negras o blancas sin saber cómo. Si en lo malo no siempre interviene el Maestro; también hasta un cierto punto es ajeno, cuando surge de la labor universitaria una personalidad egregua. En gran parte es obra del Destino y de circunstancias por completo ajenas a nosotros mismos lo que explica que se obtengan logros tan dispares. El genio y el talento nato hallan por instinto la manera de manifestarse; ello ocurre con independencia de la tutela profesoral y hasta del ambiente. De la Universidad filipista de Cervera, enorme caserón que mandó construir aquel monarca, Felipe V, en medio del descampado de la comarca leridana de la Sagarra, era conocida la mediocridad del Claustro que la constituía. A pesar de ello, de la Universidad de Cervera salieron celebridades; lo que significa que no hay valla que se oponga a la manifestación del genio, y que éste brota lo mismo en las randes Universidades, que en Facultades pueblerinas como la de Cervera. El genio se manifiesta con independencia de los Maestros y aun en determinadas circunstancias a pesar de ellos. La prueba es que de Cervera salieron hombres insignes como Monturiol, el inventor que construyó el primer submarino, el "Ictíneo", botado al agua en el puerto de Barcelona en 1859, con el que efectuó 54 exploraciones submarinas; el invento y realización de Monturiol, que no era ingeniero, ni marino, ocurrió muchos años antes de que Isaac Peral en 1884 llevase a cabo una obra parecida. Esclarecidos varones fueron asimismo Próspero de Bofarull, cronista de Cataluña; Torres Amat, traductor y editor de la Biblia al español; salieron de Cervera filósofos y literatos como Jaime Balmes y Mila Y Fontanals. Entre los médicos, que en parte deben su formación a la Universidad cervariense, destacamos al anatomista Antonio de Gimbernat y a Cosme Argerich, tan conocido y ensalzado en la capital de la Plata.

El Maestro tiene una alta misión bien concreta: crear discípulos, pero es ajeno a la formación del genio, que es una cuestión de cromosomas. Que ningún Maestro se vanaglorie de contar un hombre genial como discípulo, que nadie tampoco se avergüence si le salieron hijos tontos; de lo uno y de lo otro no se es responsable. La personalidad propia de cada Maestro es la segunda condición del que enseña. Ésta se expresa por su poder de atracción, por su repercusión en el medio social y finalmente por su éxito profesional. Esta última circunstancia atrae al alumno, que quisiera desentrañar los entresijos que llevan por el camino del triunfo. Sentir y proclamarse que se trabaja en contacto diario con una personalidad célebre y popular atrae a los adolescentes, ávidos en su futura gestión de gloria y de provecho. Parte integrante de la personalidad del que enseña, lo constituye el entusiasmo. No siempre éste revela la categoría del Maestro; pero no es menos cierto que aún con pobreza de expresión verbal el entusiasmo es elocuente; el hombre que habla convencido, convence a los demás. El entusiasmo es contagioso y crea adeptos; pero no siempre es un valor auténtico. Mirabeau, en una sesión de la Convención, interrumpió un discurso de Robespierre exclamando: "Este hombre irá muy lejos porque se cree todo lo que dice!" Cuántas veces hemos pensado lo mismo oyendo a ciertos conferenciantes demasiado crédulos o audaces. El poder de captación han de cultivarlo los que enseñan. Esta cualidad antropognósica consiste en saber valorar aquellos hombres con talento y vocación que se disponen a nuestro alrededor. Separar de entre ellos

los aduladores, al ambicioso de provechos fáciles, al soñador de buena fe pero desprovisto de condiciones intelectuales, y saber escoger aquellos pocos que reúnen el conjunto de condiciones proinisorias para alcanzar las cimas del saber, requiere un innato sentido de la condición humana. Encomendar a cada uno aquello para lo que está mejor dotado, tiene la ventaja de lograr una selección en la que no se desperdician por una ley ciega del todo o nada elementos que en aprovechados serán muy útiles.

Las piedras sillares en que se apoya una escuela, están representadas por la grey estudiantil que forma los estratos inferiores, sin los cuales el edificio se tambalea falto de base. Un criterio selectivo y realista debe informar al que dirige un equipo médico. No desdeñar a los hombres modestos, sufridos y trabajadores de los que se aprovechan no pocas veces los más inteligentes: que en parte viven del trabajo ajeno. En mi experiencia debo proclamar que he sacado más partido y provecho de los primeros que de los últimos. Sin el estado llano, no puede apoyarse ningún régimen, ni asentar ninguna Escuela; en una Escuela no todos deben ser sabios, como en ninguna Institución no todos serán directores.

Enseñar es una forma de gobernar. Una Escuela es como un Estado y el buen Maestro tiene que ser un buen gobernante; es oportuno recordar algunas definiciones de los que se ocuparon del arte de conducir a un pueblo. La política, decía CarloS XII, es mi espada; es el arte de engañar, pensaba Maquiavelo; sólo una dama cuyo nombre siento no recordar, afirmaba que era el medio de gobernar los hombres con la prudencia y la virtud. Hugo apostilló estas tres definiciones: como la de un loco la primera; la segunda la de un pillo; sólo la tercera merece ser reverenciada; esta última, añado yo, es la que debe constituir el emblema de un jefe de Escuela. Creo finalmente que la condición esencial del que enseña es la generosidad. Sin poseer esta cualidad se tendrán muchos desengaños. El Profesor universitario tiene la misión de enseñar por encima de todas las demás, pues para esto ha sido elegido; ésta es la única exigencia a la que debe responder ante su conciencia sin excusa alguna. El enseñar debe prodigarse como hacemos el bien, sin mirar a quién. No debe enseñarse al amigo, porque lo es, sino a cuantos se acerquen a nosotros, entre los que en su día descubrirá también el Judas que le marcará con su beso. Esta generosidad es la condición sublime y propia de un gran Patrón, superior en ello a la condición del Padre; éste siente como un deber la responsabilidad que le impone el sacrificio y el amor hacia el hijo. El Maestro enseña a quien no conoce y le da lo que no siempre puede el Padre; una personalidad sin la cual nuestra vida poco representaría. Ante el Padre uno debe inclinarse, ante un gran Maestro, arrodillarse. Por ue este último, sin ninguna trabazón ni ley biológica que le obligue, nos hizo herederos de una cultura, que es un caudal que nunca se pierde; modeló el carácter de su discípulo, desarrolló su personalidad, creó en ellos una conciencia y un estilo de vida y les orientó en el camino arduo y difícil de la profesión. Y todo ello es demasiado importante para hallar moneda con que pagarlo. Hay cosas tan elevadas y sublimes, que sólo pueden pagarse con simbolismos y sentimientos: el reconocimiento y la gratitud. Esta moneda más preciosa que el oro. Por ello es también la más rara. Es deprimente comprobar que al Maestro se le quiere como a un hombre de Gobierno: mientras detenta el Poder. Pero

cuando el cetro abandona sus manos, a veces se le sigue honrando, pero otras veces no; entonces es frecuente comprobar cómo a la consideración de la que fue merecedor le sigue el vilipendio, y las nuevas generaciones le consideran como un valetudinario intelectual. Éste es el Gólgota de no pocos Maestros: sentir el desdén, el olvido o la maledicencia de aquellos, a veces los mejores, que él contribuyó a formar. La mano cálida y generosa la hallará casi siempre entre los humildes, aquellos que muchas veces ni siquiera recordamos; la gratitud se recibe de aquellos que poco nos deben.

Esta postergación del viejo Maestro halla en parte su explicación en los avances y progresos que experimentan las técnicas en cual uier profesión. No solamente estos progresos, sino la base conceptual y la dotrina en que asentó nuestro saber, han cambiado. Al Profesor debe exigírsele poner sus conocimientos al día; para ello tendrá ue destruir parte de las nociones que aprendió; y sobre este material de derribo edificar nuevos conceptos y elevar las modernas adquisiciones. Es más difícil este trabajo de demolición y construcción combinados, que edificar en terreno virgen las nuevas estructuras. La readaptación es más compleja y no deja de tener un aire trasnochado la que se lleva a cabo; en cambio, una creación nueva desde los cimientos es más homogénea, airosa y aparentemente más sólida. Cada generación se aúpa sobre la precedente, lo que significa que las nuevas generaciones parten de un nivel más elevado que las anteriores; por ello en el terreno de las ciencias, cada promoción aparenta ser superior a la anterior por que arrancó desde un principio de un nivel más alto. Este ribete de amargura del final de la etapa de un Magisterio, es lo que acentúa más su apostolado y lo que sublima la labor del Maestro. El Maestro nunca debe aspirar al reconocimiento, ni al oficial ni tan siquiera a aquel otro al que somos más sensibles, el de aquellos que se formaron a nuestro lado. Nadie vuelve la cabeza hacia atrás, la vía sólo tiene dirección y sentido únicos; seguir adelante con la antorcha que se puso en nuestras manos, sin dirigir nuestra mirada a aquellos que nos precedieron y de los que somos continuadores. Estos hombres que nos suceden también sentirán, en su día, esta dura ley del olvido de las generaciones que a su vez formarán y que con paso firme y a veces atropellado seguirán invariables la línea recta de la meta hacia el progreso.

VII. CADUCIDAD DE LOS LIBROS DE MEDICINA; PERENNIDAD DE LA ESCUELA

Una escuela es un vivero; el Maestro es el arborista. Con sus manos plantó los esquejes, que luego serán árboles y al final, como todo lo terrenal, madera y ceniza. La obra esencial del Maestro consiste en la enseñanza directa de sus discípulos; la otra es la del escritor. Tengo por seguro que es más eficaz la primera que la segunda. Del libro y del artículo publicado en nuestras revistas médicas, poco quedará. Su vida es efímera como la del insecto. Todo lo que escribimos los médicos es actualidad, no permanencia. Ésta Final de etapa y nuevas perspectivas es otra de nuestras miserias. Nuestras obras, cuando salen a la luz, ya han sido superadas. Porque la obra científica no tiene en sí misma ni principio ni fin. El punto de partida se apoya en lo ampliamente conocido y el final son los puntos suspensivos. Cuántas veces me han inspirado celosía las creaciones literarias; las científicas, aun las mejores, no

reflejan ni siquiera una época, a lo sumo el momento en que fueron escritas. La obra literaria, incluso muchas que en su día pasaron inadvertidas, luego se valoran y descubren en ellas esencias que aseguran su permanencia. La obra literaria tantas veces escrita en un momento de inspiración y en estado de gracia, será leída por las generaciones futuras. La obra médica escrita con tesón reflexivo, sopesando las palabras, consultando textos, elaborada con la insistencia con que el verme carcome la madera, ésta envejece pronto y se olvida o arrincona en la segunda línea de los anaqueles de las bibliotecas, tapada por los nuevos libros crujientes de juventud cuando los abrimos por vez primera. La obra médica escrita es pasajera; es la humana, aquella en la que el Maestro ha puesto el afán de cada día, la más duradera y a su vez origen y estímulo de las generaciones futuras. El quehacer científico es una cadena, de la que cada promoción es sólo un eslabón. De la caducidad de las páginas escritas sólo se salvan, a veces, las más breves. Los grandes tratados, los libros de texto, viven tanto menos cuanto más grandes son. Estas obras son como las herramientas del artesano; pero las de éste duran más. Los libros de información son imprescindibles, pero su mérito acaba aquí; escribir un tratado de medicina es una variedad de periodismo médico utilísimo, pero que no supone por ella misma un progreso. En cambio, en las breves páginas de un artículo de revista puede quedar constancia de un adelanto, de un síntoma nuevo, que dará a la posteridad el nombre del autor; así ocurrió con el signo de Babinsky, con la lipodistrofia de Barraquer, reseñada en sólo dos páginas de una revista de neurología. En una ocasión el profesor Jaime Peyrí me comunicó que había planeado escribir la pequeña historia de la Facultad de Medicina de Barcelona desde su reapertura en 1844 hasta el presente. "Pues hágalo pronto, don Jaime le respondí, porque esto quedará, mientras caerán en el olvido sus lecciones de Dermatología." Se limitó a escribir las "Memorias de un estudiante ochocentista", tan breves como enjundiosas, pero que se leerán siempre con agrado y quedarán como un documento inmarcesible.

VIII. CAMINO ADELANTE. LA NUEVA ETAPA.

Dejamos tras de nosotros un pasado que reflejó nuestra manera de vivir y nuestras convicciones. Un mundo nuevo se abre ante nuestros ojos. Hoy se habla de Revolución cultural, como unos siglos antes de la rural y más inmediata la industrial. Estas transformaciones socioeconómicas se producen periódicamente y van cambiando la faz del mundo, de las costumbres y de la psicología de las colectividades. La Revolución industrial, iniciada en la segunda mitad del siglo XVIII, significó el descenso de la economía y la declinación del poder rural, con sus últimos vestigios de feudalismo. La masificación de la cultura a que se tiende hoy día transformará hasta los cimientos las estructuras de la sociedad actual. La de hoy es una época de tránsito; lo que alumbró nuestra adolescencia deja el paso a otra luz que descubre nuevas perspectivas y cambia la manera de pensar de la generación actual. Lo que estamos presenciando no es una evolución, que es una forma mesura del progreso, sino una revolución, que es una explosión ciega y violenta, como lo es un fenómeno cósmico. Una evolución es regular, previsible y pacífica, una revolución es agresiva y no las hay sin que se produzcan víctimas. El camino de la juventud conducía al campo hace unos siglos, más tarde fue la fábrica, hoy es la Universidad; las masas de adolescentes, dada su

cuantía, ya no pueden pasar por el estrecho marco de sus puertas, hallan las aulas insuficientes, y arcaicas las estructuras de los centros de enseñanza, y de todo ello surge un clamor de protesta vago y confuso, ante el cual uno debe preguntarse acerca la génesis del fenómeno y lo que se pretende. Imposible imponer orden en esta multitud agitada por la violencia; y lo que debería ser un movimiento y una formulación de principio de unas masas conscientes, se convierte en una agitación ciega en donde es difícil orientarse acerca de lo que realmente se pretende. De este clamor sólo se recoge una formulación concreta: la Universidad es hoy día insuficiente para alcanzar su alto cometido y acunar debidamente a la masa que ingresa en ella. En todos estos movimientos colectivos hay también un estado de inconsciencia difusa. Si preguntamos a unos de estos frenéticos qué es lo que pretende, nos responderán cosas muy dispares unos de otros; no hay unanimidad de criterio, sólo la hay de protesta. No se oye una voz, sino gritos; no se razona, se vocifera; pero el gobernante advertido debe saber interpretar y encauzar este movimiento de protesta, lo que no es nada fácil. Hace unos pocos meses, en uno de los más altos luminares de la cultura europea, se concentró una multitud para protestar contra lo humano y lo divino. En una de las cunas más antiguas del teatro francés otra multitud se aupó en el escenario y paradójicamente esta legión de innovadores nos ofreció una representación del más puro estilo de los comités revolucionarios de finales del siglo XVIII. Los que querían una sociedad nueva, no supieron renovarse, sino que adoptaron en el atuendo, en los modos y en la oratoria, todos los dicterios revolucionarios del más viejo estilo. Las revoluciones son siempre iguales a ellas mismas, como lo es una tempestad o un río que sale de madre. Pero en medio de la arcaica teatralidad de la revolución hay que saber comprender que ocurren cosas importantes y que ello es signo de una convulsión que pretende imponer una distinta visión del mundo y buscar otros senderos. No pretendemos buscar una ideología definida en una revolución; ésta es siempre caótica y difícil de encerrar en una fórmula concreta. Hasta que las aguas vuelvan a su cauce no descubriremos las orillas, ni el verdadero curso de la corriente, eso es, la intención que anima a estas masas. En la revolución cultural de nuestros días no todo es trigo limpio, como ocurre siempre en estas sacudidas; en las luchas callejeras, en las barricadas del pasado siglo era habitual colocar un letrero con la advertencia "pena de muerte al ladrón"; nuestra época tampoco escapa a la integración de logreros, de aviesa intención, que pretenden abusar de los incautos. No hay mejor compañía que la del idealista y del hombre de limpia intención, casi siempre algo ingenuo, para que, escudándose en él, se pretendan lograr otros propósitos. Convenientemente apartada la mala semilla del trigo limpio, hay que aceptar y encauzar los movimientos de renovación que estamos presenciando.

IX. CON RAPIDEZ, PERO SIN PRECIPITACIÓN

Hay que actuar con rapidez, pero sin precipitación. Por un lado la presión del estudiantado actual y la previsión de que se incorporen importantes núcleos de clase trabajadora, se suman para evidenciar la insuficiencia de los centros de enseñanza en sus diversas categorías. Se debe considerar el problema de la incapacidad física y estructural de las universidades y arbitrar soluciones rápidas. Pese al buen deseo de los gobernantes ello no es posible llevarlo a

buen término con celeridad. Existen enseñanzas y Facultades posibles de poner en marcha en breve tiempo; las Facultades de Derecho, de Historia, de Filosofía, pueden casi improvisarse cuando se cuenta con un profesorado idóneo; en estas materias de enseñanza el maestro lo es todo. En cambio, las Ciencias experimentales, y en especial la Facultad de Medicina, desafían toda improvisación; aparte los laboratorios, requieren un personal y utillaje cuantioso, complejo y en constante renovación. Circunscribiéndonos a las Facultades de Medicina, éstas no pueden crearse con un simple decreto; y, sin embargo, esto parece que se pretende hacer. Todos sabemos lo costoso que es construir un hospital clínico dedicado a la enseñanza; un nosocomio de 800 camas cuesta más de mil millones de pesetas. Al margen del factor económico, existe el problema de mayor importancia, que es el del profesorado; me parece una equivocación crasa que se designe sin más trámite a un determinado hospital como Facultad de Medicina. (Qué milagro o qué desatino es éste? Los que sabemos lo difícil que es lograr un buen profesorado, a pesar del riguroso control de las oposiciones pese a los defectos del métodos no podemos salir de nuestro asombro al contemplar cómo se transforma de la noche a la mañana a un hospital en una Facultad, con todo y reconocer la calidad de algunos elementos que la integran. Creo debe procederse con cautela, a través de un plan decenal en el que progresivamente se aprovechen las posibilidades para la enseñanza de los facultativos mejor preparados y que ya han dictado cursos de su especialidad desde mucho antes. En el momento actual el legislador debería limitarse a crear escuelas de Medicina en los hospitales en los que existan elementos idóneos para llevar a cabo la misión concreta de enseñar una determinada especialidad; ello es muy distinto a improvisar una nueva Facultad de Medicina. Es sabido las dificultades que experimentan algunas de las recién nombradas Facultades de Medicina al querer habilitar un conjunto de médicos prácticos, a veces excelentes, en profesores, sin otras pruebas, así indiscriminadamente. Algunas de estas llamadas Facultades, van buscando afanosamente, en las primigenias Facultades de Medicina, los catedráticos que quieran desplazarse, para embarcarse de las enseñanzas básicas, como la Anatomía, Fisiología, Química biológica, Bacteriología, Anatomía Patológica, entre otras asignaturas. Una Facultad de Medicina, ya lo hemos dicho, no puede crearse por decreto. Téngase presente que a pesar de las pruebas selectivas a que se han sometido los catedráticos españoles, es difícil formar un claustro en que todos sus componentes demuestren la preparación deseada. Repito hay que proceder con tino y otorgar títulos de docente solamente a aquellos que por su historial y actividades lectivas sean merecedores. Ello es muy distinto a que se titule Facultad y se otorgue sin más el nombramiento de profesor a los componentes de una institución médica; a menos que con ello se pretenda dar una sensación de logro de lo que es una improvisación y con ello acallar a las masas vociferantes, lo que es problemático que se consiga. El momento actual es grave; no se trata puramente de algaradas; el que ello creyera se equivocaría como Luis XVI, que a los primeros chispazos de rebeldía que estalló al final de su reinado, preguntó a uno de sus ministros: "Qué se pretende con este motín?" "No, sire -le respondió-, es mucho más que un motín, es una revolución." Se puede gobernar a un pueblo, no a una revolución. Ésta, por otra parte, termina a veces con una reacción contraria a sus propósitos: tras del Termidor surge el Gran Corso. Con ello no quiero significar que se pretenda arreglar la situación

presente ni con concesiones desmesuradas, ni apelando exclusivamente al método autoritario lo que puede ser recomendable en un momento determinado, sino compartiendo la autoridad con los mismos estudiantes, obligándoles a participar en las responsabilidades académicas. Debe establecerse la autonomía universitaria, y a través de la misma el estudiante se educará en el cumplimiento de la autoridad y terminará aprendiendo una lección de moderación, como ha escrito Millet; este mismo autor recuerda la afirmación de Cambó, de que no hay lección de Final de etapa y nuevas perspectivas humildad tan eficaz como la que se aprende con el ejercicio de la autoridad. Pero a la vez esta autoridad delegada debe ser debidamente controlada; no hay que olvidar que la edad universitaria es una fase intermedia, muy lejos de la madurez que exige cualquier cargo directivo. En la etapa universitaria, hay que aprender a la vez que la autoridad, la virtud de la obediencia; no es recomendable entregar el mando a quien antes no supo obedecer. La época de aprender una profesión requiere concentración en el estudio y subordinación; la edad del mando dirigente llegará más tarde. Hay que procurar no perturbar con reivindicaciones más o menos justas la época formativa del estudiante, porque la merma que se infiere a su riqueza cultural puede ser irreparable. Toda civilización acuna y prepara, sin saberlo, un cambio de sus estructuras, ya sea progresivamente o de una manera rápida y violenta; eso es, una revolución que no pocas veces se revuelve airada contra aquellas instituciones que le dieron el ser. Los regímenes políticos y las grandes culturas, aparte de su bondad, experimentan lo que en metalurgia se llama "la fatiga del metal". Ello lo intuyen los políticos sagaces, que, como Talleyrand, acaban por traicionar todos los regímenes que han servido, cuando llega el momento oportuno, el llamado tiempo de cambio. Nuestra Universidad y nuestra misma profesión están en crisis y experimentan, tras una larga etapa prodrómica, el tiempo de cambio que estamos presenciando. Detrás de nosotros va quedando la medicina liberal que conocíamos. Es inútil el comentario elegíaco de la época pasada, la de nuestras luchas e ilusiones; las épocas, como los hombres, tienen su vida limitada. Aquello que tanto amamos y cuyo recuerdo nos produce un sentimiento de nostalgia ha cambiado por la fuerza misma de los hechos. Nuestro tiempo es ya un eco más que una realidad; las estructuras sociales, el sentido estético, el arte y tantas cosas que van desapareciendo, explican que nos invada un sentimiento de soledad; nos vamos quedando solos. Eso ha sido siempre así, pero en la época actual existen motivos más poderosos, que proporcionan una vida más corta a los tiempos en que vivimos. Casi diríamos, con ser tan breve nuestra existencia, que las épocas duran menos que nosotros mismos, pues nos es dable asistir a su desaparición. Ello ocurre como consecuencia de la rapidez con que se producen los avances técnicos y descubrimientos, logrados en muy pocos años. Limitándonos al campo de la Medicina, comprobamos la distancia que nos separa de lo que fue la profesión en nuestros primeros años. Aquella medicina más simbólica que efectiva ha sido sustituida por una ciencia positiva; en contraste con estos avances, la estima en que se tenía al médico ha declinado. Hoy el prestigio lo tiene la Medicina y no el médico. El profesional que trabajaba en la intimidad de su consultorio ha sido ampliamente superado. No se concibe apenas el médico que ejerce solo, sin integrarse en un equipo con otros colegas; esto no es una moda, ni un cerrado círculo de intereses, sino una necesidad irrecusable. Es la fuerza de las nuevas adquisiciones

técnicas y nuevas modalidades de diagnóstico lo que nos obliga a vivir y trabajar de esta manera. El médico solo ante el paciente, no pocas veces se siente incómodo, por la incapacidad de formular un diagnóstico; le es necesario el criterio de otro colega especializado y la intervención de biólogos, de radiólogos. Esta colaboración es posible hallarla a veces desde el consultorio, sin gran trabajo ni largos desplazamientos. En otras circunstancias, cuando no es previsible la cantidad de ayudas y colaboraciones necesarias, no queda otra solución que solicitar el ingreso en un centro médico. El paciente puede resolver sus pequeñas dolencias y conflictos de salud sin moverse de su domicilio; pero ante cuadros de complejidad diagnóstica y que exigen terapéuticas especiales y de vigilancia constante, debe ingresar en una institución médica; ante ciertas dificultades, ningún médico, por más preparado que esté, puede resistir a desprenderse de su cliente. La labor médica es, con frecuencia, subsidiaria de un cuidado colectivo que el médico de consulta o de familia no puede llevar a cabo. Pero esta discriminación entre el enfermo domiciliario y el que debe ingresar a la Clínica, queda al juicio del médico de cabecera, que es en la hora actual, y seguirá siendo, el mentor y ordenador inteligente del que no puede prescindir familia alguna.

XI. NECESIDAD DE LA PERMANENCIA DEL MÉDICO DE FAMILIA

Hemos esbozado la necesidad de cuidar a ciertos pacientes en régimen de internado. Es evidente que la necesidad de centros médicos y el trabajo en equipo están ampliamente justificados; ello es obvio y por ello no merece más comentario. Pero no de manera sistemática; conviene deslindar los campos y aceptar que no deben ser hospitalizados más que los afectos de graves procesos o que sufran dolencias de diagnóstico complejo, imposibles de resolver sin el concurso de otros colegas. A todo ello hay que oponer la figura del médico consultor y la del médico de familia. Ni es conveniente su desaparición, ni creo que se produzca, dado que su enorme utilidad asegura la permanencia. El diálogo tradicional del médico con el enfermo es aún la base esencial de nuestra profesión. La anamnesis sigue siendo, a mi entender, la pieza Fundamental del arte clínico. Cuando el diálogo con el paciente ha terminado, y el médico no está orientado, no siempre aclaran la situación las exploraciones complementarias. Un cliente que acude a la consulta cargado de análisis y radiografías, es a veces testimonio de un defecto de origen; éste consiste, con frecuencia, en la precipitación con que se piden estos datos complementarios cuando el enfermo no ha sido interrogado larga y reiteradamente. Hay que dejar sentado que la mayoría de pacientes pueden ser diagnosticados y correctamente tratados en el consultorio del médico. Si los enfermos que acuden a nuestro despacho se dirigieran directamente a una gran institución hospitalaria, perderían, la mayoría de veces, tiempo y dinero; si los pacientes con molestias triviales tuvieran que someterse a eso que se conoce con el americanismo de "chequeo", hallarían en ello más inconvenientes que ventajas. Entre varias decenas de enfermos, hallamos uno que no podemos diagnosticar; a éste hay que orientarle debidamente y tampoco es seguro que con tal determinación se aclaren las cosas. Hay diagnósticos que sólo la evolución y el tiempo los hace posibles. Tras este breve comentario debo reiterar que el papel del sufrido médico de familia es trascendente, cuando recae en un profesional honesto y preparado, aun en

estos tiempos de prodigiosos avances, de equipos de especialistas y de construcción de instituciones médicas, grandes como catedrales.

Aún queda mucha medicina en esta época de copiosas concentraciones de profesionales que un solo médico puede resolver; una buena pintura suele lograrse con una paleta de colores y un caballete; así también en nuestra profesión pueden obtenerse buenos diagnósticos con métodos muy sencillos, con la simple ayuda y orientación de los cinco sentidos.

Al final de esta disertación me excuso de las divagaciones en que he incurrido y que he rozado múltiples temas sin ahondar en ninguno. Ello no es más que la deformación que produce mi dedicación a la Medicina interna; otear amplios panoramas, horizontes vastos y un andar precipitado, que invita a sentarse breves momentos en el lindero del camino a contemplar el paisaje, a reposar la imaginación y a trazar un comentario. Esta misma precipitación explica mi dificultad al inmovilismo; una fuerza de inercia me impulsa a seguir por la senda que inicié hace cincuenta años. Nuevas generaciones buscan con afán a los maestros. Éstos no deben desoír su llamada; donde quiera que estemos y nos siga un discípulo, allí debe estar nuestra presencia, que es nuestra razón de ser.

Una ciencia es una religión; como en ésta, aquélla también pide fe y sacrificio. Sea donde sea, yo quiero, yo debo seguir enseñando, que el oficiar la Santa Misa tiene igual de devoción y grandeza, en la humilde capilla de una aldea que bajo las altas bóvedas de la cúpula de San Pedro”.

Figura 3

I Congreso Internacional de Historia de la Medicina Catalana

El programa del congres va ser el següent:

Dilluns 1.

Sala dels tapissos de l'hospital de la Santa Creu: conferències:

- L'exercici de la medicina a l'edat mitjana a la Corona d'Aragó. Dr. A. Cardoner Planas.

A la Reial Acadèmia de medicina.

- Cinc fites de la medicina psicològica a la Catalunya d'antany i d'engany: Ramon LLull (1232 – 1313), Arnau de Vilanova (1239 – 1311), Lluís Vives (1492 – 1540), Josep de Letamendi (1828 – 1897), i Eugeni d'ors (1882 – 1954). Prof. Ramon Sarro.

- Historiografia mèdica catalana.

- Les grans etapes de la psiquiatria catalana.
- Les relacions entre la farmàcia i la terapèutica en la medicina catalana.

Dimarts 2.

Al saló daurat de L'Exma. Diputació.

- Le génie de Letamendi et la philosophie catalane. Prof. Alain Guy.

A la Reial Acadèmia de medicina.

- La medicina a Barcelona a Començament del segle. Prof. A. Pedro Pons.

Al saló Daurat de la Excma. Diputació.

- La patologia general des de Letamendi a Novoa Santos.

A la Reial Acadèmia de Medicina.

- Aspectes psiquiàtrics de l'obra de Cervantes. El naixement de les especialitats dintre la medicina catalana.

Al castell de Castelldefels.

- Sessió sobre els malleus maleficorum i el món de les bruixes.

Dimecres, dia 3.

A la reial acadèmia de Medicina.

- L'ensenyament de la medicina a la universitat Autònoma. Prof. A Trias Pujol.

A la acadèmia de ciències mèdiques.

- Els Presidents de l'acadèmia de ciències mèdiques. Dr. M. Carreras Roca.
- La cirurgia Moderna a Catalunya des de Cardenal a 1936. Dr. Pi Figueras.

A la reial acadèmia de medicina.

- El desenvolupament de la medicina interna i les doctrines mèdiques a Catalunya.

A la acadèmia de ciències mèdiques.

- Valoració de les aportacions de la cirurgia catalana.
- L'obstetrícia i la ginecologia a Catalunya.

Excursió a Montserrat.

Dijous, dia 4.

A la Reial acadèmia de medicina.

- La collège de Girona a Montpeller. Dr. Louis Dulieu.
- Anatòmics catalans del segle XVIII. Prof. J. Lluch Caralps.
- Les aportacions de la biologia i la fisiologia al desenvolupament de la medicina a Catalunya.
- Medicina legal i toxicologia.
- L'aportació de les institucions mèdiques al desenvolupament de la medicina catalana.

A la sala de tapissos del hospital de la Santa Creu.

- Medicina antiga i medieval.
- Recepció oferta per L'Ecm. Ajuntament.
- Sopar de germanor a La Rotonda (Passeig de Sant Gervasi 51).

Divendres, dia 5.

A la Reial acadèmia de Medicina.

- L'insegnamento della storia della medicina nella formazione della parsonalita del medico. Prof. A. Pazzini.
- La habitación de la recién parida en el arte medieval catalán. Prof. M. Usandizaga Soraluze.
- Visió històrica de l'ensenyament de la medicina Catalunya.
- La pediatria a Catalunya. Els inicis d'una especialitat.
- Medicina i societat catalana contemporànies.
- Visita als museus Picasso i al d'indumentària.

Dissabte, dia 6.

- Sortida dels autocars cap a Montpeller.
- Visita al Castell de Peralada.
- Dinar a la Jonquera.
- Recepció oferta per la Mairie de Montpeller.

Diumenge, dia 7.

- Solemne sessió de Clausura a l'antiga Facultat de medicina de Montpeller.

- Conferència del nostre president que parlarà sobre: Influencia de l'escola vitalista de Montpeller (Barthez Bordeau Bichat) sobre la patologia de Letamendi.
- Dinar a Montpeller.
- Retorn a Barcelona.

Figura 4

El programa a Xile va ser:

- *Martes 20, 21 Horas: Comida ofrecida por el Decano de la Facultad de Medicina de la Universidad de Chile, Profesor Don Hernán Alessandri Rodriguez en su Domicilio.*
- *Miércoles 21, 9 Horas: Visita al Servicio de Medicina del profesor Don Alejandro Garretón Silva y al Hospital Clínico de la Universidad de Chile " José Joaquín Aguirre ".*
- *Miércoles 21, 11 Horas: Recepción ofrecida por la Facultad de Medicina de la Universidad de Chile en el Auditorio de Anatomía patológica del Hospital "José Joaquín Aguirre". A continuación conferencia: " Patología y Clínica de las enfermedades de la circulación portal ".*
- *Miércoles 21, 21 Horas: Comida ofrecida por la Embajada de España.*
- *Jueves 22, 9 Horas: Visita al servicio de medicina del profesor don Hernán Alessandri en el Hospital El Salvador.*
- *Jueves 22, 10:45 Horas : Asistencia a la reunión Anátomo Clínica de Dicho servicio.*
- *Jueves 22, 21: 30 Horas: Comida ofrecida por el círculo de profesionales hispánicos en el círculo español.*
- *Viernes 23, 9 Horas: Visita al servicio de Medicina del Profesor Don Rodolfo Armas Cruz en el Hospital "San Juan de Dios".*

- *Viernes 23, 22 Horas: Recepción por la sociedad médica de Santiago. Conferencia: "Diagnóstico de las Ictericias Obstructivas".*

- *Sábado 24, 10 Horas: Visita al servicio de Medicina del Profesor Don Ramón Ortúzar al Hospital clínico de la Universidad Católica.*

- *Sábado 24, 11 Horas: Recepción por la facultad de Medicina de dicha Universidad Católica (Auditoría del 3º piso). Conferencia: "Los accidentes Vasculares del Encéfalo".*

El programa a Buenos Aires va ser per al 24 al 28 de desembre (Cal aclarar que van sortir mes activitats i compromisos, però no es té constància exacta):

- *Conferencia Càtedra de clínica Médica Prof. O. Festononi.*

- *Conferencia academia nacional de medicina.*

- *Sesión clínica Hospital Ramón. Prof. Julio Palacio.*

- *Conferencia a la vuelta de Santiago de Chile, el Lunes en el Hospital .*

Figura 5

"—¿Cuál ha sido el motivo de su visita a Madrid?

—He querido manifestar personalmente mi gratitud al Caudillo por la concesión de la Gran Cruz de Alfonso X el Sabio con que he sido distinguido recientemente. Hace pocos años recibí otra muestra de afecto al serme otorgada la Gran Cruz de Sanidad Civil. Eran, pues, dos los motivos que me han impulsado a expresar al Caudillo mi gratitud.

EL NIVEL DE LA MEDICINA ESPAÑOLA

—¿Puede hablarme del nivel actual de la medicina española?

—La medicina en España sigue en la misma línea de actividad y eficacia que, desde hace años, le han imprimido de manera especial las escuelas de Madrid y de Barcelona. Cada vez se publican más obras y de mayor altura. Actualmente seguimos la línea de recuperación que, desde hace tiempo, arrancó a la medicina española de la relativa pobreza en que se movían las distintas escuelas, a principio de siglo.

ALTO NIVEL EN CHILE I ARGENTINA

—En relación con el extranjero ¿cuál es el nivel clínico español?

—Más que hacer comparaciones y fijar niveles, conviene valorar la medicina extranjera con un sentido exacto y real de sus progresos. Hace dos meses regresé de un viaje por Hispanoamérica y pude apreciar, sobre todo en Chile y

en la Argentina, una cultura médica muy superior a la que suponen algunos de mis colegas españoles. Aquellas tierras están deseosas de estrechar vínculos profesionales y de amistad con España, vínculos que serían muy convenientes, sobre todo en relación con Chile, país que se está alejando de la medicina española y europea para identificarse, cada vez más, con la norteamericana. Insisto que no se puede considerar minimizando valores ajenos, a Argentina y a Chile como países culturalmente subdesarrollados. He quedado admirado del afán de cultura de esos pueblos, del nivel intelectual de sus profesionales, de la riqueza de medios con que se desenvuelven. España haría bien en prepararse adecuadamente para mantener una noble y fructífera competencia.

—¿Como puede conseguirse esta preparación en España?

—Es necesario aumentar en los hospitales el utillaje y los medios técnicos de trabajo y de diagnóstico. Si no, seremos desbordados, dentro de pocos años por los países que experimentan actualmente un brote de crecimiento cultural

—Doctor ¿existe, en algunos de los países que usted conoce, un plantel minoritario de médicos de la categoría que posea la élite española?

—No se trata de minorías. El estado entero, el médico en cierto modo anónimo, tiene en Hispanoamérica un nivel cultural más estimable de lo que suponemos. En Hispanoamérica me he movido en un amplio ambiente de difusión cultural. Hoy en día, interesan, más que las grandes figuras, ese estado de difusión cultural que abarca a un amplísimo sector de la medicina extranjera.

MEDIDAS EN RELACIÓN CON HISPANOAMÉRICA

—¿Cuáles son, a su juicio, las medidas que deben adoptarse con relación a Hispanoamérica?

—La Dirección General de Relaciones Culturales realiza una labor de positiva eficacia, enviando profesores españoles para dictar cursillos y conferencias en los países hispanoamericanos. Pero es necesario ampliar esos contactos. Es triste ver, en Santiago de Chile, casi exclusivamente bibliografía médica anglosajona.

El «OJO CLÍNICO»

—¿Existe mayor intuición, más «ojo clínico» en los médicos españoles que en los extranjeros?

—El «ojo clínico» no es privativo de España; es un fenómeno latino, pero yo he estado en contacto con los médicos americanos, no sólo a través de cursillos y conferencias, sino también en la asistencia a los hospitales, tomando parte en sesiones clínicas y discusiones sobre enfermos, y puedo decirle que su riqueza de medios compensa, desde luego, ese fenómeno intuitivo que denominamos «ojo clínico».

Figura 6

“El profesor don Agustín Pedro Pons nació para enseñar medicina. Esta es la primera impresión que uno percibe al encontrarse con él. Lo encuentro en plena visita hospitalaria rodeado de médicos de la «Clínica A» y de un grupo de universitarios que atentos se Inician. Enfundado en larga bata blanca, gira visita a los enfermos, y con sencillez explica en su pabellón de la Facultad del

Hospital Clínico. Espero. Su paso cansino contrasta con la mirada profunda y como perdida que le ha situado como figura representativa de la Medicina Española.

Hoy, en vísperas del «Día mundial contra el cáncer», avaladas por el prestigio que rodea a la persona del actual presidente de la Real Academia de Medicina de Barcelona, recogernos sus manifestaciones acerca del grave problema sanitario que supone el cáncer. He aquí nuestras preguntas y sus respuestas.

—Uno se resiste a la idea —fue diciendo ya en el despacho de la Cátedra— que en el cáncer se ignore prácticamente todo. En especial A lo que hace referencia a su naturaleza, pues cuando el cáncer da los primeros síntomas ya existía desde mucho antes. Es una fase latente con escasos síntomas y que puede ser muy larga. Más de lo que creemos los médicos; El profesional y el enfermo sólo asisten a la fase de descomposición del proceso. El germen del mal puede estar latente en los tejidos desde muchos años antes.

Luego, cambiando de expresión, seguro de sí mismo, añade:

—En cuanto a su duración... Para los viscerales, los más frecuentes desde que la enfermedad se manifiesta por algunos síntomas que promueve a la consulta a un facultativo, hasta su final, transcurren de siete a veintidós meses por término medio, siempre que no se recurra a medios terapéuticos radicales o paliativos, de los que resulta una duración de vida que puede ser muy prolongada.

—¿En qué proporción deja de ser curable?

—Entre la consulta particular y en el Hospital reconozco anualmente unos quince mil enfermos. De estos, un doce por ciento son cancerosos. Sí se poseyera un detector de la enfermedad para su localización inicial, casi todos los cánceres serían curables, porque en su comienzo representan un proceso puramente local.

-¿Son suficientes las camas que disponen los hospitales de nuestra ciudad para atender a los enfermos de esta dolencia?

—En la actualidad en el Hospital Clínico contamos con cuarenta camas y otras sesenta, en el Hospital de San Pablo y si bien son muchas más las que existen —difusamente repartidas por todos los servicios hospitalarios de Barcelona y hospitales comarcales.— se estima que harían falta unas doscientas nuevas camas, o sea el doble de las existentes.

—¿Podría usted concretar el número de víctimas que el cáncer causa en Barcelona?

—Según la estadística del Instituto Municipal de Higiene, 2.057 es el número de defunciones, ocurridas en el último año en nuestra ciudad por cáncer. A esta cifra hay que añadir los que mueren de esta enfermedad, no diagnosticados.

—¿Es fácil de identificar por él médico de cabecera?

—Al médico de familia le incumbe el papel más difícil, que es sospechar la enfermedad en sus comienzos. Para confirmarlo hace falta casi siempre él

concurso del especialista y con él someter al presunto canceroso a exploraciones complementarias.

—¿Cuáles son las señales de alarma?

—Son distintas, según su localización. No quiero sin motivo alarmar, pero si decir que todo tumorcito que aparezca debe ser cuidadosamente revisado; un cambio repentino en el régimen intestinal o una rectocolitis que sin motivo aparente dure más de dos semanas deben ser controladas por el radiólogo y el especialista. Hay que buscar el diagnóstico precoz. Quisiera también advertir que el tabaco, consumido en cantidad superior a veinte cigarrillos diarios, es un factor, innegable de predisposición a sufrir el cáncer bronco-pulmonar y el de laringe.

—¿Es el cáncer la enfermedad del hombre en su edad madura?

—Si bien es entre los 50 y 70 años cuando es más frecuente, no es exclusivo de la edad proyecta. Pues también son frecuentes los cancerosos de 20 a 40 años.

—Se ha dicho que las preocupaciones favorecen el desarrollo de la enfermedad.—¿Es ello cierto?

—Sí, los estados morales aflictivos, los conflictos sentimentales continuados o irresolubles en personas situadas en la «edad del cáncer» pueden ser motivo de que la enfermedad se haga patente. Ahora bien, es discutible si las preocupaciones a las que usted hace referencia por sí solas tienen suficiente poder cancerígeno. Lo que sí se puede afirmar es que no tiene desarrollo alguno contagioso y se puede convivir con los pacientes sin peligro alguno.

—Principalmente, ¿qué reacción psíquica se promueve en la persona que se sabe afectada de este mal?

—Son dispares. La mayor parte de pacientes ignoran la índole de la enfermedad. Cuando lo sospechan, ello crea el estado depresivo consiguiente. Pero hay personas estoicas, admirables. Hace poco he visto en mi consulta una paciente que procedía de un país extranjero, que vino a consultar acerca de la reproducción, de un cáncer en la órbita, detrás del ojo; la paciente me pidió mi opinión con una calma y serenidad tan auténtica que pocas veces he visto en mi profesión. Por fortuna, no creo que esta paciente esté en tan grave trance y que todo se limita a una enfermedad ocular grave en cuanto al ojo, cuya visión ha perdido, pero; benigna en cuanto a su naturaleza y pronóstico vital. Resulta curioso, pero son siempre las mujeres las que tienen más fortaleza de espíritu en la adversidad.²²

Figura 7

“—¿Ha crecido Barcelona lo que le correspondía en estos últimos 25 años?

—Ha crecido más de lo normal a consecuencia de la fuerte inmigración.

—¿Estaba en condiciones para dar este estirón?

²² La Vanguardia, edición del dijous 28 d'abril de 1960. Pàg: 21.

—Ha llegado más gente de la prevista con los consiguientes problemas de insuficiencia de viviendas, que sufren en la actualidad casi todas las grandes capitales.

—¿Se quedó corta en crecimiento, por debilidad?

—No se ha quedado corta, sino todo lo contrario, ha dado un estirón desmesurado, como el que experimentan ciertos muchachos en la edad puberal.

—Doctor, ¿se respira aire puro en su ciudad?

—Como en todas las aglomeraciones industriales y humanas, la polución del aire, los humos y polvos, es considerable, pero sin rebasar el índice de salubridad compatible con la normal habitabilidad de una urbe.

—¿Está preparada para afrontar cualquier mal?

—Las autoridades sanitarias, los nosocomios, los médicos y la industria farmacéutica, las suponemos preparadas para cualquier contingencia que no rebase los límites de lo previsible.

—¿Hay algún peligro que la aceche?

—Afortunadamente ninguno, aparte de las contingencias que se ciernen en toda existencia humana.

—¿Necesita ayuda, o puede valerse sola?

—Los grandes núcleos urbanos, por importantes que sean, no pueden valerse por sí solos, más que en apariencia; toda forma de normal vivir necesita la cooperación no sólo en el ámbito nacional, sino también en el internacional.

—¿Científicamente, cuenta con medios suficientes?

—En algunas actividades médicas los medios son abundantes y en algunas pocas, escasos y rudimentarios. Una perfecta homogeneidad en hombres preparados y medios idóneos no existen por igual en todas las ramas del amplio mundo de la actividad profesional.

—¿El clima húmedo repercute en el carácter de sus vecinos?

—El elevado grado higrométrico es incapaz de crear un tipo caracterológico especial, pero en los sujetos muy sensibles les produce tendencia a la excitabilidad, o a la depresión, según su biotipo constitucional.

—¿El barcelonés rinde en la medida de su capacidad?

—En la época de verano, en los días caniculares comprendidos entre 20 de junio y 10 de septiembre, baja la capacidad física y la intelectual. Es interesante climatizar los despachos, talleres y lugares de trabajo, para lograr mayor rendimiento laboral.

—¿Qué haría usted en el aspecto sanitario, que no se hizo en estos cinco lustros?

—Modernizar los hospitales, dotarlos de adecuados medios de trabajo e investigación clínica, aumentar el número de médicos preparados para cumplir determinados y específicos objetivos, dignificar la profesión, asignándoles sueldos adecuados y decorosos. ¿Es que se ignora que la inmensa mayoría de los médicos de hospital no cobran sueldo, ni gratificación alguna y asisten movidos sólo por su vocación a ejercitar su labor?

—¿El cuadro médico de Barcelona está a la altura de la ciudad?

—No solamente a la altura que requiere nuestra ciudad, sino también a la de otras de superior extensión y densidad demográfica.

—¿Qué tal es esta generación, como tipos humanos, comparada a la anterior?

—La actual generación es, sin duda, inferior no solamente a la inmediata que le precede, sino a otras más lejanas. Estamos ante la generación del "Seat 600",

del televisor y la nevera eléctrica; de progreso material innegable, pero de vida meramente vegetativa y despreocupada, en la mayoría. Ha levantado grandes estadios, ha embellecido la ciudad y ha visto desaparecer, sin conmoverse demasiado, personalidades insignes, sin aportar nuevos valores que los reemplacen.

—¿Cómo ve el futuro de sus ciudadanos, como mortales?

—Preveo y deseo que sea buena la vida y la salud somática de mis conciudadanos, y que Dios se la guarde para muchos años. Pero si como todos los mortales desean sobrevivir en el recuerdo y en la estimación de los vivos, dudo que estos últimos consideren a sus ascendientes como hombres que supieron encender un ideal y transmitirles un código y unas normas de vida y de convivencia dignas de un gran pueblo.²³”

Figura 8

El Poema manuscrit és el següent:

El cementiri dels Mariners

*“Quan la passada del vent afina
la tarda tèbia del mes d'agost,
penges com una morta gavina
dalt de la pedra grisa del rost.*

*Des de les blanques parets estretes
veus una mica de mar només;
i encara et poses tot de puntetes,
blanc cementiri dels mariners.*

*Ningú que als vespres a tu s'atansa
per la dreuera magra dels horts
dirà quan vegi l'esquena mansa
que ets el pacífic hostal dels morts.*

*No et dignifiquen l'antiga esquerra
de les costelles màgics xiprers;
només et volta la vinya verda,
blanc cementiri dels mariners.*

*És una vinya plana com totes,
ni tu l'esveres ni pensa en tu;
dels ceps li pengen les fràgils gotes
tornassolades del vi madur.*

*Aquelles bèsties que sol haver-hi
en la pelada pau dels costers
se't fan, amigues sense misteri,*

²³ La Vanguardia, edició del 26 de gener de 1964. Pàg:12.

blanc cementiri dels mariners.

*Tant a les clares com a les fosques,
res de basardes, res de perills:
tots els migdies, zumzeig de mosques,
tots els capvespres, desmai de grills.*

*I a trenc d'albada, lleu transparència:
còbits que piulen pels olivers.
I sempre un clima d'indiferència,
blanc cementiri dels mariners.*

*Dins la badia, les fustes fartes
de sal i pesca mullen el llom;
els homes passen del joc de cartes
a l'opalina gràcia del rom.*

*Les dones seuen a les cadires
amb aquells aires manifassers...
I ningú pensa que tu respires,
blanc cementiri dels mariners.*

*I ve que un dia la veu rossola
d'una campana llagimejant;
i gent negrenca s'acoriola
seguint la vinya del teu voltant.*

*La caixa llisa puja la costa;
tu ni la mires: ja saps qui és.
Sens reverència reps el teu hoste,
blanc cementiri dels mariners.*

*I els qui te'l duen, mentre la pala
remou la terra nets de corcó,
pensen quina hora i en quina cala
i amb qui els pertoca calar l'artó.*

*Els crida el tràngol i la mullena;
caraimpassibles baixen després,
al teu silenci girats d'esquena,
blanc cementiri dels mariners.*

*Si el mar és fúria, bot i deliri,
i és embranzida i és cos a cos,
qui se'n recorda del cementiri,
del gris de nacre del seu repòs?*

*Tu ho saps comprendre; per'xò no goses
guarnir-te d'arbres ni de cloquers.
Tu saps comprendre totes les coses,*

blanc cementiri dels mariners!

*Ells fan la ruta de la pobresa,
tu fas el somni de l'infinit.
Si ells es resignen a anar a l'encesa,
també et resignes a llur oblit.*

*Perquè et resignes, perquè t'adones
del que és el sempre i és el mai més,
jo et vinc a veure moltes estones,
blanc cementiri dels mariners.*

*Jo et vinc a veure per la drecera,
seguint les vinyes, deixant el port;
i em vivifiques amb la manera
clara i tranquil·la de dir la mort.*

*La mort, com una gran companyia
neta de tèrbols crits baladrers
la mort, com feina de cada dia,
mig de tristesa, mig d'alegria...
blanc cementiri dels mariners!"*

Figura 9:

"Llevo Muchísimos años visitando, la mayoría de los domingos, los puestos de libros del mercado de San Antonio, no ya sólo en su actual emplazamiento, sino en el antiguo del Paralelo, en donde se alineaban desde la Brecha de San Pablo hasta más allá de la calle de Parlamento.

Antaño, eran unos tiempos deliciosos, en que era fácil encontrar buenos libros por muy poco dinero. Recordamos con cierta melancolía las enormes montañas de libros de todos los tamaños, en medio de los cuales surgía un palo que sostenía un simple letrado en el que aparecían unas pocas palabras: «A peseta el tomo». Y, en aquellos volúmenes podíanse encontrar excelentes libros, muchos de ellos totalmente nuevos. Eran restos de ediciones, viejos saldos de librerías, que iban a parar a la feria del Paralelo. Ésto por una parte. Luego estaban los puestos de libros, esencialmente viejos, a precios variados, en los que se podía hallar verdaderas joyas. Pero, como todas las cosas humanas, el mercado de libros del Paralelo tuvo su época dorada. Más tarde vino la revolución y la guerra y los tenderetes de libros se esfumaron. La mayoría de los libros desaparecieron, casi por encanto.

Restablecida la normalidad, de nuevo surgieron los puestos de libros con todo su viejo esplendor. Un día dejaron el viejo Paralelo para aparecer en los encantos de San Antonio, o sea alrededor del mercado del mismo nombre. Con el cambio, los puestos ganaron, pues quedaban resguardados de las inclemencias del tiempo y se evitaba que muchas veces los libros se mojaran a consecuencia de las lluvias. En estos últimos años, a pesar del auge y del esfuerzo del librero de viejo, el mercado de San Antonio ha perdido categoría.

Son muchos todavía los puestos en que se pueden adquirir buenos libros, pero éstos escasean cada vez más. Quizás incluso llegaríamos a señalar y a fijar una zona en que naturalmente la afluencia es más notable, en que están ubicados los puestos, en que realmente surgen libros y folletos de auténtico interés. Mas en lugar de libros, en los últimos tiempos cada vez son más numerosos los puestos de sellos. En la actualidad existe infinidad de ellos, en los que se pueden adquirir toda clase de rarezas filatélicas y que tienen verdaderas legiones de clientes, que acuden, lápiz en ristre, en busca del sello soñado. El coleccionismo de sellos se extiende de una forma extraordinaria, y actualmente, en nuestra ciudad, los aficionados pueden contarse por millares.

Hace unas semanas paseaba con un viejo, amigo, asiduo concurrente al mercado, y me hacía notar esa afluencia de puestos de sellos, que tan extendiéndose como una mancha de aceite. ¿Desplazarán los sellos a los libros? Esa es una pregunta que se formulan melancólicamente los buenos catadores de libros, clientes conocidos.

Por regla general, son muchas las personalidades barcelonesas que acuden con frecuencia a la feria de libros. Podríamos citar infinidad de nombres conocidos, que a primera hora recién estrenados los puestos acuden puntualmente en busca de algo que pueda interesarles.

¡Cuántas veces los hemos contemplado, mientras escudriñan entre los montones informes de libros!

Pero existen dos ilustres personalidades barcelonesas, dos grandes médicos, que son fieles visitantes de la feria. Nos referimos a los profesores Pedro Pons y Piulachs: Casi siempre solemos saludarles en los mismos puestos:

Don Agustín Pedro Pons dialogando con el librero de la vieja plazuela de San Justo; Juan Marca, acerca de libros catalanes; y el doctor Piulachs, acompañado de su fiel amigo Ramón Amposta, fisingando en un puesto donde suelen encontrarse todavía buenos ejemplares.

Estos dos ilustres catedráticos de "nuestra Facultad de Medicina son, posiblemente, las figuras más populares de esa tradicional feria de libros que todos los domingos se abre. Una curiosidad de los barceloneses. José Tarín Iglesias."

Figura 10.

"Excelentísimo señor:

Los que suscriben, en representación de las Academias literarias, científicas, artísticas, etc., domiciliadas en Barcelona, se dirigen a V. E. para exponerle que, haciéndose eco de un estado de opinión, manifestado en diferentes ocasiones y con fuerte arraigo popular, en favor de la enseñanza de la lengua catalana en los centros de educación del Estado en las tierras donde esta lengua es hablada, solicitan respetuosamente que el Gobierno acceda a esta

aspiración, convencidos de que ello ha de redundar en beneficio de la cultura general española.

Los representantes de las Academias de Barcelona que firman esta solicitud alegan en su apoyo que, aparte de razones pedagógicas que les parecen obvias para los primeros grados de la enseñanza, el catalán, lengua muy viva en todas las clases sociales, con tradición literaria desde hace ocho siglos y oficialidad en la cancillería de la Corona de Aragón, es hoy una lengua de cultura que se emplea en obras sobre las más diversas actividades del espíritu, desde la poesía hasta la investigación científica, y que en publicaciones nacionales y extranjeras el catalán es admitido como lengua científica, por lo cual resultara inexplicable que la enseñanza de esta lengua, que tanto contribuye al acervo cultural de España, no estuviese incluida en los diversos grados de enseñanza del Estado, en las tierras de lengua catalana.

Dios guarde a V. E- muchos años. Barcelona, 23 de enero de 1967.

M. de Riquer, presidente de la R. Academia de Buenas Letras, J. Pascual Vila, presidente de la R. Academia de Ciencias y Artes, A. Pedro Pons, presidente de la R. Academia de Medicina, F. Mares, presidente de la R. Academia de Bellas Artes de San Jorge, R. M. Roca Sastre, presidente de la R. Academia de Jurisprudencia y Legislación, Jordi Rubio, presidente del "Institut d'Estudis Catalans."

La respuesta del ministeri va ser la següent:

"Ilmo. Sr.:

De orden del Excmo. Sr. ministro de este Departamento, tengo el honor de acusar recibo del escrito recibido de las Academias domiciliadas en Barcelona en favor de la enseñanza de la lengua catalana en los Centros de educación del Estado, manifestándole que la cuestión se encuentra en estudio de la Comisión designada al efecto Dios guarde a V I. Madrid, 15 de marzo de 1961."

Figura 11:

"Distinguido señor:

Me atrevo a molestar su atención para suplicarle quiera apoyar la demanda que he dirigido al ilustre dr. Agustín Pedro Pons, según copia djunta (de la que no he recibido contestación), para que no me deshaucie de la casa en que resido desde hace 22 años. Soy una anciana de 76 años, sola y desamparada, y como unico ingreso fijo dispongo de una pensión del estado de 1000 pesetas mensuales, por ser madre de un caído. El privarme de mi habitación sería arrojarme a la miseria y a la desesperación, pues no cuento con medios para trasladarme a otra vivienda.

Le incluyo unos documentos que le ilustraran sobre lo expuesto, lo que podria usted apreciar mucho mejor por si mismo si, como me atrevo a rogarle, de dignare visitar la finca.

Le suplico por humanidad que interponga su valimiento cerca del Dr. Pedro Pons, para que dicho señor, obrando en conciencia y dejando de lado lo que ha conseguido pueda ahun conseguir judicialmente, me permita continuar ocupando la vivienda, de la que me quiere desahuciar por un hecho insignificante y baladí, a parte ser verdad que fue autorizada la obra en 1941 por la propietaria de entonces, lo que no ha podido probarse por haber fallecido la senyora hace años.

Haga usted una gran obra de caridad escribiendo al Dr. Agustín Pedro Pons, calle Mallorca, 293, Barcelona, aunque no le conozca personalmente. Pidale que me deje continuar viviendo hasta el fin de mis dias en el piso que habito des de 1939, tanto mas que para nada lo necesita el doctor pues hay dos pisos completamente libres en la misma finca.

Segura de que mi peticion hallara en usted favorable acogida reciba el profundo agradecimiento de esta anciana Josefa Cola.²⁴

8 abril 1961 contesta el Col·legi de Metges de Barcelona.

“He recibido sus lineas que con solo leerlas por encima batan para calificar a vd. De lo que ya se dice vd. Misma, una pobre mujer!! Llevada y enganyada por alguien sin escrúpulos ni consciencia, por alguien a quien mas que abogado cabria llamar chantajista con todas las letras.

Usted a su edad no la creo capaz de bajar tan bajo haciendo una campanya anónima (vd. Solo es un pobre pretext) contra uno de nuestros mas preclaros hombres del momento actual, aprovechando unas desgraciadas leyes que protejen lo impropetible y el abuso mas descarado. Paisas como Alemania e Italia han cambiado ya y conceden al propietario lo que es del propietario y si el tranvia ha subido en un 500% “no es normal y razonable que con el alquiler pasara igual? Por que no cita vd. Lo que debe pagar de alquiler, no seran uno o dos duros? Y no cita Vd. También que en verano o en toda época quizas (No lo se yo) debe vd tener a alguna familia de veraneantes de la que vd. Percibe un estipendio a todas luces ilegal? NO será este motivo de querer seguir viviendo en plena montaña a su edad? Es que para su edad no existen establecimientos mas apropiados para vd. Subencionados por el estado?

Por que uno de los que sintiendose tan caritativo como los que empujan esta campanya de caridad hacia vd. No le proporciona una habitación en alguna de las viviendas que esos, no les llamemos senyores, llamemoles chantajistas deben poseer?

²⁴ Arxiu COMB fitxa Agustí Pedro i Pons.

No lo dude senyora, con el dinero gastado en hacer esta inutil campanya, podria vd. Tener un magnifico retiro.

Con el deseo de que vd. Reaccione y se de cuenta de que ha descendido o mejor dicho la han rebajado a los ojos de todapersona con criterio normal y sentido común, y cese en estos envios de sus folletos dignos de un serial dramatico y cursi, se despide un medico, que sin ser propietario, se da cuenta del mal que se hace a los que hoy en día lo son, y que no perciben mas que miseria de lo que es su legal y justa propiedad²⁵.

²⁵ Arxiu COMB fitxa del Dr. Agustí Pedro i Pons.

CATALUNYA 1969

HOMENATGE AL DOCTOR AGUSTÍ PEDRO I PONS

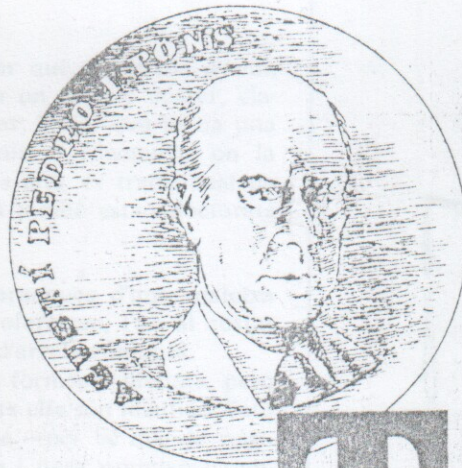
BARCELONA

1 de Juliol de 1969

Any I

Número únic

FORA DE VENDA

Medalla encunyada
amb motiu de l'homenatge

T

inc la impressió que ningú no té dret a dir que coneix el catedràtic de medicina, doctor Agustí

Pedro i Pons fins que ha tingut la sort d'entrar amb ell en aquestes habitacions plenes dels llibres més estimats». Aixó va escriure-ho el metge Gonçal Lloveras fa uns cinc anys, al cloure la seva aproximació biogràfica al professor Pedro i Pons, publicada dintre de l'estroncada col·lecció de «Biografies Populars», de l'Editorial Alcides. I deia també, per finir el seu treball: «Després de coincidir en l'apreciació d'un exemplar excepcional, sí, llavors hom té la vivència que l'amistat amb el mestre, sempre respectuosa, ha adquirit una profunditat nova».

Ens semblen justes i encertades les paraules precedents. Per aquest motiu les recordem a l'hora de fer un homenatge senzill, íntim i molt sentit a aquesta gran figura de la medicina catalana actual que és el doctor Agustí Pedro i Pons.

Molts mèrits poden aduir-se, molts elogis poden sumar-se entorn del nostre gran metge i potser ja és temps de pensar en la conveniència de canalitzar en un gran acte l'apreci que el país té vers la persona i l'obra del doctor Pedro i Pons, però nosaltres ens quedem ara en un estadi més modest, en el que ens pertoca.

I qui som «nosaltres»? Ben poca cosa en conjunt, si deixem de banda les personalitats particulars. Som un grup de col·leccionistes amb dèries i temàtiques diferents —llibres, medalles, gravats, premsa, teatre, art en general, amb totes les especialitzacions que es vulgui—, coincidents en un respecte als valors tradicionals de la terra i en l'afany de salvar el que ens resta d'altres èpoques, per fer, en la mida de cada un, de pedres vives en el pont cultural que el país necessita bastir-se. I en el doctor Pedro i Pons tenim, a més d'un company destacat d'aficions col·leccionistes i un amic de generosa conversa sobre llibres, premsa i teatre (les seves tres aficions principals, en les que també és mestre), un exemple

a seguir. Ell sol és ja un sòlid fonament, que estimula amb la seva actitud civil a seguir-lo i a no desmaiarse en la tasca que a cada un pertoca. Per això ens honora estar al seu costat i ens atrevim a organitzar un homenatge, del que aquest full serà record.

Amb nosaltres estan altes persones, així com persones modestes, estimables i representatives totes. Hem procurat que l'acte d'avui, limitat i reduït per la força del seu mateix origen, hi siguin representants de tot aquest vast món en què el professor Pedro i Pons es projecta. Un món variat i amb gens diverses, però unit per la personalitat rica, humanística i sempre accessible del nostre respectat amic. I per això aquí tenim, entre altres, perquè no podien faltar-hi de cap manera, homes de ciència mèdica, homes de teatre, homes d'escriure i tots aquells que tenen que veure amb l'amor al llibre, amb l'apreci a la lletra impresa com vehicle de cultura.

El doctor Pedro i Pons, «català il·lustre» de molts anys ençà, ara inclòs dins una sèrie medallística en què hi són altres figures capdals de la Catalunya moderna, rep avui l'homenatge sincer no tant sols dels seus amics col·leccionistes, sinó de tots aquells que, pel que són i representen, han acceptat la invitació d'acompanyar-nos.

El i la Ciència

«Literatura, humanitats i ciències pures o aplicades no són pas terrenys estrictament amollonats, independents els uns dels altres, com pertanyents a móns diferents. Per a escometre qualsevol d'aquestes disciplines cal una preparació adequada i una vocació conscient. Va errat, però, qui cregui que la mentalitat del literat, la de l'historiador, la del filòsof i la d'un científic són completament distintes. Hi ha en tots aquests conreadors una semblança espiritual i una igualtat de postura tan idèntiques, que bé podem afirmar que un mateix entusiasme abraça les voluntats d'aquests obrers de la intel·ligència.

Aquesta semblança explica per què, en el dia d'avui, literats i científics, aplegats sota un mateix dossier, clamen i segellen aquesta fraternitat, indici que hi ha una pàtria per a tots els intel·lectuals. A Alemanya, on la Medicina ha assolit els cims més alts, és tradicional de comprovar que molts professors també estan doctorats en Filosofia.

Ciència i art són les dues branques d'una mateixa soca, i llurs braços entrelaçats ofereixen, l'un al costat de l'altre, fruits diferents, però d'arrels comunes.

Literats i científics tenen una formació distinta, però la postura i el gest creador de tots ells són idèntics. Tota ciència també és un art, i l'art té —per bé que de vegades no ho aparenti— un germen i unes premisses semblants als de les ciències aplicades.

Per això no ha de fer estrany, i sovinteja l'exemple dels científics, les produccions dels quals en el camp dels assaigs, de la història i del pensament filosòfic assoleixen el mateix to que en la seva activitat professional i científica. A Espanya en tenim proves recents que són a la memòria de tothom.

Ciència i art són activitats germanes, antagoniques només en aparença en els seus dos extrems més distants; però tenen a l'altre cap una coincidència comuna, unides

per una costura molt subtil, prou feines visibles, que esborra els límits entre l'una i l'altra.»

(Del discurs pronunciat el 26 de gener de 1963 a l'Ajuntament de Barcelona).

El Doctor vist per «Passarell» en 1932

El i la Cultura

«En el tresor cultural de les literatures hispàniques, la catalana ocupa un lloc d'honor. És admirable que una llengua que només parlen sis milions d'habitants, i menys i tot si ens limitem a considerar la Catalunya estricta, hagi produït un nombre tan gran d'obres universals en una determinada època molt reduïda —la de la nostra Renaixença—, en què altres pobles d'Europa no ho acon-

següiren en la proporció esperada en relació amb la seva densitat demogràfica.

La riquesa lingüística d'Espanya és un dels seus ressorts que no poden deixar que es marceixi. Ben poques nacions hi ha al món que puguin presentar alhora literatures esponentes escrites en diversos idiomes nacionals. França mateix, després de l'obra dels felibres, dels quals fou Frederic Mistral el geni impulsor, ha vist decaure ben aviat aquella literatura llenguadociana que travessà el cel de la nació, talment un meteor ràpid i llampeguejant. Però el cas espanyol no és pas el mateix, potser a causa de la idiosincràsia dels grups racials que la integren. Un metge portoriqueny em deia no fa gaire:

«La introducció de l'anglès a Puerto Rico no ha bandejat, ni crec que mai se'n surti, l'idioma espanyol, que és la nostra llengua mare; com a fills d'espanyols, som del morro fort.»

Una resposta semblant podríem donar els catalans, que també som una varietat de la complexa i múltiple etnografia hispànica.

Catalunya, poble d'arravataments, però sense contingut en els seus dissenys, va crear, entre les seves institucions més sòlides, la dels Jocs Florals de Barcelona, que, en una vitalitat com més anava més creixent, van aconseguir més de setanta-cinc anys sense envellir, mantenint la mateixa frescor amb què foren restaurats, però amb més consciència de llur importància, i cada vegada foren objecte de més reverència pel públic.

Procurem fomentar la nostra literatura i així contribuïrem a la riquesa lingüística d'aquesta Espanya gran i generosa que tots anhelem. Identificar la literatura espanyola amb la castellana és empètitir-la i deixar al marge summitats literàries d'una importància notòria.

Fa més de vint-i-cinc anys que els Jocs Florals de Barcelona no se celebren. No es pot pretendre que s'ha restablert un ordre fins que unes institucions culturals

que mai no delinquiren, situades al marge de la política, en les quals intervingueren savis i literats sense distinció de matisos, tornin a la seva prístina i autèntica versió que els va fer famosos.

Em sembla arribat el moment en què, asserenats els ànims, emmudits uns recels que avui foren desplaçats i puerils, els homes de bona voluntat propugnïn per la continuïtat d'aquella festa; però sense limitacions que signifiquin temences, sense tergiversacions que signifiquin coacció, amb el cor obert i la consciència i el convenciment que la represa és un bé per la pàtria comuna i que aquesta pàtria serà més gran i veritablement unida com més amor i comprensió hi hagi entre tots els pobles d'Espanya.»

(Part final del discurs llegit el dia 26 de gener de 1963 a l'Ajuntament de Barcelona).

Ell i el Teatre

«És un art complex el del Teatre, que compta amb molts ingredients. El llibre sol, l'obra escrita, seria sovint una literatura morta si no fos la llum vivificant de les bateries i l'ànima que l'actor sap infondre al personatge; compta a més amb un tercer element fonamental: el públic. El públic —el poble—, que, com el cor de l'antiga tragèdia, sosté amb la seva presència i les seves manifestacions tot allò que passa a l'escenari; el teatre, a més d'art, és un espectacle.

Doncs bé, a tota aquesta comunió de valors, que hem comentat, respongué degudament el poble? No pas sempre amb la deguda eufòria si fem excepció dels anys de l'època fundacional. Per a mantenir un teatre, el públic és tan necessari com el sol a la terra. Les etapes d'allunyament i d'indiferència dels espectadors expliquen moltes de les crisis per les quals ha passat el nostre teatre. A voltes, «l'avara povertat» dels empresaris ha acabat aquesta obra de disolució que el públic ha iniciat, explicant-nos la comprensible emigració de figures de la nostra escena.

La repercussió del teatre català dins l'escena universal ens assenyalava que no ha quedat emmarcat dintre l'arca lingüística de la nostra geografia. Això és acceptat avui pels tractadistes del Teatre Universal. En una recent obra de Lleó Moussignac, *Le Théâtre des origines à nos jours*, editat per Flammarion, a París el 1966, el teatre català hi està degudament comentat a través dels autors i obres més representatius. Les obres catalanes, traduïdes al castellà, s'han representat a Madrid per les companyies més prestigioses de la seva època; s'han declamat per Centre- i Sud-Amèrica, han triomfat als escenaris de París, on el teatre té una consideració i reverència gairebé religiosa. Els seus drames han estat traduïts a diverses llengües estrangeres i algun d'ells a vint o més idiomes. Naturalment, parlem només d'algunes unitats; però, ¿de quin teatre i de quina època s'han salvat del pas dels temps un nombre d'obres que sigui considerable? Dubech en el pròleg a la seva *Història General del Teatre* retreu un diàleg de l'obra de Voltaire *Candide*; Cándid pregunta a un abat: «Senyor: quantes obres té el teatre Francès?» L'abat contestà: «Cinc o sis mil». «Són moltes», li contesta Cándid, i afegeix: «I

quantas n'hi ha de bones?» «Quinze o setze», respon l'abat. «Són moltes», replica Martí, l'amic que acompanya Cándid.

Siguem, doncs, comprensius i no massa exigents envers nosaltres mateixos. En tots els teatres nacionals, les obres de tipus convencional, d'evasió, predominen en relació al teatre transcendent i perdurable.»

(Del pròleg a l'obra «El Teatre Català», de Francesc Curet).

Reinauguració del Teatre Català Romea

El i la Premsa

«Res no defineix tan bé les característiques d'un poble en una època determinada com la seva premsa.

Una revisió de la premsa és la forma d'estudiar la fesomia d'un poble, de polsar la política del país. Ens explica a l'ensem la seva manera de viure, de sentir, de manifestar-se.

Tota la història, des dels grans esdeveniments fins a la relació dels fets quotidians, els modismes —la manera de parlar de l'home del carrer—, el fons cultural i artístic d'una ciutat queden reflectits en aquests fulls de vida aparentment curta i rugissera que són les planes d'un periòdic.

Sota la seva semblança efímera, el diari amaga una vigència i una permanència en el seu interès que només valora el pas del temps. Fins al cap d'uns anys no s'esdevé aquesta nova existència del periòdic, que és una mena de resurrecció; en endavant, el seu interès no farà sinó créixer, ja que la premsa és el dietari més fidedigne dels esdeveniments d'un país. Ho és perquè, en la múltiple varietat d'escriptors que li donen vida, es manifesten totes les tendències i totes les opinions que, això

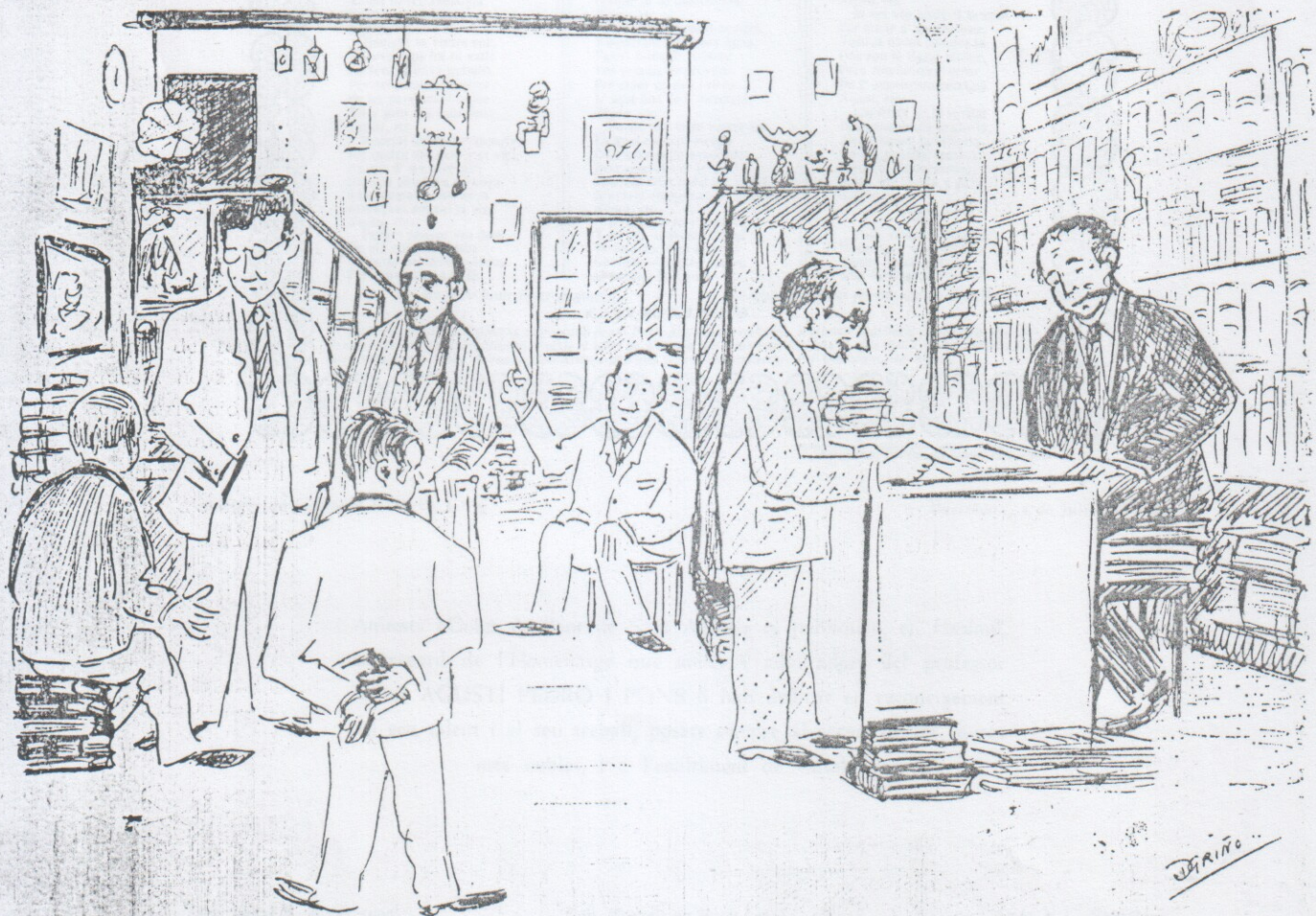
sí, fan més complex la interpretació, però alhora també més real, ja que la varietat d'un clima i d'una situació surt del contrast de parers desiguals, de la manera distinta de copsar els fets.

No hi ha cap crònica de l'antigor que serveixi la veritat històrica com la premsa d'una època donada. Res no és més útil que llegir la relació dels fets resenyats per distints comentaristes, sense l'encàrrec específic i l'obligada submissió d'alguns cronistes oficials.

Quan la premsa d'un poble gaudeix d'una certa independència, res no és més expressiu que llegir la relació dels fets escrita a la vegada per plomes neutres, amigues i hostils. La veritat no és altra cosa que una forma d'interpretació que presenta distints angles de visió, susceptible de moltes impugnacions.

Contempleu, doncs, la vida d'una època determinada a través de la seva premsa i tindreu la visió justa i objectiva del que fou: la premsa és el gresol de la Història.»

(Del pròleg al llibre «Història de la Premsa Catalana», de Joan Torrent i Rafael Tasis).

Bibliografia i Fonts:

Fonts principals:

Arxiu Agustí Pedro i Pons (Arxiu Personal del doctor) Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona / Fundació Agustí Pedro i Pons/ Museu de Història de la Medicina de Catalunya.¹

Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona. Universitat de Barcelona, edifici central. Gran Via de les Corts Catalanes, 585.

Arxiu Central de la Ciutat de la Justícia de Barcelona. Ciutat de la Justícia. Gran Via De les Corts Catalanes, 114.

Arxiu Parroquial de la Basílica de Santa Maria del Pí. Església de Santa Maria del Pí Barcelona.

La Vanguardia Hemeroteca².

<http://www.lavanguardia.com/hemeroteca/index.html>

Bibliografia:

Guardiola, Elena; Josep-Eladi Baños. *Eponímia Mèdica Catalana. L'osteosclerosi endòstica pneumopàtica de Farreras*. Departament de Ciències Experimentals i de la Salut. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

Broggi, Moisès: *Memòries d'un Cirurgià (2vol)*. Ed. 62. Barcelona 2001 i 2008.

Casasas, Oriol. *La medicina catalana del segle XX*. Edicions 62. Barcelona 1970.

Cid, Felipe. *Pedro Pons el hombre y su obra*. Ed. Doyma, Barcelona 1981.

Corbella i Corbella, Jacint; Escudé i Aixelà, Manuel M; Pujol i Ros, Joan . *Cent Anys de Medicina 1906 – 2006 La nova Facultat i l'Hospital Clínic de Barcelona*. Exposició, Barcelona 2007. <http://www.bib.ub.edu/evirtuals/clinic/>

Domingo Sanjuan, Pedro. *Estudio de un anteproyecto de fundacion universitaria Agustín Pedro Pons* Consideraciones sobre la «Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons» creada por legado testamentario del fundador. (Albacea testamentario, representante de la Real Academia de Medicina de Barcelona) ANALES DE MEDICINA Y CIRUGIA Vol. LI - N. 226

¹ Fonts consultades a l'arxiu i en base a la feina i anotacions previes a l'Arxiu Agustí Pedro i Pons. No s'ha reproduït ni utilitzat cap element gràfic, ni figura, ni fotografia de l'arxiu en aquest treball.

² Fotografies i elements gràfics extrets de l'hemeroteca, google i altres publicacions de domini públic.

Escude i Alyela, Manuel M; Pujol i Ros, Joan. *La inauguració de la nova facultat de medicina i de l'hospital Clínic de Barcelona*. Gimbernat 2006.

Garcia Aretio, Lorenzo. *El nuevo doctorado español (12,4)*. Blog académico de Lorenzo Garcia Aretio sobre educación universitaria en contextos no presenciales. 20/06/2012. <http://aretio.hypotheses.org/74>

Hervás i Puyal, Carles; Calbet i Camarasa, Josep M^a . *L'Assistencia d'Agustí Pedro i Pons al Congreso Medico Militar*. Gimbernat 2000, 33, 229-232.

Jiménez Díaz, José Francisco. *Reflexiones sobre la metodología biográfica en perspectiva sociológica*. Interacción y Perspectiva Revista de Trabajo Social 2012 Vol.2 n°1 pp.27-45

Jorques Ortíz, Manuel. *El Servicio Militar Obligatorio Español*. Noticias AVILE.

Lloveras, Gonçal. *Biografies Populars Doctor A. Pedro Pons*, Ed. Alcides, Barcelona 1964.

Luna, Lola G. *História, genero y política*. Universitat de Barcelona 1993. <http://www.ub.edu/SIMS/pdf/HistoriaGenero/HistoriaGenero-03.pdf>

Macías Picavea, Ricardo. *El problema nacional. Hechos, causas, remedios*. Madrid, 1899.

Montellà, Assumpta. *115 días en el Ebro*. Ara publicacions, Barcelona 2014.

Morales Moya, A. *En torno al auge de la biografía*. Revista de Occidente 74/75 (Madrid 1987) PP. 61-76; Biografía y narración en la historiografía actual en M. Montanari y altres, Problemas actuales de la historia, Salamanca, Universidad de Salamanca, 2003. PP. 229-257.

Müller, Bella. *Medisch handboek voor het huisgezin*. 1930.

Nestares Hervías, Eva María . *La biografía como género historiográfico*. Blogs. © UNIR - Universidad Internacional de La Rioja 2015 - ISSN 2444-1244.

Pedro i Pons, Agustín. *Cincuenta años de Medicina Barcelonesa*. Discurs inaugural 1967.

Pedro Pons, Agustí. *Maestros y discípulos: Divagaciones acerca de la Universidad de Barcelona*. 1960

Pedro Pons, *Final de una etapa y nuevas perspectivas*. Discurso de ingreso en la Academia de Medicina. 18 de març de 1969.

Permanyer, Lluís. *Un fenomeno irrepitible*. La Vanguardia, Ciudadanos 9 de Gener del 2014.

Pozo Ruiz, Alfonso. *La Universidad Española a finales del siglo XIX*. Universidad de Sevilla

Ramonet, Ignacio. *Fidel castro, Biografía a dos voces*. Paperback 2006.

Raventós, Jacint. *Història dels hospitals de Catalunya*. Ed. Hacer. Barcelona 1996.

Roldan, S. –Garcia Delgado, J. L. *La formación de la sociedad capitalista en España (1914-1920)*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorro, 1973, pp. 21-24, 27, y 102- 109

Serra Llenas, Gemma. Amb la col.laboració de Mª Àngels Llenas Just. © 2009 Farmacia Serra Mandri. “Arte farmacéutico” es un treball de www.farmaciaserra.com,

Sinca, Genis. *Vida secreta dels nostres metges: Retrat de quinze gegants de la medicina catalana*. Ed. Angle. Barcelona 2009.

Terrasa Pons J. I Martínez castro E. *Biografía del Dr. Don Agustín Pedro Pons*. Arxiu Dr. A. Pedro i Pons.

Testud, Leo; Latarjet A. *Tratado de Anatomia*. Salvat editores 1990.

Torres Gallardo, Begonya: *Projecte La caricatura mèdica a les revistes catalanes de principis del segle XX*, coordinat pel Dr. Ferran Sabaté Casellas (Unitat d'Història de la Medicina)

Viñao Frago, Antonio. *Del Bachillerato de elite a la educación secundaria para todos* (España, Siglo XX)

VVAA. *Dr. Pedro Pons (1898-1971) En Homenatge*, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya, Barcelona 1998.

VVAA. *Dr. Pere Farreras Valentí (1916 - 1968) En Homenatge*, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya, Barcelona 2007.

VVAA. (coord. Jordi Casassas i Ymbert, Francisco Gracia Alonso, Josep Maria Fullola Pericot) *La Universitat de Barcelona, libertas perfundet omnia luce 1450*. publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona, 2008

VVAA. *Actas del II Congreso Médico Militar 1939*, Pàg XLIV.

VVAA. *Catalunya 1969, Homenatge al Dr. Agustí Pedro i Pons, Barcelona 1 de juliol de 1969*, any I Número únic.

VVAA. *La Guerra Civil*. Revista Sabuco del Instituto de Estudios Albacetenses.

VVAA. *La vida Barcelonesa a través de la Vanguardia 1881 – 1930*. Euros, Barcelona 1976.

VVAA. *Pedro Ferreras: una vida truncada*, revista *Destino* Juny de 1968, Núm: 1600 Pag: 58-59.

Bibliografía Citada.

Agustí, David. *El franquismo en Cataluña*. Madrid : Sílex, 2013.

Alonso García, Teresa. *La economía de entreguerras*. Ediciones AKAL 1990.

Alvarado Moncayo, Luis. *Tratamiento de la sífilis precoz por inyección única de penicilina*. Barcelona : Universidad de Barcelona. Facultad de Medicina, 1957.

Álvarez Bolado, Alfonso. *El Experimento del nacional catolicismo : 1939-1975*. Madrid : Cuadernos para el dialogo, 1976.

Álvarez Tardío, Manuel. *Nuevos estudios sobre la Cultura Política en la II República Española 1931-1936*. Librería-Editorial Dykinson. 2012.

Anales de la Academia de Ciencias Médicas de Cataluña y Baleares (1960-1966). Real Academia de Ciencias Médicas de Cataluña y Baleares.

Ángel Amado Calvo Calvo, *Estructura industrial i sistema productiu a Catalunya durant la Primera Guerra Mundial*. Recerques: Història, economia i cultura, ISSN 0210-380X, Nº 20, 1988. págs. 11-43

Antonio Orozco Acuaviva. *Historia de la endocrinología española*. Ediciones Díaz de Santos. 1999

Antonio Viñao Frago. *Del Bachillerato de elite a la educación secundaria para todos*. España, Siglo XX.

Arasa, Daniel. *Historias curiosas del franquismo*. Ediciones Robinbook, 2008.

Art 101 LO 4/1960

Art 109 de la LO 4/1960

Art 141 a 143 sobre la prtereició de la LO 4/1960

Art 235 sobre els marmesors , LO 4/1960

Art 97 y ss de la LO 40/1960, de 21 de julio, sobre Compilación del Derecho Civil Especial de Cataluña. Publicado en: «BOE» núm. 175, de 22 de julio de 1960, páginas 10215 a 10245 (31 págs.)Sección: I. Disposiciones generales

Associació Francesa de Catalanística. *Els anys vint en els Països Catalans: (noucentisme / avantguarda) : primer Col·loqui Internacional de l'Associació*

Francesca de Catalanística, Paris, 1996. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

Assumpta Montellà, *115 días en el Ebro*. Ara publicacions, Barcelona 2014.

Aviñoa, Xosé. Albéniz. *Conocer y reconocer la música de Albéniz*. Madrid Daimon, cop. 1986 Broggi Valles, Moisés. *Anatomía de los espacios celulares y sistematización de los flemones del cuello". discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1966.

Azoy Castañe. *El trauma sonoro o audiotrauma*. Discurso de recepción. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1966.

Babiano, José. *Emigrantes, cronómetros y huelgas : un estudio sobre el trabajo y los trabajadores durante elfranquismo*, Madrid, 1951-1977. Siglo XXI : Fundación 1º de mayo, 1995.

Badosa i Coll, Ferran, dir.Marsal Guillamet, Joan, coord.Arroyo i Amayuelas, Esther *Manual de dret civil català / Ferran Badosa Coll (director) ; Joan Marsal Guillamet (coordinador) ; Esther Arroyo i Amayuelas , Marcial Pons Madrid i Barcelona 2003 Pozo Carrascosa, Pere i autor adicional .*

Balcells, Albert. *El pistolisme: Barcelona (1917-1923)*. Grupo Planeta, Barcelona 2009.

Bañuelos. M. *Manual de patología médica / publicado bajo la dirección de M. Bañuelos con la colaboración deJ. Andreu Urra ... [et al.]*. Barcelona : Editorial Científico-Médica, 1941

Barona Vilar, Josep Lluís; Bernabeu-Mestre, Josep. *La salud y el Estado: El movimiento sanitario internacional y la administración española (1851-1945)*. Universitat de València, Valencia 2011.

Bauer, Julius. *La personalidad del enfermo*. Modesto Usón. 1958.

Beleart. W *Tablas reumatológicas : terapéutica : rehabilitación* Áncora Barcelona 1982.

Bella Müller, *Medisch handboek voor het huisgezin*. 1930.

Benet, Josep. *De la Segona República a la Transició*. Centre d'Història Contemporània de Catalunya ; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 2014.

Bernard, Claude. *An Introduction to the Study of Experimental Medicine*. Dover Publications INC. New York 1957.

Blanco, Juan Eugenio. *La Planificación de la seguridad social española desde 1957 a 1963*. S.l. : s.n.], DL 1963 (Madrid : Imprenta de José Luis Cosano).

Blanco, Juan Eugenio. *Planificación de la seguridad social española : ensayo social*. Marte, Barcelona 1964.

Broggi, M; Carmona, A.M.;Gelonch, A.;Simon Castellví, J.M.;Taberner.J.LI.;Trias Rubiés, R.; Ustrell,J.M. : *Aportació de l'Institut Medicofarmacèutic de Catalunya a la Facultat de Medicina i l'Hospital Clínic de Barcelona (1906-1936)*. Gimbernat,2006, 46, 137-157.

Cabana, Francesc. *Els Anys de l'estraperlo : cròniques d'un possible empresari barceloní, 1939-1954*. Proa, 2005.

Camacho Arias, José. *La Prodigiosa penicilina : Fleming*. Madrid : Nivola, 2001.

Campos, Ricardo; Montiel, Luis; Huertas, Rafael. *Medicina, ideología e historia en españa (siglos xvi-xxi)*. Consejo superior de investigaciones científicas, 2007.

Carbó, Joaquim. *El Teatre de "Cavall Fort"*. Publicacions de l'Institut del teatre, 1975.

Cardell y Pujalte, Carlos. *La Casa de Borbón en España*. Agemundo, 1954.

Carles Hervás i Puyal, Josep Mª Calbet i Camarasa. "L'Assistència d'Agustí Pedro i Pons al Congreso Medico Militar". Gimbernat 2000, 33, 229-232.

Carol Montfort, Joan. *Unidad patogénica de las neoplasias propias de los maxilares : discurso leído por el académico electo Dr. Juan Carol Montfort en el acto de su recepción*. Aleu & Domingo, Barcelona 1955.

Carr y Fusi, J.P.: *España de la dictadura a la democracia*. Barcelona, 1979.

Carreras i Artau, Tomàs. *Estudios sobre médicos-filósofos españoles del siglo XIX*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Luis Vives de Filosofía. Delegación de Barcelona, 1952.

Casanovas, José. *La función visual y la relación con el arte y la pintura. discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1965.

Casassas i Ymbert, Jordi, Gracia Alonso, Francisco, Fullola Pericot, Josep Ma. *La Universitat de Barcelona. Libertas Perfundet...* Edicions Universitat Barcelona, 2008.

Casassas i Ymbert, Jordi. *La Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)*. Anthropos Editorial, Barcelona 1983.

Castellano Arroyo, Maria. *La construcción de la medicina legal y forense en España: después de ciento setenta años, una tarea inacabada: discurso de ingreso para la recepción pública*. Ed. Senda 2012.

Castro Hoyos, Carlos Eduardo. *Salud y seguridad social: un breve comparativo de cinco países de América Latina*. Friedrich Evert Stiftung en Colombia Fescol. Anàlisi 8 2012.

Catalunya 1969, homenatge al Dr. Agustí Pedro i Pons, Barcelona 1 de juliol de 1969, any I Número únic.

Cid, Felip. *Seis testimonios de la medicina ibérica*. Oikos-Tau, Barcelona 1967.

Civit Llorç, Ramon. *Destino i la cultura catalana a les acaballes del franquisme (1966-1975)*. Universitat de Barcelona, DL 2013.

Claret i Miranda, Jaume. *La Repressió franquista a la universitat catalana : La Universitat de Barcelona autònoma, de la segona república al primer franquisme*. Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives ; Vic : Eumo, 2003.

Codi civil català LO 25/2010 de 29 de juliol

Coll i Pigem, Maria. *La Vaga d'usuaris de tramvies de Barcelona de 1957*. Eumo, 2008.

Coll i Pigem, Maria. *La Vaga d'usuaris de tramvies de Barcelona de 1957*. Vic : Eumo, 2008.

Corbella i Corbella, Jacint. *Història de l'Hospital Clínic de Barcelona : un centenari: 1906-2006*. Barcelona : Hospital Clínic i Provincial de Barcelona : Universitat de Barcelona. Facultat de Medicina, 2006

Cornudella i Capdevila, Josep, *Historia de l'Hospital de Santa Creu i Sant Pau* [S.l. : s.n.], 1972

Costa i Deu, Joan; Sabaté, Modest. *La nit del 6 d'octubre a Barcelona*. Cossetània Edicions, 2006.

Curet, Francesc, *Història del teatre català / Francesc Curet* ; presentació pel Dr. Agustí Pedro i Pons Aedos Barcelona 1967

Dardé, Carlos. *La Restauración, 1875-1902. Alfonso XII y la regencia de María Cristina*. Temas de Hoy Madrid 1996.

David Martínez Fiol, *El Catalanisme i la Gran Guerra (1914-1918)*, La Magrana, Barcelona 1988.

De la Hera Martínez, Jesús. *La política cultural de Alemanya en España en el període de entreguerras*. Biblioteca de Historia. CSIC. Madrid 2002.

Decreto 1486/1960 de 15 de Junio de 1960

Dexeus Font, Santiago. *Profilaxis fetal : discurso leído (...) en el acto de su recepción el día 22 de junio de 1958*. Real Academia de Medicina de Barcelona, Barcelona 1958

Díaz i Esculies, Daniel. *De la Guerra Civil, l'exili i el franquisme : 1936-1975*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

Díaz Rubio, Pedro. *Sociedad Española de Patología Digestiva y de la Nutrición. Ponencia de la III Reunión de la Sociedad Española de Patología Digestiva*. Madrid : Diana, 1949.

El Franquisme a Catalunya : 1939-1977. Barcelona : Edicions 62, 2005-2007

Eponímia Mèdica Catalana. *L'osteosclerosi endòstica pneumopàtica de Farreras*. Elena Guardiola, Josep-Eladi Baños, Departament de Ciències Experimentals i de la Salut. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

Estudio de un anteproyecto de fundación universitaria Agustín Pedro Pons, Consideraciones sobre la Fundación Universitaria Agustín Pedro Pons creada por legado testamentario del fundador Pedro Domingo Sanjuan de la Real Academia de Medicina de Barcelona. "Annales de Medicina y Cirujia" Vol. LI- Nº226 PP.271-292.

Faulí, Josep. *Els Primers 40 anys d'Òmnium Cultural* . Proa, Barcelona 2005.

Ferrer, Diego *Un Siglo de cirugía en España : historia del Real Colegio de Cirugía de Cádiz / Diego Ferrer* ; prólogo de A. Pedro Pons El Pentágono DL Madrid 1962

Figueres, Josep M. *Història contemporània de Catalunya*. Editorial UOC, Barcelona 2003.

Folly, Martin H. *Atlas de la Segunda Guerra Mundial*. Ediciones AKAL, 1 sept. 2008.

Font, Àngel. *Entitats mèdiques i sanitàries*. Personatges de Catalunya, DL 2004

Francino Pujol, José. *Onicomycosis experimental. Tesis doctoral* - Universitat de Barcelona 1955. Departament de Dermatologia Mèdica-Quirúrgica ; Venerologia, 1955

Gabinete de información, iniciativas y reclamaciones del MEC. *La nueva estructura del sistema educativo*. Ministerio de Educación y Ciencia, 1972.

Gallén, E. Gibert, Miquel M. *Josep Maria de Sagarra : home de teatre, 1894-1994*. Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1994.

García Lorca, Federico. *Bodas de sangre*. Castalia, cop. Madrid 1999.

García Lorca, Federico. *La Casa de Bernarda Alba* . Espasa Calpe, Madrid 2008.

García Lorca, Federico. *Yerma : poema trágico en tres actos y seis cuadros* . Alianza, Madrid 1998

García Moreno, José F. *Servicio militar en España: 1913-1935*. Servicio de Publicaciones del EME, 1988.

García Queipo de Llano, Genoveva. *Los Intelectuales y la Dictadura de Primo de Rivera*. Alianza Editorial, Madrid 1988.

García Rodríguez, José. *Conspiración para la rebelión militar del 18 de julio de 1936 : del 16 de febrero al 17 de julio*. Sílex, cop. 2013.

Gibert i Queraltó. *El componente metabólico de la etiopatogenia de la insuficiencia cardíaca*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

Gil Pecharromán, Julio. *Segunda República Española: (1931-1936)*. Biblioteca Nueva, 2006.

Gómez-Santos, Marino. *Gregorio Marañón* . Plaza & Janés, Barcelona 2001.

González, Manuel-Jesús. *La Economía política del franquismo : 1940-1970 : dirigismo, mercado y planificación*. Madrid : Tecnos, DL 1979.

Granjel, Luis S. *Historia de la Real Academia Nacional de Medicina*. Madrid : [s.n.], 2006.

Gras Riera ,Jorge. *Naturaleza y significado bioquímico de la respuesta a anticuerpos*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

Güell, Ampuero. Casilda. *The Failure of Catalanist Opposition to Franco (1939-1950)*. Editorial CSIC - CSIC Press, 2006.

Guillén, Abraham. *25 años de economía franquista : análisis económico de un régimen*. Buenos Aires: Periplo, 1963.

Guillén, Ana. *Políticas de reforma sanitaria en España : de la Restauración a la democracia* . Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones. Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales, 1996

Hernández Martín, Miguel A. *La intervención del sector público en la economía y su actividad empresarial*. Universidad de Salamanca, 1988.

Hervàs i Puyal, Carles; Calbet, i Camarasa, Josep Maria. *L'assistència d'Agustí Pedro Pons al Congreso Medico Militar* (Castelló, febrero de 1939), Gimbernat 2000, 33, 229-232.

Historia d'Espanya i Catalunya, materials XTEC, La Guerra Civil Española. <http://www.xtec.cat/~jcaste16/historia%20xx.htm>

Iglesias, Narcís. *Els Inicis del Diccionari català-valencià-balear a través de l'epistolari d'A.M. Alcover i F. de B. Moll amb J. Calveras*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008

Iriarte Peixoto, R. *Doença de Basedow e síndromes afins*. Ariel. Barcelona.1952.

Jaramillo Antillón, Juan. *Historia y filosofía de la medicina*. Editorial Universidad de Costa Rica. 2005.

Jiménez Díaz, Carlos. *Lecciones de patología médica*. Madrid-Barcelona : Científico Médica, 1940.

Jiménez Díaz, Carlos. *Lecciones de patología médica*. Madrid-Barcelona : Científico Médica, 1940.

Jiménez, Alberto. *Historia de la universidad española*. Alianza Editorial, Madrid 1971

Jiménez, Alberto. *Historia de la universidad española*. Alianza Editorial, Madrid 1971.

Joan Torrent y Rafael Tasis, *Historia de la Premsa catalana*. Pról. Dr. A. Pedro Pons. Bruguera, B. 4º-1.736 pp. (ilustrades), i 128 láms. (32 en color). Dos volums.

Joan Vallés i Pujals, *L'Actuació de la Mancomunitat de Catalunya / conferència donada la nit del 20 d'octubre de 1922 al Centre de Lectura, de Reus*, pel Conseller de la Mancomunitat de Joan Vallés i Pujals.

Jorques Ortíz. Manuel. *El Servicio Militar Obligatorio Español*. Noticias AVILE.

José Gutiérrez Galdó *Real Academia de Medicina y Cirugía de Granada, Volum 2* Ediciones Díaz de Santos Granada 2003

Kelley,N. William. *Medicina interna, Volumen 1*. Ed. Médica Panamericana, 1993.

L. Abellán, Manuel. *Medio siglo de cultura (1939-1989)*. Rodopi, 1990.

La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat. Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya). Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat. Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya). Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

Laviana, Juan Carlos. *1939-1940 Franco Hitler : diàlogo de sordos en Hendaya*. Unidad Editorial, Madrid 2006.

Leo Testud i A. Latarjet. *Tratado de Anatomía*. Salvat editores 1990.

Llei d'arrendamnets urbans de 1964

López Esteve, Manel. *Els Fets del 6 d'octubre de 1934*. Editorial Base, Barcelona 2013.

López Martín, Ramón. *El magisterio primario en la dictadura de Primo de Rivera: notas para su estudio*. Art. Valencia.

López Martín, Ramón. *Ideología y educación en la dictadura de Primo de Rivera: Escuelas y maestros*. Universitat de València, Valencia 1994.

Lorenzo Garcia Aretio. *El nuevo doctorado español (12,4)*. Blog académico de Lorenzo Garcia Aretio sobre educación universitaria en contextos no presenciales. 20/06/2012. <http://aretio.hypotheses.org/74>

Maggiar, Raymond. *Les fusiliers marins dans la division Leclerc: du débarquement en Normandie, en passant par Paris et Strasbourg jusqu'à Berchtesgaden*. A. Michel, 1947.

Manuel M. Escude i Alyela; Joan Pujol i Ros. *La inauguració de la nova facultat de medicina i de l'hospital Clínic de Barcelona*. Gimbernat 2006.

Marañón, Gregorio. *Climaterio de la mujer y del hombre : estudio sobre la fiso-patología de la involución sexual*. Espasa-Calpe. Madrid 1937.

Marañón, Gregorio. *Once lecciones sobre el reumatismo*. Madrid : Espasa-Calpe , cop. 1933.

Marín i Corbera, Martí. *Història del franquisme a Catalunya*. Pagès ; Vic : Eumo, 2006.

Martínez Esparza, Jose. *Con la División Azul en Rusia*. Ediciones "Ejército,", 1943.

Martínez García. *Pediatría i pedagogia. Discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1970.

Massot i Muntaner, Josep. *Antoni M. Sbert, agitador, polític i promotor cultural*. L'Abadia de Montserrat, 2000.

Mateo, Borja. *La verdad sobre el mercado inmobiliario español*. Editorial Manuscrito. 2015.

Maura, Miguel. *Así cayó Alfonso XIII: de una dictadura a otra*. Marcial Pons Historia, 2007

Michel, Henri. *La Segunda Guerra Mundial I i II*. Ediciones AKAL, 1990.

Miravittles, Jaume. *Franco et le Plan Marshall*. Imp. S.P.I. Paris 1948.

Molina García, Manuel. *Tratamiento de la lepra con la hidrazida del ácido cianacético*. Universidad de Barcelona 1955.

Montes, Pedro. *La Integración en Europa : del plan de estabilización a Maastricht*. Madrid : Trotta, 1993

Montserrat Figueras, Sebastián. *Historia de la Real Academia de Medicina de Barcelona*.: [S.n., 1954].

Morente Valero, Francisco. *España en la crisis europea de entreguerras: república, fascismo y guerra civil*. Catarata, 2011.

Munsó Cabús, Joan. *Els Cinemes de Barcelona*. Proa : Ajuntament de Barcelona, 1995.

Muñoz Pujol, Josep Maria. *El Clínic investigat : de la Guerra Civil a la democràcia*. Pagès, 2013.

Nadal i Badal, Oriol. *Cooficialitat i bilingüisme a la Universitat Autònoma de Barcelona (1933-39)*, rev. Llengua i Dret, n. 19, juliol 1993.

Nadal, Jordi. *Història econòmica de la Catalunya contemporània: S. XX, Una societat plenament industrial*. Enciclopèdia Catalana, Barcelona. 1994

Otero Carvajal, Luis. *La destrucción de la ciencia en España: depuración universitaria en el franquismo*. Editorial Complutense, Madrid 2006.

Oyón, José Luis; Casals Costa, Vicente. *Vida obrera en la Barcelona de entreguerras, 1918-1936*. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 1998.

Padullés, Xavier. *Les Companyies del teatre independent a Barcelona durant el franquisme / Xavier Padullés i Paricio ; directora de la tesi: Immaculada Julián González. Tesi doctoral - Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art, 2002.*

Palau, Montserrat *Panorama de tendències de la novel.la catalana de postguerra : quatre dècades de novel.la. 1940-1980*

Palomar-Martínez. Juan-Manuel- *Los-médicos-castellonenses.-Represión-y-poder-político-1938-45.pdf* <http://www.congresovictimasmafranquismo.org/wp-content/uploads/2011/12/19.->

Pañella-Casas, Mariano. *Osteoporosis senil : tercera ponencia [del] I Congreso Nacional de Geriátria.* Merck , Barcelona 1950.

Payne, Stanley G. *La primera democracia española: la Segunda República, 1931-1936.* Editorial Paidós, 1995.

Payne, Stanley G; Contreras, Delia. *España y la Segunda Guerra Mundial.* Editorial Complutense, 1 ene. 1996.

Pedro Farreras: *una vida truncada*, revista Destino Juny de 1968, Núm: 1600 Pag: 58-59.

Pedro i Pons, Agustí. *Cincuenta años de Medicina Barcelonesa*, Dr. Agustí Pedro i Pons. Discurs inaugural 1967.

Pedro Pons, Agustí. *Jornadas commemorativas del cincuentenario del Hospital Clínico.* Barcelona 1959. PP 49-73.

Pedro Pons, Agustí. *La formación del Internista, de la medicina interna a la especialización.* Real Academia de Medicina, Barcelona 1969.

Pedro Pons, Agustí. *Panorama de la industria farmacéutica.* Real Academia de Medicina, Barcelona 1966.

Pedro Pons, Agustí. *Tratado de patología y clínica médicas / dirigido por Agustín Pedro-Pons ; secretario de redacción: P. Farreras Valentí.* Salvat, Barcelona 1950-1958.

Pedro-Botet, J. *La Esplenopografía por vía intraesplénica transparietal.* Barcelona : Universidad. Secretariado Publicaciones. Intercambio Científico y Extensión Universitaria, 1973

Pedro-Pons, A. *Final de etapa : nuevas perspectivas : discurso para la recepción pública del Académico electo Excmo. Sr. Dr. D. Agustín Pedro-Pons leído el 18 de marzo de 1969 y contestación del Académico numerario Excmo. Sr. Dr. D. Pedro Laín Entralgo.* Madrid : Instituto de España. Real Academia Nacional de Medicina, 1969.

Pedro-Pons, A. *Las Esplenomegalias gastrorrágicas hemocitopénicas : esplenohepatopatía cirrótica y flebectástica : discurso leído en la Real Academia de Medicina. [la Real Academia], 1948.*

Pedro-Pons, A. *Maestros y discípulos : divagaciones acerca de la universidad. Universidad de Barcelona*, Barcelona 1960.

Pérez Herrero, Pedro. *Auge y caída de la autarquía*. Madrid : Síntesis, cop. 2007

Pérez Peña, Fernando. *Exilio y depuración política en la Facultad de Medicina de San Carlos: (sus profesores y la Guerra Civil)*. Editorial Visión Libros, 2005 .

Pérez , Aducto. *El mundo de la enseñanza en la época del general Primo de Rivera (1923-1930)*. Revista El Rastro de la Historia. Número tres.

Pérez, Miquel. Hipólito Lázaro - *O paradiso!*, Témenos Edicions Barcelona 2010

Permanyer, Lluís. *Un fenomeno irrepitible*, La Vanguardia, Ciudadanos 9 de Gener del 2014.

Permanyer, Lluís. *Sagarra vist pels seus íntims*. Barcelona: Edhasa, 1982

Petit, Carlos. *La administración y el doctorado: centralidad de Madrid*. Anuario de Historia del Derecho Español 1997, 67 (1), 593-613.

Petit, Carlos. *La administración y el doctorado: centralidad de Madrid*. Anuario de Historia del Derecho Español 1997, 67 (1), 593-613.

Pi i Sunyer, August. *La Novel·la del besavi Pòrtic* Barcelona 1967

Piulachs. *Enfermedades y enfermos*. Discurso de Ingreso a la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1961.

Pozo Ruiz, Alfonso *La Universidad Española a finales del siglo XIX. Universidad de Sevilla:*

http://personal.us.es/alporu/historia/universidad_fin_xix.htm#estudiantes

Preston, P.: *El triunfo de la democracia en España: 1969-1982*. Plaza y Janés. Ed. Barcelona, 1986.

Preston, Paul. *La fi de la guerra civil : la República apunyalada*. Barcelona : Base, 2014.

Preston, Paul. *La Guerra Civil Espanyola*. Barcelona : Base, 2013

Puivert. *La transmisión química en las sinapsis adrenergicas: discurso de recepción*. Real Academia de Medicina, 1966.

Puivert. *Recuerdos del medico viajero*. Real Academia de Medicina, Barcelona 1971.

Ramonet, Ignacio. *Fidel castro, Biografía a dos voces*. Paperback 2006.

Reial Acadèmia de Medicina. *Estatutos ; Reglamento interior ; Lista de academicos numerarios*. Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. la Academia, DL 1962.

Revista española de reumatismo y enfermedades osteoarticulares. Barcelona : Sociedad Española de Reumatismo, 1945-1980.

Revista Sabuco del Instituto de Estudios Albacetenses. *La Guerra Civil*.

Ribas i Massana, Albert. *La Universitat Autònoma de Barcelona (1933-1939)*, Edicions 62, Barcelona 1976.

Ricardo Macías Picavea, *El problema nacional. Hechos, causas, remedios*. Madrid, 1899.

Rigol, Antoni i Sebastián, Jordi. *Cataluña y la primera Guerra Mundial: La verdad sobre el caso sa volta*. Publicacions UB, biblioteca digital

Roca i Trias, Encarna *Institucions del dret civil de Catalunya* Tirant lo Blanc València 2004, 6d

Rocamora, Rómulo S. *El Servicio militar en España: según la Ley de Reclutamiento y Reemplazo del Ejército de 19 Enero de 1912*. Horta Impr. Barcelona, 1912.

Roig i Rosich, Josep M. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya: un assaig de repressió cultural*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

Roldan, S. –Garcia Delgado, J. L. *La formación de la sociedad capitalista en España (1914-1920)*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorro, 1973, pp. 21-24, 27, y 102- 109; citado por ARACIL, R. y GARCIA BONAFE, M. (eds.) *Lecturas de historia económica de España-2*. Vilassar de Mar: Oikos-tau, 1977, p.16.

Ruiz Carnicer, Miguel Angel. *El Sindicato Español Universitario (SEU), 1939-1965: la socialización política de la juventud universitaria en el franquismo*. Siglo Veintiuno Editores, 1996.

Sabaté, Ferran. *Els Estudiants de Medicina de la Universitat de Barcelona. Un estímul de progrés*. Edicions Universitat Barcelona. 2013.

Sabaté, Ferran. *Estudiants de Medicina de la Universitat de Barcelona, un estímul de progrés*. Universitat de Barcelona, Barcelona 2013.

Samaniego Boneu, Mercedes. *La política educativa de la Segunda República durante el bienio azañista*. Editorial CSIC - CSIC Press, 1977.

Sánchez Ron, José Manuel. *Cincuenta años de cultura e investigación en España: la Fundación Juan March : 1955-2005*. Crítica, cop. Barcelona 2005.

Sánchez, Antonio. *Franquismo vs. franquismo : el laberinto ideológico de la dictadura, 1936-1975*. El Boalo, Madrid : Creaciones Vincent Gabrielle, DL 2010.

Sarró, Ramón. *Conversaciones con Ramón Sarró : Psicoanálisis y locura*. Gráf. Valldep. Barcelona 1980.

Sarró, Ramón. *El Sistema mecánico-antropológico de José de Letamendi : discurso de recepción*. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1963.

Seguli Brillas. *La Rabia como problema latente*. Discurso de recepción. Real Academia de Medicina de Barcelona, 1969.

Segura, Antoni; Abelló i Güell, Teresa. *La dictadura franquista*. Edicions Universitat Barcelona, 2012.

Solé Sagarra, José. *Fisiopatología psiquiátrica*. José Janés, Barcelona 1951.

Soler Baqués, María. *Alma en llamas : poesías* [s.n.], 1948.

Surinyach, Ramon. *Fabismo y hemolisis alimentaria : ponencia oficial*. Ariel, Barcelona 1953.

Valeta Coma, Anna. *De Freud al análisis ontológico de la locura : Ramón Sarró Burbano*. Barcelona 1980.

Veiga, Francisco. *La Guerra freda*. UOC, 2005. Barcelona.

Vergés, Joaquim. *Seguridad social española : análisis económico financiero y cuentas del período 1940-1970*. 1974.

Vicente Toledo, José. *La Poliomiелitis en España*. Universidad Miguel Hernández.

Vila San-Juan, Pablo. *Memorias de Enrique Borrás*. AHR, cop. 1956.

Villalonga, Llorenç. *El Misanthrop*. Edicions 62, Barcelona 1977.

Viura, J. *Necrológica del académico numerario Dr. Luis Suñé y Molist, secretario perpetuo de la Corporación: 1886-1914*. Barcelona: Joaquín Horta, 1916.

VVAA *Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana: Suplemento anual* Espasa-Calpe, S.A., 1966

VVAA *Inflamación y dolor II Symposium Internacional de Reumatología Cibernética* ; organizado por A. Serra Peralba Laboratorios Químicos Unidos Madrid 1971

VVAA *Seminario sobre los Trabajadores de Edad Madura: Madrid, 3-6 de octubre de 1967* Ministerio de Trabajo, 1968

VVAA. *Dr. Pedro Pons (1898-1971) En Homenatge*, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya, Barcelona 1998.

VVAA. *Historia Hospital Bellvitge*.

http://www.bellvitgehospital.cat/info_corporativa/historia/projecte.html

VVAA. *21 discursos inaugurals*. Publicacions de la Universitat de Barcelona, DL 2001.

VVAA. *40 anys d'Universitat Catalana d'Estiu a Prada : 1968-2008* Terra Nostra, 2008.

VVAA. *8º Congreso Internacional de Medicina Interna : Buenos Aires - Argentina, 23-28 Noviembre 1964*. Congreso Internacional de Medicina Interna. Bartolomé U. Chierino, DL 1967.

VVAA. *Acción estudiantil : órgano del Sector Estudiantil del FLP*. Madrid : FLP, 1960.

VVAA. *Actas del XV Congreso Nacional de Odontología : celebrado en Barcelona durante los días 3 al 10 de mayo de 1947 en la Universidad Literaria*. Barcelona 1948.

VVAA. *Advances in cancer research, volume 7*. Academic Press, 1 ene. 1963.

VVAA. *Anales de la Real Academia de Medicina de Barcelona. 1960-1970*. Real Academia de Medicina de Barcelona. 1960-1970.

VVAA. *Arbeitsbericht: Deutsches Krankenhausinstitut e.V. ; 1953-1963*. Deutsches Krankenhausinstitut e.V., 1963.

VVAA. *Argos*. Alquimist & Wiksell. 1966.

VVAA. *Barcelona en postguerra : 1939-1945*. Editorial Efadós : Ajuntament de Barcelona : Fundació Carles Pi i Sunyer, 2014.

VVAA. *Barcelona i els jocs florals, 1859 : modernització i romanticisme*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, 2009

VVAA. *Brucelosis*. Ariel. Barcelona, 1953.

VVAA. *Butlletí de l'Hospital de Ntra. Sra. del Sagrat Cor de Jesús*. Hospital de Ntra. Sra. del Sagrat Cor. Març de 1966.

VVAA. *Catálogo de la Exposición Conmemorativa del XXV Aniversario de la Muerte de Santiago Rusiñol*. Museo de Maricel, junio-agosto 1965, Sitges.

- VVAA. *Centenari de la neurología clínica catalana i espanyola : 1882-1982 ; Homenatge a Lluís Barraquer i Roviralta : 17 de novembre a 17 de desembre.* Hospital de la santa Creu i Sant Pau, Barcelona 1982.
- VVAA. *Clase obrera, conflicto laboral y representación sindical : evolución socio-laboral de Madrid 1939-1991.* Madrid : Ediciones GPS, 1994.
- VVAA. *Congreso internacional de medicina interna: organizado por International Society of Internal Medicine : (resúmenes de las contribuciones).* 1956.
- VVAA. *El 18 de julio : la sublevación paso a paso.* Folio, cop. Barcelona 1996.
- VVAA. *El Libro alemán en la postguerra: Exposición. Índice de libros y editoriales.* Bösenverein Deutscher Verleger-Otto Lembeck, 1954.
- VVAA. *Falange : las culturas políticas del fascismo en la España de Franco, 1936-1975.* Zaragoza Institución "Fernando el Católico", C.S.I.C. Excmá. Diputación de Zaragoza 2013.
- VVAA. *Franquisme i repressió : la repressió franquista als Països Catalans, 1939-1975 .* València : Universitat de València, 2004
- VVAA. *Guia pràctica d'història econòmica mundial.* Edicions Universitat Barcelona, 2006.
- VVAA. *Historia de la medicina catalana durante el franquismo y sus consecuencias.* Ministerio de Sanidad y Consumo, 1991.
- VVAA. *Historia de la neurología en España.* Saned, 2002
- VVAA. *Història de la Universitat de Barcelona: I simposium, 1988.* Edicions Universitat Barcelona, 1990.
- VVAA. *Historia del colegio de médicos de León.* MIC, 1998.
- VVAA. *Historia del hospital de la Vall d'Hebrón.* <http://www.vhebron.net/es/la-nostra-historia>
- VVAA. *Historia del moviment universitari.* Barcelona. 1970.
- VVAA. *Hospital general. Madrid : Ciudad Sanitaria Provincial Francisco Franco , 1961.*
- VVAA. *I Congreso Nacional de Cardiología : Libro de actas Congreso Nacional de Cardiología (1r : 1944 : Madrid, Madrid) Madrid : Editorial Científico Médica Española, 1947.*
- VVAA. *II Centenario de la Real Academia de Medicina de Barcelona.* Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1970.

VVAA. *II Centenario del Real Colegio de Cirugía de Barcelona*. Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1961.

VVAA. *II Congreso Europeo de Reumatología : Comunicaciones, 24-27 septiembre 1951, Barcelona*. Congreso Europeo de Reumatología. Scientia. Barcelona 1952.

VVAA. *III Congreso Internacional de Enfermedades del Tórax : 4-8 octubre, Barcelona (España) 1954*. Congreso Internacional de Enfermedades del Tórax. Barcelona. 1954.

VVAA. *IV Congreso Internacional de Higiene y Medicina Mediterráneas*. Ariel, S. L., 1953.

VVAA. *IV Congreso Internacional de Medicina Interna*. 1956.

VVAA. *IV Congreso Internacional de Psicoterapia*. Sociedad Española de Psicoterapia y medicina Psicosomática. Núñez, 1958.

VVAA. *IV Congreso Nacional de Medicina Interna*. Facultad de Medicina, Madrid 1962.

VVAA. *IV Jornadas Médicas Españolas : Sevilla 30 de abril y 1,2,3 y 4 de mayo 1945. Declaradas oficiales por orden del Ministerio de la Gobernación. Jornadas Médicas Españolas (4es : 1945 : Sevilla)* Editorial Católica Española, 1945.

VVAA. *Jochs Florals de Barcelona*. Barcelona : Llibreria de Salvador Manero.

VVAA. *La Catalogne vue par un géographe : hommage à Pierre Deffontaines*. Barcelona : [s.n.], 1960 Tall. Gràf. Mariano Galve y Tall. Gràf. Soler. Barcelona.

VVAA. *La España del Frente Popular. Política, sociedad, conflicto y cultura en la España de 1936* : Congreso Internacional de Historia Contemporánea de España (1r : 2011 : Getafe, Madrid) Granada : Editorial Comares, 2011

VVAA. *La Medicina en el último bienio: 1923-1924*. Instituto Médico Farmacéutico (Barcelona, Spain).

VVAA. *La Medicina norteamericana actual a través del médico español*. Instituto de Estudios Norteamericanos, Barcelona 1955.

VVAA. *La polémica sobre la cultura de masas en el periodo de entreguerras: Una antología crítica*. Universitat de València, Valencia 2013.

VVAA. *La Universitat sota el franquisme : el franquisme: què va ser i quina herència ha deixat* . Jornades Memorial Democràtic de la UPC (3es : 2005 : Barcelona, Catalunya) [Barcelona] : Universitat Politècnica de Catalunya, DL 2005.

- VVAA. *La Vida i l'obra de Frederic Mares i Deulovol*. 1993.
- VVAA. *L'Acadèmia i la Barcelona de fa cent anys*. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, DL 1958.
- VVAA. *Legislación universitaria vol. 1 i 2*. Servicio Español del Profesorado, 1967.
- VVAA. *L'Estatut de la Universitat Autònoma de Barcelona de 1933 : 75è aniversari*. Universitat de Barcelona. Publicacions i Edicions, 2009
- VVAA. *L'hospital de Santa Creu i de Sant Pau: l'hospital de Barcelona*. Gustau Gili, 1971.
- VVAA. *Libro de Oro de la Academia de Ciencias Médicas : publicado con motivo de su LXXV aniversario : 1878-1953*. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Socitra, 1953. Barcelona.
- VVAA. *Pasado, presente y futuro de la enfermería en España: (perspectiva histórica y epistemológica)*. Consejo de Enfermería de la Comunidad Valenciana, 1996.
- VVAA. *Pere Farreras i Valentí (1916-1968): en homenatge*. Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 2008.
- VVAA. *Primer centenario del doctor Joaquín Albarrán (1860-1912)*. Real Academia de Medicina de Barcelona. Barcelona 1960.
- VVAA. *Programa de genética y radiobiología: informe, 1960-1970*. Talls. grafs. nac., 1971.
- VVAA. *Psiquis: Revista mexicana de psicología de higiene mental*. Liga Mexicana de Higiene Mental. 1955.
- VVAA. *Publicaciones de la Cátedra y Escuela Profesional de Dermatología*. Barcelona. Facultad, 1952.
- VVAA. *Quan les carabasses es tornen carrosses...els lligams entre teatre i educació : II Simposi sobre el Teatre Infantil i Juvenil*. Simposi sobre el Teatre Infantil i Juvenil (2n : 2008 : Bellaterra) Barcelona : Punctum & GELCC, 2009
- VVAA. *Record dels doctors Miquel A. Baltà i Botta, Raimon Llatas i Duran, Xavier Vilanova i Montiu, Salvador Vives i Casajoana / Societat Catalana de Biologia*. Institut d'Estudis Catalans, DL 1967.
- VVAA. *Revista de psicología general y aplicada, Números 37-40*. Instituto Nacional de Psicología Aplicada y Orientación Profesional, 1956.

VVAA. *Romea, 125 anys*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona 1989.

VVAA. *Segona República a Catalunya : la llavor de la llibertat*. Ara Llibres, Barcelona 2015.

VVAA. *Societat Catalana de Medicina Interna : 30 anys d'història 1959-1989*. Fundació Uriach, DL Barcelona 1990.

VVAA. *Symposium de higiene*. Ariel, Barcelona 1953.

VVAA. *V Congreso Nacional de Patología Digestiva y de la Nutrición : libro de actas : comunicaciones y discusiones. Congreso Español de Patología Digestiva (5è : 1947 : Zaragoza : Heraldo de Aragón, 1948. Saragossa, Aragón)*

VVAA. *V Jornadas Bioquímicas Latinas : Barcelona, 21-24 de mayo de 1959 : resúmenes de comunicaciones*. Jornadas Bioquímicas Latinas. Barcelona 1959.

VVAA. *VII Reunión de la Sociedad Española de Medicina Interna, junio 9 y 10, 1967* Madrid Liade Madrid 1968.

VVAA. *VIII Congreso Nacional de Pediatría. Congreso Nacional de Pediatría*. Sociedad Nestlé, cop. 1952.

Wainwright, Milton. *Cura milagrosa : historia de los antibióticos*. Barcelona : Pomares-Corredor, cop. 1992.

Zarzoso Orellana , *Alfons*. *Metges catalans a l'exili*. Col·legi oficial de metges de Barcelona, 2006.